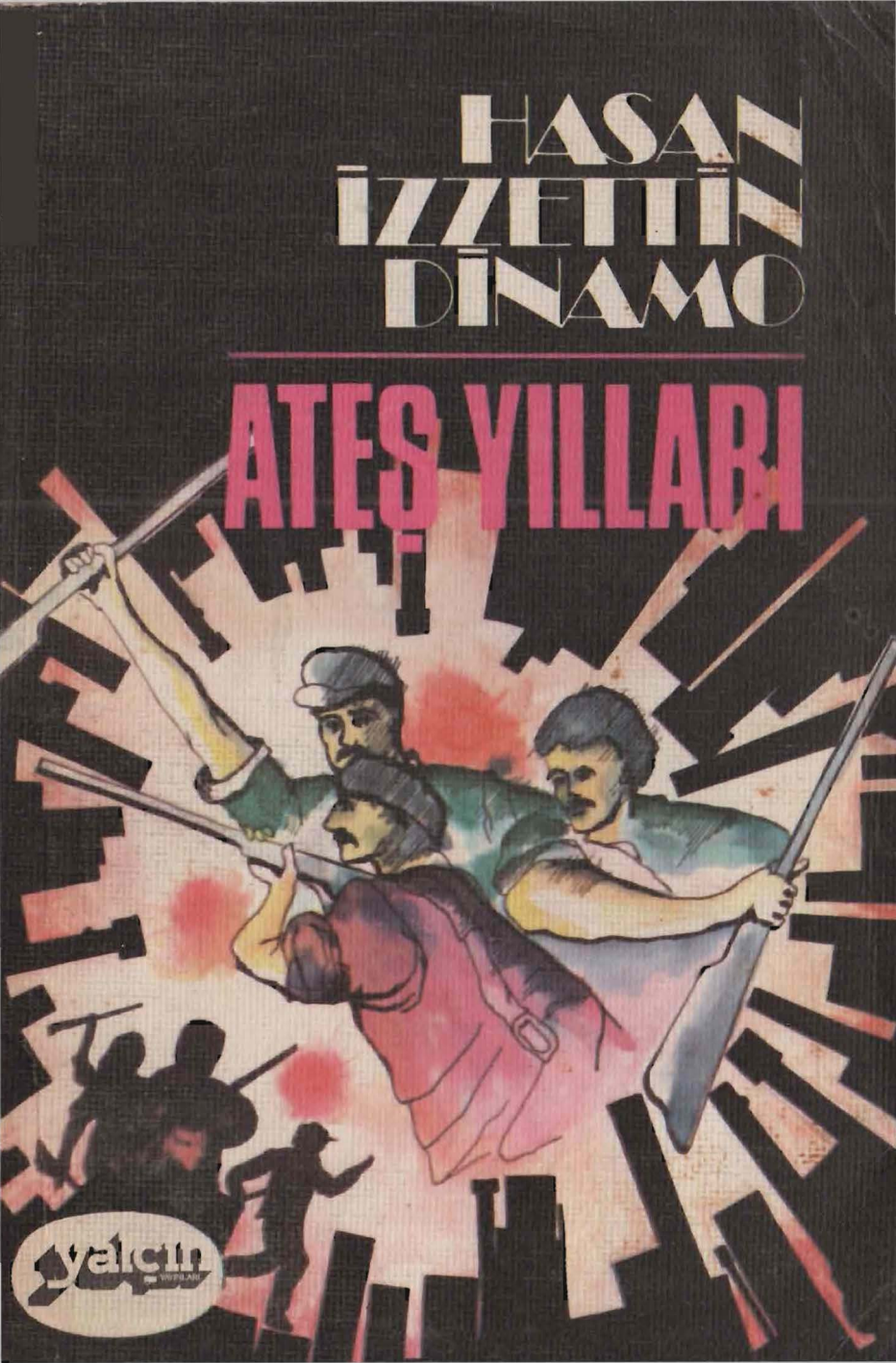
HASAN İZZETTİN DİNAMO

ATEŞ YILLARI

yalçın yayınları

HASAN İZZETTİN DİNAMO

ATEŞ YILLARI

Roman/Öykü - Dizisi

2

1. Basım — Aralık 1980

ATEŞ YILLARI -Roman- / Hasan İzzettin Dinamo / Kapak: Necip Damar / Düzelti: Tomurcuk Erzik - Çiğdem Yüksel / Kapak Film: Can Grafik / Cilt: Yıldız Mücellithanesi / Tomurcuk Basım Tesislerinde dizildi, basıldı / Adres: Klodfarer Caddesi No: 24. Daire 3-4-5 Çemberlitaş — İSTANBUL

ATEŞ YILLARI

HASAN İZZETTİN DİNAMO

— 1 —

1919 yılının haziran ayı içinde, Mustafa Kemal Paşanın, Amasya İdadisiyle Hastanesinin hemen yanı başındaki «Karanlık Oda»da yurdu kurtarmak uğruna kararlar almağa çalıştığı günlerden güneşli bir gündü.

Saraydüzü'ne giden yolun üzerinde eski ahşap iki katlı evin bir odasında, Müeyyet, konsolun kristal aynası önünde durmuş yarım saattir türlü pozlar alarak kendini seyrediyordu. Anneannesinden kalmış eski fildişi tarağı odanın loşluğunda parlayan kumral ve yumuşak saçlarının şurasında burasında sinirli davranışlarla gezdiriyordu. Nedir ki bu cansıkıntısı anlatan cilâlı, parlak ve ak yüzde, iri, uzun, yeşil gözlerde kendisine gülümseyen güzelliğini de hayranlıkla seyretmekten uzak durmuyordu. Bu, orta halli döşenmiş odanın içinde cansıkıntısı duymadan bakılabilecek bir tek nesne, aynaydı. Bütün öbür eşyalar, kafesler ile örtülü dört uzun pencereden girebilen pek az aydınlığın yardımiyle ancak seçilebiliyordu. İşte, Müeyyet, bu odada her Allahın günü belirli belirsiz saatlarda bu aynanın karşısına geçiyor, orda isyanlarına, cansıkıntılarına, kimsenin bilmediği ve bilmek istemediği iç üzüntülerine bir çıkış, bir boşalış kapısı yaratmağa çalışıyordu. Yine, her zamanki cansıkıntısı, birdenbire patlayıvermişti:

«Bıktım, bıktım bu evden, bu şehirden, artık, illallah be! Bu daracık, karanlık odanın içinde bir mahpustan başka neyim ki ben? Güzelim İstanbul'u bırak ta gel, bu dağlar arasına sıkışmış karanlık şehirde, bu daracık, karanlık odada cansıkıntısından geber! Aklına şaşayım o babamın ben! Biraz kafesi aralayacak olsan hemen aç kurt gibi erkek gözleri odanın içine dalar. Sanki bilmem ne var burda!»

Birdenbire saçlarını iki eliyle karmakarışık etti; hepsini kumral bir duman gibi havalandırdı; sonra yüzüne döktü. Uzun

ve parlak iki saç demeti yüzünü olduğu gibi örttü. Bunların arasından yalnız yeşil ateşli gözleri parlıyordu. Saçlarını eski durumuna getirdiğinde yeni bir fırtınadan çıkmış bir genç kız ruhunun bütün acı güzelliğiyle parlayan bir genç kız yüzü, bu kumral saçlardan meydana gelen çerçeve ortasında daha güzel görünmeğe başlamıştı. Tam bu sırada, aynanın derinliğinde bir başka insan yüzü ile karşılaştı. Bu, esmere yakın mat ve cilâlı yüzüyle odanın kapısında dikilen annesi İrfan hanımdan başkası değildi:

«Kızım, Müeyyet, her gün, her dakika böyle söylenip duruyorsun, ama bir gün de baban üstüne geliverirse paparayı yiyeceksin. Örgünü al eline; keman çal, piyano çal. Bir iş bul kendine! Boş insan elbette sıkılır. Ben, senden daha mı az sıkılıyorum, sanıyorsun? Ama, kendime avutucu işler yaratıyorum.»

Bunları dinleyen Müeyyet'in gözleri, odanın dörtte birini kaplayan piyanoya gitti. İstanbul aristokrasisinin Avrupalılaşmağa başladığı günlerde sosyeteye daha çok bir süs olarak sokulan ve pek çok genç kız eli görmüş emektar bir piyanoydu bu. İstanbul'un eski kişizade konaklarından çıkıp bu orta halli eve dek gelmiş olan bu piyanoda Müeyyet'in parmakları da epeyce acemi sesler çıkarmıştı ve çıkarmaktaydı.

Saçlarının bu dağınıklığına aldırış etmeden gitti, piyanonun başına geçti. Uzun, düzgün parmaklı elleri sinirli sinirli yaşlı tuşlar üzerinde koştu. Piyanonun içinde bir cayırtıdır koptu. İrfan hanım, dudağında bir gülümsemeyle kapının eşiğinden çekildi.

Müeyyet, beş dakika tuşları kurcaladıktan sonra kalktı duvarda kabıyla asılı kemanını aldı; kutusundan çıkararak göğsüne dayadı; tellerin akordunu yaptı; ama bu kez tatlı sesler çıkardı. Keman, Müeyyet'le daha iyi anlaşıyordu. Pencerenin önünde dikilerek «Adalar Sahilinde Bekliyorum» şarkısını çalmağa başladı.

Gözleri de bir yandan bol bir yaz güneşiyle yıkanan Yeşilırmak bahçelerinde geziyordu. Kafesin aralıklarından doğa ne güzel, ne imrendirici görünüyordu. Öyle sanıyordu ki kendisinden başka herkes bu zengin ve aydınlık yaşayış içinde en mutlu saatlarını geçiriyordu. Şimdi, Yeşilırmak, aydınlık suyu ile yemyeşil elma bahçeleri arasından çağıltılar ve mırıltılarla geçip giderken onun kıyılarında oturup suyuna küçük taşlar atmak kimbilir ne eğlenceli olurdu. Yaşamakla arasına giren bin türlü engelden sonra bu pis kafesler de nedir? Elindeki

kemanla vurup hepsini parçalamak istiyordu.

Güneşle, serbestlikle, en masumca yaşayış hevesleriyle kendi arasına giren ne de çok şey vardı gerçekten! Bir zavallı genç kız, bütün bunların hakkından nasıl gelebilirdi?

Üst - üste yarım - yamalak birkaç şarkı daha çaldı. Sonra, kemanı kutusuna koyup astı. Konsolun üzerinde gözüne ilişen «Yaban Gülü» romanına bir kez daha uzun uzun baktı. Bu romanı şimdiye dek birkaç kez okuyup hüngür hüngür ağladığını düşündü. «Yaban Gülü» denen kızcağız, köyden şehre gitmiş ve orada yadırganmış, mutsuz olmuş bir zavallıydı.

«Ben de başka türlü bir yaban gülüyüm, o, köyden şehre inip yadırganmış; ben de şehirden hem de büyük şehirden dışarı çıkmışım, yadırganıyorum. Daha doğrusu, ben yadırgıyorum buralarını. Isınamıyorum bu kapalı şehre ben, zorla değil ya efendim!» diye yüksek sesle söylendi.

Sonra, kafessiz büyük pencerelerinden içeri bol aydınlık dolan babasının çalışma odasına gitti. Annesi, yazı masasının ve koltukların tozunu alıyordu. Babası, onun bu odaya çokça girip çıkmasını yasak etmişti. Çünkü, pencereler kafessizdi, kız da güzel olduğundan gelip geçen ya da birçok delikanlı, bilerek dikilip içeri bakıyordu. Gelgelelim Müeyyet'in bu yasağı dinlediği yoktu. Babası evde olmadığı zamanlar, böyle, hep buraya gelir, bol güneş ve yeşillik arasında hülyalanacak ve avunacak birkaç konu yakalar, tedirgin ruhunun yavaş yavaş gevşediğini ve uysallaştığını duyardı. Annesi de bu kadarına ses çıkarmazdı.

Şimdi de köşedeki koltuğa oturmuş, Yeşilırmağın, ortasından geçip Karadenize doğru akıp gittiği yemyeşil vadinin dinlendirici ve oyalayıcı güzelliğine dalmıştı. Uzaktaki dağların üzerinde bulutsuz, duru, masmavi bir gök yükseliyor, aşağıda ise vadinin yeşilliğini meydana getiren elma bahçeleri uzuyordu. İşte, Müeyyet'in burda en çok sevdiği şey de buydu. Isınmış havayı çığlıklarla dolduran Kırlangıç, serbestlik denen nesnenin tam içindeydiler.

Müeyyet'in ruhu, öyle derin bir yalnızlık içindeydi ki sevecek, okşayacak, vurulacak güzel erkek yüzleri arıyordu. Yalnızlığının nedenlerini hep bu yanda buluyordu. Halim beyin cılız ve bir saz gibi sarı benizli İdadi öğrencisi oğlunu arasıra hayalinin dişleri arasına veriyor, sonra da, bunun dişe dokunur bir erkek tipi olmadığını görerek bir yana bırakıyordu. Bir kız güzelliği ve inceliği taşıyan bu iyi çocuğun, yalnızlık duygularını

doyuramadığını görüyordu.

Uzun boylu, biraz eğri boyunlu yine ak ve soluk yüzlü bir genç olan keman öğretmeninin hayali, Müeyyet'in odasında daha çok konuk oluyor, nedir ki o da kafasında kavak yelleri esen genç kız hayalinin sürekli kahramanı olabilmek mutluluğuna erişemiyordu.

Son günlerde besili yağız bir atın sırtında bu yolda caka satıp duran bir delikanlı peydahlanmıştı. Bu genç adam sandığına göre annesinin de, babasının da gözüne çarpmıştı. Kocaman kafalı, esmer yüzlü, yarım bıyıklı, kalın kısa boyunlu, geniş omuzlu ve tıknaz bir genç olan bu yolcu, haftanın birkaç gününde sabah, akşam üstleri bu yolda gidip gelirken ya da atını bu kısa ve tehlikeli yolda doludizgin sürerken hep gözleri pencerelerde geziyordu. Müeyyet, babasının odasında oturup keman çalarken birkaç kez bu delikanlının küçük zeytin tanesi gibi kara ve gururlu gözleriyle karşılaşmış, hemen kendini geri çekerek ona bir umut vermek istememişti. Artık, dikkat ediyordu. O kara yağız delikanlı atıyle görününce, annesi hemen kalın perdeleri çekiyor, babasının odasını da öbür odalar gibi bir yarı karanlığa gömüyordu.

Müeyyet, hayalini isyan ettiren bu soğuk ve gururlu genç adamın hiç de sevebilecek ve sevilebilecek bir tip olmadığını görüyor, üzülüyordu. Ne olurdu, bu kendini beğenmiş, derebeyi taslağı yerine masallardaki yakışıklı delikanlılar, prensler, şehzadeler gibi bir atlı çıkagelse de onun penceresine doğru güzel yüzüyle ve tutuşturucu erkek bakışlariyle baksaydı!

Müeyyet biliyordu, bir genç kız cennetinin yakışıklı bir erkekte saklı olduğunu biliyordu. Genç kız ruhunun bütün çiçek bahçelerini bir üfleyişte renk renk açtıran güzel bir erkek, Cennetin nerde olduğunu bir genç kıza kolayca gösterebilirdi. Şu piyano, şu keman, ilk günden beri hep bu gerçek üzerinde konuşmuyor muydu? Bundan sonra da hep bu gerçekten konuşmayacak mıydı? Çaldığı kemanının bütün iniltileri, kendi kalbinin tellerinde çırpınan sevmek gereksinimiyle dolu melodileri aktarmıyor mu idi?

Müeyyet'in kafasının içinde bin türlü erkek yüzü belirliyor, nedir ki bunlar bütün bir biçim almadan yaz günlerindeki ak bulut parçaları gibi eriyip gidiyordu. Sevmek istiyordu, ama, rastgele bir erkeğe âşık olabileceğini aklına bile getirmiyordu. Seveceği erkek, herşeyden önce uzun boylu ve göbeksiz olacaktı.

Bu yaşa dek görmüş olduğu bütün erkek tiplerini yarım - yamalak yaratıklar olarak görüyordu. Bunların hiç birinde ruhunu doyuracak büyük, güzel, ideal bir erkek görünüşü bulamıyordu. Ruhundaki sevmek gereksinimi, öyle büyüktü ki seveceği erkeği bir Cehennem gibi seveceğine inanıyordu. «Benim sevgimin bahtiyar etmiyeceği hiçbir erkek yoktur, ama, beni mutlu edecek erkeği göremiyorum!»

Diye düşünüyordu.

Kuşköprü'den gelip Amasya şehrini ikiye bölen ana caddeden, Yılankaya'nın karşısına düşen yerde yukarıya doğru sapan bir ara yol vardı ki bu, Saraydüzü denen ve şehrin üst yanında bulunan düzlükte kurulmuş kışla ile İdadî Okuluna gitmekteydi. Bu yolun solunda yukardan aşağı boydan boya inen sel yatağı yağmur yağdığı zamanlar büyük kaya parçalarını sürükleyerek gürültülerle akan sellerle gürülder başka zaman da bayağı kuru bir sel yatağı olarak kalırdı.

Müeyyet, bu sel yatağının yanı sıra yukarı doğru uzanan yolun ucunda birdenbire kendisini çok ilgilendiren üç kişi gördü. Bunlar üç uzun boylu erkekti. İki yandakiler subaydı, ortadaki de koyu, sivil bir giynek giymişti. Bu üç kişi, yaklaştı yaklaştı. Müeyyet'in gözleri de ilgiyle ve sevinçle parladı. Sivil giynek giymiş olan ortadaki adam, öteki ikisinden daha uzun boyluydu. Üçü de dimdik yürüyor, hem konuşuyor, hem de ellerindeki sigaralardan arasıra birer soluk çekiyorlardı. Sağ baştakinin sol elinde doksan dokuzluk bir tesbih sallanıyordu. Müeyyet, soluk almadan onlara bakıyordu. Üçü de güzel kırmızı yüzlü ve mavi gözlüydü. Ne güzel adamlardı bunlar, böyle! Hepsi birbirinden güzeldi. Sivil giyinmiş olanı öbür ikisinden daha yakışıklı ve alımlı görünüyordu, ama, hangisinin daha yakışıklı olduğuna bir türlü karar veremiyordu. Üç kişi iyice yaklaştığında subay kılığında olanların paşa olduğunu anladı. İstanbul'da epey paşa görmüştü. Onların giyinişleri, küçük rütbeli subaylarınkinden daha süslü oluyordu. İstanbul kızlarının en büyük hayali paşaydı, vaktiyle. Bunu hem yaşamış, hem de romanlarda okumuştu.

Hemen pencerenin hizasına gelmek üzereydiler ki birdenbire omuz başında bir soluk duydu. Ürktü, az kalsın bir çığlık atacaktı. Döndü. Annesiydi. Annesinin ellerl, Müeyyet'in omuzlarına kenetlenmişti:

«Müeyyet, Müeyyet, tanıdın mı bunları? Bu paşaları?»

«Tanımadım, anneciğim. Kim bunlar, hangi paşalar?»

«Bak, şu sağ baştaki, bizden yana olanı Mustafa Kemal Paşa.»

«Babamın söylediği Mustafa Kemal Paşa mı? Hani, Türk milletini kurtaracak olan?»

«Evet, ta kendisi. Ortadaki "Hamidiye Kahramanı" Rauf Bey. Kaptan Rauf Bey. Hamidiye gemisinin kaptanı. Baban sonra sana anlatır. Bak, neler yapmış bu adam.»

«O da subay mı? Yani paşa mı?»

«Onu bilmiyorum. Yani, paşa mı, değil mi, ama, herhalde yüksek rütbeli bir bahriye subayı olacak. Aklımda öyle kalmış.»

«Peki, en soldaki?»

«O da büyük kumandalardan Ali Fuat Paşa imiş. Ankara Kalesine oturmuş. Anadolunun içine düşmanları sokmuyormuş. Baban, geçen gün konuşmuştu onlarla. Çok yakından gördüm onları. Bunlar, büyük adamlar.»

İrfan hanımla Müeyyet, bunları heyecanlı bir fısıltı halinde konuşurlarken Mustafa Kemal Paşa, Rauf Bey ve Ali Fuat Paşa, pencerenin altından geçiyorlardı.

Şimdi, onların arkasından birkaç subay daha yetişmiş, bir iki adım geriden geliyorlardı.

Müeyyet, Mustafa Kemal Paşanın efsaneleşmeğe başlayan yüzünü daha yakından görmek için bütün çekinme duygusunu bir yana bırakarak yarı beline dek dışarı sarkınca hepsi birdenbire dönüp ona bakmak zorunda kaldı. Müeyyet, bir sürü mavi, parlak gözün, yüzüne dikildiğini gördü. Büyülenmiş gibi içeri de çekilemiyerek oracıkta kalakaldı. İşte, bu sırada, şimşek gibi hızlı bir zaman parçası içinde Mustafa Kemal Paşanın parlak, çelik mavisi gözlerini tam ruhunun derinliklerinde duyar gibi oldu. Sersemlemişti sanki. Mustafa Kemal Paşa, tıpkı Enver Paşa gibi sakal bırakmayan yeni paşalardandı. Bütün eski paşaların torba gibi kara ya da ak sakalları vardı.

Ne de genç bir adamdı. Belki, eski paşalar gibi sakal bıraksaydı kimbilir, o da yaşlı görünecekti! Biraz zayıf ve yorgun görünen o güzel yüzü süsleyen ateşli gözler ne güzeldi? Şimdiye dek böyle gözlere hiçbir yerde dek gelmediğini düşündü.

Mustafa Kemal Paşa da, anlaşılan, kendisine karşı bunca ilgi ve heyecan gösteren bir genç kızın bu davranışlarından hoşlanmış olacaktı ki ona selâm verir gibi gülümsedi. Müeyyet, sarışın, kırpık bıyıkların altındaki ince dudaklı, biçimli, büyüdükçe ve güçlü ağzının kenarlarındaki çizgilerde bütün yaşayışı boyun-

ca unutamıyacağı gülümsemeyi yakalamış ve bunu ölmez bir ruh gücü olarak kıskançlıkla içinde saklamağa başlamıştı.

Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları, arkalarında genç ve hırslı bir genç kız kalbini sürüklediklerinden habersiz Saraydüzü'ne daha doğrusu, ihtilâlci toplantılarını yapmağa başladıkları «Karanlık Oda»ya doğru uzaklaşırken, Müeyyet, içerl çekildi. Birdenbire dalgınlaşmıştı. Acaba, ilk genç kızlık çağından beri hayalinde ve insanlar arasında kovalayıp durduğu ideal erkeği mi bulmuştu? İçinde yangınlı bir sevinç fırtınası esiyor, sözcüklerle anlatamıyacağı tatlı bir kendinden geçme Cenneti içinde bulunduğunu duyuyordu. «Demek, babamın bunca hayran olduğu yeni hürriyet kahramanı buydu?» Babası bir kaç yıl önce de aynı hayranlık ve saygıyla Enver Paşadan konuşmuyor muydu? Enver Paşanın da bir sürü resmini görmüştü. O da çok yakışıklı bir adamdı. Nedir ki yine babasının o zaman anlattığına göre Enver Paşada bir erkekten çok bir kadın güzelliği vardı. «Mustafa Kemal Paşa tam bir erkek güzeli. Hem de her yanıyle güçlü bir erkek güzeli. Genç te! Zaten annem deyip durmaz mı, erkekte yaş aranmaz diye. İşte, benim şimdiye dek gördüğüm gerçek erkek! Ah, ne olurdu, bu benim hayatımın erkeği olsaydı! Ben, olsa olsa bir kahramanla evlenebilirim. Yalnız, erkek olmak, bütün bir erkek olmağa yetmez. Mustafa Kemal Paşa, hem en yakışıklı erkek, hem paşa, hem de kahraman! İşte, böyle bir erkek beni almak istese hem de bayıla bayıla giderdim.»

Müeyyet, bunları düşünürken öyle dalgındı ki annesinin, elinde toz beziyle baş ucunda dikilerek dikkatle ve gülümsiyerek kendisine baktığını görmemişti.

Henüz otuz beş yaşında genç bir kadın olan İrfan hanım, kızının kafasından geçenleri bir bir okumuş gibi:

«Ne yakışıklı paşalar, değil mi, Müeyyet?» dedi.

«Evet, anne, bu güzel adamlar, buraya sanki başka bir dünyadan gelmiş gibiler. Bundan sonra hep burda mı oturacak bunlar?»

«Yok canım. Ancak bir zaman için. Bunlar İstanbul hükûmetiyle Padişaha kafa tutuyorlar. Bu dâvalarını kazanmak için bütün Türkiye'yi dolaşıp millete dertlerini anlatacaklar!»

«Anne, babam gelince söyleyelim de bize Mustafa Kemal Paşadan, onun yapacağı işlerden anlatsın.»

«Söyleyelim, Müeyyet!»

İrfan hanım kızını olduğu yerde bırakarak öbür odalara geç-

ti. Müeyyet, Amasya bahçelerinin ve uzak ormanların yeşil perdesine bakışlarını yaslayarak yepyeni bir yürek çarpıntısının tatlı müziğini dinlemeğe başladı. Şimdi, yaşayış, damarlarından hızlı bir türkü gibi geçiyordu.

Genç Mustafa Kemal Paşa, Müeyyet'in bütün küçük hesaplarını ve düşüncelerini alt üst etmişti. Artık o, büyük bir aşk için yaşayacaktı. Bütün erkekler artık, onun için bir erkek müsveddesinden başka bir şey olmıyacaktı. Bu yeni erkek tipi, bütün erkekleri bir kalem silmiş, götürmüştü.

Müeyyet, o gün eline «Yaban Gülü»nü alarak akşama dek o koltukta oturdu. Belki aşağı inerler diye genç paşayla arkadaşlarını boşuna bekledi. İnmediler. Yalnız, ikindiüstü, Kuşköprü'den bu yana doğru iri yağız bir ata binmiş genç bir adam doludizgin geldi. Pencerenin önünden hızla geçerken, genç kıza da bakmaktan kendini alamadı. Dengesini yitirerek yere yuvarlandı. Yağız at, birkaç adım yukarda durmuş, sağ ayağıyle eşinerek kişniyordu.

Müeyyet, o düşerken hafif bir çığlık atmıştı. Başındaki güzel kalıplı fesi bir yana fırlayan genç adam söverek, bir yandan da Müeyyet'lerin penceresine bakarak gülümsüyordu. Genç kız, hemen görünmemek için köşeye sinmişti. Yakası açık ak bir gömlek giyen delikanlının sırtında pırıl pırıl lâcivert bir ceket ve haki bir külot pantalon vardı. Ayağındaki rugan ayakkabılar yeniliğinden parlıyordu.

Yerinden doğruldu, sağ kolunun dirseği toz içinde kalmıştı. Tozu güzelce silkelediği halde yok edemedi. Yine toz toprak içinde kalan fesini de yerden aldı, fiskeleyerek tozlarını uçurdu, başına koyarak biraz sola eğdi. Sonra kendisini biraz ötede bekleyen atına doğru, hiçbir şey olmamış gibi ilerledi. Çevik bir sıçrayışla eğere oturdu. Yağız atın, kuzgunî donuyla üstündeki gümüş süslerle savatlanmış takım birbirine çok uyuyordu. Delikanlı ata atlar atlamaz, mahmuzları karnına gömdü, yine geldiği gibi doludizgin Kuşköprü'ye doğru inmeğe başladı. Onun düştüğünü gören birçok kişi, sokulmadan yalnız bakmışlardı. İrfan hanım da olayı tıpkı Müeyyet gibi kafesin arkasından görmüştü.

Sonra Müeyyet'in yanına geçerek:

«Müeyyet, kızım, dedi. Bu delikanlının durumu beni kaygulandırıyor. kimin, neyin nesi olduğunu bilmiyorum, ama, bu külhanî burda senin için dolaşıyor. Sen, sen ol, yüz vereyim deme. Belli ki zengin bir hanedan evlâdı, ama bende kötü düşünceler

uyandırıyor. Beğenmiyorum hallni. Pek çalımlı, pek yükseklerden bakan bir hall var. Sanki, küçük dağları ben yarattım dlyor. Ben hoşlanmam oldum olası bu gibi heriflerden. Bunda hiç mi hiç efendi hali yok. Çok genç, çok toy bir delikanlı olduğu belli. Ama, bana kulak ver, bu gibiler, büyüdüklerinde de olduğu gibi kalırlar. Kolay değişmezler.»

«Anne, ne kadar da uzattın. Sanki, ben herife göz koymuşum da sen de beni bu sözlerinde caydırmak ister gibisin. Hem bu genç, benim tipim değil kl. Bir kez böyle esmer, tıknaz erkeklerden hiç hoşlanmam. Allah yazdıysa bozsun. Kırk yıl kocasız kalsam böylelerle evlenmem ben.»

«Yok, kızım, ben de sen ona âşık oldun, kendini sakın demiyorum. Oğlanın cakasını birkaç zamandır şu pencereden seyrediyorum; bugün ilk kez gerekti de söyledim. Yoksa, senin bu oğlanla bir aşna - fişnalığın var demek istemedim. İşin kötüsü, bu delikanlı buraların zorbalarından birinin oğlu olabilir. Başımız onunla dertte kalır. Belki de baban henüz onu buralarda hiç görmemiştir. Ben kulağına çıtlatayım da gerekirse bir tedbir alsın. Bu gibi işlerin altından ancak erkekler kalkar.»

«Sen tedbir alması için anlatırsın, o da beni boğuntuya getirir. Ne pencerenln önünde oturabilirim artık, ne de seninle sokağa bırakır beni. Sen, yine bu işi oluruna bırak, anneciğim. Durup dururken hürriyetim büsbütün kısılmasın. Zaten bu halde bile patlıyorum. Yaşamak mı sankl bu benimki?»

İrfan hanım baktı. Kızının uzun yeşil gözlerinde elmas iğne başları gibi yaşlar parlıyordu.

Her zaman olduğu gibl Müeyyet, bir patlama sırasındaydı, annesi onu olduğu yerde bırakarak uzaklaşmadan önce kuğu boynu gibi uzun ve ak tenli boynuna dek dökülen kısa kesilmiş, parlak, yumuşak ve uysal saçlarını okşadı.

Yenl bir çevreye gelmişlerdi. Kızcağızın henüz bir tek kız arkadaşı yoktu. Kendisi de aşağı yukarı o durumdaydı, ama ne de olsa komşu kadınlar, kocasının ahbaplarının hanımları ara sıra geliyor, onunla şurdan burdan konuşuyorlardı. Bunlardan kimisinin genç kızları varsa da Müeyyet'e karşı çok donuk, hattâ soğuk duruyorlardı. Annesine göre bu soğukluğu yaratan, kızının kibir ve gururu idl. Yoksa alçakgönüllü, içten ve konuşkan bir İstanbul kızı, bunların hepsini büyüleyebilir, hepsinden tatlı birer arkadaş yaratabllirdi. Amasya'nın tatlı ve güzel kızları vardı. Elbette, bunlar, bir İstanbul kızına karşı çeklngen davrana-

caklardı. Burası, ne de olsa kör bir yerdi. Bağnaz ailelerin güzel kızları, kafeslerin arkasında güneşsizlikten çürüyordu. Neyse ki Amasya'nın misket elmalariyle süslü geniş bahçeleri vardı da her yaz bu ailelerin pek çoğu buralardaki kulübelere taşınarak evlerdeki kapalılığın ve güneşsizliğin acısını çıkarıyorlardı. İşte, babası da onlara uyarak küçük kulübesiyle birlikte bir elma bahçesi kiralamıştı.

Aşağıda kapının çıngırağı çalınmıştı. İrfan hanım, sofadaki parmaklığa bağlı ipi çekerek kapıyı açtı. Çocuklar okuldan gelmişti. Sekiz yaşındaki Muhabbet, koşarak merdivenleri çıktı. Ağabeysi Selâmi de elindeki çantayı trabzanlara çarparak ağır ağır yukarı çıkıyordu. Muhabbet, mavi gözlü, şeftali pembesi yüzlü, tombulca çok güzel bir yavruydu. Ailede bir tek baba açık yeşil gözlüydü. İrfan hanım da Lübnan'ın eski ailelerinden birinin kızıydı. Elbette, gözleri de zeytin gibi karaydı. İşte böyle olduğu halde Muhabbet, açık mavi gözlü doğmuştu ve çok seviliyor, kucaktan kucağa, elden ele geziyordu. Lâkabını da «Çakara» takmışlardı. Bu babasının işiydi. Selâmi ise on beş yaşın kritik günleri içinde bocalayan, zekâsı üstüne bir şey düşünülemiyen tembelce bir İdadi öğrencisiydi. Gözlerinden başka her yeri Müeyyet'e benziyordu. Yalnız, gözleri, annesininki gibi kara zeytin rengiydi. Yüzünde de ak ve ince bir kız güzelliği vardı. Eğer gözleri de yeşil olsaydı fena halde hem Müeyyet'e, hem de kıza benzeyebilirdi. Kara gözleri, ona erkekliğinin sert bakışını bağışlıyordu. Muhabbet daha sofanın başında:

«Anne, karnım aç!» dedi.

«Git, ablan sana bir dilim reçelli tereyağlı ekmek versin. Çok yeme. Akşama güzel yemekler yaptım, sonra yiyemezsin.»

«Peki, anneciğim.»

Akşamleyin, Abbas bey, bir şarkı mırıldanarak kapıdan içeri girdiğinde çoluk çocuk onu olduğundan çok iyimser ve neşeli buldular. «Ey gaziler, yol göründü yine hudut boyuna» marşını söyleyerek merdivenlerden çıktı. Çakara'nın başını okşadı, Müeyyet'e tatlıca gülümsedi, Selâmi'ye sınavlarının nasıl gittiğini, İrfan hanıma yemeklerin ne olduğunu sordu. Sonra gitti, odasının camını kaldırarak pencerenin önünde bir ara dikildi. Çocuklar, babalarının bu akşamki neşeli durumunu merak etmişler, ona bakıyorlardı. Abbas bey uzuna yakın boylu, gürbüz ve yakışıklı bir adamdı. Kıpkırmızı yüzü, derince çiçek yaralariyle tanelenmişti. Ama Müeyyet'in gözlerini andıran iri yeşil gözleri,

bu yüzü yürekli ve zekî insanlara özgü bir anlamla süslüyordu. Üstünde yazlık ak bir giynek vardı.

Kendi koltuğuna oturmıyarak gitti, bütün gün Müeyyet'in oturmuş olduğu koltuğa oturdu. Dalgın görünüyor, demin söylediği marşı şimdi de ıslıkla çalmağa çalışıyordu.

İrfan hanım, kocasının yanına giderek:

«Hayrola, Abbas bey, dedi, Allah versin, bugün pek neşelisin.»

Abbas bey güldü, iri yeşil, biraz da bulanık gözleri, içten bir gülümseyişin bütün güzel ışıklariyle doldu. Bu gözlerdeki her zamanki pars bakışları silinip gitmişti.

«Bugün, gerçekten neşeliyim, İrfan. Mustafa Kemal'le uzun uzun konuştuk. Eski Selânik günlerini andık.»

«Selânik'ten mi tanışıyorsunuz onunla baba?»

Bunu soran Müeyyet'ten başkası değildi. Babasının pek sevgili kızı olduğundan yine bir elini onun omuzuna koymuştu. İrfan hanımın arkasından hepsi içeri dolmuş, babalarının çevresini almışlardı.

«Evet, kızım. Selânik'ten tanışırız onunla.»

Sonra, fakfon tabakasından biraz tütün alarak bir sigara sarmağa başladı.

«Mustafa Kemal o zaman Selânik'teki ordunun en göze çarpan, en atak, en zekî subayları arasındaydı. Subaylık bilgisi gibi politikaya da çok hevesliydi. Ben Selânik'teki okullardan birinde öğretmendim o zaman. Çoğu zaman Yonyo gazinosunda toplanır, konuşur, oyun oynardık. Mustafa Kemal, durmadan siyasetten konuşurdu. Enver, Cemal paşalar, Talât bey, Ömer Nacî, Fethi bey, Şair Alî Cânip, hikâyeci Ömer Seyfettin hep o düşünce ve ihtilâl adamları arasında göze çarpardı. Beyaz Kule denen eski bir kuleyi Mustafa Kemal, askerî mahfel haline sokmuştu. Orda masalar üzerinde harp oyunları yapılırdı. Mustafa Kemal, hep bir yıldız gibi parlardı. Nedir ki Enver - Cemal beyler onu sevmezler, o da onlardan günahı kadar hoşlanmazdı.

«Sonra, Balkan savaşı başladı. Hepimiz o güzel Rumeli toprağından atıldık. Mustafa Kemal, Çanakkale savaşında, Anafartalar denen köyler bölgesinde bir asker dehasına sahip olduğunu gösterdi. En modern Avrupa ordularını o kireçli kıyılara mıhlıyarak bir adım ileri attırmadı. Böylece, dünya savaşının en büyük kumandanı olduğunu gösterdi. Savaş, bizim yenilmemizle sona erdi. Mustafa Kemal, kaderinin kendisini götürmek istediği

bir millet yoluna atıldı.»

Müeyyet:

«Peki, babacığım, o şimdi, kellesini koltuğuna almış demektir. Sen de öyle diyordun, değil mi? Ya, çoluğu çocuğu ne olacak? Buraya, salt erkekler gelmiş görünüyor.»

«Mustafa Kemal, bekârdır, hiç evlenmedi. Şimdi, İstanbul'da bir tek annesiyle kızkardeşi var. Padişah Vahidettin ona kızı Sabiha Sultanı vermek istemiş, fakat almamış.»

«Sabiha Sultan, güzel miymiş bari?»

«Söylendiğine göre çok güzelmiş. Güzelliği dillere destanmış.»

Selâmi:

«Baba,» dedi, «biz de Anadoluya Mustafa Kemal gibi millet yolunda çalışmak için mi geçtik?»

«Biz Anadoluya geçmedik, kaçtık oğlum. Yoksa Ermeni-Rum tehcirinde işler gördük diye bizi de Nemrut Mustafa Paşa mahkemesine sürükleyeceklerdi. Biliyorsunuz, Balkan Savaşında Balkan milletleri Türklere karşı çok vahşice davrandı. İçimizde bir öç ateşi yanmış bir türlü sönmüyor, evet, sönmesi gerek, ama, sönmüyor. Marmara kıyılarında, savaş içinde Rum çetelerine karşı, karınca kararınca işler gördüm. Bizi «tehcir»e zorlayan gâvurları biz de ağır basarak oralardan koğmaya çalıştık. Elimiz karşılıklı kana bulandı. Müdürlüğümü filân bırakarak sizi aldım buraya kaçtım. Ama, burası da netameli bir yer. Pontos eşkiyaları Samsun-Amasya ve Trabzon üzerinde hak sahibi olduklarını söylüyorlar. Kurşun, bıçak ve ateş olarak söylüyorlar. İşte, şu Mustafa Kemal dediğimiz adam, bu kabarmış yeni hırsları kan ve ateşle boğacak günün birinde.»

Müeyyet:

«Kaç yaşında var Mustafa Kemal?» diye sordu.

«Benden birkaç yaş daha genç. Otuz yedi otuz sekiz yaşında olmalıdır. Kuvvetli bir erkek için bu, çok genç bir yaş sayılır.»

Müeyyet'in en ufak bir çizgi bulunmayan apak cilâlı yüzünden gizli bir rüzgâr, iylmser bir ışık dalgası geçti. Buna gizli bir sevinç aydınlığı demek daha doğru olurdu.

«Paşa, Amasya'da ne kadar kalacak baba? Yoksa ihtilâli burda mı yapacak?»

«Bir süre burda kalacak, düşüncelerini toparlayıp ne yapacaklarını, bu işin içinden nasıl çıkacaklarını görüşecekler. Son-

ra, Sivas'a, ordan da Erzurum'a gidecekler.»

O zaman Müeyyet'in yüzü çoktanberi parlatılmamış bir gümüş heykel gibi gölge içinde kaldı. Eski padişahların kullandığı, zehirli yemekleri görünce renk değiştiren Çin porselen tabakları gibi onun parlak ve çok duygulu yüzü de içinden yükselen üzüntüyle hemen gölgelenivermişti.

«Demek ki gidecek», diye düşündü, «elbette o, büyük günlerin adamı. Ama öyle duyuyorum ki benden başka hiçbir kız onu istenildiği gibi sevemez.»

Babasının omuzundan elini çekti. Dışarda akşamın alaca karanlığı başlıyordu. Amasya'yı üç yanından sıkıştıran dağların koyu gölgeleri bu güzel şehrin akşamını çabuklaştırıyordu.

Müeyyet, gitti. Köşedeki büyük gaz lâmbasını yaktı. Tam aynanın önünde yanan lâmba, evin sıkıntılı loşluğunu koğdu. Ayna, genç kızın güzel resmini hemen kaptı ve ona göstermeğe başladı. Ak entarisinin üst bölümü, çok güzel bir büste örtülmüş kutsal bir örtü gibi dik genç kız göğüslerinin tepesinden dönüp uzun boynunun başlangıcında kesiliyordu. Evet, bu ak, kutsal bekâret örtüsünün altında titreyen bir çift göğüs, aynaya karşı «yaşamak!» diye haykırıyor gibiydi. Müeyyet, aynanın karşısında ne kadar durduğunu bilmiyordu. Aşağıdan, yemek odasından annesinin otoriter sesi işitildi:

«Çocuklar, yemek!»

Hepsi, aşağı inerken yalnız Muhabbet, babasının dizlerinden kollarına geçmiş, öyle iniyordu.

— 2 —

Kuşluk vaktinin Yeşilırmaktan gelen serinliği, camları kaldırılmış künbetli kafeslerden içeri doluyordu. İrfan hanım, evi süpürüp temizlemiş, cımbızla bıyıklarını ve kaşlarının artıklarını alıyor, Müeyyet te yine babasının odasındaki köşeye oturmuş, Saraydüzü'nden inecek ya da oraya çıkacak olan yeni gönül yolcusunu bekliyordu. Düne dek küçük hırsların ve heveslerin cenderesinde sıkılıp duran ruhunda şimdi daha büyük hırsların ve heveslerin şiirle ve müzikle yüklü şehrayini başlamıştı. Artık, kü-

çük her şeyden tiksiniyordu. İnsan dünyada yaşarsa yalnız büyük aşklar için yaşamalıydı. Bunlar erişilmez aşklar da olsa bir büyüklüğü, büyük bir güzelliği vardı. O, artık büyük aşklar için yaşayacaktı. Küçük şehirlerin ve küçük insanların aşkları, artık onun için komik şeylerdi.

Bu sırada aşağıda kapının çıngırağı hırçın hırçın çalındı. İrfan hanım, oturduğu odanın açık penceresinden uzanarak baktı. Kapıda, dört kara çarşaflı kadın duruyordu. Acaba bunlar da neyin nesiydi? Hepsi de peçeliydi, yalnız elleriyle peçelerini hafifçe kaldırmış, yukarı bakıyorlardı. İrfan hanım:

«Kimi arıyorsunuz, efendim?» diye sordu.

Dört kadından en uzunu, en irisi ve kapıya en yakın duranı erkekleşmeğe başlamış kalın sesiyle:

«İrfan hanım» diye seslendi, «sizi görmeğe geldik. Komşuyum, yabancı değil. Açın kapıyı, gelelim.»

İrfan hanım, bu ev kılığıyle onların karşısına çıkamıyacağını anladığından hemen Müeyyet'e seslendi:

«Müeyyet, yavrum, kapıda dört kara çarşaflı kadın konuk var. Kim olduklarını bilmiyorum, ama benimle konuşmağa geldiklerini söylüyorlar. Senin üstün başın iyidir. Şu başına bir iki tarak vur da in, aç kapıyı. Konuk odasına buyur et onları. Ben de çabucak şu üstümü değiştireyim.»

Müeyyet, dudaklarını büzüp yüzünü buruşturarak:

«Amaaan, anne» dedi, «anlamadın mı sanki bunların kim olduğunu? Olsa olsa kızına yeni görücüler geliyordur.»

Bunları söylerken başına da birkaç tarak vurarak saçlarını düzgünce ensesine attı. Sonra koşarcasına tahta merdivenleri inleterek taşlığa indi. Bir türlü kapıyı açmak, içinden gelmiyordu. Bunlar, mutlaka görücüydü. Başkası olamazdı. Daha çok duraksayamazdı. Kapıyı açtı. Kapı açılınca kadınlar, hemen içeri girmediler. Dörtlerin başında bulunan irlyarı kadın, peçesini iyice arkaya atınca altından, kadından çok erkeğe benzeyen iri kara gözlü kocaman ağızlı, tombul yanaklı, ağzı iki sıra altın dişle dolu güleç bir kadın yüzü çıktı. Müeyyet'e gülümseyerek, ağzı açık, şaşkınca bir an baktı ve sonra:

«Vış, anoom! Sen peri misin, yoksa insan mı?» dedi, «seni yaradana gurban olam. Bakın, gızlar, işte, görün, Cenabı Mevlâm öğmüş öğmüş de ne gözeller yaratmış.»

Onun arkasındaki kömür gözlü, kömür kaşlı kadın, otuz yaşlarında ancak vardı, apak dişleriyle gülerek:

«İrfan hanımın kızı bu ellaam?» dedi.

Müeyyet:

«Buyurunuz, efendim, annem yukarda sizi bekliyor» deyince birinci kadın çekinmeden içeri girdi ve genç kızın arkasından yukarı çıkmağa başladı. Yalnız, yukarı çıkmadan önce hepsi de iskarpinlerini merdivenin dibinde çıkararak yukarı çorapla çıktı. Müeyyet hepsinin ayağına birer çift terlik bulup geçirerek onları, konsollu ve kristal aynalı oturma odasındaki divana buyur etti.

Birinci kadın sağ başa oturarak çarşafının üst parçasını çıkardı, yanına koydu:

«Hava da ne sıcak, yaz birdenbire geldi» dedi, sonra koynundan ipek bir mendil çıkararak alnını silmeğe başladı. Kadın krep saten geniş bir bluz giyiyor, böyle olduğu halde kocaman, gürbüz memeleri göğsünde iki okkalı yığın meydana getiriyordu. Ama kadın, güleç ve sempatikti. Hiç bir şeyi yadırgamıyordu. Yanındakilere dönerek:

«Haydin, kızlar, böyle resmi oturman! Soyunup dökünün. Burası efendi evidir, sizi yadırgamazlar!» diyerek onları da, çarşaflarının üst parçalariyle peçelerini çıkarıp atmağa zorladı. Öteki kadınlar da onun dediğini yaptılar. Müeyyet, bu sırada karşılarındaki küçük mavi işleme halılarla örtülü sandalyelerden birine ilişmiş pek ilginç bulduğu bu kadınları süzüyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse, niçin geldiklerini sezinlediğinden tedirgin bir durumu vardı. Sırtında bir tek ak keten entari bulunan genç kız kadınların zengin giyinişi karşısında kendi kılığını pek cılız ve yavan buluyor, iyi bir şeyler giymek için, içinde bir heves uyanıyordu. Birinci
du. Uzun ve güçlü boynunda üç dizi altın parlıyordu. Sapsarı Mahmudiye altınları küçükten başlıyarak son ve en alttaki dizide beşibirlikler sıralanıyor, kadının gerdanı altından bir levha ile kaplanmış bulunuyordu. Sol elinin iri ve etli parmağında pek iri taşlı bir yakut, sağ elinin aynı parmağında bir zümrüt yüzük göze çarpıyordu. Kocaman kulaklarının memelerindeki elmas küpeler, kınalı saçlarının arasında iki yıldız gibi parlıyordu. Saçında yandan tutturulmuş bir fildişi tarak vardı ki üzerinde altın ve elmas işlemeler açıkça görülebiliyordu. Geniş yenli bluzunu dirseğin
kollar, bileklerinden başlıyarak dirseklerine dek altın bileziklerle doluydu. Gövdesinin ve kollarının her kımıldanışında altın bile-

zlkler birbirine sürtünerek tatlı bir su sesiyle şıkırdıyorlardı. Ayağındaki ipek çoraplar altın ve gümüş tellerle işlenmişti. Mavi krep saten bluzunun yakasında da göz alıcı Anadolu işlemeleri vardı. Bunların, zengin bir kadının zevkine göre sabırla, titizlikle işlendiği anlaşılıyordu.

Bu sırada, çabucak giyinmiş olan İrfan hanım yatak odasından çıkarak sağ baştan birinci kadına doğru yürüdü:

«Hoş geldiniz, efendim.»

«Hoş bulduk, hanımcığım. Sizin komşunuz oluruz da, şu kibar aile ile neden tanışmayalım dedik. Bizim Hacı Osman bey de deyip dururdu çoktandır. Gidin şu kibar insanlarla komşuluk kurun diye. Şimdiye dek vakit olmadı sizleri görmek için. Hacı Osman beyi duymuşsunuzdur, ellaam! Kentli - köylü tanır onu. Biz dördümüz de işte Hacı Osman beyin iyaliyiz. Ben, onun ilk karısıyım. Adım Fatma. Bunlar da benim kumalarımdır. Allah razı olsun, iyi kadıncağızlardır. Hepsinin de ağzı var dili yoktur. Yedikleri önlerinde yemedikleri arkalarında! Daha ne diye isyan etsinler!»

İrfan hanım, bunları ayakta dinlemişti. Hemen gitti, kızının yanındaki sandalyeye ilişti. Fatma hanımın zengin süsleri onu şaşırtmıştı. Bunca ağırlığı da ancak onun gibi iri yapılı, güçlü, kuvvetli bir kadın taşıyabilirdi. Altın, israf edilircesine, kadının her yanına serpiştirilmişti. Kadının ikide birde düzelttiği ince tül yaşmağına alıcı bir gözle bakınca bunun kenarlarının da incecik som altın tellerle işlenmiş olduğunu gördü. Peki böyle bir altın, yakut, elmas, zümrüt ve gümüş sergisinin, bütün bu gösterişin anlamı neydi? En sonra kızının ilk anda usuna gelen düşünceye gelmişti. Bunlar da sakın birçok gelip giden gibi görücü olmasındı? Bunca zenginliği, hanedanlığı göstermek te ancak bundan dolayı olabilirdi.

Fatma hanım, sağ elinin geniş ayasiyle kumalarının omuzlarına birer şaplak indirerek onları İrfan hanımla tanıştırdı:

«İrfan hanımcığım» dedi, «sana kumalarımı da tanıştırayım: Şu başta gördüğün Şirvanlılardan gelin gelmiş olan Ferhunde hanımdır. Çok yiğit kadındır. Dağ gibi iş devirir. Allah razı olsun kendisinden çok memnunum. Benim elimi sıcaktan soğuğa soktumaz.»

İrfan hanım baktı, bu, gerçekten güçlü, kuvvetli, kuzguni kara saçlı, kara gözlü, kara çatma kaşlı bir esmer güzeliydi. Pırıl pırıl, canlı bir yüzü vardı. Kulaklarında bir çift elmas küpe ışıl

ışıl ışıldıyordu.

Kollarındaki üç sıra altın bilezik, boynunda iki sıra altın dizisi, bu esmer güzeli kadına, zenginliğin göz alıcılığını da ekliyordu.

«Bu ikinci kumam da iyi bir kadın ve iyi bir arkadaştır. Adı Saniyedir.»

İrfan hanım baktı. Bu da kara kaşlı, kara gözlü, balık eti bir kadındı. Onun derisi biraz mat aktı. İri gözleri, ateş saçıyordu. Kulaklarında zümrüt küpeler, sağ elinin ortanca parmağında iri, yakut taşlı altın bir yüzük parlıyordu. Onlar da Fatma hanım gibi ışıltılar saçan krep saten birer entari giymiş, bellerine birer altın işlemeli kemer bağlamışlardı.

Fatma hanım, gençlere daha çok giden bu kemerlere boş vermiş görünüyordu. İkinci kuma ile birinci kuma arasında pek az bir yaş ayrılığı vardı. Otuz yaşlarında görünen Ferhunde hanıma karşılık Saniye hanım üç beş yaş daha genç görünüyordu.

Fatma hanım, üçüncü kumasını şöyle tanıştırdı:

«İşte, üçüncü kumam. Millet, bunu kızımız sanır ama, değil. Bizim Hacı Osman beyin en yeni, en genç haremidir. Henüz yirmisine basmamıştır. Nasıl, beğendin mi bu güzel Çerkes kızını İrfan hanımcığım?»

İrfan hanım da Müeyyet te genç bir kız utangaçlığı taşıyan bu sarı saman saçlı sarı gözlü incecik kadına büyük bir ilgiyle baktı. Acaba Hacı Osman bey denen adam kaç yaşındaydı? İkisinin de bu sırada kafasından geçen soru buydu.

Fatma hanım evsahibi kadınla kızının Çerkes kızına çok ilgiyle baktığını görünce:

«Nidelim» dedi, «bizim erkekler, kocamışlara dayanamıyor. Ağır tuzlu bir yemek üzerine mutlaka şekerli, tatlı bir şey isterler. İşte, üçüncü kumam Zehra hanım da bizlere böyle arkadaş oldu. Allah versin. Bey, isterse dünyanın kadınını getirsin. Deniz gibi malı mülkü, padişahın hazinesine benzer. Hareminde beş yüz avrat da besler isterse.»

Müeyyet, Hacı Osman beyin dört karısını, annesininkinden daha büyük bir ilgiyle inceliyordu. Şimdiye dek epeyce büyük şehirli ve kasabalı kadın görmüş, bunların taktığı altınlar ve süsler üzerinde ortalama bir görgü sahibi olmuştu. Nedir ki bu Fatma hanımın taktığı takıştırdığı şeyler onun için yepyeniydi. Fatma hanım ve kumaları, çarşaflarının altlarını da çıkarmış, bir kenara koymuşlardı. Müeyyet, annesinin bir göz ve kaş işaretiyle

bunları yatak odasına götürdü ve ceviz karyolanın ayak ucuna astı.

Bu arada Fatma hanım:

«Maşallah, kırk bir kere maşallah, İrfan hanımcığım» dedi, «dünya güzeli denmeğe seza bir kızımız var. Böyle güzel kızlar, söylendiğine göre ancak padişahların sarayında bulunurmuş. Eğer Abdülhamit efendimizin devri olsaydı bu güzel hanım kızımızı vallaha da billaha da elinizde komazlar, alıp saraya götürürler, bir şehzadeyle everirlerdi. Alimallah, bu güzel hanım kız, yedi düvelin gencini yakar kavurur, kül eder. Ellaam, kızınızı henüz çok delikanlılar görmemiş olsa gerek. Yoksam şimdiye dek evinizin önü, gönüllerinden dumanlar tüten âşıklarla dolar yedi mahallenin uşağı bıçak tabanca birbirine girerdi.»

«Demek, kızımız Müeyyet'i çok güzel buluyorsunuz?»

«Ne demek İrfan hanımcığım, ben kızınızı ilk kez görüyorum. Ama, birkaç hanedandan çağa kızınızı görmüş yanıp kül olmaktalar.»

Kocaman ipek mendiliyle terleyen alnını, köpüren ağız kenarlarını sildi. Güç bir noktaya geldiği anlaşılıyordu. Ağzındaki baklayı evirip çeviriyor, bir türlü dışarı çıkaramıyordu.

Nedir ki bunca gürültü patırtının salt bu bakla için olduğunu düşünerek yüreklendi ve şöyle konuştu:

«İrfan hanımcığım. Allahın bildiğini kuldan ne saklıyayım. Bizim çağa da abayı yakmışlardan biri.»

Müeyyet, çarşafları içeri götürdükten sonra söz kendi üzerinde dönmeğe başlayınca bir daha dışarı çıkmamış, kulağını kapıya vererek söylenenleri tiksinti ve heyecanla dinliyordu:

«Oğlan, hiç lâf anlamaz. Bir zamandır, mektebinden uzaklaşıp durmadan buralarda vakit tüketir Oğlum, derim, ilkin mektebini bitir, ondan kelli dünya evine girmek kolaydır, baksana, baban biraz daha çok mürekkep yalaman için avuç dolusu altın sarfediyor. Dinletemiyorum İrfan hanımcığım, dinletemiyorum. İlle de kalkıp Abbas beylere gideceksin, Müeyyet'i bana alacaksın, yoksam yakarım hepinizi diye tutturdu. Hani, acar oğlan. Yakar mı yakar. Bir tek evlâdım. Suç bizim. Babası da ben de şımarttık çağayı. Şimdi, ferman dinlemez oldu.»

Bunları söylerken Fatma hanımın ablak ve güçlü yüzünde gerçek bir üzüntü ve sıkıntı belirmişti.

İrfan hanım:

«Müeyyet, kızım nerdesin? Bize beş kahve yap!»

Diye seslendi. Fatma hanım, kalın ve güç

«Hanım kızım» dedi, «bana bir bardak su veriver ilkin!»

«Getiriyorum, efendim!»

«İrfan hanımcığım, bizim Hacı Osman bey, sizin beyle bir gün görüşmek istiyor. Hanım, Abbas beyleri çağırıp bir akşam bir şölenle ağırlıyalım, dedi. Pek iyi olur Osman bey, dedim; sen ne zaman emir verirsen yemek hazırlığına başlayalım. Canım, dedi, benim emir vermem neden gerekiyor. Siz, parlak bir sofra hazırlayın, bana da haber verin. Abbas beyefendiyle görüşmeyi cidden çok isterim.

Ama neyleyelim ki bizim Emin hepimizi çok, pek çok müşkül duruma soktu. Henüz karşılıklı tanışması olmayan iki aileyi çok çetin bir işte ilk kez karşı karşıya getirdi. Beni anasiyle üç analığını da elçi olarak size göndermek zorunda bıraktı. Evlâdım, dedim, o temiz ve kibar aile bizim ne hanedan kişiler olduğumuzu bilmez. Gel etme, gitme, beni bu çetin işe koşma. Ama, gel de anlat bunu bizim aptal çağaya. Ana, diyor, ana, benim dumanım Kerem gibi tepemden tütüyor. Sen ne konuşuyosun! Gel de âşık delikanlıya meram anlat!»

Müeyyet, Çin işi beş fincana köpüklü kahveleri boşaltarak gümüş bir tepsiye dizdi ve birdenbire salona girerek konuşmanın kesilmesine sebep oldu. Nedir ki İrfan hanım, konuğun ne demek istediğini pek iyi anlamıştı. Fatma hanım ise oğlunun baskısı altında nasıl kıvrandığını anlatamamış, boşalamamış gibiydi.

Müeyyet'in getirdiği suyu sonuna dek içen Fatma hanım ondan bir bardak daha su istedikten sonra kahvesini seslice içmeğe başladı ve sonra kaldığı yerden yine boşaldı:

«İrfan hanımcığım, bizim mülkümüz derya gibi geniş olduğundan sonuna dek bir yerde oturup yerleşemiyoruz. Bizim Osman beyin Samsun'da otelleri, tütün tarlaları, Merzifon'da davar sürüleri ve ekin tarlaları, Aydında incir bahçeleri, Sivas'ta ekin tarlaları vardır. Hemen her kasabada ve yakın vilâyette de bir iki evimiz vardır. Osman bey her yaz bizi bir yere sürükler. Durmadan gezeriz. O yüzden de şimdiye dek Amasya'nın tam yerlisi olamadık. Ama yine de bizi bilen bilir. Yazın vakit geçirilecek çok güzel yerlerimiz vardır; nedir ki buraya uzaktır. Sizi çağırsak gelemezsiniz. On beş gündür Amasya'daki konağımızda oturuyoruz. Salt bizim Emin'in yüzünden. Yoksa şu sıra biz Amasya'nın bu sıcağını neye çekelim? Tavşan dağının bir yaylasında sekiz yüz davarın yanı başında...»

İrfan hanım uyandı:

«Aman, Fatma hanımefendi» dedi, «şu sırada ıssız yaylalarda Pontos eşkiyasından korkmadan durabilmek de bir iş! Bizim beyin anlattığına göre bütün Karadenlz dağlarını ve köylük yerleri haraca kesmekteymişler. Siz, korkmadan o yaylalarda nasıl gönül rahatlığıyle oturursunuz?»

Fatma hanım güldü:

«Bizim Osman bey, bir devlet gibl güçlüdür, dedi. Türk eşkiyası olsun, Rum ve Ermeni eşkiyası olsun onun malına dokunmağa cesaret edemezler. Seklz yüz koyunumuz Tavşan dağlarında, Akdağ yaylalarında serbestçe otlar. Pontos çeteleri de bizim beyi Türkler gibi sayar severler.»

«Pekl, nasıl olur, Fatma hanım, bu Pontos gâvuru bizim Türkleri kırıp geçiriyor. Nasıl iş bu sizinkisi? Pontos gâvuruyla nasıl anlaşabiliyorsunuz?»

Bu soru üzerine de Fatma hanımın ikinci kuması uyandı. Onun uyanması yadırganmamalıdır. Çünkü, o Ermeni sürgününden geri bırakılmış güzel Ermeni kızlarından biriydi. Saniye hanım, Fatma hanımın, boşboğazlığı yüzünden deminden beri çok tehlikeli bir konu üzerinde dolaştığını görüyordu.

Türk öldürmekten başka hiçbir düşüncesi olmayan bir Pontosçu Rum çetecisiyle bir Türk hiçbir vakit bağdaşamazdı. Osmanlı devleti bile onlara söz geçiremezken Osman bey nasıl geçiriyordu? Fatma hanım az kalsın bunu da söyleyecekti:

«Fatma, kız» dedi, «bırak artık ağanı öğmeyl; sen bırak ta biraz da başkaları öğsün. Hem İrfan hanımefendinln kafasını bu kadar şişirmeye hakkımız yok.» Saniye hanım, bunları söylerken ellerinl göbeğlnln üzerlnde kavuşturmuş bulunuyordu. Zaten konukluğun başından beri üç genç kadın da ellerini göbeklerinln üzerlnde kavuşturmuş olarak oturuyordu. Fatma hanım, cahildi, ama aptal değlldl, bu gâvur kızının cln gibi akıllı olduğunu eskiden beri bllırdı. O, sözünü kesmeğe çalıstığına göre herhalde bllmlyerek yine baltayı taşa vurmuştu. Dönüp soruşturucu, gün görmüş gözlerinl Saniye hanımın gözlerlne diktl. Sözde niye sözünü kestiğini anlatmak lster gibl ona bakıyorsa da onun aslında ne demek lstediğini anlamağa çalısıyordu.

Evet, Ermenl kızının ne demek lstediğlnl anlamıştı. Saniye hanımın evde adı «Gâvur Kızı», «Ermeni Kızı»ydı. Sanlye hanım bunlardan çokça gocunmuyordu. Nedir kl ayağını bir karasinek ısırınca Fatma hanımın, bir çığlık atarak: «Ermenlnln sineği!»

diye bağırmasına çok içerliyordu. Fatma hanım da aslında fena ruhlu bir kadın değildi, bir alışkanlık dolayısiyle yaptığı bu yanlışlığı düzeltmek için hemen gider Saniye'nin kara, sık ve güçlü saçlarını okşardı. «Gâvurun kızı,» derdi, «Gâvurun kızı, buna ağzım alışmış. Yoksa ben ne Ermeniye düşmanım, ne de onun sineğine!»

Fatma hanım en sonra:

«İrfan hanımcığım» dedi, «biz size bir çeyrek saatlik bir vaktinizi çalmak için uğramıştık. Bir saattir oturuyoruz. Bir dahaki sefere kapıdan koğulmamak için sizden müsaade isteyelim. Yalnız sizin beyle bir görüşün. Olabilecek bir şeyse aramızda yine konuşalım bu işi.»

Bunları söylerken şefkat dolu iri elâ gözleriyle Müeyyet'e bakıyordu. Kapalı olmakla beraber sözlerini İrfan hanımın anlıyacağını biliyordu.

«Fatma hanım, sizden önce de bu iş için epey insan geldi gitti, bizim bey, hepsine "red cevabı" verdi. Benim bu işte hiçbir rolüm yok. Yine kendisine açarım.»

Fatma hanımın kalkmasiyle kumaları da yay gibi yerlerinden fırladı. Müeyyet, hepsinin çarşaflarını getirdi. Onlar giyinerek sokağa çıktıklarında Selâmi ile Muhabbet'in koşarak eve geldiği görüldü. Selâmi, annesinin kapıdan uğurladığı bu dört kara ipek çarşaflı ve peçeleri yüzlerine inik kadını görünce pek merak etmişti. Kim olduklarını anlamak ister gibi yüzlerine bakmak istedi. Bu sırada dört kadın da olduğu yerde durarak Selâmi'nin geçmesini bekledi. Ondan sonra yürüdüler. İrfan hanım elini omuzuna koyarak yanı başında dikilen Müeyyet'e:

«Bak Müeyyet» dedi, «artık, kardeşin de erkekten sayılıyor. Burda kadınlar, erkeklerin önünden geçmezler, erkek geçip gidinceye dek bekler.»

Müeyyet, neşeyle güldü:

«Anne» dedi, «anladın değil mi, bu Fatma hanım kimin annesi?»

«Elbette anladım. Şu yağız atlı delikanlının değil mi?»

«Evet, ta kendisi!»

«Bir İstanbul kızı bu kölelik yaşayışına dayanamaz değil mi, anneciğim?»

«Dayanamaz kızım! Bu Anadolu zenginleri de kendilerine ne kadar güveniyorlar!»

O zamana dek Selâmi ile Muhabbet de gelmişti.

«Anne, yemeği çabuk hazırla. Öğleden sonra Hacılar meydanında pehlivan güreşi var. Mustafa Kemal de seyredecekmiş. Babam söyledi. Bütün halk, şimdiden oraya akın ediyor. Beyazıt-paşa Camiinde hocalardan biri, milleti uyandırıcı bir nutuk söyledi. Bütün halk coştu. Biz de camiin dışında Muhabbetle babamı bekledik. Herkes Mustafa Kemal'i daha yakından görmek için güreşleri seyretmeğe gidecek. Aileler kurulan çadırlarda oturacak, babam bize de çadırlarda yer bulacağını hep beraber oraya gideceğimizi söyledi.»

Müeyyet:

«Gidelim, Selâmi. Mademki Mustafa Kemal de var. Bari yakından seyrederiz onu.»

«Anne, Müeyyet âşık galiba Mustafa Kemal'e.»

«Sus be! O bizim gibi zavallılara bakar mı ki?»

«Yıldız gibi bir adam. Ona bütün memleketin kızları âşık olur.»

Hacılar meydanı Amasya'nın Tokat yolu üzerinde şehrin bitiminden sonra başlayan genişçe bir çayırlıktır. Sağ yanındaki elma ve kiraz bahçeleri arasından Yeşilırmağın kıvrılarak geniş bir yatak üzerinden aktığı görülür. Sol yandaki biraz yüksekten geçen yolun sol kıyısında da Ferhat - Şirin Dağının kül rengi sert ve dik kayalıkları ve bu kayalıkların dip kenarını izleyerek sözde âşık Ferhat'ın külüngiyle kayaları yararak açtığı upuzun su yolu göze çarpar. Halka ne derseniz deyin, o bu su yolunu Ferhat'ın açtığına inanır.

Haziran güneşi yemyeşil meydanda kurulmuş çadırları daha çok ağartıyordu. Şehirden Hacılar meydanına giden tozlu yol, insan yığınlariyle doluydu. Daha şimdiden çayırın kıyılarında halk yığınları esmer, kalın, canlı, dalgalı bir şerit meydana getirmişti. Pehlivanlar için kurulmuş çadırların önünde kısbetlerini giymiş iri gövdeli, ağır, hantal, kalın boyunlu ve kabak başlı pehlivanlar dolaşıyor, kimisi birbiriyle hafiften el peşrevi yapıyordu.

Abbas beyle çocuklar, öğle yemeğini çabucak yemiş, yayan olarak yola koyulmuşlardı. Kadınlı erkekli gruplar, yavaş yavaş meydana giden yolda konuşarak ilerliyordu. Abbas bey, İrfan hanım ve çocuklar da Mustafa Kemal, Ali Fuat Paşa ve Rauf beyin yayan olarak katıldığı grupa yakın bir aralıkla yürüyorlardı. Çevrelerinde oğulları gibi bir kalabalık kümelenmiş olan Mustafa

Kemal'le arkadaşları, yolda bir ağırlık merkezi meydana getiriyorlardı. Onların yayan olarak gittiğini gören gerideki ler, adımlarını açarak yetişiyor, önden gidenler de adımlarını kısarak onlara yakın olmağa çalışıyorlardı.

Böylece Hacılar meydanına varıldı. Mustafa Kemal'le arkadaşları ortadaki çadırlara buyur edildiler. Şehrin ileri gelenleri de aileleriyle her iki yandaki çadırlara dağıldılar. Kadınlar ve Kızlar çadırların önündeki çimenlere oturmuşlardı. Mustafa Kemal ve arkadaşlarına sandalye götürülmüştü.

Davullar çalmağa başlayınca pehlivanlar çifter, çifter ortaya çıktılar. Gövdelerine sürdükleri bol zeytinyağı güneşte parlıyordu.

Ortada sekiz on çift pehlivan güreşiyordu, ama, herkesin gözü çadırının önünde sandalyesine oturup bacak - bacak üstüne atarak sigarasının dumanlarını savuran Mustafa Kemal'deydi. Onun da halkın bu ilgisini sezerek hoşlandığı görülüyordu. Çayırlık, çepeçevre insandan bir duvarla çevrilmişti. Zurnalar en coşkun havalarını çalıyor, davullar patlatılacakmışçasına tokmaklanıyordu. Kadınların topluca oturduğu yerde çarşaflı kadınların bolluğu göze çarpıyordu. Bunların arasında, mantolu, başları kara başörtüleriyle sıkma, okumuş, ya da memur ailelerinden kadınlar ve kızlar da vardı.

Annesinin yanıbaşında oturan Müeyyet, ak keten bir yazlık uzun entari giymiş, beline ince, kara bir kemer bağlamıştı. Kumral saçları güneş altında parlıyor, her yanından bir yaşayış türküsü taşıyordu. Halk, burda üç nesneye bakıyordu. Bir kez kadın, erkek, çoluk - çocuk herkes Mustafa Kemal'e, pehlivanlara bakıyorsa da bütün erkekler de Müeyyet'e bakıyordu. Mustafa Kemal'in hemen arkasında bir yerde ayakta seyreden Abbas bey, kızına karşı duyulan bu büyük, biraz da aşırı ilgiden tedirgin olmağa başlamıştı. Oysa Amasya'da çok güzeller vardı.

Herkesin kendisine baktığını gören Müeyyet, gerek bunlara aldırış etmeden ve gerekse pehlivanlardan yana bir kez bile bakmadan gözlerini Mustafa Kemal'in profiline dikmişti. Rauf Bey ve Ali Fuat Paşalar da çok yakışıklı adamlardı. Nedense, Mustafa Kemal'in tipi O'nu büyülemişti. Artık, hiç kimseden korkmadan ona bakıyordu. Kahramanları herkes, her zaman kimseye hesap vermeden seyredebilirdi.

İşte, bu güzel, ünlü ve büyük adam, bu kahraman, on adım ötesindeydi. Derin ve güçlü sesiyle arkadaşlarına birşeyler anla-

tırken, kimi sözcüklerini anlıyacak gibi oluyordu. Yolda olduğu gibi burda da Mustafa Kemal Paşa'ya yakın olmak için halk, O'nun sağ ve sol gerisinde bir ağırlık merkezi kurmuştu. Bir ara, Paşa'nın gözleri, Müeyyet'e takılır gibi oldu. Gerçi O'nun kadına - kıza bakacak vakti yoktu. Kafasının içinde açılan daracık ihtilâl yolundan memleket ölçüsünde büyük ihtilâl caddesine çıkmaktan başka bir şey düşünecek durumda değildi. Nedir ki O'nun Müeyyet'e doğru kafasını çevirip bakışına çevresindekilerin sık - sık başlarını çevirerek o yana bakması yol açmıştı. Mustafa Kemal Paşa'nın orda yeşil çayırlar üzerinde Türkiye'nin güzel kızlarından birini gördüğünden kuşkulanılamazdı. Gelgelelim, bu ufacık ilgi, Müeyyet için korkunç bir başdönmesi yarattı. Bundan sonraki yaşayışının her anında artık bu ilginin etkisi bulunacaktı. Mustafa Kemal'in belki de halk üzerinde göreneği olduğu üzere gözlerini dolaştırırken bir - iki kez daha Müeyyet'in varlığı üzerinde de dolaştırması, O'nun ruhunu göklere yükseltmişti. Yerinde duramıyor, heyecanından çayırları yoluyordu. O zamana değinki yaşayış süresince kocaman olaylar, çok güzel kadınlar, kızlar ve prensesler görmüş olan ihtilâlci paşa için Hacılar meydanındaki pehlivan güreşi, hiç önemi olmayan ufacık olaylardan biri olarak unutulup gitmişti; gelgelelim, Müeyyet, pencerede yakaladığı o bir anlık mavi bakışla buradakileri birbirine katarak yaşayışının en zengin aşk içkisini meydana getirmişti.

Babası, annesi ve kardeşiyle eve döndüğünde bambaşka dünyaların garip olaylarını görmüş gibi şimdi bile başdönmesi duyuyordu.

O gece, aşk dolu büyük düşler gördü. Ertesi sabah, artık, yeni ve büyük aşkı için yaşamağa yemin etmiş bir kararlılıkla daha durgun saatler yaşamağa başladı. Dağ dağa kavuşmazdı ama, insan insana kavuşurdu. O, bir gün O'nunla yine karşılaşacaktı. Buna inanıyordu.

— 3 —

İnsana takılan bir lâkap şeytanın fırlattığı en serp taştır.

— Hazlitt —

Onsekiz - yirmi yaşlarında görünen iri kıyım bir delikanlı,

bir saattir, iki akçekavağın gövdesine çakılarak meydana getirilmiş bir sırada oturmuş, dalgın bakışlarla yeşilırmağın sarı - yeşilimtrak sularına bakıyor, ara sıra da elindeki söğüt değneğiyle yeri eşeliyordu. Üzgün ve çaresiz kalmış kişilere özgü bir görünüşü vardı. Yeşilırmak vâdisinin yumuşak ve tatlı güz havası, her yanda bütün güzelliğiyle duyuluyordu. Akçekavakların dallarına inatla sarılmış son yeşil yapraklar, tepeden geçen serin bir rüzgârla durmadan bir su sesi gibi şırıldayarak, çırpınıyor, sararmış yapraklarsa genç adamın başına yağıp duruyordu. Elma bahçelerinde artık doğanın seslerinden başka bir nesne duyulmuyordu. Son çalıkuşları, göğsü kınalı güz kuşları daldan dala, çalıdan çalıya uçarak küçük melodileriyle günlük yiyeceklerini arıyor, ara sıra pek süslü ve pek iri bir ağaçkakan, yaşlı elma ağaçlarının gövdelerini şiddetle çekişliyordu.

Bu arada, en çok göze çarpanlar, alev tüylü, ceviz sincaplarıydı. Ceviz ağaçlarının bir dalından öbürüne uçuyor ve son cevizleri büyük bir hamaratlıkla ağaçların gövdelerindeki koğuklara taşıyorlardı. Böyle de olsa genç adam için doğa sessiz ve ıssızdı.

Derin Amasya vâdisinin tavanındaki mavilikten, rengi aktan çok sarıya çalan bulutlar geçiyor, güneye doğru ilerliyordu. İkindi güneşi, yaprakları paslanmış elma bahçelerinden eğri ışınlariyle geçerken buralara düşlere özgü boyalar çalıyor ve ıssızlığın zalim, katı ve sert tonlarını yumuşatıyordu.

İnce, sessiz bir güz yağmuru da başlamıştı. Fısıl fısıl, sinsi bir yağışla yağıyordu. Uzaktan eğri olarak gelen ikindi güneşi, bu tatlı yağmuru sapsarı sarartmıştı. Şimdi, yeşilırmak da sapsarı altın renginde akıyordu.

Yağmur şiddetlenince, delikanlı kalktı, elmalığın içine doğru giden ince bir patikadan hızlı hızlı ilerlemeğe başladı. Ötede yazın oturulduğu ve şimdi boş olduğu anlaşılan küçük bir kulube vardı.

Kulubeye yaklaşınca kapısının yalnız çekilerek örtülmüş olduğunu gördü; itince açıldı. Pencereler sımsıkı kepenkle kapatıldığından içerisi karanlıktı. Biraz ilerleyince ayağı bir şeylere çarptı. İyi dikkat edince, bunların bir yığın ceviz olduğunu gördü. Daha ayağını içeri atarken burnuna tatlı bir misket elması kokusu çarpmıştı. Ceviz yığınının arkasında bir yığın da elma vardı. «Böyle bir zamanda, yemişle dolu bir kulube nasıl açık bırakılır?» diye söylenerek yine eşiğe döndü... Yağmur, sağnak

halini almıştı. Paslı elma yapraklarına çarpan iri yağmur damlaları, bunları dallarından ayırıp yere döküyordu. Vâdinin ufkunda parlayan altın sarısı ikindi güneşi, sağnağın kalın külrengi perdesini yırtarak yüzüne vurdu. Sonra sağnak hafifledi, çise halini aldı, yine yaprak kalabalığını ince bir fısıltıyla döğmeğe başladı. Genç adam, eğilip yerden iri ve kırmızı bir misket elması aldı; salladı, çekirdekleri içerden ses veriyor mu diye dinledi. Gerçek misket elmasının bu sesi vermesi gerekti.. Sonra elmayı pantalonuna silerek temizleyip parlattı, ısırarak yemeğe başladı.

Yağmur iyice dinmişti. Sıcak bir güneş, yine ıssız elma bahçelerini sarı ışıklariyle yıkıyor, münzevi tek tük kuşların sevinç dolu acı ve tiz çığlıkları işitiliyordu.

Genç adam, birdenbire kulubenin hemen arkasında insan sesleri işitti, bunlar, kadın, genç kız, çocuk ve erkek sesleriydi. Bu seslerde korkulu bir heyecan okunuyordu.

Genç adam, daha ne olduğunu anlamağa vakit kalmadan kulubenin kapısı önünde deminki seslerin sahipleri beliriverdl. Bir genç kız «Ay, burda adam var!» diye korkuyla bağırdı.

Genç adam baktı. Bu onbeş yaşlarında ak bir gıysi giymiş, apak yüzlü, yeşil zümrüt gözlü, çok canlı ve çok güzel bir kızdı.

Genç adam, genç kıza şaşkın şaşkın bakarken orta yaşlı, kırmızı, çiçek bozuğu yüzlü efendi kılıklı bir adam elindeki bastonu havaya kaldırarak burnunun ucunda belirdi:

«Hey, delikanlı, sen kimsin? Ne arıyorsun burda?»

Genç adam, ağzındaki elmayı çiğneyerek utangaç bir sesle:

«Beyim, dedl, burda birşey aradığım yok. Irmak kıyısında oturuyordum, birdenbire yağmura tutuldum, bu kulubeye sığındım.»

«Peki, çekil, girelim içeril»

«Buyurun, girin!»

Bunlar Abbas beyle, çocuklardı. Genç adam, dışarı çıkarak onlara yol verdi. İlkin Müeyyet girdi. Sonra arkasından ona yakın yaşta ve tıpkı ona benzeyen bir erkek çocuk ondan sonra da küçük bir kız çocuğu Muhabbet'le orta yaşlı kara ipek çarşaflı bir kadın İrfan hanım girdi.

Abbas bey, şimdi dışarda durmuş, çizgilerinde hiç te fenalık izi olmayan genç adamın yüzüne bakıyordu. Genç adam, utanmış, yarısını ısırıp yediği elmayı usulca yere bırakmıştı:

«Affedersiniz. efendim. bu kulube sizin mi?»

«Evet, bizim!»

«Affınızı dilerim. Yağmurdan kaçmaktan başka hiçbir düşüncem yoktu.»

Abbas bey, delikanlıyı inceden inceye süzmeğe başlamıştı: Uzun boylu, elâ gözlü, buğday benizli gencin üzerinde bir avcı ceketi, bir külot pantalon, ayaklarında çamurlu bir çift ayakkabı, başında fes vardı. Açık yakalı ak bir gömlek giyiyordu. Yakası bütün kir içindeydi, ama, yine de oğlanın iyi insan bir hali vardı, bu onun bütün varlığından taşıyordu.

Abbas beyin şaşkınlığı geçmişse de, içerdekiler yine ona şaşkın gözlerle bakmaktaydılar.

Abbas bey, genç adama:

«Amasyalı mısınız?»

Diye sordu.

«Evet, efendim.»

«Ama şehirde hiç rastlamadım sana ben.»

«Ben Amasya'nın köylüklerindenim.»

«Ama senin köylüye benzer bir yanın yok, sen okumuş bir gence benziyorsun.»

«Evet, okudum» dedi, içinden de: «Ah, keşke, nerde okuduğumu sormasa!» diye söylendi.

«Peki, nerde, ne dereceye kadar okudun?»

«Kolejde efendim, Merzifon Amerikan Kolejinde.»

«Bitirdin mi orasını?»

Genç adamın buna karşılık vermesine vakit kalmadı. Elma ağaçlarının arasından üç genç adam çıkmış, kulübeye doğru ilerlemeye başlamıştı. Müeyyet:

«Anneciğim! İşte, yine onlar!» diye çığlığa benzer ağlamaklı bir sesle söylendi ve annesinin arkasına gizlenmeğe çalıştı. Abbas bey, kapıyı çekip eşikte direnerek:

«Korkmayın, dedi size ilişmek için benim ölümü çiğnemek zorundadırlar.»

Genç adam, bu üç kişinin genç kız için geldiğini anlamışsa da bu sırada büyük bir ceviz ağacının üzerinde bir trajedi geçmekte olduğunu görmüş, hemen oraya doğru koşmuştu: İri ve benekli bir atmaca ceviz ağacının gövdesine tutunup kanatlarını açmış, gövdenin arka yanındaki bir sincabı tutmağa çalışıyordu. Atmaca, onu yakalamak için döndükçe Sincap ta dönüyor ve böylece onun korkunç pençelerinden kendini korumağa çalışıyordu.

Genç adam, kaşla göz arasında belinden kocaman bir mav-

zer tabanca çıkardı ve yüksekteki dram kahramanlarından kanatlısına ateş ettl. Ceviz ağacının dibine ve gelen üç adamın hemen önüne cansız bir atmaca düşüverdi. Bu davranış, öyle apansız olmuştu ki, kulubedekilerle, gelen üç kişi de ne olduğunu anlayamamış, şaşırmıştı. Hele üç kişi paniğe uğramış, ölü atmacayı gördükleri halde ağaçları siper alarak kaçmağa başlamıştı.

Genç adam, onların kapıldığı paniğe gülerek atmacayı kanadından tutup kaldırdı ve sonra kurşunun delip geçtiği leşi öteye fırlattı.

Genç adam için artık uzaklaştırmaktan başka yapacak iş kalmamıştı. «Allahaısmarladık» demek için kulubeye döndüğünde, aile reisinin gülerek kendisine doğru geldiğini gördü. Bir kahkaha atan Abbas bey:

«Oğlum, dedi, bu külhânileri defetmek için seni buraya bugün Allah göndermiş.»

Genç adamın omuzuna elini koydu.

«Epey de nişancıymışsın.»

«Epey nişancı olduğumu tanıyanlar söylerler efendim.» Biraz durduktan sonra:

«Bu herifler, çocuklara sarkıntılık mı etmek Istiyordu, acaba, efendim?»

«Evet, oğlum, bunların iri yapılı, kara suratlısı, toprak ağalarından pek zengin birinin oğludur. Çoktandır, bizim Müeyyet'in peşinde dolaşıyor; dünür gönderdiler, «Kız küçüktür, veremeyiz» dedikse de bu hayasız delikanlıyı kızın dört yanında dönmekten alıkoyamadık. Her yan eşkiya dolu, vilâyette ancak dört jandarma var. Artık, çoluk - çocuğumuzun namusu Allah'a emanet. Ne yapacağımızı şaşırdık. Şu gördüğün küçük kulube ile elma bahçesini salt yazın biraz ferahlamak için kiraladık. Ama, bütün yaz buraya gelip dinlenmek olanağını bulamadık. Çünkü, bu hergeleler bir türlü peşimizi bırakmadı. Ancak bugün, havanın güzelliğine aldanarak buraya geldik. Çalınmamış son elmaları ve cevizleri topladık. Sonra şu Ateş Değirmenine bir uzanalım, dedik, hem yağmur, hem de şu reziller hevesimizi kursağımızda bıraktı.

«Senin adın neydi?»

«Mehmet, efendim! Mehmet Kemal!»

«Benim de Abbas! Gitmek mi Istiyorsun?»

«Evet, sizi daha çok tedirgin etmeğe hakkım yok.»

Gitmeğe davrandı. Abbas bey gülerek:

«Mehmet bey, oğlum, dedi, bizi raslantı olarak şu rezillerin

elinden kurtardın; onun için sana çok teşekkür borçluyuz. Hiç olmazsa şehre dek çocukların yanısıra yürü de sokulmağa cesaret edemesinler. Yüreksiz keratalar! Bütün cakaları, kadınlarla çocuklara.»

Abbas bey, bunları söyleyerek Mehmet Kemal'i kulubeye götürdü. Serüvene benzeyen bu iş, hepsini ilgilendirmişti. Hepsi de onun utangaç, cesur yüzüne, iri ve dalgın gözlerine, ince kara bıyıklarına merakla bakıyorlardı.

Selâmi:

«Baba, dedi, bu ağabey atmacayı vurdu, onlar kaçtılar, neden?»

«Oğlum, Mehmet Kemal beyin (Oğlumuzun adı Mehmet Kemal.) Atmacaya değil de kendilerine silâh attığını sandılar. Mehmet beyi bizim arkadaşımız sandılar.»

İrfan hanım:

«Hiç olmazsa Mehmet bey şehre kadar bizimle beraber gelsin!» dedi.

Abbas bey:

«O işi yoluna koyduk!» dlye yanıtladı.

Kapıyı kitleyerek şehre yollandılar. Küçük kafiledekilerin hemen hepsi şimdi bile tedirgindi, durmadan bahçelerin sık çalılıklarla örtülü çitleri arkasından o üç kişi birdenbire fırlayıp önlerini kesecek mi, diye merak ediyor ve her yanı dikkatle araştırıyorlardı.

Mehmet Kemal de uzun boyu ile onların yanısıra utangaç ve düzensiz yürüyor, arasıra elma dallarına takılıp düşen fesini almak için eğilip kalkıyordu. Kuşköprüye bir olaysız vardılar. Şehrin sağ yakasındaki dik, yalçın ve mağaralı dağın eteklerini ve Yılankaya'yı yalayarak geçen ve son yağmurlarla bir hayli kabarmış olan yeşilırmak, köprünün güçlü kemerleri altından homurdanarak akıp gidiyor ve aşağılarda yayılarak durgun durgun akıyordu.

Küçük kafilenin korkusu artık geçmişti. Çünkü, Kuşköprü, şehrin içi demekti. Küçük, sarışın, mavi gözlü Muhabbet, önden koşuyor, büyüklerse her zaman olduğu gibi ırmağı seyrederek gidiyorlardı. Selâmi, köprünün taştan korkuluğunu okşayarak, ötekilerden biraz daha önde gidiyordu. Müeyyet, annesiyle babasının arasına sığınmış ak bir tavus gibi yürüyordu. Köprünün tam ortasına varmışlardı ki arkalarında koşuşmalar işiterek döndüler. Köprün'ün başında çift at koşulmuş kapalı bir yaylıdan

atlayan üç kişi, hızla üzerlerine doğru geliyorlardı. Mehmet Kemal, birdenbire geride kalarak kafiledekllere:

«Siz çabucak ilerleyin, köprüyü geçmeğe çalışın!» dedi ve gelenleri göğüslemek üzere köprünün ortasına dikilip bekledi. Birkaç saniye sonra da gelenlerle burun buruna gelmişti. Bunlar, elma bahçesinde Abbas beyleri tedirgin eden kimselerdi. Üçler'in ortalarındakl genç adam yerden yığma, tıknaz, geniş omuzlu, oldukça esmer, geniş yüzlü, kısa bıyıklı ve küçük kara gözlü biriydi. Onun her Iki yanındakiler de aynı yaşlarda genç kimselerdi. Üçü de yırtıcı birer kuş gibi Mehmet'in üstüne atılmağa hazırlanıyorlardı. Ortadaki genç, bir nağra atar gibi Mehmet'e lâf attı:

«Bre Pontos eşkiyası gâvur Mehmet! Burda da mı karşımıza çıktın? Bre namussuz, şerefsiz gâvur dölü, bre alçak vatan haini, burda boşuna beklemedik. Sana şu Yeşilırmakta güzel bir akşam banyosu yaptırmağa geldik. Şimdl kurtul bakalım bu fare kapanından!»

Mehmet Kemal:

«Emin, dedi, bu alçakça sözlerinin hepsini tiksintiyle sana ve şu iki enayi arkadaşına iade ederim. Pontos eşkiyasının klm olduğunu sırası gelince millete ben göstereceğim. Senl gidi ahlâksız mütegallibe dölü. Demek hâlâ elâlemin namuslu kızlarını dağa kaldırmak peşindesin ha!»

Mehmet Kemal, karşısındakine karşılık vermek istemezdl, nedir kl onları böylece oyalayarak Abbas beylerin uzaklaşmasını Istiyordu.

Emin yeniden bir eli cebinde olarak:

«Ulan eşkiya herif, diye bağırdı. Senin Pontos eşkiyasına yataklık yapmadığını bilmeyen mi kaldı? Sana boşuna mı Gâvur Mehmet demiş millet?»

Sonra birden bire arkadaşlarına döndü:

«Tutun ulan uşaklar, şu namussuzu, atalım köprüden aşağı!» diye bağırdı.

Üçü birden Mehmet'in üstüne şahin gibi atıldı.

Emin:

«Amanın, dikkatli olun, önüne geçmeyin, boks yumruğu bilir, çenenizl dağıtır, arkadan kavrayın, karga tulumba edelim!» diye buyruk veriyordu.

Emin'in söylemesine vakit kalmadan Mehmet, ilk saldırana güzel bir boks yumruğu yapıştırmış, yere yuvarlamış, şimdi de

ötekini safdışı etmeğe çalışıyordu. Onun da midesine ve çenesine indirdiği ölçülü bir iki yumruk, yerini bulmuş, o da inleyerek arkadaşının yanına serilmişti. Şimdi Emin'le karşı karşıyaydılar. Emin, çok güçlü bir gençti. Acı gücüyle bütün tanıdığı gençleri yıldırmıştı. Yuvalarında fıldır fıldır iki küçük kara zeytin gibi dönüp duran gözleriyle Mehmet'e çiğ çiğ yiyecekmişcesine bakıyordu.

Yerde yatan iki arkadaşını tekmeleyerek:

«Kalkın, ulan hergeleler, diye bağırdı, ben size ona sokulmayın, demedim mi?»

Mehmet baktı: Köprünün her iki başı da seyircilerle dolmuştu. Yakın kahvelerden ve evlerden fırlayan aylak bir seyirci yığını bu döğüşü merakla seyrediyordu. Bunların çoğu, şımarık bir zengin ağa oğlu olan Emin'i iyi tanıyordu. Mehmet Kemal'le Emin, bir çok zaman ve bir çok yerde boy ölçüşmüştü. İkisinin de birbirinden yıldıkları noktalar vardı. Emin'in acı gücü, Mehmet'i yıldırdığı gibi Mehmet'in boks vuruşları, gerek tabanca, gerekse mavzerle nişancılığı da Emin'i yıldırıyordu. Şımarık Emin, olur olmaz işlerde ve yerlerdeki gereksiz kabadayılıkları karşısında her zaman Mehmet'i bulmuştu. Onun haksever tabiatı, Emin'i her zaman çileden çıkarmış ve onun yüreğinde büyük bir düşmanlık yaratmıştı.

Emin köpürerek:

«Ulan hergele, dedi, elma bahçesinde bize tabanca atmak nerden aklına geldi? Hem oraya nerden geldin, sen?»

«Ben sana tabanca atmadığım gibi orda da bir raslantı olarak bulunuyordum.»

«Peki, neden kurşun sıktın üstümüze?»

«Gözünüz kör müydü? Ben tabancamla, sincabı yakalamak isteyen bir atmacaya ateş ettim. Ayaklarınızın dibine düşen kuşu da mı görmediniz?»

«Görmedim. Hem sen bu sırada atmacaya ateş etmekle bizi ürkütmek amacını da güdüyordun. Bunun bayağı bir kurnazlık olduğunu da yadsıyamazsın ya! Bizim bunları yutmayacağımızı sen de pek iyi bilirsin.»

«Emin, pek ayıp ediyorsun. Saygıdeğer bir aileye sarkıntılık etmek sana yakışır mı? Hâlâ uslanmadın mı, sen?»

«Sen bana ahlâk dersi mi vereceksin, ulan? Hem ben o kızı seviyorum. Babasından istedim, vermedi. Ben de kaçırmağa karar verdim. Kendime iyal edineceğim. Sen bu işe burnunu neden

sokuyorsun?»

«Benim bu işe burnumu soktuğum yok, arkadaş. Ben orta-da böyle bir iş olduğunu dahi bilmiyorum.»

«Kendini eski zaman şövalyelerinden biri mi sandın a enayi! Hem de bu kılık kıyafetle. Güleyim bari. Püfl»

Bu söz düellosu geçerken Mehmet'in yere serdiği delikanlılardan biri kendine gelmiş, birden onun iki bacağına sarılıvermişti. Mehmet, bacaklarını kurtarmağa çalışırken Emin de karakuş gibi üzerine atılmış ve onu sırtüstü yere, çamurların, at fışkılarının içine yuvarlamıştı. Yerde bir yumak halinde boğuşan üç kişinin çevresinde büyük bir kalabalık birikmişti. Hiç kimse ayırmağa cesaret edemiyordu.

Mehmet, bir ara bacaklarını kurtararak Emin'in korkunç gücüne karşı daha serbest döğüşmeye başlamıştı. Çamurların içinde yuvarlanıp duruyorlar, kalabalık, bir öteye, bir beriye dalgalanıyordu. Bir ara ikisi de ayağa kalktı. İşte, bu Emin'in en çok korktuğu, Mehmet'in de beklediği andı. Emin çenesine üst üste sağdan ve soldan yediği yumruklarla sendelemiş, köprünün kenarına kadar gerileyerek oraya dayanmıştı. Ringin iplerine asılıp dinlenen bir boksör gibi birkaç saniye sonra büyük bir sövgü savurarak Mehmet'in üzerine atıldıysa da Mehmet'in şimşek gibi yumrukları onu yine olduğu yere dek geriletti. Emin, bu anda dengesini bulamayarak korkuluğun üzerinden arka üstü Yeşilırmağın homurtularla geçen sularına yuvarlandı. Seyirci kalabalığından çığlıklar, bağrışmalar yükseldi.

Mehmet Kemal, bundan sonra olanlara hiç aldırış etmeden şehre yollandı. O, geç erken kalabalık, saygıyla, ya da korkuyla iki yana açılıyordu.

Abbas bey, çocukları köprünün öbür başına götürdükten sonra kavganın kızıştığını görmüş, öbür seyircilerin arasında aile halkiyle birlikte durakalmıştı. Çocukları orda bırakarak kavgayı ayırmağa koştuğunda Mehmet Kemal, iki delikanlıyı yere sermiş, Emin'in de üstesinden gelmek üzereydi. Emin'i suya atıp ta halkın saşsından kendisine yol açarak ilerleyen Mehmet Kemal'i kolundan tuttu:

«Yürü, delikanlı, diye fısıldadı, çabuk burdan uzaklaşalım Bu oğlanın akrabası yetişirse seni çiğ - çiğ yer.»

Mehmet güldü:

«Doğru, insana zararları dokunabilir» dedi ve geniş adımlarla Abbas beyin yanıbaşında yürümeğe başladı.

Seyirciler suya yuvarlanan Emin'in ne yapacağını öylesine merak etmişlerdi ki, hepsi taş korkuluklara abanmış, onun kıyıya doğru güçlükle yüzmeğe çalışışını seyrediyordu.

Her kafadan bir ses çıkıyor, sürüklenerek aşağılara doğru giden Emin'e kurtuluş yolları salıklayan haykırmalar da işitiliyordu. Halkın, Emin'le uğraşmasından yararlanarak Abbas beyin küçük grupu gözden uzaklaşmıştı. Eve girdiklerinde, Emin de üstünden başından sular akarak kıyıya ulaşmış, kalabalığın arasında dişleri soğuktan ve heyecandan birbirine vurarak ve çok ağır sövgüler savurarak yürüyordu.

— 4 —

Abbas bey ailesi, yeni konuklariyle yer katı odalarının arkadaki bahçeye bakanında, akşam yemeğine oturmuştu. İrfan hanım, Abbas beyin yanıbaşında oturan Mehmet'in tabağına dumanları tüten yoğurtlu düğün çorbasından korken:

«Mehmet bey oğlumuza, bugün ne kadar çok teşekkür etsek azdır, dedi, bana öyle geliyor ki, bugün Mehmet bey olmasaydı, başımıza mutlaka bir felâket gelecekti.» Sofradakilerin hepsi bu söz üzerine, önceleri kaçamak bakışlarla incelemeğe çalıştıkları Mehmet'in yüzüne yüreklice baktı. Mehmet Kemal, adamakıllı kirlenmiş ve çamurlanmış olan üstbaşiyle bu temiz sofraya yakışmadığını anlayarak gittikçe utangaç bir hal alıyordu. Sonra, yavaş yavaş onların sempatik bakışları karşısında utangaçlığı eridi gitti.

Abbas bey, ortaya:

«Bu oğlan, çok tehlikeli, dedi. Ondan her türlü kötülüğü bekleyebiliriz. Artık, memlekette gücü yeten hak sahibi olmağa başladı. Talât Paşa'yla Enver Paşa, memleketten kaçtı. Ne hükûmet kaldı artık, ne düzen. Bileğin güçlüyse namusunu ve paranı korursun, yoksa işin Allah'a kalmıştır. Eski derebeylerin, ağaların dölleri, şimdi hükûmet içinde hükûmet olmuşlar. Dağdaki eşkiya ile birleşmiş, ırz ve namus ehlinin peşine düşmüş. Amasya'

daki dört jandarma beş polisle mi bunların hakkından geleceğiz? Şaşırdık kaldık, oğlum, Mehmet. Düşman işgali altında yaşamaktan tiksindiğimiz için masum ve temiz Anadolu içerlerine kaçalım, dedik. Burda da başka belâlar çıktı karşımıza. Sen olmasaydın...»

Mehmet Kemal: «Evet, gerçekten de ben size rastlamasaymışım, bu namussuzların niyeti bozukmuş.»

Abbas beyle İrfan hanım, ikisi birden atıldı:

«Ne gibi bozuk yani?»

«Emin, üzerime atılmadan önce kızınız üzerinde hak iddia eder gibi konuştu. Sözde size dünür göndermişler; Kerimenizin henüz küçük olduğunu söyleyerek vermemişsiniz. O da kerimenizi kaçırmağa karar vermiş. Bugün bu iş için arkanızdan gelmişler. Köprünün basındaki perdeleri inik yaylı da, sanırım, bu iş için getirilmiş olacak.»

Müeyyet, bu ara hafif bir çığlık attı. Masanın ortasında yanan gaz lâmbasının sarı ışıkları, O'nun korkuyla açılmış zümrüt yeşili gözlerinin içine daha çok doldu.

Abbas bey:

«Vay namussuz vay!» dedi.

İrfan hanım:

«Abbas bey, kaçalım bu şehirden!» dedi.

«Nereye kaçarız hanım? Her yer böyle. İstanbul'da kalsaydık, kızımıza, ya işgâl askerleri, ya da palikaryalar sataşacaktı. Anadolu'da da başka dertler bekliyormuş bizi meğer. Burda da eşkiyalar ve derebeyi dölleri karşıladı bizi. Bugün Anadolu'nun her yanı böyledir. Biricik kurtuluş yolu: Kurnaz, güçlü, atik ve görgülü olmaktır. Tedbir, her zaman tedbir.»

Selâmi: «Baba, dedi, herifin suya uçuşu seyrine doyum olmaz bir şeydi.»

Küçük Muhabbet: «Oh olsun, dedi, az kalsın o, bu ağabeyi ırmağa atacaktı.»

Abbas bey: «Aranızdaki konuşmaya şöyle bir kulak verdim. Siz onunla önceden tanışıyorsunuz, galiba?» diye Mehmet'e sordu.

«Evet, efendim, Merzifon Amerikan kolejinden tanışırız.»

«O da sonunadek okudu mu orda?»

«Okudu, binbir rezaletle. Elifi görse mertek sanır, babasının kolej yönetimiyle ahbaplığı sayesinde bizim bocaladığımız sınıfları o yel gibi geçti. Çok şımarık yetiştl. Hem de doğuştan al-

çak ruhlu. Bu yaşadek bir kez olsun bir canlıya iyilik ettiğini görmedim. Kötülük, her zaman kötülük. Vurup kırmak, bin türlü rezillik, iftira, her şey O'nun hergünkü yaşayışının ayrılmaz kaderi. Gençlik arkadaşları arasında yıldığı bir tek insan vardır.»

Burda güldü. Abbas bey: «O da sensin, elbette!» diye sonunu getirdi.

«Evet, benim. Ama bu bana çok pahalıya mal oldu. Bana kötü ve korkunç lâkaplar taktı ve bu lâkaplar ne yazık ki tuttu. Çünkü, dünyada kötü tohumlar çok daha kolay tutar, yeşerir ve büyür. Tarla işlerinden de anladığım için bunun böyle olduğunu yakından biliyorum.»

«Sana Gâvur Mehmet, diye bağırdığını işittim. Sonra usumda kaldığına göre, Pontosçu da dedi. Bunlar ne demektir, anlatır mısın, oğlum?»

Sofradakilerin hemen hepsi Emin'in bu sözlerini işittiklerinden, onun vereceği yanıtı merakla dinlemeğe hazırlandı.

Öyküsünü anlatmak Mehmet Kemal'e her zaman çok güç geliyordu. İşte, şu anda da bu güçlüğün lâbirenti içine düştüğünü duymağa başlamıştı.

Ne var ki, her zaman olduğu gibi kendisine atılmış iftirayı, sürülmeğe çalışılan lekeyi, içine düşürüldüğü güç durumu ortadan kaldırmağa çalışması gerekiyordu. Şu anda duyduğu tedirginlik, iştahasını büsbütün kaçırmıştı. Kaç gündür karnı bir kaşık yemek, bir lokma ekmek görmediği halde ağzına attığı çorba, birdenbire ağu gibi acılaşmıştı. Kaşık, elinden düştü. Alnında birkaç iri ter damlası belirdi.

Abbas bey, durumu hemen kavradı:

«Oğlum» dedi, «sorduklarımı anlatman şart değildir. Biz, polis komiseri değiliz. Hele yemeğimizi yiyelim, sonra dinlenirken konuşur, dertleşiriz.»

Mehmet Kemal'in yüzünde sonsuz bir ferahlık ve minnet duygusu belirmişti. Ağzındaki acılık da birdenbire silindi. Şimdi, artık, hiç konuşulmuyor, herkes susmanın daha akıllıca bir iş olduğunu duyarak salt yemeğiyle ilgileniyor, kaşık ve çatal seslerinden, ağız şapırtılarından başka bir ses işitilmiyordu.

Yemekten sonra bütün evdekiler, Mehmet Kemal'in serüvenini dinlemek üzere sabırsızlanmağa başlamıştı. O da bu kaçınılmaz ödevi yerine getirmenin şu anda çok gerekli olduğunu anlayarak şöylece anlattı:

«Öyküm, çok kısa! Babam, Z. köyünden Hamza pehlivan'dı.

Eli iş tutacak hale gelince, dedemin eliyle evlilmek istenir. Babam, köyümüzün en güzel kızı olan Sofya'yı sever, hem de çılgınca. Köyümüzün yarısı Türk, yarısı Rum'dur. Burda kavgasız, döğüşsüz yaşanır, ama ne Rum'lar Türklere kız verirler, ne de Türk'ler onlara. Sofya da babamı sevmese ya ne gezer. Babama köyün bütün kızları âşıktır; Rumları da, Türk kızları da. Babam, yiğit, cesur, iyi yürekli bir delikanlıdır. Herkesin yardımına koşar. Köyde Türk - Rum iyilikte bulunmadığı kimse yoktur. Anlayacağınız, babam, yaradılıştan iyi insandır. Babamın Sofya ile gizli gizli seviştiğini görenler olursa da, çocukluklarına vererek ses çıkarmazlar. Çünkü bir Rum kiziyle bir Türk yiğitinin bu köyde evlendiği pek olmamıştır. Ama sevişmelere pek çok rastlanmıştır. Gelgelelim: Dedem, babamı bir Türk kiziyle başgöz etmek için direnmeğe başlarsa da, bunlar, babamın bir kulağından girer, öbüründen çıkar. «Ben, der, evlenirsem, yalnız Sofya ile evlenirim.» Sofya, orta boylu, kar gibi ak bir kızdır. Zengin bir ağanın, Yanko ağanın biricik kızıdır. Bir köyde yaşadığı halde bir şehirli kızı gibi eli sıcaktan soğuğa değdirilmemiştir. Ut, keman dersleri almıştır. Onun ut ve keman konserlerinden hoşlanmayan yoktur.

Sofya'nın da babamı çılgıncasına sevdiğini anlayan Yanko ağa, artık kızını sakınmanın zamanı geldiğini anlar ve onu göz hapsine alır. Bu halden deliye dönen babam, çılgınca bir karar verir. Bu kararını da ancak kendisi bilir. Bir gün, bütün köy, bir haberle çalkanır: Babam Sofya'yı kaçırmıştır. Günlerce, haftalarca, aylarca aranıp taranırlar. Sofya'nın âşıkı olan Rum delikanlıları, onların peşindedir. Kodunsa bul. Bir yıl sonra her ikisi, kucaklarında iki ikiz çocukla çıkagelir. Babam müftüye başvurur ve nikâhlarının kıyılmasını ister. Müftü, kızın müslüman olmasını şart koşar. Kız da bunu kabul eder. Onlara şöyle der: «Çocuklar, ayrı dinlerden oluşunuz, büyük bir sakınca değildir. Çünkü, gönül dini, en gerçek dindir. Birbirini çılgıncasına sevenler için herşey halledilmiş demektir. Yine de ayrı ayrı dinlerde bir karı - kocanın mutluluğu tehlikededir. Bunun için de Sofya'nın müslüman olmasını istiyorum.»

Bunun için de Yanko ağayı huzuruna çağırtır. Durumu O'na anlatır. «Yanko ağa» der, «şu anda Sofya ile Mehmet, karı - kocadır. Bunları artık Allah'ın da, kulun da ayırması doğru değildir. Sofya da müslüman olmağa kararlıdır. Bir de senin fikrini alayım, dedim, sen ne dersin bu işe?»

Yanko ağa, akıllı ve iyi yürekli bir adamdır. «Allah ne dediyse o olur!» demiş. Böylece, Sofya, müslüman olup babamın iyali olarak köye döner. Köylüler bir zaman bu evliliği yadırgarlar, ama, en sonra buna da alışırlar. İşte, o ikizlerden Mehmet benim. Babamla annemin yaşayışları, mutlulukla doludur. Rum ve Türk akrabaları birbirine yaklaştırır, köyde içten bir hava yaratırlar. Nedir ki Anadolu'nun bahtını her zaman kararlan savaşlardan biri, her halde bir isyan, ya Arnavutluk'ta, ya Karadağ'da patlak verir. Babam, bu isyanı bastırmak üzere giden askerler arasındadır. O gün, bugün ölümü kalımı üzerinde hiçbir şey öğrenilemedi.

İşte, bundan sonra kara günler yuvamızın üstüne kanatlarını gerdi. Açlık, yoksulluk günleri bütün zalimliğiyle birbirini kovalamağa başladı. Amcam Topal Himmet, bizi ortaklaşa evimizden kaldırıp sokağa attı; durumumuz daha çok kötüleşti.

En sonra dedem Yanko efendi, (O okumuş, Avrupa görmüş bir adamdır) bizi sokaktan alıp bağrına bastı. Daha önce söylemeyi unuttum: Babamın babası, annemle babamın evlenmesi üzerine kahrından ölüp gitmişti.

Yanko ağa, biraz palazlanıp okul çağına bastığımız zaman bizi Merzifon Amerikan Kolejine yatılı olarak verdi. Artık, anadan, babadan öksüz iki kardeştik. Yine Ahmet, Mehmet'tik. Kışın kimi zaman dedem, kimi zaman da annem gelip, bizi görüyor, yazın da yanlarına alıyorlardı. O zaman, bizim için bir cennet yaşayışı başlıyordu. Burda söylemeyi unuttuğum bir şey daha var: Ahmet'le benden sonra iki kız kardeşimiz daha oldu. Onlar, dedemizin yanında bulunuyorlar. Köyümüzün Türk kadınları, hâlâ annemi Safiye diye, Rum'larsa, Sofya diye çağırıyorlar. Amerikan kolejinde yeni bir dramla karşılaştık: burası bir Amerikan kültür ocağı adı altında çalışıyorsa da gerçekte Amerika'ya göç etmiş Rum'ların gizli amaçlarla açtığı tehlikeli bir ocaktı. Papaz Klematyos'un duvarlardaki kocaman sakallı resmi, sakallarının altında yalnız ve yalnız eski bir Pontos düşü gizliyordu. Daha ilk sınıflarda bunu anlamıştım. Bizi hem birer hıristiyan çocuğu olarak yetiştirmeğe çalışıyorlar, hem de gizli ve açık Pontos düşü seyrettiriyorlardı. İngilizce öğretimi, salt bir paravanaydı. Zayıf ruhlu Türk çocuklarını gizlice vaftiz ediyorlar, hiç olmazsa ruhça vatanlarından uzaklaştırıyorlardı. Kardeşim Ahmet, fena halde etkilenmeğe başlamıştı. Papazlar O'nu adamakıllı kuşatmışlardı. Kardeşim, artık, köyümüzdeki bir Rum çocuğu kadar Ortodoks

bir hıristiyandı. O da beni sıkıştırıyor, hıristiyan olmam için yalvarıyordu. Bizi, dört kardeşi sokağa atan Topal Himmet amcamızın antipatik ve düşmanca yüzü de Ahmet'in hıristiyanlığa sürüklenmesini kolaylaştırmıştı. Dedem Yanko efendi, yaz tatillerinde bana «Nasıl, Mehmet, sen hâlâ müslüman mısın?» diye soruyordu. Ama yüzünde hiç te kötü bir anlam göze çarpmıyordu. Yani bizim herhangi bir dinde oluşumuz onu çokça ilgilendirmiyordu. O, kendi bağlarından meydana getirdiği güzel şarabı çekiyor: «En güzel din, İnsanlık dinidir; kardeşlik dinidir» diyordu. Sonra dalıyor ve benim kulağıma şöyle fısıldıyordu: «Mehmet, yavrum, sen babanın dininden olanlara daha yakın olmağa çalış. Ömrün daha mutlu geçer. Daha az acı çekersin. Kalabalığın dışındakiler, her zaman daha çok yalnızdır, daha çok acı çekmek, onların kaderleridir.» Bana en acı gelen şeylerden birl de, kardeşim Ahmet'i, adını değiştirip Sokrates diye çağırmaları olmuştu. Bu adın arkasında ve uzaklarında her zaman büyük bir tehlike görür gibi olurdum. Yani, Türkçesi, onun geleceğini hep tehlikeli görürdüm. Annem, O'nun hıristiyanlığa sokulmasına çok üzülmüştü. «Oğlum, demişti, senin yerin, babanın dininde olanların yanıdır. Yoksa sen bu memlekette güç yaşarsın. Türk bir babadan gelen hıristiyan, Rum bir babadan gelen hıristiyandan daha çok yadırganır bu memlekette. Bunlar, seni hıristiyanlığa sokmakla hiç te doğru bir iş yapmadılar. Keşke deden seni koleje vermeseydi! Orda sizin burnunuzu devlet aleyhindekl işlere de sokacaklar. Başın belâdan kurtulmayacak.» Annem, böyle diyor ve dizlerini döğüyor, saçlarını yoluyordu. Çünkü, o, bir politikacı misyoner gibi düşünmüyordu. O, salt Ahmet'in canını, geleceğini düşünüyordu. O'nun, ilerde başına gelecek belâları hesaplıyor, içi kan ağlıyordu. O'nun düşünceleri, her aile kadını gibi günlük yaşayışın sınırları içinde kapalı kalıyordu. Ara sıra Ahmet öyle tehlikeli şeyler söylüyordu ki annem deliye dönüyor, dedemin korkudan gözleri büyüyordu: «Kötü yola götürmüşler sizi oğlum. Ah, bu korkunç, bu belâlı siyaset! Mahvetmişler seni Ahmet, mahvetmişler. Keşke seni çiftçi yapsaydım. Artık, bundan sonra hem kendi başına, hem de bizim başımıza açacağın belâları düşünmekten başka yapacağımız iş kalmayacak.»

Biliyorsunuz ki Amerika, dünya savaşına katıldıktan sonra bizim düşmanlarımız arasına girdiğinden, kolej de hükümetçe kapatılmış, bütün öğrenciler çil yavrusu gibi birer yana dağılmıştı. Amerikan uyruğundaki öğretmen, öğrencilerin hepsi Ame-

rika'ya gitmişler, kardeşim Ahmet te bu arada Amerika'nın yolunu tutmuştu. Politika ve ideal babaları, başına bir belâ gelmesin, diye onu da alıp götürmüşlerdi. Annemin yüreğine biraz soğuk su serpilmişti. Hiç olmazsa Ahmet, kendini bilerek tehlikeye attığı o belâlı yerden uzaklaşıp gitmişti. Ben de okuldan ayrılınca dedem Yanko efendinin yanına sığınmış, bir köylü gibi çalışmağa başlamıştım. Onun işlerine gözcülük ediyor, ava gidiyor, tabancamla durmadan atışlar yapıyordum. İşte, nişancılığımı bu sırada ilerletmiştim. Çok boş zamanım kalıyordu. Kitaplar okuyor, keman çalıyordum.»

Burda Müeyyet birden atılıp O'nun sözünü kesti:

«Keman da çalıyorsunuz, demek?»

«Evet, ilk dersi annemden almıştım. Sonra, kolejde müzik hocamdan özel ders aldım.»

İrfan hanım: «Bizim Müeyyet te keman dersi alır da onun için keman çalışınızı merak etti» dedi.

Bir sessizlik oldu. Yeşilırmağın çağıltısı gece vakti daha çok işitiliyordu. Döşemenin altında, bir yerde bir cır-cır böceği ötüyordu.

Mehmet Kemal, herkesin öykünün gerisini beklediğini anlayarak yeniden anlatmağa başladı:

«Savaş sürdüğü sürece yaşayışım böyle geçti. Birer yana dağılmış olan kolej arkadaşları kimi günler haberleşerek toplanıyor, genel eğlenceler tertipliyor, av partileri yapıyordu. Ben de bunlara katılıyordum. Bütün bu eğlencelerde Emin cıvıtıyor, herkesi eğlenceye katıldığına pişman ediyordu. Eğlenceye katılan, ava çıkanlar, hep zengin ağa, derebey çocuklarıydı. Emin, her yerde mızıkçılık, tatsızlık yaptıkça her zaman karşısında beni buluyor, bir türlü üstün gelemediği ve diş bilediği bir hasım, bir rakip olarak görüyordu beni. Aile durumumu bildiğinden, önce şakadan, sonra da ciddî olarak üzerimde kalan bir lâkap taktı bana: «Gâvur Mehmet!» Bu öyle yayılıp dalbudak saldı ki, herkes bunda beni anlatan bir anlam bulmağa başladı. Her gittiğimiz yerde, her yeni tanıştığımız kişiye hem lâkabım söyleniyor, hem de aile sırlarım fısıldanıyordu. Bir iki kez bu yüzden Emin ile adamakıllı döğüştük, birbirimizin kafasını gözünü yarıncaya dek vuruştuk. En sonra bizi kimse ayırmadığından, bitkin bir halde birbirimizden ayrıldık. Kardeşim Ahmet'in durumunu da bildiğinden bana daha kötü bir ad taktı: «Pontosçu!» Bundan sonra, artık ondan büsbütün uzaklaştım. Onun alçak, canavar ruhlu

bir insan olduğunu hem okulda, hem de dışarıdaki yaşayışımızda görüp anlamıştım. Çiftliklerinde çalışan bir yanaşmaya bir gün öfkelenmiş ve elindeki tabancayı ateşleyerek adamcağızın ayağını parçalamıştı. Sonraları öğrendim, adamcağız çalışamaz hale geldiğinden mahkemeye başvurmuşsa da mahkeme günü mahkemede bulunamamış. Çünkü, buna daha çok öfkelenen Emin adamcağızı temelli temizleyip ölüsünü yitirmiş.

Bir gün Merzifon'da karşılaştık: «Ulan alçak, dedim, eskiden göze görünmez, ufak tefek alçaklıklar yapardın, şimdi de katilliğe mi başladın?»

«Kim dedi sana katil olduğumu?» dedi.

«Söylüyorlar, dedim, nerde yanaşmanız Osman? Mahkemeye gelmediği gibi izi bile bulunamadı.»

«Azizim Mehmet, dedi, sen benim ne hergele olduğumu bundan sonra göreceksin. İstersen hemen şuracıkta senin izini de kaybedebilirim.»

Ben de hiç tabancasız gezmem. Onun tehdidine papuç bırakmadığımı anlatmak için hemen tabancamı çektim: «Gel, dedim, şuraya bir nişan dikelim de birbirimizi deneyelim. Bakalım, belki görmeyeli nişancılığın bir arpa boyu sürmüştür.»

«Ben nişan aldığım zaman nişan aldığım kimse görmez» dedi. «Hem bana bak, beni katillikle filân suçlama, yoksa tatlı canından olursun.»

«Çok şükür, ben şu tatlı canımı senin gibilerden koruyacak kadar acırım» dedim. «Sen biraz fren vur kötülüklerine.»

Altımdaki kısrağı sürerek ondan uzaklaştım. Aramız bozulmadan önce bir eğlencede hepimize: «Çocuklar, demiştI, ben bu yakınlarda galiba evleniyorum.»

«Kiminle evleniyorsun?» diye sorduk. Çünkü onun köylerden kaçırıp kirlettiği ve başkalarına peşkeş çektiği kızlar pek çoktur. Böyle bir adamın evleneceğini düşünmek hafiflikti.

«Bu sefer bir şehir kiziyle evleneceğim» demişti, Yeşilırmak kıyılarının, Amasya'nın en güzel kızı. İstanbul'dan Amasya'ya yeni gelmişler, ama buraya yerleşmişler. Kayınpederim olacak zat, eski maarifçilerden. İşte, yakında onlara dünür gönderip kızı isteyeceğim. Vermezlerse adamlarını yanıma alıp güpegündüz kaçıracağım.»

Mehmet Kemal, burda durdu. Herkes birbirinin yüzüne bakıyor, sonra O'na dönüyordu.

«Demek ki alçak herifin dediği aile bu namuslu aileymiş!»

Abbas bey: «Yok» dedi, «memlekette artık, güven de yok, kanun da yok, adalet te yok. Ben, şu mavzerl silip te minderin altında dolu olarak hazır bulundurayım.»

Mehmet Kemal: «Beyefendi» dedi, «madem ki burayadek dinlemek lütfunda bulundunuz, öykümün gerisini de anlatıp kalkayım. Biz, bu saçma sapan yaşayışımızı sürdürüp dururken savaş bitti. Osmanlı devleti yenildi. Amerikalılar, yenenler safında olduğundan, bütün kaçıp giden papazlar, öğretmenler ve ihtilâlciler, Pontos ihtilâlcileri, tabancalariyle, tüfekleriyle, bombalariyle geri döndüler. Merzifon Amerikan koleji yine açıldı. Ben de son sınıf öğrencisi olduğumdan, diplomamı alabilmek için yeniden okula gittim. Amerika'dan dönen kardeşim Ahmet'i birdenbire tanıyamadım. Zavallı çocuk, artık bir Rum delikanlısı, bir Amerikan vatandaşı, bir Pontos ihtilâlcisi ve gerçek bir Sokrates olup çıkmıştı. Okul, okul değil, bir kışla haline gelmişti. Yirmişer yaşında hiç görmediğim ve tanımadığım Rum ve Ermeni delikanlıları birer ihtilâlci subay gibi yetiştiriliyor, talime çıkarılıyor, bomba savurmasını, silâh doldurup boşaltmasını öğreniyorlardı. Kardeşim Ahmet, yani yeni adıyle Sokrates sanki yeni kurulacak Pontos Cumhuriyetinin Cumhurreisi olacakmış gibi hararetliydi. Beni de kendilerinden birl olarak görüyor ve başaracakları projeleri ve yapacakları işleri harıl harıl anlatıp duruyordu. Devletin kontrolü düştüğünden artık, öğretmeninden öğrencisine ve hademesinedek herkes, Pontos Cumhuriyetinin bir fedaisi gibi davranıyordu. Bir zaman sabrettim, dayandım, en sonra bu korkunç ihtilâl ocağından kaçıp kurtulmağa karar verdim. Ahmet'e yani Sokrates'e: «Bana bak» dedim, ben Türk'üm, Türk çocuğuyum. Bütün bu memleketin kaderi nereye giderse, ben de oradayım. Sizin zırva davanızı anlamıyorum ben. Hem senin gibi bir Türk çocuğunun böyle sapıtması çok korkunç bir şey. Haydi, diyelim hristiyan oldun, peki milliyetini nasıl değiştirirsin? Sen, bir Türk oğlu Türk'sün. Çünkü, baban arslan gibi Türk'tü. Annemize gelince: Eskiden beri bütün dünya milletleri dışardan, yabancı milletlerden kız alagelmiştir, ama, bütün doğan çocuklar, babaların milliyetinden olagelmiştir.»

Bu çekişmelerimiz, günlerce sürdü; kardeşimi bir türlü kandıramadım. Artık, dağa çıkmağa eylem olarak İhtilâle hazırlanıyorlardı.

Bir gün kendisini bir kenara çektim: «Ahmet, dedim, (yüzüme ters ters baktı) sen benim için hep Ahmet'sin ve her za-

man Ahmet olarak kalacaksın. Şimdi, beni dinle: Bir tek Türk'ün burnunu kanattığını işitirsem, alimallah, dağlarda arar bulur, seni öbür dünyaya yollarım. Allah, encamını hayreylesin. Ben, artık kolejinizde kalmayacağım. Hem beni çabucak burdan koğun, yoksa bütün okulun, kilisenin, bahçedeki mahzenlerin silâh ve bomba ile dolu olduğunu son ayakta kalan devlet kapısına haber veririm!»

İşte, o anda kardeşimle aramızdaki bütün yakın bağlar kopmuş oldu. Bir yaylıya atladığım gibi Amasya'ya yollandım. Dedem Yanko'dan başka sığınacak kimim kimsem yoktu. Amcam Topal Himmet, bağlarına, bahçelerine ortak çıkarım, diye beni yeğenlikten reddetmişti. Çünkü, babamla malları ortaktı. Hepsinin üstüne yatmak için namussuz herif babamın ölümüyle hepimizi sokağa atmıştı. Bizleri artık tanımazlıktan geliyor ve bize gâvur dölleri diyordu. Biz, dünyada hiç yokmuşuz gibi davranıyordu. Ben, yeniden koleje döndükten sonra, nasıl oldu bilmem, adım Gâvur Mehmet'e çıkmış. Bu nasıl oldu bilmiyorum. Köyün bütün Türk'leri bana Gâvur Mehmet diyorlardı arkamdan. Yüzüme karşı bunu ancak Emin söyleyebiliyordu. Sonra anladım ki Emin buraya kasden adamlarını göndererek beni «Gâvur Mehmet» diye aratmış. Bu lâkap, Amcam Topal Himmet'in pek hoşuna gitmiş ve bunu sevinçli kahkahalarla karşılayarak bütün köye yaymış. Şimdi, köyün bütün Türk'leri ve Rum'ları bana Gâvur Mehmet diyormuş. Türk'ler bu lâkabı küçümsemek için Rum'lar da hoşlanarak söylüyorlarmış. Çünkü «Gâvur»un anlamı en sonra hristiyan demektir. Böylece beni kendilerinden saymak hoşlarına gidiyormuş.

İşte, koleji temelli bırakarak köye döndüğüm zaman, daha köyün ağzında beni gören küçük çocuklar «Gâvur Mehmet geldi, Gâvur Mehmet geldi!» diye bağırmaya başladılar. Şaşırmıştım. Hiçbir şey diyemedim, kızamadım, ağlayamadım. Salt gözlerime saldıran yaşlar, gözlerimi bir zaman görmez etti. Sonra pınara kadar gittim, yüzümü gözümü soğuk su ile yıkayarak gözlerimdeki yaşları yitirmeğe çalıştım. Çamaşırhanenin önünden geçip dedemlere giderken genç kızların fısıldaştığını işittim: «Gâvur Mehmet gelmiş!» «demek ki, diye düşündüm, köy de beni konuşuyor artık, köy de beni yabancı bir maddeymişim gibi midesinden çıkarıp atıyor!»

Başım önde dedemlere gittim. Annem, iki kız kardeşim bana sarılıp uzun uzun ağladı. Bu sevinç ağlaması mıydı, yoksa acı

mı bir türlü anlayamadım. Her halde hem kendi kaderlerine hem de benimkine ağlıyorlardı.

Dedem Yanko, o gece beni iyice sorguya çekti. «İyi ayrıldın o yabanarısı yuvasından, dedi. Ben gerici ihtilâli sevmem. Şunun şurasında güzel yaşayıp gidiyoruz. Pontos Krallığı da ne oluyormuş? Venizelos, büyük adamlığı bir yana komuş, çok büyük adam olmağa kalkmış. Ama, inan bana Mehmet, bu oyunların sonu yoktur. Şu senin ikizin Ahmet'e hâlâ şaşarım. Çok üzülüyorum, çok ta içiyorum O'nun için. Annenin iki gözü iki çeşme. Amerika'dan döndükten sonra burda iki gün zor kaldı. Daha bizi tatlı kokusuna doyurmadan kaçtı gitti yabanarısı yuvasına. O'nun dirimi tam anlamiyle tehlikede. Zaten hepimizin dirimi tehlikede. Postoscu Rum'lar, Türk köylerini yakıyor, onlar da Rum köylerini karşılık olarak ateşe veriyorlar. Venizelos, öte de kına yaksın. Çünkü uzaklarda akan gözyaşlarının bir damlasını bile onun gözleri bütün ömrünce görmemiş ve bunların acılığını tatmamıştır. Gözyaşları uzaktan şairanedir. Fakat, bir de dökenlere sormalı onu... Hepimiz, bütün bu memleket çocukları, çok daha gözyaşı dökeceğiz Mehmet. Onun için sıkı dur!»

Dedemin akıllıca öğütleri, hoşuma gidiyordu. Ne var ki, köyüm beni mahkûm etmişti. Ben, bu köyde artık «Gâvur Mehmet» olarak yaşayamazdım. O geceyi karadüşlerle geçirdim ve sabahleyin şafak atarken yatağımdan fırladığım gibi yola düştüm. Bir hafta köyden de şehirden de uzakta bağlarda, bahçelerde dolaştım. Boş bağ kulubelerinde sabahladım. Ağaçların dallarında kalmış son yemişlerle karnımı doyurmağa çalıştım. Ne yapacağımı, nereye gideceğimi şaşırmıştım. Burdan çok uzaklardaki bir şehre gidip bir iş tutayım diye düşündümse de bunu da yapamadım. Kardeşimin korkunç hali, annemle kız kardeşlerimin gözyaşları, gözlerimin önünden gitmedi. Bunun için de buralarda mıhlandım kaldım. Kimseye görünmek istemiyordum. Herkesin beni Gâvur Mehmet, diye çağıracağından korkuyordum. Sizinle rastlaştığımız saatlarda da... İşte bu haldeydim ve talih karşıma yine o alçak Emin'i çıkarmıştı.»

Bu ara kapının tokmağı hızlı hızlı vuruldu. Herkes korku ve merakla birbirinin yüzüne baktı. Selâmi kapıya doğru giderken babası onu durdurdu ve kendisi kapıya gitti. Taşlığa gelince: «Kim o?» diye dışarı seslendi.

«Açınız. Benim, Muhtar.»

Abbas bey, kapıyı açınca gerçi karşısında mahallenin muh-

tarını gördüyse de onun arkasında bekçi, polis ve bir yığın da tanımadığı kimse vardı. Hepsi alaca karanlıkta somurtkan yüzleriyle, elinde bir idare lâmbası tutan Abbas beye bakıyordu. İdare lâmbasının sarı aydınlığı, bu somurtkan ve düşman yüzleri daha ürkünç gösteriyordu.

Abbas bey muhtara: «Ne istiyorsunuz?» diye sordu.

«Bugün köprü üzerinde bir vukuat geçmiş tel Memur bey (polisi göstererek) sizden bilgi almak istiyor.»

«Buyurun, memur bey!»

«Beyim, Hacı Osman efendinin oğlu Emin beyi, bir delikanlı bugün arkasından iterek ırmağa yuvarlamış. Bir iki kişi bu külhaniyi sizin yanınızda gördüğünü söylüyor. Merkezden tutuklanması için emir aldım da, acaba evinizde filân misafir mi?»

Abbas bey, meşrû yalanın yeri geldiğini kavramıştı: «Memur bey dedi, isterseniz evimi baştanbaşa arayabilirsiniz. Benim, söylediğiniz tipte külhanbeyleriyle ne alışverişim olabilir? Herhalde bir yanlışlık olacak.» Arkadaki kalabalıktan bir ses:

«Memur efendi, arayınız bu evi, oğlan burdadır» diye homurdandı. Bu söz, öbür homurdanmalar arasında gürültüye gitti, işitilmedi.

Muhtarla polis, Abbas beyden özür dileyerek çekilirken Abbas bey, muhtardan fısıltı ile sordu: «Şu adamlar da kim oluyor?»

«Onlar mı? Emin beyin adamlarıyle, yakın akrabaları. Oğlanı yakalasalar çiğ çiğ yiyecekler.»

Gelenler, çekilip gittikten sonra Abbas bey kendisini merak ve yürek çarpıntısı içinde bekleyenlere durumu anlatınca hepsi ürktü. Mehmet, biraz sararmıştı. Zaten Abbas bey, kapıdakilerle konuşurken ev halkı da cadde üzerindeki pencerelere koşmuş, arkadaki kalabalığı korkuya seyretmişti.

Şimdi, hepsi kötü kötü düşünüyordu. Mehmet, sessizliği bozdu:

«Karanlık biraz daha artınca, ben de usulca savuşayım» dedi.

Abbas bey: «Nereye gidersin bu satte ve böyle bir zamanda, oğlum?» dedi.

«Vallahi, ben de şu anda nereye gideceğimi bilmiyorsam da, gecenin içinde yapayalnız ve çevremi de tehlikelerle çevrilmiş görünce, herhalde aklıma sığınacak bir yer gelir.»

«Ya evimiz göz hapsindeyse, ya pek yakından kollanıyorsak,

evden ayrılır ayrılmaz ensene binerlerse!»

İrfan hanım: «Evet, öyle ya» dedi, «eğer bir hinoğlu hin seni bizimle beraber görmüşse o zaman Abbas beyin düşündüğü şey başına gelebilir.»

Mehmet Kemal, birden bire doğruldu. Gölgesi duvarı kapladı: «Yine en doğrusu ben gideyim» dedi, «beni tanıyanlar karanlıkta bana sokulamazlar, atıcılığımı bilirler. Sonra karanlığın içinde kaçıp saklanabilmek daha kolaydır.»

Abbas bey de kendine göre bir karar sahibi idi. O da ayağa fırlayarak Mehmet Kemal'in önüne dikildi: «Bana bak, Mehmet, senin bir tabancan, benim de tâ İstanbul'lardan getirdiğim bir mavzerim var. Bu eve tecavüz etmek yürekliliğini gösterecekler, hayatlarını çok pahalıya öderler, ama, ben böyle bir davranış ta beklemiyorum: Bunun için şu saatlerde sokak senin için son derece tehlikeli, bu ev ise son derece güvenlidir. Onun için sen bu gece bizim misafirimiz olacaksın. Gerisini ise yarın gündüz gözüyle düşünürüz. Sabah ola hayır ola» diyerek kestirip attı.

Sonra karısına döndü:

«İrfan, şu peykenin üzerine bir yatak serin, Mehmet bey oğlumuz istirahat etsin.» Sonra yine Mehmet Kemal'e döndü: «Oğlum» dedi, «yatarken üstündeki elbiseyi çıkar da kapının önüne bırak, çamurlarını fırçalayıp temizlesinler.»

— 5 —

Biz dünyadan geçip gittikten sonra da ay pek çok kereler doğacak, fakat bizi bulamayacaktır.

— O. Henry —

Sabahleyin, odanın kapısı dışardan üç kez tıkırdatılınca Mehmet Kemal birdenbire yerinden fırladı. Kolejde geç kaldığı için öğretmenince uyandırılıyor sanarak giysilerine davranmıştı. Odanın içinde giysilerini ararken dışardan Selâmi'nin sesi işitildi: «Mehmet ağabey, giysilerin!» O zaman usu başına geldi, akşamdan giysilerini temizlemek için aldıklarını andı. Kapıyı açarak onları aldı; temizlenmiş ütülenmişlerdi. Hemen iskemlenin

üzerindeki fişekliği aldı, kemer gibi beline sardı. Bir yığın tabanca mermisi bu kemeri ağırlaştırıyor ve vücudu tedirgin edici hale getiriyordu. Tabancasını da kılıfıyle iç cebine yerleştirerek pencerenin önüne oturdu. Perdeyi aralayarak dışarı baktı. Gökyüzü bulutluydu, bulutları yırtan kuşluk güneşi, sık sık görünüyor ve yumuşak, çiseli ve tatlı bir güz gününün daha geldiğini bildiriyordu. İçinde birçok yemiş ağaçları bulunan küçük bahçede birkaç tavuk ve horoz dolaşıyor, eşiniyordu. Birden mutfağın kapısı açıldı ve Müeyyet, elinde yem torbasiyle bahçeye çıktı. Onu gören tavuklar, yanına koşmuştu. Genç kızın kumral saçları ipek gibi omuzlarına akıyordu. Apak saydam bir teni vardı. Mehmet Kemal, O'nu kaçamak olarak gözetliyor ve bu gizli gözetlemeden bir günah işliyormuş gibi de üzülüyordu. Perdenin kımıldadığını gören Müeyyet, o yana dikkatli bakınca Mehmet Kemal'in gözleriyle karşılaştı. Bu gözlere korkusuzca baktı. Bu zümrüt yeşili gözler ne kadar da güzeldi. Mehmet Kemal, ömründe ilk kez yüreğinin bu denli tatlı çarptığını duydu. Genç kızın cesur bakışları karşısında dayanamadı. Gözlerini önüne eğdi. Genç kız, yemi verdikten sonra eve girdi.

Biraz sonra, Selâmi O'nu kapıdan kahvaltıya çağırdı. Bu sevimli aile, O'nun hoşuna gitmeğe başlamıştı. Tam dünyada kendisini yapayalnız bulmağa başladığı zaman karşısına çıkan bu sıcak anlayış ve şefkat yuvası, duyduğu derin minnet duygusuyle gözlerini yaşartıyordu.

Kahvaltıda, bütün aile halkı hazırdı. Müeyyet hiç O'nunla ilgilenmez görünüyorsa da, gözünün ucuyla gizli gizli kaçamak bakışlar fırlatarak O'nu incelemeğe çalışıyordu.

Genç kızın bu ilgisi, O'nun hoşuna gitmiyor değildi. Ne var ki, O'nun kafasını daha çetin sorunlar uğraştırıyordu. O, bu evde daha çok kalamazdı. Hemen şu saat içinde konukluğa son vererek burdan uzaklaşması gerekiyordu. Sempatik bir ailenin konukseverliğini kötüye kullanmak olamazdı. Nereye ve ne yana gideceğini kesin olarak çözümlemenin zamanıydı. Bir haftadır, dağda, kırda geçirdiği serseri yaşayış, O'nu iyice yormuş, hırpalamışsa da bu geceki deliksiz uyku, akşamki bezgin insan ruhunu yeniden canlandırmıştı. Şimdi, isterse dünyanın öbür ucunadek yorulmadan yürüyerek gidebilirdi.

Kararını vermişti bile. Yeniden koleje dönecek ve son sınıf sınavını vererek kolej mezunu olacaktı. Bunu her şeye, her şeye rağmen yapacaktı. Daha çok gençti, ileride sınırları belirsiz

fethedilecek koskoca bir ülke uzanıyordu: bunun adı gelecekti. Bu ülkede at oynatabilmek için bütün bir eğitim zorunluydu. En ağır koşullara elinden geldiğince dayanacak ve okumağa çalışacaktı.

Kahvaltıdan kalktıkları zaman Abbas bey, O'na:

«Mehmet, yavrum» dedi, «istersen birkaç gün bu evde otur, dinlen. Ev senindir.»

«Hayır, efendim; konukseverliğinizi kötüye kullanmak istemem. Ben, kararımı verdim. Yine koleje döneceğim, son yılımdır. Hiç olmazsa şahadetnamemi alayım. Belki ileride işime yarar.»

«Buna sevindim. Eğer, yeni meydana gelecek koşullara dayanamazsan, yine kalk gel.»

«Anlıyorum, en kötü koşullara da dayanacağım, gerekirse, bu koşullarla boğuşacağım. Siz çok iyi bir ailesiniz. Bu kötü, hatta çok kötü geceme, şefkat kucağınızı açtığınız için hepinize, büyükten küçüğe kadar ayrı ayrı çok teşekkür ederim.»

«Ne zaman yola çıkacaksın? Herhalde gündüzün değil. Sen yine akşam karanlığınadek burda kalırsın. Karanlıkta arka kapıdan çıkar, sıvışırsın. Selâmi, mektebe gidecek. Arkadaşlık edemeyeceksiniz. Odanda akşama kadar oturur, dinlenirsin. Ben de gidiyorum. İkindiye doğru dönebileceğimi umarım.»

Mehmet Kemal, bu sırada bir etajerin üzerinde açık duran bir kemanı eline alıp tellerini parmaklariyle tınlatarak yokladı. Sonra göğsüne dayadı ve yayını teller üzerinde gezdirmeğe başladı. Bu batı müziğinden bir keman solosu idi ve Mehmet Kemal'in usta yayı altında teller dokunaklı seslerle inledi. Mehmet Kemal'in keman sesleriyle evdeki bütün hareket durmuştu. Müeyyet, kendi kemanından bunca güzel sesler çıktığına şaşmış, kapının aralığından başını uzatmış hayran ve şaşkın bakıyordu.

Abbas bey: «Maşallah maşallah siz hiç te boş bir genç değilmişsiniz» dedi, «bayağı usta bir kemancı gibisiniz. Müeyyet'in kemanı bugün sizin misafiriniz olsun. Akşama dek hiç olmazsa canınız sıkılmaz.»

«Çok teşekkür ederim. Keman ve müzik hemen hemen yaşayışımın anlamıdır.»

«Biz de Müeyyet'e müzik dersi aldırıyoruz, ancak alaturka.»

Bu ara yukarılardan Ermenice bir okul şarkısı gürültü halinde geldi.

«Jezüitler Okulunun öğrencileri şarkı söylüyorlar galiba?»

«Evet, onlardır. Orda Türkçeden başka her dil, Türkten başka her millet itibardadır. Amaçları sizin kolejinkinin tıpkısıdır.»

«Evet, ne yazık ki bugün Türk'ten başka her unsurun bir tek amacı vardır: Türk'ler ve Türkiye'yi ortadan kaldırmak. Bunun geri tepmesi yakındır. Ama ne yazık ki bu arada birçok günahsızlar da yanacak. Kurunun yanında yaş ta yanacak. Biz, cılız ellerimizle üstümüze yuvarlanan bir kayayı nasıl durdurabiliriz? Bizi ezmek, yeryüzünden kaldırmak için hep Hazreti İsa'nın dinini perde olarak kullanıyorlar. Sanki yeni bir haçlı seferi hazırlanıyor gibi yüzlerce, binlerce Piyer Lermit, dişinden tırnağına dek silâhlanmış olarak kollarını sallaya sallaya Türkiye'ye gelip duruyor. Bütün arnaçları, sözüm ona, Hazreti İsa'nın dinini, hıristiyanlığı kurtarmak. Oysa ben hiç te böyle olmadığını çok yakından biliyorum. Çünkü, işin içindeyim. Dünyanın her yanından binlerce, on binlerce komitecl Türkiye'ye sokulup Karadeniz dağlarındakl Rum köylerine, sarp kayalıklardaki mağaralara, tüfekleri ve bombalariyle yerleşiyorlar.»

Bunları dinleyen İrfan hanımın gözleri yuvalarından uğramıştı. Kıvırcık ve sert saçları başının üzerinde isyan etmiş kocaman kara bir kirpi gibi duruyordu.

«Evlâdım» dedi, «acaba buralar da tehlikede mi?»

«Elbette, teyzeciğim. Amasya da ham hayallere göre Pontos'çuların sevgili şehirlerinden biri.»

Abbas bey: «Haydi, şimdi hoşça kalın» dedi, «akşama görüşürüz. Mehmet, yavrum. Yalnız, İrfan, eve gelip gidenler, misafirimizi görmesinler. Onun keman çalmasının bir zararı yok. Çünkü, kızımız keman dersi alıyor, biliyorlar.»

Abbas beyle Selâmi çıkıp giderken Mehmet de Müeyyet'in kemaniyle akşam yattığı odaya geçti. Pencerenin önüne oturarak ezberden bildiği güzel parçaları çalmağa başladı.

Uzun saatlar yorulmadan çaldı durdu. Müeyyet, birkaç kez bahçeye çıkarak tavuklara yem verdi. Kemanını bırakarak kendisine bakan Mehmet'e gülümseyerek bakıyordu.

Mehmet Kemal, Müeyyet'i o denli güzel ve büyüleyici bulmağa başlamıştı ki artık oturduğu odaya sığamıyor, orda kendini bir mahpus olarak görüyordu: «Yaşamak ne güzel, dünya ne güzel, gençlik ne güzel şey!»

«Ne var kl bütün yaşamanın önünde bir yığın aşılmaz dağ. Bu güzel nesnelere yaklaşabilirsen yaklaş! Yanına varsan bile kara, yağlı, sert ve sivri binlerce diken bu güzel şeylerl koru-

maktadır. Milton'un «Paradise Lost»unda Cennet Gülleri dikensizdir. Her türlü güle korkusuzca yaklaşılabilir. Yeryüzü ise bir savaşlar ve boğuşmalar meydanıdır. Burda her varlık, yaşayabilmek için en kalın zırhı, en korkunç ve ağulu dikeni örtünmek zorundadır. Dikensiz her varlık, burda ölüme mahkümdür.»

Böyle düşünerek, yaşamanın bütün tat ve mutluluk akan pınarlarına ve güzel şeylerine serbestçe varılamadığının ve yaklaşılamadağının nedenini bulmuş oldu.

Müeyyet'in hulyalı - hulyalı bakan zümrüt yeşili gözleri, kalbine saplanmış kalmıştı. Saatlar geçip de akşam yaklaştıkça içi ezilip burkulmağa, sinirleri acı acı yanmağa başlamıştı. Bu güzelliği daha dün ilk kez görmüştü ve bugün de bırakıp gidecekti ve belki de onu bir daha hiç göremiyecekti. Daha şimdiden genç kalbini türlü karşıt acılardan meydana gelmiş bir koleksiyon olarak görüyordu.

Karanlık basmadan önce gidenler dönmüştü. Abbas bey: «Ben, dünkü olayı şöylece bir soruşturdum, senin şehirden uzaklaştığını sanıyorlar. Onun için karanlık basınca yola çıkabilirsin. Merzifon'a kadar neyle gideceksin?» diye sordu.

«Yayan gideceğim.»

«Sekiz - on saat süren bir ovada yağmura tutulabilirsin. Hastalanırsın.»

«Zararı yok. Sıkı yürürüm. Yürüyüşe alışığımdır. Biz, izcilikle bütün o ovaları, dağları yıllarca gezip durmuşuzdur. Sonra, ben birkaç saat koşabilirim de. Demek ki şunun şurasında beş saatlik bir yolum var demektir. Bakınız hava da güzel. Ufuk bütün yangın içinde. Sonra gece ay da çıkacak.»

«Fırsat buldukça bizi ara Mehmet. Memnun oluruz oğlum».

Amasya'nın giriş yeri olan Boğaz bölgesinin ufkundan Güneşin son ışıkları çekilmiş, en yüksek bulutlardaki kırmızı ve turuncu parlak renkler de sillnmişti. Şimdi, su yeşili ve duru bir mavilik ufkun üzerinde güzel bir hava adayarak uzuyordu.

Mehmet Kemal, gündüzün Müeyyet'in tavuklara yem verdiği bahçeden sessizce geçerek arka kapıdan daracık ve çamurlu bir yola çıktı. Bahçe kapısında onu uğurlayan Abbas bey: «Haydi, uğurlar olsun, yavrum» dedi, «şimdi, aşağı caddeye inme, şöyle yukardan Jezüitler Okulunu dolaşarak geç.»

Mehmet, çamurlu yoldan yukarı doğru çıkarak Jezült Okulunu dolaştı. Okulun yüksek duvarlarla çevrili bahçesinden yüzlerce çocuğun cıvıltısı geliyordu. Okulu döndü, aşağı doğru inmeğe başladı; Abbas beylerin evinin önüne gelince başını çevirip

baktı. Yola bakan iki pencerenin de kafesleri kalkmış, beş insan başı ona bakıyordu.

Ana caddeyi inip de Kuşköprü'ye doğru yönelince dün akşamki döğüşü andı ve kendisi Yeşilırmağa düşmüş gibi ürperdi. Yeşilırmak, şimdi karanlık sulariyle homurdanarak akıp gidiyor ve her şeyi unutmuşa benziyordu. Ne var ki, düşman unutmuyordu. Köprüden tek tük yayalar ve atlılar geçiyor, sol yandaki evlere insanlar girip çıkıyordu. Onlar da artık dünkü olayı unutmuş gibiydi. Üzerinde su birikintileri bulunan çamurlu yoldan hızlı adımlarla ilerliyordu. Artık, Amasya'nın kenar evleri de arkada kalmıştı. Sağ yandaki elma bahçeleri çukurda kalıyor ve onun ötesinde boydan boya koyu nefti renkte dağlar yükseliyordu. Geri dönüp bakınca Amasya kalesiyle onun karşısında ve şehrin tam üstünde yükselen kapkara dağın tepelerinin gümüş meşaleler gibi yanmağa başladığını gördü. Yusyuvarlak bir Ayın bir kaşar peyniri gibi dağın tepesine oturuşu pek hoşuna gitti. Sağdaki elma bahçelerinde münzevî ishak kuşları, tatlı fülütlerini üflüyor, uzaktan uzağa bir baykuşun hırçın çığlıkları işitiliyordu. Ay, artık parçalı bulutlu gökyüzünde gittikçe yükseliyor, yol gündüz gibi aydınlanıyordu. Sağ yandaki elma bahçelerinin arasından geçen Tersakan çayı, sanki Yeşilırmağa kavuşmak için koşmağa başlamış gibiydi. Çağıltısı, sessizliği dolduran biricik gürültüydü. Yollarda bir tek insan yoktu. Zamanlar karışık ve tehlikeli olduğundan herkes yolları geceleyin cinlerle perilere bırakarak erkenden evine yetişiyor, orda bile kuşkuyla tıkırtıları ve pıtırtıları dinliyordu. Mehmet Kemal, kendisini dinliyor, bir türlü korkmadığını görüyordu. Neden korkmuyordu acaba? «Evet, neden korkmuyorum ben acaba?» diye düşünüyordu.

Artık, Yedikırlar denilen uzun, kısır, sıkıntılı ovaya girmişti. Her iki yandan dağlar birbirinden ayrılıp uzaklaşmağa ve dümdüz, çıplak bir ova ayışıklariyle yıkanmağa başlamıştı. Çok hızlı yürüyordu. Terlemişti. Şimdi bu geniş ve ıssız dünya parçasında kımıldayan üç şey vardı: Ay, bulutlar ve o. Artık su, yaprak ve kuş sesleri çok uzaklarda kalmıştı. Uzaklarda, yâni, sağda ve solda koyu lâcivert dağlar, sisli bir ovanın sonunda varılması özlenen güzel bir ülke gibi uzayıp gidiyordu. Yedikırlar artık çok sıkıcı bir hal almağa başlamıştı. Çünkü, hep biteviye görünüş, biteviye düzlük, biteviye sessizlik ve ıssızlık can sıkıntısı yara-

tıyordu. Yol, hiç bitip tükeneceğe benzemiyordu.

Sabahleyln, güneş doğarken kolejin kapısına dayanması gerekti. Onun için koşmaktan başka umar yoktu. Koşmağa başladı. Bu bir sürat koşusu değil, bir spor koşusuydu. Koşar adım düzeninde koşuyordu. Böyle saatlarca koştu. Sanki hep aynı yerde koşup duruyormuş gibiydi. Sanki uçsuz - bucaksız bir karlı ovada koşuyor gibiydi. Ufuksuz bir kum çölünde. İlerleme hiç anlaşılmıyordu. Bütün bu zalimce aldanışı yalanlayan bir tek nesne vardı: O da göğün ortasına doğru ilerlediği pek açık görülen Ay. Demek ki saatlardır koşuyordu ve hep ileri doğru koşuyordu. Sanki gövdesindeki kaslar ve ağırlıklar hep ter olmuş ta akıp gitmişti. Bir kez koşmağa başlamıştı, artık hep koşacaktı, Merzifon'a varıncaya dek koşacaktı. Çünkü, durursa hastalanması işten bile değildi. Teri soğuyacak, buz kesilecekti. Koşmaktan başka umar olmadığından koşuyordu. Bir ara epeyce yorulur gibi olduğunu anladı, koşar adımdan yavaş yavaş yürüyüşe geçti. Belki yarım, belki bir saat yürüdü. Çabuk kendine geldi. Terden su kesilmiş olan fanilası ve gömleği buzdan bir kalıp gibi sırtına giydirilmişti sanki. Donacağını sandı. Birden karar verdi, yeniden koşar adıma geçti. «Bir rahvan atla yanyana başarıyla koşabilirim» diye düşündü. Şimdiye dek hiç bu denli uzun koşmamıştı. İyi bir mukavemet ve maraton koşucusu olabileceğini de düşündü. Gökyüzünde ara sıra ak bulutlarla örtülüp yeniden kendini kurtararak sonsuz koşusunu sürdüren yusyuvarlak Ay, bu büyük koşuyu kazanacak diye ödü kopuyordu. Ay, akşamleyin onunla birlikte koşuya başlamıştı, onunla beraber bitirecekti. Demek ki Ay Gümüşhacıköy ve Ladik dağları üzerine inerken o da Merzifon'a ayak atmış olacaktı. Ayla yaptığı bu koşuda hiç olmazsa başabaş gitmeliydi. Artık yorulmuştu, yorulmuştu, ama, gençliğin yedek enerji depoları bitmek, tükenmek bilmiyordu. Ereğe vaktinde erişebilmek heyecanı, aşınmış kaslarını durmadan kamçılıyor ve onlara büyülü bir güç aşılıyordu.

Birden, sağ yandan çok uzaklardan, lâcivert dağ zincirinin uzandığı yerden karma karışık silâh sesleri geldi. Silâh seslerinin geldiği dağların bir yerinde gökyüzü kızarmıştı. Bir orman ya da köy yangını olabilirdi bu.

Bu kızıllık, daha çok, yakılan bir köyden yükselmeliydi. Çünkü, Pontos çeteleri, her gece böyle bir çok köy yakıyordu. Bir küçük tümseğin üzerinde oturup tüfek seslerini dinleyen ve yangını seyreden Mehmet Kemal, gövdesini kaplayan terin tehlikeli

bir biçimde soğumağa başladığını, kaslarının kaskatı kesilmek üzere olduğunu anlayınca yerinden fırladı. Yine koşar adım ilerlemeğe başladı. Yolunun üstünden tavşanlar, tilkiler kaçışıyordu. Sağdaki her zamanki bataklıkta bir sürü toy, karaltılar halinde seçiliyordu.

Artık, kurak, çorak Yedikırlar bitmişti. Sol yandaki ilk köyün camisinin yanında şırıldayan çeşmeden avuçlarını doldurarak kana kana su içti. Sonra yine yola koyuldu. Ortalık aydınlanmağa başlamıştı. Uzak köylerden horoz sesleri geliyordu. İşte, bu sırada ömründe hiç unutamayacağı bir doğa güzelliğiyle karşılaştı. Güneş, altın bir top gibi Amasya dağları üzerinden doğarken tıpkı onun gibi altınlaşmış ve aynı büyüklükte görünen Ay da Gümüşhacıköy ve Ladik dağları üzerinde batıyordu. Gökyüzü bulutsuzdu. Gerek doğuda gerekse batıda doğmakta ve batmakta olan iki ayrı güneş mucuzesi meydana gelmiş gibiydi. Her iki Güneşin, üzerinde bulundukları ufuk çizgisi de pespembe bir renge boyanmıştı.

Yirmi dört saattır gördüğü ve yaşadığı olaylar, Mehmet Kemal'e bir düş gibi gelmeğe başlamıştı. Bu denli güzel bir doğa gecesi, kimbilir bir daha ne zaman yaşanabilirdi? Belki de bütün bir ömür boyu böyle bir nesneye bir daha hiç rastlamıyacaktı. Hayalini büyüleyen böyle bir görünüşün ikinci bir kez görünmesinin ne gereği vardı? İnsan böyle az görülmüş güzellikleri bütün ömür boyunca Cennet hazinelerinden bir iki damla olarak içinde saklayabilirdi.

Mehmet Kemal, böyle düşünerek üzüm bağları arasından hızla ilerliyordu. Kolejin kar gibi ak boyalı ahşap yapıları, Merzifon'un sağındaki düzlükte yükseliyordu.

Çarşıdan geçerek sağa döndü. Biraz sonra kendisini kocaman okulla karşı karşıya bulunca şaşırdı. Çünkü, burdan ayrılırken bir daha buraya hiç dönmemek kararına sımsıkı sarılmıştı. Yaşlı kapıcı bu uzun boylu genç adamın yüzüne bakmadan: «Kimi istiyorsun?» diye sordu. Sonra dikkatle bakınca onu tanıdı: «Sen misin Mehmet efendi» dedi, «nerelerdeydin sen?»

«Şimdi müsaade et de müdüre çıkayım. Bir bunalıma kapıldım, apansız geçip gittim. Bir aile bunalımı.»

«Haydi geç! Müdür de bana sıkı sıkı tenbihlemişti. Mehmet dönerse bana gönder diye. Çocuklar daha sabah derslne girmedi. Müdür odasındadır.»

Kapıcı, yaşlı, güleç bir Rum'du. Mehmet'in annesinin Rum

olduğunu, kardeşi Ahmet'in Sokrates adını alıp Ortodoks mezhebine girdiğini yakından biliyordu. Onun için okuldaki bir çok hademeler gibi onun da Mehmet Kemal'e karşı sempatisi vardı.

Mehmet Kemal, müdüriyete yönelirken omuzuna vurdu: «Haydi, Mehmet efendi» dedi, «korkma her şey iyi olur inşallah!»

Mehmet Kemal, bu sözü işitti, ama, hangi «her şeyin» iyi olacağını yorumlamağa vakit bulamadan camlı hole giden mermer merdivenlere yöneldi. Bir tek sıkıldığı nesne, üzerindeki giysinin kirlenmiş ve hırpalanmış oluşuydu. Ayakkabıları da kendisini boşamıştı. Gecekî koşuda ikisinin de yanları patlamıştı. Bir hafta önce şu okuldan tiksindiği halde şimdi, hoşuna gidiyordu. Ona burda sıcak gelen nesne masum çocukluk anılarıydı. Yoksa korkunç siyaset rüzgârlarının çatısını sarstığı bu okul şimdiki haliyle onu tiksindiriyordu.

Camlı hol kapısını itip de içeri girince müdürle burun buruna geldi. Müdür, hiçbir şey söylemeden Mehmet Kemal'i kolundan tuttu, odasına götürdü. Burası, yüksek tavanlı, yüksek ve geniş pencereli aydınlık bir odaydı. Müdür hemen pencerenin önündeki bir maroken koltuğa çökerek onu da yanındakine oturttu ve İngilizce:

«Ey, söyle bakalım, Mehmet» dedi, «nerdeydin seksizon gündür? Çok arattım seni ben. Köye, dedene de haber gönderdim. Orda da ancak bir gece kalmış, şafakla savuşmuşsun. Sende bir tedirginlik var, oğlum, bu neyin nesidir? Çok merak ediyorum. Senin huzursuzluğunun nedenini şöyle böyle biliyorum, biliyorum değil de seziyorum. Birçok noktalarda seni haklı buluyorum. İnsanoğlu, Tanrının parmağı nereyi gösterirse oraya yönelmek zorundadır. Yaşamak zorunluğu, bizlere türlü görevler yüklemiş, çoğu zaman bizi hoşumuza gitmeyen figüranlar haline getirmiştir. Sen, bir hıristiyan Rum anadan doğdun. Tarih, milletleri, dinleri ve mezhepler keskin kılıç darbeleriyle birbirinden ayırmış ve onların kaderini demir kalemlerle yazmıştır. Onun için hepimiz bu demir sınırlar içinde hapsedilmiş durumdayız ve tarihin ufacık kuklalarından, oyuncaklarından başka bir şey değiliz. Tarih, bize biçim veriyor, yontuyor, hazırlanmış kalıplar döküyor ve ondan sonra kılıcının keskin ucuyla ensemize dokunarak «haydi, yürü» diyor. İşte, bugün biz, hepimiz aynı zorunlulukların pençesinde zorla kımıldayan birer otomat gibiyiz. Benim, bu okulun müdürü olarak bugün duyduğum tedirginlik, senin duyduğundan daha az derin değildir. Birçok karşıt duygular mahşerî bağrımda

çalkalanıp durmaktadır. Dünya, koskoca bir savaştan çıktı. İrili ufaklı bütün milletler ve bunların bireyleri, oğulları gibi dertle, acıyla sarılmış, şaşkın, kendine düzen vermeğe çalışıyor.»

Bu ara ders zili çaldı. Müdür: «Bir dakika!» diyerek dışarı çıktı. Mehmet Kemal, onun söylediklerini şöyle böyle anlamıştı. Okulun siyasete burnunu sokuşunu bu sözleriyle mazur göstermek istiyordu. İnsanların kaderi, Tanrının ve tarihin elindedir, ona boyun eğmekten başka umar yoktur demek istiyordu. Mehmet Kemal, bu sözlerin analizini yapmağa çalışırken müdür yine içeri girdi:

«Mehmet» dedi, «seninle sonra yine konuşuruz. Şimdi, kalk, yemekhaneye git, kahvaltını et, çamaşırını, giysini değiştir. Hepsi için emir verdim. Kardeşini de çağırdım, gelecek.»

Müdür, her haliyle insan canlısıydı. Mehmet Kemal, onun bu şefkatli ilgisinden bayağı duygulanmıştı. Dalgın gözlerle bir etajerin üzerinden kendisine bakan Amerika Cumhurbaşkanı Profesör Wilson'un büstüne bakıyordu. Müdür de elini kır sakalında gezdirerek şefkatle Mehmet'i süzüyordu. Bu ara kapı vuruldu ve müdürün: «Giriniz» emri üzerine içeri uzun boylu açık elâ gözlü, yakışıklı, kumral saçlı bir genç girdi. Kısa lâcivert bir pantalon ve boyundan geçmiş koyu renkli bir kazak giyiyordu. İçeri girer girmez müdürü selâmladıktan sonra doğruca Mehmet Kemal'in yanına gitti, onun elini sıcak bir sevgiyle sıktı.

«Hoş geldin kardeşim!» dedi.

«Hoş bulduk!»

«Yine döndüğüne çok sevindim, Mehmet. Bana kızarak, kolej diploması almaktan vazgeçilir mi hiç? Ne bu halin? Üstün başın perişan. Zayıf ve yorgun görünüyorsun. Annemizin yanında da kalmamışsın. Nerelerde geçirdin bu sekiz - on günü?»

«Her rast geldiğim yerde.»

«Haydi, kalk, kahvaltıya gidelim. Sonra dertleşiriz.»

Mehmet Kemal, kalktı, müdürü selâmlayarak kardeşiyle çıktı.

— 6 —

Mehmet Kemal, o gün müdürün müsaadesiyle akşamadek yatakhanede yatıp uyudu. Yemekten sonra güzel bir banyo ala-

rak temiz çamaşır ve pijamasıyle sakız gibi nevresim ve çarşaflar örtülü yatağa girdiğinde dün gece ay'la yaptığı direnme yarışının kendisini ne kerte yorup hırpaladığını anlamıştı. İkindi üstü gözlerini açtığında son dersten çıkan çocukların bahçede bağrışıp çağrışarak koşuştuklarını gördü. Doğrularak yatağında oturdu. Bütün o öldürücü yorgunluk uçup gitmişti. Bu ara yatakhanenin kapısı açıldı, kardeşi usulca içeri girdi. Geldi, Mehmet Kemal'in ayak ucuna oturdu. Hiç bir şey söylemeden uzun uzun bakıştılar.

Sonra, sessizliği Ahmet kırdı:

«Yaptığın iş deliliktir, kardeşim!»

Mehmet Kemal, ona ters baktı; Ahmet sözünü sürdürdü:

«Evet, delilikti. Şunu bilmelisin ki hertürlü sakıncasına karşın burası dışardan çok daha az tehlikelidir. Bütün Osmanlı ülkesinde şu saatlarda, şu günlerde her türlü kesim ve öldürü olması mümkündür. Müslüman - hıristiyan hiç kimsenin malı ve canı güven altında değil. Köşede bucakta tek başına görülen her müslüman, her hıristiyan her saniye ölüm meleğiyle karşı karşıyadır. Ben, gerçi hıristiyan oldum. Ne var ki hiçbir vakit Türk ve müslüman düşmanı olmadım, olmayacağım da. Sen beni çok yanlış anladın. Ben, müslüman akrabalarımdan kötülükten başka bir şey görmedim. Babamız, bir Türk arslanı olduğu halde amcamız olacak pinti, kalpsiz herif bizi gâvur dölleri diyerek kendi mülkümüzden koğdu. Bağlarımızın, bahçelerimizin üzerine oturdu. Hıristiyan olan dedemiz ise bizi yoksulluktan kurtarıp okula yerleştirdi. Hiçbir vakit bizi hıristiyan olmağa zorlamadı. Hâlâ annemizin adı Safiye'dir ve babamızın ruhuna köyde mevlüt okutmaktadır. Amcamızın, babamızın ölüm haberinden sonra bizi kaldırıp sokağa atması, ona karşı içimde sonsuz bir kin doğurdu. Gâvur dölü de ne demek? İşte, hıristiyan dininin Hazreti İsa'sında bana şefkatle gülümseyen bir yüz gördüm. Zaten doğru - dürüst bir müslümanlık bilgisine de sahip olmadığımızdan, büyük bir örgüt içinde bizi avucuna alan hıristiyanlığın etkisine kapıldım ve elimde olmadan hıristiyan oldum. Şimdi, senin bana kızmağa hakkın var mı?»

«Ben sana hıristiyan oldun diye kızmıyorum. Sen, burnunu çok kötü bir siyasete soktun. Türk vatanında Pontos'çuluk, Pontos Krallığı ya da Cumhuriyeti ne demek? Burası senin baba yurdun, ana yurdun. Evet, hem babanın, hem ananın yurdu. Sense Venizelosun Yunanistan'dan ya da dünyanın bir çok yanlarından

toplayıp gönderdiği komitecilerle işbirliği yaparak kendi vatanında yabancılar, dışardan gelecekler için yeni bir devlet kurmak hulyasındasın. Sen şaşırmışsın Ahmet. Sakın kendini bana Sokrates diye çağırtma. Çok kötü olurum, alimallah. Sonra bir iki yıl Amerika'da kaldın diye bu memleketi küçümsemeğe, aşağılık görmeğe başladın. Dışardan gelen komiteciler, Türk ve müslüman köylerini yakıp yıkmağa, canlara kıymağa başladılar. Ben, bu işin sonunu çok kötü görüyorum. Türkler de benzerini yapmağa başladılar mı işte o zaman cehennemin korkunç kapıları açılmış demektir. Azınlıklar, yanyana yaşadıkları çoğunluklarla en sağlam dostluğu kurmalı ve memleket dışından gelen siyasal zırıltılara kulaklarını tıkamalıdır. Azınlıklar, çoğunlukların mutluluk düşleriyle elele gittikleri sürece zararsızca ömür sürebilirler.»

«Kendine göre biçimlenmiş düşüncelerin var. Bu hoş bir şey. Ben bu hıristiyan azınlıkla ister istemez sürükleniyorum. Çünkü, bütün eğitim sistemi, bir kışla sisteminden farksız. O organizasyonun içinde insan bir otomat gibi hareket etmekten başka bir şey yapamıyor. Amerikadaki Yunanlı milyarderler, Bazil Zaharof, Venizelos, Konstantin hep Pontos ruyasının peşinde. Fikirler süratle aksiyon haline geliyor. İngilizler, bütün Canik bölgesindeki kilise, okul ve Rum köylerini, dağlardaki mağaraları birer cephanelik, arsenal haline getirmekteler. Türk köyleri ve köylüleri vahşice yakılıyor. Ben, buna alçaklık, vahşilik derim. Ama, benim sözümü kim dinler? Elbette, bana böyle bir vahşilik yaptırmak olanağını hiçbir vakit bulamıyacaklardır. Sonra, öyle kuvvetle inanıyorlar ki Mehmet, sanki önümüzdeki bir iki yıl içinde Pontos devletini kuracaklarmış gibi geliyor onlara. Kimi zaman, ben de onların bu hüsnü kuruntularına kapılıyorum. İnan ol, ben de senin kadar bu işin sonundan korkuyorum. Şimdiyedek yüze yakın Türk köyü yaktılar, on binlerce müslümanı yaktılar, ya da kıtır kıtır kestiler. Şimdi de sıra Türklerde. Giresunlu Topal Osman adlı bir adam türemiş, misillemeye başlamış. Hem daha korkuncuna. Bu birkaç zaman böyle sürüp giderse Karadenlz bölgesinde, Sinop'tan Batum'a dek ne bir Rum kalacak, ne de bir Türk. Dağları vahşi hayvanlar kaplayacak. Pontos çetelerinin cemilere doldurup diri diri yaktığı müslümanlara karşılık Topal Osman da Rumları kliliselere doldurup yakıyormuş. Hattâ ele geçirdiği birçok Pontos'çuları yakmış. Şimdi, bütün dağlarda Topal Osman korkusu başladı. Bu korku, burda bile başgösterdi.

Topal Osman'cı çeteler geceleyin gelip koleji bütün öğrenci ve öğretmenleriliye yakacak diye ödümüz kopuyor. Zaten bütün yapılarımız tahtadan. Hem de ak yağlı boya çıra gibi tutuşur. Müdür ve bütün öğretmenler, senin kaçışını çok merak ettiler. «Acaba siyasal bir kaçış mı, bir pirelenme mi?» diye düşündüler. Ben de salt ikimizin arasında çoktanberi sürüp giden bir geçimsizlik yüzünden olduğunu söyledim. İnanır gibi göründülerse de inanmadılar. Şimdi, seni sıkı bir göz hapsine alacaklar. Ayağını ona göre denk al. Bugün herkes can kaygusu içinde, kuşkulu yaşıyor. Herkeste bir komiteci ruhu meydana gelmiş. Şu yılını sessiz - sadasız bitir de diplomanı almağa çalış. Benim de bütün istediğim bu. Gerisi faso - fiso. Kolej mezunu olduktan sonra çekip Amerika'ya gider, orda yaşarız. Zengin oluruz. Annemizi kardeşimizi de oraya aldırırız; hattâ dedemizi de. Ben, bir kez bunların içine girdim. Yeni bir dine girince onun arkasından gelen bin türlü organizasyona girmek, türlü hareketlere katılmak ta varmış meğer. Ben, herşeye karşın hiçbir Türkün ve müslümanın burnunu kanatmayacağım ve kanatacakları da hoş görmeyeceğim. Her iki din inanırına da kendi insanım bilerek davranacağım. Bu hususta gönlün rahat olsun. Mehmet, Babamız Türk ve biz her şeyden önce bir Türk çocuğuyuz. Haydi, şimdi, kalk, giyin. Bahçeye inelim. Müdür, seni yalnız bırakmamamı söyledi.»

Ahmet, böyle diyerek Mehmet Kemal'i omuzlarından tuttu ve yüzü kardeşlik sevgisiyle dopdolu olarak birkaç kez sarstı. Birbirlerine güldüler. Mehmet Kemal de ayağa kalkmıştı. Her ikiz gibi birbirlerine benziyorlardı. Boyları - bosları da birdi.

Mehmet Kemal, Ahmet'in getirdiği kısa, lâcivert pantalonla boyundan geçme kalın fanilayı giydi. İkisinin de kısa kesilmiş saçları arkaya taranmıştı. İkisi de pembe yanaklı, düzgün burunlu ve açık elâ gözlüydü. Benizleri buğdaydan çok aka çalıyordu.

İkisi de birbirini bir süre seyretti. Mehmet Kemal: «İşte, bu denli birbirimize benzeyişimizdir ki beni çıldırtıyor. Kişiliğimizi yitiriyoruz gibi geliyor bana. Ben doğrusu bu denli benzeyişe dayanamıyorum. Sonra, aramızda din ayrımı da meydana geldi. Ben de gerçi tam bir müslüman sayılmam, çünkü, onun bütün kurallarını bütün olarak bilmediğim gibi oruç tutup namaz da

kılamıyorum. Ne de olsa babamın kampından ayrılmış değilim. Onun geleneklerine bağlıyım, saygılıyım. Bu yüzden de kendimi rahat buluyorum. Sende bendeki bu iç rahatlığı eksiktir gibi geliyor bana. Bir de zıddıma giden en önemli sorun, beni sen sanmaları. Hâlâ öğretmenler bile şaşırıyor. Bu yüzden, ben, ufak ayrımlarla da olsa senden ayrılmak istiyorum. Hiçbir vakit seni küçük görmüyorum. Bu, hiçbir vakit aklımdan geçmedi. Hernedense seni kendime yabancı buluyorum. Seni bir turlü içime sindiremiyorum. Yabancı bir maddeymişsin gibi mideme oturuyorsun. Bugün değilse bile yarın, bana düşman olacakmışsın gibi geliyor. İşte, bu duygu, beni kemiriyor, durmadan tedirgin ediyor. Oysa, girdiğin din de Tanrının bir dini. İnsanları doğru yola getirmek için çok kan ve ter dökmüş bir din. Hernedense budizm, brahmanizm, şamanizm gibi benden çok uzaklardaki insanları erek tutan bir dinmiş gibi görüyorum hıristiyanlığı. Babam hıristiyan olsaydı iş başkaydı. Hıristiyanlıktan dön demiyorum sana. Türklüğünü yitireceğinden korkuyorum. Hıristiyanlık, okyanuslar gibi İnsan yığınlarını koynunda barındıran bir din. Onun için korkunç bir gücü var. Onun dışında olanlar için, örneğin, benim için ancak folklor değeri olan sosyal bir olay. Senin içinse hiç de böyle değil. Sen, onun büyülü çarklarına takıldın bir kez. Bu çarkların seni sürükleyip götürdüğü yeredek gideceksin. Yahu, bu sorun üzerinde seninle hiç konuşmamağa ve çekişmemeğe yemin etmiştim. Yine de bu dikenli konuya burnumu sokmaktan kendimi alamadım. Affedersin. Bunun üzerinde bir daha seninle hiç konuşma kapısı açmayacağım.»

«Nutkun az dokunaklı değil.»

«Son olsun.»

Ahmet, bunları dinlerken hep acı acı gülümsemişti.

Mehmet Kemal: «Yalnız, son kez bir şey daha söyemek istiyorum: Şu Sokrates adını alman büsbütün aptallıktır. Hiç olmazsa, Ahmet adı, ölünceyedek, bu doğu ülkelerinde yaşadıkça senin için bir kamuflaj görevi görürdü. Tanrı, kendisine inanılmasını İstese bile inanımızı bir yafta hallnde alnımıza asmamızı istemez ki. Sokrates adı İster istemez sana milliyetini de değiştirtecektir. Eğer, Venizelos'un sandığı gibi; Karadenize döktüğü maya tutar da Karadeniz yoğurt haline gelirse Sokrates adının sana bir yararı dokunabilir; hiç olmazsa sana zararı olmaz. Bir de madalyanın tersini hesaba katalım, ya bu yoğurt tutmaz da Pontos'çuların bütün gemileri bu denizde batıp giderse sen han-

gi deliğe girersin o zaman? Biz, senin yüzünden ne hallere düşeriz o zaman? Azınlıkların isyanları bütün tarih boyunca en kanlı biçimlerde bastırılmıştır. İsyanın pahası da her zaman kan ve ölümle ödenmiştir. Cennetin anahtarlarını kocaman öldürücü bir madde gibi elinde tutan Petrus'unuzun bile bu isyana karışanları Cennetin kapısından geri çevireceği hiç su götürmez.»

Böyle konuşa konuşa bahçeye inmişlerdi. Mehmet Kemal'in gözleri, uzaklardaki Amasya dağlarına dalmıştı. Bunların üzerine yığılmış kımıltısız akşam bulutlarında akşam güneşi, türlü renklerle oynamağa başlamıştı. İki kardeşin çevresinde yüzlerce irili ufaklı çocuk yürüyor, koşuşuyor, bağrışıp çağrışıyordu. Ermenice, Rumca, Türkçe ve İngilizce konuşmalar birbirine karışıyordu. Yüksek duvarlarla çevrilmiş bahçenin ıslak, yer yer çamurlu yüzeyi üzerinde konuşmadan yürüyen ikizlerin içlerinde birçok karşıt düşünceler kaynaşıyordu. Bahçenin tam ortasına geldiklerinde baktılar, kendilerine doğru yerden yığma geniş omuzlu, esmer, küçük kara gözlü, basıkça burunlu, güçlü kuvvetli bir öğrenci geliyordu. Yüzünde sırnaşık bir gülümseme vardı. Bu daha çok bıyık altından bir gülümsemeydi. Ahmet'te hiçbir tepki yoksa da, Mehmet Kemal, birdenbire duraklamıştı. Karşıdan gelen Emin'den başkası değildi:

«Merhaba, çocuklar.»

İkizler:

«Merhaba!» diye karşılık verdiler.

Mehmet Kemal, Emin'le aralarında geçen olayı Ahmet'e anlatmamıştı. Bu yüzden Emin'in bu sırnaşık halinden bir şey anlamamıştı. Tayfasına çiğ çiğ yedirmek istediği Mehmet Kemal, işte, şimdi karşısındaydı. Hiç olmazsa kendisine surat etmesi gerekti. Bunun tersine onlara gülümsüyordu. Herhalde bunda bir iş olmalıydı. Emin, ikizlerin eşit giyinişinden dolayı ilkin duraklamış, hangisinin Mehmet Kemal olduğunu anlayamamıştı. Bunun için ikisinin de ellerine bakmak akıllılığını gösterdi. Mehmet Kemal okulda uzun yıllar boksa çalıştığı için elleri Ahmet'inkinden daha iri ve kabaydı. Ahmet'in elleri zarif efendi eliydi. Mehmet Kemal'in burnu da hafifçe ezilmişti. Burun direği boks çalışmalarında hafifçe kırılmıştı. Bunun için Emin doğruca Mehmet'in üzerine vararak: «Hoş geldin, Mehmet» dedi, «geçen gün aramızda geçen şeyler için senden özür dilerim. Seninle bu iş için başbaşa konuşmak isterim.»

Ahmet, merakla Mehmet'in yüzüne baktı: «Nedir, aranızda

bir şeyler mi geçti?»

Emin güldü: «O gün Mehmet'in şövalyeliği tutmuştu. Güzel bir kızı korumak için bize saldırdı. Aramızda ufak el şakalaşmaları geçti, sonra birkaç boks yumruğu ile beni sersemleterek Yeşilırmak köprüsünden sulara yuvarladı.»

Ahmet: «Vay canına! Doğru mu söylüyorsun, yahu?»

«Dinime imanıma, doğru söylüyorum. O gün suçlu olan bizdik. Çünkü içmiştik, çakırkeyiftik. Amasya'nın en güzel kızını yaylıya atıp köye kaçıracaktık. Mehmet yolumuza çıktı. İşimizi bozdu. İki adamımı birer yumrukta yere serdi. Bana da zamansız bir duş yaptırdı. Anlıyamadığım, Mehmet'in bu kızın aileslyle nerden tanıştığıdır!»

«Ben onları ancak olay anında tanıdım.»

«Demek, daha önce tanımıyordun, ha?»

«Tanımıyordum.»

«Peki, orda ne diye bulunuyordun?»

Mehmet Kemal, o günün olayını olduğu gibi anlattı. Ancak Abbas beyin evine konuk olduğunu anlatmaktan çekindi.

Emin: «Peki, nereye saklandın beni ırmağa attıktan sonra?» diye sordu.

«Yine bahçelere savuştum. Çünkü akraba ve taallukatınla arkama düşeceğini biliyordum.»

«Ben, kendi adamlarımı kışkırtmış değilim. Onlar, kendilliklerinden harekete geçip Amasya güzelinin evine yürümüşler, seni orda aramışlar. Çünkü, birkaç kişi senin onlarla birlikte gittiğini görmüş. Ben ayıpladım onları sonra. Sevdiğim kızın ailesine karşı bu kabalığı yapmalarını hoş görmedim.»

Emin'in bu dostluk jesti Mehmet Kemal'i bayağı sevindirmişti. Çünkü, Mehmet Kemal'in ondan korkusu yoktu, tabiatı yumuşak olduğundan bir düşmanı olduğu duygusuna sahip olmak onu tedirgin ediyordu.

Emin, birdenbire Mehmet Kemal'in koluna girerek onu Ahmet'in yanından öteye sürükledi. O da onların gizli konuşmak istediklerini anlayarak uzaklaştı. Mehmet Kemal, koluna sımsıkı yapışmış olan bu güvenilmez arkadaşından tiksinip tiksinmediğini düşündü. Hayır, tiksinmiyordu. Ancak, ona karşı içinde bir ürküntü vardı. Onun kara bir ruha sahip oluşundan kuşkulanıyordu. Yaptığı aşırı işleri yalnızca gençlik taşkınlığı olarak almak istemiyordu.

«Mehmet, beni gerçekten affetmeni istiyorum. İşte, o kızı

gördün. Nasıl, güzel değil mi?»

«Güzel bir kız!»

«Yalnız güzel değil, çok güzel bir kız. Amasya'nın en güzel kızı. Bir iki yıl sonra Amasya'lıları yakıp kavurur bu kız. Ben şimdiden çıldırıyorum onun için.»

«Peki, neden doğru dürüst yollardan değil de kaçırarak sahip olmak istiyorsun ona? Kaçırmakla iş olur mu? Hem sen okumuş bir gençsin, bir köylü delikanlısı gibi kız kaçırmak sana yakışır mı?»

«Ne yapayım, çok seviyorum, Mehmet. Ne yapacağımı bilmiyorum.»

Emin, burda biraz durakladı. Sonra, birdenbire: «Bana bak» dedi, «sen demin bana doğruyu söylemedin.»

«Hangi hususta?»

«Sen, o gece Müeyyet'lerin evinde konuk kaldın. Ben, bunu yediğim ekmek gibi biliyorum. Neden sakladın hikâyenin bu yanını?»

«Ben, o evde kalmadım. Müeyyet mi o kızın adı?»

«Müeyyet! Ne güzel ad, değil mi?»

«Buralarda çok kullanılmayan bir ad. Her halde İstanbul'lulara özgü bir ad olacak.»

«Mehmet!»

«Ne var?»

«Sen, o gece Müeyyet'lerde kaldın. Çünkü yaptığın o yiğitlikten, fedailikten sonra seni yanlarından uzaklaştıramazlardı. Onlar, senin değerini hemen anladılar.»

«Bilmem. Ben o gece onların evinde kalmadığımı biliyorum. O geceyi bağ evlerinden birinde geçirdim.»

«Sana yalan söylüyorsun, demem. Sen, o gece onlarda misafirdin.»

«Öyle olsun. Seni inandırmak zorunda değildim. O gün bana "Gâvur Mehmet", "Pontos'çu" diye bağırışını sana hiç yakıştıramadım.»

«Vallahi, ben, senin her şeyden haberin var da bağ evinde tabancanla beni bekliyorsun sanmıştım. Elbette yolumu kesen babam olsa o gün ona karşı koymaktan beni hiçbir şey alıkoyamazdı. Senden yine af dilerim.»

Bu ara etüt zili çaldı. Çocuklar yığınlar halinde sınıflara doğru yürümeğe başladılar. Emin, hâlâ Mehmet Kemal'in kolundaydı.

«Sen okuldan neden kaçtın ve neden döndün, Mehmet?»

«Nedenini söyleyemem, şimdi. Bu, salt beni ilgilendiren bir iş. Niteklm, dönüşüm de yalnız kendi kararımla oldu. Dışardan hiç kimsenin etkisi yok.»

«Ben, kardeşinin son günlerde kuşkulu işlere sokulmağa çalışıldığını gördüğün için üzülerek kaçtığını sanmıştım.»

«Peki, sen benim Pontos'çu olduğumu sanıyor musun gerçekten? O gün, ilk kez bana Pontos'çu diye bağırmıştın!»

«Salt kızgınlıktan bağırdım. Var mı sende Pontos'çu olacak göz?»

Sınıfa girmişlerdi. Son sınıf çocukları hep yerlerini almış, derslerini, ödevlerini yapmağa hazırlanıyorlardı. Ahmet, arkadaki sırasında oturmuş, gülümseyerek onlara bakıyordu. Onlar da gidip o sıraya oturdular. Ahmet, ikisini de üzen son olaya değgin konuşmayı değiştirmek için Amerika'daki yaşayışının olağanüstü güzelliğinden, Türkiye'deki bilinmeyen şeylerden anlatmağa başladı.

— 7 —

Huysuz köpek, herkesin kendi yerine göz diktiğini sanır.

— Tagor —

Emin, Mehmet Kemal'den hiç ayrılmaz olmuştu. Sanki onun en yakın, en içten, en candan arkadaşıydı. Vakit ve fırsat buldukça onun koluna girlyor, saatlarca bahçede gezdikleri oluyordu: «Ben seni yanlış anlamışım,» diyordu. «Müeyyet'e sahip çıkacağını, onu elimden alacağını sanıyordum. Sen, sahiden onu tanımıyormuşsun. Senden ne denli özür dilesem, af dilesem yeridir. O gün, sen atmacayı vuracağım derken bizi ürkütüp kaçırmamış olsaydın, Müeyyet, şimdi benim karım olmuş olacaktı. Çünkü, hemen oracıkta anasını, babasını ve kardeşlerini bağlayıp kulubeye hapsederek kızı yaylıya koyup köye kaçıracaktık. Kızı güpegündüz Amasya'nın içinden kaçırmak hiç doğru değil. Yanımdaki adamlarımla onun evini günlerce kollattım. Cuma günü en güzel fırsatı yakalamıştık. Ben nerden bilirdim bizim Mehmet hiç umulmadık bir zamanda karşımıza çıkıp onu bilmeyerek

kurtaracak ve işimizi bozacak.»

«Peki, onu yine kaçırmağa niyetin var mı?»

«Üzerime mitralyözle ateş etseler yine de ben o kızı kaçırırım.»

Varsa Müeyyet, yoksa Müeyyet. Sabahtan akşama dek hep ondan konuşuyorlardı. Bir gün geldi ki o, Müeyyet'in adını ağzına aldıkça, Mehmet Kemal, kıskanmağa içerlemeğe başladı. Ancak bu duygularını kıskançça saklamağa çalıştı. Emin, Müeyyet'in güzelliğinden konuşurken, Mehmet'in içi gidiyor, o da tıpkı Emin gibi ondan yana yakıla konuşamadığı için üzülüyor, ağlamaklı oluyordu.

Müeyyet'i elma bahçesinde gördüğü gün bir mucizeyle karşılaşmış gibi şaşırmıştı. Çünkü bir kız ancak bu kerte güzel olabilirdi. Çünkü o, insanın hayalini kamaştıran ak ve yeşil renklerin en güzel tonlarına sahipti. Şimdi, Emin'in hergünkü saçma sapan sayıklamaları arasında onu her şeyden ve herkesten çok düşündüğünü, geceleri yatakhaneye onun hayaliyle gittiğini artık kendi kendine söyleyecek hale gelmişti. İçini saran Müeyyet'in bu yangını başka bir yangındı. Şimdiye dek böylesine tutulmuş değildi. Hattâ Müeyyet'in güzelliğini keşfettiği için, kendisinden önce keşfettiği için Emin bile onun gözünde önemli bir insan olup çıkmıştı. Nasıl etmeliydi de onu ara sıra görebilmeliydi? En büyük korkusu, Emin'in onu günün birinde kaçırması belkisiydi. İşte, o zaman, dünya başına yıkılırdı. Son kerte korkunç ve adâletsizce bir şey olurdu bu. O zaman arslan kesilip dirimi pahasına bile olsa, kızı kurtarmanın çaresine bakacaktı. Elden geldiğince bu kızı onun kaçırmaması için çalışacaktı. Onun ana - babasıyla işbirliği yapabilirse bu korkunç belkiyi önlemek olağanlaşabilirdi. Onun için ilk iş olarak Abbas beyleri yine görüp durumu onlara bildirmek ve birlikte tedbir almak gerekiyordu. Böylece de Abbas bey'gillerle bir yakınlık kurabilir ve Müeyyet'i bir çok günler yakından görebilmek olanağını elde edebilirdi.

Bir hafta önce kendisini karanlık bir uçurumun kıyısına gelmiş görürken şimdi yaşayışı bir anlam kazanmağa başlamıştı. Kendisine takılan kötü lâkap, birçok umutlarını söndürecek kerte korkunçtu. Kalbinin derinliklerinden ılık bir bahar rüzgârı gibi yükselen o büyülü soluk, bütün kötü, çirkin ve insanca olmayan şeylerin üzerine sisten bir tül yayıyor ve yeryüzünde güzellikten ve yaşamaktan başka her nesnenin boş olduğunu ona barbar bağırarak anlatıyordu.

Bir hafta önce beynine bir tabanca kurşunu sıkıp sürekli ve sonsuz bir yaşayış üzüntüsünden kurtulmak için kaç kez ne büyük istek duymuş, bunu bir türlü yapamamıştı. Güzel dünyasından bir türlü vaz geçememişti. Hiçbir üzüntü duymamanın, hayal içinde duyulması onun varlığını şehvete yakın bir hırsla kavrıyor, onu yaşamanın ardındaki yumuşak karanlıklara doğru itiyordu. Bu sonsuzluğa ağrısız, sızısız, sancısız düşüş şehveti, tabancanın soğuk demirine eli değince dağılıyor, eriyip gidiyordu. Genç Werther'in acılarını okumuştu, biliyordu. O mavi ceketli aydın aşk kahramanı, dünyanın en tatlı ve en romantik aşkını tatmış, bu altın zenginliklerle dopdolu genç yüreği, bir tabanca kurşununu beynine sıkarak, ölümsüzlüğe armağan etmişti. O ise bu zengin yürekten yoksundu. Onun Şarlot'u henüz, yüreğini altın parıltısıyle doldurmamıştı. Onun yüreğinde ancak yaşanmaya değmeyen soğuk, hain, korkunç ve iğrenç bir dirimin ilk kısır izleri vardı. O şimdiyedek ancak, her zeki gencin ilk adımda tanıdığı derin ve tehlikeli küskünlüğü tanımıştı. Henüz kötülüklerle savaşmanın tadını alacak kerte yaşamamıştı. Müeyyetin, bir mucize gibi gözlerini büyülediği o gündenberi artık, güzelliği ve iyiliği savaşarak elde etmek gerektiğini sezmeğe başlamıştı.

Mehmet Kemal, Müeyyet'i görüp tanıdığı gündenberi artık okula sığmaz olduğunu anlıyordu.

Ömründe ilk kez bir insanın kanada gereksinimi olduğunu da acı duyuyordu. Sanki varlığının içine yeni bir güç girmiş, ruhunu büyütüp devleştirmiş ve gövdesine sığmaz etmişti. Bu kocaman ruh şimdi yalnız gövdesine sığmamakla kalmıyor, okulun dört duvarı arasına da sığmıyordu. Çamlı, meşeli, gürgenli dağların doruklarına çıkıp nağralar atmak, dünyayı bu nağralarla doldurmak istiyordu. Tabanca, mavzer kurşunlariyle çevresindeki sessizliği delik deşik etmek ve bağrının karanlıklarında kanat çarpıp duran o dev kartal yavrusuna güneşli göklere doğru bir gedik açmak istiyordu.

İlk günlerde, Emin'in Müeyyet'i her an anıp durmasından yalnız belli belirsiz bir kıskançlık duyarken şimdi iş değişmişti. Onun ikide bir Müeyyet'ten sözetmesi kendisine aşağılama gibi geliyor, bu zorba rakibini birkaç yumrukta boylu boyunca çamurların içine uzatmak istiyordu. Artık, Emin, onu zor buluyordu. Çünkü, Mehmet Kemal, ondan köşe bucak kaçıyordu. Ona rastlamamak için en şeytanca yolları denemekten çekinmiyordu. Emin, yine de çoğu zaman onu arayıp buluyordu. Emin, Mehmet

Kemal'in o gün orda bulunuşu için anlattığı şeylerin hemen hepsine inanmış, yalnız o geceyi Abbas beylerde geçirmediğine değin söylediklerine gönlü bir türlü inanmak istememişti. Bütün korkusu Mehmet Kemal'in de o günden sonra Müeyyet'i sevmiş olması belkisiydi. Böyle olunca karşısına çetin bir rakip çıkmış demekti. Sonra kendisini köprüden aşağı yuvarlayan bir döğüşçü, bir koruyucu da olunca elbette daha üstün tutulacaktı. İşte, salt bu kuşku yüzünden Emin, Mehmet Kemal'in arkasını bırakmıyor, bu kuşkusunun gerçek olup olmadığını anlamak istiyordu. Bu kocaman kurt, günlerdir Emin'in içini bütün bütün yeyip duruyordu. İlk günlerde Mehmet Kemal'e inanmak istemişti. Mehmet Kemal'in keskin zekâsını iyi tanıdığı için atlatıldığına inanıyor ve çok üzülüyordu. En sonra Mehmet Kemal'i kontrol altına almağa karar verdi. Mehmet Kemal'in bir zaman arkasına adam koyacak ya da kendisi onu izleyecekti. Ona hadden aşırı da açılmıştı. Kızı kaçıracağını da söylemişti. Bu, büyük bir yanılgı değil de neydi?

Mehmet Kemal, bir gün jimnastik salonuna girdiğinde Emin'i boks eldivenlerini takmış, kum torbasına yumruk atar gördü: «Ooo! Kolay gelsin Emin. Bakıyorum en sonra boksör olmağa karar vermiş görünüyorsun» dedi. Emin'in esmer yüzü kıpkırmızıydı. Basık ve iki derin çizgiyle yarılmış alnında ter taneleri pırıldıyordu. «Boksör olmağa kararlı değilim» dedi, «ben de herkes gibi yumruklarımı güçlendirmeğe çalışıyorum. Artık karakucak döğüş işe yaramıyor. Ben senden güçlü olduğum halde o gün iki arkadaşımla beni bu Avrupa yumruklariyle yere serdin. O günden beri imreniyorum boksa. Çünkü, insana bir üstünlük veriyor. Beni biraz çalıştırır mısın?»

Bu ara salonun öbür yanlarında türlü spor işleriyle uğraşan çocuklar kımıldamaz olmuştu. Mehmet Kemal baktı. Jimnastik hocası salona girmiş, kendilerine doğru geliyordu.

Türkçe bilmeyen öğretmen İngilizce: «Kolay gelsin çocuklar» dedi, «boks iyi bir dosttur, bu karanlık zamanlarda.»

Uzunca boylu yakışıklı, güler yüzlü, çok disiplinli bir adam olan jimnastik hocasının Yunan Ordusundan bir kurmay subay olduğu söylenirdi. Hiç kimse bunun gerçek olup olmadığını araştıracak, meydana çıkaracak durumda değildi. Zaten, hiç kimsede de araştırmak için bir eğilim yoktu. Çünkü, bu, kolejin normal, canlı, İnsancıl öğretmenlerinden biriydi. Mehmet Kemal'i uzun boylu boksa çalıştırmış ve onu okulun en iyi yumruk atıcısı ha-

line getirmişti.

Emin'e: «Bakıyorum, boks hevesi başlamış sende de,» dedi, «istersen, hergün seni biraz çalıştırayım.»

Emin sırıttı: «Çok teşekkür ederim, öğretmenim. Bundan sonra hem boks, hem de jiu - jitsu öğrenmek istiyorum. Hayatta çok işine yarıyor insanın bunlar.»

Jimnastik öğretmeni, on beş dakika Emin'e boks öğretti. Onun Mehmet Kemal'le karşılıklı egzersizlerini seyretti. Mehmet Kemal'e: «Mehmet» dedi, «sen istersen bir boksör olabilirsin.»

«Ben yumruklarımdan çok kafamla döğüşmek isterim, efendim.»

«Elbette, o daha iyi.» Sonra, Emin'e döndü. «Paskalya yortusu dolayısiyle sizin köye konuk olacağız. Anastas ağa ile baban Hacı Osman bey, bizi kuzu şölenine çağırdılar.» dedi. Sonra: «Av tüfeklerimizi de alacağız, sizin köyün yakınlarında çok av hayvanı var. Örneğin toy, tavşan, karatavuk, domuz, keklik.» diye ekledi.

Emin: «Ne zaman yola çıkacağız?» diye sordu.

«Hemen bu akşam, yemekten sonra. Hava güzel. Bütün izciler giyinip kuşansın. Gece yürüyüşü hoş olur.»

Emin: «Ancak geceyarısı varırız köye» dedi.

«Zarar yok, çocukları karşılamak için ordaki Rum alleler hazırdır. Babanla Anastas ağa, bizi karşılamak için herşeyi düşünmüşlerdir. Geceyarısı da varsak dışarda kalmayacağız. Baban Hacı Osman bey, gerçekten hoş bir adam. İnsan bir adam. Daha çok o çağırdı bizi kuzu yemeğe. Böyle bir babanın oğlu olduğundan dolayı seni kutlarım, Emin.»

«Teşekkür ederim, efendim, sizin iyiliğiniz Köyümüzü şereflendireceğiniz için asıl sevinmek bize düşüyor.»

«Senin köyde av tüfeğin vardır, elbette?»

«Av tüfeğim de var, mavzerim de.»

«İşte, buna sevindim. Kurşunun da bolsa yaban domuzu vurabiliriz. Benim en çok hoşlandığım av, domuz avıdır. Bizim Amerika'da böyle zevkli av eğlencelerinden yoksunuz. Çünkü, av bölgeleri oturduğumuz şehirlerden çok uzakta. Burdaysa birkaç kilometre yürüsen hemen en güzel av bölgesine girersin. Bakalım, senin mavzerle birkaç domuz ve hattâ geyik, tilki, kurt bile vurabiliriz. Bu dağlık ve ormanlık bölgede bu avlar çok bol bulunmaktadır. Cennet gibi güzel dağlar, ama bakımsız. Bilgili el-

lerde bu güzel dağlar gerçek Cennet haline getirilebilir. Herneyse, yolda yine konuşuruz. Şimdi, yemeğimizi yeyip giyinelim.»

Bu ara yemek zilinin çaldığı işitiliyordu. Bahçeyi dolduran çocuklar yemekhaneye doğru ilerlemeğe başladılar. Onlar da jimnastik salonundan çıktılar.

İzci oymakları, karanlıkta bahçede toplanmıştı. Ahmet, birinci oymağın, Mehmet Kemal, ikinci oymağın Emin de üçüncü oymağın reisiydi. Süslü - püslü izci giysileri içinde sıraya girmiş olan yüz kişilik izci grupu, karanlığın içinde kara ve uzun bir yığın olarak görünüyordu. Jimnastik öğretmeni, birliği kontrol ediyor, herkesin ve herşeyin bütün olup olmadığını anlamağa çalışıyordu. Sırtında, kılıf içinde bir av tüfeği, bütün izcilerin elinde de uzun ve kalınca deynekler vardı. Mehmet Kemal, okul yaşayışında dikkatle sakladığı tabancasını yanına almıştı. Sağ yanından kasatura gibi kocaman çakısı sallanıyordu. Oymak başlarında hep bu çakılar vardı.

Okulun büyük kapısı gıcırdayarak açıldı. Ahmet'in, başında bulunduğu ilk oymak, dışarı çıkarak sağa saptı. Kilisenin yanından geçerek ilerlemeğe başladı. Kasabanın son evlerini arkada bırakarak yıldızların ışığında sessizce yürüyorlardı. Çocuklar, hep fısıltı ile konuşuyorlardı. Daha çok Rumca ve Ermenice konuşuluyor, ara sıra da alay olsun diye İngilizce karıştırıyorlardı. Bir küçük tepenin yanındaki yoldan geçerlerken jimnastik hocası, oymakları durdurdu ve hepsini dönü halinde tepenin üzerinde topladı: «Çocuklar» dedi, «bir izcinin ilk öğreneceği şey, yön belirlemesidir. Yön belirlemesini bilmeyen bir çocuk izci olamaz. Yön belirlemesinde, geceleri çok güçlüklerle karşılaşırız. Eğer hava açık ve gökyüzü yıldızlıysa gideceğimiz yönü bulmak çok kolaylaşır. Coğrafya derslerinde öğrendiğiniz kimi bilgiler vardır ki şimdi bunları yerli yerinde kontrol edebileceğiz. Şu kuzey gökkubbeye bakın, bakalım: Devrilmiş bir sandalyeye benzeyen yedi iri yıldızı görüyor musunuz?»

Çocuklar: «Büyük ayı!» diye bağırdılar.

«Şimdi, onun solunda yedi yıldızlı bir başka yıldız grupu daha vardır.»

Çocuklar yine: «Küçük ayı!» diye bağırdılar.

«İşte, onun son ucundaki parlak yedinci yıldızı da görüyor musunuz?»

«Görüyoruz.»

«Peki, o yıldızın adı nedir?»

«Kutup yıldızı!» diye bağrışıldı.

«İşte, çocuklar, iyi bir izci olarak gözünüz geceleri yalnız bu yıldızda olacak. Yolsuz ormanlar ve çöllerde, uçsuz - bucaksız denizlerde biricik pusulanız, bu yıldızdır. Çünkü coğrafyada okuduğunuz gibi, gökyüzünde, yolcuların en vefalı dostu odur.»

Jimnastik öğretmeni, bu küçük başlangıçtan sonra çocuklara asker birliklerine verilebilecek bütün pratik bilgileri sıraladı.

Sonra bir askerî birliğin gece yürüyüş kolu halinde oymakları düzenledi. Öncüler, artçılar çıkardı. Yürüyüş hızlandı. Biraz sonra jimnastik öğretmeni Mehmet Kemal'in yanına sokuldu ve onu biraz daha uzağa çekerek eline iri bir tabanca verdi: «Mehmet» dedi, «al şu tabancayı, yavaşça bizden uzaklaş, yüz metre kadar öne geç. Yâni, öncülerden daha ileri geç. Onlardan büsbütün uzaklaşınca havaya ikl el ateş et! Sonra olduğun yerde dur ve benim buyruğumu bekle!»

Mehmet Kemal, nedenini sormadan tabancayı aldı ve uzaklaştı. Oymaklar, sessizce ilerliyorlardı.

Biraz sonra, izci kafilesinin önünden iki el silâh sesi geldi. Yürüyüş, birdenbire durdu. Kimi çocuklar, sıradan ayrılıp sağa sola kaçışmağa başladılar. Yere çökenler, yere yatanlar, olduğu gibi korkudan birbirine sarılıp donakalmış olanlar da vardı. Arkadakilerse gerisin geri kaçmağa başlamışlardı.

Bu ara oymağı dağılmış olan Emin, havaya ve ileriye doğru iki el tabanca atarak: «Savulun ulan eşkiyalar!» diye bir nağra savurdu. «Kimmiş, o kurşunları atanlar, bir görelim.» Onun karanlıkta elinde tabancayla ileri doğru koştuğunu gören çocuklar durakladılar, sonra toplandılar, ne olup bittiğini anlayabilmek için gözlerinin bütün gücüyle yolun ilerisini taramağa başladılar. Emin'in ortaya atılmasını ve önden onun meydan okuyuşuna karşılık gelmediğini gören çocuklar kendilerine gelmiş, çabucak toparlanmışlardı. Hemen hepsi, bir baskına uğradıklarını sanıyor, türlü düşünceler yürütüyorlardı. İkinci oymağın çocukları, reislerinin yokluğunu görerek korkuya kapılmışlardı.

Biraz sonra o, jimnastik hocasının yanı sıra çıkagelince ferahladılar. Hâlâ, bilmece çözülmüş değildi. İzcilerin daha çok meraklanıp korkuya kapılmamaları için jimnastik öğretmeni gülerek yüksek sesle: «Çocuklar» dedi, «izci yarı asker sayılır. Ufak - tefek baskınlara, gürültülere pabuç bırakmaması gerektir.

Gece yürüyüşlerinde her şey olabilir, umulmadık tehlikelerle karşılaşılabilir. Bunun için de paniğe kapılmayarak, hemen en akıllıca kararı almalıyız. Ben, biraz önce bir arkadaşınıza bir tabanca vererek yolun ilerisinde iki el patlatmasını söyledim. O da dediğimi yaptı. İşte, şu anda sizi korkutan ve şaşırtan olay, budur. Bu şakacıktan olabildiği gibi gerçekten de olabilir. İşte, o zaman şaşırmayız, paniğe kapılmayız ve yapılacak işleri hep beraber disiplin altında yaparız. Şimdi, merakınız ve korkunuz dağıldı, yine düzen içinde yürüyüşe geçelim. Gittiğimiz yerde bunun üzerinde yine konuşuruz.»

Oymaklar, yine yürüyüşe geçti. Gece serin ise de soğuk değildi. Emin, yolda Mehmet Kemal'in yanına sokuldu: «Bu tabancayı sen mi attın?» diye sordu. O, güldü: «Ne o, korktun mu yoksa?»

«Korksaydım, tabancamı ateşleyerek ileri atılır mıydım?»

«Bana dlyordun ama bakıyorum senin de şövalyeliğin üstünde. Yanında tabanca taşıdığını da öğretmene anlatmış oldun.»

«Onlar benim tabancasız gezmediğimi bilirler. sen kendine bak. Gerçekten öğretmenin tabancasiyle ml ateş ettin?»

«Evet.»

Sessiz ve hızlı bir yürüyüş başladı. Geceyarısından önce köye vardılar. Köyün giriş yerinde ellerinde gemici feneri bulunan iki kişi onları karşıladı. Bunlardan biri Hacı Osman beyin, öbürü de Anastas ağanın adamıydı. Hoş geldiniz, diyerek onları birer ikişer Türk ve Rum evlerine dağıttılar. Emin, Mehmet Kemal ve Ahmet, Hacı Osman beyin, yâni Emin'lerin evinde kaldılar. Jimnastik öğretmeni. Anastas ağaya konuk oldu. Gece, epeyce ilerlemiş olduğundan herkes daha akşamdan hazırlanan yataklara girdi. Mışıl mışıl uyumağa başladı.

Ancak, Anastas ağanın tepede ağaçlık içindeki evinde sabahadek lâmba yandı ve dışarıya kımıldayan başların iri gölgeleri vurdu durdu.

Mehmet Kemal, alttaki ahırda sabahı bir an önce getirmek için yırtınan horozlarla onlara karşılık veren babahindinin seslerinden artık uyuyamayacağını anlamıştı. Kardeşi Ahmet'le bir yatakta yatıyordu. Elini ensesine atınca kocaman bir bit kolayca parmaklarının arasına geliverdi. O, köylerin bitlerine alışıktı. Bitsiz köy elbette, olmazdı. Ne var ki artık, bite dayanamıyordu. Bir tek, annesinin yataklarında bu iğrenç yaratık çoktandır gö-

rünmez olmuştu. Bitin Türk'ü, Rum'u, hıristiyanı, müslümanı yoktu. O bütün bu insanlara eşit olarak saldırıyor ve onları eşit olarak tedirgin ediyordu. Bit için dünya salt içilecek sıcak kandı. Uykusuzluk en sonra bitleri yendi. Sabah, sarı bir su gibi odayı doldurdu.

Hacı Osman beyin evi, kocaman konak gibi bir evdi, damı da kiremitliydi. Ovanın hemen kıyısına kurulmuş Türk evlerinin arasında civcivlerinin ortasındaki kocaman bir kuluçka tavuk gibiydi. Dağın hafif eğilimlerle dikleşen yamaçlarında küçük, kiremitli Rum evleri yükseliyor, onların arasında da Anastas ağanın bir şehir evini andıran bol odalı ahşap evi göze çarpıyordu. Mehmet Kemal'le Ahmet, küçük pencerenin önündeydiler ve burdan yukardaki Rum mahallesini iyice görüyorlardı. Bu mahallede bir canlılık vardı. Genç kızlar ve delikanlılar, hep cicili - bicili yeni bayramlık giysilerini giymiş, sokaklarda dolaşıyor, yanlarında ikişer - üçer kolejli gezdiriyorlardı.

İki kardeş, hemen ayağa fırladı. Üst - başlarındaki bitleri ayıkladıktan sonra giyindiler.

Ahmet: «Ben öğretmenin yanına gideyim, bakalım, ne yapacağız!» dedi, sonra odadan çıktı. Aralıklı tahta merdivenleri koşarak indi. Mehmet Kemal pencereye yüzünü yapıştırarak onun bu kalabalık gruplar arasına nasıl karıştığını, nasıl onlarla içten el sıkıştığını ve sonra Anastas ağanın evine giden yokuşu koşarak nasıl tırmandığını gördü. İçinde garip bir yanma duydu. Bu, kendisine oldukça yabancı bir duyguydu. Kardeşinin dünyası, demek ki artık büsbütün ayrılmıştı. Kardeşi, bütün anlamiyle hıristiyan olmuş ve onun geleneklerini de benimsemeğe başlamıştı.

Hıristiyanlığa karşı hiçbir kinl yoktu, ona salt ilgisizdi. Bir insan hıristiyan olmadan da iyi yürekli ve uygar olamaz mıydı? Pek iyi olabilirdi. Peki, onun canciğer ikiz kardeşini neden hıristiyan yapmışlar ve ortodoks mezhebine sokmuşlardı? Onu neden sürüden ayırmışlardı? Neden yabancı bir sürüye katmışlardı? Bu yeni dinle beraber sanki kardeşini de alıp gitmişlerdi. Ahmet, şu anda eski sevgili kardeşinin bir fosilinden başka neydi sanki?

Kendisini çok yalnız hissetti, ağlamağa başladı. Onun bir bayramı bile yoktu. Kardeşi hiç olmazsa o bayrama kavuşmuştu. Müslüman bayramlarında sevinen insanlar da onun bayram günlerindeki sevincini yıllarca yadırgamışlar, sonra da onu Gâvur

Dölü, Gâvur Mehmet diye kendi aralarından silkip atmışlardı. Bunun iki sorumlusu vardı: Biri amcası Topal Himmet, öbürü de her yerde ve her zaman karşısında bir rakip olarak bulduğu Emin'di. İkisine de diş biliyordu. Ancak, o denli yufka yürekliydi ki çabucak ikisini de affediyor ve derdini unutuyordu. Böyle düşünürken kapı vuruldu; Emin elinde kocaman bir tepsiyle içeri girdi: «Ahmet nerde?» diye sordu.

«Bugünkü programı öğrenmek için öğretmeni görmeğe gitti.»

«Öyleyse o orda kahvaltı eder. Haydi, elini yüzünü yıka da kahvaltı edelim.»

Mehmet Kemal baktı, tepsinin üzerinde yağlı bir yığın bazlama, süt, bir yığın kaymak ve dumanı tüten iki bardak çay vardı. Karşılıklı bağdaş kurup atıştırmağa başladılar. Karınlarını doyurduktan sonra aşağı indiler. Avluda ateşler yakılmış, iki kocaman kazan ateşlerin üzerine oturtulmuştu. İki yanaşma, yeni kesilmiş iki tokluyu parçalayarak kazanlardan birine doldurmaktaydı. Bir yanda başları yaşmaklı ve renkli şalvarlar giymiş birkaç yaşlı ya da genç kadın, geniş saçlar üzerinde bazlama yapıyor, öbür kazanda da bulgur pilâvı pişiriyordu. Kolejlilerin öğle yemeklerini Hacı Osman bey, akşam yemeklerini de Anastas ağa verecekti. Öyle anlaşmışlardı. Emin'le Mehmet Kemal, bu hazırlığı seyrederken Hacı Osman bey ini gövdesiyle merdivenleri sarsarak aşağı indi. İzci giysisi içindeki uzun boylu, yakışıklı bir genç olan Mehmet Kemal'e «Hoş gelmişsin, yeğen» dedi, «çoktandır, köyümüze gelmez olmuştun. Emin'le aranız açıldı sanıyordum. Nasılsın? Köydekiler iyi mi?»

«Çok iyi Osman amca, çok teşekkür ederim. Emin'le aramızda bir yaramazlık yok. Gençlik, ara sıra darılır, barışırız.»

Osman bey, hep bu köyde oturmazdı. Oğlu ve öbür yakın akrabasiyle şehirde otururdu. Bu evden ve bu köydeki toprağından başka daha birçok malı mülkü vardı. Yeşilırmağın geçtiği yeşil Amasya vâdisinde birçok elma ve bamya bahçelerine sahipti. Ovada ağılları, yaylada keçi ve koyun sürüleri vardı. Ellisini geçkin olduğu halde daha genç görünen Osman bey, şimdiyedek hiç askere gitmemişti. Salt bir mutsuzluğu vardı ki bu onu perişan ediyordu: Kocaman bir fıtığı yıllardan beridir bacaklarının arasından koyun kuyruğu gibi sarkmaktaydı. Başkaca bir kaygusu yoktu. Rum ağalariyle kardeş gibi anlaşıyor, mal ve mülkünü tehlikeli eşkiyalara kollattığından hiç kimse bunlara zarar yapamıyordu. Ona göre gâvur - müslüman diye bir dâva

yoktu. Kendi çıkarına dokunan gâvur, dokunmayan müslümandı. Hattâ dağlardaki büyük sürülerini Rum eşkiyalarına bekletmeğe başlamıştı. Çünkü, son zamanlarda, siyaset dağlara döküldüğünden beri Türk eşkiyasının dağlarda hükmü kalmamıştı. Rum eşkiyasiyle anlaşmak, onun çıkarlarını daha iyi koruyordu.

Emin'le Mehmet Kemal ham taş duvarlarla çevrili avlunun büyük kapısından dışarı çıkarlarken Ahmet, koşarak soluk soluğa geldi ve Emin'e:

«Emin» dedi, «öğretmen senin mavzeri istiyor. Domuz avına çıkacağız. Siz de hazırlanın, gidelim. Senin çiften de olacak, onu da al beraberine.»

«Yemekten önce mi gidilecek?»

«Öğleye kadar şöyle bir dolaşılacak, yemekten sonra da hep birlikte gezintiler yapılacak.»

Köyün birkaç yüz metre güneyindeki büyük bir karaağacın altında toplanmışlardı. Öğretmen, Emin'in mavzerini eline almış, bunun üzerinde birkaç bilgi vermek istiyordu. Tüfeğin parçaları üzerine gerekli bilgiyi verdikten sonra nasıl nişan alınacağını, mekanizmanın nasıl işletileceğini, nasıl dolduruş yapıldığını, nasıl boşaltma yapılacağını uzun uzadıya anlattı. Yüz metre ileriye dikilen beyaz bir yumurtaya ateş etti. Birinci mermi, yanından toz kaldırdı, ikincisi onu parçalayarak dağıttı: «İyi bir avcı olmak için iyi nişan almak gerektir» dedi, «mavzerle vurmak, çifteyle vurmaktan daha zordur. Sırasında hepiniz bu türlü tüfeklerle ateş edeceksiniz. İlerde askere gittiğiniz zaman güçlük çekmezsiniz.»

Mehmet Kemal, bunun bayağı bir askerlik dersi olduğunu anlamıştı. Bu, hiç de masumca erekler uğruna yapılan bir iş değildi. Görünüşte çok masumcaydı. Bu da Mehmet Kemal'i çok kaygulandırmıyordu. Doğa kanunları o denli akıllıca işliyordu ki her türlü tehlike ve saldırı olayının karşısında, bunların yöneldiği erekler olan canlılar hemen büyülü bir zırhla kaplanıyor, ya da en yumuşak maddelerinden en sert, en keskin ve en korkunç savunma ve vuruşma silâhları yaratıyorlardı. İşte, bunu anladığı içindir ki Mehmet Kemal çokca kaygulanmıyordu. İnsan karakteri, kendi kendini batırdığı gibi çıkarıyordu da. Öldüren ve ölümsüzlüğe ulaştıran İnsan gücü, günün birinde olumlu olaylara eriş-

mesini de biliyordu.

Yeniden yüz metre öteye bir yumurta diktiler. Öğretmen, yüksekçe ve büyükçe bir taşın üzerinde tüfeği desteğe alarak nişan almanın kurallarını açıkladı, gez - göz - arpacığı gösterdi ve bunların ne işe yaradığını anlattı. Sonra tetik düşürme, şarjörü yerleştirme üzerinde konuştu ve çocukların hemen hepsine egzersiz yaptırdı. Büyükçe çocuklara atışın nasıl yapılacağını gösterdi. Çocuklardan hiçbiri, dikilen yumurtaya kurşunu değdiremedi. Öğretmen: «Üçer kurşun hakkınız var» dedi, «kim bu ereğe değdirirse benden iyi bir armağan alacak.»

Birkaç büyükçe çocuk şansını denedi ise de hiç birisi başaramadı. Sıra oymak başkanlarına gelmişti. Ahmet, ikl kurşun attı, ıska geçti, üçüncüde yumurtayı parçaladı. Yeni bir yumurta dikildi. Emin, attı, üçünde de ıska geçti.

Öğretmen: «Haydi, Mehmet, bir de sen dene talihini bakalım, sonra da şöyle bir ava çıkalım» dedi.

Mehmet Kemal, mavzeri iyice destekledi, tetiği çekti, yumurta tuz - buz olup uçtu. Öğretmen: «Mehmet» dedi, «bunun bir kaza olup olmadığını şimdi anlayacağız. Haydi çocuklar, dikin oraya bir yumurta daha!» Yumurta dikildi, Mehmet Kemal ateş etti. Yumurta tuz - buz oldu. Üçüncüsü dikildi. Mehmet Kemal nişan aldı, tetiği çekti. Erek yerinden uçtu.

Öğretmen, Mehmet Kemal'in birçok güçleri olduğunu biliyordu. Ancak böyle atıcı olduğunu bilmiyordu. O zaman Emin: «Efendim» dedi, «Mehmet'in üstüne bütün buralarda atıcı, nişancı yoktur.» «Ya, öyle mi, durun öyleyse ben de Mehmet'le bir yarış yapayım. Bu sefer artık hiç kimsenin bir diyeceği kalmaz. Ancak kurşunlarımız da suyunu çekiyor. Emin, senden biraz daha kurşun isteyeceğim.»

«Hay hay, efendim, şimdi.» Emin, bunları söyleyerek koşar adım evin yolunu tuttu.

Silâh seslerini işiten Türk - Rum köylüler, izcilerin çevresini sarmıştı. Hele Rum kadın ve kızları köyü büsbütün boşaltmış, buraya gelmişlerdi.

Emin, döndükten sonra nişan olarak bir yumurta daha dikildi ve öğretmen, Mehmet Kemal'e: «Haydi bakalım, delikanlı» dedi, «şimdi seninle şanslarımızı deneyelim. İlkin sen ateş et.»

Mehmet Kemal, tüfeğini desteğe aldı, ateş etti. Erek parçalandı. Çocuklar, koşup bir başka erek daha diktiler. Mehmet

Kemal, yine ateş etti, erek parçalandı. Üçüncü kez konulan yumurtayı da parçalayan Mehmet Kemal, «bravo, aferin, çok yaşa» sesleriyle karşılandı.

Bu kez dikilen nişanlara öğretmen üç kere ateş etti ve üçünde de bunları parçalayıp uçurdu. Herkesten aynı takdir sesleri yükseldi.

Öğretmen, Mehmet Kemal'e: «Mehmet» dedi, «sana bir armağan vermek istiyorum, türünü sen seç!»

Mehmet Kemal, düşünmeden: «Güzel bir keman» dedi.

«Yalnız Stradivaryüs istersen imkânsız, sana güzel bir keman borcum olsun.»

Bu ara, Türk - Rum köy delikanlıları diktikleri bir yumurtaya tabancayla ateş etmeğe başlamışlardı. İlkin birer birer ateş ederken şimdi bir yığın insan ateş etmeğe başlamıştı. Kurşunlar, yumurtanın çevresindeki toprağı kaynatıyor, yumurta sapasağlam duruyordu. Biraz sonra aralarına karışan Mehmet Kemal'i gördüler: «Haydi, sen de ateş et» dediler.

Ona tabancalarını uzattılarsa da Mehmet Kemal, koynundan kocaman uzun menzilli tabancasını çıkardı ve kaşla göz arasında ateş etti. Yumurta, tuz - buz olmuştu. Herkes hayran gözlerle ona bakıyordu. «Başka yumurtanız var mı?» diye sordu. Bir Rum delikanlısı cebinden iri bir yumurta çıkardı. Mehmet Kemal: «Şimdi, ben emir verince sen yumurtayı havaya fırlat» dedi.

«At!» deyince delikanlı yumurtayı havaya fırlattı ve o anda Mehmet Kemal'in tabancasının patlamasiyle yumurta havada tuz-buz olup gitti.

Artık, bütün köy halkı ve bütün izci grupu Mehmet Kemal'in başına toplanmıştı. Köylülerin hayalleri de işlemeğe başlamıştı.

Türk delikanlılarından birisi Mehmet Kemal'e:

«Elli adım öteye bir metelik dikelim ve ona mavzerle nişan alalım» dedi.

«Tüfeğin nerde?»

«Evde, hemen getireyim.»

«Haydi, getir.»

Bir Rum delikanlısı hemen elli adım öteye çatallı bir çalı dikti ve cebinden çıkardığı bir meteliği bu çatalın yukarıya gelen köküne yanlamasına dikti. Öneriyi yapan delikanlı getirdiği güzel mavzeri Mehmet Kemal'e vererek: «Kim atacak ilkin, ben mi, sen mi?» diye sordu.

«Yâni, salt ikimiz mi yarışacağız?»

«Evet, ikimiz!»

«Ben elli adımdan meteliği vuramam. Şimdiden yarışmayı sen kazandın say. İlkin sen at bakalım.»

Delikanlı ordaki bir kütükle tüfeğini destekledi ve tetiği çekti. Çatal olduğu yerde duruyordu, metelikse uçup gitmişti. Bir genç oraya koşup metelliği aradıysa da bulamadı.

Seyirciler arasından «Yaşa! Bravo!» sesleri yükseldi. Sıra Mehmet Kemal'e gelmişti. Yine çatalın çakıyla çentilen köküne bir metelik yerleştirdiler. Mehmet Kemal, kütükte tüfeği desteğe alarak nişan aldı ve tetiği çekti. Çatal yerinde duruyordu, metelik yerinde yoktu. Yine bir çok delikanlı meteliği aradıysa da bulamadı.

«Peki, yetmiş beş adımdan atalım.»

«Öyle olsun.»

Çatalın çentiğine bir metelik daha geçirdiler. İlkin tüfeğin sahibi ateş etti. Baktılar, metelik uçmuştu, çatal yerinde duruyordu. Sıra Mehmet Kemal'deydi. O da aynı çatala dikilen meteliği ilk mermide uçurmuştu.

Tüfeğin sahibi: «Meteliği yüz adıma dikelim, razı mısın?» diye sordu. Mehmet Kemal bu öneriden ürkmüştü, yine de razı oldu.

«Haydi, dikelim!» dedi.

Hemen yüz adım öteye saplanan çatalın kökündeki çentiğe bir metelik geçirildi ve tüfeğin sahibi olan delikanlı, yere uzanarak uzun uzadıya nişan aldı ve tetiği çekti. Kurşun karşı yamaçtan ıslık çalarak uzaklaştı. Metelik yerli yerinde duruyordu. Mehmet Kemal de nişan aldı ve tetiğe dokundu. Yine metelik yerinde duruyordu. Tüfeğin sahibi ikinci kurşunu attı. Metelik yerinde duruyordu. Mehmet Kemal, ikinci kurşunu atınca baktılar, çatal yerinde duruyordu, metellik yitiklere karışmıştı. Öğretmenle beraber bütün köylüler «bravo!» diye bağırdılar. Tüfek sahibinin yüzü kıpkırmızı olmuştu. Sıkı bir nişandan sonra çatala dikilen yeni metelliği uçurunca: «oh!» çekerek doğruldu ve tüfeğini öperek köye yollandı.

Bütün bu nişan alma süresi içinde Ahmet, birkaç genç ve güzel Rum kızının arasında gülümseyerek ve heyecandan kalbi küt küt atarak Mehmet Kemal'i seyrediyordu. Onun atıştaki bu ustalığı kendisini çılgın gibi sevindiriyor, övünçten göğsü kabarıyordu. Rum kızları da bu genci benzer ilgiyle seyrediyor, bir

yandan da meraktan çatlıyorlardı. En sonra birisi:

«Sokrates» dedi, «insanlar çift yaratılır, derler, bu Mehmet, tıpkı tıpkısına sana benziyor!»

Ahmet — Sokrates — gülerek ona: «O benim gerçek kardeşim, ikiziz!» dedi. Rum kızları bunun üzerine o denli heyecana kapıldılar ki hemen Mehmet Kemal'in çevresini sararak koluna girdiler ve iki kardeşi, sevinç içinde, kahkaha atıp oynayarak Rum mahallesine götürdüler. Geri kalan izciler de öğretmenin çevresinde bir yarım dönü çevirmiş olarak köye doğru ilerliyorlardı. Nişan atma işi uzun sürdüğünden çok vakit geçmiş, öğle olmuştu.

Hacı Osman beygirlerin büyük kazanında kavrulmakta olan kavurmanın kokusu bütün köyü tutmuştu. Ava ancak öğle yemeğinden sonra gidilebilirdi. Öğretmen çocuklara:

«Şimdi dağılabilirsiniz» dedi, «ben, yemek borusunu çaldırınca hepiniz, Osman ağanın evine gelirsiniz. Öğle yemeğini orda yiyeceğiz.»

Emin, demindenberi Mehmet — Ahmet kardeşlerin üzerinden gözlerini ayırmamış, onların güzel Rum kızlarının ortasında Rum mahallesine çıktığını görmüştü. İçinde kıskançlık fırtınası kudurduğu halde onların arkasından gidememişti. Elindeki mavzerle öğretmenin yanıbaşında yürümek zorunda kalmıştı. Eve varınca da tüfeğin namlusunu silip yağlaması gerekiyordu. Onun, Rum kızlarının içinde hemen hemen âşık olmadığı kimse yoktu. Rum kızları, Türk kızlarına göre daha açık - saçık giyindiğinden güzellikleri daha çok göze çarpıyordu. Anastas ağanın kızı Asula ise âfet denecek kadar güzel bir kızdı. Emin, bahçede tüfeğini harbiyle silerken Rum mahallesinden de gözlerini ayıramıyordu. İkiz kardeşler, şimdi Anastas ağanın en sondaki kocaman konak gibi evinin bahçesindeydiler. Yaprakları dökülmüş bir yemiş ağacının gövdesine yaslanan Asula'nın apak yüzü, uzaktan uzağa pek iyi seçiliyordu. Emin, dişlerini gıcırdatarak: «Hay Allah» diye söylendi, «ben, hangi kıza göz koysam bu Mehmet gâvuru orda bitiverir. Bu, ne biçim iştir, Allahaşkına? Yoksa İblis, benimle köşe kapmaca mı oynuyor? Bak hele, Asula kahpesi de ak, güzel dişlerini göstererek nasıl gülüyor onlara. Alacağın olsun, ulan Gâvur Mehmet!»

Sonra, ağız dolusu yere tükürdü, tüfeği gizli yerine yerleştirmek üzere merdivenlerden koşarak yukarı çıktı.

Beş civelek ve güzel Rum kızı hevenk gibi Mehmet'le Ah-

met'in kollarına asılarak onları Anastas ağanın evine doğru sürüklemişti. İzcilerin bu en yakışıklılarıyle o da ilgilenmişti. Oraya yaklaşırlarken kısa boylu, mavi gözlü, sarışın, son derte sempatik bir kız, Asula'ya: «Hey Asula» diye bağırdı, «bak sana kimleri getiriyoruz. Sen bakalım dünyada birbirine bu kerte benzeyen iki insan gördün mü? Hem de bu kerte yakışıklı iki genç!»

Bu tanıştırmadan, iki kardeş de utanıp kızarmıştı. Asula, yüzü, yeşile çalan iri gözleri, kumral saçları, yarı açık ve taşkın göğsü, çıplak baldırlariyle gözlerine o denli güzel görünmüştü ki, utanmayı filan unutup gitmişlerdi. Asula'nın gülen yüzündeki ak inci gibi bakımlı dişleri şimşek çakıyordu: «Kız, Eftalya» dedi, «nerde buldunuz bu güzel çocukları?»

Eftalya denen kız, onların adını da söyledi:

«İşte şu Sokrates, bu da Mehmet.»

Asula'nın ağzı bir karış açık kalmıştı:

«Kız, sen benimle alay mı ediyorsun? Hiç iki ikiz kardeşin biri Sokrates, öbürü Mehmet olur mu?»

Eftalya, güldü: «İşte, olan olmuş. Biri Sokrates, öbürü de Mehmet. İster inan, ister inanma.»

İzcilerin başına Rum kadınları da birikmişti.

«Aman Allahım» diyorlardı, «bu ne benzeyiş!»

Olanlar Asula'ya olmuştu. Bütün neşesini yitirmişti. Hâlâ kendisiyle alay edildiğini sanıyor, ne diyeceğini bilemiyor, gözleri Ahmet'ten Mehmet'e, Mehmet'ten Ahmet'e gidip geliyordu. En sonra Eftalya'yı bir gizli el işaretiyle yanına çağırıp kulağına: «Kız, doğru söyle» dedi, «bu bilmece nedir, anlat bana.»

O zaman Eftalya, gülerek onun kulağına şunları fısıldadı: «Bunların biri müslüman, öbürü de ortodoks, anladın mı, şimdi?»

«Nasıl olur?»

«Anaları Rum'muş. Birisi okulda hıristiyan olmuş. Öbürü de babasının dininde kalmış. Bunda anlaşılmayacak ne var?»

«Hah! Şimdi anlaşıldı. Ama iyi çocuklar, değil mi? O nişancısı hangisi?»

«Mehmet!»

«Vay canına! Şahin gibi çocuk. Demek öbürü lapacı ha?»

«Kız, ne lapacısı! Kolejin en zeki öğrencisi. Öğretmen gibi bir şey. Hıristiyanlar ona bir hıristiyan gibi güveniyormuş.»

«Peki, nişancıya güvenmiyorlar mı?»

«Onu da kendisine sor. Daha çok fısıltıyla konuşmayalım.

Bir yere oturalım da bize yemiş çıkar.»

Asula, konuklarını, müslüman mahallesine kuş bakışı bakan bahçenin kenarındaki kaba ağaç ve tahtalardan yapılmış sıraya oturttu. Bahçedeki küçük bir masayı önlerine çekip yerleştirdi. Sonra, koşarak eve girdi. Mehmet Kemal, ikl yandan kendisini sıkıştıran genç ve güzel kızların sıcaklığıyle sarhoş olmuş gibiydi. Kardeşinin de aynı cennet havası içinde olduğunu görüyordu. Genç kızlar, onun boynundan sarkan parlak renkli filamaması boyun bağını, omuzundan aşmış süslü kordonları okşuyor, bunları ilk kez bu denli yakından gördüklerl için seviniyorlardı. Eftalya arkadaşlarına: «Kızlar» dedi, «bu mektepli çocuklar, kız gibi utangaç olur derlerdi de inanmazdım. Baksanıza şu iki toy delikanlıya! Sanki ayaklarının altında yer yarılsa hemen oraya girmek için birbirleriyle yarış edecekmiş gibi görünüyorlar. Kimbilir, belki de hiçbirinin aklından içimizden birini öpmek geçmiyor.»

Bunu söyleyerek bir kahkaha attı. Ötekiler de kikirdedller. Ahmet'le Mehmet'in garip yaşayış öyküsü mahalleye çabucak yayılmış, kadın, çoluk - çocuk, bütün Anastas ağanın bahçesine saldırmıştı.

Bu ara, Asula, elinde temiz bir masa örtüsü ve birçok yemişlerle etekleri zil çalarak çıkageldi. Elma, armut, ceviz, üzümle yüklü kalaylı bir bakır tepsiyi masaya serdiği çiçekli örtünün üzerine yerleştirdi. Sonra: «Sevgili konuklarımız, değersiz yemişlerimizden buyurabilir» dedi.

Çok güzel türkçe konuşuyordu. Yüzünün ak ve saydam güzelliği üzerinde aydın çizgiler vardı. Genç kız, okumuş bir kimseye benziyordu. Mehmet'in pek dikkatle Asula'yı incelediğini gören Eftalya, Mehmet'le Ahmet'e:

«Asula, İstanbul Fransız Kız Kolejinde okumuştur» dedi, «bu yüzden de bir türlü evlenemiyor. Hiç kimseyi beğenmiyor buralarda. Elbette, köylü çocuklariyle evlenecek değil ya!»

Sarı bir güz güneşi ince bulut tülleri ardına girip çıkıyor ve bahçedeki konukların, meraklıların yüzlerini tatlı bir mutlulukla aydınlatıyordu. Konuklar utangaç bir halde yemişlere dokunmağa başlamışlardı. Bu ara, Asula yine içeri girdi ve elinde güzel bir gitarla döndü:

«Çocuklar» dedi, «yemişler gitar melodileriyle daha iyi yenir diye düşündüm. Sokrates'le Mehmet'in müsaadesi olursa çalayım.»

Ahmet'le Mehmet yarı doğrulup reverans yaptılar: «Mü-

saade ne demek, madmazel, bahtiyar oluruz.»

Asula, tatlı bir Rumca şarkıyı gitarla çalıp söylerken kalabalıkta çıt çıkmaz olmuştu. Biraz önceki neşeli hali birdenbire tatlı bir melankoliye bürünen Asula, artık büsbütün kendi dünyasına dönmüştü. Sesinde lirik çiğ serpintileri titriyordu. Acı ve sürekli hulya yılları yaşamış insanlara özgü bir içlilik ve tatlılık müziğinin havasını dolduruyordu.

Kalabalık arasından: «Yaşa, var ol Asula!» diye kadın sesleri işitilmeğe başladı. Ahmet'le Mehmet, takdir dolu bakışlarla Asula'yı süzerken onlarla sıkışık düzen oturan kızlar da aynı duygu ile iki kardeşi seyrediyordu.

Bu ara, bahçeyi dolduran kalabalık ikiye ayrıldı ve Emin soluyarak yanı başlarında dikildi durdu:

«Alacağınız olsun, benden habersiz burada cümbüş yaparsınız ha? Madmazel Asula, doğrusu size küskünüm. Çalgınızın hayranı olduğum halde...»

«Emin bey, birdenbire oluverdi bu iş. Konser vermek aklımızdan geçmemişti.»

Kızlardan biri bu anda kalkarak yerine Emin'i buyur etti. Emin'in heyecanla yukarı koştuğunu gören bütün izciler de yukarı dökülmüştü. Emin'in çıkagelişiyle Asula çalmayı bırakmış, hem konuşuyor, hem de parmaklarını akort eder gibi tellerin üzerinde gezdiriyordu. Ahmet:

«Madmazel Asula» dedi, «bir keman bulabilir misiniz?»

«Ne yapacaksınız?»

«Kardeşim oldukça güzel çalar da. Size eşlik ederdi.»

«Demek, Mehmet de güzel keman çalıyor ha?»

Orda bulunanlardan genç bir kadın: «İsterseniz benim kemanımı getireyim» dedi.

«Koş getir.»

Genç kadının etekleri zil çalarak yakındaki evinden gidip getirdiği kemanı Mehmet Kemal'e verdi.

O, utangaç bir halde bir süre kemanın telleriyle akort eder gibi oynadı. Çalınabilecek halde olduğunu görünce yayı tellere sürmeğe başladı. Tiz, genç yakıcı, billûr melodiler havayı doldurdu.

Bahçede çıt çıkmıyordu. Tatlı bir müzik parçasını büyük bir ustalıkla çalıp bitirince yine dinleyiciler arasından: «Yaşa, bravo!» sesleri yükseldi.

Asula: «Siz tam Avrupalısınız Mehmet» dedi, «Beraberce

bir klasik parça çalalım.»

Bu ara, aşağıdan bir boru sesi geldi. İzciler hep bir ağızdan: «Haydi, yemeğe!» diye bağırdılar ve Hacı Osman beyin evine doğru yollandılar.

Herkes çekilmişti. Asula Ahmet'le Mehmet'e:

«Yemekten sonra yine beklerim sizleri,» dedi. «Biraz çalgı çalar, konuşuruz. Size saat beş çayı veririm. Akşam yemeğine bütün izciler de bizde olacak zaten.»

Ahmet: «Hayhay sevinçle geliriz!» dedi.

Mehmet Kemal, Ahmet'in Asula'ya bakışında büyük bir sempatinin izlerini görmüştü. Asula, kendisinin de çok hoşuna gitmişti. İsi sözcüklerle açığa vurmamak için büyük bir çaba gösteriyordu. Gözleri bu sırada Emin'in yüzüne ilişti. Suratı asıktı. Küçük kara gözleri ablakça yüzünün ortasında öfkeyle dönüp duruyor, Asula'dan ikiz kardeşlere, ikiz kardeşlerden Asula'ya gidip geliyordu. Bu hal Asula'nın da, ikizlerin de gözünden kaçmamıştı. Bu yüzden her üçünün içini de bir sıkıntı basmıştı. Emin'le ikizler ayrılıp yemeğe giderlerken Asula Mehmet Kemalin elini büyük bir sempati ile sıkarak: «Bekleriz!» dedi.

Yorda iki kardeşin ortasında yürüyen Emin: «Yahu, Mehmet» dedi. «vallahi sana şaşıyorum artık. Ben nerde güzel bir kız peylesem hemen atmaca gibi orada bitersin. Bu ne biçim iş anlamadım gitti. Bu ikinci kezdir ki karşılaşıyoruz. Seni sevmeğe, seninle arkadaş olmağa niyet ediyorum, kendi kendime söz veriyorum. Mutlaka kötü bir rastlayış bizi birbirimizden ayırıyor.»

Emin, bunun yarı şaka bir biçimde söylemişti. Gülmeğe de çalışıyor, başaramadığından salt sırıtıyordu. Enli, sarımtırak ve keskin dişleri ısıracakmış gibi meydanda kalıyordu.

«Peki, sen Asula'ya da mı âşıksın?»

«Âşık ne demek, bitiyorum ona.»

«Peki, ötekine de bitiyordun.»

«O başka, bu başka. O çok güzel bir Türk kızı. Eğlenmeğe değil de evlenmeğe iyi gelir. Asula, serbest bir kızdır. İnsanı sever deli eder. Kimseyle evlenmeğe niyeti de yoktur. Herhalde bir Türk'le evlenmez. Hele böyle zamanlarda. Sen başka. Belki sana gönül verebilir.»

Mehmet Kemal, bunları gülümseyerek dinliyordu.

«Peki, neden gönül verebilirmiş bana?»

«Sen, herhalde onlara benden daha yakınsın.»

Mehmet Kemal, dişlerini sıktı, yere tükürdü.

«Öyle ya bir Gâvur Mehmet, Asula'ya daha sempatik gelebilir, değil mi?»

Emin, zoraki güldü: «Öyle değil. Sen benden daha yakışıklı olduğunu unutuyorsun bayağı. Kıza bir de keman çaldın. Bundan başka millete nişancılığını da gösterdin. Hele bir de boks yumruklarını göstermek fırsatını bulabilseydin artık, bütün kızların kralı sen olurdun bugün.»

«Demek sen Asula'yı seviyorsun?»

«Seviyorsun ne demek birader, onun için ne rezaletler çıkardım ben bu köyde. Şimdi, bütün köy, benden it gibi korkar. Babasına, anasına karşı bağırdım. Asula'yı bu köyden ya da başka köylerden alacak erkek kendisini ölmüş bilsin dedim.»

«Şimdi, onun için mi evlenemiyor kız?»

«Onun gibi bir şey.»

«Ama, biz Asula'ya âşık değiliz ki. Ahmet de ben de haddimizi bilenlerdeniz.»

«Ne yaparsanız yapın, benim kredimi köyümde sıfıra indirmemeğe çalışın. Asula yaşamımda ilk sevdiğim kızdır, hem de küçükten beri. Sonra onu İstanbul'a Damme de Sion Kız Lisesine gönderdiler. Tatillerde buraya geliyordu. Onun çevresinde pervane gibi dönüyordum. Kız, bana çok nazik davranıyor, hiç yüz vermiyordu. Babası onu İstanbul'a gönderince babam da ondan görüp beni Merzifon Kolejine verdi. Babamdan çok ben istedim bunu. Çünkü, Asula, okumuş bir kız haline gelince beni beğenmeyecekti. Ona denk bir insan olmak için okumam gerekti. Babamı zorladım. Bir tek oğlu olduğum halde Kolejde okumama ses çıkarmadı, beni oraya yazdırdı. Sen, benim birçok sırdaşımsın, Mehmet. Bu Asula'yı ne sana, ne de kimseye söyledim. Çünkü, bu, benim biricik başarısız aşkım olmuştu. Haydi, hızlı gidelim, yemek dağılmağa başlamış bile.»

Bayır yoldan aşağı geniş adımlarla sanki koşar gibi inmeğe başladılar.

Asula, elinde gitarı, bahçenin ucunda durmuş onlara bakıyordu. «Emin herhalde iki kardeşlere bana âşık olmamalarını tembihliyordur!» diye düşünerek sıraya çöktü ve uzun, son derece ak ve güzel parmaklarıyle telleri okşamağa başladı.

Bir kez mazlûm olmak, bin kez zalim olmaktan yeğdir.

— Hz. Ali. —

Öğle yemeğinden sonra hazırlanan küçük av partisi, büyük bir sürek avı halini almıştı. Köylüler ava gidileceğini öğrenince pek ilgilenmişler ve bunun bir sürek avı olması için ellerinden geleni yapmışlardı. Gerek Rum gerekse Türk köylülerden av tüfeği olanlar partiye katılmıştı. Hepsi izci öğretmeninin çevresinde toplanmıştı. Av köpekleri, çoban köpekleri, teneke çalarak av hayvanlarını yuvalarından uğrayacak silâhsız köylülerin de katılmasiyle bütün bir sürek avı kafilesi meydana gelmişti. Hazırlık yukarı Rum mahallesinde sürüyordu. Evlerin üzerindeki düz çimenlikte gürültülü bir kalabalık toplanmıştı. Emin mavzeriyle, mavzer mermileriyle süslü çapraz bir arma ile öğretmenin yanı başında dineliyordu. Suratı sert, asık, çalımlıydı. Çünkü, avcılar arasında bir tek mavzerli oydu. Geri kalanlar da hep tek, çifte, eski, yeni türlü tüfekler vardı. Öğretmen: «Sen benim yanımdan ayrılmazsın» dedi, «domuza rastlarsak ancak bununla vurabiliriz. Av tüfekleriyle küçük avlar vurulabilir.»

Ahmetle Mehmet Kemal de öğretmenin yanı başındaydı.

Avcıların bulundukları kısa ve yemyeşil çimenlerle örtülü düzlükten yukarı doğru dik bir fundalık ve ondan sonra da birdenbire meşe, çam ve gürgen ormanı başlıyordu. Sol yanda yukarı doğru giden derin ve dar bir vâdinin ortasından şırıltılarla aşağı ovaya doğru geçip giden küçük bir suyun şırıltıları buraya dek geliyordu. Yamaçlarda inekler, keçiler otluyordu. Öğretmenin çevresinde köyün görgülü avcıları yer almıştı. Av yerlerini, türlü avların yuvalandıkları yerleri bunlar daha iyi biliyordu. Öğretmen ve avcılar sürek avındaki tehlikeleri anlatıp sakınma çarelerini belirttiler.

Çocukların, öğretmenin küçük grupundan yüz metre arkasından gitmesi kararlaştırıldı. Ellerinde tenekeler olan birkaç kışkırtıcı on dakika önce dağa tırmandı. Arkadan da öbür avcılarla öğretmenin grupu, taştan taşa sekerek ve küçük gölcükler meydana getirerek akan dereciğin sağından ve solundan yukarılara tırmanmağa başladı. Yarım saat yürünmüştü ki vâdinin sağından ve solundan tan - tan diye teneke sesleri gelmeğe başla.

dı. Vâdinin sağ ve sol yamaçlarından ve yükseklerden gelen tantanlar, vahşi hayvanları öğretmenin ve onun çevresindeki üç - dört iyi avcının önüne çıkaracaktı. Biricik korkulu hayvan, yaban domuzuydu. Bunun da azılı denen erkeği, gözü kızınca önüne rastlayanı biçip geçerdi. Bu sırada yüksekçe bir yere tırmanamayan avcının vay haline!

Görgülü avcılar, hem ağaçların arasından ansızın çıkabilecek böyle bir hayvanın varlığını hesaplıyor, hem de bunları anlatıyorlardı. Görgülü köylü avcılardan ikisinin de elinde domuz kurşunu atan tüfekler vardı ki bunlarla kurda, tilkiye, ayıya, geyiğe, karacaya ve domuza atılabilirdi.

İlk av görünmüştü. Bu, dağın sağ yamacından kalkıp sola geçmek için dereden atlamağa çalışan iri bir tavşandı. Tüfeği ateşe hazır bulunan öğretmen, hemen tetiği çekti ve hayvan su birikintisinin içine düşerek debelenmeğe başladı. Onlar yetişinceyedek tavşan ölmüştü bile. Gölcük kıpkırmızı kesilmişti. Bu sırada, öğretmenin sağında ve solunda giden avcıların suratı asıldı. Kimisinin küfür, kimisinin dua ettiği görülüyordu. Adamakıllı öfkelenmişlerdi. Öğretmen Emin'e sordu:

«Bu avcılar, tavşanı ben vurdum diye kızdılar galiba? Onların vurmasını mı bekleyecektim?»

Emin, şöyle fısıldadı:

«Efendim, bunlar alevîdir, tavşan onlar için tabudur. Hindistan'ın kutsal inekleri gibi. Onlar tavşanı ne vururlar, ne de yerler. Yiyenlere de kara boğaz derler ve onları düşman bilirler. Şimdi, ilkin bir tavşan vurduğunuz için de bir uğursuzluk çıkacağına inanırlar.»

«Burdaki Türkler hep Alevî midir?»

«Birçoğu Alevidir.»

«Peki sen?»

«Biz Sünnîyiz. Ancak, okumuş bir Alevî, her dinin ve mezhebin okumuşu gibi geleneklere boş verir.»

«Alevîler öbür müslümanlara düşman mıdır?»

«Düşman değildirler, onlara karşı her zaman kuşkuludurlar. Onlara inanmaz ve güvenmezler.»

«Yaaa! Bu önemli işte. Irak'taki Alevîler, demek bu psikotiyanlarla kolayca anlaşabiliyorlar.»

«Orası bilinmez. Burdaki Rumlarla Alevî Türkler çok iyi anlaşırlar. Aralarında hiç bir düşmanlık yoktur. Zengin ve fakir Alevîlerle hıristiyanlar da birbirlerine karşı kardeşçe davranırlar. Ara-

larında dinlerin duvarı yoktur sanki. Ancak, tavşan öldürdün mü hemen seni düşman bilirler.»

«Peki, neden kulağımı bükmedin daha önce? Şimdi, ne yapalım bu tavşanı?»

«Çocuklardan birisine verin çantasında saklasın. Köylü görmesin.»

«Bari bundan sonra önümüzden geçecek tavşanlara pasaport sormayalım.»

Hepsi güldüler. Hâlâ yukarlarda tenekeler çalınıp naralar atılıyor, kafile de durmadan dik vâdiyi tırmanıyordu. Dik yokuş bitip de üzerine çam ağaçları serpili bir düzlüğe çıktıklarında sağ yanda birkaç tüfek patladı. Öğretmen, bir tehlike olmaması için avcılara uyarma işareti olarak birkaç kez düdük öttürdü. Bu sırada önlerinden üç kurt sıçrayarak yıldırım gibi geçti.

Bunlara ateş edilmedi. Onların arkasından başlarında kocaman azılı bir erkek bulunan küçük bir domuz ailesi çıktı ve kurtların kaçtığı yöne doğru hızla uzaklaşmağa başladı. Emin'in elinden mavzeri alan öğretmen, azılıya ateş etti. Öteki avcılar da dişilere ve yavrulara ateş ettiler. Azılının bir bacağı kırılmıştı, hışımla geri döndü ve öğretmenin grupuna saldırdı. Arkadan ilerleyen izciler ağaçlara tırmanmağa, kayaların üstüne çıkmağa çalışıyordu. Domuz, bacağı kırık olduğu halde öyle hızlı saldırmıştı ki avcı grupu dağılıp başının çaresine bakmaktan başka yapacak iş bulamamıştı. Domuz her kımıldayan gölgeye şiddetle saldırıyor, ondan sonra dönüp yine saldırıyordu. Aksi gibi sık çalılıklarla örtülü bir alandı burası. Domuz, burda adamakıllı koşabildiği halde çocuklar tırmandıkları kayalıklarda ve ağaçlarda kıpırdayamıyorlardı. Bir fırsattan yararlanan öğretmen, bir çamın alçak dalları üzerinden bir kurşun daha attı ve hayvan, korkunç bir homurtu ile yuvarlandı. Öteklerin ölüleri de biraz ötede yatıyordu.

Öğretmen, şimdilik bunca avı yeter görerek çocuklara geri döneceklerini söyledi. İkindi de olmuş, bir yayla ayazı yüzlerini bıçak gibi kesmeğe başlamıştı. Öbür avcılar izcileri bırakarak ormanların içine dalmış, uzaklaşmışlardı. Domuzdan başka avlar peşindeydiler. Domuzların ölüleri, dörder bacakları birbirine bağlanarak sırıklara geçirildi ve köye yollanıldı. Ahmet neden sonra: «Efendim» dedi, «durun bakalım, bizim Mehmet'le Emin yok ortalıkta.»

«Sakın öbür avcılarla gitmiş olmasınlar?»

«Belki de. İsterseniz siz ilerleyin, ben de seslenerek onu

arayayım. Sakın, domuzlar, kurtlar filân yaralayıp parçalamış olmasın?»

«Ne diyorsun Sokrates? Korkunç şeyler söylüyorsun. Öyleyse burda mola vererek her yanda arayalım onları. Eğer buralarda yoksa, öbür avcılarla gitmiş olduklarına karar verir köyde bekleriz onları.»

«Emin! Mehmet!» diye bağrılıp çağrılıyor, bir yandan da öğretmen keskin imdat düdükleri çalıyor, borucular «toplan!» borusu vuruyordu. Hepsi boşunaydı. Yarım saattır aradıkları halde hiçbirinin izine rastlayamamışlardı. En sonra, onların ya beraberce köye gittiğinde ya da öbür avcılara katılarak uzaklaştığında karar kılındı. Domuzlar yeniden sıralara geçirildi. Yavaş yavaş köye yollandılar.

Mehmet Kemal'in başına gelen işi anlatalım: Öğretmen, tavşan vurduğunda bir duraklama olmuş, sonra da bir yere toplanan bir yığın insan yine dağınık düzende yukarı doğru yürümeğe başlamıştı. Mehmet Kemal, kalabalıktan biraz ayrılarak teneke çalan köylülere yakın bir yerde, tabancasını, herhangi yakın bir hayvan tehlikesine karşı çekmiş, ilerliyordu. Onun tek başına ayrılıp gittiğini gören Emin, yanı başında yürüyen ve kendisinden bir adım bile ayrılmayan bir köylüye bir işmar etti ve elinde öğretmenin kırma çiftesi olduğu halde, yine domuz kurşunu atan bir tüfeği bulunan bu köylü ile Mehmet Kemal'in gittiği yöne saptılar. İşte, yukarı çıkıldığı sırada sağ yandan gelen tüfek sesleri, bir cinayetin işlenmek istendiğini anlatan seslerdi. Çaktırmamak için Mehmet Kemal'i uzaktan izleyen Emin'le adamı, ana yoldan uzaklaştıklarını anlayınca adamına ateş etmesini buyurdu. Kendi de onunla birlikte ateş etti. Mehmet Kemal'in gövdesini saçma ile doldurdu. Bir iki yerinden tehlikeli bir ikl domuz kurşunu da yiyen Mehmet Kemal, sık bir çalılığın içine yığılıp kalmış ve kendinden geçmişti. Bu kahpece atış öyle çabuk yapılmıştı ki elinde hazır duran tabancasını bile kullanamamıştı. Emin'le adamı, onun hiç ses çıkarmadığını, kımıldamadığını görerek öldüğünü sanmışlar ve önde teneke çalanlara, görünmeden geçerek, çok ilerlere varmışlardı. İzciler döndükten sonra dönmeyip hâlâ avlanan avcılar, onlarla birleşerek akşam karanlığında, hep birlikte köye dönmüşlerdi.

Üç katlı evin birinci katı inek ve at ahırı, ikinci katı yemek, yatak ve oturma odalarını kapsıyordu. En üst katta, ormana bakan çift pencereli odada tek başına Asula yatıyordu. Onun odasının altındaki oda hem oturma odası, hem de anasiyle babasının yatak odasıydı. Orda yanan soba genç kızın odasını da ısıtıyordu. Tahtaların aralığından geçen sıcak hava hep oraya doluyordu.

Asula, hâlâ uyumamıştı. Geceyarısı olduğu halde babasiyle Hacı Osman bey hâlâ alt odada karşılıklı şarap içiyor, işlerden, zamanın kötülüğünden konuşuyorlardı. Bir ara, bugün ortadan kaybolmuş olan Mehmet Kemalden de konuşmuşlar, sonra kendilerini pek ilgilendirmeyen bu konuyu bir yana bırakmışlardı. Son günlerde öyle çok adam öldürülüyor, öyle çok insan yitiyordu ki bir kolejli öğrencinin yitiklere karışması pek öyle göze görünecek bir olay değildi.

Asula, ara sıra ak perdeyi aralayıp ormana giden patikaya bakıyor, sanki her an ordan beklediği birisi çıkıp gelecekmiş gibi yüreği atıyordu. Mehmet Kemal'in ormanda yitmesinde o herkesten ayrı bir anlam bulmuştu: Bu işte alçakça bir kasit vardı. Ne var ki hiç kimse bu kasti sezmemişti. Asula, gündüzün bahçede gitar çaldığı sırada Emin'in nasıl hırs ve kinle Mehmet Kemal'in yüzüne gizlice baktığını görmüştü. O, bu eski yangınlı âşıkının ne kötü ruhlu bir genç olduğunu çok iyi biliyordu. Onun eskidenberi bir sürü «marifeti» olduğunu da biliyordu. Yatsı vaktinedek Mehmet Kemal her yanda aranmış, naralar atılmış, düdükler, borular çalınmış, fundalıklarda çıralar, fenerlerle dolaşılmışsa da sonuç yine de sıfır olmuştu. İzciler, akşam yemeğini erkence yeyip okula doğru yola çıkacakken gidişlerini geciktirmiş, belki çıkar gelir diye bir umutla beklemişler, ancak saat onikiye doğru yola çıkabilmişlerdi.

Mehmet Kemal, Asula'nın çok hoşuna gitmişti. Annesinin Rum oluşu, kardeşinin hıristiyanlığa geçişi, sonra uzun boylu, çok yakışıklı ve çok yetenekli oluşu, Asulanın kalbinde sıcak bir sempati yaratmıştı. Asula, çok çabuk ateşlenir çok çabuk severdi. Mehmet Kemal'e salt sempatiyle bağlanmamış, bayağı onu sevmişti. Mehmet Kemal'in yittiğini işittiği andan beri çılgına dönmüş gibiydi. Eğer bir cinayet işlenmişse salt kendi yüzünden

işlenmişti. Alçakça, namussuzca, rezilce bir kıskançlığın işiydi bu.

Asula'nın kafası cehennem gibi işliyordu. Ne belâlı adamdı bu Emin! Ak perdeyi aralayarak yine dışarı baktı. Dağın üstünde ak bir gökyüzü uzanıyordu. İnce bir bulut tülünün saydamlığı ardında tatlı bir mavilik vardı. Ay, bu apak tülün arkasında bir insan yüzüne benzeyen değirmiliğiyle ağır ağır yürüyor, ovanın ortalarına doğru ilerliyordu.

Karşı dağ, korkunç, kapkara bir yığın gibi yükseliyordu. Fundalıklardan çakal sesleri geliyordu. Çakallar ekesi uzun, sıkıcı ve üzgün bir uluma ile uzak bir yere çağrı yolluyordu. Köpekler, çakalların yukarı düzlüğe dek inişiyle davranmış, tepeye doğru saldırmağa başlamışlardı.

Asula, uzun zaman dışarıya bakakaldı. Aşağıdaki soba sönmüş olacaktı ki odanın havası serinlemeğe başlamıştı. Aşağıda evin dış kapısı da açılıp kapanmış, Osman bey ile babasının sesi kesilmişti. Şimdi, annesiyle babası yatağa girmişlerdi. Fısıltı ile konuşuyorlardı. Ahırdaki horoz geceyarısı şarkısını söylemeğe başlamıştı. Köyün horozları yarışıyordu. Alt odada fısıltılar da kesilmişti. Asula, perdeyi kapayarak yatağına girdi, yorganı başına çekti. Sanki ruhu üşüyordu. Ruhunda ayak sesleri duyuyor gibiydi. Gövdesi ısınmağa başlayınca sinirlerinin gerginliği azalmağa, duyguları uyuşmağa yüz tutmuştu. Bir ara daldı. Kanlı giysileri içinde genç bir adamın kendisine doğru yürdüğünü, gerçekte olduğu gibi net olarak gördü. Bu Mehmet Kemal'e benziyordu tıpkı. Ayışığında giysisinden kan sızıyordu. Asula, belirsiz bir çığlık atarak yatağında doğruldu. Daha çok serinlemiş olan oda, koyu bir karanlıkla doluydu. Perdeyi araladı. Dağa doğru bir göz attı. Yamaçlarda kımıldamayan fundalıklardan başka bir nesne yoktu. Sanki onu ormana doğru bir ses çağırıyordu. Üzgün bir müziğe benzeyen bir ses, her dakika güçleniyor, şiddetleniyordu. Yatağından doğruldu. Yavaş yavaş tahtaları gıcırdatmamağa çalışarak odayı geçti, kapıyı açtı. Sofayı geçerek merdivenlerden aşağı indi. Dış kapıyı gıcırdatmamağa çalışarak açtı. Basamakların dibinde uyuyan Çerberos, hemen yerinden kalktı ve kuyruğunu sallayarak Asula'ya yaltaklanmağa başladı. Bu iri, ak bir çoban köpeğiydi. Asula, sırtında yalnız ak bir gecelik olarak tepeye doğru yürüyordu.

Çerberos ta onun bu halini çok merak etmiş, yanı sıra gidiyordu. Yukardaki çimenliğe çıkan Asula, orda biraz durup çev-

resindeki sesleri dinledi. Vâdiden akan ince suyun şırıltısından başka bir ses işitilmiyordu. Çok uzaklardan çakal ve köpek sesleri geliyordu. Bunlar düşteki gibi silikti. Biraz daha yürümek istedi. İlerdeki küçük bir çalılığadek gitti. Çerberos, birdenbire durakladı ve homurdandı, lâkin gerisin geri gitti. Sonra, yine ileri atıldı ve bir iki kez havladı. Asula dikkatle bakınca çalılığın içinde bir insanın yattığını gördü. Bu, kısa oantalonlu ve izci giysili adam, Mehmet Kemal'den başkası değildi.

Asula, ileri atıldı: «Mehmet, Mehmet!» diye seslendi. Çalılıkta bir el havaya kalktı. Sonra bir baş doğruldu: «Benim, Asula! Beni götür.»

Asula, Mehmet Kemal'in yanına diz çöktü.

«Kalk, doğrul, eve götüreyim seni.»

Mehmet Kemal'i zorla ayağa kaldırdı. Neresine dokunduysa eline kan bulaşıyordu, hem de taze kan. Demek ki yaraları hâlâ kanıyordu. Asula, iri yarı, güçlü bir kızdı: «Elini at omuzuma, Mehmet, yaslan bana iyice.» dedi.

Mehmet Kemal, genç kızın dediğini yapmağa çalıştı. Ayakta duramıyordu. Asula, onu yarı sürükleyerek aşağı doğru indiriyordu. Mehmet Kemal bu ara: «Kurtlar, kurtlar!» diye söylendi.

«Nerde kurtlar?»

«Böğürtlenlikte. Yiyeceklerdi beni.»

«Kurtlar mı ısırdı seni?»

«Kurtlar uyandırdı beni. Kendimden geçmiştim ben. Kurtlar yemeğe gelmişti, kollarımı ısırdılar. Kendime geldim.»

Mehmet Kemal, bunları kesik kesik ve zorlukla söylüyordu. Asula, onu evin bahçesine getirmişti, ama, takati de kesilmişti. Kan ter içinde kalmıştı. Hızlı hızlı soluyordu.

Bahçedeki ayak seslerinin yaklaşması üzerine Anastas ağa ile karısının yattığı odanın perdesi aralandı, pencere yukarı kalktı, demir parmaklıkların arasından gözleri parlayan bir erkek başı göründü.

«Kim var orda?»

«Benim, baba, Asula!»

«Peki, yanındaki kimdir?»

«İzci Mehmet!»

«Ne dedin, izci Mehmet mi?»

«Kalk da gel baba, içeri alalım onu. Yaralı, ağır yaralı.»

«Sahi mi söylüyorsun kız?»

Biraz sonra iri yarı, orta yaşlı bir adam olan Anastas ağa,

gecelik entarisiyle dışarı fırladı. Mehmet Kemal, Asula'nın kollarında zor duruyor, bacakları yerde sürükleniyordu. Çerberos ta bir yandan yaralının giysilerindekl kanı koklayıp duruyordu.

Mehmet Kemal, çok kan yitirmişti, durmadan da yitiriyordu. Bundan kendini çok güçsüz buluyor, Asula'nın güçlü kollarına ve gövdesine yaslanmasa boydan boya toprağa yığılacağını anlıyordu. Asula'nın, yumuşak, sıcacık göğsüne yaslanan başının içinde gerçek duygusu gittikçe yerini düşe benzer belirsiz, sisli duygulara bırakmağa başlıyordu.

Odadan dışarı fırlayan Anastas ağa, kızının kollarındaki yaralıyı kollarına aldı. Bu sırada Mehmet Kemal de kendinden geçmişti. Asula'nın yardımlyle Mehmet Kemal'i aşağıdaki oturma odasına götüren Anastas ağa, onu divanın üzerinde bağdaş kurup oturmuş pos bıyıklı, gözlüklü ve aydın yüzlü genç bir adamın yanına bıraktı. Yaralıyı boydan boya divana uzattılar. Bu başka bir odada konuk olarak yatan Pontos'çu bir doktordu. Gürültüyü işitince kalkıp buraya gelmişti. Anastas ağa:

«Doktor, hasta Türk'tür» dedi, «ancak bu çocuğun yaşaması gerek. Bak bakalım, yarası ağır mı doktor?»

Genç doktor, bezgin bir yüzle:

«Yaşasa ne olacak» dedi, «düşmanlarımız bir kişi daha artacak. Başka anlamı var mı bunun?»

«Var, doktor. Bu çocuk, bizim düşmanımız değil. Anası bizden, babası Türk. Bize de Türk'lere de düşman değil. Sonra, bilmiyorsunuz, çok iyi bir çocuk. Bunun ikiz kardeşi, ortodoks dininden ve bizden. Bizim örgütlerde çalışıyor!»

Bunları, soluk almadan söyleyen Asula'nın ta kendisiydi.

Bu sözler üzerine, üstünde bir avcı ceketi ve bacağında bir külot pantalon bulunan komiteci kılıklı genç doktor canlanır gibi oldu. Gözlüklerini iyice gözlerine yerleştirerek yerinden doğruldu ve Mehmet Kemal'in yüzüne yakından dikkatle baktı:

«Gövdesinin yukarısını çabucak soyun, bir bakalım» dedi. «Çok kan yitirmişe benziyor. Bunu vakit geçirmeden Merzifon'a, Amerikan Hastanesine götürebilirseniz kurtulabilir.»

O zamana dek Asula ile babası ve annesi Mehmet Kemal'in üst yanını soymuşlardı.

Mehmet Kemal'in gövdesi iri saçmalarla beneklenmiş, omuz başından da bir kurşun derince bir yara açarak geçip gitmişe benziyordu.

Sol kalçasında saplanıp kalmış bir kurşun durmadan kan

akıtıyordu.

Doktor, Mehmet Kemal'in kalbini dinledi:

«Kalp zayıf ama, gövde çok güçlü» dedi.

«Yaşayacak, değil mi doktor?»

«Bu gece hastaneye götürebilirseniz, yarın sabah operasyon masasına yatırılıp saçmalarla kurşun çıkarılırsa!»

Anastas ağa:

«Kurşun içerde mi kalmış, Vasil?» diye sordu.

«Evet, çıkış deliği yok!»

Doktor Vasil, çantasına eğilip içinden sivri uçlu bir âlet aldı:

«Lâmbayı tutar mısınız?»

Asula, lâmbayı Mehmet Kemal'in açık göğsüne doğru tuttu. Doktor, elindeki âletle, biraz uğraşarak, kanlı delikçiklerden birkaç iri tavşan saçması çıkardı. Sonra, kurşun yarasına bu âletle biraz dokundu. Yaradan hâlâ kan sızıyordu.

«Bu kurşunu ancak hastanede çıkarabilirler» dedi. Sonra yarayı bolca tentürdiyotladı. Odaya keskin bir iyod kokusu yayıldı.

Bu sırada dışarda Çerberos'un sık ve öfkeli havlayışı işitildi. Asula, perdeyi aralayarak baktı:

«Baba, çeteler!» dedi.

«Hangi çeteler? Bizimkiler mi?»

«Bilmem, sen bak.»

Anastas ağa ,pencereden bakmağa giderken Doktor Vasil, çabucak çantasını kapamış, belinden kocaman bir tabanca çıkararak kapının arkasına çekilmişti. Bu sırada dışardan bir çakal uluması geldi. Doktor, gülerek tabancasını yerine korken Anastas ağa da hızlı adımlarla dış kapıyı açmağa gitti.

İçeri tepeden tırnağa silâhlı beş erkek girdi. Hepsi de bir kez, kanapede yatan Mehmet Kemal'e bir göz atarak karşıdaki divana oturdu. Göğüslerinde çaprazlama fişeklikler, ellerinde yepyeni birer Osmanlı mavzeri bulunan bu adamlar, orta yaşa varmamış kişilerdi. Başlarında Karadeniz uşaklarının sardığı kara lâz başlıkları vardı. Burma bıyıklı ve sert bakışlıydılar. Hepsi de mavzerlerini kucaklarına alarak oturmuşlardı.

Anastas ağa:

«Ağalar, hoş geldiniz» dedi. «Dağlarda ne var ne yok? Durun hele, sizin karnınız açtır. İlk önce size yemek, şarap gibi bir şeyler çıkaralım da sonra konuşuruz.»

Beş kişi, bu ara gölgeye düşmüş olan doktoru gördü:

«Merhaba, doktor bey» dediler.

«Merhaba, yaranız, bereniz var mı?»

Piç Vasil denen çete reisi:

«Sormak ayıp olmasın, ama, bu yaralı delikanlı kim?» diye sordu.

«Merzifon Kolejinden tanıdık bir çocuk. Bilinmeyen birisi varalamış zavallıyı.»

Annesi, Asula'nın üzerine geniş bir örtü sararak Mehmet Kemal'in başucundan uzaklaştırdı.

«Haydi, kızım, sen git, yat, artık.»

«Ya Mehmet ne olacak?»

«Onu baban düşünür artık.»

Onların fısıldaştığını gören Anastas ağa yanlarına gitti:

«Nedir?»

«Mehmet ne olacak, diyor kız.»

«İş kolay, bizim at arabasını koşturur, bir saata kalmaz onu Merzifon'a yollarım. Siz hiç merak etmeyin. Şunlardan bir ikisi zaten bu gece Merzifon'a inecek. Onlar götürür çocuğu. Haydi Asula, sen şimdi, annene yardım et de şuraya beş kişilik bir sofra hazırlayın.»

Çeteciler, parlayan gözleriyle yer gibi Asula'yı süzüyorlardı. Onlar, bir şey hazırlamak için dışarı çıkınca doktor Vasil, Piç Vasil'e:

«Ağa» dedi, «köyleri yakıp yıkıyorsunuz, elinize geçirdiğiniz çoluk-çocuğu kesiyorsunuz. Bu iş yakmakla, kesmekle biter mi dersiniz?»

Piç Vasil güldü:

«Türk kesmekle biter mi? Biz onları korkutarak buralardan kaçırmak istiyoruz.»

Bu sırada Mehmet Kemal'in baygınlığı geçmeğe başlamıştı. Piç Vasil'in sözlerini işitmiş, yine gözlerini yummuştu. Gözlerini bir ara açmış, bu garip kılıklı adamları görmüş ve kim olduklarını hemen anlamıştı.

Bu sırada dışarda Çerberos'un kalın havlayışı işitildi. Pontos çetecileriyle doktor, bir kez kıpırdadı. Anastas ağa, pencereye giderek perdeyi araladı:

«Korkmayın, yabancı değil» dedi, «bizim Osman bey.»

Bu sırada bir çift ayak sesi kapıya yaklaşmış, Çerberos'un havlaması da kesilmişti. Gelenl tanıdığı anlaşılıyordu.

Anastas ağa kapıya koştu. Biraz sonra Osman bey, Irl gövdesiyle odaya girdi:

«Hoş geldiniz, çocuklar» dedi. «Sizler olmasanız Kuvayı Milliyeciler bizim sürülerl sürüp götürecekler. Ben, çobanlara emir verdim. Size yoz davardan istediğiniz kadar verecekler. Yalnız yeni gelen çetelere durumu anlatın. Üç gün önce bizim yüz davarı ağıldan sürüp götürmüşler. Biz ağalar eskiden beri birbirimizi tutar ve koruruz, değil mi Anastas ağa?»

«Ne demek, Osman ağa, senin bize şimdiye dek az mı iyiliğin dokundu? Bu dolaylardaki bütün çeteler seni tanır, sayarlar.»

Osman beyin gözleri bu sırada kerevetin üzerinde boylu boyunca uzanan Mehmet Kemal'e ilişti:

«Bu da kim?»

«Kim olacak, Merzifon kolej izcilerinden Mehmet. Herhalde tanıyacaksın. Senin Emin'in arkadaşlarından.»

Osman bey, lâmbayı Mehmet Kemal'in yüzüne tutarak:

«Heye, dedi, bizim oğlanın en yakın arkadaşlarından. Demek vurulan çocuk buydu ha? Nerde buldunuz?»

«Bizim evin yanına dek kendisi gelmiş. Bizim Asula alarak buraya getirdi. Doktor, gövdesinden birçok saçma çıkardı. Ne var ki oğlanın kalçasındaki yara derin. Hemen Amerikan hastanesine gondermek zorundayız. Kurşun kalçada yatıyor.»

Pontosçular, elindeki lâmbanın ışığında iyice aydınlanan Osman beyin yüzüne ilgiyle bakıyorlardı. Bu kocaman yüzde altmışlık, iyi yaşamış, çalışıp didinmiş, olaylarla durmadan döğüşmüş güçlü bir adamın karakteri okunuyordu. Kara, kalın kaşlarının altındaki irl kara gözleri, uzun kara kirpiklerle gölgeleniyordu. Kırçıl pos bıyıkları, kısa kesilmiş kırçıl sakallarına karışıyordu. Sırtındaki kara şayak pantalonla caketi, iri gövdesini daha kalınlaştırıyor, daha göz doldurucu gösteriyordu. Yeleğinin cebindeki altın olduğuna kuşku olmayan saatin iri baklalı kösteği som altındı. Sağ elinde som altın ve pek iri bir şövalye yüzük parlıyordu ki, o bunu sırasında tehlikeli bir muşta gibl de kullanabilirdl.

Doktorun, yanında açtığı yere çökerek:

«Anastas, dedi. Seninle çocukluk arkadaşıyız. Ağa çocukları olarak büyüdük, birer ağa olarak meydana çıktık. Birbirimize arka olmamız gereken çok belâlı günlerde yaşıyoruz. Sen bana, ben sana gözcü olacağız; arka olacağız. Benim yüz davarı götü-

ren densizlerin kulağını bük. Biz, servet, mal - mülk sahibi insanlar her türlü hükümetin sınırları içinde yararlı kişiler olabiliriz. Bizim vatanımız, mal ve mülkümüzdür. Yarın bakarsınız, sizlerin buralarda kuracağınız hükümetin sınırları içinde kalırız.»

Doktor güldü:

«Dur bakalım, Osman ağa, dereyi görmeden paçaları sıvamayalım. Önümüzde çok büyük kavgalar var.»

Mehmet Kemal, bu konuşmaları olduğu gibi dinlemişti. Artık, baygın öykünmesi yapmayı sürdüremiyeceğini anlıyarak yavaştan inledi ve kalçasının ağrısına karşı koymak ister gibi bir davranışta bulundu. Bunun üzerine odadakiler konuşmayı keserek ona baktılar. Anastas ağa:

«Haydi, arabayı koşarak çocuğu hastaneye götürün, dedi. Örgüt, sizi bekliyor. Bizim yanaşma arabayı geri getirir.»

Osman bey, müsaade alıp çıktı. Ötekiler de arabayı hazırlayıp yaralıyı yatırmak üzere davrandılar.

Mehmet Kemal'in gözleri faltaşı gibi açılmıştı. Osman ağa'yla Anastas ağanın durumları ayna gibi meydana çıkmıştı. «Bir de bu herifin oğlu bana «Gâvur Mehmet» diye bağırır» diye düşünerek kendini olacaklara bıraktı. Gövdesi ateşler içinde yanıyor. Emin, elindeki mavzeri kendisine doğrultmuş olarak karşısına dikiliyor, zeytin gibi kara ve küçük gözlerinde şeytanca alaycı ışıklar çakıp sönüyordu.

— 10 —

Mehmet Kemal, kendine gelince ilkin keskin bir tendürdiyot kokusu, sonra, sol kalçasında acıyla karışık bir ağırlık duydu. Çevresini seçmeğe başladığında bir hastane koğuşunda olduğunu anladı. Sağında-solunda ve karşısında sıralanmış demir karyolalarda hastalar yatıyordu.

Ormandaki domuz avında bilinmeyen kişilerce atılan kurşunlarla nasıl vurulup kendini yitirdiğini, gecenin serinliğinde nasıl ayıldığını, Asula'nın nasıl koluna girerek kendisini evlerine götürdüğünü andı. Evde bir kez daha kendinden geçmiş, sonra ayılınca odayı dolduran pontosçu çeteleri ayırt etmiş, ko-

nuştukları tehlikeli konulara kulak misafiri olmuş, yine kendine baygın süsü vererek tehlikeyi üzerine çekmekten sakınmıştı. Daha sonra ateşi yükselince yine bayılmış, ev sahibinin tatar arabasiyle Merzifon'daki Amerikan hastanesine götürülürken birkaç kez kendine gelmiş, başının üstündeki yıldızları sisli gözlerle seyretmiş, bir yarı düş içinde hastaneye varmıştı. Sabahleyin hastaneye varınca hemen bayıltılıp ameliyat masasına yatırılmış ve sol kalçasına derinlemesine girip orda kalmış olan kurşun çıkarılmıştı. Hastanede hemşire olarak Amerikalı rahibeler çalışıyordu. Mehmet Kemal'e çok iyi bakıyorlardı. Hastane çok temizdi. Bütün karyolalar ve yatak takımları gıcır gıcırdı. Her yana taze bir yağlıboya kokusu sinmişti. Narkozun etkisinden kurtulan Mehmet Kemal, baş ucunda kolej müdürünün güler yüzüyle dikildiğini gördü. Bu Türkçe bilmeyen Amerikalı bir Rum'du. İngilizce:

«Nasılsın Mehmet, oğlum?»

Diye sordu.

«Teşekkür ederim efendim, iyiceyim.»

«Çok üzüldük. Biliyorsun, kardeşinle seni çok severiz. Okulca çok üzüldük. Nasıl oldu bu iş? İşin içinde bir kasıt mı var? Kuşkulandığın kişiler var mı?»

«Ne diyeyim müdür bey, herhalde bir kaza kurşunudur. Hiç kimseyi suçlayamam. Yalnız, beni kuşkulandıran tek şey, saçma atan bir av tüfeğiyle bir mavzerin hep birden saçma ve kurşunlarını benim üstüme boşaltmasıdır. Ne var ki, herkesten ayrı bir yerde bulunduğumdan beni av hayvanı sanıp vurmak istiyebilirler. Kuşkumun kesinliğini yok eden neden de işte budur.»

Müdür, uzun parmaklı elini onun alnına koyarak ateşine baktı. Ateşi vardı.

«Şimdi dinlen, oğlum, dedi, sonra gereken araştırmayı yaparız.»

Müdür gidince Amerikalı bir Rum olan bir rahibe hemşire geldi. Elindeki ıslak tülbentle hastanın kuruyan dudaklarını ıslattı. Alnında boncuklanan çiğ gibi ince ter damlalarını sildi. Sonra onun ağzına bir derece koyarak çekildi.

Mehmet Kemal, yalnız kalınca çevresini gözden geçirdi. Upuzun koğuşta türlü ırklardan olduğu ilk bakışta anlaşılan hastalar yatıyordu. İçlerinde inleyenler de vardı. Bir kişi alçak sesle birbiriyle konuşuyordu. Bunlar Türk'tü.

Mehmet Kemal, koğuşun havasında yüzen ağır tendürdiyot

ve türlü ilâç kokularının bulantı ve ölüm duygusu veren baskısından kurtulmak için kendini hülyanın kucağına atmak zorunda kaldı. Ormanda ayılarak nasıl kalkıp Asula'ların evine doğru gittiğini andı. Sonra ak geceliği içinde birdenbire gecenin karanlığını yırtarak karşısına dikilmiş olan Asula'nın kendisini kucaklayıp eve götürdüğünü, bu sırada sıcacık ve dolgun genç kız gövdesinin kendisine nasıl destek olduğunu hayalledi. Başı, genç kızın yarı çıplak ve dimdik göğüsleri üzerine düserek yürürken duyduğu derin mutluluktan kalçasından yükselen acıyı nasıl da unutur gibi, duymaz gibi olmuştu. Asula, nasıl olmuştu da onu orda gelip bulmuştu? Bunu düşündükçe meraktan çatlıyordu. Bunu ona sormak için fırsat bulamamıştı.

Asula'yı düşününce arkasından ister istemez Emin'in kara yüzü geldi. O, Müeyyit'in olduğu gibi Asula'nın da âşıkıydı ve onlarla ilgilenen herkesi öbür dünyaya göndermek için ant içmişe benziyordu. Demek ki o av tüfeğinden çıkan saçmalarla mavzer kurşunları Emin'le adamının işiydi. Bunu şu sırada yediği ekmek gibi biliyordu. Ne belâlı oğlandı bu. Her türlü rekabeti salt kurşunla önlemeğe çalıştığı anlaşılıyordu.

«Emin, bu korkunç, zorba tipi, bir kazaya uğramadan yaşlanıp gider de babasının malı - mülkü üstüne otururşa, çevresinde yaşıyanların durmadan canını yakacak!» diye düşündü.

Amasya'da Kuşköprü üstünde ona ve arkadaşlarına evire çevire attığı dayağın acısını oğlan, işte en sonra çıkarmıştı. Son günlerde bunun acısını ve her şeyi unutmuş gibi görünerek nasıl da kendisine sokulmuş, pişmanlık duyguları içinde bunalır gibi görünmüş ve böylece yapacağı kötülüğü daha kolay yapmayı ve daha kolay üstünden atmayı tasarlamıştı. Tavşandağı'nda attığı kurşunlarla kendisini yüzde yüz öldürmek istemişti. Çevresine yağmur gibi yağan tavşan saçmasiyle kurşunların bir çoğunu, Allahtan, ağaçlar ve çalılıklar yemiş, ya da saptırmıştı. Bu, Emin'in ne ilk, ne de son kahpeliğiydi. «Bu Müeyyet ve Asula yüzünden bu oğlan bir gün yine fırsatını bulup benim canıma kıymağa çalışır!» diye düşündü.

Sonra, kendisini çok hırpalayan bu kaygulu ruh durumunu bir kenara iterek yarasının acısını da unutmak için hayalini Müeyyet'e kaydırdı. Ne güzel kızdı o! Süzme bal gibi eriyip insanın içine akan bir güzelliği vardı. Gözleri, hiç te şehlâ olmadığı halde öyle tatlı bir şehlâ bakıyordu ki! Bu insanın ruhunu sanki çapraz ateşine alıyor, sersemletiyordu. Şu sırada onu o

kerte göresi gelmişti ki! Onunla elma bahçelerinin ıssızlığı ve güzellikleri içinde ne tatlı gezilir, tozulur, ne romantik aşk saatleri yaşanabilirdi. Onu hep gerçeğin ötesindeki şiir ve roman kızlarından biri olarak düşünüyordu. Ceviz ağaçları altında ilk gördüğü günden beri onu hep erişilmez bir sevgili tipi olarak hayallemişti. Amasya'ya gitmek, onu bir kez daha görmek için can atıyordu. Kim bilir bu fırsatı bir daha ne zaman bulacaktı?

Bu sırada koğuşun kapısından açık başı, baştan geçme kalın yünlü fanilası ve kısa kara pantalonuyla kardeşi Ahmet içeri girdi. Gülerek yatağın baş ucundaki sandalyeye çöktü:

«Nasılsın, Mehmet? Ağrın sızın var mı? Geçmiş olsun.»

«İyiceyim, ağrım, sızım, elbette var. Yalnız içimde de korkunç bir hınç var. Bunu nasıl saklayacağım ve ne yapacağım bilmiyorum. Beni kimin vurduğunu herhalde biliyorsun?»

«Bilmez olur muyum? Yalnız herkes bunu kaza kurşunu sanıyor. Kimin attığı da bilinmiyor. Ben de ortalığı karıştırmamak için bir şey söylemedim. Belgitleyemedikten sonra neye yarar? Emin okulda benden köşe bucak kaçıyor, bana elden geldiğince görünmemeğe çalışıyor. Belli, o hergelenin işi bu! Ancak bu sırada neden yaptı bu işi? Kuşköprü olayından sonra seninle barışmıştı ve sürekli bir arkadaşlık kurmak istediği görülüyordu. Nedenini çıkarabildin mi?»

«Ahmet, bir kez bu herif, hiçbir şeyi unutmayan ve fırsat bekleyen bir akrep. Sonra yeni bir neden daha var.»

«Nedir?»

«Asula denen Rum kızını kıskandı benden. Meğer herifçioğlu onu çocukluğundan beri seviyormuş. Kız benimle ilgilenince yüzü öfkeden kapkara oldu ve ona karşı eskiden beri duyduğu sevgiyi bana açmakta ivedi davrandı. Adamlariyle beni izleyerek fırsat bu fırsat deyip bastı kurşunu.»

«Bu Emin, cani ruhlu bir çocuk. Onu bozan salt ağalıktan gelen, zenginlikten gelen zorbalık ruhu değil. Ben, annemize, dedemize mektup yazıp postaya attım. Dedemiz bir iki güne dek burdadır. Bu Emin işini ondan saklıyalım. Heyecan yatıştıktan sonra anlatırız.»

Ahmet, burda sustu. Bir süre kardeşine bakarak düşündü. Sonra ona bir giz vermek istercesine:

«Mehmet, dedi, ben okulu bitirdikten sonra Amerika'ya gidip papaz olacağım.»

«Yahu, nerden çıkarıyorsun bu gibi olmayacak şeyleri? Sen

her şeyden önce bir Türk çocuğusun. Türk kalacaksın. Ben, her şeye karşın senin bugünkü düşünüş ve davranışlarını geçici birer belâ olarak görüyorum. Seni sorumsuz kişiler şaşırtıp duruyorlar. Sen, bu pis dönemin çelmelerinden kurtulacaksın. Kurtulacağız ve yolumuzu bulacağız. Anlatır mısın, bu papazlık işi de nerden çıktı?»

«Anlatacağım sana hepsini, yalnız sen şu sırada rahatsızsın. Seni bu durumda yormak istemem.»

Mehmet Kemal, kendini dinlemeğe zorlayarak başını yastıktan biraz yükselti. Bu sırada hemşire gelip dereceyi aldı baktı ve uzaklaştı. Ahmet, öbür hastaların işitemeyeceği gibi sesini alçaltarak şöyle konuştu:

«Biliyorsun, belâlı bir işe doğru sürüklendim. Beni pontos işinin askersel örgütüne soktular. Buna karşı koymak gücünü kendimde bulamadım. Sen, kendini, bağımsızlığını daha iyi korudun. Din yolundan yapılan telkinlere kulaklarını tıkadın. Ben sanmıştım ki dinimi değiştirsem bile bu üstümde bir iç fanilâ gibi duracak, sonra bunu istediğim zaman, yâni, işe yaramayınca çıkarıp atabileceğim. Oysa iş hiç te böyle olmadı. Bana dinimi değiştirttikten sonra milliyetimi de değiştirmek yoluna gittiler. Beni Türklerle çarpışacak Pontos ordusu saflarına subay olarak kattılar. Bizim babamız Türk'tü. Biz de Türk sayılırız. Senin her zaman bana dediğin gibi. Tarih te bize gösteriyor ki, Türk'ler akıncılık çağlarında ele geçirdikleri ülkelerin kızlarıyle bol bol evlenmişlerdir. Birçok Osmanlı padişahı hıristiyan kızlarıyle evlenmiş ve onlardan doğan erkek çocukları da özbe öz Türk sayılmış ve Türk'ün başbuğuluğunu yapmışlardır. Bizim babamız da en sonra bir akıncı ulusun çocuklarından biriydi. Güzel bir Rum kızı gördü. Sevdi ve onu kaçırıp müslüman ederek evlendi. Bu yüzden de seninle ben özbe öz Türk çocuklarıyız.

Şu sana yaptığım savunma, biliyorsun, senin yıllardan beridir bana karşı yaptığın akıllıca savunmadır. Ben de şu sırada bunu benimsemiş bulunuyorum. Gelgelelim, beni bir batağa ittiler: Hıristiyan yaptılar, adımı Sokrates olarak değiştirdiler. Sonra da beni Pontos örgütüne soktular.»

Ahmet, bunları söylerken çevresini gözden geçirdi, kimsenin dinleyip dinlemediğini anlamak istedi.

«Yorulduysan sözümü kısa keseyim. Hastaneden çıkınca daha derin konuşuruz. Ancak durumumun ne kerte ağır olduğunu sana anlatabilmek için şunu diyeyim ki, beni de herkes gibi

Pontos örgütlerine kuru kafalar ve tabanca üzerine ant içirip korkutarak soktular. Ufak bir ihanet kuşkusunun sonu ölüm! İhanet edecekleri öldürmek üzere de kurulmuş bir terör örgütü var. Senin varlığın yüzünden ben de her zaman uzaktan yakından göz hapsinde bulundurulanlardan biriyim. Biricik koruyucum, beni hıristiyanlığa sokan bir ikl Amerikalı Öğretmenimdir. Pontos örgütü, bana teğmenlik rütbesi verdi, ama bunu garanti altına almak üzere beni Yunan'lıların gizli adamlarınca yönetilen ufak Pontos çetelerine katarak Samsun dağlarında Türk köylerini yakıp Türkleri öldürerek elimi kana bulaştırmak için zorlamağa başladılar. Bunu önceden bir ağız arama biçiminde açtılar. Daha sonra, buyruk olarak duyurdular. Ne yapacağımı şaşırdım. Ben bu işi nasıl yaparım? Ben, bir lokma ekmek ve bir dağarcık bilgi verdiler diye bunun karşılığında nasıl bir Türk köyünü yakar ve masum Türk çocuğunu öldürebilirim? İşte, bu cinayet kışkırtmalarından kurtulmak uğruna papaz olmağa karar verdim. Okulu bitirir bitirmez beni Amerika'ya ilâhiyat fakültesine göndermelerini istiyeceğim. Şimdilik, yumuşak bir kurtuluş çaresi olarak bunu düşünüyorum.»

«Demek, seni Türk köylerini yakmağa, Türk'leri öldürmeğe göndermek istiyorlar? Bu, çok kötü. Öyleyse Kolejin bütün çocuklarını bu amaç uğruna kullanıyorlar, ya da kullanacaklar.»

«Büyükçe çocuklar, kimi günler, çetelere katılarak «tatbikat» yapmak üzere uzak dağlara gönderiliyorlar. Bunu bildiğimi bildiklerinden beni de bir ayak önce suçlu durumuna sokmak üzere sabırsızlanıyorlar. Ben de bunu geciktirmek ve uzaklaştırmak üzere bir papazlık dalgası çıkardım. İncil'i ezberlemeğe başladım Bunu da herkese göstererek yapıyorum. Bu, bir çözüm yolu değilse de yapacak başka bir şey bulamıyorum. Sonra sen de kolej yöneticileri için bir sorun durumuna gelmiş olduğunu bil. Seni kendilerine hem çok yakın, hem de çok uzak buluyorlar. Bir iki öğretmen, özellikle din dersleri öğretmeni seninle temelli olarak görüşmek istediğini söyledi. Hastaneden çıkınca seninle konuşacak, karşısında gizlenmeğe çalış, maskelen. Birçok gizlerini bildiğini sanıyorlar. seni bir köşede harcayabilirler, kim vurduya gidersin. Tavşandağı'nda sana atılan kurşunları ben yalnız Emin'le adamlarının attığını sanmıyorum.Of! Çok belâlı günlerde yaşıyoruz, Mehmet!»

Ahmet, bunları söylerken, baktı, Mehmet Kemal, tatlı bir uykuyla döğüşüp duruyordu. Onun dinlenmesi için yavaş yavaş kalkıp ordan uzaklaştı.

—11—

Mehmet Kemal, gözlerini açtığında yatağının başucunda oturup kendisini seyretmekte olan kolejin din dersleri öğretmeninin tatlı ve derin gözleriyle karşılaştı:

«Nasılsın, Mehmet?»

«Biraz daha iyiyim, hocam.»

«Sana İngilizce bir kur'anla bir de incil getirdim. İkisini de vakit buldukça okursun.»

Etajerin üzerindeki kitapları alıp ona verdi. Mehmet Kemal, on sekiz - yirmi yaşın, korkunç metafizik açlığı duyduğu günlerde bulunuyordu. Eline geçirdiği bir tevrat tercümesiyle kur'an tercümesini sonsuz bir ilgiyle okuyup bitirmişti. İncil'i henüz okumağa vakit bulamamıştı. «Çok teşekkür ederim, hocam, dedi. Dinler bugünlerde beni pek çok ilgilendiriyor. Neden bilmiyorum. Hepsini öğrenmek, doğruya erişmek istiyorum. Yaratılışın gizlerini öğrenmek için içimde sonsuz bir istek var.»

«Oğlum, dinler, kendi gizlerinin araştırmasından çok, kendilerine inanılmasını isterler. Bu yol, seni Voltaire'le Rousseau, nun ateizmine, Spencer'in angostisizmine götürür. Ruhun tedirginliğine düşer. Oysa, inanan kişi, sonsuz bir rahatlığa erişir. İnan, usun kendisine çokça karışmasından hoşlanmaz. Us, en sonra insanı iblise randevuya götürür. Neyse, şimdilik bu konuyu bırakalım. Sen iyileşip hastaneden çıktığın günlerde bir gün seninle başbaşa verip bu sorunu bir kez daha derince ve temelli olarak konuşuruz. Şimdi, bunu görüşmenin sırası değil.

Peygamberlerimiz Yesû Krist, yaşayışın boyunca kılavuzun olsun, çocuğum. Umarım ki yaşayışın boyunca onun dedikleri üzere davranır, hem onun, hem de benim yüzümü iki dünyada ak edersin. Haydi, şimdilik allahaısmarladık.»

Din dersleri hocası, uzun boyu ve kapkara glyneği içinde biraz bükük beliyle ayaklarının ucuna basarak koğuştan çıktı.

Misyoner, çıkıp gittikten sonra Mehmet Kemal, üstünden bir karadüş kalkmış gibi rahatladığını duydu. Onun, kendisini tatlılıkla hıristiyanlığa sürüklemek isteyen maskeli düşüncelerini çok iyi seziyordu. Onun, kardeşi Ahmet'e oynadığı oyunu kendisine de oynamak istediğini iyice biliyordu. Şu sırada, inan olarak dinin, kendisini pek az ilgilendirdiğini iyi yürekli misyoner nerden bilecekti? İçinde bulunduğu acıklı yaşayış dramına, mis-

yonerin vereceği din ne gibi bir kurtuluş kapısı açabilecekti? Shakespeare'in bütün oyunlarında kendisininkine benzer hiçbir dram yoktu. O, bu dramı sessizce oynayıp gidiyordu. Ne var ki, bu drama her an yepyeni etkenler, daha karıştırıcı, daha içinden çıkılmaz sahneler ekliyor, bu sahneleri daha çok ağırlaştıran katkılarda bulunuyordu. İçinden gözyaşı dizisi gibi şöyle bir düşünce zinciri geçmeğe başladı: «Felâket, babamla annemin evlenmesiyle başlamış. Bir Türk ve müslüman delikanlısı, bir hıristiyan Rum kızını kaçırarak onunla kanun dışı evlenmiş. Bunun getirdiği sürekli tedriginlikler yetmemiş gibi, zavallı babam, dört çocuğunu yüzüstü bırakarak askere gitmiş ve Rumeli ayaklanışlarından birinde ölmüş, bizleri öksüz bırakmış. Sonra, amcamız Topal Himmet, «bu gâvur karısıyle bu gâvur döllerine bakamam» diyerek hepimizi kapı dışarı etti. Bir hıristiyan Rum olan annemizin babası, yâni dedemiz, yanına alarak bize sahip çıktı. Böylece köylüler bize, «gâvurun göbelleri» demeğe başladılar. İlkokulu zor belâ bitirdik. Dedemiz bizi Merzifon Amerikan Kolejine yatılı olarak verdi. Elindekini, avucundakini hep bize harcadı. Derken velimizin hıristiyan Rum oluşu okul yönetimine yüreklilik verdi. Bize Rum çocuğuymuşuz gibi davranmağa, bize hıristiyan dininin derslerini vermeğe başladı. Kardeşim Ahmet, bunlara kapıldı. Hıristiyan oldu. Ben, güçbelâ bu etkiden kurtuldum. Ahmet'in hıristiyan olmasiyle de yetinmeyerek onu bir Rum milliyetçisi, bir Pontosçu militan yapmağa kalktılar. Oğlan, şimdi, bu bunalımın içinde bulunuyor. Bu da yetmiyormuş gibi şimdi felek başımıza bir de Emin belâsını çıkardı. Herifçioğlu ufacık kıskançlık olaylarını büyütüp dev sahnelere yerleştiriyor, ikide bir karşıma çıkıp canımı almağa kalkıyor. Bana öyle geliyor ki, bu, talihimin bana göstereceği şeylerin daha başlangıcıdır. Ahmet'in durumu tehlikede. Onu Türk köylerini yakıp, Türk köylülerini öldürmeğe gönderecekler. Şu utanmazlığa bak! Elini bir kez Türk kanına bulaştırıp oğlanı temelli kendi adamları durumuna getirecekler. Durun siz, ben bu içinden çıkılmaz çemberi kırıp çıkmasını bileceğim. Kardeşimi de kurtarmanın yollarını araştıracağım. Hele dedem gelsin de onunla bir görüşeyim.»

— 12 —

Mehmet Kemal, böyle düşünerek pencerenin önündeki

karyolasından geniş ufukları, dağları ve kırları seyrediyordu. Kül rengi dağlar, taze bir kar örtüsüyle örtülmüştü. Dağlardaki kar, sulu boya dev bir resimde görünüyor gibi açık mor bir renk almıştı. Ovadaki ak kar örtüsünün üzerinde karga ve sığırcık sürüleri uçuşuyor, küçük topluluklarla gecikmiş ötücü kuş sürüleri dolaşıyordu. Yüksek pencerelerin önünde ince kar taneleri savruluyor, bunların arasından serçeler, kınalı boyunlu nar bülbülleri ve tek tük karatavuklar geçiyordu.

Mehmet Kemal, şimdi, kar altında bulunan kendi köyünün güzelliklerini, annesini, kızkardeşlerini ve dedesini düşündü. Bu havada dedesinin av tüfeğiyle nasıl keklik avına gittiğini andı. Yeşilırmağa salıverdiği iri yayın balığı oltalariyle yakaladığı yetmiş kiloluk yayın balığının nasıl kendisini sürüklemeğe çalıştığı gözlerinin önünde canlandı. Sömestr tatilini köyde geçireceği için sevinçle titredi.

Sonra, aylardır tiksinmeğe başladığı bu uğursuz kolej yaşayışından da bir süre olsun uzaklaşacağını düşünerek ayrıca seviniyordu. Bu okulun artık bir cendere gibi kendisini sıkmağa başladığını duyuyordu. Burda yolunda gitmeyen kimi uğursuz ve tehlikeli girişimlerin varlığını duyarak her saniye tedirgin bir ruh durumu içinde yaşıyordu. Kardeşi Ahmet te bu cendereden yakınıyordu. İlk kez olmakla birlikte oğlan kendisine içtenlikle açılmıştı. Bu da kurtuluş için bir basamak sayılabilirdi.

Mehmet Kemal, bu sırada açılan kapıdan, yakasındaki kürkün üzerine kar yağmış genç ve güzel bir kadının girdiğini gördü. Birdenbire tanıyamadığı bu genç ve güzel kadının gülümseyerek kendi yatağına doğru geldiğini görünce şaşırdı. Genç kadın, yatağının başucuna gelip kendisine:

«Bonjur, Mehmet bey.»

Deyinceye dek onu tanıyamadı. Ateşten yanan ellerini genç kadının serin ve yumuşak avuçlarında duyup ta onun yeşilimsi iri gözlerine dikkatle bakınca:

«Asula, siz misiniz?»

Diyebildi. Kürkünü çıkarıp karyolanın ayak ucuna asan genç kız gülerek:

«Elbette benim ya, ne sandındı, dedi. Artık köyden ayrıldım. Burdaki Rum okulunda öğretmenlik aldım. Çocukları okutuyorum. O geceden beri hep seni düşündüm. Salt bu yüzden öğretmenlik aldım ve Merzifon'a geldim. Yoksa, bunu bana geçen yıl önermişler, kabul etmemiştim.»

Mehmet Kemal, şefkatle üzerine eğilen güzel kızın salt kendisi için öğretmenlik alarak Merzifon'a yerleşmesine şaştı. Dikkat etti: Asula'nın yüzünde içinin istediği güzel bir şeyler, tatlı düş güzellikleri okunuyordu:

«Ağrın - sızın var mı?»

«Saçmaların yerleri kapanmak üzere, yalnız sol kalçamdaki kurşun yarası derin. Sızlıyor ve işliyor.»

«Sargılı mı?»

«Evet, doktor, epeyce yatakta mıhlanıp kalabileceğimi söyledi.»

«Yazık, ben de birkaç gün sonra seni alır biraz gezdiririm, diyordum.»

Biraz durup düşünür gibi yaptı.

«Sana rastlayanlar kaza kurşunu muydu dersin?»

«Bilmem.»

Asula'nın bildiği ya da kuşkulandığı bir şey mi var, diye böyle söyledi.

«Ben de iyice bilmiyorsam da kuşkulanıyorum. Bunu buralarda bir kişi yapabilir ki o da Emin beydir. Çok tehlikeli bir çocuk o. Beni kıskandığından seni vurdu. Ben, bunu yediğim ekmek gibi biliyorum. Benim, bizim bahçede seninle çokça ilgilenmem, onu çileden çıkardı. Hergele, yıllardır benim arkamda dolaşır durur. Babam, salt onun yüzünden beni İstanbul'a kaçırdı. Hiç olmazsa bu yüzden orda Notre Dame de Sion kız okulunu bitirdim. Ne var ki iki yıldır, buraya döneli arkamda dolaşıp duruyor. Yüz verdiğim yok. Hem çirkin, hem de kötü ruhlu bir genç. Babasının zenginliğine güveniyor. Babasının derya gibi malı - mülkü var. Hem Rum, hem de Türk çetecilerini karşısında salta durduruyor. Neyse bırakalım bunları. Hastanede hiç seni görmeğe geldi mi?»

«Yook! Nasıl gelebilir?»

«Bu da onun suçlu olduğunu ne güzel meydana vuruyor. Alçak çocuk!»

Asula, bunu söylerken çantasından çıkardığı bir kolonya şişesini açtı. Eline biraz dökerek Mehmet Kemal'in alnını oğdu. Uzun saçlarını ıslattı, sonra:

«Bu değersiz armağanımı al,» dedi. «Doktorların sana ne verip ne vermediğini bilmediğimden yiyecek, yemiş filân getiremedim. Ben, seni haftada bir iki kez yoklayacağım. Sana şu sırada iki ders arasında geldim.»

Asula, bunu söylerken koğuştan içeri altmışını çok aşkın olduğu halde ancak altmışında görünen uzun boylu, geniş omuzlu, palabıyıklı; iri elâ gözlü, kürklü ve çizmeli bir adam girdi. Bir ara durarak sağlı sollu bütün karyolalardaki hastaları gözden geçirdi. Aradığını görememiş olacak ki, her yatağın önünde durarak hastaları birer birer daha yakından gözden geçirdi. Mehmet Kemal'le Asula'nın yanına varınca yüzünde babacan bir gülümseyiş parladı. Mehmet Kemal, hemen:

«Dede!»

Diye bağırdı ve Asula'ya yeni gelenl tanıttı.

«Asula, işte benim insan dedem!»

Yanko efendi, bu sırada kenarda bulduğu bir sandalyeyi altına çekti. Oturmadan önce eğilip soğuktan üşüyüp kızarmış yanaklarını yüzüne bastırarak torununu öptü :

«Nedir bu iş, Mehmet? Kardeşinin mektubunu alınca ata atlayarak Amasya'ya vardım. Atı ordan geri göndererek bir yaylıyla buraya koştum. Hava da çok kötü. Tipi olmasa yine bir şey değil. Kurtlar hemen ovaya indi. Her yanı kasıp kavuruyorlar. Eeee! Anlat bakalım, nasıl oldu bu iş?»

Mehmet Kemal, anlattı. O zaman, Yanko efendi :

«Bu, kaza maza değil, bal gibi cinayet! Senin bir zıpır arkadaşın vardı. Ondan, kötülüklerinden sık sık söz ederdin. Usuna o gelmedi mi hiç?»

Asula :

«Evet, amca,» dedi, «benim usuma da o çocuk geldi. O, doğuştan kötü bir insan. Babasının derya gibi malı da...»

Yanko efendi, palabıyıklarını şöyle bir sıvazlayarak:

«Yahu, çocuklar, Osman beyi ben çok iyi tanırım,» dedi. «Gençliğinde o da oğlu gibi ele avuca sığmaz, silâhla oynar, tavşan gibi adam vurur kötü bir herifti. Onun baba ve dedeleri hep insan kasabı, çok zalim eşkiyalarmış. O yanlara uğradığımda hem onu tanımış, hem de çevresinden o aile üstüne korkunç öyküler dinlemiştim. Amasya mutasarrıfı rahmetli Ziya Paşayla bizim ordaki Pınarbaşında topluca oturup içer ve söyleşirken Osman bey ailesinin kanlılığından sık sık söz edilirdi. O ailenin her yerde ve her yanda sayısız malı mülkü vardır. Osman ağayı bir çok vilâyette tanırlar. Şimdi, onun da benim gibi dişleri dökülmekle birlikte hâlâ korkunç bir heriftir. O kara oğlu da tıpkı kendisi ve dedeleri gibi yetişiyor.»

Sonra dikkatle durup torununun gözlerine bakarak:

«Dağa gittiğinizde o da sizlerle birlikte ve de silâhlıydı değil mi?»

Diye sordu.

«Evet, dedeciğim.»

«Tamam!.. Bu işi o hergele yapmadıysa ben de nah şu bıyıkları kazıtırım.»

Bunu söylerken iki eliyle kocaman, kalın pala bıyıklarına asılıyordu.

Yanko ağanın kalın sesiyle söylediği bu sözler, Amasya'nın genel Türk diyeleğiyle söylenmişti.

«Mehmet!»

«Buyur, dede.»

«Taburcu olunca köye gel.»

«Okul ne olacak?»

«Onu orda birlikte düşüneceğiz.»

Mehmet Kemal, dedesinin gözlerine araştırıcı bakışlariyle baktı.

«Köye gelirsin. Orda düşünürüz. Birkaç gün annenin, kardeşlerinin yanında dinlenmiş olursun.»

Asula da Yanko efendinin konuşmasından bir şeyler sezmiş, dikkatle onu süzüyordu. Sonra dedeyle torunun daha rahat konuşabilmelerini sağlamak üzere Mehmet'in kemikli ellerini yumuşacık avuçlarına alarak:

«Adieu, canım,» dedi, «ben seni sık sık görmeğe geleceğim. Müsaade var mı, sana yiyecek yemiş filân gibi şeyler getirebilir miyim?»

«Sana çok zahmet olmaz mı?»

«Bırak bu romantik ağızları. Sana yemiş filân gibi şeyler getireceğim. Anlaşıldı mı?»

Mehmet Kemal'den sonra Yanko efendinin iri parmaklı, sert ve nasırlı elini de sıkarak ordan istemeyerek ayrıldı.

«Kimdir bu Rum kızı?»

«Tavşandağı köylerinden bir Rum ağanın kızı. İstanbul'da Dam dö Siyon'da okumuş.»

«Mehmet, yavrum, bu kıza pek kapılmamağa çalış. Tavşandağı Rum köyleri çok tehlikeli yerlerdir. Hemen hepsi terörcü Pontos derneğinin etkisi ve egemenliği altındadır. Bu kızın da görevli olmadığı söylenemez. Bunların hepsi bu güzel ülkeye ölüm getirmeğe çalışıyorlar. Akılsız herifler, günün birinde hem kendilerini hem de bizi yok edecekler. Kardeşin Ahmet, günden

güne daha çok tehlikenin göbeğine düşüyor.

Bütün okumuş delikanlıları, çeteci gruplarının başına milis kumandanı olarak koyuyorlar. Bu da bizim Osmanlı kanunlarına göre ölümü tam anlamiyle haketmek demektir. Kardeşin Ahmet'e çok söyledim, uyardımsa da onların baskısına dayanamıyarak bu haltı işlediğinden kuşkuluyum. Oğlum, bil ki göklerin kralı sayılan İsa, bu hıristiyanlara yalnız barış ruhu getirmiştir. Oysa onlar hıristiyanlığı bir kocaman cinayet örgütü ocağı durumuna getirdiler. Ben, bu toprakların çocuğuyum, bir Anadolu çocuğuyum. Dedelerim, dedelerimin dedeleri, onların da dedeleri Anadolu çocuklarıydı. Onlar da şu sırada bizlerin konuştuğumuz gibi öz Türkçe konuşurdu. Hiç biri Türkçeden başka dil bilmezdi. Nitekim, işte biz de bilmiyoruz. Keskin metropolit yardımcı Papa Eftim adlı genç ve akıllı papaz, bunu meydana çıkardı ve Yunan ulusunun bir âleti olan İstanbul Patrikhanesine karşı meydan okudu. Sen de bilirsin ki, ben de az buçuk mürekkep yalamış bir adamım. İstanbul'da Fransız okulunda okudum. İstanbul'da yerleşip kalabilirdim. Sultanların, hafiyelerin zulmünden tiksinerek yine Anadolu'nun temiz havasına sığındım. Yeşil bir köyün güzellikleri içinde kıt kanaat geçinerek mutluluğa en barışçıl yollardan ulaşmağa çalıştım. Vaktiyle bizim köyümüz, salt benim etkimle karma bir Rum - Türk köyü olduğu halde bir barış cenneti olmuştu. Akıllı Türk komşularımızla el ele vererek dışardan sızacak her türlü bozguncu, tedirgin edici yerli, yabancı propagandayı göğüslemeğe çalıştık. Rahmetli şair Ziya Paşa, önceleri de sizlere anlattığım gibi sık sık bizim köye uğrar, Türk ve Rum halkı onun çevresinde gül gibi toplanır, yer, içer, eğlenirdik.

Köyde kooperatife benzer bir örgüt kurmuştum. Türk ve Rum halkı bu örgütün doğal üyesiydi. Hepsinin ürünleri, madrabazların eline geçmeden uzak pazarlarda bile alıcı buluyordu. Herkes hoşnuttu. Köylü, en değersiz gibi gördüğü ürününün bile para ettiğini görerek sevinıyordu. Köyü bir İsviçre köyü durumuna getirmeğe çalışıyordum. Pis siyaset oyunlarını, demin de söyledigim gibi, köye uğratmıyorduk. Türk - Rum halkı çok hoşnuttuk. Bu topraklar üstünde her şeyden önce iyi yurttaş ve iyi insan olmak idealinin peşindeydik. Kimse, kimsenin dinine karışmıyor, kimse kimsenin dinini ve onu güdenleri küçük görmüyordu. En küçük davranışlarda bile insanlığı, insancıllığı egemen kılmağa çalışıyorduk. Ziya Paşa hazretleri her köye gelişte benim sırtımı sıvazlar:

«Yaşa be Yanko,» derdi, «Türklerle Rumların onda biri senin gibi düşünse, bu ülkeyle hiç kimse başa çıkamaz. Bütün ulus ta mutlu olur. Ara sıra İstanbul Patrikhanesinin adamları da aramıza katılmaz değildi. Ağızlarından baklayı alınca hemen onları köyden sepetlerdik. Bunu, elbette Türk komşularımız bilmezdi. Bu işi biz Rumlar, kendi aramızda çözümlerdik.

Şimdi, nerde o günler! Meşrutiyetten sonra işler karışmağa başladı. Birinci Dünya Savaşı, durumu tehlikeli bir noktaya getirdi. Azınlıklarla Türkler arasında can yakıcı itişmeler, kakışmalar aldı yürüdü. Şu Nebyan dağlarındaki Rumlar, büsbütün patrikhaneyi destekleyerek dağa çıktılar. Türk köylerini yakıp yıkmağa, müslümanları asıp kesmeye başladılar. İş çığrından çıktı. Ayrı dinlerin inanırları, her fırsatta birbirinin malına ve canına saldırdılar. Bizim barışçıl dünyamız da bundan yaralar almakla birlikte yine de dayanmağa çalışıyorduk. Ne yazık ki artık Türk ulusu azınlıklara karşı iyice dönmüştü. Karşılıklı diş gıcırtıları girla gidiyordu. Yunan ordusu, İzmir'e çıkıp ta Anadolu'da ilerlemeğe başlayınca Türkler için de Rumlar için de tehlike çanları çaldı. Artık, karşılıklı öldürüşme, bir sistem durumuna geldi. Güneş altında bir kez daha karanlıklar başladı. Yeryüzünü cennet yapacak gücü taşıyan bilinçli ve karşılıklı çabalamalar, yemenin, içmenin elden geldiğince doyurucu yöntemlerle en yoksula dek uzanması olanakları ortadan kalktı. Köyümüzde yoksul - zengin, müslüman - hıristiyan gözetmeden her türlü elden gelen yardıma hazır bir ruh ortamiyle birçok olanaklar yaratmağa çalışmış, bunu da başarmıştık.»

Yanko efendi, terlemişti. Pencereleri buğulanmış olan koğuşta tatlı bir sıcaklık vardı.

«Ben de makina gibi konuştum. Ama, konuşmam gerekiyordu. Türkiye, korkunç propaganda rüzgârlarının esmeğe başladığı bir meydan oldu. Gerek hıristiyan azınlıklar, gerekse Türkler ve Müslümanlar, türlü yönlerden esen rüzgârlardan şaşkına dönmüşlerdir. Ancak, bizim şaşırmamamız gerek. Biz, bu yurdun okumuş insanlarıyız. Bir tek görevimiz var. Üzerinde yaşadığımız bu topraklara ihanet etmiyerek dost kalmak ve onun buyruğunda bulunmak. Hiç şaşırma torunum; Rüzgârlar nerden gelirse gelsin, bu topraklar üzerinde yaşıyan çoğunluğun yanı başında yer al! İşte. Papa Eftim'in bütün Ortodoks kiliselerine yayımladığı bildiri de bunu buyuruyor. Türk'ler, bu topraklara saldıranları ergeç yeneceklerdir. Bunu sağ kalırsak göreceğiz. Püfff! Pontos

devleti de neymiş kil Patrikhane, çok büyük bir yanlışlık yaptı. Bütün Karadeniz dağları üzerinde yaşıyan Rumların canını, malını, sorumsuzca kumara sürdü. Bu, korkunç bir alçaklıktır. Heplmizin durumu tehlikededir, torunum. Bunları, gerektiği için bugün sana söylüyorum. Hastaneden çıkınca da hemen köye geleceksin. Kardeşini de alıp getireceksin. İkinizin de geleceği tehlikededir. Sovyet Rusya, Mustafa Kemal'e elini uzatacak ve küçük Yunan emperyalistlerinin balonu, er geç Türk süngülerinin ucunda patlayıp sönecektir. Sen, bir Türk çocuğusun, ulusunun saflarında çarpışmak zorundasın.

Torunum, ben yetmiş yaşındayım. Amasya'da Şair Ziya Paşa'nın mutasarrıflığını gördüğüm gibi, Fransa'da Alman ordularının Paris'i işgalini, sonra Paris işçisinin Thiers hükümetine karşı ayaklanarak komün'ü kurduğunu gördüm. Komünün bütün büyük adamlarıyle talih beni karşılaştırdı. Fransız işçisiyle aylarca Paris'te kuşatmada kaldım. Çok zor günler geçirdim. Fransız işçisinin ne kahramanlıklarını gördüm! Sonra Cumhurbaşkanı Thiers'in askerleri Paris'i işgal etti. Ben, bir Türk olduğum için canımı zor kurtardım. Binlerce Işçl, bir duvar dibinde kurşuna dizildi. Babam beni Sorbon'a eğitime göndermişti. Orda bütün jön Türklerle tanışmış, ahbap olmuştum. Namık Kemal, Ali Süavi, Ziya Paşa gibi benden daha yaşlı Ilk jön Türkleri tanımanın mutluluğuna erdim. Komün, burjuva hükümetince kanla bastırılıp ta Fransız Sankülotlarının istediği haklar sonrasız paçavra gibi yırtılıp bir köşeye atılınca Namık Kemal ve arkadaşları, Thiers hükümetine ateş püskürdüler. Hepimiz bunun etkisi altındaydık. Babam, jön Türklere yaklaşmanın tehlikeli olacağı bildiriyordu. En sonra, beni Türkiye'ye çağırdı. Ruhumda kanlı komün olayının acıklı kokularını ve rüzgarlarını taşıyarak Türkiye'ye döndüm. İstanbul'a gelince Sultan'ın zulmünden boğulur gibl oldum. Babamın eski köyüne yerleşerek temiz bir soluk almağa çalıştım. Ne var ki, Anadolu Rumlarını son kerte gericl dln liderlerinin elinde buldum. Hepsl de tehlikelerle oynuyor ve bunu bir türlü ayırt edemiyorlardı. Paris'te Ileri bir halk, dinin de ötesinde yepyenl Idealler, insanlık haklarının gerçekleştirilmesl peşinde yığınlarla can verirken burdaki bizim papazlar, Rum halkın müslümanlara ve Türklere dost yapacak çözümlere başvuracaklarına, onların topraklarını ellerlnden alıp, bunun üzerinde bir eskl zaman devletl kurmayı vaazediyorlardı. İşte, sevgili torunum! Sana şlmdiye dek pek açmadığım birçok şeyleri şöyle bir özetledim. Bu,

benim için bir vicdan ve insanlık borcudur. Türkçesi, ben sosyalist kafalı bir herifim, bunu burda kime anlatırsın? Hemen gerek Rumlar, gerekse Türkler sana bolşevik damgasını yapıştırırlar. Oysa, benim düşüncemin kökü taa Fransız komün'ünden geliyor. Kardeşlik istiyorum, torunum, bütün insanlar ve bütün dünya ulusları arasında, anladın mı?»

Yanko efendi. kocaman mendilini çıkarıp bir daha alnındaki iri terleri sildi.

Memet Kemal, büyük bir sevgiyle dedesinin kocaman kırmızı fesinin kenarlarından fışkıran ağarmış gür saçlarını ve yüzünün heyecandan gençleşmiş çizgilerini gözden geçiriyor, onun şimdiye dek ilk kez bu biçimde konuştuğunu düşünüyordu.

«Sevgili torunum seni daha çok yormayayım. Çok yüksek sesle konuşmuş olmalıyım ki, bütün hastaların başları bizden yana. Hastaneden çıktığın gün, bana haber sal, gelip seni alayım. Haydi, şimdi bana müsaade. Dur, hele, sana birkaç kuruş harçlık vereyim. Şimdi, biraz da Ahmet'i göreyim.»

Cüzdanından biraz kağıt para çıkardı, Mehmet Kemal'in yastığının altına soktu. Sonra, onun yanaklarından öptü. Arkasına bakmadan yürüdü, koğuştan çıktı.

Mehmet Kemal, «annemle kızkardeşlerime çok selâm» demeğe hazırlanıyordu. Bunlar kurumuş dudakları üzerinde donup kaldı.

— 13 —

Mehmet Kemal, lâcivert giyneğini, beli kemerli lâcivert pardösüsünü giyip kalıplı, uzun kara püsküllü fesini başına geçirdikten, doktorlara ve rahibe hemşirelere «Allahaısmarladık» dedikten sonra dış kapıya yöneldi. Sol kalçası üzerine iyi abanamadığından aksıyordu. Doktorlar, ona koltuk değneği vermek istedilerse de almadı; topallığı kabullenmeyi kendine yediremedi. Doktorlar, topallamanın bir - iki ay süreceğini söylemişlerdi. Dış merdivenlerin mermer basamakları üzerindeyken karşıdan güzel kürkünün içinde gülümseyerek kendisine doğru gelen Asula'yı gördü. Genç kız, taburcu olacağını ne zaman haber almıştı ki? Şaşırmak-

la birlikte buna pek sevindi. Şundan ki, karların üzerinde dayanaksız yürüyemiyeceğini anlamıştı. Kabadayılık ederek koltuk değneği almadığına pişman olmağa başlamıştı.

«Ne zaman çıkacağını neden söylemedin bana? Demek benden habersiz gidecektin. İyi ki okullar paydos ta ben de böyle vakitsiz sana gelmeyi akıl ettim.»

«Ne zaman taburcu edileceğimi bilmiyordum. Yaram henüz işliyor. Doktora direttim, çıkmak istedim. Köye gidip dinleneceğimi söyledim. Bunun üzerine beni taburcu ettiler.»

Asula, hemen onun koluna girdi :

«Yaslan bana, çekinme. Sen, şimdi hasta sayılırsın. Seni ormanın kıyısında bulduğum zaman da yine bana böyle yaslanmıştın.»

Böylece hastaneden çıkıp kolejin önünden geçtiler... Aşağıdaki hıristiyan mahallesine doğru yollandılar. Donmuş karlar, ayaklarının altında gıcırdıyordu. Mehmet Kemal, balık eti, dolgun ve sıkı bir genç kız gövdesine bu kerte yakın oluşun verdiği sarhoşlukla mutluydu. Hem de öyle mutluydu ki, konuşarak mutluluk duygularının altın zincirini kırmak, koparmak istemiyordu. Ancak Asula, sanki bu tatlı duyguların etkisi altında değilmiş gibi konuşup duruyordu. Kimbilir, belki de durumun nezaketini kurtarmağa çalışıyordu :

«Bu sömestri nerde geçireceksin? Okulda mı kalacaksın, köye mi gideceksin?»

«Dedemle annem beni köyde bekliyor. Dedem, mutlaka gel, dedi. İster istemez gideceğim.»

«Yazık, burda birkaç gün iyi vakit geçiririz diye düşünmüştüm. Okulda bana bir oda verdiler. Bir gramofonum var. Klâsiklerden birçok plâk ta var. Çalıp dinlerdik.»

«Peki, sen köye gitmeyecek misin? Anan - baban seni beklemez mi?»

«Noel'i köyde geçirdim. Artık, bir zaman oraya uğramasam da olur.»

«Emin köyde mi?»»

«Yok, herhalde Amasya'da olacak! Onun orda bir kız dalgası varmış. Kulağıma çalınmıştı bir yerden. Aman, dedim, iyi ki başkasına takıldı. Hiç olmazsa beni rahat bırakır. Karaktersiz, kaatil bir herif o. Babası da sağlam ayakkabı değil. Hem Rum hem de Türk çetecilerini «idare» ediyor. Bir tek amacı var: Salt malını - mülkünü kurtarmak. Kimbilir, belki de bunu başarabilir. Benim ba-

bamın da başı dertte, Mehmet! Çeteler, bizim evi karargâh yaptılar. Bütün Tavşandağı bir siyaset meydanı kesilmiş. Bizleri zorla kullanmağa çalışıyorlar. Zavallı babam, illâllah çekiyor ellerinden. Ne var ki, babamın zengin bir ağa oluşu onları bize tebeleş ediyor. Babamın hem parasından, malından - mülkünden, hem de buralardaki Rumköyleri üzerindeki nüfuzundan yararlanmak istiyorlar. Bütün Rum gençliğini tehditlerle, zorlamalarla ya da tatlı vaatlerle pontos örgütüne sokmağa çalışıyorlar. Girmesek, evimizi yakmakla, bizleri kesip öldürmekle tehdit ediyorlar. Parasını, malını esirgeyen Rum zenginlerini öldürüp paralarını alıp götürüyorlar, suçu da Türklere yükleyip işin içinden çıkıveriyorlar.»

Konuşa konuşa okula gelmişlerdi. Önlerinde iki katlı taş bir yapı yükseliyordu. Biraz ötede Ortodoks kilisesi görünüyordu. Bu sırada önlerinden yirmi yaşlarında esmer bir delikanlı güleren geçerken Asula'ya

«Bonjur, teğmenim!»

Dedi. Asula bu sözden kıpkırmızı kesilerek araştırıcı gözlerini Mehmet Kemal'in yüzünde gezdirdi. O da şaşırmış, bunun anlamını anlamak üzere genç kızın yüzüne bakıyordu. Ne var ki bunun anahtarı kendisindeydi. Kardeşi Ahmet'in birkaç gün önceki açıklaması, bu gizi çözmeğe yetmişti. Demek ki Asula da kızlığına bakılmadan gizli Pontos ordusunun subaylığına atanmıştı. Mehmet Kemal, bu sırada Asula'nın teğmenliğini unutmuş, kardeşi Ahmet'in güç durumunu düşünüyordu. Bir Türk çocuğu, kendi ikiz kardeşi, vahşi, kan dökücü, Türk düşmanı Pontos milislerinde subaydı. Bu, ne korkunç şeydi:

«Kardeşim Ahmet, birkaç gündür beni görmeğe gelmedi. Bir yere mi götürdüler onları? Haberiniz var mı?»

«Son sınıf öğrencilerini izci öğretmeni alıp gezintiye götürdü. Bizim okulun önünden bir yatsı vakti geçip gittiler, ondan biliyorum.»

Okulun kapısına varmışlardı. Dört yanı taş duvarla çevrili okul, sessiz duruyordu. Cümle kapısını iterek açan Asula, Mehmet Kemal'i iki eliyle yakalıyarak içeri soktu. Okulun bahçesindeki küçük taş bir kulübeden yaşlı bir adam iki büklüm çıktı:

«Siz misiniz, öğretmen hanım?»

«Benim, Yani Dayı. Hastaneden yeni çıkmış olan yeğenimi getirdim. Köye gitmeden önce birkaç saat benimle kalacak.»

«Başüstüne, öğretmen hanım.»

Kapıcı, yine küçük borusundan odun dumanı tüten küçük sobasının başına çökmek üzere iki büklüm içeri girdi.

Asula, çantasından çıkardığı büyük anahtarla okulun kapısını açtı. İçeri girdiler. Sağında ve solunda derslikler sıralanan koridordan geçerek dipteki merdivenden üst kata çıktılar. Asula'nın odası hemen merdivenin ucundaydı. Odayı açıp içeri girdiklerinde yüzlerine hoş bir lâvanta kokusuyla yüklü ılık bir hava çarptı. Küçük saç sobada biraz önce atıldığı anlaşılan odunlar çıtırdayarak yanıyordu. Odanın hıristiyan mahallesiyle ovaya açılan üç penceresinden içeri donuk bir kar aydınlığı doluyordu. Ova, uzaklara dek açık leylâk rengi kalınca bir kar tabakasiyle örtülüydü. Ovanın sonunda başlayan Karadeniz dağlarının ormanla örtülü yüksekliğiyle daha koyu bir leylâk rengiyle morlaşarak bir ufperti veriyordu. Mehmet Kemal'in bu görünüşe daldığını gören Asula, kendi kürk mantosunu çıkarıp duvara astıktan sonra onun da pardösüsünü çıkarmasına yardım etti. Feslni de çıkarıp başından alarak :

«Çıkar şu horoz ibiğini de başından be!»

Dedi. Gülüştüler. Mehmet Kemal, odadaki iki sandalyeden birine oturdu. Asula da üstüne kalın bir battaniye örtülmüş olan karyolasına çökmüş, ona bakıyordu.

«Nasıl, bu ufak yürüyüş yaranı ağrıttı mı?»

«Biraz.»

«Emin hiç seni görmeğe geldi mi?»

«Gelmedi.»

«Hinoğlu hinin bu işi yaptığı nasıl anlaşılıyor, değil mi?»

«Evet, sanıyorum.»

Sandalyede oturan Mehmet Kemal, dirseğini yanı başındaki komodinin üzerine dayamıştı. Biraz sonra dirseğinin altındaki kitaba gözü ilişti.

Bu, Victor Marguerite'in «La Garçon — Erkek Kız» adlı çok ün yapmış romanıydı. Birinci Dünya Savaşından sonra Fransız kızının birdenbire erkekleşerek cinsel sorunlarını kendi kendine çözümlemek üzere pek yadırganan bir özgürlük ortamına doğru sürüklenip gittiğinin öyküsüydü:

Mehmet Kemal'in, kitabın üstünü okuduğunu görünce:

«Okudun mu?»

Dedi.

«Yok. Yeni görüyorum.»

«Bizim kuşağın Fransa'daki romanı. Artık, erkeğin haklarına

biz de sahip oluyoruz. Bu güzel dünya cennetinin efendiliğini salt erkeğe bırakmayacağız. Biz de bu efendiliği onunla bölüşeceğiz. Ne dersin buna?»

«Ne diyebilirim ki? Ben daha kendi erkeklik ve insanlık haklarımı koruyacak duruma gelmemişim. En bayağı yaşama, soluk alma haklarım bile zorbalarca çiğnenip duruyor. Beni vuranları hep bildiğimiz halde bunun üstüne varamıyoruz. Şundan ki karşımızdaki karanlık güçlerin, hakkımızı aramamızı engelleyeceğini ve tehlikeyi daha çok arttıracağını çok iyi biliyoruz. Bütün değerler yıkılmış, alt üst olmuş, eski Akropol kalıntıları gibi yerlerde yatıyor. Şimdi, herkesi titreten türlü kanunsuzluklar, bu topraklarda korkusuzca at oynatıyor. Kızlar da elbette bu durumda eski romantik odalarının kapılarını kırıp sokağa fırlayacak ve birer erkek kız olarak karşımıza dikileceklerdir. Ne var ki benim gönlüm yine de erkekliğe, amazonluğa özenmeyen eski romantik aşk kızlarının varlığını özlemekte.»

Bu, senin için son derte doğal bir şey. Sen, romantik bir çocuksun. Yaşamaktan çok şey anladığın yok. Ataklığına, yiğitliğine karşın çok kapalı, dar bir çerçeve içinde kalmışsın. Salt okumuş ve düşünmüşsün. Genç kızlarla ve kadınlarla çok alış - verişin olamamış, daha doğrusu olmamış. Bir Anadolu çocuğu olarak kalmışsın. Anadolu'dan çıkmamış bir Rum çocuğu da senin gibidir, romantiktir. İstanbul, başka yer. Orası, daha çok Beyoğlu, Avrupa'nın bir parçası. Genç kız ve erkekler, orda daha açık saçık yaşıyorlar. Bu yüzden de senin ikide bir yanaklarını pembeleştiren bu romantik utangaçlık çiçekleri, onların yanaklarında pek açmaz. Utanç verici herhangi bir olay başka. Ne var ki, senin romantikliğin benim çok hoşuma gidiyor, Mehmet.»

Mehmet Kemal, Asula'ya biraz daha yakın olabilmenin özlemi içinde:

«Bana şu Erkek Kız romanından parçalar okur musunuz?»

Dedi. Böyle bir fırsatın kendiliğinden doğmasına daha çok sevinen genç kız, romanın kahramanı Monique üstüne biraz bilgi verdikten sonra kimi parçalarını okuyup Türkçeleştirmeğe başladı. Bahar çiçeklerinin renkli bir rüzgâr gibi estiği bir kır dekoru içinde pan gibi güçlü bir genç erkek olan Pyrhus'un arkadan Monique'i kucakladığı sahnede Asula okumayı kesti. Tatlı bir heyecanla soluyordu. Parlak kumral saçları Mehmet Kemal'in yüzünün yarısını örtüyor, zengin bir heyecan, yüzlerinin sıcaklığını birbirlerine üflüyordu.

Asula, birdenbire kitaptan başını kaldırarak:

«Ben susadım, dedi, çay mı içelim, yoksa babamın köyde yaptığı güzel şaraplardan var, onlardan mı?»

Genç kızın gözlerinde korkunç bir isteğin buğulandığını gören Mehmet Kemal, yavaş yavaş âşık olmağa başladığı bu kızla kendi arasına koyduğu kalın bir aşk barajının beri yanında bocalayarak:

«İyi şarabı severim, dedi. Benim dedem de iyi şarap yapar. Taa Amasya mutasarrıfı şair Ziya Paşanın zamanından beri sakladığı şaraplar vardır.»

Asula, yerinden fırladı. Kitap, elinden yere fırlamıştı. Buna aldırış etmeyerek köşedeki çalışma masasının üstünü boşalttı. Üzerine ak bir örtü serdi. Sonra, dipteki bir sandıktan tabaklar, çatallar, su bardakları çıkarıp bunun üstüne yerleştirdi. Ekmek, sucuk, pastırma çıkardı. Duvarda gömülü küçük bir dolaptan bir kaç odun atmayı da unutmadı. İşini bitirdikten sonra:

«Sanki bunları daha önce neden düşünmedik?» Diye güldü.

«Karnın iyice aç mı?» Diye sordu.

«Kurt gibi aç sayılmasam da epeyce açım. Hastanede iştahım kesilmişti. Dışarı, temiz havaya çıkınca acıkmağa başladım.»

«Öyleyse, şimdi, sana bol bir peynirli omlet yapayım. Pastırmalı yumurtayı nasıl bulursun?»

«Canım, hangisi olursa olsun, ben yerim. Ancak, size çok zahmet olmuyor mu?»

«Bırak allahaşkına. Benim için en büyük zevk bu, yakışıklı bir erkeğe kendi ellmle yaptığım yemeği sunmak benim için ne büyük mutluluk! Quel bonheur! Nest-ce pas, Mon cher Pyrrhus?»

Mehmet Kemal'in Fransızcası, İngilizcesi kertesinde güçlü değilse de anlıyordu. «Demek ki genç kız, Monique'nin etkisi altında, beni de şu sırada rasgele bir teke olan Pyrrhus'tan ayırtısız görüyor...» diye düş'ünerek onun, sobanın üstüne yerleştirdiği bakır sahana biraz tereyağı koyarak erittikten sonra kıyılmış pastırma dilimlerini yerleştirişini ve yumurtaları bunun üzerine kırışını zevkle seyretti. Genç kız, ara sıra dönüp gülümseyerek ona bakıyor, sonra işini sürdürüyordu. Pastırmalı yumurtayı da pişirip sofraya getirince şarap şişelerine bir göz attı:

«Kırmızı mı, ak mı?» Diye sordu.

«Hepsi bir.»

Genç kız, bardakları kırmızı şarapla doldurdu ve Mehmet Kemal'in bardağiyle kendisininkini tokuşturarak:

«Çok iyi başlamış olan arkadaşlığımızın onuruna içiyorum» dedi.

«Onura!»

Bardaklarını birkaç yudumda boşaltarak pastırmalı yumurtaya saldırdılar. Mehmet Kemal:

«Oh! Bir de susamıştım ki» dedi.

«Afiyet olsun, canım.»

«Mersi!»

Genç kız, bir noktaya dalarak bir süre öyle kaldı.

«Daldınız!»

«Evet! Korkunç bir zamanda yaşadığımızı düşünüyorum, Mehmet. Ne bugünümüz, ne de yarınımız güven içinde. Dev makinalar, ya da mekanizmalar var; küçük insanın alınyazısı üzerinde oynayıp duruyor. Gelecek için güzel hülyalar kurmak sanki hepimize yasak. Sen, başka bir kaderin oyuncağısın, ben, bir başka kaderin. Buyruğu veren, yine hep o dev çarklar ve dişliler. Durmadan dönüyorlar, önünden kaçılmaz dev silindirler gibi uykuda ve uyanık üstümüze gelmekteler.

Ne düşündüm biliyor musun? Şimdi, seninle İstanbulda, dostun - düşmanın gözünden uzakta, sıcak, tedirgin edilmez bir küçük yuvada başbaşa olsaydık! Her an arkamızdan bir kurşun, bir bıçak yemek korkusundan uzak, mutlu gelecekler düşünebilseydik!»

«İstanbul'da hiç tehlike yok mu, dersin?»

«Elbette var. Olmaz olur mu? Ne var ki üzerinde şu güzel şarabı yetiştiren topraklar, her adım başında bir tehlike saklıyor. Dev makinalar, insanları bu güzel topraklarda birbiriyle boğazlaşmaya iteliyor. Kadın - erkek, hepsi, bu korkunç kadere doğru sürükleniyor. Ben, çok kaygulu, çok üzgünüm, Mehmet. Ne dediğimi anladığını sanıyorum. Kadın - erkek hepimizi lânetli bir siyasal çarkın dişleri arasına atmağa çalışıyorlar. Gündüzleri, karadüşe benzeyen olaylarla karşı karşıyayım. Geceleri, düşlerim de canavarlarla dolup taşıyor. Hepsinin gözleri kocaman ve yuvarlak. Yalnız sende bunu görmüyorum. Tatlı, hülyalı bakışlarla gözlerime bir bakışın var. Bana sonsuz bir rahatlık ve güven veriyor.»

«Asula, köyde benim canımı kurtardınız. Sizi çok güzel ve sevilesi bir kız olarak bulmuştum. Beni hastaneye dek izlediniz. Bütün bu ilginin siyasal bir erek uğruna kullanılıp kullanılmadığı üstüne hiç düşünmedim. Evinizde rastladığım pontos çetecileri, beni harcamağa kararlı görünüyorlardı. Babanız buna engel oldu.

Böylece ona karşı da çok minnettarım. Sonra sizi derinden derine üzen ve karadüşlerle dolu bir karanlıkta yaşatan nedenleri hep biliyorum. Buralardan kaçıp gitmek için duyduğunuz şiddetli istek sizin içten bir pontoscu olmadığınızı bana gösterdi. Okula doğru gelirken size gülerek «teğmenim» diye seslenen geveze delikanlının bu bir tek lâfı bana içine düştüğünüz korkunç çıkmazın varlığını anlattı.»

«Kardeşin Ahmet'in de benim durumuma düştüğünü biliyor musun?»

«Hayır!»

Mehmet Kemal, bir ihtiyat tedbiri olarak bildiğini sakladı.

«Nasıl oldu da sana söylemedi.»

«Ben, onun yaşayışiyle ilgilenmiyorum artık. Ne yazık ki o da bu çarka takılmış gidiyor.»

Mehmet Kemal, çok düşünür gibi yaptı. Sonra boş bekleyen bardakları doldurdu.

«Onura!»

«Onura!»

Bu sırada merdivenlerde ayak sesleri işitildi. Sonra odanın kapısı vuruldu. Asula, şişenin birini karyolanın altına saklayarak kapıya koştu. Kapının çerçevesi içinde kuru, orta boylu, açık alınlı ve gözlüklü otuzbeş - kırk yaşlarında bir adam göründü.

«Buyurun, müdür bey. Bir konuğum var da.»

«Biliyorum, yeğeniniz miş. Biraz dışarı buyurur musunuz? Size bir öğrenci üstüne bir şey soracağım da.»

Mehmet Kemal'e de:

«Kusura bakmayın!»

Dedi.

Asula ile müdür, yandaki müdür odasına girdiler. Müdür, güderi ile gözlüklerini temizlerken:

«Asula, kızım, dedi. Yeğenim dediğin bu delikanlının bir Türk olduğunu bilenler var. Bundan bir şey anlamıyorum. Kaygulandım da sizi tedirgin ettim.»

«Müdür bey, belki de size söylemişlerdir. Bu delikanlının ikiz kardeşi olan Ahmet, şimdi Sokrates adiyle bizim saflarımızda subay olarak bulunmaktadır. Onun ne kerte bizden ve güvenilir olup olmadığını anlamak işiyle görevlendirildim. Gördüğünüz gibi masumca bir sofra başında konuşup dertleşiyoruz. Henüz bir şey anlamış değilim. Bu delikanlı, Rum bir anadan gelme olduğundan henüz Türk olduğunu bile ayırt edecek durumda

değil. Bana güvenebilirsiniz. Biliyorsunuz, örgütlerimize çok yakın ilişkiler içinde olduğundan ilerde belki bir zararı dokunur diye onu Tavşandağı'nda gizli örgüt vurdurmak istedi. Atılan kurşun ve saçmalarla salt yaralandı. Bugün hastaneden çıktı. Verilen buyrukla alıp buraya getirdim. Bunları size bile söylemem suçtur, aman müdür bey, gözünüzü seveyim. En ufak şey canıma mal olabilir.»

Müdür Vasil beyin gözleri, bu sözler üzerine korkuyla büyüdü. Ayağa kalkarak gitmeğe davrandı:

«Kusura bakma, kızım, yalnız okulda çokça göze batmamağa çalışın. Milletin ağzı torba değil ki büzesiniz. Haydi, allahaısmarladık Asula!»

«Güle güle müdür bey.»

Vasil bey, küçük odanın kapısını yine açarak Mehmet Kemal'e:

«Afiyet olsun, oğlum, allahaısmarladık» dedi ve koşarcasına merdivenlerden inip gitti.

Asula, odaya girdiğinde Mehmet Kemal'i masaya dayanmış olarak ayakta buldu:

«Otursana, neden ayaktasın?»

«Bu adam, benim için geldi buraya. Bunu sezdim. Sezgimde de kolay kolay yanılmam. Çok çileli bir yaşayış yaşadığımdan içli seziyorum. Müdürle benim üzerime konuştuğunuzu anladım. Eğer doğru söylemezseniz şimdi kalkıp giderim.»

Asula güldü:

«Otur, allahını seversen. Ben sana anlatmayacağım dedim mi? Şimdi, dur hele, gramofona şu Schubert'in liedlerini koyalım. Yumuşak, derin, duygulu, romantik bir müzik bahçesinde şarabımızı içelim ve konuşalım, ne dersin ha?»

«Peki, koy plâğı da otur anlat bakalım şu işi.»

«Ama, çok sinirli görüyorum seni.»

«Sinirli değil, tedirgin ve kayguluyum. Biliyorsun, zaman gereğince hepimiz birer vahşî hayvan içgüdüsüne sahip olmağa başladık. En ufak kıpırtıda bir tehlike seziyoruz.»

Plâk çalmağa başladı. Sıcak sesli bir tenor, etkili bir romantizm havası içinde bütün tehlikeleri unuttururcasına ilk liedi söylüyordu. Yeniden yağmağa başlayan kar, pencerelerin camlarına çarpıyor, orada, bu romantik müziğin karışmasiyle gerçek korkunçluğunu yitirerek bir ak papatya fırtınası gibi aldatıcı bir güzellik alıyordu. Acımasız doğa, taa uzaklardaki dağlara dek ki-

raz bahçelerinden geçen bir çiçek fırtınasının Imgesel bahçelerini andırıyordu. İki genç gövdeye giren şarap ve müzik, doğanın zulmünü hiçe indiriyordu. Mehmet Kemal:

«Şimdi, şu tipide ovalarda, dağlarda gezip dolaşmak ne güzel olurdu, dedi. Elimde bir mavzer, ya da bir güzel çifte. Ne yazık ki şu topal bacakla doğa beni arkadaşlığa kabul etmez.»

Asula, boşalan bardaklara ak şaraptan doldurdu:

«Dur hele, sana müdürle konuştuklarımızı anlatayım.»

«Anlat ve doğruyu söyle.»

Asula, iyice çakırkeyif olmuştu. Kolunu Mehmet Kemal'in omuzuna attı:

«Senin gibi güzel çocuğa hiç yalan söylenir mi, pulaki mu? Bak şekerim, müdür Vasil efendi, gerçekten de buraya senin için geldi. Seninle okula geldiğimizi hemen gammazlamışlar. Ben de seninle gizli örgütün buyruğuyla ilgilendiğimi söyledim. Ortada Ahmet dolayısiyle böyle bir dedi - kodu da var ya. İşte ondan yararlandım. Seni gizlice kontrol etmekte olduğumu söyleyerek herifi savdım. Şimdi serbest kalabiliriz. Müdürün böyle şeylerden ödü kopar. Kendisi ılımlı pontosculardandır. Benim pontos saflarında subay olup onun okuluna öğretmen gelişim onu sürekli olarak kuşku içinde bırakıyor. Kendilerini ve buraları kontrol etmek üzere buraya atandığımı sanıyorlar. İşte, şekerikom, bu iş böyle. Bundan en ufak bir kuşkun olmasın.»

«Peki, ama, Asula, böylece kendini de tehlikeye atmış olmuyor musun? İlerde, kontrol için sana hiç kimsenin buyruk vermediği meydana çıkarsa ne yapacaksın?»

«Merak etme, şekerikom; onun için de bir kulp buluruz.»

Gramofondan Schurbert'i kaldırarak bir fokstrot koydu. Sonra Mehmet Kemal'in koluna asılarak:

«Kalk, pulakimu, dedi, seninle bir dans edelim. Yavaş dönerlz, kalçanı incitmemeğe çalışırız.»

Mehmet Kemal, kalktı. Genç kızı belinden hafifçe sardı. Küçük adımlarla dönmeğe başladılar:

«Kalçan ağrırsa söyle, bırakalım.»

«Henüz ağrı ney duyduğum yok.»

Mehmet Kemal'in boyu çok uzun olduğundan Asula, başını onun göğsüne yaslamıştı. Genç kızın kısa kesilmiş parlak saçlarından Mehmet Kemal'in içini gıcıklayan tatlı bir esans kokusu yükseliyordu. Foksrot plâğı çoktan durduğu halde onlar hâlâ dönüyorlardı. Mehmet Kemal, ter içinde kaldığını ayırt ederek:

«Kapıyı açalım, çok sıcak oldu» dedi. Sıcak odada şarap ikisini de çarpmıştı. Asula, ayrılıp kapıyı araladı. Yine Mehmet Kemal'e sarılarak onu yavaş yavaş döndürmeğe, fokstrotu ağziyle çalmağa başladı. Mehmet Kemal:

«Ben, boğulacağım bu odada. Haydi kırlara çıkalım, diye önerdi, bak kar ne yumuşak yağıyor. Biraz kar altında yürümek istiyor canım.»

«Sen, deli misin canikom? Dışarda tipiden göz gözü görmüyor. Kurtlara yem mi olmak istiyorsun? Sonra, sen, daha hastasın. Senden de bu durumda ben sorumluyum. Seni nasıl, hangi akılla böyle dışarı bırakırım?»

«Asula, ben boğuluyorum, diyorum, burda. Şöyle evlerden, mahallelerden ötede biraz gezip hava alalım. Ben, çocukluğumdanberi hep böyle gezintiler yaparım. Doğanın, kara, ak fırtınaları içinde gezip dolaşmak bana çılgınca bir tat verir. Bunu ölsem sana anlatamam. Kurttan korkma. Yanımda onların hakkından gelecek kocaman bir tabancam, bol mermim var. Haydi gel benimle ne olur.»

«Kırlara doğru nasıl açılırız bu havada? Gören deli der bize.»

«Desin! Bu yeryüzünde ancak akıllılara deli diyorlar. Haydi, giy mantonu. Ben de şu fesi atayım kafamdan. Yünlü bir şey bul bana kafama sarayım. Bak, şu dışarının güzelliğine. Bizim yeşilırmak boyundaki kiraz bahçelerinin çiçekleri de ancak bu kerte güzel olur. Hastanede yata yata boğuldum sanki. Ömrümde kapalı bir yerde bu kerte uzun süre ilk kalışım bu. Doğanın başı boş ıssızlıklarına doğru bir atılaşım geldi, sorma gitsin. Sen, bana dek gelip buraya getirmeseydin, ben çoktan kırlara açılırdım. Belki Yedikırlar'ı bile boylamıştım şimdiye dek. Çıkalım mı ha, ne dersin, Asula?»

«Peki, çıkalım, çıkalım ama, bu kerte vurdumduymazlık ta olmaz. Öp beni bakayım bir kez. Dudaklarımdan öp beni. Seni ilk gördüğüm gündenberi dudaklarım, senin susuzluğunu çekiyor. Sen, duygusuz bir erkek misin, yoksa çok romantik misin, anlayamadım gitti. Senden başka herhangi bir erkek, şimdi senin bulunduğun şu avantajlı durumda olsaydı çoktan doğanın buyurduğu en güzel aşk destanını yazardı. Haydi, durma artık, öp beni diyorum sana!»

Bunları söylerken asılıyor, Mehmet Kemal'i aşağı doğru çekiyordu.

«Asula, sen, bir öğretmensin. Üstümüze biri gelebilir. Kötü

duruma düşeriz. Burası okul! Burda seni öpebilmek için kendimi özgür duymuyorum. Biliyorum, çok kötü ve belki de romantik, zararlı bir duygu bu. Dudaklarımın ucuna dek sokulmuş olan cenneti öteye iteleyen bu duyguya lânet olsun. Ofl Patlayacağım. Haydi, kırlara açılacağız. Orda istediğimizce öpüşürüz.»

Genç kızın kollarından kurtularak pardösüsünü giydi ve fesini başına geçirerek dışarı fırladı. Asula da çabucak mantosunu giyerek arkasından çıktı. Birkaç yıl eskimiş Merzifon şarabı iki genç insanın içinde pembe bir ayaklanış dünyası yaratmıştı.

İnsanoğlunun kanunlarını birer kibrit çöpünden çit gibi çiğneyerek tipinin içine daldılar. Mehmet Kemal, çoğu zaman tek başına gezip dolaştığı şehrin dışındaki bahçelere doğru biraz topallayarak koşarcasına ilerliyor. Asula da arkasından koşuyordu. İnce toz gibi yağan kar, ikisinin de üstünü başını ağartmış, bir güzelce maskelemişti. Hıristiyan mahallesinin kenar evleri, ak duvan perdesinin ötesinde biçimsiz siluetler gibi kararıyordu. Ortalıkta tek canlı görünmüyordu. Bağlar, bahçeler arasından geçiyorlardı. Üzüm kütükleriyle elma, badem, erik ve ayva ağaçları, ak birer eşofman giymiş canlı yaratıklara benziyordu. Asula, Mehmet Kemal'e yetişerek koluna girmiş, daha ileri gitmesini engellemek istercesine onun yürüyüşünü ağırlaştırmağa çalışıyordu. Biraz sonra doğanın şiddetinden yakınan ilk zavallı yaratıklara rastladılar: Birkaç kâküllü tarla kuşu, hemen ayaklarının altından üzgün ve acıklı birkaç nota çıkararak kalkıp birkaç adım öteye birer kireç taşı gibi düştü.

Yolun kenarındaki dikenler üzerinde bir sürü saka, iskete ve ispinoz, ıslanmış ve küçülmüş gövdelerlyle elle tutulacak bir uzaklıkta insan tehlikesini hiçe sayarak yaşamanın demir kanunları gereğince, günlük yemlerini toplamağa çalışıyordu. Mehmet Kemal, bir ikisini yakalamak üzere elini attıysa da başaramadı. Ancak, bir iki adım öteye uçup konarak yine dikenlerden donmuş yemlerini söküp çıkarmağa koyuldular. İki genç insan da bu yaşayış çilesinin zulme benzeyen tablosunu acıyarak seyretti. İkisi de hâlâ sarhoştu. Eskimiş şarap, onların ruhlarının bahçesinde büyülü ateşini yakmış, doğayı onlara çiçek fırtınasının ılık soluğu altında gösteriyordu. Yalnız, şu ötücü kuşların korkunç ve acıklı yoksulluğu, ikisini de uyardı. Dönüp şehre baktılar. Tipi, şehri ak bir geceye gömmüştü. Asula:

«Mehmet, çılgınlık bu bizimki, dedi, nereye gidiyoruz böyle?

Bak, şurda bir bağ evi var. Oraya sığınalım bari. Islanırsak kötü olacak. Ben, oraya gidiyorum.»

Asula, böyle diyerek çitten kapıyı itti. Bahçeye girdi. Kapısı açık iki odalı bağ evinin karanlığına daldı. İçerisi ona öyle sıcak geldi ki, kerpiç duvarlar ve toprak dam, tipiye alabildiğine meydan okuyordu. Bir dakika sonra, Mehmet Kemal'in apak gölgesini yanı başında buldu. Birbirlerini iki apak hayalet gibi görünce bir süre katıla katıla güldüler. Sonra, birbirlerinin üstlerindeki başlarındaki karları silktiler. Tipi, kapısı olmayan kapı çerçevesinden içeri ak bir duman püskürüyordu. Mehmet Kemal'in gözüne gecikmiş bir çalıkuşu ilişti. Çatının aralıklarında yuva tuttuğu anlaşılan hayvancağız, onların içeri girmesiyle tedirgin olmuş, içeri giremiyor, kar tutmuş ağaç dalları üzerinde de barınamayarak kulübenin önünde fır dönüp duruyordu.

«Bak, Asula, dedi, şu çalıkuşunun evini sahiplendik. Hayvancağız dışarda kaldı. Ne yana sığınacağını bilmiyor.»

«Sen, onu bırak ta ben üşümeğe başlıyorum.»

«Sende kibrit bulunur mu?»

«Her zaman yanımda taşırım.»

«Ver bana onu öyleyse. Baksana, bir yığın budanmış asma çubuğu bir de ocak var burda. Sana bir ateş yakayım da gör.»

Hemen ocağa bir kucak çubuk doldurdu. Kibriti çaktı. Ateş parladı. Az zamanda iç odaya tatlı bir sıcaklık yayıldı. Mehmet Kemal, pardösüsünü çıkararak döğülmüş toprak tabana serdi. İkisi de yüzleri ocağa dönük oturdu. Korkunç tipi, kulübenin kapısına kalın bir perde gibi gerildiğinden gece karanlığına gömülen kulübenin içi, nar rengi bir aydınlıkla doldu.

Asula:

«Şimdi burda bütün dünyadan uzağız, dedi. Ne güzel şey! Böyle bir dekorun ancak romanlarda bulunabileceğini sanırdım. Oysa bunu biz de yaratabilirmişiz.»

«Hoşuna gitti demek?»

«Şu küçük ateş her şeyi değiştirdi.»

Bunu söyleyerek başını Mehmet Kemal'in omuzuna yasladı:

«Kendimi bayağı mutlu duyuyorum. Mehmet! Gerçekten de iyi ettik buraya geldiğimize. İnsanlardan, onların herkes için her türlü düşünen ölçüsüz kafalarından, dedikodularından, korkunç etkilerinden uzaktayız şu sıra. Siyasetin, ölüm - dirim rüzgârlarının kum yığınları gibi savurup durduğu insan toplumuyla aramızda şimdi tiplnin korkunç perdesi var. Keşke şu oturduğumuz yal-

nızsı kulübe Merihte kurulmuş bir kulübecik olsaydı. Orda biraz yiyecek - içecek te bularak salt iki gönül insanı olarak yaşasaydık. Doğanın kucağında salt bir erkek bir dişi olarak kalsaydık. Hiç kimse bizi kendi çıkarı, kendi ne idüğü belirsiz davâsı için ateşe sürmeseydi. İnsanın zalim hırsı, şu güzelim yeşillikleri, şu elize bahçelerinden ayırtısız güzelim yeryüzünü bir çakırdikeni kırlığına, bir kaktüs çölüne çevirmeseydi, bizler ne mutluluk destanları yaratırdık. Ne var ki senin usun sayesinde bugün olsun insan hırslarının engerek sürüleri gibi sokaklarından aktığı şehirden uzaktayız. Bunu da güzel bir mutluluk sayıyorum. Okul müdürü Vasil efendi, burda bize baskın yapamaz. Burası, şu sıra ancak tanrının bahçesidir. Şu sırada tipi, her ikimizi insanların bizi ateşten bir çemberle çevreleyen zulmünden ve kirli gözlerinden ayırıp güzel duygulardan başka bir şeyin çiçeklemediği tanrının ıssız bahçesine attı. Sen, hiç âşık oldun mu, Mehmet?»

«Bilmem. Belki de âşık olmağa hiç vaktim olmadı.»

«Öyleyse, şu yaşa dek boşuna yaşamışsın, canikom!»

«Peki, ya sen? Sen, âşık oldun mu?»

«İnsan, İstanbul'da yaşar da sevmez olur mu? Ah, o güzel İstanbul! Her yanı cennet gibidir. Her yanında sevilecek insanlar vardır. Orda insan, dünyaya salt sevmek için geldiğini sanır. Çünkü, her şey öylesine güzeldir ve hoşgörülüdür ki seni her saat sevişmeye çağırır. Bir kuytuda yanlışlıkla sevişenlerin üstüne basarsın da görmezlikten gelerek geçersin. O da sana aldırış etmez ya. İşte, Dam dö Siyon'da okurken ben de bir Türk delikanlısını sevdim. Üniversitede okuyordu. Sonra, okulu bitirip Avrupa'ya gitti. Ne bir mektup, ne bir haber. Gidiş o gidiş. Cehennem gibi bir özlemle yandım yıllarca. Kendimi herkes gibi geçici aşklarla avuttum. Kalbim o büyük serüvenden sonra bomboş kaldı. Onunla, düşünüyorum da, cehenneme dek giderdim eğer isteseydi. Ben, yeryüzünde aşktan üstün bir şey tanımam.»

Mehmet Kemal, bu sırada Asula'nın kar taneleriyle ıslanmış sıcacık, yumuşacık saçlarını okşuyordu. Genç kızın başı, onun parmaklarının altında okşanan bir kedinin sırtı gibi ürperiyordu. Asula, sıcak ve şakrak sesiyle düşteki gibi konuşuyordu:

«Mehmet, şurda baş başa bulunuşumuzun nedenini ölsen bilemezsin. Sana anlatayım da şaş! İstanbul'da ölesiye sevdiğim İbrahim, ikizin gibi sana benziyordu. Seni köyde izcilerin arasında ilk gördüğüm gün ruhumun derinliklerine dek sarsılmıştım, şaşırmıştım. Dilim tutulur gibi olmuştu. Seninle ilgilenerek ko-

nuştuğum zaman da sesinin ve davranışlarının da onu andırdığını görerek daha çok şaşırmıştım. Sanki tanrı, içimdeki o eski ve derin yarayı yeniden açarak beni cezalandırmak ya da mutlu kılmak istiyordu. Senin vurulduğun gece yaralı ve sarsılarak bizim eve doğru geldiğini düşümde gördüm. Bu, öyle etkili ve korkunç bir şeydi ki hemen geceliğimle yatağımdan fırladım, hiç kimseye bir şey söylemeden evden çıktım. Seni düşümde gördüğüm yere doğru koştum. Seni otlar arasında yarı baygın buldum. Bu düşle bu gerçeğin elele vererek beni çok korkuttuğunu, hem de mutlu kıldığını söyleyebilirim.»

Mehmet Kemal, genç kızın bu anlattıklarına çok şaştı:

«Demek benimle eski sevdiğine benzeterek ilgilendin?»

«Evet, böyle oldu. Ne yalan söyleyeyim. Bunu sana anlatırken yüzüm kızarıyorsa da doğruyu söylemekten de kendimi alamadım. Şimdi, söyle bana: Koleji bitirince ne yapacaksın? Köye mi gideceksin, yoksa yüksek eğitim görmek üzere İstanbul'a mı?»

«Dedem beni İstanbul'da tıbbiyeye göndermek istiyor.»

Asula, bununla son kerte ilgilendi:

«Bak, buna çok sevindim, Mehmet. Bu belâlı yerden kaçıp ben de seninle İstanbul'a gelsem, bana arka olur, beni korur musun? Ben ordaki okullardan birinde de öğretmenlik alabilirim. Beyoğlu'nda bir küçük oda tutarız. Sen, tıbbiyede okursun, ben de öğretmenlik, yaparak yaşayışımıza gerekli parayı kazanmağa çalışırım. Herhalde deden de sana geçimin için gerekli parayı gönderecek. Seninle orda güzel bir yuva kurardık, ne dersin, ha?»

«Allah, derim. Elbette güzel bir düşünüş. Beni bayağı şımartıyorsun. Hoşuma gidiyor bu hülyaların.»

«Ne hülyası, Mehmet? Sen karar ver, her şey dediğim gibi olacaktır. Beni hiç kimse alıkoyamaz İstanbul'a gitmekten!.. İnan bana, Mehmet! Şu topraklarda, barut fıçısı üzerinde yaşıyor gibiyiz. Burda kaldığın sürece sen de benimle bu korkunç talihi paylaşacaksın. Çok korkunç günlerin doludizgin yaklaştığını görüyorum. Elimden gelirse anamı-babamı da mallarını, mülklerini sattırıp İstanbul'a kaçıracağım. Onların canları da tehlikede. Hades'ten (Cehennem) yükselen ağulu rüzgârlar, bir gün buralardan bütün canlıları ve güzellikleri kavurarak korkunç bir samyeli gibi geçecek. Ben bunları düşünerek her gece yatağımda korkudan büzülüyor ve tirtir titriyorum. Bana inanıyor musun, canikom?»

«Elbette inanıyorum, Asula. Bu kanlı günlerin hazırlandığını ben de senin gibi görüyorum. Buralarda pek çok günahsız insanın canı yanacak.»

Asula, Mehmet Kemal'in göğsünden doğrulmuş, sıtma nöbetine tutulmuş gibi titriyordu. Bunu gören Mehmet Kemal, onun üşümeğe başladığını görerek yerinden fırladı. Dışardaki çitlerden kuru çalı - çırpı söküp getirecekti. Asula:

«Nereye gidiyorsun?» diye sordu.

«Baksana üşümeğe başladın. Titriyorsun. Dışardan biraz yakacak ney getireyim, dedim.»

«Ben soğuktan değil, gelecek günlerin korkusundan titriyorum. Sen, beni yüreğindeki ateşle ısıtırsan bu titremem daha çabuk geçer.»

Mehmet Kemal, gülerek kapısız odadan içeri zorlayan tipinin içine dalıp gözden yitti.

Onun uzun bir süre dönmediğini gören Asula, kayguyla yerinden fırlayarak kapıya koştu. Bu sırada Mehmet Kemal'i, kucağındaki apak çalı - çırpıyla ve apak gövdesiyle karşısında buldu. Öğlenin bir tek gözlerinin karla örtülmediğini görerek şaşırdı.

«Hava, çok kötü, Asula. Felâket. Buralarda böyle kar yağdığını ilk kez görüyorum.»

Odunları dizlerinde kırarak ocağa doldurdu. Kar suyu ilkin ateşi söndürür gibi olduysa da sonra harlandı. Asula, üstündeki karın erimesine meydan vermeden Mehmet Kemal'i tepeden tırnağa ağartan karları eliyle vurarak silkti:

«Şehre dönebilecek miyiz? Yolu yitirmeyelim?»

«Çocuk musun? Tipi birazdan hızını alır, döneriz.»

Ateşin başına yan yana oturdular. Asula, Mehmet Kemal'in başını dizlerinin üzerine yatırdı:

«Üşüdün, biraz ısıtayım seni.»

Mehmet Kemal, kuzu gibi ona boyun eğdi. Başı, bir genç kızın dizleri üstünde ilk kez dinleniyordu. Öyle tatlı bir mutluluk duyuyordu ki bunu genç kıza duyurarak küçülmemek için serinkanlılığının paravanası arkasına saklanmağa çalışıyordu.

«Bana karşı neden böyle donuk duruyorsun, Mehmet? Seni güzel, sevilesi bir kız bulmuyor musun? Bu ıssız yerde bile bana sanki bir yığın insan içinde bulunuyormuşuz gibi davranıyorsun? Doğrusunu istersen ben seni hiç mi hiç anlamıyorum. Sen, hiç te göründüğün gibi delişsin. İçinde yürek yerine bir buz parçası var sanki.»

Mehmet Kemal, bu sırada yüzünün üstünde pespembe etli bir çift dudağın öpmek isteğiyle kendisininkilere doğru eğildiğini görüyordu. Birden bire yılan sokmuş gibi toparlandı ve Asula'nın başını kendi geniş göğsüne bastırarak dudaklarını öpmeğe başladı. Bu, dudaklarına değen ilk kadın dudağıydı. Genç kız, onun kolları arasında pelte gibi kendini bırakmış, inliyordu:

«Öp beni Mehmet, daha çok, daha sıkı öp. Ölünceye dek öp!»

Mehmet Kemal'in dudakları ağzını kapayınca içinden inliyor, biraz soluk alınca yine konuşuyordu:

«Gidelim mi İstanbul'a şekerikom? Nasıl, karar verdin mi? Bu netameli yerden bir ayak önce kaçalım. Burda seni de öldürecekler, beni de. Pontosçular, günün birinde sizleri kesecekler. Kuvayı Milliyeciler de öç almak için bizleri kesecekler. Boşu boşuna, Venizelos'un hırslarını doyurmak uğruna ölmek istemiyorum. İstanbul'da istersen hemen evleniriz. İstersen müftülüğe başvurup hemen müslüman olurum. Sen gerçi hıristiyan bir anadan doğmuşsan da baban müslümandı. Annen de sonra müslüman olduğundan sen, su katılmamış müslüman sayılırsın. Nasıl dediklerimi anlıyor musun? Sen, bu yıl okulu bitirinceye dek hazırlanırız. Ben, hem yol parasını, hem de İstanbul'da ilk günlerde bize gerekecek parayı toplarım. Annemle babamı da İstanbul'a kaçmağa zorlarım. O zavallıların da bir hiç uğruna ölmelerini istemiyorum.»

Mehmet Kemal, en sonra işin ucunda tatlı bir serüven sezdiğinden:

«Peki, sen hazırlan, ben de hazırlanacağım, dedi. Biliyorsun ki benim köyde bir sürü takınağım var. Annem, dedem, kızkardeşlerim ve kardeşim Ahmet. Onu da kurtarmam gerek.»

Asula, bunun üzerine yerinden fırladı. Onu da tutup kaldırdı:

«Çok mutluyum Mehmet, çok, çok, pek çok, dedi. Senin bu kararın, bizden sonra birçok insanın da canını kurtaracak. Hep birlikte kurtulacağız. Göreceksin, İstanbul'da nasıl mutlu olacağız. Gel, şimdi bunun onuruna seninle bir vals yapalım.»

Ağziyle «Tuna Dalgaları»nı çalarak Mehmet Kemal'i odanın içinde ordan oraya sürüklemeğe başladı. Tipi, bacaya baskı yaptığından, odanın içine duman yayılıyor, onların gözlerini yaşartıyordu. Oturunca duman yukarda asılı kalıyor, açık kapıdan yan yan sıvışıp tipiye karışıyordu Mehmet Kemal, ocağa yine çalı çırpı attı. Bir süre daha oturup konuştular. Eskimiş şarap, artık, onların üzerindeki egemenliğini bırakıp gitmişti. Şimdi,

kendilerini kaplamış olan yepyeni duyguların ve düşüncelerin kucağına düşmüşlerdi. Namuslu ve tertemiz düşünceler, varlıklarının derinliğinde ak zambak bahçeleri gibi ağarıyordu. Artık, cinsel istekler, ikisinin de en güçlü duygusu olduğu halde bu düşüncelere egemen olamıyordu. Cinsel içgüdü, yeni tutulmuş bir vahşi hayvan gibi bir demir kafese tıkılmışa benziyordu. Artık, Asula da eskimiş aşk görgüsünün altın anahtarlarını kullanamaz olmuş, onları nereye koyacağını bilmediği yararsız aygıtlar gibi elinde tutuyordu. Artık, hayvan insanı, bu ıssız kulubenin cinsel cenneti bol bol adayan havasından kovmuş, elmayı paylaşan Adem'le Havva gibi Serendip'e benzer çok uzak bir yere sürgüne göndermişlerdi. Artık, öpüşmüyorlardı da. İki ağırbaşlı insan olarak salt konuşuyor, birbirlerinin yanında bulunmanın verdiği tatlı huzurdan bulunmaz bir mutluluk bahçesi gibi yararlanmağa çalışıyorlardı. Gelecek mutlu günlerin düşleri, ak çiçeklerle dolu sonsuz gülbahçeleri güzelliğiyle gözlerinin önünde uzayıp gidiyordu. Asula:

«Bak, Mehmet, diyordu, sana İstanbul'u karış karış gezdireceğim. Adalardan Kınalı, Heybeli, Büyükada gerçekten tanrının cennette yarattığı bahçeler gibidir. Çamlıklar altında hülyasını en gerçek sevginin şiiriyle kaynaştıran sevgililer, sanki bir tek gövde gibi birbirleriyle kaynaşarak dolaşırlar. Deniz ayaklarının altında ve gözlerinin önünde uzaklara dek mavi ipek bir halı gibi serilir gider. Gökyüzünden ak bulut parçaları geçerken onları birer tanrısal araba gibi durdurup içine binmek ve bunun içinde mutluluğun son sınırlarına dek gitmek istersin. Boğaziçi, bir başka cennet vâdisidir. Rumeli kıyısının başka, Anadolu kıyısının başka güzelliği vardır. Oralarda leylak ve erguvan ağaçlarının, mastika içkisi kokan çam ağaçlarının altında oturup bir iki sat sevişenler, artık, cennetin, dünyadan başka bir yerde olduğuna inanmazlar. Seninle bütün bu dediğim yerleri kol kola gezeceğiz. Bir kez âşıksak bin kez âşık olacağız.»

Mehmet Kemal, bunları, Asula'nın kucağına başını koymuş olarak dinliyordu. Bir aşk kapkaççısı sanarak küçümsediği genç kıza şimdi daha başka düşüncelerle bakıyordu. İstanbul'un o cennet güzellikleri içinde aşkı tanıyan bir kız, Anadolu'nun verimsiz bucağında elbette onun gibi aşk özlemine tutulacaktı. Asula'nın aşktaki serbestliği onun kötü karakterinden, ahlâksızlığından değil, cennete bir kez girip çıkmış olmasından geliyordu. Cennetin nimetlerinden bolca tatmış olan genç kız, bunu bir alışkanlık ola-

rak sürdürmek istiyordu.

İki genç insan, artık birbirinin yanında mutluluk duymağa başlamıştı. Bundan dolayı saatların, hele kış saatlarının ne kerte hızlı akıp gittiğini büsbütün unutmuşlardı. Dışardaki tipi ve ocaktaki ateşin aydınlığı geceyle gündüzü birbirine karıştırmış gibiydi.

Neden sonra dışarda hırçın bir at kişnemesi işittiler. Atın savurduğu çiftelerden birkaçı kerpiç duvarda güm güm ötünce ikisi de birbirine baktı. Dışarda doğal olmayan bir olay mı geçiyordu? Mehmet Kemal, hemen uzun namlulu tabancasını yakalayarak kendini dışarı attı. Tipi dinmişti. Mehmet Kemal'in kendini bahçeye atmasiyle hâlâ kişneyip duran bir atla yüzyüze gelmesi bir oldu. Eğerli atın üstünde binicisi yoktu. Durumu şimşek hızıyle anlamakta gecikmedi: Atın arkasında birkaç kurt vardı. At, çabucak Mehmet Kemal'in arkasına dolanarak onu beş kurtla karşı karşıya bıraktı. Hayvanların yüzü gözü kan içindeydi. Gözleri çakır bir ışıkla parlıyordu. En öndeki kurt, onun üzerine atıldı. Mehmet Kemal'in tabancası hayvanın ağzının içinde patladı. Kurt sendeleyerek olduğu yere yıkıldı. Ötekiler, gerileyerek birkaç adım ötede Mehmet Kemal'e bakmağa başladı. Mehmet Kemal, tabancasının öbür kurşunlarını da geri kalan kurtların üzerine boşalttı. Yaralanan bir ikisi inleyerek geri çekildi. Ne var ki uzaklaşmadılar. Bu sırada ata bir göz atan Mehmet Kemal, eğerin üstünde yeni yüzülmüş bir kurt postu, dürülmüş bir asker kaputu, bir de eğerin başına asılmış bir beylik mavzer gördü. Hemen mavzeri aldı. İçinde üç mermi vardı. Biraz ötede bekleyen kurtlara mavzerin son kurşunlarını boşalttı. İki kurt daha debelenerek karlar üzerinde kımıltısız kaldı. Yaralı olduğu anlaşılan öbür ikisi patika boyunca topallayarak uzaklaştı. Bu sırada Asula, dışarı çıkmış, yuvarlaklaşan gözleriyle bir yandan yerde yatan kurtlara, bir yandan Mehmet Kemal'e bakıyordu:

«Bunlar ne böyle, Mehmet?»

«İşte görüyorsun, güzelim. Ortada bir dram var. Anlaşılan bir asker öldürdüğü kurtların postunu yüzmek üzere tüfeğini eğere asarak işe koyulmuş. Bu sırada geri kalan kurtların saldırısına uğrayarak parçalanmış. Kurtlar, bu kez de ürküp kaçan atın arkasına takılıp buraya dek gelmişler. Akıllı at, bacadan çıkan dumandan burda insan bulunduğunu anlayarak bize sığınmış. İyi de etmiş.»

Birlikte ata baktılar. Hayvancağız, ölüm korkusundan yeni yeni sıyrılmağa başlamış, kafasını sallayarak onlara sürtmeğe ça-

lışıyordu. Mehmet Kemal, Asula'ya:

«Şimdi, şu kurtları sürükleyip kulubeye atarak şehre dönelim, dedi. Atın sırtındaki kurt postu kalsın. Ben, bu durumda hayvanı götürüp hükûmete teslim eder, kulubeye koyduğumuz kurtları da bildiririm. Kurbanın bir jandarma olabileceğini sanıyorum. Hemen gelip burdaki kurtları da almalarını söylerim. Öyle sanıyorum zavallı jandarma şimdi, bu kurtların karnında yatıyor.»

Mehmet Kemal'e genç kız, üç kurt leşini sürükleyerek kulubeye attılar. Sonra atı yedekleyerek ağır ağır şehre yollandılar. Koranlık iyice çökmüşse de diz kapaklarına dek yükselen kar, çiğ bir aydınlıkla yaklaşan geceye meydan okuyordu. Şehirde lâmbalar yanmıştı. Yeni bir kurt saldırısına uğramaktan çekinerek durmadan arkaya, sağa, sola bakıyorlardı. Şehre girdiklerinde sokakları bomboş buldular. Okulun önüne vardıklarında Mehmet Kemal:

«Asula, dedi, sen, bu olaya tanık olmamış ol. Ben, tek başıma kırda gezerken ata ve kurtlara rastlamış olayım. Şimdi, doğru jandarma dairesine gidiyorum. Sen, içeri gir. yatağına uzan.»

«Peki, beni öpmeyecek misin?»

«Bak, o hiç aklıma gelmedi.»

Havanın soğuttuğu dudakları birbirine kenetlenince birden ısındı. Asula:

«Sen, annenlere gideceksin, değil mi? Gitmeden önce ne zaman buluşalım? Sen bu gece okulda mı kalacaksın?»

«Evet, okulda kalacağım. Yarın öğleye doğru sana uğrarım. Konuşuruz. Haydi, sen şimdi, okula gir de göreyim.»

Genç kız, yanındaki kocaman anahtarla dış kapıyı açtı. İçleri süzülerek yavaşça kapadı. Mehmet Kemal, atı yedekleyerek yavaş - yavaş jandarma dairesine yollandı.

— 14 —

Asula, ertesi sabah, Mehmet Kemal'i beklemeden koleje inmişti. Dünkü serüvenin sonunu çok merak etmişti. Mehmet Kemal de kahvaltı etmiş, dışarı çıkmak üzereydi. Okulun iç mer-

divenlerinde karşılaştılar. Hava, dünkü korkunç tipiyle eğlenircesine günlük güneşlikti. Yeri kaplayan kalın kar tarlası üzerinde masmavi bir gökyüzü parlıyordu. Kolejden çıkarak hıristiyan mahallesine doğru inmeğe başladılar. Genç kız, heyecanla:

«Şu işin gerisini anlat bana allahaşkına, dedi. Bütün gece seni düşündüm. Gözüme uyku girmedi.»

Mehmet Kemal, güldü:

«Bildiğin gibi atı yedekleyerek gittim. Hayvan beni tam jandarma dairesine götürdü. Orda zorla bir jandarma bularak işi anlattım. Hemen tüfekle kaputu indirdi. Zavallı kurbanın adını bile söyledi. Sonra gitti. Sağa - sola haber salarak öldürdüğümüz kurtları almağa gittiler. Ben, tek tanık olarak bu süre içinde orda bekledim. En sonra ilgili memurlarla jandarma kumandanı kurtların karınlarını yardılar. Jandarmanın elleri, ayakları, saçları, asker giyneğinin kimi parçaları, kurtların karnında çıktı. Bana teşekkür ederek okula gönderdiler. İşte, öykümüzün sonu. Eee, şimdi nereye gidelim?»

«Güneşte biraz dolaşalım. Sonra istersen biraz da benim odamda oturur dertleşiriz. Ne dersin?»

«İyi, ancak ben, öğleden sonra Amerikan hastanesinin kamyonuyla Amasya'ya, ordan da köye gideceğim. Bizim okulun müdürü kamyonun öğleden sonra gideceğini, istersem beni de götürebileceğini söyledi. Ben de sevinçle kabul ettim. Yoksa bu karda yaylıya da, ata da güvenemezdim.»

Asula'nın keyfi birden bire kaçmıştı. Derin bir düşünceye dalmış gibiydi:

«Sömestrden sonra dönecek misin?»

«Bir terslik olmazsa elbette döneceğim.»

«Beni de köyüne götürsene. Annenin, kızkardeşlerinin konuğu olurum.»

«Bilmem ki. Bizim köyün yolları senin gibi bir kız için şu sırada hiç te güvenilir değildir. Belki, ben, köyde umduğumdan çok kalabilirim. Senin görevin şurda birkaç gün içinde başlıyor. Geri dönmen güç olur. Yoksa senin oraya gelmen, beni sonsuz sevindirirdi.»

Karları çiğneyerek aşağılara indiler. Ovadaki kar, güneş altında yer yer bir elmas yatağı gibi kıvılcım saçarak parlıyordu. Merzifon'u çevreleyen dağlar da öyleydi.

Mehmet Kemal'le Asula yüksek bağ çitleri arasından aşağı doğru inerken sarı gagalı, uzun kuyruklu kara tavuklar, kısa ara-

lıklarla kalkıp önlerindeki karla yüklü kuru çalılıkların kuytularına konuyorlar, kısa birkaç notalık şarkılarını söyliyerek yeni bir uçuşa hazırlanıyorlardı. Asula, gittikçe kuytulaşan ıssız yolda Mehmet Kemal'e iyice sokulmuştu. O da kolunu onun omuzuna atmayı düşünebilirdi. Büsbütün gözden yittikleri bu kuytu yerde iki genci de aşk şeytanları gizli - gizli gıcıklamağa başladı. Düş yumuşaklığında bir yaşama sevinci ikisini de pençesine aldı. Bir gerdek odasındaki kanunsal serbestlik içinde sevişiyormuşcasına dudakları birbirini buldu. Biraz sonra, bir öksürük sesi işittiler. Omuzunda kız gibi güzel bir kırma çifte ve torbasında birkaç kınalı keklik, öbür yanında sallanan iki tavşanla bir avcı, onları hiç görmemişçesine önlerinden geçip şehre doğru uzaklaştı.

Onlar da avcının arkasından geri döndüler. Asula:

«Nasıl, gelecek yaz, İstanbul'a gideceğiz, değil mi, Mehmet?» Diye dünkü konuşmayı bir karar alarak perçinlemek istedi.

«Benim düşüncem öyle. Dedem de öyle diyor.»

«Demek İstanbul'da seninle bir yuva kuracağız. Bu tüfek seslerinden, her saat öldürülmek tehlikesinden uzakta. Ne güzel, değil mi, şekerikom? Bak, orda ne mutlu günler geçireceğiz.»

Biraz sonra Asula'nın okuluna vardılar. Mehmet Kemal, ellerini sıkarak onu orda bıraktı. Hazırlanmak üzere koleje döndü. Kapıcı onu görür görmez:

«Neredesin, bey, dedi, kamyon şimdi kalkmak üzereymiş. Erken gidecekleri tutmuş. Seni arattılar.»

Mehmet Kemal, çabucak yukarı çıkarak dolabından kimi eşya ve çamaşırlarını aldı, Aksayan sol bacağının biçimsizliğini saklamağa çalışarak hastanenin önünde homurdanıp duran kamyona yetişti. Amerikalı bir Rum olan şoför:

«Siz misiniz beklediğimiz yolcu?» Diye sordu.

«Benim.»

«Binin çabucak.»

Mehmet Kemal, haki bir tente ile üstü ve yanları örtülü kamyonun şoför yerine bindi. Yanına efendiden yaşlı bir adam yerleşti. Bu, bir yabancıya benziyordu.

Kamyon kalkıp ana caddeye doğru ilerlerken Mehmet Kemal, yolun kıyısında Asula'nın gülerek kendisine elindeki küçük ak mendili salladığını gördü. Birdenbire içi burkuldu. Yaşamağa ve güzelliğe bu kerte yaklaştıktan sonra birden bire ondan ayrılmak, çok acıydı. O da ona el salladı. Kamyon, yoldan aşağı doğru hızla inmeğe başladı. Yayan sekiz - on saat çeken Merzifon - Amasya yolunu az zamanda kestirerek Amasya'ya vardı.

Mehmet Kemal, kamyondan iner inmez bir şaşkınlık geçirdi. Onun kafasında Amasya, hep yemyeşildi. Şaşırması bundandı. Şimdiyse, bütün elma bahçeleri kar altındaydı. Yalnız caddedeki karlar yarı eriyerek vıcık - vıcık bir biçim almıştı. Abbas beylere uğramayı çok istediği halde ayağı bir türlü o yana gitmedi. Çarşıya uğrayarak bir eşekli ya da atlı köylüsünü bulmak düşüncesiyle yürümeğe başladı. Kamyon, kendisini epeyce sarstığından kalçasındaki yara yeri, belki biraz da soğuğun etkisiyle ağrıyordu. Bu yüzden de daha çok aksıyordu. Eğer köyden hiç kimseyi bulamazsa kiralık bir at ya da katır arayacaktı. Bu da olmazsa bir otelde geceleyerek ertesi gün araç arayacaktı. Bunları hesaplayarak Yeşilırmağın büyük bir çığıltıyla akıp gittiği çarşıya yakın yere varmıştı ki birden bire birisinin:

«Mehmet ağabey!»

Diyerek kolundan yakaladığını gördü.

Bu, Abbas beyin oğlu ve Müeyyet'in kardeşi Selâmi'ydi. Sevinçle gülüyordu:

«Hadi, gel bize gidelim, Mehmet ağabey. Bu ne hal? Topallıyorsunuz.»

«Evet, başımdan ufak bir serüven geçti.»

«Nereye gidiyorsunuz böyle? Bize gidelim. Evde sizi görünce çok sevinirler. Aylardır hep sizin sözünüzü ediyorduk. Hele babam sizi çok seviyor. En çok o sevinecek.»

«Ben köye gitmek üzere bir at, ya da eşek bulmağa gidiyordum. Vakit geçerse köylüleri bulamam.»

«Canım, bu gece konuğumuz olursunuz. Bol bol konuşuruz. Hadi, gelin gidelim.»

«Evdekileri tedirgin etmeyelim.»

«Ne tedirgini allahaşkına. Babam da bir saate kalmaz gelir. Haydi, haydi.»

Mehmet Kemal, Selâmi'nin bu içten diretmesine dayanamayarak geri döndü. Jezüit okulunun yanındaki evin kapısına vardıklarında Mehmet Kemal'in içini tatlı, sıcak bir duygu kapladı. Aylardır düşlerine giren, düşüncelerini sürükleyip götüren güzel kız, bu evde oturuyordu. Şu yanındaki delikanlı da çizgilerindeki erkek tonlarının dışında tıpkı ona benziyordu. Selâmi, çift kanatlı kapının pirinç tokmağını üç kez çaldı. İçerden ve yukardan:

«Kim o?»

Diyen Müeyyet'in sesini tanıdı.

«Aç, benim.»

Merdiven başından çekilen iple kapı açıldı. Ayakkaplarını çıkararak tahta merdivenden yukarı çıktılar. Sofada kimsecikler yoktu. Demek ki Müeyyet, kapıyı açarak hemen sobası gürül gürül yanan oturma odasına kaçmıştı.

Selâmi, oturma odasının kapısını açıp ta Mehmet Kemal'i kapının çerçevesi içine itince Müeyyet bir çığlık koparark yerinden fırladı. İrfan hanım da gülerek yaklaştı:

«Hoşgeldiniz, oğlum!»

«Hoşgeldiniz, Mehmet bey!»

Hemen onu pencerenin önündeki küçük bir koltuğa buyur ettiler. Oda, sıcacıktı. Ne var ki iki pencere de sık kafeslerle örtülü olduğundan oda sıkıntı verici bir alaca karanlığa bürünmüştü. Müeyyet'in apak yüzü bile bu loşluk içinde mat bir renk almıştı. Selâmi, hemen durumu açıkladı:

«Çarşıdan geliyordum. Bir de ne göreyim? Karşıdan biraz hamyarak Mehmet ağabey gelmiyor mu? Merzifondan gelmiş, köye gitmek üzere at filân bulmağa gidiyormuş. Tuttum kolundan getirdim.»

İrfan hanım da Müeyyet te:

«Çok iyi etmişsin!»

Dediler. İrfan hanım, Mehmet Kemal'in yanındaki pencerenin kafesini yukarı kaldırarak camları serbest bıraktı:

«Mehmet bey oğlumuz kafesli evlerde oturmağa alışık değildir, sıkılır» dedi.

«İyi insanlarla dolu bir ev penceresiz de olsa aydınlık sayılır, hanımefendi. Ben, böyle yerlerde hiç sıkılmam.»

Müeyyet, ilgilenmez gibi yaparak durmadan Mehmet Kemal'i dikizliyordu. Bu uzun boylu, iri kemikli yakışıklı genç insan, onda güzel duygular uyandırıyor, bu duygularla hâlâ kulaklarında çınlayıp duran «Gâvur Mehmet» deyimini boğmağa çalışıyordu. Ne yazık ki o çabaladıkça Emin'in haykırdığı «Gâvur Mehmet» lâkabı bir ölüm hükümlüsünün boynunda sallanan yafta gibi onun göğsünde de inata sırıtıyordu. O zaman, Müeyyet'i bir içten üzüntü kaplıyor, yitirilmiş bir güzel nesneymiş gibi ona acıyan bakışlarla bakıyordu. Bu sırada Selâmi, Mehmet Kemal'e:

«Mehmet, ağabey, diye sordu, sol bacağınız adamakıllı aksıyordu. Bir şey mi oldu?»

Mehmet Kemal, odadakilerin yüzünde bakışlarını bir kez dolaştırarak:

«Kendime özgü nesnelerle sizi tedirgin etmeyeyim» dedi.

Müeyyet:

«Aa! Hiç te değil, dedi. Biz, sizi çoktanberidir bizden biri gibi düşünüyoruz. Öyle değil mi anne?»

«Elbette, kızım. Böyle temiz, namuslu, okumuş, yürekli bir genç...»

Selâmi, onun yanıbaşında oturdu:

«Haydi ne olur, Mehmet ağabey, anlat şunu, mutlaka başınıza yine önemli bir iş gelmiştir.»

Mehmet Kemal, bunun üzerine Tavşandağ'ındaki Rum köylerine yapılan izci yolculuğunu ve ağaçlıklar arasından kendisine av tüfeği ve mavzerle ateş edildiğini, kalçasından bir kurşun, gövdesinin türlü yerlerinden birçok saçma yediğini anlatınca hepsi heyecanlandı.

Müeyyet:

«Kim yaptı bu alçaklığı?»

Diye bir çığlık gibi sordu.

«Emin'den kuşkulanıyorum. O da ordaydı. Ben, vurulduktan sonra hiç görünmedi. Amerikan hastanesinde yattığım uzun süre içinde de görünmedi. O zaman bu namussuzluğu onun yaptığını iyice anladım.»

İrfan hanım:

«Vah evlâdım, vah, dedi, bu herif size çok kötü tebelleş olmuş. Ne alıp veremeyeceği var bu adamın sizinle?»

Bunu Müeyyet yanıtladı:

«Kötü ruhlu, kıskanç bir genç! Sen de biraz düşünsen anlarsın. Mehmet Kemal bey, onun yanında herkesin sempatisini kazanacak gösterişli, yetenekli, üstün bir genç. Emin, bütün başarısızlıklarının nedeni olarak onu görüyor. Ona öyle geliyor ki Mehmet Kemal bey, ortadan kalkarsa bütün başarı kapıları ona açılacak. Mehmet bey, beni kaçırmasını engelledi ya artık her fırsatta onu ortadan kaldırmağa çalışacaktır. Bu açık.»

İrfan hanım, sesinde derin bir acımayla:

«Vah zavallı yavrum, dedi, demek hâlâ o günkü öykünün yankıları sürüp gidiyor?»

«Vurulduğum gündenberi onu görmedim. Buralarda göründüğü oluyor mu?»

Selâmi:

«Ooo! O da söz mü, dedi, Amasya'da cirit atıyor hergele. Hergün bir iki at ve giynek değiştirerek bizim evin önünden geçiyor. Kimi zaman havaya beş el silâh boşaltarak geçiyor. Kimsenin ses çıkardığı yok. Babam da mavzeri şu kerevetin altındaki özel yerinde bir gün gerekir diye saklıyor.»

Mehmet Kemal, buna çok üzüldü:

«Vay namussuz vay, dedi. Desenize buraya çok fena askıntı oldu?»

«Öyle oldu, oğlum!»

Bunu söyleyen İrfan hanımdı. Kafesin arkasından aşağı inen yola bakarken birden bire irkildi ve geri çekildi:

«Bakın, bakın, yine geliyor oğlan.»

Hepsi pencerelere üşüştü ve kendini göstermeden onu gözetlemeğe başladı. Mehmet Kemal de açık pencerenin önünden çekilmiş öteki boş pencereden dışarı bakıyordu. Emin, bu kez üstüne çok güzel bir çerkes eğeri atılmış bir al ata binmiş geliyordu. Yolun yarısını kestirmişti ki atı birden bire dört nala kaldırdı. Evin önünden geçerken de dizgini sol eline geçirerek sağ eline aldığı bir tabancayla havaya beş el ateş etti. Bir yandan da:

«Heeeeeyt anasını sattığımın gölbezleri!» diye bir nağra attı. Sonra, atın başını sağa çevirerek Jezüit okulunun yanındaki sokaktan şehre saptı, uzaklaştı.

Mehmet Kemal, birden bire dönünce Müeyyet'le çarpıştı ve yüz yüze geldi. Demindenberi elini sırtına yaslayanın Selâmi olduğunu sanıyordu. Bunun Müeyyet olduğunu görünce şaşırdı. Genç kız da dışarı bakmak için Selâmi'ye yaslandığını sanıyordu. Bunun Mehmet Kemal olduğunu görünce kıpkırmızı oldu.

«Affedersiniz!»

«Ah, affedersiniz.»

Her ikisi de birbirinden af diledi ve her iki tatlı yanlışlık affedildi.

İrfan hanım:

«Oğlum Mehmet bey, işte gördün sen de gözünle, dedi. Artık, önceleri yaptığı gibi salt at üstünde caka yaparak geçmiyor, böyle havaya tabanca da atarak geçiyor. Bütün buralar, bu hergelenin neden burlarda dolaştığını öğrendi, artık. İşte, son durum bu. Ne yapacağımızı bilmiyoruz. Abbas bey, son çare olarak, demin çocuğun da dediği gibi işte şurda dolu bir mavzer saklıyor. Ne kötü günlere kaldık değil mi, yavrum?»

«Evet, hanımefendi, her yanda durum bu. Köyde bu, şehirde

bu. Herkes azmış, kanunun kendisi olduğunu sanıyor. Dışardan saldıran azgın düşman, batı sınırlarımızdaki insanları kesip biçerken bu ağazadeler de milletin huzuru üzerinde böyle at oynatıyorlar.»

Yirmidört saattır yemek yemeği unutan Mehmet Kemal, aşağıdaki mutfaktan ağız sulandıran etli kuru fasulyenin kokusunu alınca karnının kazınmağa başladığını duydu. Yine usuna köy geldi. Abbas beyi de çok görmek istiyorsa da onun ne zaman geleceği belli değildi. Hemen ayağa kalkmağa davrandı:

«Yolcu, yolunda gerek, dedi. Şöyle bir çıkayım belki bir araç bulurum. Karlar da eriyor.»

Ev halkı, hep birden:

«Yooo! Bırakmayız. Bu gece burdasınız!»

Diye diretti. İkindi üstüydü. Mehmet Kemal, kalkmışken yine oturup kafessiz pencereden dışarı daldı. Güneş, karla örtülü elma bahçelerine altın renkli ipek bir tül gibi örtülmüştü. Kuşköprü'nün biraz aşağısındaki değirmenin hizasında köpüklü suların hızlı akıntısı, çağıltılarını buraya dek ulaştırıyordu.

«Şu Amasya'nın ilkyaz, yaz ve güz görünüşlerine bayılırım. Yeşilırmak boyu cennet gibi bir yer. Ne yazık ki şu Emin gibi kara yılanlar beni buralardan soğuttukça soğutuyor. Tanrının cenneti hep böyle yılanlarla mı dolu olacak? Vaktiyle cennette de böyle bir yılan varmış, kutsal kitapların dediğine göre, Âdem - Havva çiftini cennetten uzaklaştırmakta korkunç bir rol oynamış. Bu yılanların allah belâsını versin» dedi.

Herkes dikkatle onu dinliyordu. Bu sırada her zamanki gibi aşağı yolu gözetleyen İrfan hanım:

«Müeyyet, baban geliyor, kapıyı açmağa hazırlan.»

Diyerek yerinden fırladı, yemeğe bakmak üzere mutfağa indi.

Abbas bey, iri gövdesiyle merdivenleri inleterek yukarı çıktı. Paltosunu çıkarıp Müeyyet'e vererek oturma odasına girdi. Ayakta kendisini bekleyen Mehmet Kemal'i görünce kırmızı, çiçek bozuğu yüzüne sevimli bir dostluk tonu yayıldı:

«Demek sen de bizleri arardın ha, hayırsız, dedi. İnsan fırsat düşürüp şimdiye dek buraya birkaç kez gelmez miydi? Otur, otur, ayakta durma.»

Köşedeki koltuğa kuruldu:

«Seninle kardeşinin yaşayışınız, benim için her zaman bir sorun olarak kalmıştır. Senin kurtuluşa doğru temiz bocalamala-

rın, içimde her zaman dostça bir yankı buldu, inan! Kardeşin Ahmet'in şimdiki durumu nasıl?»

«Kötü. Pontos örgütünün içinde hapsedilmiş durumda. Kurtulmak için çırpınıyorsa da yararsız. Pontos örgütü, alabildiğine gelişiyor. Askersel bir örgüt oluyor. Şimdiden yerli elemanlardan yetişmiş subayları bile var. Kardeşimin başına bir daha içinden çıkamayacağı belâlar sarmağa çalışıyorlar. Zavallı Ahmet, bütün içini bana döktü. Terör örgütü, dikkatle onu gözetliyor. Benim canım da bu durumda tehlikeye düştü. Okulu bitirmek için yaza dek beklemek bile bana çok pahalıya mal olabilir. Bir kez daha kolejden kaçmak, onun yanına yöresine hiç sokulmamak istiyorum. Henüz dedeme açmadım. Amasya'ya gelip eğitimimin sonunu bura idadisinde bütünlemek istiyorum.»

Abbas bey, bu son söz üzerine ileri doğru yekindi:

«Aferin, Mehmet bey oğlum! Bu düşünceni beğendim. Benim işittiğime göre Merzifon Amerikan kolejinin başında bir şeyler dönüyor. Orda yollarını sapıtanlar ergeç belâlarını bulacaklar. Şu kardeşini de bu heriflerin elinden kurtaramaz mıyız dersin?»

«Çok güç, efendim. Onu hıristiyan yaptıklarından ruhu bile duymadan tehlikeli bir Türk düşmanı örgütün içine yuvarladılar. Çırpındıkça daha derine batıyor. Kaçıp sığınacağı bir yer yok. Hükümet zayıf. Nereye sığınsa onu orda bulup öldüreceklerinden korkuyor. «Ankara'ya kaçsam beni Yunan casusu sanıp öldürebilirler, şaştım kaldım» diyor. Çok acıyorum ona. Onun için ben de bir şeyler düşünüyorum. Yalnız, şu okulu bir bitirip kendimi İstanbul'a atabilsem! Dedem doktor olmamı istiyor. «Doktor ol, hiç olmazsa insanlığın kanayan yaralarını sararsın» diyor. Dedem, epeyce okumuş bir adam. Babası varlıklı olduğundan onu İstanbul'daki Fransız okulunu bitirdikten sonra Paris'e üniversite eğitimine göndermiş. Dedem orda Ziya Paşayla, Namık Kemal'e, daha birçok jöntürk'le tanışmış. 1871'de Paris komünü denen sosyalistçe bir işçi ayaklanışı olmuş. Dedem thiers ordularının kuşattığı Paris'te işçi yığınlarının acı alınyazısını onlarla paylaşmış. Thiers binlerce işçi liderini, işçiyi bir duvarın dibinde kurşunlatmış. Dedem, bir Türk öğrencisi olduğunu güçbelâ belgitleyerek kurşuna dizilmekten kurtulmuş. Bir yabancı olduğundan da bütün öbür yabancılarla birlikte Paris'ten ve Fransa'dan sınırdışı edilmiş. Bunları anlatmaktan amacım, dedemin insanlık sevgisiyle dolu bir adam olduğunu anlatmaktır. Bu Yunan ve Pontos belâsı için çok kaygulanıyor. Bu heriflerin yüzbinlerce ma-

sum insanın başını yakacağını gözleri yaşararak anlatıp duruyor.»

«Mehmet bey oğlum, ben doğma büyüme Selânikliyim. Mustafa Kemal'in yakın hemşehrisi ve tanıdığıyım. Yunanlılar, o güzelim Selânik'i bizden aldıktan sonra onlara tam anlamıyle düşman oldum. Bütün Anadolu Rumları da Yunanlıların megalo ideasını benimsemiş görünüyor. Çünkü, hepsi bu parolayla ayaklanmış durumda. Bu yüzden onlara da Yunanlılar kertesinde düşmanım. Hiç birine de inanmam. Ne var ki senin deden bolşevik kafalı bir adama benziyor. Fransa'da sosyalistlerle yanyana yaşadığına göre, onlardan kendisine bir şeyler serpmiş olsa gerek. Bu yüzden de Rus devriminden yana olmalı! Ruslardan yana olunca da bize yakın sayılır. Çünkü, biz de bolşeviklerden edineceğimiz silâh ve para yardımıyle Yunanlılara ve onların arkalarındaki efendilere karşı durmağa çalışacağız. Mustafa Kemal Paşa, burdan Sivas'a bu kanıyla gitti ve şimdi bile bu kanıyı taşımaktadır. İşte, bu nedenlerden dolayıdır ki, senin deden de şu Pontos haşeratının arasından sıyrılıp bize yaklaşmıştır. Bizden biri sayılabilir.»

«Ne yazık ki onun, Pontosçuların istemlerine boş vermesi, herifleri düşman etti ona. İkide bir kendisinden olmayacak ölçüde para istiyorlar, vermezse öldürüleceğini söyleyip duruyorlar. Bizim köy Amasya'nın en güzel, en verimli köylerinden biridir. İlk yaz günleri, vâdi, cennetin bir parçası gibidir. Kiraz bahçeleri, ak çiçekleriyle bütün vadiyi baştan başa ağartır. Bal arıları, sığırcık büyüklüğündeki renkli ve süslü kiraz kuşları, mavi arı kuşları, altın renkli, yağlı ve tombul sarı asmalar, ırmak kıyısını barajlayan sık ağaçlıklarda yuva kurmuş bülbüller, küçük ve büyük boy, renkli ağaçkakanlar, karatavuklar, saksağanlar, ardıç kuşları, yemiş bahçelerinin sürekli konuklarıdır. Hepsi bir başka türkü tutturur. Hele bülbüller, bağ ve bahçeleri birbirinden ayıran bodur taflan çitlerinin loşluğuna gömülerek ikindi üstleri bir şakımağa başlar. İnsan durup saatlerce dinler. Kuş, iki adım ötemizde, sizden çekinmeden şakır durur. Ve yazık ki köylüler, ellerinde beller, kazmalar, küreklerle oralarda dolaşır durur da bunları dinlemezler. Onlar bu seslere kanıksamış görünür. Oysa birçoğuna sordum. Hiçbiri bu kuşun biçimini ve rengini dahi bana söyleyemedi. Her güzel öten küçük boy kuşa bülbül deyip işin içinden çıkıveriyorlar. Benim dedemin yaylâda biraz koyunu da var. Bahar gelsin, sizi köyümüze konuk olarak çağıracağım. Dedemle de görüşürsünüz. Bu toprağı ve onun üzerinde yaşıyan

insanları nasıl sevdiğimi görürsünüz. Birkaç gün hava değiştirir, doğa güzellikleri içinde dinlenirsiniz.»

Müeyyet'le Selâmi ve küçük mavi gözlü Muhabbet hep birden:

«Gideriz değil mi baba?»

«Ah ne güzel.»

«Gidelim, baba!»

Diye iç çektiler.

Abbas bey:

«Elbette gideriz. Mehmet bey oğlumuzun konuğu olmak bize mutluluk verir,» dedi.

Sonra ciddileşerek:

«Mehmet bey, oğlum, dedi, sen şu kış paydosundan sonra gitt kolejden kâğıtlarını al, seni buraya, İdadiye yazdıralım. Ben, okul yöneticl ve öğretmenlerini etkilerim. Bu işi sürüncemede bırakma. Hemen birkaç gün içinde bu işi yapalım. Kardeşini kurtarmanın da bir yolunu yordamını araştırırız. Ben, burda velin olurum. İş daha da kolaylaşır.»

«Ben de böyle düşün'üyorum. Dedem de geçenlerde hastanede beni görmeğe geldiğinde dilinin altında böyle bir bakla sakladığını anladım. Köye gidince herhalde o da bana bu işi açacak.»

Abbas bey:

«Dur, dur hele, hangi hastaneden söz ediyorsun?» diye sordu.

Selâmi atıldı:

«Babacığım, Emin, Mehmet âbiyi ormanda mavzerle vurmuş. Kalçasında koskoca bir yara açmış. Mehmet âbi bir aya yaklaşık Merzifon'daki Amerikan hastanesinde yatmış.»

«Peki. bunu neden bize yazmadın, Mehmet, oğlum. Hiç olmazsa hakkını arar ya da seni görmeğe gelirdik.»

«Sizi her zaman düşündüm efendim. Size mektup yazmayı da düşünmedim değil. Sizi tedirgin ederim korkusuyla bundan vazgeçtim.»

«Fena etmişsin.»

İrfan hanım:

«Bey, yemeğl burda mı yiyelim, her yan soğuk,» dedi.

«Burda yeriz ya. Sofranın bir köşesinde Mehmet bey oğlumuzla bize de ufak bir çilingir sinisi hazırla.»

«Başüstüne.»

Üzeri tereyağında kavrulmuş kuşbaşı, ekmek parçalariyle süslü mercimek unu çorbası, etli kuru fasulye ve sağ yağlı pirinç pilâviyle üzüm hoşafını gövdeye indiren ev halkı, birer köşeye çekilmiş, sindirimle uğraşırken Abbas beyle Mehmet Kemal de karşılıklı oturmuş, içiyor ve konuşuyorlardı. Türkçesi, Abbas bey, konuşuyor, öteki de saygıyla dinliyordu. Abbas bey, söze Mustafa Kemal'den başlayarak konuyu yine Selânik'e götürmüştü. Oranın güzelliklerinden sözederken filiz yeşili gözleri, biraz kanlanmış, iki damla iri gözyaşına benziyordu.

«Herifçioğulları, anamızın südü gibi bize helâl olan o illeri almakla yetinmeyerek daha eski Türk illeri olan topraklara da el attılar. Eh, doğrusu, Türklüğü uyandırmak için bu bücür ve kocaman hırslı uluscuğun kalkıp buralara dek gelmesi gerekiyordu. Bir musibet bin nasihatten yeğdir sözü boşuna söylenmemiş. Pek çok pürüzüyle birlikte ulus, silkinmezleri gösteriyor. Amasya'yı ya da Samsun'u Pontos devletinin merkezi yapmayı düşünenler ve bunu eyleme geçirenler, tarihin en büyük belâsına uğrayacaklar. Bu belâ, Yunan gâvurunu da bekliyor. Ben, başka ulusların ülkesine saldırıp, adam öldürmeyi anlamam. Gerçi, dedelerimiz akıncı kişilermiş. Bütün bereketli topraklara yüzyıllarca saldırıp durmuşlar. Ne var ki, yaşamanın kanunu o zamanlar buymuş. Her ulus, başkasının, bahçesinde yetiştirdiği ürünlere çekirge sürüleri gibi üşüşür, karnını böylece doyururmuş. Oysa, şimdi, en küçük toprak parçalarından bol ürün alınacak, daha verimli hayvan sürüleri yetiştirebilecek bir ileri teknik çağına girdik. Buzlar içinde limon, portakal ve üzüm yetiştirebilen bir Rus çiftçisinden sözedildiğini işittim. Böyle bir zamanda insan olan kendi toprağında oturup tarlalarını, bahçelerini, usunun, zekâsının ve en son teknik olanakların kevseriyle sulayıp cennet bağı gibi verimli kılabilir. Avrupa'da iki kilodan ağır domatesler yetiştirildiğini bir yerde okudum. Yerin altı ve üstü zengin madenlerle dolu. Herkes, kendi toprağını cennet bağına çevirebilmek şansına sahiptir. Biz Türkler, çok şükür, artık Yemen'de, Trablusgarp'te, Sina Çöllerinde gidip ölmeyeceğiz. Anadolu ve Trakya'nın baştan basa Türk olan toprakları bize yeter de artar bile. Gelgelelim, herifçioğulları bizi kendi yerimizden de atmağa kalkıştılar. İşte bu olacak iş değil. Bu, bücür Yunan'ın yutacağı lokma değil. Arkalarında ne kerte iri kıyım köpek balıkları bulunsa bile!»

Mehmet Kemal'in yüzü kıpkırmızı kesilmişti. Odanın sıcaklığı da boğucu bir durum almıştı. Müeyyet, annesinin omuzuna

başını dayamış, Mehmet Kemal'i seyrediyordu. O, birinci kadehi yuvarlamış, ikincisini bekletiyordu. Bunu ayırt eden Abbas bey:

«Ooo! Bak hele. Sen, olduğun yerde duruyorsun. Hadi bakalım, yuvarla şunu, prozit.»

Dedi. Kadehini onunkiyle tokuşturarak içti. Mehmet Kemal, dedesiyle karşılıklı ara sıra güzel şaraplar içiyordu. Ne var ki rakıya hiç yüzü yoktu. Kadehi bir yudumda boğazına aktardı. Belli belirsiz yüzünü buruşturdu. Bu, Müeyyet'in çok hoşuna gitti. Bir kez kikirdedi. Hepsi ona baktı. Durumu anlayarak onlar da güldü. Şundan ki, onlar da Mehmet Kemal'in bütün davranışlarını abloka altına almıştı. Bu da salt onun çok sevimli, ilginç ve yakışıklı oluşundandı.

Mehmet Kemal:

«Efendim, dedi, ömrümde ağzıma rakı koyuşum bu ikincidir. Ondan, bana çok sert geliyor. Biliyorum ki, sizin gibi saygıdeğer bir insanla böyle karşılıklı rakı içmek çok karşılaşacağım mutluluklardan değildir. Bu uğurda size sevinçle katıldım.»

«İyi yaptın, aferin. Şu kolejden ayrılıp buraya gelmeyi iyice aklına koydun mu?»

«Koydum, efendim. Sayenizde bir Türk okulundan mezun olacağım.»

«O kolejin başına yakında umulmadık işler gelmezse ben de şu bıyıkları kazıtırım.»

Muhabbet, bir kahkaha attı:

«Hangi bıyıklarını kazıtacaksın, baba?»

Ötekiler de güldüler. Abbas bey, oldum olası bıyık bırakmazdı.

Abbas bey, uzak anıları canlandırıyormuş gibi Mehmet Kemal'in üzerinden aşırtma bakarak:

«Dünya savaşında Marmaraya düşman denizaltı gemileri girdi. Marmara kıyılarında oturan Rumların düşmana casusluk ettiği anlaşıldı. Hükümet, hepsini yerinden oynattı, içerlere sürdü. Bahçecik'te boşalan Rum okulunda bir Darüleytam açıldı. Cephelerde kırılıp giden şehitlerimizin çocuklarını toplayarak Darüleytam denen öksüz yurtlarını açıyorduk. Armaşa'da, Bahçecik'te olduğu gibi Rum ve Ermeni okullarına Talât Paşa el koydu ve buraları bizlere, Darüleytamlar Genel Müdürü Selâhattin beyle bizlere emanet etti. Beni Bahçecik Darüleytam Müdürlüğüne atadılar. Rumlardan yetenekli ve açıkgöz olanlar sürgünden kurtulmuş, bize güçlük çıkarıyorlardı. Bir gizli terör örgütü kurarak

bunları tehdit etmeğe, kendi istekleriyle istedikleri yere çekilip gitmeğe zorladık. Birkaçı tehdidimizin anlamını kavrıyarak İstanbul'a kaçtı. Ancak, yerli hükümet adamlarına ve kimi nüfuzlu kişilere dayanan birkaçı da gitmemekte ayak dlredi. O zaman, ömründe tavuk kesmemiş olan birkaç okumuş arkadaş, bu inatçıları sessizce tahtalı köye göndermeğe karar verdik. Çok korkunç gibi görünen bir şeydi. Ne çare ki savaş kanunuydu. Bu işi yapacaktık. Bir gece, herkes peylediği avını bir bahaneyle gerekli yere çağırttı. Tabanca, mavzer yerine bıçak v.b. gibi sessiz silâhlar kullanılacaktı. Bana da otuz yaşlarında sırım gibi bir usta düşmüştü. O saatte onu okulun küçük bir odasına çağırttım. Sözde yine geçip gitmesi için öğüt verecektim. Adamla konuşur gibi yaparak Bismillahla birlikte ceketimin iç cebindeki kamayı çekip yüreğine sapladım. Adı Tanaş'tı. Ah çekerek yere kapaklandı. Uzun uzadıya debelenmedi. Demek yüreğini iyi hesaplamışım.

Elimden aldıkları o canım Selânik'in acısını da bu arada çıkardığıma inandım. Sonra, Talât Paşa, Avrupa'ya kaçtı. Herkes gibi ben de bu işi cinayet olarak niteledim ve yıllarca üzüldüm. Milliyetçilik denen şey hele savaş içinde çok tehlikeli ve korkunç bir belâ olup herkesi avucuna alıyor, karşımızdakilerin birer insan olduğunu unutuyoruz. Bir ağaçtan bir dal koparır gibi, bir insanı kolayca can ağacından al aşağı ediyoruz.

Ben, bu düşünceyi, dediğim gibi uzun yıllar korudum. Vicdanım, bir paralık oldu gözümde. Tanaş'ın nasırlı işçi elleri ve sarımtrak bakışlı gözleri, gözlerimin önünde suçlayıcı, korkunç tanıklar gibi dikildi, durdu.

Gel zaman, git zaman, benim bismillâh çekerek boğazladığım Tanaş'ın ırktaşları her yanda Yunan'la birlik olup, ona kılavuzluk ederek o zaman tasarladıkları cinayetleri işlemeğe başladılar. İzmir'i kana boyadılar. Aydın'ı kana boyadılar. Batum'dan Sinop'a dek Karadeniz kıyısında dört yüz Türk köyünü cayır cayır yaktılar. Buraların insanlarının bir bölümünü evleriyle birlikte yakıp ötekileri türlü işkencelerle öldürdüler. İnsanca öldürseler, benim yaptığım gibi bir bıçak, bir kurşun darbesiyle öldürseler yine canımıza minnetti. İnsanlarımızı yavaş yavaş, engizisyon işkencesi yaparak öldürdüler ve öldürüyorlar. Artık, garip Tanaş'ın sarı bakışları, nasırlı usta elleri, gözlerimin önünden uzaklaştı. Vicdanımın üstündeki korkunç çekitaşı buğu olup uçtu. Şimdi, anladım ki fırsat bulsalardı bugün yaptıklarını bize o zaman yapa-

caklardı. Uzun ve korkunç bir vicdan engizisyonundan sonra döndüm dolaştım, yine Tanaş'ı bıçakladığım yıllardaki ruhsal durumuma geldim. Milliyetçilik, bir kez daha yakamdan tutmuş, beni hainleri, Türk düşmanlarını, kaatilleri öldürmeğe sürüklüyor. Olanı biteni sen de benim gibi yakından biliyorsun, oğlum Mehmet! İşte, sana içimi olduğu gibi açtım. İnan olsun, bugün benim gibi o günleri görenlerin hepsi, böyle düşünüyor. Bu arada birçok yaşta yanacak, ama, yanacak. Bunun başka bir yolu yok. Pontosçuluk ta ne demek be oğlum? Bırakacağız, birkaç bin eli bıçaklı kaatil. Karadeniz bölgesiyle daha içerlerde yaşıyan birkaç milyon Türk'ü kesecek, sonra da burda bir kaatiller devleti kuracak! Alıp da gaçan mı?

Belâlarını çok kötü bir biçimde bulacaklar. Sen de başına bir belâ gelmeden şu eşek arıları yuvasından kendini at dışarı. Ben, velin olacağım. Seni, dediğim gibi bura İdadisine yazdıracağım.»

Geç vakitlere dek böylece konuşuldu. Sonra, İrfan hanım, aşağıdaki konuk odasına bir mangalla biraz köz indirdi. Sedire temiz bir yatak serdi. Mehmet Kemal, hepsine güzel geceler dileyerek yatağına girdi. Abbas beyin konuşmaları hâlâ kafasında yankılanıyordu. Birkaç ay önce de bu odada konuk olmuştu. Evin arkasındaki küçük bahçede kümesten horozun geceyarısı ötüşü işitildi. Buna başka horozlar yanıt verdi.

— 16 —

Mehmet Kemal, gece karmakarışık düşler gördü. Bu düşler, karadüş olmak niteliğinden ancak cinsel gençlik kaygularının ağır basmasiyle kurtulabildi. Bundan dolayı, sabahleyin kümesteki horozun kabadayı - kabadayı ötüşleriyle uyanınca kendini köyde sandı. İyimser, düşsel oyalanmalarla sağa sola dönerken kapı tıkırdadı.

«Girinlz!»

Elindeki gümüş tepsiyle Müeyyet, içeri girdi.

«Affedersinlz. Daha kalkmamışsınız. Çayla ufak bir kahvaltı getirdim de.»

«Oldu olacak, getirin Avrupalı kontlar gibi biz de bugün kahvaltımızı yatakta edelim.»

Yatağın içinde doğrularak tepsiyi alıp, yorganın üzerine yerleştirdi. Müeyyet'in zambak gibi ak ve parlak derili yüzü, yemyeşil gözleri Mehmet Kemal'e o denli sarhoş edici göründü ki, şaşırdı. Teşekkür etmeyi bile unuttu. Müeyyet te genç adamın sıcak yatağından buram buram tüten genç erkek kokusundan sanki sersemlemişti. Ayakları dolaşarak kapıyı kapayıp çıkarken arkasından:

«Teşekkür ederim.»

Sözünü işitti.

Mehmet Kemal, kahvaltıdan sonra yerinden fırladı, eğilip kalkarak biraz jimnastik yaptı. Sol kalçasından derinden derine sızılar duydu. Hemen bundan vazgeçti. Yüzünü yıkamak üzere mutfağa geçtiğinde İrfan hanımı orada buldu. Bulaşıkla uğraşıyordu. Musluğu delikanlıya bırakarak çekildi. Mehmet Kemal, bol sabuna elini yüzünü yıkadı. Arkasında, tertemiz bir havluyla dikilen Müeyyet'i bulunca şaşırır gibi oldu:

«Size de çok zahmet verdik bugün, Müeyyet hanım,» dedi.

İrfan hanım, onun yerine:

«Evin kızının görevi bu, oğlum, diye yanıtladı. Bizim çocuklar okulda, Abbas bey de çıkıp gitti. Dönünceye dek Mehmet bey oğlumuz giderse benden güle güle dersiniz» diye de selâm bıraktı.

«Teşekkür ederim. Ben, hemen valizimi alıp bir binek hayvanı aramağa gideyim. Bugün de hava günlük güneşlik, yollarda karlar erir.» Müeyyet, onun valizini de getirip yanına bıraktı. Mehmet Kemal, İrfan hanımın elini öpmek istedi:

«Aman, evlâdım, ellerim bulaşık içinde. Haydi, uğurlar olsun güle güle git. İnşallah kolejl bırakıp buraya gelirsen birbirimizi daha sıkça görürüz.»

Müeyyet onu kapıya dek geçirdi. Elini uzatarak:

«Güle güle, Mehmet bey,» dedi.

Delikanlı, ak bir güvercin yavrusu gibi eline düşen bu güzel elde biraz kendini bırakış, biraz gurur, biraz da bambaşka karışık duygular buldu. Aylardır, geceli gündüzlü düşünü gördüğü bu güzel kızın yemyeşil gözlerinin ışıklı bakış'larında kendi imgesinin çifte dikilişini gördü. Bunlar hiç te umutlandırıcı değildi. Müeyyet'in parmaklarını pek te yumuşak bulmadı. Oysa bu aklığa göre çok ta yumuşak olmaları gerekmez miydi? Sıktığı güzel

eli istemeyerek bıraktı. Arkasına bakmamaya çalışarak birkaç adım attıysa da kendisini yenemeyerek dönüp baktı. Müeyyet, gülümsiyerek kapının iç yanında bekliyordu. İçi güzel bir şeylerle dolarak gülümsedi. Öbürü de ona hafif bir baş eğişiyle selâm verdi.

— 17 —

Mehmet Kemal pazar yerini ve kahveleri dolaştıysa da köyden kimseyi bulamadı. Bir handan semerli bir at kiralayarak yola çıktı. Şehirden çıkarken Abbas beylerin sol yanda kalan evlerine baktı. Ev, kafeslerinin ardına çekilmiş, uyuyor gibiydi. Abbas beyin kafessiz çalışma odasının perdeleri aralıktı. Orda bol aydınlık ta vardı. Ne var ki hiç bir insan kımıltısı yoktu. Bakımsız, çamurlu yolun sağına, soluna serpilmiş ve Amasya'nın, müslüman evlerini kül eden korkunç yangından her nasılsa pay almamış olan ahşap hıristiyan mahallesinin evleri sıralanmıştı. Orada bir canlılık göze çarpıyordu. Açık saçık Rum ve Ermeni kadınları, evlerinin önünde, pencerelerde güneşe çıkmış çene çalıyor, iş görüyor, cıvıl cıvıl kaynaşıyorlar, çocuklar bağırışıp çağırışıyordu. «Müslüman mahalleleri neden öyle dut yemiş bülbül gibi susuyor da hıristiyan mahallesi böyle dipdiri bir yaşayış ve kaynaşma içinde?» diye düşündü. Issız bağlar yoluna girmişti. Güneş, bu kuytu yeri daha çok etkilemiş, kara topraklar ve yol, kardan temizlenmişti. Bir iki yüz metre aşağıda, solda kabarmış, çamurlu, sapsarı suyu ile akıp giden Yeşilırmak, büyük bir çağıltı koparıyordu. Yapraksız söğüt kümeleriyle karşı geçedeki elma bahçeleri, yapraksız ağaç dünyasının verdiği ıssızlık ve kimsesizlik duygularıyle ürperiyor gibiydi. Vadiyi çevreleyen dik dağlarla, karşıya düşen Akdaş yaylâları, tertemiz bir İsviçre karıyla örtülüydü. Irmak boyundaki bahçe evlerinden bir kişisinden duman tütüyordu. Yol kıyısında kara erkek bir köpek ak bir köpeğe kur yapıp duruyorsa da, dişinin sık sık şimşek çakan genç ve güzel dişleri, ona haddini bildirmekte gecikmiyordu. Irmak boyunda sürüp giden güzel kiraz bahçeleri, bu bademi bol üzüm bağları kışın, bayağı bir mezarlıktan ayırt edilmiyor.

du. Kışın buralara ettiği zulüm neydi allahaşkına? Kış, buraları kaplayan bütün güzellikleri yediğinden, yolculuk büyük bir sıkıntı içinde geçiyordu. İnsan, doğanın bu hasis günlerini kendi imgesinin güzellikleriyle süslemek zorunda kalıyordu. Doğanın bu zulmü insanı güzellik yaratmağa şair olmağa zorluyordu. Ana yoldan ayrılıp ta köyün patikasına saptığında kış güneşi batıdaki yüksek dağların ardında yitmek üzereydi. Salt köyün bir bölümüyle onun arkasında yükselen sarp kayalıklara ve karla örtülü çam ormanlarına tatlı - tatlı vuruyordu. İki yanı sık çalılıklarla örtülmüş iki duvar gibi yükselen, karatavukların gevezelikleriyle dolu patikadan kurtulup ta sulama havuzunun üst yanındaki karla örtülü meydanlığa varınca atını durdurdu. Amcasının yukardaki kulübesine, bu eski evlerine bir göz atmadan geçmek istemedi. Bu sırada arkasında ayak sesleri işitti. Camiye doğru giden iki köylü delikanlıdan biri ötekine:

«Ülen, dur hele, dedi, bu, bizim Gâvur Mehmet değil mü?»

Öteki de kaçamak bir bakış fırlattı:

«He vallaha da o. Haydi hoş geldin diyek,» dedi.

İkisi de gülerek döndüler:

«Hoş gelmişsin, Mehmet efendi. Vurulduğunu ney eşittik. Essah mı?»

«Hoş bulduk. Nasılsınız, iyi misiniz? Vurulmasına vurulduk ama, silâhı kimin attığı anlaşılamadı. Bu yüzden mahkemeye ney veremedik. Köyümüz ne âlemde?»

«Elhamdülillâh iyidir, Mehmet efendi. Maşallah, bi gelişmişsin. birden tanıyamadık. Helbet şahar yeri başka oluyor. Haydi bize müsaade. Kal sağlıcakla!»

Mehmet Kemal, atın başını dedesinin taa öbür baştaki evine çevireceği sırada arkasında top gibi bir ses gürledi ve bu sesin gürlemesiyle onun sırtına okkalı bir şaplak indi:

«Vay, vay, vay, benim sevgili Gâvur Mehmet'im.»

Mehmet Kemal, döndü: İri gövdesi, uzun boyu ve ablak kırmızı yüzü, başındaki kirli, kırmızı sivri fesinin dibine sarılmış sarımtrak hacı sarığıyle amcası Topal Himmet, otuz iki dişini gösteren gerçekten içten gülüşüyle kendisine bakıyordu. Mehmet Kemal, attan inerek onunla kucaklaştı. Amcası, atın yularını eline dolayarak yukarı doğru yürümeğe başladı. Sol bacağı topal denecek gibi topallıyordu:

«Amcanı çiğneyip geçeceğim sandıysan yanıldın yiğenim.

Geçmişi unutalım. Seni sevdiğimi bilirsin. Ellaam benden önce sen gâvurcuklara gidecektin? Yağma yok, yiğenim. Sen, benim kanımı, bizim kanımızı taşıyon. Sen, evvelallahın izniyle Pehlivan Hamza'nın çağası olarak dünyaya gelmişsin. Sana Gâvur Mehmet deyişimi elbet hoş görün.»

«Ona alıştık artık, amca. Onu, senin gibi baba yarısı olanlar da söylüyor, kanlı bıçaklı düşmanlarım da. Okuduğum bir kitapta bir İngiliz gâvurunun şöyle bir lâf ettiğini gördüm: "İnsana takılan bir lâkap şeytanın fırlattığı en sert taştır." Nasıl, güzel değil mi? İşte, bu en sert taş, uzun yıllardan beridir kafama, en ince duygularıma çarpıp duruyor. Beni kimseciklerin görmediği, göremeyeceği yerlerden yaralayıp duruyor. Bu yüzden yaşayışıma kahrediyorum. Kendi kendime kıyacağım zamanlar geliyorsa da bir el beni bundan alıkoyuyor.»

«Desene, yiğenim, sen bildiğimden de daha dertli imişsin. Bu lâkap köyde ilkin benden mi çıktı, iyi bilemiyorum. Benden çıkmışsa bile öyle düşmanca çıkmış olamaz. Ne yazık ki millet bunu yelleyip pullayıp seni kahretmek için söylemeğe başlamış. Benim arslan çağam. Gel, üzülme. Sen, bunların hepsini unutacak, unutturacak yoldasın. Padişahın arkasından da kılıç sallamışlar. Vız gelir, tırıs gider bunlar sana!»

«Amca, o, sana öyle geliyor. Bu lâfı, işitince benim içim yanıyor, anlamıyorsun. Bu lâf, beni sevdiğim kocaman insan yığınlarından birden bire ayırıp bir kenara iteliyor. Beni katranla, çamurla sıvanmış bir kişi durumuna indiriyor. Bir hıristiyan «gâvur» sözüne güler geçer, ya da omuz silker. Bana takılan bu ad, öyle mi ya? Bunu bana takan Türkler ve Müslümanlar! Ben de Türk ve Müslüman olduğuma göre Türkler ve Müslümanlar bu adı bana yakışır gördükçe beni aralarında görmek istemiyor. beni aralarından koğuyorlar demektir. Beni şeytana uymuş, dininden çıkmış, sapıtmış, lânetli bir kişi olarak görüyorlar demektir. Anlıyor musun işin kötülüğünü? İşte, bunun içindir bu söz, beni kahrediyor. Daha demin önümden geçen iki delikanlı, aralarında bana «Gâvur Mehmet» dediler. İşte, salt bu yüzden bu güzel köyden, doğup büyüdüğüm bu kendi köyümden tiksiniyorum, iğrenlyorum. Bana bu adı yakıştıran bura insanlarını birer yılan gibi görmekteyim.»

«Yâni, beni de bir yılan gibi görüyorsun, öyle mi?»

«Amca, doğrusunu söylemek gerekirse sen de bundan payını almaktasın. Biz, çocukken başlattığın bu iş, zamanla bize

karşı durumun değiştiği halde, gücünü yitireceğine daha da güçlendi. Biz, iki kardeş, Gâvur Mehmet, Gâvur Ahmet olarak kaldık.»

Böyle konuşarak eve vardılar. Ev, iki katlıydı. Alt kattaki karanlık ve geniş ahırda inekler, bir eşek, bir de yük atı görünüyor, yukarı sundurmaya sağ yandan çıkan tahta merdivenin ayakları dibinde kiremit renkli kocaman bir maltız keçisiyle iri kıyım yavrusu mısır sapları yiyordu. Küçük gözlü kocaman ak bir çoban köpeği merdivenin altındaki kuytuya sığınmış, dinleniyordu. Mehmet Kemal'e ilkin kuşkulu bakışlarla baktı. Gözleri efendisiyle onun arasında gidip geldi. Mehmet Kemal:

«Ulan Çomarcık ne çabuk unuttun bizi?» deyince ok gibi yerinden fırladı ve koskoca bir yün yumağı gibi inleyerek onun dört yanında dönmeğe başladı. Hayvan, Mehmet Kemal'in yetiştirmesiydi. Kendisi köyde bulundukça onun yanından ayrılmaz sonra yine amcasının evine giderdi. Amcası Topal Himmet'in ufak bir koyun ve keçi sürüsü vardı. Çomar da yıllardır yaylalarda bu sürüyü koruyan köpekler arasında bulunuyordu. Çomar, sevinçten deli gibiydi. Uzun aylardır eski sahibini görmemişti. Kocaman kafasını Mehmet Kemal'in eline yaslıyor, sevilmek, okşanmak istiyordu.

Mehmet Kemal, ondan güçlükle ayrılarak amcasının arkasından merdiveni tırmandı. İşte, çocukluğunun bir bölümü bu evde geçmişti. Bu ev, babasının babasından kalmaydı. O, ölüp gittikten sonra evi, bahçeleri, bağları ve sürüyü büyük kardeş olan Hamza ile küçük kardeş Himmet çekip çevirmeğe başlamıştı. Babaları öldüğünde Mehmet Kemal'in babası Hamza, on sekiz yaşındaydı. O yaşta iri bilekli, kalın boyunlu, uzun boylu pehlivan yapılı, sözü geçer bir gençti. Köyde yenemediği kimse olmadığı gibi, o dolaylardaki köylerin pehlivanları da onun bileğini bükemiyorlardı. Böyle olduğu halde yumuşak huylu, tatlı yüzlü, düşünceli bir gençti. Acı gücü, birçok pehlivan yapılı kişide olduğu gibi usundan, zekâsından önde değildi. Kardeşi Himmet de iri yarı, uzun boylu, kalın bilekliyse de acı gücü Hamza'nınkinin oranında değildi. İkisi de bekârdı. Babaları onları başka köylerden hanedan kişilerin kızlarıyle evlendirip mürüvvetlerini görmeğe hazırlanırken bir gün birden bire korkunç bir karın ağrısından yataklara düştü. Üç gün sonra da ölüp gitti. Sonradan köye gelen bir doktor, öyküyü dinleyerek apandisitten gitmiş olabileceğini söyledi.

İki kardeş, mallara bir güzel sahip çıktı. Babalarının yokluğunu aratmayacak gibi çalışıp çabaladılar. Himmet, köyde göz koyup da babasının korkusundan bir türlü meydana vuramadığı Kezban kızın sevgisini ortaya atmakta gecikmedi.

Kezban, orta halli bir köylü ailesi olan Hamzagillere, parlak bir düğün dernek yapılarak gelin geldi. Himmet, böylece evin güzel bir yanına yerleşti. İri yarı, al yanaklı, güçlü - kuvvetli çalışkan bir kadın olan Kezban evi çekip çevirmeğe iki kardeşe de bakmağa başladı.

Aradan birkaç ay geçmişti ki, Hamza pehlivan —artık böyle çağrılıyordu— yarısı Türk, yarısı Rum olan köyün ortasında bir bomba gibi patlayan, bir olayın kahramanı oluverdi: Hamza pehlivan, akşamüstü genel çamaşırhanenin yanında birçok Rum ve Türk kızlariyle birlikte su dolduran okumuş bir adamı olan ve gerek Rumlarca gerekse Türklerce çok saygı gören Yanko efendinin Sofya adlı on beş yaşındaki çok güzel kızını kaptığı gibi köyün üstündeki çamlıklara doğru savuştu. Elinde mavzer de bulunduğundan üzerine varan olmadı. Gidiş, o gidişti. Dağlar, taşlar zaptiye ile, araştırıcı gruplariyle dolup taştıysa da Hamza pehlivanla kaçırdığı kız bir türlü bulunamadı. Olay unutulup gitmişti. Her şeyden umut kesildiği bir gün, Hamza pehlivan Sofya'yla çıkıp geldi. Genç kadının kucağında nûr topu gibi ikiz iki erkek çocuk vardı. Üçer aylık da olmuşlardı. Bunlar Ahmet'le Mehmet'di. Hamza pehlivan adlarını böyle koymuştu.

Hamza pehlivan, böyle dört kişilik bir aileyle köyde görününce artık herkes bu işe olağan olarak bakmağa başlamıştı. Genç adam, kızı kendine eş olarak almıştı. Yapacak başka bir iş yoktu. Hamza pehlivan, akşamüstü Sofya ile birlikte hemen Yanko efendinin öbür baştaki üç katlı evine inmiş, gerek kız gerekse kendisi saygı ile onun elini öpmüş, bağışlanmalarını dilemişlerdi. Yanko efendi Sofya'ya:

•Sofya, kızım, artık iki çocuk sahibi bir annesin, nasıl kocandan hoşnut musun?•

Diye sormuştu.

•Hoşnutum, babacığım. Hem benim adım artık Sofya değil, Safiye. Ben Amasya Müftüsüne başvurarak Müslüman oldum. Kur'an dersleri bile aldım.•

•Ben o yana karışmam. Ben, insan olarak mutlu olup olmamana bakarım. Madem ki, Hamza'yı koca olarak benimsedin, bu

iş, bir sorun olarak sona erdi demektir.»

Sofya'nın annesi de gözyaşları içinde biricik kızını bağrına basmış, o da kadere boyun eğmekten başka çıkar yol olmadığını anlayarak kızıyle kocasına mutluluk dilemiş, dua etmişti.

Yanko efendi:

«Oldu olacak demişti, müslüman ve Türk adabı üzere bir de gecikmiş düğün yaparak bu evliliği kutlayalım Ben, geç evlendim, bir tek kızım oldu. Artık, onun çocukları da benim çocuklarım sayılır. Öldükten sonra malımı - mülkümü hep onlara bağışlayacağım.»

Artık yeni adıyla Safiye, babasının bu iyi yürekliliğine çok sevinmiş, boynuna atılarak:

«Yaşa, babacığım,» demişti, «sen yeryüzünün en iyi insanısın.»

«Evet, yavrucuğum, ben bütün yaşayışım boyunca her şeyden önce iyi bir insan olmağa çalıştım. Şimdi de bu işleri düzenlerken ona çalışıyorum. Bütün insanlar, burda olduğu gibi dünyanın her yerinde acı çekiyor. Onların gözyaşlarına aldırış eden pek az insan ve pek az prensip var. Neyse geçelim bu konuları. Gençler henüz bunları anlayacak durumda değil. Onlara şu sırada göstereceğimiz bir Tanrı şefkati, her şeyden üstündür. Onlar, başka hiç bir lâf dinleyecek durumda değiller. Kız, Eleni, bana bir maşraba kırmızı şarap doldur. Çocuklarımın sağlığına ve mutluluğuna içeceğim.»

Karısı, kalkıp sürahiden büyük bir maşraba şarap doldurdu. Yanko efendi, bardağı hepsine doğru kaldırarak:

«Hepinizin sağlığına içiyorum evlâtlarım. Uzun ömürlü ve mutlu olmanızdan başka hiçbir dileğim yok. Haydi, şimdi gidin dinlenin. Gerisini yarın düşünürüz» dedi.

Hamza pehlivan, ikizleri kucağına alarak kapıdan çıktı. Safiye de son kez anne ve babasıyle öpüşerek onun arkasından koştu. Yanko efendi, arkalarından:

«Bu köftehorların küçükten beri birbirlerini beğendiklerini biliyordum. Yalnız, anlayamadım, kız, kaçırıldığı sırada neden öyle çığlıklar attı?» dedi.

«Kimbilir, belki de göz göre göre kaçırılmak hoşuna gitmedi. Namuslu bir kız olduğunu göstermek için bir gösteriş yapmıştır.»

«Belki!»

Hamza pehlivan, çoluk çocuğuyla eve varınca kardeşi Himmet'çe hiç te güler yüzle karşılanmadı. Koca eve sere serpe yerleşmiş olan Himmet, sanki bir sığıntıymış gibi âdeta evi güçlükle paylaştı ve yerleştiği güzel odalardan çıkmadı. Bir yıllık uzaklığın verdiği gariplikle henüz şaşkın durumda olan Hamza pehlivan, kardeşinin asık suratına ve densizliğine hiç ses çıkarmadı. İçinden kendi kendini suçlu gören bir hali vardı. Eve bir gâvur kızı getirmişti. Türk komşuların, kendisini böyle suçlayacaklarını sanan bir duyguydu bu.

Kezban, Safiye'yi çok candan karşıladı. Hemen hemen kendi yaşıtı olan bu güzel ve becerikli kızla çok iyi arkadaş oldu. Az zamanda işler yoluna girdi. İki kardeş, kendilerini işe vererek dev gibi çalışıyordu. Bayağı babalarının yerini tutuyor varlıklı bir aile durumuna geliyorlardı.

Bir yaz günü oldukça büyük bir felâket oldu. Himmet davarı ve çocukları yaylâya çıkarmış, Hamza da bağ ve bahçelerle uğraşıyordu. Bir yaz günü ikindi üstüydü. Himmet sürüden ve köpeklerden ayrılmış, yaylânın bir ucunda ileri doğru dev bir canavar başı gibi fırlamış kül renkli bir kayanın üstünü kaplayan çimenlikte dikiliyor, engin vâdilerin güzelliklerini gözden geçiriyordu. Böyle dalgın bulunduğu sırada ensesinde sıcak bir soluk duyarak hızla geri dönmüştü. Karşısında kocaman bir dişi ayı iki ayak üstüne dikilmiş kendisine bakıyordu. Ayı üzerine varınca kayadan aşağı uçmak tehlikesiyle karşı karşıya kalan Himmet, denize düşen yılana sarılır deyimince, istemiyerek ayıya sarılıvermişti. Saldırıya uğradığını sanan ayı da onunla itişmeğe başlayınca her ikisi de kayadan aşağı yuvarlanmıştı. Ne var ki düştükleri yer çimenliktil. Himmet, düşerken de ayıyı bırakmamış, onun üstüne düşmüş, yine de bu büyük sarsıntı ve korkuya bayılmış, kendinden geçmişti.

Gözlerini açtığında kalçasından korkunç bir ağrı duyuyordu. Sonra gövdesinin üzerinde, gece karadüş görüyormuş gibi, büyük bir ağırlık vardı. Kımıldamak istemiş, kımıldayamamıştı. Bu sırada ayı anısına gelmiş, özünü koruma içgüdüsüyle şöyle bir silkinmişti. Göğsünün üstüne ayının yerleştirdiği anlaşılan kaya parçalarını zorla bir yana iterek doğrulabilmişse de sol kalçasının ve sol kaba etlerinin yerinde yeller estiğini görmüştü. Ayı,

sol yanını bir güzel koparıp yemiş, kendisini ölmüş sanarak taşlarla örtmüş, belki de şölen vermek üzere yavrularını çağırmağa gitmişti. Bunları düşünen zavallı Himmet, gerçek bir ölümden kaçabilmek için insanüstü bir güç harcayarak obaya dek gidebilmiş ve köye haber salarak Hamza pehlivanı çağırtmıştı. Ertesi gün, köyden gelen birçok tüfekli, ayının Himmet'i yemeğe çalıştığı yerin çevresinde pusuya yatıp beklerken, avının geri kalanını iki yavrusuyla yemeğe gelen dişi ayının üzerine birkaç yerden birden ateş edip yavrularıyle birlikte leşini yere sermişlerdi.

Himmet te bu sırada tedavi edilmek üzere Amasya hastanesine götürülmüş, uzun zaman orda yatmak zorunda kalmıştı.

İşte, aylardan sonra iyileşerek hastaneden çıkan Himmet, artık adıyla sanıyla Topal Himmet olup çıkmıştı. Artık, işlere eskisi gibi sahip çıkamıyordu. Yarı insan durumuna gelmişti. Aradan iki yıl daha geçmiş. Safiye'nin bu arada iki kız çocuğu olmuştu. Evin içi cıvıl cıvıl çocuk kaynıyordu. Hamza ve Himmet kardeşler, mallarını ayırmadan tıpkı babaları sağmış gibi çalışıp gidiyorlardı. Ne var ki bu kez felek bu aileye en korkunç oyunlarından birini daha oynamakta gecikmedi. Hamza pehlivan yirmi yaşının içinde askere alınarak Rumeli'deki ayaklanışlardan birinin bastırılmasına gönderildi. Bütün işler Topal Himmet'in üstüne yıkıldı. Çok çalışıyorsa da bir türlü başa çıkamıyordu. Bağlar, bahçeler ve koyunlar için yarıcılar, azaplar tuttu. İşler, günden güne kötüye gidiyordu. Bir köylünün kendi eli ve ayağı, bele kazmaya, küreğe değmedikçe, işleri adım adım kovalamadıkça başarı sağlıyamıyordu. Himmet, bu sonsuz yorgunluklar içinde çırpınıp dururken pehlivan Hamza'nın Rumeli'deki çarpışmalardan birinde şehit düştüğü haberi geldi. Ertesi yıl, tehlikeli bir taun, davarı yarı yarıya kırdı. Bağlara, bahçelere bir bereketsizlik çöktü. Kalabalık aileyi geçindirmek için tefecilerin ayağına düşen Topal Himmet, gittikçe bütün soğukkanlılığını yitirerek günün birinde dörder yaşına basan ikizleri, iki de kızını eline vererek Safiye yi sokağa bıraktı:

«Ben, artık bu gâvurun eniklerine bakamıyorum. var ne halin varsa gör, hasbam» deyiverdi.

Safiye'ye bütün köy acıdı, ne var ki Topal Himmet te acınacak durumdaydı. Bunun üzerine Yanko efendi, kızıyla torunlarını kanadının altına almak zorunda kaldı.

«Evimiz büyük, otur burda çocuklarınla kızım.» dedi. «Allah

ne verdiyse yeriz, geçinir gideriz. Ne yapalım ki alın yazısının önüne geçilemiyor. Bu, hiç bir vakit aklıma gelmemişti. Yirmi yaşındaki arslan gibi genci tut kolundan götür Karadağ prensliğinin vahşi ormanlarla kaplı dağlarında öldür.»

Hiç merak etme, kızım Safiye, sen artık bir müslüman kadınısın, çocukların da Türk ve Müslümandır. Bunun için köy Rumlarından hepsinin sana Safiye demesini istiyorum. Yoksa seninkinde, çocuklarının alınyazısı da ileride çok tehlikeli durumlar gösterebilir. İki cami arasında binamaz diye Türkçede bir söz vardır. Siz de, ben ölüp gittikten sonra o duruma düşer, çok güçlük çekersiniz.»

— 19 —

İşte, Mehmet Kemal, amcası Topal Himmet'le merdivenden çıkarken bu üzücü serüveni yıldırım gibi bir kez daha yaşadı. Zorunlulukların insan karakterlerinde açtığı gedikleri ve yaraları bildiğinden amcasıgilleri çoktan bağışlamıştı. Kezban'la çocuklar, Mehmet Kemal'i görünce sevinçle dışarı fırladılar. Kezban, Mehmet Kemal'i yakalayıp bağrına bastırarak ağlamağa başladı. Yalın ayakları, soğuktan pancar gibi kızarmış derin çatlaklarla örtülüydü. Yüzünde en ağır işlerde çalışan erkeklerde olduğu gibi derin çizgiler vardı. Ne var ki yine de güçlü bir görünüşü vardı. Mehmet Kemal'le kardeşlerine Safiye gibi Kezban da bakmıştı. Mehmet'i de çok sever ve kendi çocuğuymuş gibi korur, onu gizlice güzel yiyeceklerle beslemeğe çalışırdı. Kezban'ın Mehmet Kemal yaşındaki oğlu da evlenmiş, hemen ardından askere çağrılmıştı. Şimdi geride on dört yaşında Suna adlı bir kızıyla biri on beş yaşında, öbürü on iki yaşında iki oğlu vardı. Hepsi Mehmet Kemal'in çevresinde toplanmış büyük bir ilgiyle onu süzüyordu. Askere giden İbrahim'in karısı olan gelin, eşik üzerinde yaşmağını ağzına götürmüş, utangaç duruşuyla duruyordu. Topal Himmet:

«Al yiğenimizi ağsüketek,» dedi. «Ne diklip duruyoruz burda? Gitelim içeri, ocağın başında oturalım.»

Kezban, ocağa kalın odunlar attı. Biraz sonra harlanan ate-

şin karşısında oturmuşlar, eski anılardan konuşuyorlardı. Topal Himmet:

«Benim aziz yiğenim,» dedi, «eğer bizim rahmetli birader şimdi aramızda olsaydı, şu çağalar da senin gibi okuyup meydana çıkardı. Çünküleyim, o zaman bizim ev, hanedan evlerden olacaktı. Biz de zengin olacaktık. Rahmetlinin o genç yaşta toprak oluşu, benim kalçamı ayının yemesi, hepimizi perperişan etti. Haa, dur hele, seni nerenden vurdular, göster bakalım hele.»

«Ayıptır, açamam.»

«Bırak oğlum ayıbı neyi. Kezban kadın, senin anan, baban, şu çağalar da kardeşlerin.»

Mehmet Kemal, öteye dönerek sol kalçasını açtı. Birer birer gelip baktılar. Suna bile kikirdeyerek baktı. Kalça üzerinde meşter yaralarının da genişlettiği kocaman bir yara gözü vardı. Topal Himmet:

«Deden olacak gâvur» dedi de içimiz yandı. «Bu, bir kaza kurşunu mu acep, yiğen?»

«Amca, senden dileğim, şu gâvur lâfını önce bir yana bırak ta biraz da gâvursuz lâf et. Seninle açık konuştuk biliyorsun.»

«Doğru, haklısın yiğenim. Nidelim, bir kez ağzımız alışmış.»

Mehmet Kemal, amcasının sorusuna:

«Bana değen kaza kurşunu değil, amca. Çünkü, bana atılan daha birçok kurşun arasından bir tanesi değdi. Gövdeme yerleşen tavşan saçmaları da ayrı. Bir kişiden kuşkum varsa da elimde ispatlayacak hiçbir şeyim yok.»

Kezban:

«Oy! Kara kara yansın o seni vuran zalımlar, benim güzel çağam» diyerek onun saçlarını okşamağa başladı.

Topal Himmet:

«Kardeşin Ahmet nice oldu? Hiç buralarda görünmez oldu. Cğlan büsbütün gâvurlara karıştı gitti ellaam Amerika'ya gidip geldikten kelli oğlanda hayır kalmadı.»

Mehmet Kemal, bunlara verecek hiçbir yanıt bulamadı, önüne bakarak sustu. Kezban, sandığın dibinde gözü gibi sakladığı şekerle kahveyi gizlice çıkarıp cezveyi közlerin üzerine yerleştirdi.

Biraz sonra üç büyükler, mis gibi kokan kahveyi höpürdetelek içerlerken çağalar, bu eşitsizlikten somurtmuş, imrenerek onlara bakıyorlardı.

Kezban:

«Karnın aç mı, çağam? Sana kaygana ney yapayım. İstersen, akşam yemeğini bizde ye. Dedengillere sonra gidersin.»

«Karnım aç olmasına aç ama bana öbür yanda zorla yemek yedirirler. Ondan iştahımı oraya saklasam daha iyi olur, Kezban teyzem.»

Mehmet Kemal, bu arada Suna'nın gölgesine sokulmuş, kendisini gözetleyen geline:

«Gelin hanım kardeşim, sen nasılsın, iyi misin? Seninle hiç konuşamadık,» dedi.

Gelin yaşmağını ağzından çekti:

«İyiyim. Sağ olasın,» dedi.

Kumral, şeftali renkli, yeşil gözlü ufacık gelin, yine yaşmağını ağzına çıkararak capcanlı, balık eti bir kız olan Suna'nın koluna asılarak ona sokulup sustu.

Mehmet Kemal'in uzun ettiğini gören Çomar, aşağıda gözünü merdivene dikmiş, inleyip duruyordu.

Mehmet Kemal:

«Amcacığım,» dedi, «sizlere, hele Kezban teyzeme hiç doyum olmaz. Şimdi, bana müsaade edin de biraz da gidip bizimkileri göreyim. Birkaç gün nasıl olsa burdayım. Yine görüşeceğiz. Haydi, şimdi sağlıcakla kalın.»

Ocağın başından kalkıp kapıya giderken onun topallayışını üzülerek seyrettiler. Amcası:

«Üzülme yiğen,» dedi, «anlaşılan topallık bizim ailenin alın yazısı. Kafan, öbür yanın sağlam ya. Aldırış etme gerisine.»

Mehmet Kemal, merdivenden inerken Çomar aşağıda zıp zıplayarak sevinçten deli oluyor, merdivenin başında dinlenen Kezban kadın, yaşmağının ucuyla iri gözlerinde parlıyan yaşları kuruluyordu.

Topal Himmet, yeğeninin kiralık atını yederek onunla caminin yanına dek yürüdü. Çomar, Mehmet Kemal'in yanı başında gidiyordu.

Amcası:

«Haydi, yiğen, burdan ötesi bize yasak. Tut hayvanının başını. Sana uğurlar ola» diyerek geri döndü. Mehmet Kemal, biraz ilerledikten sonra dönüp baktı. Amcası gerçekten ne de çok topallıyordu. Oysa daha önce onun bu topallığını hiç görmüyordu bile. Ancak, kendisi topallamağa başladıktan sonra onun felâkete benzer biçimde topalladığını ayırt etti.

Köyün üstündeki kayalıklardan basamak - basamak sıçraya-

rak dökülen ak köpüklü çağlayan, yine çevreyi gürültüye boğarak şarıldıyordu. Bunun yanında kalın kütüklerden çatılan lmece çamaşırlıktan kara dumanlar yükseliyor, içerden kadın sesleri, çamaşır tokmaklama gürültüleri geliyordu. Mehmet Kemal'in varlığını çoktan sezen Rum ve Türk kadınları, kütüklerin arasındaki yarıklara gözlerini uydurarak bakıyorlar, fısıl - fısıl konuşuyorlardı.

Mehmet Kemal'i öteden ilkin kızkardeşleri Ayşe ile Fatma gördü. Koşarak boynuna atıldılar. Kara Finocuk da onlarla birlikte koşup geldi. İlkin Mehmet Kemal'in üstüne sıçrayarak sevgisini ve eski dostluğunu gösterdikten sonra kocaman Çomar'a da hoşgeldin demek isteyerek yüzüne doğru sıçrayıp durmağa başladı. Ahırın önünde tavuklara yem veren annesi Safiye, avucunçaki bütün yemi hayvanların önüne boşaltarak oğluna doğru yürüdü.

«Hoş geldin, Mehmet'im. Tanrıya şükür, sağ salim gelebildin. Bu ne haldir, oğlum, her yan düşmanla dolu, her yanda tüfekler patlıyor?»

Hem oğlunun yüzünü, gözünü öpüyor, hem de böyle diyordu:

«Yaran nasıl, geçti mi? Topal kalmadın ya inşallah!»

«Yok, korkma. Dedem nerde?»

Bu sırada dışarda gürültüyü işiten Yanko efendi, tımar etmekte olduğu demir kırı yarımkan arap kısrağını bırakarak dışarı çıktı. Ahırdan ineklerle atın ısıttığı hoş bir ahır kokusu geliyordu:

«Hoş geldin, torunum. Seni bekliyordum. Zor günler başladı. Bir karara varmamız, işleri usumuzla çözümlememiz zamanı geldi. Haydi, çıkın yukarı. Şu atın tımarını yapayım, hemen gelirim.» Hepsi ahırın sol iç yanındaki tahta merdiveni gıcırdatarak sofaya çıktı. Mehmet Kemal, sağ yandaki oturma odasını açarak girdi. Ocakta çatılmış kütükler, tatlı bir sıcaklık ve aydınlık dağıtarak yanıyordu. Gitti, büyük tek pencerenin önündeki minderlerle beslenmiş kerevete kurularak bir kez dışarı baktı. Bir yün topağına benzeyen Çomar, başını pencereye kaldırmış, küçük gözleriyle ona bakıyor, bir yandan sonsuz bir sevgiyle kuyruğunu sallıyordu. Kara Finocuk ise çoktandır göremediği bu iri kıyım arkadaşını görmenin sevinci içinde zıplayıp duruyordu

Ayşeyle Fatma, ağabeylerinin iki yanına oturmuş, onun birer koluna asılmış, anneleri de yerdeki kırmızı kilimin üstüne diz çökmüş, yaşmağının ucuyla gözlerini kurulayarak acı dolu bir yüzle ona bakıyordu:

«Ahmet nerde, hiç gelmeyecek mi?»

«Bilmiyorum anne. O oğlanın başında bir şeyler dönüyor ya, sonunu nasıl getireceğimizi bilmiyorum. Büyülenmiş gibi, hep bir büyülü çemberin içinde dönüp duruyor. Onu büyüleyenler bu çemberden dışarı çıkışın, ölüm olduğunu, onun kafasına bir kez sokmuşlar.»

Mehmet Kemal, kızkardeşlerine baktı. Nasıl da büyüyüp serpilmiş, kocaman kız olmuşlardı. İkisi de anneleri gibi kumralbı. Uzun saçları örgülenerek omuzlarına bırakılmıştı. Köy yerinde, hiç te olağan sayılmayacak bir biçimde hâlâ kısmetleri çıkmamıştı. Türk çocuğu sayıldıklarından Rum delikanlıları onları istemek yürekliliğini gösteremiyor, Türk ve Müslüman delikanlıları da onlarla evlenmekten çekiniyorlardı. Bu yüzden iki güzel kız da büyük üzgünlük içindeydi. Hele sonucu belirsiz bu korkunç savaş günleri içinde evlenmek bir yüreklilik sorunu olduğundan genç kızların kısmeti kapandıkça kapanıyordu. Yanko efendi, Ahmet'le Mehmet'i okutabildiği halde kızları dizi dibinden ayırarak okutamamıştı. Yalnız anneleri köyden hafız getirerek onlara kur'an okutmuş, birer müslüman kızı olarak yetişmelerini sağlamağa çalışmıştı.

Yanko efendi, kızı ve torunlarıyle başbaşa kalınca bütün sevgisini ve varlığını onlara bağlamıştı. Bir yandan da evinde bu küçük müslüman kolonisini barındırdığından dolayı sofu Rumlar arasında günden güne daha az sempati duyulan bir adam durumuna düşmüştü. Köye gelip giden İstanbul Patrikhanesinin militan papazları, ona kuşkulu gözle bakıyor, Rum halkına da bu görüşü aşılamaktan uzak kalmıyorlardı. Yanko efendi, hâlâ dini âlet ederek insan yığınlarını birbirinden ayırmağa, böylece siyasal amaçlarına ulaşmağa çalışan bu papazlardan bayağı tiksiniyor, onları bir kaşık suda boğmak istiyordu. Ününü uzaktan uzağa işittiği ve doğru yolda olduğunu gördüğü Papa Eftim, Yanko efendinin çok hoşuna gitmekle birlikte felâkete sürüklenmeğe başlayan Anadolu Rumluğunu ya da hıristiyanlığını bunun da kurtaramıyacağını biliyordu. Bütün Anadolu hıristiyanlığı uzun yıllardır Anadolu'da çoğunluğu meydana getiren egemen ulusa karşı ihanete zorlanmış, bugün de Pontos'çuluk ve Yunancılık eğilimleri içinde çırpınarak bu sapık yola sürüklenmekteydi. Türk ulusu, Yunanlıları yenince ister istemez bu pürüzü de temizlemeğe kalkacaktı. Her ulus, bunu yapardı. İşte o zaman, kuru odunların yanında çoğunlukta olan yaşlar da yanıp gidecekti.

Üstü başı at kokan Yanko efendi, döşemeleri sarsarak iri gövdesiyle kapıdan girerken yüzünde hep yukarda anlattığımız kayguların ağır gölgesi yüzüyordu. Ocağın sağ başındaki özel minderine kuruldu. Uzun, nakışlı çubuğuna kendi sardığı sigaralardan birini takarak ocaktan maşayla aldığı bir közle yaktı. Kalın kaşları, hâlâ kararmaya direnmekle birlikte saçlariyle bıyıkları toplu bir ağarma yolundaydı. Geniş alnında kalın ve okumağa, düşünmeğe meraklı ince anlamlı çizgiler vardı. Kocaman elleri, bir köylü eli gibi sertleşmiş ve kabuk bağlamıştı. Biricik gelir kaynağı, İstanbul'da Galata'da babasından kalma bir iki dükkânın kirası olduğu halde burda kendini, kendi «Yasnaya Polyana»sında sayıyordu. Tolstoy'un Fransızcaya çevrilmiş bütün kitapları, çalışma odasının raflarında boy gösteriyordu. Tolstoy'un bütün kitapları, onun için ilginç olmakla birlikte «Savaş ve Barış» romanı onu sanki büyülemişti. Onu birkaç kez okumuştu. Mehmet Kemal'le Ahmet'e kara cümleyi söktükleri gündenberi salıklayıp durduğu kitaplar salt Tolstoy'unkilerdi:

«Torunlarım, onları okuyun, insanlığınız artar, insanları dinlerin ve ırkların üstünde görmeğe, öylece değerlendirmeğe başlarsınız. Sakın, papazlara kapılmayın. Bir hıristiyan papazının bugünün insanına hiçbir mutluluk reçetesi verebileceği düşünülemez. Papazlar Fransada, gözlerimin önünde halk yığınlarına, halkın öncüsü olan işçi yığınlarına bütün ihanet ettiler. Hep zenginlerin, burjuvaların kapısında kulluk ettiler. Paris Komününün ölüme giden safları arasında kaç papaz can verdi? Hiç! Binlerce yoksul işçi ve Fransız aydını Paris duvarı dibinde İnsanlık uğruna can verdi. Şimdi burda Venizelos'un papazları da bizi megalo idea'nın hırsları önünde pırasa gibi doğratmak istiyorlar.»

Mehmet Kemal, şimdi, karşısında bağdaş kurmuş oturan ve çubuğundan düşünceli soluklar çeken dedesini görünce bütün yukarda söylediklerimiz, usundan geçmeğe başladı. Dedesi de bu konuları hep siyasal durum bozulur ve kargaşalık artar göründükçe derinden derine kaygulanarak söylerdi. Durum, ağırlaştıkça artık kendisi de bu düşünceleri sık sık kafasında evirip çevirir olmuştu. Sanki torununun kafasından geçenleri anlamış gibi, Yanko efendi, ona alnını kırıştırarak şöyle bir baktı:

«Evet, sevgili torunum» dedi, ülkemizin dışından ileri ge-

kenler, rahatımızı temelli bozdular. Günden güne işler daha çok karışıyor. Bizim de alınyazımız günden güne sonuna doğru hızla yaklaşıyor. Mustafa Kemal Paşa, Amasya'ya gelip de Türk ulusunu kurtarma kararlarını almak üzere arkadaşlariyle konuşmağa başlayınca:

«Tamam demiştim, bu adam Türkiye'de sosyalizmi kurmazsa kellemi keserim. Çünkü, gidiş o gidişti. Mustafa Kemal, arkadaşlariyle elele verip sosyalizmi ilân edecek, ülkedeki bütün azınlıkların kardeşliğini bildirip hepsinin geleceğini garanti altına alacak, sonra da sırtını bolşeviklere dayayıp emperyalist Avrupa devletlerine kafa tutacak. Paris Komününün felâketine tanık olduktan beri görmekte olduğum insanlık düşlerinin, burnumuzun dibinde çiçek açmakta olduğunu sanmıştım. Eğer söylendiği gibi Mustafa Kemal, Amasya'da sosyalizmi ilân etseydi, şu Pontos'çuluk denen kasaplık, ister istemez sona ererdi. Mustafa Kemal Paşa, kendine güvenemedi. Çünkü, İngilizler ondan daha atik davranıp cahil müslüman yığınları ve ağa, eşraf zümresi arasına Kemal Paşayla adamlarının bolşevik olduğunu, Türkiye'yi bolşevikleştirmek istediği masalını yaydılar. Bunda başarıya ulaştılar. Bütün eşraf ve ağa malını, mülkünü korumak uğruna ona sırt çevirdi. Bizi ancak dinlerin ve ırk kavgalarının üstünde bir atılım, bir yeni İnsanlık atılımı kurtarabilirdi. Şu sırada biz, azınlıklar, bu güzel fırsatı kaçırmış durumdayız. Ege bölgesindeki Rumlar, Yunanlıları, Karadeniz kıyısında ve Orta Anadolu'daki Rumlar da ister istemez Pontos kasaplarını destekleyecek ve iş azdıkça öldürüşmeler daha çok hızlanacak, ne Türkler ne de biz rahat yüzü göreceğiz. Canımız, malımız her an tehdit altında bulunacak.»

Yanko efendi konuyu değiştirerek:

«Sevgili torunum» dedi, «senin yolun düze çıkmak üzeredir. Sen, şu Ahmet'ten daha talihli çıktın. Çocuk kafanla hıristiyanlık propagandasına karşı geldin. Şu Amerikanlaşmış Rum ve Yunan papazlarının, çevresinde ateşten bir çember çevirmelerine göz yummadın. Sağduyun, seni kurtardı. Gelgelelim, şu ahmak diyeceğim senin İkizin, papazların tuzağına düştü. O, nerelerde? Yeni bir haber aldın mı? Aklım, düşüncem hep o oğlanda. Senin ve kızkardeşlerinin bu yurtta birazcık olsun yaşama, barınma şansınız var, gelgelelim, o bu şansı hepten tepti. Onu, bence, ancak bir mucize kurtarabilir. Ne yapalım; sen, ne düşünüyorsun?»

«Bakalım, dedeciğim, ben, bir şeyler düşünüyorum. Elime

geçirebilirsem, onu sersemleten, direncini yok eden büyüyü darmadağın edeceğim.»

Yanko efendi çubuğundan derin bir soluk daha çekip tavana doğru savurduktan sonra şöyle konuştu:

«Beni dinle, torunum. Seni en tez günde Merzifon Amerikan Kolejinden alıp Amasya Sultanisine yazdıracağım. Hiç olmazsa bir Türk okulundan şahadetname almış olursun.»

«Buna çok sevindim, dede. Amasya'da bir de Abbas bey var. Seni de onunla tanıştıracağım. Çok iyi bir aile. Beni de çocukları gibi seviyorlar. Bir olay dolayısiyle tanıştık. Sonra anlatırım. İşte, o Abbas bey de bütün senin bu konuların üzerinde konuşup duruyor. Mustafa Kemal Paşanın da Selânik'ten tanışı. O da benim kolejden ayrılarak burdaki okula yazılmamı söyledi. Hattâ diretti. «Ben, senin velin olurum» bile dedi.»

«Aferin, iyi adammış. Yılın bitmesine şurda birkaç ay bir şey kaldı. Sana şehirde bir bekâr odası buluruz. Ne yazık ki müslüman evlerinde sana bekâr odası vermezler. Zarar yok, hıristiyan mahallesinde bir yer buluruz. Amaç, birkaç ay barınmaktır. Ne dersin, Ahmet de seninle birlikte gelir mi?»

«Sen, ne diyorsun, dede, herifçioğulları onu birkaç yerden sağlam kazığa bağladılar. İlkini biliyorsun: Onu vaftiz ederek hıristiyan yaptılar Hıristiyan yapmak yetmiyormuş gibi bir de Pontos'çu örgüte sokmağa çalışıyorlar. Bu, korkunç bir şey. Onun bir Pontos'çu subay olarak çalışmak zorunda kalacağını sezersem kendi elimle kafasına bir kurşun sıkacağım. Bunu bir çok zamandır düşünüyorum.»

Annesi, bunu işitince, diz çöktüğü yerden fırladı, Mehmet'in boynuna sarıldı, onu hıçkırarak öpüp sevmeğe başladı:

«Aman, yavrum, Mehmet'im, aklını başına al. Hiç kardeş vurulur mu? Onu hep birlikte doğru yola getirmeğe çalışalım. Vuracaksan onu yoldan çıkaran o haydut papazları vur.»

«Anne! Bilmiyorsun, çok kötü durumdayız. Ahmet'in Pontos'çuların içinde çalıştığı öğrenilirse hepimizin dirimi tehlikeye girer. Şu suçsuz kardeşlerimiz, sen, dedemiz, hep işkenceler içinde can vermek zorunda kalırız. Ailemiz, zaten bir felâket içinde kuruldu. Şimdi, onun yetişkin kişilerini daha büyük felâketler bekliyor. Ahmet'e son olarak uyarmada bulunacağım. Kendisini, soktukları cendereden kurtarmasını, olmazsa kendi eliyle canına kıymasını, daha olmazsa bütün ailenin canını kurtarmak uğruna kendisini öldüreceğimi söyleyeceğim.»

Mehmet Kemal'in bu sözlerini dinleyen iki kızkardeşi de hıçkırarak ağlamağa başladı. Bu kez annesi, onları kucakladı, üçü birden uzun uzun ve hüngür hüngür ağladı.

Neden sonra kendine gelen Safiye, Yanko efendiye:

«Baba akşama yiyeceğimiz zayıf. Bari bir tavuk kes te bulgur pilavının yanına koyalım» dedi.

Babası, bir kez yerinden hopladı:

«Tavuk kesmek mi? Allah yazdıysa bozsun. Kız, sen benim, tavuk kesemiyeceğimi bilmiyor musun? Kendimden küçük ve şefkat gerekseyen hayvancıkları öldürebilseydim, aha şurdaki keklik pınarına dek sokulan keklikleri bizim duvarda asılıp duran emektar çifteyle avlar şarapla bir güzel gövdeye indirirdim.»

Karısı Eleni: «Keklik eti de ne tatlıdır,» diye güldü

Mehmet Kemal:

«Anne» dedi, «şimdi tüneğine tünemiş zavallı bir hayvanı benim için bıçak altına yatırmak istiyorsan ben de bunda yoğum. Bir tarhana çorbası, birkaç yumurta nemize yetmiyor?»

«Bravo, torunum, al benden de o kadar. Gelgelelim, kadınlar bizim gibi değil, dişlerine birkaç lokma et değmedikçe o gün kendilerini aç kalmış sayıyorlar. Ben, kanın dereler gibi aktığını 1871'de Paris'te gördüm. Bu akan kan da yeryüzüne barış getirecek en ileri insanların, en insancıl insanların kanıydı Bol - bol aktı. Sen ırmağı gibi aktı. Kahpe Thiers'in sevinçten parlayan gözleri önünde, çıkası gözleri önünde bol bol aktı. O gün bugün, kandan tiksinirim ben. Yeşil kan taşıyan bir ot böceğinin, bir çekirgenin ölümü bile beni perişan eder. Hepsi, o aziz kandır. Kutsal diriml yeşerten, kızartan o kutsal kandır.»

Yanko efendi, çubuğuna bir sigara daha taktı, dizinin birini havaya dikerek dirseğini buna dayadı. Sigara, tavana doğru hülyalı dumanlar salarken o yine birçok kez yaptığı gibi eski zaman anılarını dile getirmeğe başladı:

«Demin şu ötemizdeki keklik pınarından söz ettim. Elli yıl önce onun çevresi çimenlikti. O küçük su İstanbul'daki Çırçır suyu gibi benim yaptığım bir oluktan şır şır akar dururdu. Hayvanlar kaynağı kirletmesin diye üstünü de taşlarla güzelce örtmüştüm. Biz ona Ziya Paşa pınarı da derdik. Ne var ki her akşam oraya yavrulariyle inen bir yığın keklik, pınarın adının değişmesine yol açtı. Amasya'nın şair mutasarrıfı Ziya Paşa merhum, her hafta aşağıda Ahmet ağalara konuk gelir, sonra hep birlikte keklik pınarının başına serilen halılar, kilimler, yerleşti-

rilen kuştüyü yastıklar paşaya bütün dertlerini unuttururdu. Paşa, çok güzel konuşur, durmadan bizim anlamadığımız Osmanlıca şiirler okurdu. Sonra bizler kendi şiirlerinden okuması için yalvarınca anlayabildiğimiz şiirler dinlerdik. Paşa, dertli bir adamdı.

Zannetme ben Amasya'da paşalık eyledim.

Buldum yetim halkını babalık eyledim.

diyecek kertede şefkatle dolu bir insandı. Şehirden rakısını kendisi getirir, mezesini ona babam hazırlardı. Sakın Ziya Paşa'ya meyhanecilik ettiğimden dolayı öğündüğümü sanmayın. O, büyük adamdı. Onunla Komünün kanlar içinde boğulduğu Paris'te buluşmuştum. O, Namık Kemal'le Paris'e kaçmak zorunda kalmıştı. Türkiye'yi mezbahaya çeviren zulüm, bütün düşünenlerin başını yiyordu. Mısırlı Mustafa Fazıl Paşanın yardımıyla Paris'e varıp Osmanlı padişahının zulmüne karşı şiirleriyle, yazılarıyle ateş püskürmeğe başladılar. Sava Paşanın uyarmasiyle babam büyük fedakârlık yaparak beni Paris'e gönderdiğinde bir de ne göreyim orda Amasya Mutasarrıfı Şair Ziya Paşayla karşılaşmayayım mı? Ben de Paris'e varınca yatıp kalkacak bir yer tuttuktan sonra hemşeri arama derdine düştüm. Bütün genç aydın, yazar ve üniversite öğrencilerinin uğrağı olan Cartier Latin'e vardım. Café Soufflet denen kahveden içeri adımımı atar atmaz dipte bizim kırmızı fesli hemşerilere gözüm ilişti. Bunlardan sağ başta oturanı genç kara saç ve sakallı, iri ateş bakışlı bir adamdı. Ortada oturan da sakallı, orta yaşlarda aydın yüzlü bir kişiydi. Onun yanındaki de hoca kılıklı, kara sakallı ve düşük bıyıklı bir adamdı. İlk bakışta gözüme genel kılıklarıyle çarpan bu üç Türk, kırmızı fesimle kapıdan girince gözlerini bana dikti. Ben de onlar gibi bir Osmanlıydım. Gözlerinden ve davranışlarından aldığım yüreklilikle doğruca yanlarına gittim. Ziya Paşa sevinçle yerinden fırladı:

«Oool Yanko, bizim Amasya'lı hemşerimiz! Sen, ne arıyorsun buralarda? Sen de bizim gibi şiir mi yazdın ki vatandan ayrılmak zorunda kaldın? Gel, otur, bakalım. Anlat başından geçenleri.»

Birdenbire utanmıştım. Bu üç, kişilikle dolu adamın karşılarındaki boş yere oturdum. O zaman, Ziya Paşa beni masamızdaki iki önemli adamla tanıştırdı:

«Bak, bu, şair Namık Kemal, bu da devrimci düşünür Ali Süavi.»

Bu kez beni onlarla tanıştırdı:

«Benim Amasya Mutasarrıflığım sırasında ailece tanıştığım bir ahbabımın oğlu Yanko.»

Namık Kemal:

«Bırak şu Yanko adını, oldu olacak sana Jean diyelim» dedi. Ondan sonra beni bu adla çağırdılar. Üniversite arkadaşlarım da bana Jean diyorlardı. Tatlısu frenkliğinden gerçek frenkliğe geçmiştim. Ama Ziya Paşayla arkadaşları adlarını hiçbir vakit değiştirmediler. Paris'te kaldığım sürece Fransızların en büyük şairleriyle tanıştım. «Sefiller» romanının yazarı koca Victor Hugo, Paul Verlaine, Arthur Rimbaud bunlar arasındaydı.

Ziya Paşa ile Namık Kemal ve arkadaşları, 'İbret' diye bir de dergi çıkarıyor, Osmanlı padişahının zulmüne veryansın ediyorlardı. 1870'de Alman — Fransız savaşı patladı. Fransızlar yenildiler. Almanlar, Paris'e dek geldiler. Fransızlar, canlarını dişlerine takarak Paris'i savundular. Ama Paris'i savunanlar kimlerdi biliyor musun, aziz torunum? Millî muhafızlardan çok Paris işçisi ve sosyalist düşünceler taşıyan halk yığınları. Sosyalist şair Eugéne Pottier, halk ve gençlik yığınları arasında ateşli şiirleriyle yer alıyor, yazdığı Enternasyonal marşı hepimizin kanını ateşliyordu. Bu arada Julles Vallés, J.B. Clement, Louise Michel gibi sosyalist halk liderleri, milletin kanını ateşleyen sözleriyle burjuva hükûmetinin Alman belâsını Fransız ulusunun başına sardığından, artık halkın, burjuva hükûmetinin ve onun kurduğu meclisin dışında bir yönetim kurması gerektiğinden söz edip duruyorlardı. Öyle bir gün geldi ki kendimizi Komün denen yeni Paris devletinin içinde bulduk. Devlet diyorum, çünkü, salt Paris, ayaklanmış ve ayrı bir hükûmet kurmuştu. Bütün Paris'in çevresi Almanlara karşı kurulan barikatlarla çevrilmiş olduğundan bunlar bu kez Thiers domuzuna karşı biraz daha güçlendirildi. Onbinlerce işçi, silâhlanarak barikatlarda yer aldı. Biz de ister istemez feslerimizi başımızdan atıp birer kasket giyerek barikatlara yerleştik. Barikatlarda boydan boya gökgürültüsü gibi hep birden Enternasyonal marşı söyleniyordu. İşçi yığınları, sonu nereye varacağı belli olmayan bir serüvene atılmıştı.

Aramızda kimler yoktu ki? İspanyollar, Almanlar, İtalyanlar, Ruslar, Balkan'lılar, Cezayir'liler, Fransız işçilerinin ve onların liderleri Eugéne Pottier'nin, Julles Valles'nin, J.B. Clement'ın, Louise Michel'in buyruğunda bütün dünyaya meydan okudular. Sonra, Cumhurbaşkanı kahpe Thiers, bize karşı saldırıya geçti. Paris'i ele geçirdi ve dünyanın en namuslu insanları, yığınlarla

kurşuna dizildi. Bütün yabancı uyruklular yakalanıp sınırdışı edildi. Victor Hugo, Paul Verlaine, Arthur Rimbaud, Namık Kemal ve başka Türk şairleri Rus anarşisti Kropotkin'le ve daha başka büyük dünya sosyalistleriyle birlikte Versaille'da toplanan Thiers ve adamlarına «Versaille'lı katiller» diye bağırdılar ve Komünarlar için gözyaşı döktüler. Ben de bir yabancı olarak başıma yine kırmızı fesimi giyip memlekete döndüm. Fransa'dan gelen canlı cansız her nesne sultanı tedirgin ediyordu. Babam da Zaptiye Nezaretince kendine yapılan uyarmalar sonucunda beni İstanbul'dan temelli uzaklaştırdı. Yazdan yaza gelip birkaç ay dinlendiğimiz, dedemizden kalma bu köye temelli yerleştim. Rahmetli Ziya Paşa da padişahça affa uğrayarak yine Türkiye'ye döndüyse de bir daha onu görmek nasip olmadı. Rahmetli, çok rakı içerdi En sonra siroz denen şifa bulmaz hastalığa tutulup öldüğünü işitince çok üzüldüm. Zavallı, şu dört mısra içinde serüvenini bakın ne güzel anlatıyor:

Bir zamanlar ben dahi düştüm belâyı gayrete,
Doğrulukla uğradım bin türlü derdü zahmete.
Geh vatandan ayrılıp düştüm diyarı gurbete,
Akibet oldum giriftar işbu mühlik illete.

Yakalandığını söylediği tehlikeli hastalık demin de dediğim gibi sirozdu.

Rahmetlinin şu mısra'ını sen de hiçbir vakit usundan çıkarma, sevgili torunum Mehmet:

Bilmez insan kadrini âlemde insan olmayan!»

Saflye:

«Baba, yeter artık» dedi, «Çağalar açlıktan öldü. Sen, hâlâ Paris'tesin. Demek tavuk kesmiyoruz.»

Mehmet Kemal:

«Anne, Allasen hayvancağızları tünekierinde rahat bırak. Zaten dünya kan içinde yüzüyor.»

Sonra:

«Dede» diye ekledi, «şu benim kiralık bineği sabahleyin şehre inecek biriyle hancıya gönder.»

«Merak etme, bizim Koço, erkenden bana uğrayacak onunla gönderirim.»

Biraz sonra, kızlarla anneleri, yemek masasını köşede, bucakta buldukları bütün yiyeceklerle doldurdular. Ortaya bir sürahi de yerli şarap geldi. Tarhana çorbası, küçük Amasya bamyası yemeği ve bol tereyağlı bulgur pilavı başta gellyordu. Bu

sırada dışardan üstüste iki kalın havlama geldi. Mehmet Kemal:

«Köpekleri hiç de yabana atmayın» dedi. «Benim Çomar, yemeğe oturduğumuzu anladı.»

Safiye:

«Şimdi kalkma, yemekten sonra verirsin» dedi.

Yanko efendi, Mehmet'in bardağını ak şarapla doldurdu:

«İçelim, sevgili torunum. Şu güzel ülkenin güzel güneşinden ve şarabından belki de son nasibimizdir bu. Hiç belli olmaz. İçelim, cenneti ya görür ya görmeyiz demiş koca Hayyam. Ne var ki ben, sirozdan giden rahmetli Ziya Paşa gibi içkiyi hiçbir vakit umutsuzluktan ve kahırdan içmedim. Ben bunu (bardağı havaya kaldırarak) salt yaşamak için içiyorum. Ben, yaşayışım süresince bütün dertlerimi ve kahırlarımı en aşağı Diyojen gibi felsefesel kahır biçimine getirdim. Bu, bizi öldürecek güçte olan en ağulu dertleri, duygularımızın dişleri arasına vermeden önce düşüncelerimizin karantinasında bekletip taşıdıkları öldürücü elemanlardan arındırmaktır. Bugün, hepimizin kaderiyle açıktan açığa oynandığını bildiğim halde yaptığım yine budur. İçelim, içelim. Korkunun ölüme hiçbir yararı yoktur. Yalnız, unutma sevgili torunum, yaklaşan yangını söndürmeğe gücümüz yetmese bile ondan kaçınmanın yollarını olsun bulmalıyız. İlk iş olarak şu Merzifon Amerikan Koleji denen korkunç siyaset vebası yatağından seni ve kardeşini kurtarmağa çalışalım. Ondan sonra öbür dertlerimizi gözden geçiririz.»

— 21 —

Mehmet Kemal, Rum mahallesindeki odasına bir de küçük saç soba almıştı. Dedesi köyden yığınla odun ve yiyecek de göndermişti. Sabahleyin erkenden sobayı tutuşturarak çaydanlığı üzerine yerleştirdi. Dışarısı henüz karanlıktı. Eriyen karlar da kalktığından dışarının karanlığı, daha da artmıştı. Çayı demledi, annesinin gönderdiği tereyağıyla, bir iki kızarmış ekmek dilimini sıvayarak karnını doyurduktan sonra hemen derslerine çalışmağa başladı. Hep İngilizce gördüğü dersleri Türkçe üzerinden sürdürmek oldukça zorsa da bunu da başarmak zorundaydı. Bu yüz-

den de akşamları geç yatıp gece yarıları kalkarak geride kaldığı dersleri kurtarmağa çalışıyordu. İdadi'de boyu bosu, yakışıklılığı ve ağırbaşlılığı öğrenci arkadaşlarına saygı, öğretmenlere de sempati aşılıyordu. On beş gündür geceyi gündüze katarak çalışıyordu. Okulda kendinden bir iki sınıf aşağı olan, Abbas beyin oğlu Selâmi'den başka tanıdığı yoktu. Hangisi evden erken çıkarsa o, ötekini gidip evinden alıyor, okula birlikte gidiyor, birlikte dönüyorlardı. Bu arada fırsat bulup kimi geceleri Abbas beylere gidip Selâmi'nin matematik derslerine yardım ediyordu. O, oraya uğradıkça bir bayram ve içten dostluk havası içinde karşılanıyordu. Çoğu zaman, dersleri bir yana bırakıp Abbas beyin Rumeli anılarını dinliyorlardı. Müeyyet, onu sıkı bir ilgiyle izliyorsa da hiç renk vermiyordu. Yalnız, Mehmet Kemal, ilk gördüğü günden beri hülyalariyle tatlı renklere boyadığı, süsleyip püslediği bu güzel kızın yanı başında oluşundan mutluluğu andıran derin bir sızı duyuyordu. Onun öyle umursamaz gibi görünen kaygusuz davranışları altında saklı güzel bir şeyler sezmek istiyorsa da her gün bir parça daha düş kırıklığına uğramaktan kendini alamıyordu. Merzifon'daki olay da onu böyle Don Juan'ca davranışlardan uzak durmağa zorluyordu. Nakil kâğıtlarını almak üzere Merzifon Kolejine gittiğinde Asula'yı da görmüş, okulu bitirince onu da alıp İstanbul'a götürmeye karar vermişti. Asula, birkaç günlük ayrılıktan sonra onu çılgınlar gibi karşılamıştı. Genç kız, İstanbul'da bir iş tutarak Mehmet Kemal'le evlenmeyi iyice kafasına koymuştu. Şimdiden para biriktirmeğe bile başlamıştı. Genç kız, ayrıca, pek yakında buraların bir insan mezbahasına döneceğinden kuşkulandığını söylüyor, buralardan bir ayak önce uzaklaşmak gerektiği üzerinde duruyordu. Merzifon'a yerleşmiş olan İngiliz taburu da Samsun'a çekilmişti. Havza'daki Fransız'ların da çekilip gittiği söyleniyordu. Bu da Kuvayi Milliyenin gittikçe artan baskısının sonucuydu. Tehlikeli günler gittikçe yaklaşıyordu. Rum soyundan İngiliz Yüzbaşısı Solter, tabur Samsun'a çekilirken Merzifon Pontos örgütüne pek çok silâh ve cephane bırakmıştı. Türkler, bunu seziyor, belki de biliyorlardı. Eğer Yunanlılar, cepheleri çiğneyerek Ankara'ya varacak olurlarsa bütün buralardaki Türk ve müslüman halk, tırpanlanacaktı. Karar böyleydi. Bu işin tersi de doğruydu. Eğer Kuvayı Milliye, Yunan Ordusunu perişan ederse buralarda zulüm gören Türkler gözyaşına bakmadan bütün hıristiyanları ateşten geçirecekti. Asula, bunları Mehmet Kemal'e anlatırken gözleri büyük büyük olu-

yor, gizli bir korkuyla titriyordu.

«İnşallah, sen okulunu bitirinceye dek bir şey olmaz, canikom. Bilmezsin, öyle üzülüyorum ki.»

Asula, onu okula götürmüş, küçük odasında çılgınca kucaklamıştı. Çılgınlar gibi öpüşmüşlerdi. Gerdek heyecanının o kerte yanı başına geldilerse de yine kendilerini dizginlemiş, sokağa, açık havaya atılmışlardı.

Okuldan kâğıtlarını almağa gittiğinde siyasal eğilimlerini hiç açığa vurmadığından dolayı Pontos'çu bir Yunanlı Amerikalı olup olmadığını anlayamadığı din dersleri öğretmeni, onu müdürün odasında kıstırmış, onunla uzun bir tartışma kapısı açmıştı. Ahmet'in hıristiyan olmasında bu yumuşak görünüşlü, tatlı bakışlı adamın büyük etkisi olmuştu. Onu bir iki yıl için Amerika'ya götüren de oydu. Mehmet Kemal üzerinde de çok durmuşsa da din propagandası, ona çok bayat bir konu gibi görünmüştü. Şimdi, Mehmet Kemal'in yangından mal kaçırır gibi kolejden ayrılmak istemesi, Ahmet'in bu saygıdeğer vaftiz babasını çok düşündürmüş görünüyordu:

«Neden ayrılmak istiyorsun kolejden, oğlum? Okulu bitirmene ancak birkaç ay kaldı. İngilizceni, genel kültürünü burda daha iyi ilerletebilirsin. Türk okullarının ders sistemi çok kısırdır. Kardeşin Sokrates'le (Ahmet) bunun üzerinde görüştün mü hiç? O, ne diyor?»

«Görüştüm. Onun düşünceleri de beni ilgilendirmez. Her koyun kendi bacağından asılır. Biliyorsunuz, ben burda vuruldum. Benim buralarda düşmanlarım var. Dedem, öldürüleceğimden korkarak beni Amasya'ya aldırıyor. Bütün sorun bu, efendim.»

«Sen, ahlâk, karakter sahibi bir gençsin. Senin, hıristiyanlığın ışıklarıyle yıkanarak efendimiz Aziz Yesû Krist'in izleyicilerinden biri olmanı, bilirsin, yıllarca istedim; buna çalıştım, oğlum. Ne yazık ki senin çevreni almış olan şeytanları yarıp geçmeğe gücüm yetmedi. Senin gibi babayiğit bir insanın, hıristiyanlığın nuruyla aydınlanmadan Tanrının huzuruna kara bir yüzle çıkacağını düşündükçe içim sızlıyor. Ben, suçu hep kendimde buluyorum. Demek ki, diyorum, bende Tanrının ışığını onun kullarına götürecek güç yok.»

Mehmet Kemal, öğretmeni gibi yumuşak bir dille:

«Saygıdeğer öğretmenim» dedi. «Bugün hepimizi yeni bir dinin ışıklarından çok Cehennem alevleri bekliyor gibi. Hepimiz can kaygusuna düşmüşüz. Hem bence bugün dinlerin de hak-

kından gelemediği büyük sorunlar içinde bocalıyor uluslar. Anadolu'da dökülmeğe başlayan kanlar, bir hak din uğruna dökülmüyor, elbette. Bugün yeryüzü, bambaşka (Dedesinin düşüncelerini andı) doğum ağrıları içinde. Yepyeni insanlık İdealleri...»

Misyoner o kerte korkunç bir bakışla baktı ki Mehmet Kemal, duraklamak zorunda kaldı. Sonra yine başladı:

«Bugün, yeryüzünde tektanrılı dinler, Roma'da ve Arabistan'da bir zamanlar oynadıkları büyük rolleri oynayamıyor. Dünya savaşının önüne geçemediği gibi Anadolu'nun da kanlar içinde yüzmesini önleyemiyor. Şimdi, monoteist dinlerin yapamadığını yapmak isteyen yepyeni insanlık idealleri sahneye çıktı. Tektanrılı dinlerin ikincisi olan hıristiyanlık, kölelerin ve köle gibi davranılan Roma halkının, plebyenlerin dini olarak yükseldi. Demek ki hıristiyanlık, insanlığın en önemli aşamalarından birinde toplumsal ve ahlâksal bir manivelâ görevi görmüştür. Müslümanlık da kendisinden önce görev almış iki tektanrılı dinin izleyicisidir. O da uzun tarihi süresince insanoğlunun pek çok yaralarını sarmış, onu hayvandan uzaklaştırarak elden geldiğince istenen İnsana yaklaşmasına çalışmıştır.

Katolik ya da protestan misyonerlerinin Avustralya adalarında, Afrika'nın vahşi insanları arasında gördüğü işler, onların korkunç görenek ve geleneklerden vazgeçmesini sağlamıştır. O zavallı sürüler, böylece belki de yüz bin yıllık bir zamanı aşarak bizim bulunduğumuz aşamaya ulaşmışlardır. Ne var ki bir hıristiyan misyonerinin bir müslümana öğretebileceği ne gibi yüksek ahlâksal bir erek olabilir? İşte ben bunu anlamıyorum. Bizi de hıristiyan yapmak istememizin pek yararlı bir sonucu olmasa gerek.»

«Oğlum, benim yanımda bulunduğun yıllarda seni her türlü inceledim. Sende bir misyoner olabilmek için gereken kendini verişi, ruhsal dayanıklılığı ve sabrı çokça buldum. İnsanları seviyor ve insan kavramına sonuna dek bağlı bulunuyorsun. Hıristiyanlığın bütün büyük azizleri ve şehitleri de ancak gençliklerinde senin derecende erdemlere sahiptiler. Yaşamanın ve savaşmanın çetin yolları onları bildiğimiz rütbelere ulaştırdı. Benim seni hıristiyan görmekten başka ne gibi bir amacım olabilir? Bu bir sanat heyecanı gibi bir şeydir. Sürümüze bir yeni bize benzer inanır katmanın heyecanı, azımsanacak bir nesne midir? Sözümü burda kesiyorum. Yesû Krist, yaşayışınız boyunca kılavuzunuz olsun, evlâdım.»

Mehmet Kemal, insanlığın bu korkunç bunalımlı dönemlnde hâlâ papaz yetiştirme çabası içinde bocalayan kısa görüşlü papaza Allahaısmarladık diyerek kolejden ayrılmıştı.

Ahmet'i aramışsa da bulamamıştı. Onu yine Tavşandağı'na götürmüşlerdi. Kâğıtlarını cebine yerleştirdikten sonra Asula'nın okuluna bir kez daha uğrayarak onunla vedâlaşmış ve bir yaylıya atlayarak Amasya'ya dönmüştü.

— 22 —

Mehmet Kemal'le Selâmi okuldan çıkmış aşağı iniyordu. O, hergün Selâmi'yi evine bıraktıktan sonra kendi bekâr odasına dönmeyi gelenek edinmişti. Selâmi'giller kimi zaman onu eve çağırıyor, yaptıkları ikindi çayından ona da sunuyorlardı. Orda akşam yemeğine de alıkonulduğu bir süre içinde Selâmi'yi derse çalıştırdığı, Abbas bey evdeyse onunla karşılıklı çene çaldığı oluyordu. Ailenin bütün bireyleri onun ağırbaşlılığından ve terbiyesinden hoşnuttu.

İşte, bugün de akşam paydosunda ağır ağır gülüp konuşarak eve doğru giden Mehmet Kemal'le Selâmi, yağız bir atın doludizgin yanlarından geçişiyle ürperdiler.

İkisi de dönüp baktı. Atın binicisi İngiliz kumaşından pırıl pırıl bir glynek giymiş olan Emin'di. O da onlar gibi şaşırmıştı. Atını durdurup başını onlara çevirmiş, bön bön bakıyordu. Sonra, bir karara varmış gibi atı yine dört nala kaldırdı ve onların yanı başından yıldırım gibi geçerken:

«Breh, breh, breh Gâvur Mehmet!»

Diye bir nağra attı. İki genç de bu yeni küstahlık karşısında donup kaldı Oldukları yerde durmuş, onun gidişine bakıyorlardı. Ana caddeye varınca atın başını çarşıya çevirip gözden yitti.

Mehmet Kemal, çok üzülmüştü. Bu hergele herhalde bundan sonra ona burda da tebelleş olacak, yepyeni üzüntüler yaratmakta gecikmiyecekti. Derin derin düşüncelere daldı. Bu havağılığa ne diyeceğini şaşırmıştı. Hele kendisini böyle Müeyyet'in çevresine sokulmuş gördükten sonra şirretliğini daha da artıracak, türlü serüvenlerin doğmasına yol açacaktı. Selâmi:

«Mehmet ağabey» dedi, «gördüm ama okumuş adamın bunca sulusunu, bayağısını görmedim ben. Hem bu hergelenin sizden ne alıp veremeyeceği var? Siz, kimsenin etlisine sütlüsüne karışmayan bir gençsiniz.»

«Bu herif, senin de bildiğin gibi ablanı kaçırmak istemiş, ben de bu hevesini kursağında bırakmıştım. Kimbilir, hergele, belki de ablanla aramızda bir şey var sanıyor. Bu, korkunç bir derebeyi kıskançlığı. Elma bahçesinde ve Kuşköprü üzerinde geçenleri hiç unutmamışa benziyor. Bundan sonra burda epeyce hır çıkaracağa da benziyor. Dur hele, şu bağlara gidip hergün tabancamla biraz atış egzersizleri yapayım. Çünkü, bu da bunun adamları da bol bol tabanca ve mavzer kullanır, öldürmek istedikleri kişileri de mutlaka öldürürler. Benim yığınla mermim var. İstersen yarından tezi yok, kırlara açılıp yarımşar saat tabanca atışı yapalım, Belli olmaz belki günün birinde sana da gerekir.»

«Peki, sevinçle gelirim. Yalnız, babamın haberi olsun.»

Mehmet Kemal, Selâmi'yi eve bırakarak dönmek üzereyken İrfan hanımla Müeyyet kapıya dek geldi ve onun içeri girmesini istediler. Olayı, pencereden olduğu gibi görmüşlerdi. İkisi de şimdi bile öfkeden tirtir titriyordu. Mehmet Kemal, bağışlamalarını dileyerek ayrılıp Kayadibindeki bekâr odasının yolunu tuttu. Eve varınca annesinin içten ahbabı olan Marika ile kızları onu güler yüzle karşıladılar. Ona çok iyi davranıyorlardı. Mehmet Kemal, her okuldan dönüşünde onların bu içten ve insanca davranışlariyle karşılanıyor, hep annesinin Rum'dan dönme olduğundan dolayı mı kendisine bu insanlığı gösteriyorlar diye kendi kendine soruyordu. O, ev sahibi kadının ve kızlarının kendisine bu nedenle değil de genel insanlık yönünden ilgi ve sempati göstermelerini istiyor, böyle olunca daha çok mutlu olacağını anlıyordu. Annesinin, Rum dönmesi olduğunun bir sorun olarak hâlâ yaşatılmağa çalışılması, onu derinden yaralıyordu. Ortada bunca büyük ilgi çekici, canalıcı, dirimsel işler ve dâvalar varken kendisinin bir Rum anadan gelmiş olmasının temcit pilâvı gibi kotarılıp kotarılıp ortaya sürülmesinden hiç hoşlanmıyordu. İşte, Emin, burda da meydana çıkmıştı. Bundan sonra belki de yumruklu, tabancalı döğüşlere hazırlanmak gerekecekti.

Marika'yla kızlarının sevimli gülümsemeleriyle karşılanarak daracık tahta merdivenden odasına çıktı. Akşam güneşi, odanın havasını bayağı ısıtmıştı. Şimdi de camların üst kenarlarına vuruyordu. Annesi, şehre inen köylülerle ona durmadan yiyecek

gönderlyordu. Zavallı kadının gönderdiğl iki söğüş tavuğu günlerdlr didikleyip durduğu halde bitirememişti. Kızartılmış sazan ve yayın balıkları, tütsülenmiş etler, yağlı bazlamalar küçük odayı bir kilere döndürmüştü. Yine tavuk söğüşlerine yanaşarak karnını doyurdu. Bir meşin çantadan Iki avuç tabanca kurşunu alarak cebine attı. Ceketinin iç cebindeki özel yerinden tabancasını çıkarıp yokiadı, doluydu. Onu ylne yerine yerleştirerek dışarı çıktı. Köy yolunun üzerindeki bağlara doğru uzandı. Orda türlü ereklere nişan atarak karanlık basıncaya dek dolaştı. Elinin alışkanlığı yitmemişti. Şimdiye dek dedesinin verdiği sayısız harçlığı hep böyle nişan eğitimi yaparak harcamıştı. Bütün bunların boşa gitmediğini anladı. Emin'in kurşununu yeyip te hastaneye düştüğünde artık eli titreyecek, nişancılık yeteneğini yitirecek sanmıştı.

Yeşilırmak, bulanık, kirli suyu Içinde yine de mavi gökyüzünü yansıtarak sarıltılarla yapraksız söğütlerin arasından akıp gidiyordu. Müeyyet'i ilk gördüğü yere baktı. O küçük tahta kulübe, yine orda duruyordu. Kader, bu kulübeciğin önünde bir oyuna başlamışsa da pek yavaş gidiyor, sonucu üstüne de hiçbir ipucu vermiyordu. Böyle düşünerek odasına vardığında karanlık iyice basmış, evlerde lâmbalar yanmıştı. O da ak perdeleri çekerek gaz lâmbasını yaktı, küçücük masasının başına çökerek gece yarısına dek her zaman olduğu gibl sıkıca çalıştı. Yatağa girip te yorganı başına çekince nedense Merzifon'u, Asula'nın korkunç bir tat taşıyan öpüşlerini düşünerek bir ara uykusu kaçtı, içi ezildi. Nedendi sanki? Genç kız, kendisine gerdeğin mutluluğunu sunduğu halde çekinmiş tutukluk göstermişti. Asula, o ak güzelliğiyle şimdi yarısı boş kalan şu koskoca yün yatağın yarısını kendisiyle paylaşsaydı ne zengin blr mutluluk şöleni doğabilirdi. Bu, kaçırılmış, en ele geçmez fırsatlardan biri değil miydi? Genç kız, destiden doldurup içtiği bir bardak su gibi elindeydi. Bu bardağı, isteseydl, son yudumuna dek içebilirdi. Bu, kendisini bu mutlu gerdek şöleninden uzak tutan romantik duyguların, kendisine oynadığı bir oyun muydu? Yoksa, o bunu, bir ahlâk ve insanlık sorunu olarak gördüğünden mi yitirmişti? Asula, hemen hemen kendi başına buyruk nefis bir kızdı. Koskoca bir mutluluk bahçesiydi. Evet, onu, birdenbire geldiğinden dolayı anlayamamıştı. Cennet ya da devlet kuşu, yaşayışlarında bunun gibi ancak birer kez Insanların başına konar, hem de hiç düşünmedikleri bir zamanda konar, onlar düşünüp anlayıncaya dek de kalkıp gider, bu

kez bir başka aptalın başına konardı.

«Ah, Asula, ne güzel, ne öldürücü bir kızsın sen!»

Bu söz dudaklarından dökülmedi. Salt, uykuyla boğuşan kafasının karanlığında uzak bir şimşek gibi çakıp geçti.

— 23 —

Mehmet Kemal'le Selâmi'nin Emin'le karışılaşmasından iki üç gün sonra, daha önemli bir olay geçti. Bir sabah Mehmet Kemal okulun cümle kapısından içeri adımını atarken arkasında bir at kişnemesi işitti. Dönüp bakınca Emin'in yağız aygırdan inerek onu uşağına bıraktığını gördü. Elinde okul çantası da vardı. Ders saatine dek bahçede piyasa yapan çocuklar arasında elindeki çantasiyle gezip dolaşması, Mehmet Kemal'i daha çok pirelendirdi. Bu oğlanın ne işi vardı burda? Sonra, korkunç gerçek, kafasına dank demekte gecikmedi. Yoksa, o da kendisi gibi İdadi'ye mi gelmişti? Evet, düşündüğü doğruydu. Emin de biraz sonra çalınan zille okula ve onun sınıfına, son sınıfa girdi! «Bu deyyus, ne oyun peşinde yine?» diye düşündü. Bu sorun kafasını çok karıştırdı. Biraz sonra öğretmenle müdür de sınıfa geldi. Müdür:

«Yeni gelen kolejli arkadaş kimdir?»

Diye sordu. Çoluklar gösterdi. Emin, somurtkan oturuyor, küçük, zeytin gibi kara ve parlak gözleriyle bir müdüre bir de çocuklara bakıyordu. Müdür:

«Bakın, çocuklar» dedi, «bu yıl buraya kolejden iki Türk geldi. Bunların, okulun bitmesine birkaç ay kala buraya gelmeleri boşuna değildir. Çünkü, Merzifon Amerikan Koleji artık Türk çocuklarının okuyamayacağı bir ihanet yuvasına döndü. Yabancılar, orda hepimiz için olduğu gibi kendileri için de çok zararlı işler kaynatıyor. Milliyetçi Türk gençleri de oranın boğucu düşman havasına dayanamayarak birer birer kaçıp bize geliyorlar. Mustafa Kemal Paşa, çok yakında bütün bu zararlı ihanet yuvalarını eşek arısı yuvaları gibi tütsüleyip yurt sınırlarından dışarı atacak. Aşağıdaki Cizvit Okulu da kaldırılıyor. Fransız papazları orda Rum ve Ermeni çocuklarını toplamış, bu yurdun

geleceğini hançerlemek üzere yetiştirmeğe çalışıyordu. Biliyorsunuz, dünya savaşında Fransızlar düşman cephede olduğundan bu papaz okulu da dağıtılmıştı. Bırakışma ile birlikte yine buraya geldilerse de bu yurda düşman elemanlar yetiştirmeğe çalışan Cizvit papazlarını bu sefer de Mustafa Kemal dışarı kovuyor. Okulumuz yakın zamanda oraya inecek, artık, orda okuyacaksınız. Yaşasın Mustafa Kemal!»

«Yaşasın Mustafa Kemal!»

Çocuklar, Mehmet Kemal de içlerinde olarak göğüs dolusu haykırdı. Salt Emin put gibi durdu. Müdür çıkıp gittikten sonra tarih öğretmeni, milliyetçi kolejli öğrencilerine büyük bir sempatiyle gözlerini dikerek dersini anlatmağa başladı.

— 24 —

Mehmet Kemal, ertesi sabah Selâmi'yle okulun cümle kapısına yaklaştığı sırada kapının dışında sıralanmış sekiz on üstü başı parça parça yoksul çocuğun hep bir ağzından koro gibi:

— Gâvur Mehmet

Babana rahmet!

Diye tempo tuttuğunu gördü. İdadi öğrencileri de bu sırada grup grup okula geliyorlardı. Bu hırpani kılıklı çocukların tuhaf korosunu işitenler, durup onlara bakıyor ve bunu kime karşı söylediklerini öğrenmeğe çalışıyorlardı. Yoksul çocukların gözleri salt Mehmet Kemal'in üzerindeydi. Herkes ona söylendiğini anlamış, şaşmışa benziyordu. Mehmet Kemal'le Selâmi, bu alçaklık karşısında donup kalmışlar, büyülenmiş gibi bir çocuklara birde öğrencilere bakıyorlardı. Bu alçaklığın nerden estiğini hemen anlamışlardı. Bu sırada bir iki son sınıf öğrencisi yumruklarını sıkarak korocuların üzerine yürüyünce hepsi çil yavrusu gibi dağıldı. Bu kez herkes merakla Mehmet Kemal'le Selâmi'nin başına toplanmış, bu lâfların kime söylendiğini öğrenmeğe çalışıyordu. Mehmet Kemal, meraklıların elinden kurtularak bahçeye girerken Selâmi'ye:

«Gördün mü, kardeşim» dedi. «Ben, ne yapayım bu dey-

yusa? Bu işi yaptıranın Emin'den başkası olmadığını herhalde hemen anlamışsındır. O, bu okula boşuna gelmedi. Ereği, salt benim! Ona evire çevire bir sopa çekmek her zaman elimdedir. Gelgelelim, bu herifin sopayla ney uslanacağı yok. Bugün elekçi çocuklarına birkaç kuruş vererek bir başlangıç yaptı. Bundan sonra daha kötülerini yapmağa çalışacak. Sözde beni burdan kaçırıncaya dek bu işi sürdürecek. Yandığım şu ki şunun şurasında güzel güzel okuyup gidecektik. Herif, şu birkaç ayı burnumuzdan getirecek.»

Bahçede gezerek böyle bir süre vakit geçirdiler. Ders zili çaldığında dış kapının önünde bu kez de al at durdu. Emin, cakayla attan indi. Hayvanı, yanaşmaya vererek, sağrısına herkese işittirircesine bir şaplak indirdi. At, ikinci bir şaplaktan kurtulmak için yana kaçtı.

Son dersten çıktıktan sonra Mehmet Kemal'le Selâmi, yine birlikte aşağı indiler. Mehmet Kemal, çok düşünceli ve kaygulu görünüyordu. Selâmi'yi eve bırakıp dönmek üzere kararlıydı. Bekâr odasında biraz bir şeyler geveledikten sonra kırlara açılmak, doyasıya üzülmek doğanın genişliğinde bütün ağularını dökerek arınmak istiyordu. Doğa, en karanlık zamanlarında bile insana avuntu olarak bir şeyler bulup sunabilecek türlü adı bilinmez hazinelere sahipti. Mehmet Kemal, şu kısacık yaşayışında bile doğanın bu hazinelerinden kimisinin içine dalmış ordan ruhunun her yanı yıldızlarla pırıl pırıl çıkmıştı. Yine rastgele bu hazinelerden birinin üstüne ayağını basmak istiyor, bir çeşit insandan kaçış, doğaya sığınış demek olan bu isteğine bugün her zamankinden daha çok boyun eğmeyi gereksiyordu. Sabahtanberi çok üzgündü. Bu oğlan, bir doğa felâketi, bir taun yavrusu gibi peşine düşmüş, onu kovalayıp duruyordu. Soğukkanlılığını hiçe sayan bir şaşkınlık, bir körduman gibi içini kaplamıştı. Selâmi de çok üzgünse de onun üzüntüsü ötekinin yanında çok sığ kalıyordu. Emin'in, kendi yüzlerinden Mehmet Kemal'e düşman olduğunu da bildiğinden kendini yarı yarıya suçlu sayıyordu. Bu yüzden, Mehmet Kemal'i derin üzüntüsüyle başbaşa bırakmamak için:

«Gitme, Mehmet ağabey» dedi. «Bu akşam başka konuklar da gelecek, tombala oynayacağız. Eğlenir, vakit geçiririz. Yarın da cuma, nasıl olsa paydos. Gel, yukarı çıkalım. Bak, annemle kar-

deşlerim do seni çağırmak üzere geldiler.»

Gerçekten de İrfan hanım, Müeyyet, Muhabbet, kapının içinde onun yukarı çıkmasını bekliyorlardı. İrfan hanım:

«Mehmet bey oğlum» dedi. «Gelin, bu gece kalabalık olacağız. Tombala oynayacağız. Siz de yalnızlıktan kurtulur, eğlenirsiniz.»

Mehmet Kemal, kaygularının bir bölüğünü olsun saygideğer kadına anlatabilmek üzere:

«İltifatınıza, gösterdiğiniz içten duygulara çok teşekkür ederim. Sık sık bu çok saygı duyduğum eve girip çıkmakla bir tedirginlik havası yaratacağımdan korkuyorum» dedi.

«Gelin, oğlum, gelin. Biz, gün görmüş namuslu ve aydın bir aileyiz. Biz, öyle olur olmaz nesnelerden tedirgin olmayız.»

Mehmet Kemal, Selâmi'nin önü sıra adımını eşikten içeri atarken içindeki kayguyu anlatamamış olmanın üzüntüsüyle doluydu. Emin hergelesinin bundan sonra çok rezillikler yapacağını seziyor, bu yüzden de bu ailenin çevresinden bir zaman için uzaklaşmak istiyordu. Selâmi, onun ne demek istediğini hemen anlamışsa da susmaktan başka bir umar bulmamıştı.

Akşamleyln, Abbas bey geldi. Neşeliydi. Ev halkiyle biraz şakalaştı. Mehmet Kemal'le biraz yerli siyasetten konuştu. Yemek yendikten sonra maarifçilerden ve öbür memurların çevresinden bir iki aile cumbur cemaat geldi. Oturma odası iğne atsan yere düşmeyecek biçimde doldu. Gelenlerin arasında genç erkekler ve kızlar da vardı. Şehrin en yüksek âmirinin oğlu Kenan'la annesi de konuklar arasındaydı. Abbas bey, bu ailenin yüksek mevki sahibi erkeğiyle eski arkadaştı ve hemen her gün görüşüyorlardı. Üç kanatlı büyük masa boydan boya açılarak bunun üzerinde çaylar, kahveler sıralandıktan sonra Selâmi, tombala kâğıtlarını ve fiş torbasını meydana çıkardı. Selâmi'nin sağında ince uzun gövdeli apak ve ince bir genç kız yüzünü andıran yüzüyle Kenan, solunda Mehmet Kemal, onun yanında da Müeyyet, annesi, Kenan'ın annesi küçük bir kaç kız ve erkek çocuk sıralanıyor. Abbas beyle bir iki erkek de daha serbest bir köşede başbaşa vermiş, Kuvayı Milliyeden, olanlardan ve olacaklardan söz ediyorlardı. Selâmi, elindeki fiş torbasını karıştırarak:

«Çocuklar, ilkin ben başlıyorum. Ondan sonra herkes sırayla çekecek» dedi.

Çil paralar, masada kümelendi. Oyun başladı. İlk turu herkesin şaşkın bakışları karşısında Mehmet Kemal kazandı. İkinci

turun tombalasını da alan Mehmet Kemal, geri kalan turlarda da bir yığın çil kuruş toplayınca Kenan'ın annesi, biraz erkekleşmeğe başlamış sesiyle gülerek ona şöyle dedi:

«Delikanlı, ben senin yerinde olsam bu başarıya hiç de sevinmezdim. Kumarda yitiren aşkta kazanır diye ünlü bir söz vardır.»

Bu şaka üzerine herkes bir kez Mehmet Kemal'e baktı. Müeyyet de her zaman şaşmış gibi bakan gözlerini, yarı dönerek onun yüzünde gezdirdi. Mehmet Kemal, gülerek Kenan'ın annesine şöyle dedi:

«Hanımefendi, ben, bütün yaşayışım süresince kumar oynamadım. O yandan korkum yok. Yalnız, tombala kumardan sayılırsa yeryüzünün en güzel şeyinden yoksun kalacağım demektir. Doğrusu, şu üç beş kuruşa o cennetî değiştirmek çok yazık olacak.»

Müeyyet, Mehmet Kemal'e öyle yaklaşık oturmuştu kî bacakları iyice birbirine değiyor, her ikisi de bunları daha ilerletemedikleri gibi geri çekmeyi de düşünmüyorlardı. Bundan sonra birkaç oyun daha oynandı. Mehmet Kemal, bunlarda mahsustan okunan numaralara fişleri koymayarak durmadan yitirdi. Oyunun sonuna doğru bu da Kenan'ın annesinin gözünden kaçmadı. Yine sözünü esirgemedi:

«Delikanlı, bakıyorum kumarda yitirmenin size kazandıracağı şeyi anlamış bulunuyorsunuz.»

Öteden bu söze kulak veren Abbas bey de söze karıştı:

«Hanımefendi» dedi, «biz kumarda yitire yitire, tek aşkını, yâni karısını da yitirenleri biliriz.»

Herkes güldü. Mehmet Kemal, bu sırada Müeyyet'in iki süt aklığında güvercin gibi masanın üzerinde duran ellerine bakıyor, bu uzun, ince duygulu parmakların yeryüzüne bir şeyler yapmağa geldiğini düşünüyordu. Ertesi gün, cuma olduğundan konuklar çok geç dağıldılar.

Mehmet Kemal, evden en son çıktı. Bekâr odasına gitmek üzere sel yatağının üzerindeki tahta köprüden geçerken kayaların arkasına sinmiş üç kişinin, ellerindeki kalın sopalarla üzerine saldırdığını gördü. Sırtına apansız inen kalın sopayı tutan adama üst üste iki teknik yumruk savurarak sel yatağına yuvarlandı. Hemen tabancasını çekip ötekilerin ayaklarına doğru üst üste ikî el ateş etti. İkî irî yarı adamın topukları kıçlarını döğerek yokuş yukarı karanlık sokaklara doğru koştuğunu gördü. Ka-

rakolda sorguya çekilmemek düşüncesiyle o da tabanları kaldırıp karanlığa gömülmüş hıristiyan mahallesine doğru koşmağa başladı.

— 25 —

Cumartesi sabahı, Mehmet Kemal, Selâmi'yi evden alıp okula giderken arkalarından gelen birkaç külhanbeyi kılıklı adam gördü. Yüksek sesle konuşuyor, içkili taklidi yapıyorlardı. Bununla birlikte onlara lâf atmıyorlardı. Okula varıp ta dış kapıdan içeri girerlerken yetiştiler ve içlerinden biri böğürür gibi şöyle seslendi:

«Ulan, geçmişi kınalının Gâvur Mehmet'i, burası Türk okulu be. Burda ne işi var bir gâvur dölünün?»

Bahçeyi dolduran bütün öğrenciler, duvarın üstündeki demir parmaklığa üşüşerek külhanbeylere baktılar. Ne oluyordu? Hiç kimsenin bir şey anladığı yoktu. Bu sırada dünkü hırpani kılıklı küçük çocuklar daha da çoğalmış olarak okulun karşısında yer almış:

«Gâvur Mehmet

Babana rahmet!»

Diye tempo tutarak koro biçiminde bağırmağa başladı. Mehmet Kemal, bu bağrışmalar kendisi için değilmiş gibi Selâmi'yi kolundan çekerek bahçenin ortasına doğru sürükledi. Kenan, bu arada yanlarına sokularak:

«Ne oluyor, kuzum böyle? Bu kıptî çocukları, bu ipten kazıktan kurtulmuş herifler kimi aşağılıyor böyle? Çok garip bir şey» dedi.

Mehmet Kemal'le Selâmi bakıştılar, bir şey söylemediler. Bu sırada çocuklardan biri bir «yuh!» çekince bütün öğrenciler dışardaki külhanbeylerini yuhalamağa başladı. Bu kez taş da savurmağa başladıklarından elekçi çocuklariyle külhanbeyleri de kaçmaktan başka çıkar yol bulamayarak ordan uzaklaştılar. Bu sırada, yağız atın üstüne böbürlenerek kurulmuş olan Emin, dış kapının önünde belirdi. Atını yanaşmaya vererek bahçeye girdi. Onun büyüklük taslayan havası, bütün öğrencilerin gözüne çarptığından kimse yanına yaklaşmıyor, onunla selâmlaşmıyordu. Öğ-

renciler arasında onun ailesini bilen epeyce kimse vardı. Onlar da bu yüzden ona karşı büyük bir çekingenlik duyuyorlardı. Mehmet Kemal, derslerde öğretmenleri dinlemeyecek kerte bu işle uğraştı. Bunun yapışkan bir belâ olduğunu görüyor, ne yapacağını bilemiyordu. İşin kötüsü, velisi, Abbas beydi. En sonra iş ona yansıyacaktı. Onun da, o allenin de onuruyla oynamağa kalkışabilirlerdi. Öğle paydosunda Selâmi'yi bir köşeye çekerek şöyle dedi:

«Bana bak, kardeşim, bu iş daha da azacağa benziyor. Ben, tek başıma bunun üstesinden daha kolay gelebilirim. Sen, bundan sonra, benim yanıma hiç sokulma. Sizin evle de ilişkimi temelli keseceğim. Hiç olmazsa böylece sizin onurunuzu korumuş oluruz. Ben de onlarla boğuşmakta serbest kalırım. Emin, gerçekten de yarın işi daha çok azıtıp bana «Pontosçu», «vatan haini» diye adamlarını bağırtabilir. Bu sırada benim yapacağım iş, bu aşağılamaların bir bölüğüne sabırla dayanmak, kimisine de dün gece yaptığım gibi yumruklarım ve tabancamla karşılık vermek olacaktır.»

«Dün gece bir olay mı geçti ki?»

«Evet, sizden çıkmış, odama giderken...

Diyerek geceki olayı anlattı.

«Buna polis, hükûmet bir çare bulamaz mı?»

«Bulabileceğini sanmam. Bu ailede deniz gibi para pul vardır. Her şeyi ve herkesi satın alabilirler. Sonra, burda hükûmet mi var sanıyorsun? Herkesin güvenliği Allaha kalmış. Sırasında düşmanla işbirliği yapan bu herifler, gerekince de öz Türk ve öz milliyetçi kesilir, namuslu insanlara saldırırlar. Siyasetleri Acem kılıcı gibidir. Namusları da bu Acem kılıcının iki ağzındaki keskinliğe göre değişir. Sen, yine bunlardan eve ve babana söz etme. Sizlerle ilişkimi temelli kesersem belki beni daha az tedirgin ederler, sizi de hiç etmeyebilirler. Ben, her şeye karşı koyarak şu bir kaç ayımı bu okulda geçirmeli ve burdan şahadetname almalıyım. Yazın, geçip İstanbul'a gideceğim. Orda Tıbbiye'ye girip doktor olmak istiyorum. Bu, biraz da insanlığın göze görünen yaralarını sarmak içindir. İnsanlığın göze görünmeyen yaralarını ise bugün sarmağa çalışabilecek bir babayiğit göremiyorum. Komşu ülkelerden birinde buna doğru atılmış adımlar var. Bugünkü insanlığın göze görünen yaraları, görünmeyeninden daha çok. Dünya kan içinde yüzüyor. Ben de bir ayak önce bu kanlı dünyada sağlayıcı rolümü karınca kararınca oynamak is-

tiyorum. Kötülerle değil de kötülüklerle uğraşmak istiyorum.»

Ertesi gün, Mehmet Kemal, ağzı ağu gibi acı olarak kitapları koltuğunda okula gitti. Biraz sonra Selâmi de geldi. Ona uzaktan gizli bir selâm vermekle yetindi. Şimdi, Selâmi'nin yanında Kenan vardı. O da nazikçe onu selâmladı. Mehmet Kemal, sırtını yaşlıca karaağaca dayayarak dış kapıdan birer ikişer gelen öğrencilerle öğretmenleri düşüncelî bakışlarla süzmeğe başladı.

Biraz sonra, al atın sırtında cakalı bir biçimde oturmuş olan Emin göründü. Yine atı yanaşmaya vererek bahçeye girdi. Onun girmesiyle bahçenin ortasında mile oynayan çocuklardan birinin öbür arkadaşına:

«Mızıkçılık yapma, ulan Gâvur Mehmet!»

Diye bağırması bir oldu. İki gündür bahçe kapısının önünde geçen olayı anan bütün çocuklar birbirini tartaklayan iki küçük sınıf çocuğuna baktı. Sonra, bunların bir bölüğü, yine bir şey anmışcasına başlarını çevirip bir de ağaca dayanan Mehmet Kemal'e baktı. Mehmet Kemal: «Oldu» diye söylendi, «bu lâkap sahibini buldu. Artık, millet adımızı öğrendi.»

Emin, bu sırada, bıyık altından gülerek onun yanından geçti. Selâmi'yle Kenan gözleriyle yer gibi onu izlediler.

Mehmet Kemal, o gün ders paydosunda mile oynarken birbirine «Gâvur Mehmet» diye bağıran çocukları yakalayarak neden böyle söylediklerini sordu. Bunu söyleyen çocuk, temiz yüreklilikle arkadaşına kızdığından dolayı böyle söylediğini, bunu da kapının önünde bağıran çocuklardan öğrendiğini anlattı. İçi rahatladı. Demek ki ateş henüz okula sıçramamıştı. Gelgelelim, sabahleyin, bu lâf söylenirken birçok çocuğun dönüp kendisine bakması, hiç te gönül rahatlatıcı değildi. Yalnız, Abbas beylerle ilişkilerini kestikten sonra Emin'in bu kepazelikten vazgeçeceğini umuyordu. Emin'i yaralamadan, öldürmek zorunda kalmadan nasıl susturabileceği üzerinde günlerdir kafa patlattığı halde bir çıkar yol bulamıyordu. Bu akşam da okuldan tek başına çıkıp köy yolundaki kırlara uzandı. Kül rengi kayalıklara tabancasiyle birçok mermi yaktı. Her nişan aldığı taş parçasını Emin sayarak alaca karanlığa dek oralarda ateş etti durdu. Yaktığı bir yığın mermiyle gönlü soğumuş olarak bekâr odasına döndü. Sabahtan beri cansıkıntısından ağzına bir lokma bir şey koymamıştı. Ağzının acılığı şimdi bile sürüyordu. Kötü bir talih gibi Emin'in, arkasından koşup durması, her gittiği yerde yerden bitер gibi bitmesi, onu şaşırtıyordu. Emin, bir dev olsaydı neyse neydi. O, salt ya-

pışkan, tutkal türünden bir bulaşıcı pislikti. Onu, birey olarak her zaman alt edecek, ezecek güçteydi. Ne var ki Emin, yalnız başına kötü bir tohum değildi. Sonsuz paraya pula, adama ve kötülük yapma eğilimine dayanıyordu. Onu yolda çevirip yalvarsa da bu ötekine vizgelirdi. O, doğa güçlerinden biri gibi sorumsuz ve kendi başına buyruk davranmayı karakter edinmiş bir kişiydi. Büyük bir olaya meydan vermeden bu hergeleyi ne biçim durdurabilecekti? İdadi'yi bitirmesi, yaşayış kavgasında ayaklar altına düşmemek için son kerte gerekliydi. Bıçak, kemiğe dayanmadıkça ölmeyecek, öldürmeyecekti.

Sobayı tutuşturdu. Bir iki bardaklık çay demledi. Bir iki dilim tereyağlı ekmekle ezilen midesini yatıştırdıktan sonra yatağına sırtüstü uzanıp gözlerini tavana dikti. Cansıkıntısından nerdeyse patlayacaktı. Kalktı. Tabancasını eline alarak biraz kurcaladı. Sonra, pardösüsünün cebine sokarak kapısını çekip sokağa çıktı. Dışarısı karanlıktı. Gökyüzü bulutsuzdu. Gümüş renkli hilâl, Kulüstepe üstünde parlıyordu. Elma bahçelerinden cansıkıntısı anlatan köpek havlamaları ve Kuşköprü'nün biraz aşağısında daha çok genişleyen Yeşilırmağın sürekli çağıltısı geliyordu.

Mehmet Kemal, herhangi bir kahpece pusuya düşmemek için son kerte dikkatle sel yatağından karşıya geçti. Yoldan aşağı inmeğe başladı. Adımları, kendine yakın insanların oturduğu bu sokağa direncini çiğneyerek sürüklenmişti. Yol bomboştu. Evlerde herkes uyanıktı. Bir sıra ışık yanıyordu. Abbas beylerin evinin önüne geldiğinde bir ara durarak yukarı kattaki oturma odasının ak perdelerine vuran insan başlarından kimler olduğunu anlamağa çalıştı. Sokağın dibinden öksürerek birisi geliyordu. O da bayağı bir yolcu gibi yolunu sürdürdü. Çarşının yolunu tuttu. Selağzına dek gitti. Ordaki kahvelerden birine girdi. Kahvede memura benzer kişiler, daha çok esnaf tipinde insanlar oturuyor, tavla, domino partileri ve iskambil kâğıtları masalara egemen bulunuyordu. Kapıyı açıp içeri girdiğinde herkesin kendisiyle ilgilendiğini sanarak sıkıldı. Gıcırdayan kapıdan her içeri girene böyle dikkatle bakıldığını görünce içi rahatladı. Bir çay ısmarlayarak masada bulunan sarı bir kâğıda basılan dört küçük sayfalık «Emel» gazetesini alıp okumağa başladı. Gazetenin her satırında buram buram Kuvayı Milliyecilik tütüyordu. İlgiyle okumasını sürdürdü. Heyecanlandı. Abbas beyi bir kez daha dinliyormuş gibi geldi ona. İçinde bir umut ışığı yanar gibi oldu. Ga-

zete yazarının heyecanlı ve ateşli satırları, içindeki koyu karamsarlığı ve öldürücü cansıkıntısını yarı yarıya silip süpürmüştü. Başını doğrulttu. Çevresini gözden geçirdi. Herkes, cansıkıntısını, yalnızlığı yenmiş bir genişlik içinde yüzüyor gibiydi. Yunan güçlerinin karşısında kanlarını dökenler acaba bunlardan başka bir ulusun çocuklarını mı savunuyordu? Hiç kimse «Emel» gazeteciğinin heyecanlı satırlarını okumamış gibi heyecansız görünüyordu. Ne de olsa bu şehir, Mustafa Kemal'e karşı görevini yapmıştı. Onun dediklerini dinlemiş ve onu bağrına basmıştı.

Mehmet Kemal, saat on birde eve dönerken yine Abbas beylerin pencerelerine baktı. İçerden kalın erkek sesleri geliyordu. Tahta köprüyü dikkatle geçti. Ortalıkta kimsecikler yoktu. Demek ki Emin, dün gece kullanılan tabancadan sonra adamlarını ortalıktan çekmişti.

— 26 —

Ertesi sabah, Mehmet Kemal, okula Emin'in atla gittiği belli saatta gitti. Emin, yağız attan yere atlarken yanı başında belirdi. Pardösüsünün cebindeki tabancayı pardösüsünün kanadıyla birlikte onun sırtına dayadı. Sanki içten bir arkadaşlıymış gibi yaparak onu okul duvarının öbür yanındaki ıssız yere doğru yürütmeğe başlayarak:

«Emin, yanaşmaya söyle, gitsin» dedi. «Yalnız, çeneni kıs, işi şurama dek getirdin en sonra. Söyle, benimle ne alıp veremeyeceğin var senin? Ormanda beni öldürmeğe kalktın, hem de benimle en iyi ahbaplık ilişkileri içinde bulunurken.»

Emin, bunu reddetmek isteyerek sert bir davranış yaptıysa da namlunun sırtına dayalı olduğunu anlayarak duruldu:

«Ben, atmadım o kurşunu sana. Seni başkaları vurmak istemiş olacak.»

«Benim hiç kimseyle bir alış verişim yok. Bunu sen yaptın. Hem de bayağı bir kıskançlık yüzünden. Oysa, sen, sonsuz bir kuruntular dünyasında yaşıyorsun. Peki, koleji bırakarak neden kalkıp geldin bu okula?»

«Oranın son gidişatını beğenmiyordum. Senin de bu yüz-

den orayı bıraktığını anlayarak ben de öyle yaptım.»

«Peki bu "Gâvur Mehmet" rezaleti ne oluyor? Benim ellerimi kana mı bulaştırmak istiyorsun? Yaşamaktan umudumu kestiğim gün, benim tehlikeli bir insan olabileceğimi bilmez gibi görünüyorsun. Köprü altında pusuya yatırdığın adamların hepsini bir kaç kurşunda yere serebilirdim. Bu da meşru bir savunma olurdu.»

«Sen, onu söyle bana: Hep benim sevdiğim kızları elimden alıp duracak mısın?»

«Hangi kızları?»

«Bilmez gibi konuşma. Asula'yı köyde çabucak ayarladın. O, hem benim köyümün kızı, hem de küçükten beri sevdiğim bir kız. Sonra o anasının kızı. Onunla kaç kez yatıp kalktığımı söylersem şaşmazsın elbet! Sonra, şu Müeyyet'le hiç ilgim yok demiştin. Bir de evlenmek istediğim bu kızın evine de girip çıkmağa başladığını görünce aklım başımdan gideyazdı. Türkçesi, koleji bu yüzden bırakıp buraya geldim.»

«Hay aklına şaşayım senin. Yahu, benim Müeyyet'le ne alış verişim olabilir? Onunla karşılıklı hiçbir ilgimiz ve ilişkimiz olmadığını sana and içerek mi anlatmalıyım? Kız, güzel bir kız. Herkes gibi ben de onu güzel bulabilirim. Allah seni inandırsın, benim onun üstüne hiçbir niyetim ve umudum da yok. Onun gözü çok yükseklerde gibi geliyor bana. Hem, o, İstanbul kızı. Bizim gibi daha güzel Türkçe kıvıramayan delikanlılarla evlenir mi?»

Bu söz üzerine Emin yumuşadı:

«Çek şu pis tabancanı sırtımdan. Şimdi, anladım durumu, dedi. Nerdeyse ders zili çalacak. İşi kimse çakmadı. Ben, senin koluna gireyim. Arkadaş olarak içeri girelim.»

«Beni pek çok üzdün. Sana kolumu vermem. Tabancamı çekiyorum. Haydi gidelim. Ancak, şunu bil ki anlaşmayı bozduğun gün, elindeki bütün olanaklar, seni benim elimden kurtaramaz. insan, bir kez ölümü göze almaya görsün.»

Emin güldü:

«Bırak, allahasen. Aramızda artık ölümlük bir iş kalmadı. Kabul edersen sana bu akşam temiz bir yerde bir rakı şölenl vereceğim. Bir iki güzel karı da var elimizde. Aldanmışım. Sana birkaç kez düşmanlık yapayım dedim, sonunda hep yenildim. Şundan kl yanlış hesap ve bilgilere dayandım.»

«Emin, başında biraz aklın varsa sen de benim gibi otur,

derslerine çalış. Şurdan birer şahadetname alalım. İlerde çok yararını göreceğiz. Mal - mülk, bir gün insanın elinden çıkar ama kafası yerinde kalır. İnsanın en büyük hazinesi de odur.»

Ders zili çalmıştı. Yanyana, içten iki arkadaş gibi bahçeye girdiklerinde, Selâmi ile Kenan, şaşkın şaşkın onlara baktılar. Mehmet Kemal:

«Emin, arkadaşım, dedi. Sana şunu da söylemek isterim. Müeyyet'in babası Abbas bey, bu okulda velimdir. Bu yüzden onlarla olan ilişkilerimin salt bu alanda kaldığına inanmalısın. Eğer kızla evlenmek istiyorsan, normal yollardan buna ulaşmağa çalış. Buna hiçbir diyeceğim yok. Şu, ağaoğlu pozunu da bir yana bırakarak biraz sevimli olmaya çalış. Kendini kadınlara biraz da bu yoldan beğendirmeğe çalış. Yalnız, senden bir tek dileğim var: O da Müeyyet'i kaçırayım filân deme. Onlara minnet borcum olduğundan herhangi bir felâket ve tehlikeden onu korumak ta benim ödevimdir. Sen de benim yerimde olsaydın böyle yapardın.»

«Elbette, Mehmetçiğim, elbette.»

Emin, Mehmet Kemal'in Müeyyetle bir gönül ilişkisi olmadığına inandıktan sonra yumuşak ve anlayışlı bir iklime girmişti. Mehmet Kemal'i sevinçten kucaklayacağı geliyordu. Bu heyecanına yakından tanık olan Mehmet Kemal, onun Müeyyet'i gerçekten aşka benzer ateşli bir şeyle sevdiğini anladı. Ne var ki bu sevgi tek yanlı kalmak zorundaydı. Müeyyet'in bu tip erkeklere papuç bırakmayacağını derinden sezmişti.

O gün, derslere gönül rahatlığıyle girdi. Çok kötü bir sonuca varmak eğilimi gösteren belâlı bir gidişi ufak bir çabayla durdurmuştu. Artık, derslerine çalışıp şurdan yüzünün akıyla çıkıp gitmekten başka hiçbir şey düşünmüyordu.

— 27 —

Artık, Emin, bir kez daha Mehmet Kemal'in en içten arkadaşı gibi görünmeğe başlamıştı. Sabahleyin erkenden onunla buluşuyor, Selâmi'yi de evden alıp okula üçü birlikte gidiyordu. Emin, artık okula atlı, cakalı gelişlerinden vazgeçmişti. Bütün yaşayışı boyunca içten bir arkadaşı da olmadığından bu üçlü ar-

kadaşlık havasından sarhoş olmuşa benziyordu. Dünyada her şeyin parayla ve zorla elde edileceği kanısını değiştirmişe benziyordu. Abbas bey ailesi, onun bu değişikliği karşısında hem çok şaşırmış, hem de rahatlamıştı. Öyle tedirgin olmuşlardı ki bayağı bu yüzden şehri bırakıp gitmeyi bile düşünüyorlardı.

Abbas bey, bir gün, ev halkı arasında oturan Mehmet Kemal'e:

«Allahaşkına, bu yabanî hayvanı kim ehlileştirdi ve nasıl oldu bu iş?»

Diye sordu. Mehmet Kemal, güldü:

«Ehlileştiren benim, ama, metodumu söyleyemem, efendim» diye özür diledi. Abbas bey, bu durumdan çok hoşnuttu. Hattâ bir gün, Emin sokakta Mehmet Kemal'le gezerken Abbas beye rastlayarak elini öptü. Böylece aile reisiyle tanışmış ta oldu. Bir gün Emin, Mehmet Kemal'le Selâmi'ye bir hovardalık bile önerdi. Elinde güzel kadınlar bulunduğunu, içki de alarak boş evlerinden birinde kadınlı bir oturak âlemi yapıp yapamayacaklarını sordu. Mehmet Kemal, özür dilediyse de Selâmi gitmekte sakınca görmedi. Bir gün öğleden sonra akşam karanlığına dek genç ve güzel bir kadını iki erkek birlikte paylaştılar. Her ikisi kadını ortalarına alarak geç vakitlere dek isteklerince yoğurdu. Ertesi sabah, Selâmi, bunu övünerek Mehmet Kemal'e anlattı. Bu olaydan sonra Selâmi, Emin'le çok içten arkadaş oldu. Mehmet Kemal'den çokça doğrulama göremediğinden bundan sonra serüvenlerini ona hiç anlatmadı. Günün boş saatlarında Emin'le Selâmi yağız ve al atlar üzerinde şehrin ana caddesinde görünüyor, Abbas bey de bu yüzden oğlunu azarlamak üzere bir neden bulamıyordu. Emin, bir zaman sonra, Abbas beylere de girip çıkmağa başladı. Onun sokak azgınlıklarına gem vurduğundan Abbas beyle evdekiler de buna ses çıkarmıyordu. Emin, son kerte nâzik ve terbiyeli davranıyor, İrfan hanımın elini bir Avrupalı inceliğiyle öpmeğe çalışırken Müeyyet'in elini de yüzüne bakmak yürekliliğini göstermeden sıkıyordu. Abbas bey, bu durum karşısında gülerek evdekilere:

«Yahu, şeytan kulağına kurşun, oğlan bayağı ehlileşti» diyordu.

İrfan hanım:

«Yine de güvenmemeli, biliyorsun vaktiyle bizim kızı kaçırmak istemişti. Yine her an eski haydutluğu tepebilir» dedi.

«O, şimdi, kızla evlenebilmek üzere uzun bir süre terbiyeli

maymun gibi davranacaktır. Bu arada biz de kızı yine kız öğretmen okuluna göndeririz. Böylece umudu kesilmiş olur. Ben, sana demiştim. Keşke kızı İstanbul'daki okulunda bıraksaydık! Burda daha mı iyi oldu sanki? Kız, boşuna bir yılını yitirdi.»

«Zarar yok. Yazın onu burdan İstanbul'a aşırırız. Tatili bizim biraderin evinde geçirip okul zamanı alacağımız raporla onu yine okuluna veririz. Mehmet Kemal, çok akıllı oğlan; ne ettiyse etti, bu yaban atını ehlileştirdi. Yapacak başka yol yok. Bu durumu bir süre daha «idare» edeceğiz.»

Hemen her allahın günü, bu ve buna benzer konuşmalar geçiyordu.

İlk yaz, bu barış havası içinde gelip çattı. Amasya'nın bağları, bahçeleri, ilkin pembe mor badem dumanları, sonra ak - pembe elma dumanları püskürdü. Cemreler üstüste tütüp durdu. Sıcaklık, saydam bir pınar suyu gibi havada titremeğe başladı. Yeşilırmak boyunu süsleyen söğüt yığınları, sarımtırak yapraklariyle yeşilırmağın bozbulanık ve kabarık suyuna yeşillik dersleri vermeğe başladı. Türlü ağaçkakanlar, elma, ayva, ceviz ağaçlarının gövdelerini çekiçlemeğe, sincaplar, ceviz ağaçlarının koğuklarında gizlediklerl son cevizlerl de kırıp yiyerek yeşilleşen dallarda ilk canbazlıklarını yapmağa, çavuşkuşu ve guguk kuşları kaya üstlerinden ve kuytulardan ilk sıla özlemi dolu borularını öttürmeğe koyuldular.

Yeşilırmağın bozbulanık suyu, kıyılariyle silme akışını bırakarak yavaş yavaş daha duru ve yeşile çalan yaz suyu biçimine girdi. Elmalar, yeşil yuvarlaklariyle sayısız dallarda sayısız güzelliklerlyle görünmeğe başladı. Amasya'nın yemyeşil bir cennet bahçesi kesilen uzun ve çukur vadisi, yaşatıcı, tatlı bir sıcaklıkla doldu. Su dolapları, Yeşilırmağın azalmakta olan suyunu sonsuz gıcırtılariyle elma bahçelerini sulayan arklara boşaltıyordu. Geceli gündüzlü dönüp duran bu dolapların gıcırtısı, bahçelerde birlcik tedirgin eden ses olduğu halde bu ilkel bağırtısını ilginç bir müzik türü olarak yutturmanın mutluluğuna sahipti.

Bu güzel havalarda, Mehmet Kemal, birkaç kez köye uğrayarak annesl, kardeşleri ve dedesiyle güzel günler geçirdi. Asula'yla Ahmet'i görmek üzere birkaç kez de Merzifon'a gitti. Asu-

la'yı okulunda bulup küçük odasında doyasıya öptü, öpüştüler. Genç kız, birkaç ay önce verilen karar gereğince birlikte İstanbul'a gitmek üzere hazırlık yapıyor, para biriktiriyordu. Yine başa başa verip gelecek güzel günlerden, İstanbul'un güzelliklerinden, Pontos çalışmalarının en tehlikeli kerteye doğru hızlandığından sözettiler.

Sonra, Mehmet Kemal, kardeşini buldu. Kırlara doğru bir gezinti yaparak konuşup görüştüler. Mehmet Kemal, onu bu belâlı yerlerden ve gittikçe daha derinlerine sürüklendiği bataklıktan kurtarmanın yolu üzerinde konuştu:

«Ahmet, günler gittikçe yaklaşıyor. Ya kaçıp bu tuzaktan büsbütün kurtulacaksın ya da bu bataklıkta hem kendi dirimini ve onurunu hem de bizim dirim ve onurumuzu tehlikeye düşüreceksin. Ben, okulu bitirince İstanbul'a, Tıbbiyeye gideceğim, biliyorsun. Böylece benim ereğim belli. Sen, ne yapacaksın? Yine gidip Amerika'da papaz olmak düşüncesinde misin? Oğlum, vazgeç bu sevdadan. Sen, bir Türk çocuğu olduğunu hiçbir vakit unutma. Neden korkuyorsun? Sana ant içirip örgüte soktular, ihanet edersen öldürürler diye mi korkuyorsun? Bırak bu palavraları! İlkönce koskoca Türk ulusunu öldürsünler, bakayım, yapılacak iş miymiş bu? Sen de benimle sınavlardan sonra gel, İstanbul'a gidelim. Göreceksin, her şey düzelecek. Seni asıl burda korkunç tehlikeler bekliyor. Hele sen bir Türk çocuğu olarak bu Pontos azgınlarının arasında bir gün ele geçersen diri diri derini yüzerler. Bizim yüzümüzü de bu topraklar üzerinde kapkara edersin. Bak, sana söyleyeyim, oğlum, benim kararım kesin, bu eşek arısı yuvasından kaçtın, kaçtın, kaçmazsan seni ben öldürmek zorunda kalacağım. Bunu birinci derecede Türk yurdu, ikinci derecede iki kızkardeşin, zavallı annen, deden, anneannen ve en sonra da kendi hesabıma yapacağım. Bu senin ihanetin, katmerli bir ihanet! Hem bu topraklara, hem Türk ulusuna, hem dinine, hem de senin yüzünden kimbilir ne belâlara uğrayacak olan allene ihanet etmenin yolunda ve mekanizması içindesin sen. Bu kolejdekiler ve Amerikan hastanesindekiler, birer Amerikalı değil, Yunanlı ve Rum idealistler. Megaloideacılar. Onların hiçbir insanlık kaygusu ile ilgileri yok. Onlar, eski tabutluklardan kalkıp doğrulmuş hıristiyan papazlarının düşünce dölleri. Tanrıyla da hiçbir ilgileri yok. Karadeniz dağları üzerinde onların buyruğuyla köyler ve insanlar yakılıp durmakta. Senin baban Hamza pehlivanın kanından insanlar parçalanıp kurda kuşa şö-

len verilmekte. Sen, hâlâ koduğum yerde otluyorsun, oğlum. Bari, bu zavallıları kurtarmağa gücümüz yetmiyor, hiç olmazsa kanlı cellâtlarına yardımcı olmayalım. Bak, kardeşim, buraya oldukça hazırlıklı bir düşünceyle geldim. Seninle tartışıp kurtulmana çalışacaktım, bunu başaramazsam seni vuracaktım. Ne yazık ki bunu yapacak gücü kendimde göremiyorum. Ben, tavuk bile kesecek güçte değilim. Yalnız, bir koyunu parçalayan bir kurdu, suçsuz bir insanı öldüren bir insanı vurabilirim. Sen de bu ülkeyi hançerleyip duran siyasal giynekli papaz milletinin elinde bilinçsiz bir oyuncak durumuna geldin ya da gelmek üzeresin. Okulu bitirdikten sonra seni başıboş bırakmayıp dağlara Türk çocuklarını öldürmeğe sürecekler! Bunu yapabilecek misin?»

«Ben, böyle şey yapabilir miyim, Mehmet? Sen, beni bilmiyor musun?»

«Gidiş, o gidiş, oğlum. Seni boşuna milis subayı yapmadılar. Pontosçuların saflarında yakında Türk avına çıkacaksın. Yânî, eğer cehennem varsa büsbütün cehennemlik bir adam olup çıkacaksın.»

Ahmet'in gözleri dolu - dolu olmuştu. Tabancasını çıkardı, kurcaladı, doluydu. Bunu Mehmet Kemal'e uzattı:

«Mehmet, kardeşim, dedi, dediklerinin hepsi doğru. Bu herifler, beni iyice büyülemişler. Gözlerimin önünde sanki kara bir perde var. Bu, onların işi. Senin de dediğin gibi, beni pek yakında katil yapacaklar. Bana bir değil, belki pek çok Türk ve Müslüman kardeşlerimizi öldürtecekler. Ben, direncimi yitirmiş bir adamım. Sanki düşlerde, karadüşlerdeki gibi davranmak istediğim halde davranamıyorum. Bu tabancayla beni bu korkunç büyüden, bu alçakça körlükten kurtaracaksın. Kendi tabancanı bırak benim tabancamla yap. Bak, burası çok ıssız, birlikte yürürken haberim olmadan arkadan şunun içindeki kurşunları kafama boşaltıver. Sonra, alabildiğine burdan kaç. Yolunu değiştire değiştire kaç. Tutulmamağa çalış.

İnan ol, demindenberi söylediklerin için sana hiç kızmadım. Bunların hepsi doğru. Ama, ne yazık ki benim direncim, tutukluk yapan bir tüfek gibi iş göremez duruma gelmiş. Beni büyüleyip zararlı bir insan yapmışlar. Derin - derin vicdan sızıları duyuyorum da bir türlü düşündüğüm güzel şeyler yönünde davranamıyorum. Haydi, yürüyelim. Al, şu silâhı, usulca tetiğe dokunursun. Ancak, tetiğin düşerken çıkardığı sesi duyacak kerte düşünme-

ğe zaman bulabilirim. Hemen perdenin öbür yanındaki karanlığa gömülür giderim. Hiçbir acı duymayacağımı sanıyorum. Haydi, Mehmet, beni şu rezil, vicdan sızıları dolu yaşayışımdan kurtar. Beni bu herifler yinelenmiş katil yapmadan kurtar. Bilmiyorum, şu taze yüreğim belki ilerde nasır bağlar, taş kesilir de yaptığım cinayetlerin acısını belki hiç duymayacak kör bir noktaya da varabilirim.»

Ahmet, tabancayı Mehmet Kemal'in eline tutuşturarak ona sarıldı. Gözlerinden sicim gibi yaş akıyordu:

«Haydi, ne olur, kurtar beni bu korkunç yaşayıştan, kardeşim.»

Mehmet Kemal, onu silkeleyip kendinden uzaklaştırarak elindeki tabancayı da fırlatıp attı.

«Ulan, beni zorla katil yapacaksın. Sen, doğuştan bir köy çocuğusun, sende herkesten çok bir direnç ruhu olmalıydı. Hamza Pehlivan'ın oğlusun sen. Bunu usundan çıkarma hiç. Olaylar bizi sürükleyip götürmemeli, gerekince biz olaylara akış vermeliyiz. Dedemizi, annemizi ve kardeşlerimizi gidip gördün mü hiç?»

«Hiç gidemedim köye. Başımı kaşıyacak zamanım yok, Mehmet! Bizi öteye beriye sürükleyip duruyorlar. Bu sıralarda Türk ulusu için çok tehlikeli oyunların oynandığını öğrendim. Korkunç gizlere tanık oldum. Amerikan hastanesiyle okulun altında ve bahçelerinde tüneller, beton sığınaklar yapılarak burada top, tüfek, cephane ve Pontosçu çeteler saklanmağa başladı. Hıristiyan mahallesi cephaneliğe döndü. Hepsinin yinelediği tek söz, Türklerin, müslümanların yakında toptan kesileceği. Benim bu gizleri öğrendiğimi bildiklerinden çevremde hep espiyonlar gezdirliyorlar. Yalnız hıristiyan oluşum ve Rum bir anadan dünyaya gelişim, kuşkularını biraz olsun azaltıyor. Sen okuldan ayrılıp gittikten sonra, birden bire örgütün dikkati benim üzerimde toplandı. Benim bildiklerimi senin de bilip bilmediğini benim ağzımdan çok öğrenmek istediler. Ben de senin ormanda vurulduğun gündenberi canını tehlikede görmeğe başladığını, bu yüzden pek çok üzülerek okuldan ayrılmak zorunda kaldığını anlattım. İnanır göründüler. Köye gidemeyişim, seni gelip göremeyişim, hep bu yüzden. Kuşkulanıp beni vurabilirler. Tuzağın tam içindeyim. Güçlü bir hükûmet olsa insan gider bütün bildiklerini anlatır, ilerdeki büyük tehlikenin önüne geçer. Heriflerin her yanda casusları var. Benim haber verdiğimi öğrenirlerse hapı yuttuğum gündür. Beni onlardan koruyacak hiçbir hükûmet gücü de

yok! Kime güvenirsin?

Al şu Emin'in babası Hacı Osman beyi! Bu herif, gücü yetse tanrıyı bile iblise satar. Pontos çetelerine para ve yiyecek yardımı yaptığını yakından biliyorum.

Sonra okul yöneticileri, senin arkandan Emin'in okulu neden bırakıp Sultani'ye geçtiğine bir anlam veremediler. Bunu da birkaç kez benden sordular. Ben de Müeyyet hikâyesini bildiğimden anlattım. «Bu, bir kaçış değil, bir izlemedir dedim, Müeyyet'i kardeşimden kıskandığından apar topar Amasya'ya gitti.» Buna da inanır göründüler. Rumlar da, Ermeniler de Amerikalılar da ayrı nedenlere sevinç içindeler: Rumlar, koskoca bir Pontos devleti kurup bağımsızlık alacak, Ermenilerin devleti Sivas sınırlarından taşıp Pontos devletiyle bir sınır üzerinde bulunacak Amerikalılar da bu iki devlet üzerinde mandater olarak egemenlik kuracak.

Bu yeni devletlerin sınırları içinde bir tek Türk bırakılmayacak, ya kesilecek, ya da eğer Türk'lere biraz toprak bırakılırsa oraya sürülecekler. Emin'in babası gibi adamlar, bu herifleri hoş tutmakla yarın buralarda canını ve malını koruyabileceğini sanıyor. Ne boş düşünce. Oysa ilk elde malına, mülküne konmak üzere onu harcayacaklar, hiç haberi yok.»

Mehmet Kemal, hâlâ yerde duran tabancayı alarak kardeşine verdi:

«Sakla bunu. Ergeç gerekecek. Seni şimdi, daha iyi anlıyorum. Sen de kurtuluş yolu üzerindesin. Derslerine çalış, mezun olmağa bak. Yazın birden bire geçip İstanbul'a gideriz. Orda kim kime, dumduma! İster Tıbbiyede okursun, ister bir işe girer çalışırsın. Ben, ara sıra gelip seni gizlice yoklayacağım. Pek kimse bilmesin.»

«Asula seni seviyor.»

«Bilmem, öyle görünüyor.»

«Asula'nın neyin nesi olduğunu biliyor musun?»

«Kendisi olduğu gibi anlattı. Yazın o da bizimle İstanbul'a kaçacak. O da buraların pek çok belâlara gebe olduğunu biliyor. Bana çok uzun dert yandı. Burada bir yığın felâket hazırlayan kapkara eller, geceli gündüzlü sıtmalı bir tempoyla çalışıyor.»

— 28 —

Selâmi, artık, Emin'in en içten arkadaşı olmanın mutluluğu

içindeydi. At gezintileri, oturak âlemleri, Selâmi'yi ilk gençliğin zevk devine, onun dibi karanlık kocaman ağzına doğru itip duruyordu. Öyle bir gün geldi ki artık, Selâmi, «Emin'den daha elverişli bir enişte mi bulunacak?» diye kendi kendine sormağa başladı. Oğlan, elini pantalonunun cebine atınca bir tomar buruşmuş kâğıt para çıkarıyor, bunlarla Selâmi'yi de bol bol yemliyordu.

Mehmet Kemal, yine yalnız kalmıştı. Şu var ki rastlaştıklarında her ikisi de onu sonsuz bir arkadaşlık havası içinde ve sempatiyle selâmlıyor ve sanki bir yaklaştırıcı olarak kutlamak istiyorlardı. Selâmi, ikisini de birer koluna takıp sık sık eve götürüyordu. Şu günlerde yağız atı yokuş yukarı dörtnal süren eski Emin'i pencereden görseydi bu yeni Emin, mutlaka kahkahalarla güler ve onu yuhalardı. Bütün ev halkı, Emin'i yadırgamaz bir duruma geldiği halde Müeyyet hâlâ ona bir koca adayı olarak ısınamamıştı. Yine de ona bütün ev halkı gibi nâzik davranıyordu. Bu, ev halkının kararlaştırdığı taktik gereğinceydi. Oğlunun kendinden önce fethettiği Abbas beyin evine Osman beyle karıları da gidip gelmeğe başlamıştı. Osman bey ailesinin artık adamakıllı umutlandığını gören Abbas beyler, bıyık altından gülerek zaman kazanmağa çalışıyordu. Yazın ya da yaz sonunda Müeyyet'i İstanbul'daki eski okuluna, kız öğretmen Okuluna göndereceklerdi. Bunu bile yangından mal kaçırır gibi yapmayarak Osman bey ailesiyle bir veda sahnesi uydurarak yapacaklardı.

Amasya'ya yoğun çiçek kokuları, karışık ve bol kuş sesleri, insanı âşık olmağa zorlayan çıldırtıcı tatlı bir güneş ve kristal su sesleriyle gelen ilk yaz, Emin'in âşıklığını artırdıkça artırmıştı. Küçük kara gözlerinde tuhaf bir ateş yanıyor, içkili, kadınlı eğlencelerde bile hızını alamayarak ahlar ve oflarla kadehleri ve şişeleri taşlara çarpıp kırıyordu. Hıdrellez de gelmek üzereydi. Babasını kandırarak Ateş Değirmeni'nin çevresindeki yemyeşil halı gibi serilmiş çimenlikte geceli - gündüzlü bir şölen verilmesi sözünü aldı. Bu haberi hemen Abbas beylere ileterek Hıdrellez sabahından o gün, gece yarısına dek verilecek şölende konukları olduklarını bildirdi. Bunu bildirdikten sonra sevinçten uçmağa başladı. Orda, sevgilisinin güzel gözleri önünde zeybek oynayacak, kahkaha atacak, silâh atacak, zil zurna oluncaya dek içecek, ona ne yiğit ve güçlü bir insan olduğunu gösterecekti. Emin, bu şölene Mehmet Kemal'i çağırmayı da unutmadı:

«Mehmet kardeş, dedi. O gün, hep birlikte içip eğleneceğiz.

Gelmezl k etme, olmaz mı?»

Yalnızlıktan bunalıp duran Mehmet Kemal, bu çağrıyı minnetle kabul etti. Onun, kalçasına yerleştirdiği kurşunu çoktan bağışlamıştı. Şu sıralar, Emin'in eşref saatiydi. Onun bütün yılanları, çıyanları, akrepleri, kurtları, kaplanları, sırtlanları hiç olmazsa şu sıralarda uyumaktaydı. Bunların hepsi, kadife yumuşaklığında bir aşk umudunun örtüsü altında büyülenmiş, afyonlanmış gibi derin bir uykuya varmıştı. Onun, bütün bu aşağılık hayvan dünyasını bir zaman daha uykuda bulundurmanın büyük yararı vardı. Kim bilir, belki de uykuya bir kez alışan bu hayvan kuşakları, zamanla tenbelleşerek meydana atılıp ortalığı haraca kesmekten vazgeçerler, ikinci olarak ta Emin'le ilişkisi bulunan şu birkaç insanı tedirgin etmezlerdi. Bütün insanların yılanlarını sık sık uyutarak zararlarını azaltmağa çalışmak fena mıydı?

Mehmet Kemal, bunları düşünerek, sabahleyin odasından çıkıp Abbas beyin evine doğru yöneldiğinde onların da başta Abbas bey olarak ailece evden çıktıklarını gördü. Onlar da onu gördüler. Selâmi:

«Yürü, Mehmet ağabey, birlikte gidelim» diye bağırdı.

Adımlarını açarak onlara yetişti. Abbas bey, gülerek:

«Mehmet bey oğlumuz, dedi, arkandan bizleri sürükleyip götürüyorsun, ama, inşallah sonu hayra çıkar.»

«Efendim, sizleri sürüklemek, benim usumun köşesinden geçmemiştir. Ben, yalnız, pek hızlı dönmeğe başlayan kötülüğün çarkını yavaşlatayım ya da durdurayım, dedim. Bunu da başardım gibi. Artık, gerisini yönetmek sizin görgünüze kalmış.»

Kuşköprü'yü geçip Elma bahçelerinin ortasından geçen İnce tozlu yola girdiler. Alev tüylü, bol kuyruklu sincaplar, ceviz dallarında uçarcasına atlayışlar yapıyordu. Halk daha erkenden yeşillikler üzerinde yerlerini almış, ilkyazın bu güzel gününü kutluyordu. Abbas beyler, Ateş Değirmeni'ne vardığında geniş ve yemyeşil çimenliğin kenarlarına dört ak çadır kurulduğunu gördüler. Çadırlardan birinde Osman beyin dört karısiyle bir yığın çocuk görünüyordu. Osman beyle Emin, gülerek aşırı bir nezaketle onları karşılayıp çadırlarına buyur ettiler. Çadırların içi değerli İran halılariyle döşenmişti. Çadırların önüne de halılar serilmişti. Ateş Değirmeni'nin bendine yığılan Tersakan'ın duru suyu güneş altında yeşil - mavi bir kristal gibi parlıyor, kırlangıçlar, kanatlarını değdirerek bunun üzerinde uçup duruyordu. Birçok Rum işçi, yeni kazıklar çakıp ağaç dalları, taş ve çamur-

la bu küçük barajı, mevsimin ilk buğdayını öğütmek üzere bekleyen değirmen için hazırlıyorlardı. Kadınlar, soyunup dökünerek evlerdeki gibi birbirlerini ziyarete gittiler. Abbas beyle Osman bey, çimenliğin göbeğine serilmiş değerli bir halıya bağdaş kurup oturdular ve birer sigara tellendirdiler. Mehmet Kemal, onu daha önceleri uyardığından Abbas bey siyasal konulara hiç girmeden konuşuyor, hele Kuvayi Milliyeden hiç söz açmıyordu.

Mehmet Kemal, Selâmi ve Emin, barajın kıyısındaki yeşil bir tümseğe oturarak çalışan işçileri ve suyu seyre başladılar. Selâmi, Emin'e:

«Bu değirmene neden Ateş Değirmeni demişler?» Diye sorduysa da yanıtını alamadı. O da bilmiyordu. Onları gören kadın ve çoluk çocuk ta çadırlardan güneşe döküldüler ve dışardaki halılara oturdular. Emin, bir küçük masanın üzerinde duran gramofona Hafız Burhan'ın bir plâğını koyarak çalmağa başladı. Hafız Burhan'ın yüksek ve dokunaklı sesi, Elma bahçeleri boyunca çın çın öttü.

Sonra, Emin, iki arkadaşını alıp kendilerine ayrılan biraz dışarlak çadıra götürdü. Kocaman bir şarap şişesinden üç bardak şarap doldurarak ikisini arkadaşlarına uzattı, birini de kendisi havaya kaldırarak:

«Bu güzel günün şerefine, arkadaşlar, dedi. Bakın, şurda, pastırma, sucuk, haşlanmış yumurta, söğüş tavuk ve zeytin hazırladım. Bizim moruklardan önce papazı uçuralım.»

Üçü de güzel şarapları kafalarına diktiler. Bu sırada hep bir araya toplanan kadınlar da büyük tabaklar içinde ortaya konan, fındık, fıstık, kuru üzüm, leblebi, kabak çekirdeği, ceviz gibi kuru yemişleri atıştırmağa koyulmuşlardı ki Osman bey, Abbas beyi kolundan tutarak, kendilerine ayrılan çadıra götürdü. Fatma hanım, onlara zengin bir rakı sofrası hazırlamıştı. Abbas bey, içkiyi severdi. Kır yerinde kurulabilen en zengin içki sofrasının başına keyifle çöktü. Abbas beyle Hacı Osman bey, uzun süre çadırdan dışarı çıkmadılar. Yalnız, Fatma hanım, arasıra boynundaki beşibirlik dizisini ve kolundaki bileziklerin şıkırtısıyle gidip gelerek onların gerekli gereksinimlerini karşılıyordu. Kadınlar, kendi aralarında sonsuz bir gevezelik tutturmuşlardı. Muhabbet'le Hacı Osman beyin küçük çocukları ortadaki çimenlikte kovalamaca, körebe oynuyor, ip atlıyor büyük bir gürültü koparıyorlardı. Müeyyet'se çadırın yanıbaşındaki bir elma ağacına dayanmış ayakta dikiliyor, dalgın dalgın çevreyi gözden geçirlyor,

ara sıra da Mehmet Kemal'le Emin ve Selâml'nin bir süredir süzüldüklerl çadırın içine göz atıyordu. Büyük bir yalnızlık duygusu içinde yüzdüğü görülüyordu. Annesinin, gelip yanlarına oturması için yaptığı bütün gizli işaretlere omuz silkmiştl.

Bu sırada Mehmet Kemal'le ötekiler kollarını birbirlerinin omuzuna atarak çadırdan çıktılar. Yüzleri ateş gibi kızarmıştı. Emin, ortadaydı, kollarını öbür ikisinin omuzuna atmış, sözlerl anlaşılmayan bir şarkı mırıldanıyor, kahkahalarla gülüyordu. Müeyyet, kendi kendine:

•İçmişler• diyerek söylenerek kikirdedi. Gözleri boylu boslu Mehmet Kemal'in üstündeydi:

•Güzel bir çocuk, ama, Gâvur Mehmet diye adı kötüye çıkmış. Ben, daha şanlı - şerefli erkekler için doğmuşum. Neydi o Mustafa Kemal Paşadaki güzellik! Şimdi, bütün Türkiye'yi kurtarmağa çalışıyor. Ama, onun da arkasında kim bilir benim gibi kaç Türk kızı, kadını var! Bana gelinceye dek sabah olur. Yine de kısmetimin küçük insanlar arasından çıkmasını hiç istemlyorum. Küçük erkekler, bizim kafesli eve benzer. İnsan onun havasında boğulur gider.•

Sonra: •Hele şu Emin dangalağına bak, diye düşüncesinl sürdürdü, kendisine biraz yüz verildi diye nerdeyse kendisini güvey olarak ilân edecek. Zavallı, bütün bu çabaların, şölenlerln boşa gideceğini bilse kim bilir şu sırada ne duruma gelirdi? Sersemler, kadınları hemen ökseye düşecek bir ispinoz, bir saka kuşu mu sanıyorlar?•

O, böyle düşünürken bir yandan da üçlü topluluğu gözleriyle kovalıyordu. Biraz sonra onları Elma bahçelcri arasından karşı dağa doğru giden patikada gözden yitirdi. Şimdi, sarhoşluğun yaymanlaştırdığı bir şarkıyı birlikte geveledikleri işitiliyordu. Onlar, gözden ıradıktan biraz sonra dağın eteğinden üstüste silâh sesleri geldi. Abbas beyle Hacı Osman bey, yüzleri kıpkırmızı ve sallanarak çadırdan fırlayıp silâh seslerine doğru koştular. Abbas bey:

•Bizim çocuklar nerede?• Diye sorunca Osman bey bir kahkaha attı:

•Dönün gerl, allahaşkına, ben de bir şey sandımdı. Silâhı atanlar bizim çocuklardan başkası değildir. O Mehmet Kemal de çocukluğundan beri silâhla oynamayı sever. Bizim Emin'le her yan yana gelişte nişan atıp eğlenirler.•

Bu sırada kadınlar da korkudan yerlerinden fırlamışlardı.

Hacı Osman bey, böyle dediği halde yine de serin patika boyunca yürümekten hoşlanarak yürüyüşünü sürdürdü. Birkaç dakika sonra tabancaların patlayıp durduğu yere vardılar. Gerçekten de Hacı Osman beyin dediği gibi bir ceviz ağacının altında dikilen taşlara nişan atıyorlardı. Selâmi'nin tabancası olmadığından o, bir Mehmet Kemal'in bir de Emin'in tabancasiyle ateş ediyordu.

Hacı Osman bey, onlara seslendi:

«Ülen çağalar, çoluk çocuğun dudağını çatlattınız hiç böyle habersiz silâh atılır mı?» Diyerek çocukların yanına yöneldi. Abbas beyi de koluna takmış sürüklüyordu. Emin'e:

«Ülen tütsülenmiş kafayla nişan mı atılırmış? dedi, ver bana bakayım şu piştofu. Dolu mu? Dik bakayım şuraya bir taş.»

Emin sendeleyerek taşı dikti.

Babası, beş mermiyi de boşalttı. Mermiler, ereğin birer metre sağından solundan ve üstünden geçti.

«Abbas beyciğim. Artık kocadık, elimiz titriyor. Kurtlara maskara olduk. Hele sen de at birkaç kurşun. Sen, benden daha gençsin. Belki benim gibi karavana atmazsın.»

Mehmet Kemal, hemen tabancasını Abbas beye uzattı:

«Buyurun, efendim. Doludur.»

Emin de kendi tabancasını doldurup Abbas beye uzattı:

«Beyefendi, bununla atınız.»

«Dur, hele, şimdi, bunu deneyeyim. Sonra seninkiyle de atarız.»

Abbas beyin başı gibi elleri de hafiften titriyordu. Bu yüzden o da Hacı Osman beyden daha üstün başarı gösteremedi. Hacı Osman beyi kolundan çekerek:

«Haydi, beyim, haydi, dedi. Bu iş, delikanlıların işi. Biz, yine çadırımıza dönelim.»

Geriye dönüp de birkaç adım atınca yeşilliklerin arkasından Müeyyet başta olarak, Fatma hanımdan başka, bütün kadınlar ve çocuklar cumbur cemaat meydana çıktı. Müeyyet:

«Baba, ne oluyor bu silâh sesleri?»

Diye sordu. Bu soru, çocuklar da içinde olarak hepsince sorulmuş gibiydi.

«Bir şey yok kızım. Çocuklar nişan atma eğitimi yapıyorlar. Biz bile payımızı savdık, dönüyoruz.»

Müeyyet, koşarak Selâmi'nin elindeki tabancayı aldı:

«Durun bakayım, ben de nişan atacağım, dedi. Haydi, Se-

lâmi, bana bir nişan dik.»

Mehmet Kemal'le Emin, koşarak ona bir nişan diktiler. Müeyyet, tabancayı elinin üstünde destekleyerek ateş etti ve dikilen taşı parçaladı. Ordakilerin hepsi şaşırmıştı. Abbas bey, açıkladı:

«Hiç şaşmayın, kızımın ilk nişan atma hocası benim. Selâmi, heves etmediği halde o, benimle binlerce mermi yaktı. Sonra, Selâmi'ye aldığım nişan tüfeğini uzun yıllar hep o kullandı.»

Müeyyet, bu sırada Mehmet Kemal'in elindeki tabancayı da aldı:

«Dolu mu?»

«Dolu.»

Bunun üzerine bütün kendisine şaşarak bakanları daha çok şaşkına çeviren bir şey yaptı. İki elinde tuttuğu iki tabancayı Mehmet Kemal'le Emin'in göğüslerine dayayarak:

«Davranmayın!»

Diye bağırdı.

Emin:

«Aman, Müeyyet hanım, emniyeti de açık!» Diye, bağırarak kendini yere attı.

Mehmet Kemal, dimdik ayakta duruyordu. Müeyyet, sonra, gözüne kestirdiği bir taş parçasını erek alarak sağ ve sol elindeki tabancalardaki bütün mermileri ona boşalttı. Tabancaları sahiplerine uzattı:

«Buyurun tabancalarınızı beyler, korkmayın dolu değildir.»

Herkes kahkahalarla gülerken Emin, utanarak yerden doğruldu. İngiliz kumaşından lâcivert giyneğiyle, yere yuvarlanıp tozlanan uzun püsküllü fesinin tozlarını silkmeğe başladı. Bunu yaparken de gözlerinin içi gülüyordu.

«Ulan, yaman kızmış bu meret!» Diye düşündü.

Sonra, hepsi topluca hep bu küçük olaydan söz ederek geri döndü.

Yeşil meydana vardıklarında, kocaman kalaylı bakır tepsiler üzerinde fırınlanmış kuzular, içli pilavlar ve altın sarısı un helvaları, Fatma hanımın gözcülüğünde aşçının ve yamaklarının yardımıyle çimene yayılmış bir yığın tabağa bölüştürülüyordu. Kuzu kızartmaları nar gibi görünüşleri yanısıra iştah açıcı bir korku da saçarak güneş altında yatıyordu.

Ağır yemekler yenilip bittikten sonra herkes sindirim için bir yana uzandı. Yalnız, Abbas beyle Hacı Osman bey, ağır yemeklerin ucundan ancak birer lokma alarak yine sabahki çilingir sofrasını ağır aksak sürdürüyorlardı. Birer ağaç gölgesinde uzanıp yatan Mehmet Kemal'le arkadaşları, sıcak bastırınca ikindi üstü kalktılar. Mehmet Kemal, çadıra girerek soyunmağa başladı. Emin, dışardan:

«Yahu, bu sıcakta da içilir mi? İştahını akşama sakla be» dedi.

Mehmet Kemal, ak ve kısa donundan başka her şeyini soyunmuş olarak dışarı fırlayınca ötekiler şaşırdılar. Emin:

«Ulan, anladım, köftehor, dedi. Senin eski hastalığındır ne yanda bir çanak su bulsan çimmek için kömüş gibi içine yatarsın.»

«Ağzını topla, arkadaş. Benzettiğin şeyin biraz daha nazigini bulamadın mı?»

«Canım, söz gelişi, yüzecek misin, gerçekten?»

Mehmet Kemal, ona yanıt vermeyi gereksemeden gitti. Değirmen bendinin yeşilimtrak suyuna büyük bir gürültüyle atladı:

«Oh, su da hamam suyu sanki. Haydi, çocuklar, siz de soyunarak atlayın içine.»

Çadırlardaki halk ta bu sırada dışarı dökülmüştü. Çocuklar bendin kıyısına dizilmiş, Mehmet Kemal'i ilgiyle seyrediyorlardı. O da düzgün kulaç atarak bilgili bir yüzücü ustalığıyle yüzüyor, sırtüstü yatıp ayaklarını pat pat vurup gidiyordu. Kadınlar da bu işle ilgilenerek yarı yola dek sokuldular ve Mehmet Kemal'in suda yaptığı cambazlıklara ağzı açık bakmağa başladılar. Bu sırada Emin'in bacaklarının arasından geçen bir su yılanı, kendini korkuyla suya attı. Suda kamçı gibi çırpınarak karşıya geçmeğe çalışan hayvancağız, şaşkınlıktan Mehmet Kemal'e çarptı. O da küçük yılanı kuyruğundan yakalayarak sudan çıktı. Yılanın suya atılmasıyle birlikte çığlığı basarak ordan uzaklaşan seyirciler, onu bu kez Mehmet Kemal'in elinde görünce daha çok şaşırdılar. Kadınlar:

«Şerbetli, şerbetli o. Böyle kişileri yılan sokmaz.»

Diyerek korkuyla Mehmet Kemal'in elinde kıvranıp duran,

geriye doğru başkaldırmağa çalışan hayvana ve onun soğukkanlılığına şaşarak bakıyorlar, erkeklerse bu soğuk hayvanı olağanüstülükler ülkesinin hiç görülmemiş bir hayvanıymış gibi daha yakından seyretmek üzere onun çevresine toplanıyorlardı. Her yandan:

«Öldürelim, öldürelim.»

Diye bağrışmalar geliyordu. Çocuklar, ellerine kocaman taşlar, sopalar almış, yere bırakılacak yılanı öldürmeğe hazırlanıyorlardı. Emin, tabancasını çekti:

«Tut şu hayvanı şu yana doğru bir kurşunda ikiye biçeyim» diye önerdi.

Mehmet Kemal:

«Yağma yok, oğlum, dedi, bana doğanın bu en güzel ve mutlu gününde cinayet işletemezsin. Ya da beni cinayetine ortak edemezsin.»

Sonra, bu küçümencik hayvanı bunca düşmanca göz önünden uzaklaştırarak özgürlüğüne kavuşturmanın gerektiğini anladı. Onu götürüp bendin durgun suyuna bıraktı. Hayvan, sivri kuyruğuyla suyu kamçılayarak sonsuz bir korku içinde karşıda karaya çıktı ve sık böğürtlenlik ve çalılıkların içinde gözden yitti.

Mehmet Kemal, ondan sonra yine suya atladı. Emin'le Selâmi'ye:

«Yahu, gelin, çok sıcak su.»

Diye önerdiyse de Emin:

«Ben, o suda yılanların yüzdüğünü gördükten sonra kırk yıl sıcaktan cayır cayır yansam girip serinlemek istemem» dedi.

— 30 —

Güneş, yeşil dağların tepelerine doğru tekerlenmeğe. Amasya vadisinin ünlü karanlığı birdenbire kuytulardan koyu bir duman gibi yükselmeğe başlamıştı. Emin ve arkadaşları, içinde mumlar bulunan birçok kâğıt fenerini elma ağaçlarının dallarına astılar. Batı ufkunun üstünde zühre yıldızı görününce ilk ateşböcekleri de koyu neftiye dönen yeşillikler içinde yanıp sönen ışıklarıyle göründü.

Kurbağaların yavaştan başlayan senfonisi, alabildiğine yükseldi. Sivrisinekler de masanın üzerinde yanan lüks lâmbasının ışığına ve onun çevresindeki canlılara saldırdılar. Gençler, ağaçlardaki renkli kâğıt fenerleri yakınca herkesin hayalini gıcıklayan değişik bir görünüş doğdu. İrfan hanım, udunu alarak yıllardan sonra ilk kez tımbırdattı. Kalın ve hızlı ut sesleri, iri damlalı bir yaz yağmuru gibi geceye yağdı.

Kadınlara ve çocuklara bir kez daha şerbetler dağıtıldığı sırada, erkekler de çadırlarına çekilerek şişelerin dibini boşaltmağa çalıştılar. Abbas bey, elini kulağa atarak alaturka bir şarkı tutturdu. O söylerken ut sustu. Sonra bu şarkıya eşlik etmek üzere hafiften yine tımbırdadı. Bu, Abbas beyin içtiği zamanlar hep söylediği bir şarkıydı.

Sonra, gençler sallanarak çayıra çıktılar ve ağızla söyleyerek Rıza Tevfik'in Zeybek'ini oynadılar. Çoluk çocuk herkes onların başına toplandı. Abbas bey, gençlerin başına geçerek güzel bir zeybek oynadı. Dizini öyle güzel yere vuruyor, öyle güzel dönüyordu ki bu kez delikanlılar da bir kenara çekilip herkes gibi onu seyretti. Hacı Osman bey, ellerini çırparak:

«Bravo Abbas bey, delikanlıları perişan ettin» diye bağırdı.

Mehmet Kemal'le arkadaşları, ağızlarıyle zeybeğin melodilerini söyleyerek Abbas beyi bir zaman oynattılar. Oyun bitince bütün seyirciler, onu alkışladı.

Mehmet Kemal, Abbas beyin oyununa öyle dalmıştı ki kulağının dibinde bir ses:

«Biz, babamla bunu çok oynadık,» dedi.

Bunu söyleyen Müeyyet'ti.

«Kimbilir, siz de ne güzel oynarsınız!»

«Bilmem, İstanbul'da kardeşimin elbiselerini giyerek oynadığım zaman çok alkışlanırdım.»

Bir mendille alnının terini silen Abbas bey:

«Ben, İstanbul'da bu oyunu yüzlerce darüleytamlı çocuğuma öğrettim. Bizim Selâmi ile Müeyyet'e de ben öğrettim bunu. Bu, gerçekten yiğitlere özgü bir oyundur, Osman beyefendi. İnsan, bunu oynarken yiğitlik ruhuyla doluyor. Ben, bunu her oynayışımda kendimi kahramanlaşmış duyarım.»

Hacı Osman bey, gürültüyle geğirerek ortalığı anason ve pastırma kokusuyla doldurdu:

«Ne iyi ettiniz de çağrıma geldiniz, Abbas bey, dedi. Çoktandır böyle kafa dengi bir arkadaşla karşılaşmamış, böyle bir

gün de geçirmemiştim. Sağ olun, var olun! Siz, benden dostluk isteyin, gerisini düşünmeyin. Değil mi, oğlum, Emin?»

«Elbette, baba!»

Bu sırada, babasının koluna giren Müeyyet:

«Çok iyi eğlendiniz bugün, baba» dedi.

«O ne biçim söz, sen eğlenmedin mi?»

«Eğer buna eğlenmek denirse biz de sizlerin eğlenişinizi seyrederek eğlendik.»

«Bana çok mu görüyorsun, bu kadarcık bir şeyi, kızım.»

«Yok, babacığım, hakkınız! Ben, yalnız kendimden söz ettim.»

Gece ilerledikçe bütün yörenin sivrisinekleri, hep burdaki ışıklara saldırdığından, yüzlere ve bacaklara konan bu hayvanların üzerinde şaklayan şamarların sayısı da artmıştı. Lüks lambasıyle kâğıt fenerlerin aydınlığında şehre yollanan kafileyi bir sivrisinek ordusu izliyordu. Ateş Değirmeni Çimenliği, alabildiğine aşk türküsü söyleyen kurbağalarla ateşböceklerine kalmıştı. Küçümencik baraj suyunun durgun aynasında altın bir hilâl ve bir yığın yıldız nilüferler gibi titriyordu.

Mehmet Kemal, en sona kalmış, düşleriyle birlikte bütün gürültülerini de alıp götüren insanların arkasından, düşe benzer bir yığın tatlı düşünceler içinde ayakta dikilerek ıssızlığın karanlık sonsuzluğunu dinliyordu. İnsanlarla hep aynı hizada gitmekten hoşlanmıyordu. Ya onlardan birkaç adım ilerde ya da birkaç adım geride gitmekle kişiliğinin istediği özgürlük havasına kavuştuğunu duyuyordu.

Adımlarını açarak Abbas beylere Kuşköprü'nün öbür başında yetişti. Hacı Osman beygiller, köprünün bu yanında onlardan ayrılmıştı.

Selâm!:

«Nerde kaldın, Mehmet ağabey?»

Diye sordu.

«Hemen arkadan yavaş yavaş yürüyordum.»

Bütün bugünkü eğlenceye benzer gürültü patırtıya bakmadan kendini çok yalnız duyuyordu. İçki, bu yalnızlık duygusunu daha da yaygın bir duruma getiriyordu.

Eve varmışlardı. Mehmet Kemal, ayrılmak istedi. Abbas bey, kolundan çekti:

«Gel, yukarda birer kahve içelim de aklımız başımıza gelsin. Bugün de hayvan gibi içtik» dedi.

Oturma odasında birer köşeye ilişen ev halkı, yorgun argın birbirine bakıyordu. Abbas beyin hafif çiçek bozuğu Irl ve kanlı yüzündeki yeşil gözleri, hemen onun yanı başında oturan Müeyyet'in gözlerine ne de çok benziyordu.

Selâmi'nin gözleriyse annesinin Lübnan'lı kara zeytin rengi gözlerinin benzeriydi. İrfan hanım, kahveleri getirdi. Mis gibi kahve kokusu odanın havasına sinen anason ve şarap kokularını bir ara bastırır gibi oldu. Mehmet Kemal, baktı, Müeyyet, yeşil gözlerinin yorgun güzelliğiyle artık serbestçe kendisini süzüyordu. Ne yazık ki onunla arasında Çin seddi gibi bir kaç tane duvar vardı. Bu yüzden, Müeyyet, onun gerçekçi duygularına hiçbir şey söylemiyordu. Onu, erişilmesi son kerte güç bir güzellik kaynağı olarak düşünüyordu. İçinde korkunç bir engerek yumağı gibi yatan aşağılık duygusu da bu aşılmaz duvarlardan biriydi. Bu yüzden, onun sevgi bahçesine kendi ayağıyle tıpış tıpış gelmiş olan Asula'yı gerçekçi düşüncelerinin kapısını çalar buluyordu. En yakın ve gerçekçi yoldan mutluluğa erişmek eğilimi, her genç gibi onu da egemenliği altına almıştı. Bu da onu Müeyyet'in güzelliğini, ancak ideal bir güzelliğin erişilmez sınırlarını seyreder gibi seyretmeğe zorluyordu. Her nedense bu güzelliğin çevresinde dönüp duran kaygu verici at sinekleri Mehmet Kemal'e içten içe ustura ağzı gibi ince sızılar veriyordu. Ona öyle geliyordu ki o, bu keskin sızıyı bütün yaşayışı boyunca duyacaktı. Acaba, aşk denen nesne bu muydu? Bu kızın saçtığı en gizli kuytulara dek işleyen keskin karanfil ya da gül kokusuna benzer büyünün adı neydi? Bu kerte güzel bir kızı, allah bilir ya, kim bilir ne tehlikeler, ne acılar, ne talihsizlikler bekliyordu. İlk kaygusu da şu Emin'dendi. O, bu kerte genç kızın çevresine sokulduktan sonra kendi isteğiyle gerileyebilecek miydi? Hiç sanmıyordu. Emin, koskoca, kapkara bir at sineği türüydü. Zekâsının ve usunun dizginleyemediği azgın bir hırsı vardı.

Mehmet Kemal, kahvesini içtikten, günün izlenimleri üstüne konuşulanları da dinledikten sonra hepsine güzel geceler dileyerek ayrıldı. Sokağın karanlığı içinde elleri ceplerinde yürürken Müeyyet altın bir ışık topu gibi kafasının içinde kendisiyle birlikte gidiyordu. Onun yeşil ve hülyalı bakışları, bir cennet yeşilliği gibi genişliyor, genişliyor, bütün doğayı, bütün evreni dolduruyordu.

Mehmet Kemal, bekâr odasına çıkıp ta karyolasına uzandığı sırada da o güzel yeşil gözler ve o süt gibi ak ve taptaze ten,

gözlerinin önünde sudakl hayaller gibi dalgalanıp duruyordu.

«Acaba, Emin'le bu ailenin arasını buluşum, yarın beni acıdan yıkacak serüvenlere bir başlangıç mı olacak?»

Diye mırıldandı. Bu soruyu yanıtlamak olanaksızlığı karşısında uysallaştı ve derin bir uykuya daldı.

— 31 —

Mehmet Kemal, son sınıf sınavlarını başarıyla verdi. Yaz, bütün sıcaklığıyle Amasya'nın tozlu yollarına çökmüş, soluk aldırmıyordu. Sonucu aldığı akşam, yayan olarak köyün yoluna düştü: Ne olur ne olmaz, yanına bir kama almış, tabancasını doldurmuş, cebine de bir yığın mermi yerleştirmişti. İçinde çamaşırlarının bulunduğu küçük çantasını sallayarak gidiyordu. Irmağın kıyısındaki bağ evlerinde insanlar oturuyordu. Yeşilırmak boyundaki kiraz bahçeleriyle üzüm bağlarından tatlı bir serinlik yükseliyordu. Kırların, dağların, ıssızlık duyguları aşılayan zengin kokusu, dört yanından hülyalandırıcı bir ırmak gibi geçiyordu. Yol boyundaki ağaçlıklar içinden sık sık ishak kuşları sesleniyor, bülbüller, yaylım ateşi gibi şakıyordu.

Yolunun üzerinden ara sıra tavşanlar, tilkiler, çakallar ve yaban domuzları gelip geçiyordu. Akdağ yaylasından silâh sesleri geliyordu. Bunlar olsa olsa Pontos çeteleriyle Türk köylülerinin karşılıklı attığı tüfeklerin işiydi.

Saat ona doğru köye giren Mehmet Kemal, amcası Topal Himmet'in köpeği Çomarla burun buruna geldi. Hayvan bir yabancıyı biçmek ister gibi ileri atılmış, daha birkaç adım öteden bu gelenin eski sevgili dostu olduğunu anlayarak iniltilerle onun dört yanında fır dönmeğe başlamıştı. Çomar'ın havlamasıyle köyün bütün köpekleri, pek uzun sürecek bir konsere başladı.

Mehmet Kemal, Çomar'ı seve okşaya köyün öbür ucundaki eve vardı. Ev, sessizdi. Salt dedesinin çalışma odasında lâmba yanıyordu. Mehmet Kemal, camlardan dışarı vuran aydınlığın ortasına girerek cama ufacık bir taş attı. Yanko efendi, elini cama siper yaparak dışarı baktı. Mehmet Kemal'i görünce eliyle arka

kapıya gelmesi için bir işaret yaparak yerinden kalktı.

Annesiyle kızkardeşleri, henüz yataklarının sıcaklığını taşıyan gövdeleriyle ona sarıldılar, yüzünden şapur şupur öptüler. Okulu bitirdiğini söyleyince hepsi çok sevindi. Ahmet'ten haber sordular. Bugünlerde Merzifon'a gideceğini, onu görüp bir kurtuluş yolu üzerinde konuşacağını söyledi. Hepsi, Yanko efendinin çalışma odasında toplanmıştı. Yanko efendi çok üzgün ve yaşamaktan bezgin görünüyordu. Mehmet Kemal, şimdiye dek onu hiç böyle görmemişti:

«Dede, çok üzgün görünüyorsun. Burda herhalde yolunda gitmeyen kimi işler var?»

«Var, sevgili torunum, var. Pontosçular, son günlerde çok azdılar. Gün geçmiyor ki bir çete grupu köye inip bir zarar yapmasın. Benim kendilerine karşı dönük olduğumu bildiklerinden beni çok tedirgin etmeye başladılar. Gecenin bir vaktinde evin kapısını çalıp para ve yiyecek istiyorlar. Köyün Rumlarının benim etkim altında olduğunu bildiklerinden bana da bir Türk'e yaptıkları kötülüğün benzerini yapıyorlar. Onlar gidiyor, Türk çeteleri geliyor, onlar da altın istiyorlar. Ne yapacağımı şaşırdım gitti.»

«Peki, dedeciğim, Amasya'nın içine ya da İstanbul'a göç etseniz!»

«Bir kez alışmışız, torunum. Bir türlü bırakıp gidemiyorum. Ne var ki canımıza tak ederse köydeki bağ ve bahçeleri yarıcıya verip senin dediğini yapacağım. Ben ve anneannen hadi diyelim ömrümüzü doldurmuşuz. Annen, kızkardeşlerin var. Onları düşünüyorum. Sen, yakında İstanbul'a gidiyorsun. Orda belki burdaki gibi bol tehlike yoktur. Rahat rahat okulunu bitirmeğe çalışırsın. Babamdan kalan bir iki dükkândan birinin gelirini senin üniversite eğitimine ayıracağım. Bağlarımızın, hayvanlarımızın ve öbür küçük dükkânların geliriyle de bizler geçinir gideriz. Kiracıya yazacağım. Her ay gider paranı alırsın. Öğrenci yurtlarında ya da pansiyonlardan birinde yerleşirsin. Bizi mektupsuz bırakmazsın. Ben, sana burda olan bitenleri bildiririm. Kardeşin Ahmet, bana öyle geliyor ki papazların kara büyüsünden kurtulamayacak.»

Mehmet Kemal, onun dirençsiz olduğunu bu yüzden onu burnundan yakaladıklarını, ne var ki işi vatan hainliğine dek götürmeyeceğini, böyle bir noktaya sürüklendiğinde bir kurtuluş yolu bulabileceğine inandığını anlattı.

Mehmet Kemal, Iki üç gün evde kaldıktan sonra bir sabah annesinin ve kızkardeşlerinin acı gözyaşları arasında İstanbul'a gitmek üzere ayrıldı. Amasya'da Abbas beylere uğrayarak vedalaştı. Abbas bey kendilerine sık sık mektup yazmasını söyledi. Müeyyet, ona alışmış ta şimdi yitiriyormuş gibi epeyce üzgün göründü. Emin'e de yolda dek gelerek helâllaştı. Emin, Onun buralardan ayağını temelli kesişini büyük bir sevinçle karşıladıysa da bunu duyurmamak uğruna kendine bayağı işkence etti:

«Güle güle kardeşim, dedi. Ben de inşallah yakında İstanbul'a eğitime geleceğim. Orda yine buluşur, papaz uçurur, güzel günler geçiririz.»

Mehmet Kemal, onun buraları bırakarak İstanbul'a gitmeyeceğini çok iyi biliyorsa da buna inanır göründü. Ne var ki Müeyyet'in İstanbul kız öğretmen okuluna aşırılacağını bilseydi bunu bin kez yürekten söylerdi.

Mehmet Kemal, odasına giderek ev sahiplerine son borcunu ödedi ve kendisine Asula'dan gelen son mektubu okuyarak bir yaylı araba bulmak üzere hanlara uğradı. Asula, aylardır ona üst üste mektup yazıyor ve verdiği sözü hatırlatıyordu. Bu mektubunda ateşli satırlar vardı. Yolculuk için bütün hazırlığı yaptığını ve hemen Merzifon'a gelip kendisini almasını yazıyordu.

Mehmet Kemal, Merzifon'a gidecek başka iki yolcuyla bir yaylıya atlayarak yola çıktı. Yedikırlar, sapsarı kesilmişti. Güneş, bu susuz ova üzerinde bütün öfkesiyle parlıyordu. Sağda uzaktaki sazlıkta kocaman baba hindileri andıran toylar, araba kendi hizalarına gelince havalanıp gidiyorlardı. Çok ürkek hayvanlardı. Mehmet Kemal, bu kocaman hayvanları yakından hiç görmemişti. Ovanın yükseklerinden iki yabankazı yanyana haykırarak Amasya'ya doğru geçip gitti.

Mehmet Kemal, kasabaya varıp ta okulda Asula'yı aradığında da bulamadı. Yalnız, kapıcı ona onun birkaç gündür konuk kaldığı bir Rum evini gösterdi. Mehmet Kemal, daha gösterilen eve yaklasmadan bahçede sabırsızlıkla beklediği anlaşılan genç kızın bir çığlıkla kendisine doğru koştuğunu gördü:

«Nerdesin, güzelim? Dedi. Babam bir yandan köye dönmem için zorlar. Ama bin türlü yalan uydurarak burda kalmağa çalışırım, öbür yandan da ötekiler beni dağlara götürüp siyasal cinayetlere karıştırmak için zorlarlar. Bunları atlatabilmek için ne insanüstü çabalar harcadığımı bilemezsin. Gel, şimdi şöyle otur. Ev halkı bir iki günlüğüne bağ evlerine gitti. Burada yalnızız. Kar-

nın aç mı?»

«Aç olmaz mı?»

«Pastırmalı yumurta pişirelim. Bir şişe de güzel şarabımız var. Bu, burda son yemeğimiz olsun. Şimdi, sana nasıl kaçacağımızı anlatacağım.»

Bavulundan kara bir çarşaf çıkarıp hemen giyindi ve peçesini de yüzüne örttü. Mehmet Kemal'in ağzı bir karış açık kaldı.

«İşte cicim, ben bütün yolculuk boyunca bu çarşafı giyeceğim. Arabayla, atla, hangisi rastlarsa binip Samsun'a doğru yola çıkacağız. Sen, bu akşam, bizi yarın sabah erkenden Amasya'ya götürecek yaylıyı kiralayacaksın. Bu iş olup bittikten sonra seninle burdan çıkıp doğru Merzifon otellerinden birinde küçük bir odaya yerleşeceğiz. Elbette karı koca olarak Yüzüme garip - garip ne bakıyorsun öyle? Şimdi, şu çarşafı bavula yerleştirerek yemeğimizi hazırlayayım.»

Asula'nın becerikliliği ve yürekliliği, Mehmet Kemal'in çok hoşuna gitmişti. Asula:

«Ben, annem babamla da anlaşmış durumdayım. Baştan böyle bir düşüncem yoktu. Habersiz kaçacaktım. Sonra, babam da annem de bu Pontos işinden çok kaygulandılar. Benim de zorla bu tehlikeli örgüte sokulmuş olmam ve olur olmaz yerlere sürüklenmem onları diken üstünde tutuyordu. En sonra, bana da bu kaygularını açtılar. Onların gerçek düşünüşlerini yakalayarak bir punduna getirip en sonra İstanbul'a kaçmak ve orda bir öğretmenlik bularak geçinip gitmek istediğimi açtım. Uzun boylu düşündüler. İstanbul'a tek başıma nasıl gideceğimi sordular. Senin Tıbbiyeye gideceğini, birlikte gideceğimizi anlattım. Yine, bir zaman düşündükten sonra gitmeme ses çıkarmayacaklarını bildirdiler. Dün ikisi de burdaydı. Uzun uzun görüştük. Seninle evlenmeyi düşünüp düşünmediğimi sordular. «Evleneceğiz!» dedim. Annem, nedenini söylemeden saatlerce ağladı. Kimbilir, zavallı ne düş kırıklıkları içindeydi:

«Git, kızım, dedi, burda hepimizi zorlu bir ölüm bekliyor. Ergeç buralar kan ve ateş içinde kalacak, hiç olmazsa sen canını kurtar. Biz canımızın yongası olan malımızı bırakıp bir yana gidemeyiz. Bu bizim halk, fena azdı, başlarına gelecek var. Bizim evi de Pontosçu yatağına döndürdüler. Ağzını açıp bir şey söyleyemezsin. Hemen yağma ederler, hem de canına kıyarlar. İnan, kızım. Osmanlı Türk'ü böyle çok ağır günler geçirmiştir ve hepsinin altından da kalkmasını bilmiştir. Şu üç - beş Pontos çe-

tesi yüzünden yarın hepimizin canı yanacak diye ağlamaklı oluyorum. Evi, barkı yakılıp yıkılan Türk'ler de elbette yarın öç almağa kalkacaklardır. O zaman biz nereye, hangi sıçan deliğine kaçacağız? Bana öyle geliyor ki bizi yarın ya kanlı bir öcün satırı ya da sonsuz bir sürgün bekliyor. Git, Asula, hiç olmazsa sen canını kurtar. O, Mehmet denen çocuğu gördüm. Hakkında bir şeyler dinledim. İyi bir çocuk. Haydi yavrum, gidin, bu ağulu ve lânetli yerlerden uzaklara gidin ve mutlu olun!»

İşte, annemin en soz sözleri bunlar oldu. Babam, cebinden biraz banknotla epeyce de altın çıkarıp verdi. Onları urbamın birçok yerlerine diktim. Al, şu birkaç tanesi de senin yanında dursun. Yolda gerekirse harcarsın. Böylece İstanbul'da kimseye el açmadan bir yıl yaşayabilecek paramız var. Ondan sonra Allah kerim. O zamana dek ben de bir işe girerim.

«Dedem, İstanbul'da Galata'daki dükkânlardan birinin kirasını bana verecek, üniversitede bulunduğum sürece bunu alacağım. Çantamda bunun için bir mektup ta var.»

Asula sevindi:

«Öyleyse hiç korkumuz yok, Mehmet. Seninle bak ne mutlu, ne imrenilecek bir yuva kuracağız. İstanbul'un güzellikleri içinde bir çift kumru gibi başbaşa yaşayacağız.»

Bunu söylerken Mehmet Kemal'in boynuna sarıldı ve onun yüzüne gözüne bir yığın öpücük kondurdu. Mehmet, Kemal, yemekten sonra hanları dolaşarak yarın sabah Amasya'ya gidecek yaylı buldu, «beh» vererek Asula'nın yanına döndü.

Akşam karanlığı basınca ellerine birer bavul alarak evden çıktılar. Asula, Mehmet Kemal'e gösterdiği kara çarşafa bürünmüştü. Şimdi, bir Türk kadınıydı Kapıyı kitleyerek anahtarı ev sahiplerinin bulacağı belli yere bıraktı. Sonra ara sokaklardan geçerek Merzifon'un yabancısı olan bir karı koca gibi gözlerine kestirdikleri bir otele indiler. Otel kâtibi, onlara küçük, iki yataklı bir oda gösterdi. Sonra, bir gaz lâmbası yakıp getirdi. Helâ ve yüz yıkama musluğu hemen oda kapısının solundaydı. Kâtip, bunu da gösterdikten sonra çekilip giderken Mehmet Kemal, otelin parasını da peşin olarak verdi:

«Yarın sabah erken Amasya'ya gideceğiz. Sonra size zahmet olmasın» dedi.

Mehmet Kemal, anahtarı alarak kapıyı içerden kitledi. Sonra gitti, karyolada oturarak, parlayan bakışlarıyle kendisine bakan Asula'nın yanına oturdu:

«Sevgilim, dedi, çarşafa öyle yabancısın ki nerdeyse yatağa çarşafla gireceksin.»

«Yavaş konuş, öbür odalarda da müşteriler var.»

Asula böyle diyerek kalktı. Çarşafını çıkarıp katlayarak sandalyenin üzerine koydu:

«Mehmetciğim, bu çarşaf, cankurtaran. Yollarda, beni tanıyacak birine rastlayacağım diye ince ince ter döküyordum. Sonra aklıma birdenbire çarşaf giymek geldi. Buna çılgın gibi sevindim. Peçemi de indirince yanımdan anam babam bile geçse benim Asula olabileceğim uslarının köşeciğinden bile geçmez. İşte, bak, buraya ne kolaylıkla geldik.»

Bunu söyleyerek yatağa eğildi:

«Mehmet, şu lâmbayı tutsana bakalım yatakta bit filân var mı? Duvarlardaki kan lekeciklerine bakılırsa tahtakurusu bolca; bit olmasa bari.»

Yorganı ve yatak çarşafını inceden inceye araştırdılar. Çarşaftan mis gibi de sabun kokusu gellyordu:

«Bu sabun kokusu, yatak takımının yeni değiştirildiğini gösterlyor. Ben, bu yatakta yatacağım. Sana da öbürü düşüyor.»

Mehmet Kemal, Asula'nın istek dolu gözlerinin içine bakınca bu dediğinin yalan olduğunu hemen anladı.

«Sabahleyin karga kahvaltı ederken yola çıkacağız. Hemen nazlanmadan yatsak iyi olur» diyerek lâmbayı üfleyip söndürdü, şimdi, oda, kuzeye bakan tek uzun pencerenin ak perdesinden giren aydınlıkla aydınlanıyordu. Asula da bunu bekliyormuş gibi çabucak soyunup balıklama yatağa atladı. Hele Mehmet Kemal, lâmba yanarken soyunamayacağını düşünerek ter dökü yordu. Ömründe ilk kez bir kadınla bir yatakta yatacaktı. O da soyunarak henüz sağ ayağını yatağa atarken Asula, onu pusudaki bir vahşi hayvan gibi kaparak sıcacık göğsüne çekti. Şimdi, Mehmet Kemal'i Asula'nın dolgun gövdesini saran incecik bir gömlek kendisinden ayırıyordu. Şimdi, gerçek cennetle arasında ancak bu ince duvarın bulunduğunu düşünerek heyecandan heyecana düşüyordu. Çoktanberi düşünü kurdukları böyle bir yakınlığın sersemletici etkisi, ikisini de mutlu bir duraklama dönemine sokmuştu. Mehmet Kemal, bir adım atarak kolunu onun boynunun altından geçirdi, öbür koluyla kuşağı bütünledi. İkisinin de ateş gibi yanan yüzü birbiriyle çarpıştı ve Asula'nın daha görgülü dudakları, ötekinin sert erkek dudaklarını yakalayıverdi. Böylece iki sağlıklı ve gürbüz genç insanın kendi gönüllerince

başlayan gerdek gecesi, yarı gece horozları ötüşürken hızını aldı. Bir süre uyudular. Tanyeri atarken uyandıklarında kendilerini çırılçıplak birbirinin kollarında görerek şaşırır ve utanır gibi oldular. Asula:

«Utanma, kocacığım, dedi, Hazreti Âdem'le Havva da böyle başlamışlardı. Doğa kanunlarının en güzeliyle baş başayız.»

Mehmet Kemal, çıplaklığını örterek yataktan inerken Asula, sessizce gülüyordu:

«Çok görülmez, dedi, sen bir Anadolu çocuğusun. Oysa, Avrupada «La Garçon» erkek kız dönemi başladı. Sen, o tip kızların yanında bir bâkire kız gibi kalırsın.»

— 32 —

Hemen giyinerek bavullarını alıp hana vardıklarında arabacı atları arabaya koşuyordu. Mehmet Kemal, fırından yeni çıkmış sıcacık iki ekmek aldı. Arabanın kalkacağına yakın da ilk açılan dükkânlardan kaşar peyniri, helva alarak geldi:

«Amasya'dan yola çıkarken daha tedbirli davranırız. Samsun yolunda pek bir şey bulunmaz gibi geliyor bana. Biz hazırlıklı olalım da!»

Araba, Merzifon'dan ayrılıp ta ufak bir inişten sonra Yedikırlara düşünce Mehmet Kemal'le Asula, yeni bir dünyaya doğru uçuyorlarmış gibi bambaşka bir mutluluk duygusuyla doldular. Araba tıkırdayarak eşekli, atlı, yayan köylü kafilelerini arkada bırakıp bomboş kırlarda ilerliyor, çevreyi bir çanağın kenarları gibi kuşatan çamlı, gürgenli, meşeli, pırnallı dağların yumuşak mor çizgisi, gittikçe yaklaşacağına hep olduğu yerde duruyora benziyordu

Sol yandaki bataklıktan bir kez daha kocaman kara toylar havalandı. Yeşil dağlar en sonra yaklaştı. Amasya yaklaştıkça bu dağlar, bayağı birbirleriyle kucaklaşmak istercesine sokuldular. Artık, bunların yamaçlarında çamlar, meşeler ve pırnal çalılıkları da iyice belli oluyordu.

Amasya'ya vardıklarında ilk dek geldikleri otelin önünde indiler. Bu, Kuşköprü'yü geçtikten sonra önünden tozlu yolun, ar-

kasından azalmış suyuyla çağıltılar yaparak Yeşilırmağın geçtiği bir oteldi. Mehmet Kemal, tanıdık birine dekgelmek korkusuyla hemen Asula'yla birlikte kendini otelden içeri attı. Otel kâtibi, genç karı kocaya bir oda verdi ve çarşafların yeni değiştirilmiş olduğunu söylemeyi de unutmadı.

İkisinin de gözlerinden uyku akıyordu. Kapıyı içerden kitleyerek yatağa uzandılar ve birbirlerinin kollarında derin bir uykuya daldılar.

Uyandıklarında akşam olmak üzereydi. Mehmet Kemal, hem bir aşçıdan otele akşam yemeği getirtmek, hem de yarın sabah Samsun'a gidecek bir yaylı bulabilmek için dışarı çıktı. Samsun'a yolcu taşımağa hiçbir arabacı yanaşmıyordu. Ancak, iki kat para vererek bir yaylı buldu. Sabahleyin güneş doğarken yola çıkacaklardı. Hemen oralardaki aşçı dükkânından çırağın getirdiği iki kişilik tas kebabını, pirinç pilâvını, irmik helvasını iştahla yediler. Sonra ylne yatağa uzanarak ileriki yaşayışları üzerine hülyalar kurdular. Ancak, şimdiki mutluluklarını gölgeleyen kara bir düşünce, kafalarını yoklayıp duruyordu: Amasya - Samsun yolunda Pontos çetecllerine rastlayacaklar mıydı? Bu rastlayışın ölümle sonuçlanması olağan işlerdendi. Sonra, genç bir kadın olduğundan tecavüz etmek üzere onu alıp dağa götürebilirlerdi. İşin daha kötü yanı, çeteciler arasında babasının evine gelip gidenler bulunabilirdi. Sonra, bu işi ayıklamak çok güç olurdu. Mehmet Kemal:

«Buralarda kalırsak daha da kötü. Seni ister Istemez ihanete, insan öldürmeğe, siyasal cinayetlere zorlayacaklar. Bu kesin. Oysa, gidişte yüzde seksen - doksan bir kurtuluş umudu var. Sonra handa sordum, Samsun, Kavak, Havza yolu üzerinde bizim izleme askerimiz varmış. Bu yüzden Pontosçular ana yol üstüne çıkamazlar.

Onlar ne yaparsa baykuş gibi ancak geceleri yapıyorlar. Şimdi, gönlün biraz rahatladı mı, şekerim?»

«Bilmem ki bana kızarak zavallı babamla annemi keserler sonra.»

«Gönlün gitmek istemiyorsa yol yakınken seni Merzifon'a götüreyim.»

«Yok, allah etmesin. O belâlı yere ortalık düzelinceye dek dönmem. Seninle cehenneme de olsa giderim, Mehmet! Seni seviyorum. Sen, benim sevgili erkeğimsin. Sen beni koruyabilecek, mutlu edebilecek birlcik erkeksin. Seni bizim köyde lik gördüğüm

gün, bunu anladım. O, nemrut Emin'in kıskanarak seni vuruşu bile talihin seni benimle birleştirmek üzere oynadığı tatlı bir oyundu.»

Bunları söylerken, Mehmet Kemal'in saçlarını okşuyordu:

«Ah, şu pis Samsun - Amasya yolunu bir aşabilsek! Artık, ölünceye dek hiçbir güç bizi biribirimizden ayıramaz. İstanbul'a varıp yerleştikten sonra ilk iş olarak müftülüğe başvurup müslüman olacağım. Böyle daha rahat ve kaygusuz yaşarız. Ne olur şu haydutlar Merzifon'dan İstanbul'a dek sürecek balayımızın başlangıcını berbat etmeseler!»

Asula, bunu söylerken sicim gibi gözyaşları dökerek ağlıyordu.

«Ne oluyorsun, Asula?»

«Çok mutluyum, sevgilim! Başımıza gelecek herhangi bir felâkete şimdiden ağlıyorum. Mutluluğumun taşkınlığından ağlıyorum.»

Asula'nın zanbak aklığındaki yanaklarından süzülen gözyaşları, mutlu - mutlu gülümseyen kırmızı dudaklarına dek iniyordu. Küçük mendiliyle burnuna saldıran gözyaşlarını gürültüsüzce sildi.

Mehmet Kemal, bu görünüş karşısında çok duygulanmıştı. Asula'nın uzun kirpiklerini birbirine yapıştıran gözyaşları, bu altın bakışlı gözlere insan ruhunun en etkili ve anlamlı güzelliğini resmetmişti.

«Çok mutluyum, bilmezsin ne çok mutluyum, sevgilim. Bu aşırı sevgim beni korkutuyor. Her büyük sevginiz karşısında hep sıra dağlar gibi felâketler belirmiştir. Hamlet ve Ofelya Kerem ile Aslı, Werther ile Şarlot, Ferhat'la Şirin, Romeo ile Jülyet, Ladam Okamelya ve daha birçok kitaplarda okuduğumuz büyük aşkların hiçbiri mutlu sonuçlanmamıştı. Bunun için korkuyorum.»

«Korkma, bak, onlardan çoğu gerdek gecesi denen güzel geceyi bile görmeden yaşayışın yemyeşil dünyasından öbür dünyanın karanlığına geçmişlerdir. Biz, onlardan daha atik davrandık. İnşallah, bu, sonuna dek böyle gidecek.»

«İnşallah!»

Mehmet Kemal, küçük pervanelerin çarpıp durduğu ve şişesinden içeri düşerek kavrulduğu gaz lâmbasını üfleyip söndürdü:

«Yatalım, Asula. Yarınki yolculuğumuz daha yorucu olacak.»

Sonra, Yeşilırmağa bakan pencerelerden birinin Amerikan bezinden perdesini araladı. Odaya süt gibi ak bir dolunay ışığı

doldu. Göklere baş kaldırmış Amasya kalesinin, üzerine kurulduğu dağın eteğinden geçen Yeşilırmak, bir balık sırtı gibi yer yer kıvılcımlanarak, gözlere pırlanta şimşekleri saçarak çağıltılarla sessizliği dolduruyordu. Şehir, birkaç evden işitilen gramofon sesleri dışında, sessizdi. Mehmet Kemal, ayın ve Yeşilırmağın geceyi süsleyen güzelliklerini seyrettiği sırada Asula da soyunmuş, üzerindeki incecik geceliğiyle onun göğsüne sokulmuştu:

«Bak, Asula'cık, aklıma gelmişken söyleyeyim. Bütün yolculuk süresince adın Asula değil «Asile» olacak. Bir çarşafın içindeki kadının adı, sen de hak verirsin ki Asula olamaz. Yollarda Türk izleme birliklerinin, Topal Osman'ın alayından kimselerin kontrolüne de uğrayabiliriz. Ben, verilen salıklara da uyarak Amasya'dan İstanbul'a eğitime giden Sultani'den mezun bir genç olduğuma değgin bir resmî kâğıt aldım. Abbas bey, bunu Mutasarrıfa imzalatarak getirdi. Ana baba günleri yaşıyoruz. Herkes birbirinden düşmanın adamı diye işkillenliyor. Nasıl, iyi ettim mi, Asile'ciğim?»

«Elbette, şekerim. Sen, yaşlı bir adam gibi akıllısın. Ben, seni boşuna mı seçtim? Topal Osman'ın çok tehlikeli, korkunç, kanlı bir canavar olduğunu söylüyorlar. Ama, bu toprağın insanlarına zulüm yapanlar düşünsün. Bunca Türk köyünü ateşe verip insanlarını atesten geçirdiler. İşte, en sonra bunları cezalandıracak insan da meydana çıktı.»

«Ay ışığının güzelliğine bak. Geceler tekin olsa insan Yeşilırmak boyunca geztintiler yapar, çimenlere oturup aşktan, şiirden, iyi şeylerden ve iyi insanlardan konuşur. Şu yeryüzüne hiç barış gelmeyecek mi? Tolstoy'un hayranıdır benim dedem. Savaş ve Barış adlı romanındaki sonsuz barış ütopisine inanan insanların burnu dibinde yeryüzünün en büyük savaşlarından biri Napolyon'un Moskova savaşı patlar. Yine de dedemin dediği gibi yeryüzünde sonsuz barışın bir gün geleceğine ben de inanıyorum. İnsanoğlunu savaşa sürükleyen bütün pürüzler, yavaş yavaş sahneden silinecek ve sonsuz barış gelecektir. Dedem bunu yineler durur. Bu korkunç ve güvensiz günlerde hep onun utanç verici bir biçimde yineleyip durduğu barış nutuklarını anıyorum. Bunlar, bu kanlı günlerde benim için büyük bir anlam kazanıyor. İnsanoğlu'nun, korkusuzca kendi seçtiği saatler içinde kendi küçük aşk yaşayışını özgür olarak sürdürebileceği günlerin özlemiyle benliğim tutuşuyor. Ama, buna da şükür. Şu otel odasının karanlığın-

da olsun çerden çöpten bir güven havası içinde bulunuyoruz. Yarın kestireceğimiz yolun verdiği korkular da olmasa kendimizi sonsuz barış İklimİnin güzellikleri İçinde duyabilirdik! Haydi, gel, yatalım. Hç olmazsa şu küçük oda ve şu daracık karyola, şimdilik bizim barış ülkemiz olsun. Kapı da içerden kilitli. Burda sonsuz barış ülkesinin birkaç güzel saatini çalmak elimizdedir. Bütün yaşayışımızda da hep bu küçük barışçıl saatleri ve dakikaları çalarak kendi barış ülkemizin İklimini yaratacağız. Yoksa, hiç kimse durup dururken bize: «Gelin çocuklar, size bir sonsuz barış iklimi yarattım, oturun sevişin, yaşayın» demeyecek.»

Yan yana daracık karyolaya uzandılar. Hava sıcak olduğundan yorganı ayak ucuna itip ayaklarını bunun üzerine attılar. Ay ışığı açık pencereden sel gibi giriyor, «Asile»nin, çıplak kollarına, yarı açık dik göğüslerine ve diz kapaklarının üstüne dek açık bırakılmış süt gibi ak ve dolgun bacaklarına vuruyordu. Onun saçlariyle oynayan Mehmet Kemal, yüzünün güzel aklığı üzerinde ve altınımsı bakışlarında sonsuz bir mutluluk okuyordu.

Mehmet Kemal'le Asile, otelin kapısındaki at kişnemelerinden, yaylının kapıya dayandığını anladılar. Hazırlıklıydılar. Hemen bavullarını alıp merdivenlerden indiler. Henüz güneş doğmamıştı. Cadde, bomboştu. Yoldaki at fışkıları içinde arpa arayan serçe yığınları, kulakları sağır edici bir gürültü koparıyordu. Kimsece görünmemek için hemen arabaya atlayıp perdeleri indirdiler. Arabacıyla birbirlerine uğurlar dilediler. Arabacı kamçısını havada şaklattı. Araba Kuşköprü'den geçerken Mehmet Kemal, başını perdenin aralığından uzatarak Abbas beylerin evine baktı. Kapının önünde birkaç hindi dolaşıyor, sokaktan aşağı doğru kırmızı bir başıboş köpek iniyordu. Yeşilırmağın yaz suyu sağdaki dönemeç yerinde gölleniyor, dupduru yüzüne söğüt ağaçlarının kocaman, sık yığınları baş aşağı vuruyordu. Kıyıdaki elma bahçelerinde kızarmağa yüz tutan elmalar, yeşil yapraklar arasında parlıyordu. Araba, at fışkısı kokan tozlu yolda hızla ilerleyerek Amasya'yı arkada bıraktı.

Havza'ya vardıklarında arabacı atları hana çekerek burdan öteye yarın sabah gidebileceklerini söyledi. Sokaklarda Fransız asker ve subayları gören Mehmet Kemal'le Asile, buranın da işgal bölgesi olduğunu ve Pontos çetecilerinin burada at oynatabileceğini anladılar. Arabacı:

«Gelin, sizi Mustafa Kemal'in Anadolu'ya geçerken indiği otele götüreyim. Orası iyi ve temizdir» dedi.

Gittiler. Taş merdivenlerden çıkılan otelin üst katında caddeye bakan bir odaya yerleştiler. Mehmet Kemal, biraz sonra aşağı inerek bir aşçı dükkânından bol yemek getirttl. Dışarısını seyrederek yediler. Sonra, yanyana yataklarına uzanarak gelecek günlerin güzel düşlerinden, günlük dertlerden konuştular.

Mehmet Kemal, bir istekleri olup olmadığını sormağa gelen otelciye:

«Pontosçu çeteler Havza'lıları tedirgin ediyorlar mı?» Diye sordu.

«Çok canımızı yakıyorlar, beyim. Ben, bunun çaresini bulmasını Mustafa Kemal Paşaya da söylemiştim. Paşa bana: «Her şey sırasında. Ona da sıra gelecek» demişti. Aradan uzun aylar geçtiyse de halâ bu katiller şehrin başına belâ olmaktan, köşede bucakta yakaladıkları Türkleri öldürmekten geri durmuyorlar. Daha çok burdaki Fransız taburundan yüz buluyorlar. Ama, onların da buradan çekilip gideceği söyleniyor. Pontosçuları izleyen askerler varsa da onlar bizim askerden daha çevik olduğundan vurup - vurup pire gibi uzak dağlara çekiliyorlar. Samsun'da Topal Osman'ın «tenkil» alayı var. Kerataları epeyce sindirdi. Onları buraya dek kovaladıkları da oluyorsa da henüz köklerini kazımaktan uzak bulunuyorlar. Dağ taş çeteci kaynıyor. Haydi, beyim, Allah rahatlık versin. Rahat - rahat uyumanıza bakın. Buraya dek gelemezler. Hepimiz silâhlıyız. Yalnız, içimizdeki Rumların hepsi onlardan. Bir gün ellerine fırsat geçerse Pontosçu eşkiyalarla birlikte hepimizi kıtır - kıtır kesecekllerinden kuşkumuz yok. O zamana dek te inşallah bizim arslan Kuvayı Milliye ve Mustafa Kemal Paşa'mız, yardımımıza koşarak bu gâvurcukları dağdan taştan temizleyeceklerdir.»

Asile, yatağında, konuşulanları büyük bir ilgiyle dinliyor ve hafifçe titriyordu. Yarın sabah çıkacakları yolun ne kerte tehlikeli olduğunu bu konuşmadan anlamıştı. Soyunarak onun yanına uzanan Mehmet Kemal, Onun ellerinin buz kesildiğini ve alnında ince çiğ gibi soğuk terlerin biriktiğini görerek kaygulandı:

«Nen var Asile'cik? Titriyorsun.»

«Ne olacak, hâlâ tehlike içindeyiz. Çetecilerin eline geçersek ikimizi de öldürürler. Hele beni işkenceyle öldürürler. Çünkü, benim gizli örgütten olduğumu nasıl olsa anlayacaklar. Tavşandağı'ndan gelen bütün çeteciler, beni tanırlar. Beni hemen

burda senin yanında öldürseler neysen ne. Böyle yapmazlar. Dağa kaldırırlar. Onların arasında beni yakından tanıyan bir sürü genç kadın, İstanbul Papaz Okulundan gelmiş bir sürü de genç, yaşlı papaz var. Bunlardan biri beni mutlaka tanır.

Korkma, inşallah, böyle bir şey olmayacak, İstanbul'a sapasağlam varacağız.»

Yatıp birbirlerinin kollarında uyudular. Düşte gelir gibi uzak ve aralıklı silâh sesleriyle gözlerini açtılar. Perdeyi açıp dışarı baktılar. Karşı dağlar ve düzlükler dolunayın ışıklarıyle yıkanıyordu.

Mehmet Kemal:

«Pontosçular» dedi.

«Evet, onlar. Nasıl, bizi yakalayacaklar mı, dersin, Mehmet? Ah, şu mutluluğumuzu elimizden alacaklar mı?»

«Korkma, uyuyalım. Bana öyle geliyor ki biz sapasağlam İstanbul'a dek gidebileceğiz. Hattâ ben Tıbbiye'de bir kadavrayı parçalayarak incelemeğe çalıştığımı da görüyorum.»

Uyudular. Bütün gece süren silah seslerini ara sıra uyanarak yarı düş görür gibi dinlediler. Sabahleyin kalkıp aşağı indiklerinde, arabayı koşulmuş buldular.

Atların [illegible] üzerinde şaklayan kırbaç, yaylıyı yerinden oynattı. Tekerlekler hızla dönmeğe başladı. Yokuşlar, inişler derken araba daha hızlı bir tempo tutturdu. Sık ağaçlıklarla örtülü bir dönemece vardıklarında, gözleri korkuyla büyüdü. Yolun üzerinde kurşunlanıp sonra parçalanmış birkaç Türk ölüsüne rastladılar. Başlarında birkaç silâhlı asker ve bir genç subay dikiliyor, incelemeler yapıyorlardı. Ölüler iki erkek, bir kadın, bir de küçük çocuktu.

Arabacı, atları durdurdu. Mehmet Kemal'le Asile, indiler. Mehmet Kemal, genç subaya sordu:

«Gece mi işlenmiş bu cinayet, efendim?»

«Evet, yakın bir köyden kaldırıp getirmiş, burda parçalamışlar.»

«Acaba; bizim yola gitmemiz tehlikeli mi, dersiniz?»

«Hayır, Kavağa dek yollarda asker var. Ordan öteye de rahatça gidebilirsiniz. Sakın, yollarda geceye kalmamağa çalışın.»

«Haydi, Allahaısmarladık, efendim. Sayenizde korkusuzca gideceğiz. Allah sizden razı olsun.»

«Güle güle beyim. Yakındır. Bu cinayetlerin de sonu gelecektir. Samsun, Osman Ağanın kontrolü altındadır. Şimdi, yavaş yavaş dağları da tarıyoruz.»

Araba, yola koyuldu. Yol boyunca izleme bölüğünden grup grup askerlere rastladılar. Kavak'ta ufak bir mola verdikten sonra yine yola koyuldular. Samsun'a karanlıkta girdiler. Deniz, şehrin önünde donmuş lâcivert bir ova gibi uzuyordu. Belediye Meydanından geçerlerken merdivenlerde çifter çifter lâz başlığı sarmış zıpka ve sako giymiş, çapulalı nöbetçiler gördüler. Mehmet Kemal, arabacıya:

«Bunlar neyin nesi?» Diye sordu.

«Şu nöbetçiler mi? Topal Osman Ağanın Milis alayının askerleri. İşte, Samsun'u Pontos gâvurundan temizleyen bu Karadeniz uşaklarıdır.»

Asile, onlara bakarken yine gizli bir korkuyla titremeğe başlamıştı. Elini tutan Mehmet Kemal, Aslle'nin titrediğini ayırt etti:

«Ne o, hasta mısın? Titriyorsun.»

«Şimdi geçer, bir şeyim yok.»

Asile, Topal Osman'ın bir canavar olduğunu yıllardır Merzifon Rumları arasında dinleyip durmuştu. Şimdi, onun askerlerini görünce birden bire onun bu kerte yanıbaşına dek geldiğini düşününce şok geçirir gibi olmuştu. Hele Giresun'lu birkaç Rum ceteciyi yakalayıp Gülnihal vapurunun ocaklarında diri diri yakışı öyküsünü hiç unutmamıştı. Şu anda bunu anınca tüyleri diken diken olmuş. Kendisi de bu cezaya çarptırılacakmış gibi derin bir ürperti geçirmiştl. Arabacı:

«Sizi, Havza'da Mustafa Kemal Paşa'nın indiği otele götürdüm. Şimdi de Samsun'a ilk çıktığında indiği mıntıka Palas Oteline götüreyim. Vapur iskelesinin yanı başındadır, kolayınıza gelir» dedi.

«Pekl, bizl oraya götür, teşekkür ederiz.»

Biraz sonra, yaylı, otelin önünde durdu. Arabacı, parasını alarak çekildikten sonra Mehmet Kemal'le Asile, bavullarını alarak otele girdiler. Bir gaz lâmbaslyle aydınlanan holde bir masa başında uyuklayan kâtibi uyandırdılar.

«Karı - kocayız. Tek başına bir odanız var mı?»

«Olmaz olur mu beyim? Size Mustafa Kemal Paşa'nın kaldığı odayı vereyim. Nerden geliyorsunuz?»

«Amasya'dan, İstanbul'a gideceğiz. Acaba yarın vapur bulabilecek mlyiz?»

«Acenta, şuracıkta. Şimdi, öğreniriz. Yollar tehlikeliyse de yine vapur var. Yunan savaş gemileri vızır - vızır Karadeniz'de dolaşıyor. Korkulacak hiçbir şeyiniz olmadıktan sonra, bunların arasından geçip gidebilirsiniz.»

Adam, bunları söyleyerek onları içinde dört karyola bulunan bir odaya götürdü. Gaz lâmbasını yakarak çekildi. Mehmet Kemal, Asile'yi üstünden kitleyerek dışarı çıktı.. Hem yarın akşama doğru Gülnihal Vapurunun Trabzon'dan dönüp Samsun'dan yolcu alacağını öğrendi. Hem de oradaki bir sergiden kocaman bir karpuz, bir somun ve biraz ak peynir alarak geri döndü.

Denizi henüz iyice görmeyen Mehmet Kemal, onun keskin ve etkin kokusunun sanki genzini yaktığını duydu. Irmakların, göllerin kokusuna hiç benzemiyordu bu. Küçük fıçılarda tuzlanarak Anadolu'nun içerilerine gönderilen palamutların, sardalyaların kokusunda bunu andıran hafif bir akrabalık vardı. Biraz ötede, koskoca bir varlık soluyor, fışırdıyor, ıslak ellerini, kollarını ve dilini şaplatarak kıyıya vuruyordu. Byron'un Child Harold'undaki deniz, bütün o coşkun güzelliğiyle şimdi kaldırımlarında gezindiği şu şehrin kıyısına dek sokulmuş, şiirlere giremeyen gerçek kokusu ve büyüklüğüyle onun yanı başına dek gelmişti. Otelin kapısında bir süre göğsünü şişirerek bu serüven kokan kokuyu içine çektikten sonra içeri girdi. Kâtip, önce bulunduğu yerde yine şekerleme kestiriyordu. Anahtarla kapıyı açarken Asile korkmasın diye seslenmek zorunda kaldı:

«Asile, korkma, benim!»

Koltuğundaki kocaman karpuzla içeri girince genç kadın çok sevindi:

«Aman, canikom; ne iyi ettin de şu karpuzu aldın. Canım da öyle karpuz çekiyordu ki!»

Arabada sarsıla-sarsıla iyice yorulan yeni evliler, sabaha dek güzel bir uyku çektiler. Sabahleyin kalkıp ta perdeyi açtıklarında çarşaf gibi kırışıksız ve masmavi bir yaz denizi karşısında ikisi de tatlı bir ürperti geçirdi. Hele Mehmet Kemal, geceleyin büyüleyici kokusunu aldığı denizi tablolarda gördüğü mavillğiyle ufuklara dek karşısında capcanlı görünce, Asile'nin kanıksamış durumunu aşan bir heyecana kapıldı. Kupkuru, sapsarı, tozlu yedikırlar, sankl çalkantılı masmavi bir su gibl karşısına serilmiş gibl geldi ona:

«Ne güzel şeymiş deniz!»

Diye söylendi.

«Onu İstanbul'da daha yakından görecek, daha çok seveceksin, Mehmet.»

Çay getirterek küçük bir kahvaltı ettiler. Sonra, otelden çıkarak Gülnihal için bilet aldılar. İskelede durup biraz denizi seyrettiler. Balıkçılar, akşamdan denize attıkları ağlarını:

«Hissa! Hissa!»

Diye bağırarak ağır - ağır kıyıya doğru çekiyorlar, toparlanan ağların içinde irili - ufaklı türlü balıklar sabah güneşinde iri pırlantalar gibi parlayarak, atlayıp sıçrıyor, boşuna çırpınıyorlardı.

Ordan ayrılarak çarşıya doğru yürüdüler. Koskocaman Belediye Konağının önünden bir kez daha geçtiler. Topal Osman Ağanın zıpkalı, lâz başlıklı, çapulalı askerleri yine orda nöbet bekliyor, kimileri küçük topluluklarla şehrin caddelerinde çevik adımlarla dolaşıyorlardı. Genç karı - koca Saathane Meydanı'ndaki pazarı gezip dolaştılar. Yolda kendilerini susatmayacak kimi yemişler, yiyecekler aldılar. Otele dönünce yakındaki bir aşçı dükkânından yemek getirttiler.

Günün geri kalan bölümünü dinlenerek, şekerleme kestirerek geçirdiler. İkindi üstü, Gülnihal Vapuru kalın düdüğünü öttürerek uzakta demir attı.

Mehmet Kemal'le Asile, bavullarını alarak iskeleye koştular. Küçük bir nöbetçi kulubesinde oturan iri - yarı bir polisle yanındaki asker ve sivil iki kişi Mehmet Kemal'den evrak sordular. O da Amasya'dan aldığı resmî kâğıtları göstererek Tıbbiye'de okumağa gittiğini ve yanındakinin de karısı olduğunu anlattı. Kâğıtları inceleyenler, birbirleriyle fısıldaşarak:

«Buyurun geçin» dediler.

Geçtiler. Bu sırada Gülnihal'den yolcu getiren bir motor iskeleye yanaşmak üzereydi ki arkada bir kımıldama oldu. Küçük kulubede oturan kontrol memurları, ayağa fırlayıp selama durdular. Sıkı bir subay giyneği giymiş orta boylu, kalpaklı, manevra kayışlı, rütbesiz, yaşlı, çakır gözlü, kırpık bıyıklı, irl çukur çeneli bir adam, elindeki gümüşlü kırbacını pırıl - pırıl çizmelerine vurarek ve epeyce iskele boyunca topallayarak ilerledi. Mehmet Kemal, bu önemli kişinin Topal Osman olduğunu hemen anladı. Asile'ye de söyledi. Genç kadın, peçesini biraz aralayarak Pontosçuların bu korkunç cellâdına yer gibi baktı. Sonra, Mehmet Kemal'in koluna yaslandı. Bayılır gibi olmuştu. «Aman, kendine

gel, Asile. Pot kırmayalım.»

Topal Osman, motordan çıkan iri yarı bir adamın koluna girerek ordan uzaklaştı. Mehmet Kemal'le Asile, hemen boşalan motora atladılar. Gemiye tırmanarak güvertede yerleşecek bir yer aradılar. Onlar da en sonra yolcularla tıklım - tıklım dolu olan anbara indiler. Kamaralarda boş yer bulunmayışı ne felâketti! Çaresiz, katlanacaklardı. Trabzon'dan beri gelen yolcular bu genç karı - kocaya bir köşede küçük bir yer açtılar. Bitlenmek, kirlenmek pahasına oraya sığındılar. Asile, bavuldaki değerli kürkünü çıkararak döşemeye serdi. Üstüne oturdular. Deniz tutmasını önlemek üzere de bir şey yememeğe karar verdiler. Bir zaman sonra vapur gürültüyle demir aldı. Sonra makinaların, çalıştığı işitildi. Vapurun kalkmasiyle dipte yerleşmiş bir Trabzon uşağı topluluğu, kemençelerini çalarak yolculuğun zahmetine meydan okumağa başladı.

— 33 —

Gülnihal Vapuru, yolda, Trabzon yönünde yol alan dört bacalı büyük bir savaş gemisiyle karşılaştı. Birbirlerini düdükle selâmlayarak geçtiler. Kuşluk vakti, Kaplan gibi hırslı ve saldırgan Yunan zırhlısı Averof'un, arkasına taktığı başka savaş gemileriyle İnebolu'ya doğru yol aldığını gören Gülnihal, oraya uğramaktan vazgeçerek ve onu selâmlayarak Zonguldak'a doğru yolunu sürdürdü.

Mehmet Kemal, karısiyle demir korkuluklara dayanmış, şaşkın bakışlarla onlara bakıyordu. Birden bire yeri göğü sarsan gökgürültüleri iştildi. Averof'un uzun toplarından fışkıran ateş ve dumandan sonra işitilen gürültüler, bütün Gülnihal seyircilerini güverteye koşturmuştu. Averof'un savurduğu mermiler, İnebolu'nun şurasında - burasında büyük bir gürültüyle patlıyor, deniz sarsılıyor, denizin üstündeki Gülnihal da sarsılıyor, öteberi zangırdayarak ses veriyordu. Gülnihal, olay yerinden uzaklaşmak için ocaklarını faryap etmişti.

Mehmet Kemal, Asile'ye:

«Bak, sevgilim, dedi, her yerde, her adım başında kan ve

ateşle karşılaşıyoruz. Kim bilir, cennet sanarak gittiğimiz İstanbul'da felek bize ne oyunlar oynayacak, hiç bilinmez.»

Böyle söylerken bir yandan da büyülenmiş gibi Averof'un korkunç bombardımanını seyrediyordu.

İstanbul Boğazından içeri girerken bütün yolcular gibi Mehmet Kemal'le Aslie de parmaklıklara dayanmış, kıyıları seyretmeğe başlamıştı. Mehmet Kemal, masmavi bir ırmak gibi güneye doğru akıp giden boğazı görünce, Yeşilırmağı andı. Vapur ilerledikçe Boğazın kıyıları gittikçe uygar bir güzelliğe bürünüyordu. Yalnız, türlü uluslara özgü deniz araçları, her yanda cirit oynuyordu. Büyükdere önlerinde bir sürü külrengi savaş gemisi yatıyordu.

Asile:

«Bunlar, İngiliz savaş gemileri» dedi.

Beykoz önünde yatan İron Duke zırhlısının çok yakınından geçtiler. Denizerleri geminin güvertesini yıkıyor, deliklerden denize şarıldayarak apak sular akıyordu. Beykoz'dan sonra Boğaz'ın sağı - solu gittikçe daha çok güzelleşti ve Mehmet Kemal için ilginç bir görünüş almağa başladı. Asile, peçesini açmış, gözleri parlayarak tanıdığı yerleri ona birer birer şöyle anlatıyordu:

«İşte, şurası Tarabya, Yeniköy. Burası Bebek, gazinolariyle ün salmış. Millet buralarda gelir eğlenir. Anadolu Hisarı, Çırpıcı Çayırı. Burda daha çok Türk aileleri Cuma günleri eğlenirler. Mısır kazanları kaynar. Salıncaklar, atlıkarıncalar kurulur. Şuralar Beylerbeyi, Kuzguncuk. Çok güzel doğa görünüşleri vardır. Daha yukarda Çamlıca tepesi, onun çevresinde ilk yaz günleri cennet saatları yaşar insanlar.

Kızkulesi, Adalar, güzel adalar. Marmara Denizinin ortasına serpilmiş cennet adaları, Kınalı, Heybeli, Büyükada ve daha başkaları. Seninle oralara gideceğiz. Başbaşa doğan güneşleri, batan güneşleri seyredeceğiz. Başbaşa denize gireceğiz. Yüzmek bilir misin?»

«Bilmez olur muyum? Yeşilırmak kapımızın önünden geçer de hiç yüzme öğrenmez miyiz?»

«Ama, deniz senin Yeşilırmağına benzemez.»

«Her neyse, denize girdiğimiz zaman görürsün.»

«Buna sevindim, işte.»

Vapur Galata'ya yanaştı. Damat Ferit Hükûmetinin polisince yoklamadan geçirildiler. Bavullarını biraz ötedeki emanetçiye bırakarak bir yaylıya atlayıp Beyoğlu'na çıktılar. Yolda kararlaş-

tırdıkları gibi, eşyaları olmadığından panslyonumsu küçük bir oda tutacaklardı. Tarlabaşı'nda arabayı savarak ev aramağa başladılar. Kalyoncu Karakolunun sağ ilerisinde bir Ermeni kadının tek karyolalı, yataklı odasını geçici olarak kiraladılar. Kadının parasını verdikten sonra yine Tophane'ye inerek bavullarını faytona atıp odalarına getirdiler. Asile:

«Canım, dedi, ilk olarak şu üst başımızı tepeden tırnağa değiştirip bir yıkanalım. Bu evde herhalde bir banyo olacak. Hemen şimdi onu yaktırayım. Bir güzel yıkanalım. Ben seni yıkarım. Sonra, çıkardığımız çamaşırları kaynatalım. Bit almış olabiliriz. Senin pardösünde gördüğüm bitler herhalde iç çamaşırlarında da vardır. Yıkanıp temizlendikten sonra senin elbiseni alıp yakın bir ütücüde ütületip getiririm. Bütün gece dinlenir, yarın pırıl pırıl sokağa çıkar, ilkin şöyle Beyoğlu'nu dolaşır, bir iki eski arkadaşımı ararız. Rum ailelerle karşılaşırsak senin adın Platon olacak, benimki zaten Asula. Bu, başlangıçta durumu kurtarmak içindir. Cekilce Müftülüğe gidip dinimi değiştirerek resmen Asile adını alırım. Sonra yine, Asula adiyle salt geçinebilmemiz için Dam döslyon'da ya da Rum okullarında bir öğretmen yardımcılığı, öğretmenlik gibi bir görev almağa çalışırım. Buralarda vaktiyle beni çok severlerdi. İş bulabileceğimden çok umutluyum. Şimdi, sen otur, biraz gazete oku. Ben, madama söyleyip banyoyu yaktırayım. Kimsenin etlisine, sütlüsüne karışmazsak, burda serbestçe yaşar gideriz.

— 34 —

Yeni evlilik işlerini yoluna koymakta gecikmediler. Mehmet Kemal, Tıbbiye'ye yazıldı. Asile, Asula olarak eski okuluna başvurarak hiç olmazsa bir öğretmen vekilliği istedi. Bu, orda olduğu gibi başka azınlık okullarında da olabilirdi. Eski okul yönetmen ve öğretmenleri Onu hemen kayırarak Dam dösiyon'a yardımcı öğretmen aldılar. En önemli adımlar atılmıştı. Mehmet Kemal, dedesinden getirdiği mektubu Galata'daki dükkânların genel kiracısına götürdü. Adam, Yanko efendiden de daha önce mektup aldığını ve bundan sonra bir dükkânın kirasını her ay ba-

şında gelip almasını söyledi. Asile, bunun üzerine kocasının boynuna sarılıp yerinde sıçrayarak şöyle haykırdı:

«Bak, gördün mü, başardık, başardık, Pulakimu!» Bu son sözcükten sonra yüzünü buruşturdu:

«Tatlı su Frenkleri arasına gelince yine onların sevişme deyimlerini kullanmağa başladım. Bundan sonra hep Türkçe konuşacağız. Artık, Türk'üz ve Müslümanız, değil mi, şekerim?»

«Aferin, şekerikom değil, şekerim!»

Bu cilveleşme, karşılıklı bir yığın öpücükle sona erdi. Daha bir hafta önce İstanbul Müftülüğüne başvuran Asile, törensel olarak Müslüman olmuş ve Asile adını perçinlemişti. Ne var ki Türk ve Müslüman çevrelerinde iş bulamayacağını düşünerek Beyoğlu'nun tatlı su Frenkleri arasında oturmanın zorunlu olduğunda karar kılmıştı. Şimdilik yarı maskeli yaşayıp gidecekler, Mehmet Kemal doktor çıkınca kendisi öğretmenlikten ayrılacak onun görev aldığı yerde bir ev kadını olarak çalışacaktı. Bunları, uzun boylu tartışmalardan sonra kararlaştırmışlar ve uygulamağa koyulmuşlardı.

1920 yılının yazı sona ermek üzereyse de İstanbul sıcaktan cayır cayır yanıyor, millet bir iki yerdeki her yanı tahtalarla çevrilmiş «deniz hamamları»na saldırıyor, buralarda daha çok kadınlar yıkanıyor, erkekler daha serbestçe serinlemek olanağını kolayca bulabiliyorlardı. İstanbul'un azınlık çevreleri, Müslüman çoğunluktan daha talihliydi. Pazar günleri çoğunluğu kendilerinden olan adaların bütün güzel kuytularına akın ediyor, oralarda Müslüman hemşerilerini imrendirircesine serinliyorlardı. Asile, bir gün okuldan dönünce, birkaç eski okul arkadaşı ile —ki bunlar da evliydi— birlikte Heybeli Ada'nın Çam limanında yüzmeğe gitmek istediklerini, buna karar da verdiklerini söyledi.

«Demek deniz faslına başlıyoruz?»

«Geciktik bile, şekerim. Çoktan gitmeliydik. Ama, önümüzde uzunca sıcak bir mevsim daha var. Adalara salt çamlıklarda oturup yemek yemek, sonra da içecek su aramak üzere gidilmez. Oraya gidildi mi insan soyunacak, güneşin öpücüklerine gövdesini verecek, denizde sırtüstü yatıp bütün yorgunluklarını, üzüntülerini gözlerinin üstündeki ılık maviliğe ve sırtının altındaki serin maviliğe bırakacak. Kumlarda uzanıp cennet tenbelliklerinin gerçek yaşamak dolu tadı içinde yitip gidecek. Bu sırada kulağına fısıldanan en güzel şiir bile bu tadın erkekliğini alt edemez.»

«Sevgilim, sen bayağı şiir söylüyorsun.»

«Bu şiirse eğer bunu, bana sana olan aşkım söyletiyor. Sen, bana yeniden yaşayabilmek için güç ve hız verdin. Ben, daha bir yıl önce yaşamaya küsmüş bir genç kızdım. Onun için de burda bana konforlu ve uygar yaşayış olanakları sağlanmak istendiği halde yüreğimin kapısını paslı bir kilitle kitleyerek bu güzel yerlere ve mutlu gelecek düşlerine sırtımı çevirip köye dönmüştüm. Köy gerçeğinin sonsuz üzüntüleri ve pislikleri içinde anlamsız bir karasinek gibi kahrolup giderken talih seni karşıma çıkardı. Senin sayende ben bir kez daha cennet tatlarının yemyeşil, masmavi bahçesine ayak bastım. Çok mutluyum, Mehmet'im, benim sahte Platon'um. Sen de beni seviyor musun?»

«Ben, sevgimi böyle Homeros destanı gibi söyleyecek yaratılışta değilim. Ben, daha çok davranışlarımla konuşurum.»

«Haa! Aklında olsun. Pazar günü Heybeli'ye birlikte gideceğimiz arkadaşlar hep Rum'dur. Onların yanında ben Asula'yım, sen de Platon. Pot kırmayalım. Konuştuğumuz gibi, bu kepazeliğe bir süre daha katlanacağız.»

— 35 —

Mehmet Kemal, Pazar sabahı, Ali Kemal'in «Peyamı Sabah ve Refi Cevat beyin Alemdar gazetelerini aldı. Bunlarda çok heyecanlı haberler vardı. Anadolu'da Kuvayı Milliyenin sonunun geldiğini haykıran kocaman manşetler, Mehmet Kemal'in gözlerine paslı temel çivileri gibi batıyordu. Rumca, Fransızca gazeteler de sevinç içinde benzeri manşetlerle çıkmıştı. Yunan Ordusu, Ankara'ya girmek üzereydi. Sakarya savaşı, Yunanlıların parlak süngüsü önünde en büyük zafere kapılarını açmıştı. Türk Ordusu denen Kuvayı Milliyecl eşkiyalar haritadan silinmek üzereydi. Ada Vapuru, yüzleri sevinç saçan Rumlarla doluydu. Hemen hepsi Sakarya zaferinden Mustafa Kemal Paşa'nın tutsak edildiğinden söz ediyordu. Mehmet Kemal, hemen Amasya'da bıraktığı Kuvayı Milliyeci Abbas beyi ve Onun duyacağı korkunç acıyı düşündü. Heybeli'ye çıktıklarında Ada Rumları, vapurdan çıkan tanıdıkları tanımadıkları ırkdaşlarını kucaklayıp öpüyor, sekizer, onar kişilik kol kola girmiş kadınlı - erkekli gruplar «Zito Kons-

tantin» Diye başlayan şarkıyı büyük bir coşkunlukla söyleyerek iskele meydanını kaplıyorlardı. Aslle, üzgün bakışlarla Mehmet Kemal'in gözlerini aradı:

«Sevgilim, bunlar azmış, dedi, başlarına bir gelecek var.»

Bu hay-huya karışmak eğilimi gösteren arkadaşlarını da uyararak çamlığa doğru yürüdüler. Yüzünden sevinç saçılan bir genç arkadaşı Asile'ye:

«Vire, Asula, dedi, kocan kirye Platon'la dut yemiş bülbül gibi susuyorsunuz. Bizim ulusal sevincimize hiç katılmıyorsunuz» dedi.

«Biz, Anadolu'da ne çileler çektik, ne korkular geçirdik. Bu yüzden bütün bu zafer elde edilmeden sevinemiyoruz. Yoksa biz de yürekten sizinle birliğiz.»

Çam limanına vardıklarında erkekler hemen soyunup sığ ve ılık koya daldılar. Kadınlar da uzun mayolarını giyerek birer birer arkaiarından gittiler. Mehmet Kemal, yeni aldıkları mayoyu giyince piknik arkadaşları, kadınlı - erkekli onun son kerte biçimli, gelişmiş gövdesine imrenerek baktılar. Anadolu'lu olduğu ve denizi yeni gördüğü için erkekler, ona küçümseyerek bakıyordu, Mehmet Kemal, yavaş yavaş ilerledi. Kendisini suya alıştırdı. Sonra uzun kollariyle rahat ve biçimli kulaçlar atarak uzaklaşıp gitti. Herkes şaşırmıştı.

Asile de onun arkasından gitmek istediyse de yarıyoldan geri döndü.

«Kocanız, böyle güzel yüzmeyi nerde öğrendi?» Diye sordular.

«Nerde olacak, Yeşilırmak'ta. Merak etmeyin, ırmakta yüzmek denizde yüzmekten daha zordur. Çünkü, denlz suyu Insanı kaldırır, ırmak suyu kaldırmaz.»

Mehmet Kemal, saatlarca Aslle'yle yan yana sıcak kumlar üzerinde yattı. Ötekilerden biraz uzakça bir yere uzanmışlardı. Bir arkadaşı Asile'ye:

«Asula, dedi, korkmayın, kınamıyoruz sizi. Henüz balayında sayılırsınız. Ancak, toparlanıp bir şeyler yeyip içelim. Yoksa, aşk tek başına size yetiyor mu?»

«İyi bir aşk, ekmek, yemek, şarap yerine de geçer, canım.»

Yeyip içmek üzere bir çamın gölgesine sığındılar. Eşyaları yerleştirirken Mehmet Kemal'in kocaman tabancasını düşürdüler. Hepsi, ağzı açık tabancaya baktı. Bir erkek:

«Kirye Platon, dedi, bu şeytan oyuncağını şimdilik bir deli-

ğe soksan iyi olur. İngilizlerin bir aramasına tutuldun mu halin dumandır. Bir yığın para cezasıyla birkaç ay da hapsi göze almalısın. Hepimizin tabancası var, ama, onları delikten çıkarmak için ava çıkacağımız günü bekliyoruz. Ordumuz, Ankara'yı çiğneyip geçtikten sonra bizim av günümüz de gelip çatmış olacak. İstanbul'un bu zıpçıktı efendilerini, tabancalarımızın namlularını enselerine dayanarak geldikleri yerlere süreceğiz. Güzelim Bizans Paytahtı, Konstantino polis yine bizim olacak!»

Asile, Mehmet Kemal'in yüzündeki tepkiyi anlamak üzere kayguyla baktı. Hiçbir şey belli etmiyor, yalnız biraz dudaklarını sıkıyordu.

Mehmet Kemal, sonuna dek maskelenmenin gerektiğini anladığından acı bir gülümseyişle ona yanıt verdi.

Bir başkası:

«Arkadaş, böyle bir zamanda, elinin orta parmağından daha uzun ağızlı bir çakı taşınamayan bir zamanda kocaman bir tabanca taşıyabilmek yürekliliği gösteren Platon kardeşimizin yürekli bir genç olduğuna inanıyorum ben. İstanbul'daki Kemalistlere atılacak ilk kurşun belki de onun şu tabancasından çıkacaktır. Bilmem, bana öyle geliyor. Hepimiz tabancalarımızı şeytanın bulamayacağı yerlere saklamışız. Bir tek arslan Hırisantos Beyoğlu caddelerinde Türk polislerini tavşan gibi avlayıp duruyor. Onun için Hırisantos bizim kahramanımız. Hani, nerde bir başkası çıkmıyor? Hepimizde yürek Selanikli»

Piknikçiler, birkaç şişe de şarabı çektikten sonra, Mehmet Kemal, aralarında polis kaatili Hırisantos gibi bir kahraman olup çıkmıştı. İskeleye dönerlerken birisi kendini tutamayarak:

«Zito, bizim ikinci Hırisantos'umuz!»

Diye bağırdı. Ancak, iskeleye varıp ta vapura bindiklerinde hiç kimsede sabahki coşkunluktan iz kalmamıştı. Bu kez, hepsi dut yemiş bülbül gibi susuyordu. Akşam gazeteleri, Mustafa Kemal'in yakalandığı haberini yalanlıyordu. Hattâ söylendiğine göre general Papulas az kalsın Fahrettin Paşa atlılarının eline düşeyazmış.

Mehmet Kemal, bu yeni durum üzerine kendine geldi. Karısının çantasındaki yarım şişe şarabı kafasına dikerek yumruğuyla ağzını sildi. Hepsi şaşırmıştı. Birisi:

«Platon, neyi kutluyorsun böyle kuzum?»

Diye sordu. Durumu kavrayan Asile:

«Bunda anlamayacak ne var, dedi, güzel haberlerin yalan

çıkışı onu çok üzdü. O, hep böyle çok üzüldüğü zaman içer. «Neşelendiğim zaman zaten yarı sarhoş sayılırım, Içkinin ne gereği var» der.»

Soruyu soran:

«Doğru, dedi, Kirye Platon'un hakkı var. Ben de bu akşam eve gidince sabaha dek içeceğim.»

«Uzun boylu bir esmer güzeli olan karısı:

«Bırakan olursa içersin, dedi. Yoksa bahane fena değildi.»

Gülüştüler. Mehmet Kemal, Köprü'ye inip te ötekilerden ayrıldıklarında karısına:

«Güzel karıcığım, dedi. Bir daha sefere seninle yalnız başımıza gezmeğe gidelim. Bunların hepsi, beni üzen bir siyasetin batağı içinde yüzüyor.»

«Olur, canım, birlikte gezeriz. Göreceksin, İstanbul'un öyle çok gezilesi yerleri var ki gez gez bitmez. Her ikimizin dersleri başlayıncaya dek gezmek için epeyce vaktimiz var. Yalnız, senden bir dileğim var. O netameli tabancayı yanında taşıma. Başına bir belâ gelebilir. Seni çok seviyorum, Mehmet'im. Seni yitirirsem kahrımdan ölürüm. Yalan söylemediğime Inan, canımın içi! Sen benim aşk tanrımsın!»

Her ikisinin de dersleri başlamıştı. Düzgünce derslerine gidip geliyorlar, gerçek kumrular gibi sevişiyor, birbirlerini bütün kem gözlerden kıskanıyorlardı. Asile, Mehmet Kemal'i kandırmış, tabancasını da bir kenara saklatmıştı. Ne yazık ki akacak kan damarda durmaz, derler. Soğuk bir kış günü okula giderken tabancasını yanına alan Mehmet Kemal, karısiyle birlikte evden çıktı ve bir daha geri dönmek nasip olmadı.

— 1 —

Mehmet Kemal, elindeki «Peyamı Sabah» gazetesini okumağa çalışarak, Yüksek Kaldırım'dan aşağı iniyordu. Ali Kemal, baş makalesinde Mustafa Kemal'e ateş püskürüyor, bu eşkiyalığın Osmanlı Devleti ve Milletine hayır getirmeyeceğini yazıyordu. Mehmet Kemal'in İçini kurtlar kemiriyordu. Evet, içi çok tedirgindi. Türkiye'nin üzerinde biriken karanlık fırtına bulutlarını kendi başının üstünde boşanacak sanıyordu. Kardeşi Ahmet'in hıristiyan oluşu, Merzifon'daki Pontosçulara kendini kaptırışı, onu sonsuz üzüyordu. Babası, Balkanlarda gidip öldüğü günden beri İçinde hiç te rahat etmediği yabancı bir yaşayışın dalgalarına kapılıp sürüklenerek, bugüne ulaşmıştı.

Ruhunda kadere karşı sonsuz bir küskünlük duyuyordu. Türk yurdunda bir Türk babanın öz çocuğu olarak meydana geldiği halde kendisini ne Türkler ne de Rumlar kendilerinden sayıyorlardı. Bu, korkunç bir şeydi. Bugün, bir Rum dedenin eline bakıyor, onun sayesinde bir Tıbbiyeli olarak İstanbul'da bulunabiliyordu. Başkaca kaderin bütün kapıları yüzüne kapalıydı.

Yanko Ağa, büyük bir fedakârlık yaparak onu İstanbul'a Tıp Fakültesine yollamıştı. Onu İstanbul'a yolcu ederken kulağına da şu öğütleri fısıldamıştı:

«Sevgili torunum, Mehmet'im! Biliyorsun, ben sizleri din alanında hiç sıkıştırmadım. Ancak, babanızın dini olan Müslümanlığa girmenizi de aklımla istedim. Çünkü, burası Türk Memleketidir. Biz, Rumlar, burda, bir deniz içinde birkaç damla tatlı ırmak suyuna benzeriz. İçlnde yaşadığımız yurtta çoğunluk geleneklerine uymak her zaman rahatlık sağlar. Türkiye'de azınlık denen küçük ulus parçaları, politikaya burunlarını sokmadıkça çok rahat yaşamışlardır. Bir de politika pisliğine bulaştılar mı baş-

larının üstünde belâ çanları çalmağa başladı demektir. Politikadan ne kastettiğimi herhalde anlıyorsun. Bizim azınlıklarda politika, hep dış memleketlerdeki efendilerimizden üflenir. Biz de o rüzgâra kapılır ve içinde rahatça yaşayıp gittiğimiz büyük ve ağır başlı Insan yığınlarına diş bilemeğe başlarız. Bu, korkunç bir gidiştir. Çok cezasını çektik. Yine de çekeceğiz. Çünkü, burunlarımız yine politika kenefine girmiş bulunuyor. Şimdi, başımıza bir de Pontos belâsı çıktı. Kardeşin Ahmet, ortodoksluğa girmekle çok fena yaptı. Fenalık şurda ki yalnız bu dine girmekle kalmadı. Onun gerektirdiği zalim bir politikanın tuzağına da düştü. Onu da burdan uzaklaştırıp İstanbul'a göndermeyi çok isterdim. Ama Nuh dedi, Peygamber demedi. Başımıza büyük belâlar gelecek Mehmet'im: büyük belâlar. Ben bu Venizelos akılsızına çok içerliyorum. Türkiye'yi Girit gibi küçük bir ada mı sanıyor nedir? Sen, sen ol Mehmet, yavrum, bu yanlış politikaya burnunu sokma. Sen, bir Türk çocuğusun. Burası senin ana yurdun. Biz hep Türk sayılırız. Baksana hangimiz Rumca ya da Yunanca bilyoruz? Yunanistan'dan bizi Yunanlılaştırmak için gönderilen öğretmenler bile bir başarı kazanamadılar. Mehmet, son sözlerimi söylüyorum. İyi dinle: İstanbul gibi büyük bir şehirde bir Rum anadan meydana gelmek büyük bir uğursuzluk sayılmaz. Çünkü, milletin bu gibi küçük şeylerle uğraşacak vakti yoktur. Buralarsa, bu gibi talihsiz işler için her zaman tehlikelidir. Bak. ne çok üzüldüğümü bilmezsin. Senin adını buralarda «Gâvur Mehmet»e çıkarmışlar. Kardeşinin adı da elbette «Gâvur Ahmet!»

İşte salt bu yüzden senin İstanbul'da doktor çıkıp yerleşmeni istiyorum. Ben de fırsat bulursam bağları - bahçeleri satıp İstanbul'a yerleşeceğim. Buralar, koktu artık yavrum. Buralarda hiçbir vakit Pontos devleti kurulamaz. Türkler, Mustafa Kemal Paşa partiyi kazanırsa, artık buralarda bizim gibi belâlı kimselerin yaşamak hakkı kalmaz. Bunu böylece bilmiş ol. İşte, o gün kıyamet bizim için kopar. Ah, şu kardeşin Ahmet'i bu fanatik, politikacı papazların elinden bir kurtarabilsem! Bunu bir kez daha deneyeceğim. Son sözüm: Yavrum, bu vatanda mutlu bir Insan olmak istersen Türk kal! Kader seni çoğunluğa mal etmeğe kararlıysa ona karşı koyma. Azınlıklar, dünyanın her yanında tehlike içindedir. Çünkü, azınlıkla çoğunluğun her zaman birbirine batacak zehirli dikenleri vardır. Dikenlerin acısını duyan azınlık, her zaman filozofça susmak ve sineye çekmek zorundadır, çoğunluksa, çabuk öfkelenir ve öfkesi de korkunç olur. Senin de

ufak tefek dikenlerin olmakla beraber sen çoğunluğun malısın; ondan kopmamağa, onunla kaynaşmağa çalış. Şu güzelim yurdumuzda çoğunluk ve azınlık insanı olarak başımıza ne belâların geleceğini kestiremeyiz. Bu belâlar yakındır, evladım. Sana Tevrat ya da İncil diliyle konuşur gibi öğüt vermeğe çalışıyorum. Başka türlü de konuşamam. Haydi, şimdi, yolun açık olsun!»

Mehmet Kemal, İstanbul'da gezerken hep bu sözlerin anlamını yeniden ve yeniden yaşıyor, dünyaya bir Türk çocuğu olarak geldiğini, bir tek adama en büyük saygı ve sevgiyle bağlandığını görüyordu ki bu da dedesi Yanko idi. Dedesi iyi bir insandı. Herkese karşı iyiydi. Rum'du ve hıristiyandı. Bu soydan insanlar da Pontosçu namiyle bütün Karadeniz bölgesini kasıp kavuruyor, yine onun soyundan olduğunu söyleyen Yunan ulusunun orduları, Anadolu'nun batı kapısından içeri dalmış yakıp yıkarak, asıp keserek ilerliyorlardı. Dünyada Dedesinden başka hiçbir koruyucusu yoktu. Babasının şehit düşmesi bütün aile için çok kötü olmuştu. Kader böyleydi. Elden ne gelirdi!

Bu acı düşüncelerden sonra bir yağmur sonrası güneşine benzeyen tatlı ve aydınlık bir gençlik iyimserliği geliyor ve hepsini çabucak silip süpürüyordu. İşte, bu serin havada da o tatlı gençlik iyimserliğiyle dopdolu olarak yüksek kaldırımın bozuk düzen merdivenlerinden ayak yordamiyle aşağı inmeğe çalışıyordu. Elindeki gazeteyi karşıdan gelenlere çarpmamağa çalışarak okuyor, bu yüzden de çok yavaş yürüyordu.

Birden bire bir iki basamak aşağıdan buyruğa benzer sert bir ses işitti. Söylenenler İngilizceydi. Kafasını gazetesinden kaldırarak baktı. Karşısında ve biraz aşağıda uzun boylu, yakışıklı iki İngiliz denizeri duruyordu. Bunlar İnzibat erleriydi. Kollarında işaretleri, ellerinde copları ve bellerinde tabancaları vardı. Askerlerden biri doğruca Mehmet Kemal'e yönelerek, İngilizce:

«Dur, davranma!»

Diye bağırdı. Mehmet Kemal, bir yanlışlık olduğunu, belki arkasındaki bir başkasına söylüyor sanarak dönüp arkaya baktı. Arkasında ve yanında hiç kimse yoktu. Yeniden İngiliz askerine döndüğünde, onun tabancasını çekmiş ve kendisine doğrultmuş olduğunu gördü. Bu sırada Mehmet Kemal, korkunç gerçeği apaçık gördü: Askerlerin her ikisi de fitil gibi sarhoştu. Tabancayı kendisine doğrultmuş olan askere İngilizce:

«Ne oluyoruz, arkadaş?»

Demeğe kalmadı, Denizeri tabancasını ateşledi.

Bildiği İngilizceyle bu tehlikeyi savuşturabileceğini hesaplayan Mehmet Kemal, karşısındaki Irl yarı denizciyi Shakespeare'in tiyatrolarındaki ufak - tefek sempatik kahramanlardan biri olarak düşünmekten henüz kurtulamamıştı ki tabancadan çıkan kurşun, göbeğinin epeyce altından girip kuyruk sokumunun üstünden çıktı, gitti.

Mehmet Kemal, o zaman bu askerin Shakespeare'in tiyatrolarını oynayan basit bir aktör olmadığını yıldırım hızıyle düşündü. Shakespeare'in kahramanlarının elinde de böyle tehlikeli bir silâh hiç bir vakit bulunmamıştı. Mehmet'in karşısındaki İngiliz denizcisi, daha pek yakın bir geçmişte dünyayı yenen bir ulusun, damarlarında henüz kan yerine zafer uğultusu akan bir çocuğuydu. Böyle bir askerin gözünde bütün yürüyen, duran ve uçan canlıların hepsi bayağı birer erekten başka bir nesne değildi. Mehmet Kemal'in bundan zerrece haberi yoktu.

Denizcinin elindeki tabancadan bir ses filân çıkmasaydı, Mehmet Kemal, vurulduğunu bile anlamayacaktı. Durumu çabuk kavradı, ilk kurşunun ardından gelecek öbür kardeşleri, bir kaç saniye içinde işini bitirebilirdi. Birden bire usuna kendi tavancası geldi ve ilk kez bir insana ateş etmek üzere onu yıldırım gibi çekti, İngiliz askerinin göğsüne boşalttı. Elindeki tabancayı yeniden ateşlemeğe çalışan asker, haykırarak kaldırıma serildi. Uzun kol ve bacakları ile, taşları bir süre döğdü. Mehmet Kemal, gözlerinin önünde yeşilli - kırmızılı bir şeylerin uçuştuğunu ve dizlerinin kesildiğini duymağa başlamıştı.

Kurşunun delip geçtiği yerden korkunç bir acı yükseliyordu. Bayılmak üzere olduğunu duyuyordu. Bu ara arkadaşının vurulup öldüğünü gören öbür asker de tabancasını çekmiş ateş etmeğe davranıyordu. Mehmet Kemal, tabancasındaki kurşunlardan birkaçını da ikinci askerin göğsüne boşalttıktan sonra yüzü koyun kaldırıma serildi ve kendisinden geçti. Şimdi, kaldırımda üç genç adamla, üç tabanca, birer yana fırlamış, kımıldamadan duruyordu. Genç insan gövdelerinden akan taze, dumanı tüten sıcacık kan, kaldırımdan aşağı sızmağa başlamıştı.

En kalabalık bir yolda bir Türk'ün iki İngiliz askerini vurup öldürdüğünü işiten her türlü halk, merak içinde oraya akın etmişti. Ne var ki olay yerine hiç kimse yaklaşmıyor, elden geldiğince uzaktan bakıyordu. Yolun her iki yanında mağazaları olan Rum, Ermeni ve Yahudiler, korkudan içeri kaçmış, olay yerini camlı kapıların ve vitrinlerin arkasından seyrediyorlardı.

İngiliz subay ve askerlerinin olay yerinde gözükmesi çok gecikmedi.

İlkönce iki ölü ile yaralı Mehmet Kemal'i biraz ötedeki Kuledibinde bulunan İngiliz Deniz Hastanesine kaldırdılar. Olayın çevresindeki bütün dükkân sahipleri ve tezgâhtarları sorguya çekildi. Hepsi de hemen - hemen ağızbirliği etmiş gibi şöyle diyorlardı:

«İngiliz denizcilerini vuran Türk gencini hiçbirimiz tanımıyoruz. Onu bundan önce buralarda hiç görmedik. Bu delikanlı, gazetesini okuyarak dalgın - dalgın yukardan iniyordu. Birden bire iki İngiliz askeri onun karşısına dikildi. Sonra bunlardan biri tabancasını çekerek ateş etti. Ağır yaralanan Türk, kendisine birkaç kurşun daha atılacağını anlayarak koynundan tabancasını çıkardı, ikisini de vurdu.»

İngiliz, askerî sorgu yargıçlariyle polisi, Yüksek Kaldırım esnaf ve tüccarından bu çok namusluca verilmiş anlatımı alarak, şimdiki Kuledibi Belediye Hastanesi olan o zamanki İngiliz Deniz Hastanesine koştular.

Mehmet Kemal, ameliyat masası üzerinde kulaklarına hayalmeyal çalınan İngilizce şu sözlerle kendine geldi:

«Kurşun göbeğin bir karış altından girmiş, kuyruk sokumunun üzerinden çıkmış. Bağırsaklara değmeden geçtiğini sanıyorum.»

Bunu genç bir operatör, öbür meraklı İngiliz doktorlarına söylüyordu. Mehmet Kemal, buranın İngiliz askerî hastanesi olduğunu anlamıştı. Ancak, henüz çok merak ettiği kimi nesneler vardı ki bunları öğrenmesi için zaman isterdi.

Tentürdiyotun keskin kokusu, iyice kendine gelmesine yardım etti. Sırtüstü yattığı masanın çepçevre ak hastane giysileri giymiş sarışın, mavi gözlü meraklı hastane insanlariyle çevrilmiş olduğunu gördü. Bu yüzlerde, nedense, düşmanlıktan çok merak okunuyordu. Hangi ulustan olduğunu pek anlayamadığı iki hemşire uzun sargılarla belden aşağısını sıkıca sardılar. Sonra, onu küçük bir odaya götürüp ak çarşafları iç açan bir yatağa yatırdılar.

Karnının aşağısından yükselen cehennem gibi bir acı, Mehmet Kemal'i her dakika uyanık tutuyordu. Bu yara, Merzifon dağlarında yediği kurşun yarasından daha can yakıcı geliyordu ona. Uyuyabilse bu korkunç acının şerrinden kurtulabilecekti. Nerede o kurtarıcı uyku? O, bu acılar içinde kıvranıp dururken kapıda di-

kilmiş duran süngülü nöbetçinin selâm durdurduğunu gördü. Küçük koğuşa üç İngiliz subayı girdi. Mehmet Kemal'in gördüğüne göre üçünün de yüzü asıktı ve sağır bir perde bu yüzlerin arkasındaki düşmanlığı ve öfkeyi boşuna gizliyordu. Bunlardan biri İntelligence Service memuru, öbürü bir inzibat subayı, üçüncüsü de genç bir sorgu yargıcıydı. Bu ara, kapıda dikilip duran gözlüklü, büyük burunlu Ermeni tercümana el ederek içeri çağırdılar.

Bunlar, Yüksek Kaldırım'da olayın geçtiği yerde inceleme yapıp zabıt tutan sorumlulardı. Sorgu yargıcının istediği bilgileri almak üzere Ermeni tercüman sormağa başladı:

«Adın ne?»

«Mehmet!»

Sorgu yargıcı:

«Evet, bunu kimlik kâğıdından öğrenmiştik. Hamza oğlu Mehmet yazıyordu. Üzerinde bulduğumuz biricik belge buydu.»

Mehmet Kemal, bu sırada hepsini şaşırtacak biçimde bir iş yaptı: birdenbire İngilizce konuşmağa başladı. Amerikan şivesiyle olmakla beraber güzel bir İngilizceydi bu:

«Söyleyin, tercüman bey boşuna yorulmasın, dedi. Ben Amasya'lıyım. Amasya'nın bir köyünden. Babamın adı Hamza Pehlivan. Anamınki Safiye. Merzifon Amerikan kolejini bitirdim. Daha pek yakında İstanbul'a geldim. Tıbbiyeye girdim. Bu alanda başka soracağınız bir şey var mı?»

İntelligence service memuru şöyle bir soru sordu:

«Siz bu hıristiyan okulunda eğitim gördünüz. Bu, sizi batı uygarlığına karşı bir sempati beslemeğe götüreceğine ona karşı düşmanlığa mı götürdü? İngiliz askerlerini tavşan gibi avlamak için mi o kolejde yıllarca dirsek çürüttünüz? İki İngiliz Tommy'sinin gerçek bedeli nedir biliyor musunuz?»

«Ben, kendimi korumak için ateş ettim. Biraz daha gecikseydim, gövdem kalbura dönecekti.»

«Bıçak, tabanca taşımayı işgal kumandanlığının yasak ettiğini bilmiyor musun?»

Bunu inzibat subayı sormuştu.

«Ben, silâhı küçükten beri çok severim. Çok ta iyi kullanırım. Ancak, bu yaşıma dek bu silâhla canlı hiçbir şey vurmuş değilim. Vurmak ta istemem.»

«Ama, bizim Tommy'leri tavşan gibi avladın. Şimdiye dek hep cansızlara ateş ederek mi nişancılık öğrendin? Doktor kalçanda kocaman bir kurşun yarası görmüş. Demek ki sen kolejin

kapalı kaldığı zamanlarda cepheye de gittin. Askerlik ya da yedek subaylık yaptın? Buna ne dersin?»

Kalçam, bir av partisinde bir kaza kurşunuyla delindi. Ben, henüz askere gitmedim.»

«Buna biraz güç inanılır.»

«Ben henüz askerlik yapmadığım gibi hiçbir yabancı ulusa düşmanlık beslemeyi de henüz öğrenmedim. Ben, şiddetli bir karaktere de sahip değilim. İnsanların kardeş olmasını isteyenlerdenim. Canlı yaratıklara karşı istemeyerek, elimde olmayarak ilk silâhı bugün kullandım. Yine diyorum ki kendimi korumak için kullandım bu silâhı. Bu yüzden kendimi bir katilin karışık vicdan acılariyle kemirilir duymuyorum. Kendi memleketimin kanunları, bu olaydan dolayı beni ancak beraat ettirebilirdi.

İki sarhoş asker, rastgele canlı erekler üzerinde atış eğitimi yapıyor. Kim bilir bu, kaçıncı olaydır. Bu kez de canlı erek olarak benimle karşılaşıyorlar. Talihsizliklerine yansınlar. Arslan gibi yakışıklı iki çocuğun ölümünü elbette zaman - zaman anıp üzüleceğim. En sonra romantik ruhlu bir gencim ben de. İşgal kumandanlığının bunun için bana vereceği cezanın ağırlığını da biliyorum; hiç korkum yok. İşgal kumandanlığı, vereceği ölüm cezasiyle, o da ölünceye dek, ancak adalet duygularımın romantik güzelliğini darmadağın edecektir. Ne yapalım. Bunun da pek öyle önemi yok.»

«Demek ölümden korkmuyorsunuz?»

«Hayır, korkmuyorum.»

Bu sırada Mehmet Kemal, beyninin boşaldığını duydu ve kuş tüyü bir boşluğa düşer gibi rahat bir baygınlık iklimine girdi. Subaylar, bu ağır yaralı hasta ile çekişmede çokça ileri gittiklerini anlayarak çekilip gittiler. Nöbetçi, odanın kapısını kapadı ve kapının önünde kısa aralıklarla gidip gelmeğe başladı.

İngiliz doktorları Mehmet Kemal'e çok insanca baktılar. Yarası işlediğinden hastanede iki ay yattı. Sonra, taburcu edildi ve bir inzibat subayı, iki silâhlı deniz askeriyle hastaneden alınıp götürüldü. Tepebaşı'nda Kroker Otelinin merdivenlerini tırmanırken, serüvenin asıl bundan sonra başlayacağını anlıyordu. Kapısında «girilmez» yazılı bir odanın kapısında durdular. Kapının sağında ve solunda iki İngiliz nöbetçisi bekliyordu. İnzibat subayı kapıyı açarak içeri girdi. Biraz sonra çıkarak Mehmet Kemal'i de önüne düşürdü. Odaya girdi.

Üzeri camlı geniş bir masanın çevresindeki maroken koltuklarda iki genç İngiliz subayı oturuyordu. Mehmet Kemal, içeri gi-

rince bunlardan uzun boylu, sert yüzlüsü, yüzbaşı Bennett, elindeki kamçıyla sarı çizmelerini döğerek ona baktı. Mehmet Kemal, İngiliz istihbarat servisinin bu korkunç kaplanının mavi ve yırtıcı bakışlarını, ruhunun ta derinliklerinde duydu.

Yüzbaşı Bennett, gözlerinin titreticl bakışlarını andıran soğuk ve alaycı sesiyle:

«Bana bak külhanbey, dedi, iki aydır seni bekliyordum. Bir türlü hastaneden çıkamadın, ama, bundan sonra elimdesin. İki İngiliz askerinin değeri üzerinde sana epeyce bilgi vermek zorundayım.»

Yüzbaşı, sözünü bitirince kamçısını daha hızlı olarak çizmesinde şaklattı ve İnzibat subayına:

«Onu benim odama indirsinler!»

Diye buyurdu. Mehmet Kemal, iki dakika içinde sürüklenir gibi Kroker Otelinin bodrum katında bulunan sağır ve loş, beton duvarlı ve beton tabanlı bir odaya indirildi. İki iri yarı askerin ortasında dikilip duran Mehmet Kemal'in gözleri duvarlara ilişti: Karşı duvarda uçları duvara gömülmüş yan yana iki halka görünüyordu. Duvardaki raflarda türlü kelepçeler, kamçılar, hiç görmediği kimi âletler gördü. Pek korkunç bir yere düştüğünü anladı. Biraz sonra, merdivenlerden mahmuzlarını şakırdatarak birisinin indiği işitildi. Kapının önünde uzun boyu, geniş omuzları ve tiksinti, öfke, gurur dolu yüzüyle yüzbaşı Bennett göründü. Mehmet Kemal'e:

«Geç, otur bakalım, şu demir saldalyeye külhani, dedi. Seninle biraz görüşelim.»

Mehmet Kemal, demir soğukluğunu kaba etlerinde duyarak sandalyeye çöktü. Yüzbaşı, iki askere:

«Açın şunun kelepçelerini!»

Diye emrettikten sonra yine Mehmet Kemal'e döndü:

«Paçavra Türk! Diye gürledi, söyle, neden öldürdün o iki İngiliz askerini?»

Mehmet Kemal'in morali sıfıra doğru hızla inmekteydi: Bu adamın burda işkence yaparak kendisini öldürebileceğini aklı kesmeğe başlamıştı. «Ölmeden önce şu demir sandalyeyi kaldırıp onun başına vurabilir miyim?» diye düşündü. Göz ucuyla bakınca sandalyenin ayaklarının betona gömülü olduğunu gördü. «Evet, burdan benim ancak ölüm çıkar.» Diye düşünceslni sürdürmekteyken, yüzbaşı Bennett, onu bu düşüncelerinden ayırdı:

«Söyle, bakayım, Karakol terör örgütünün hangi hücresin-

densin? Kimlere bağlısın?»

«Karakol örgütü sözünü ancak şimdi o da sizden işitiyorum. Henüz İstanbul'da hiç kimseyi tanımıyorum.»

«Galatalı albay Şevket beyi, albay Kara Vasıf beyi de işitmedin mi hiç?»

«İlk kez sizden işitiyorum bunları.»

«Peki, Halide Edip, doktor Adnan bey adındaki kimseleri de tanımıyor musun?»

«Halide Edip hanımı, romanlarından bilirim; Doktor Adnan beyi yine ilk kez sizden işitiyorum.»

«Doğruyu söylediğinizden emin misiniz?»

«Eğer böyle bir örgütün üyesi bulunsaydım, ağzımdan bir tek sözcük alamazdınız. Namusum üzerine söylüyorum: Böyle bir örgütün varlığından habersizim. Varsa bile bilmiyorum.»

«Öğrenciler, dünyanın her yanında her zaman fesatçı ya da özgürlükçü ayaklanmaların başında gelirler. İlk ayaklanma kımıldanışları hep onların arasında örgütlenir. İstanbul'da da böyle bir örgütlemenin varlığını gösteren belirtiler var. İki İngiliz askerinin, bir tıbbiye öğrencisinin kurşunlariyle öldürülmesi ise kuşkumuza daha çok güç veriyor. Bir tıbbiye öğrencisi, üzerinde ne diye tabanca taşır? Hem de işgal kumandanlığının bunca sıkısına karşın!»

«Biz Türklerin, silâhı çok sevdiğimizi siz de yakından bilirsiniz. Daha beş yaşında babalarımız, ağabeylerimiz, modası geçtiği halde bize ok atmayı öğretirler. Babam, çok iyi bir nişancıydı. Fransızların Franc-tireur dedikleri keskin nişancı. Babam bana okla-yayla oynamayı öğretmedi, ama, tabancayla, martinle nlşan atmayı öğretti. Hemen-hemen beş yaşındanberi tabanca taşırım. Dedemin evinde bir de mavzerim vardır. İnan olsun, ben, şu iki İngiliz askerine gelinceye dek hiçbir canlıya kurşun atmadım. Ancak, silâhlı gezmekten çok hoşlanıyorum. Bütün isteğim memleketin en iyi nişancılarından biri olmaktı. Doğrusu, babamın cephedeki bir çarpışmada ölmesinden sonra daha iyi tabancalar ve daha çok kurşun buldum. Kolejde sizin Robin Hood'unuzun ve İvanhoe'nuzun hayranı oldum. Byron, Chillon mahpusu Bonnivard için dünyanın en tatlı mısralarını yazdı. Şu iki ay içinde çok yakından ve derinden anladım ki özgürlük salt büyük şairlerin dillerinde dolaşan yangınlı isteklerden başka bir nesne değilmiş. Siz İngilizler, Türkiye'ye biraz da Yunan kurtuluş savaşını körüklemek için canını veren Lord Byron gibi

gelıyorsunuz. Child Harold'un yapamadığını siz başarmağa sözlü gibi görünüyorsunuz.»

«Siz Anglo - Sakson kültürüyle iyi beslenmişe benziyorsunuz. Talihsizliğiniz şurda ki, dünyaya bedel iki İngiliz askerini öldürmüş bulunuyorsunuz. Bunun için sizi hemen bugün askersel mahkemeye vermek zorundayım. Size bir şey daha soracağım: Merzifon Kolejini nasıl buluyorsunuz? İyi öğrenci yetiştiriyor mu?»

«Ne yazık ki yalnız hıristiyan ve Pontosçu yetiştiriyor. Yazık, hepsinin dırimi tehlikede. Benim ikiz kardeşim bile Hıristiyan - Ortodoks olarak vaftiz edildi. Bununla kalsa yine iyi, Onu bir de, kendi özyurduna karşı kurulan Pontos terör organizasyonuna soktular.»

«Demek ki Amerikan Koleji iyi çalışıyormuş. Merzıfon'da bizim bir tabur da askerimiz olacak. Onlarla konuşup görüştün mü hiç?»

«Ara sıra görüştüğüm oldu. Kendi başlarına çok iyi çocuklar. Mustafa Kemal'in ve Kuvayi Milliyecilerin korkusu, Merzıfon'da da dağları bekliyor. İngiliz taburu da çoktan ordan çekildi.»

«Korkuyorlar mı demek istiyorsunuz?»

«Elbette korkarlar. Onları çevreleyen Türk halkı, tükenmez bir tehlikedir onlar için. Samsun dağlarında kan gövdeyi götürüyor. Pontosçular Türkleri, Türkler de buna karşılık Pontos çekirdeğidir diye Rumları kesip duruyorlar. Benim dedemin her zaman dediğine göre sizin Lloyd George ile Venizelos'un oyunları ve kışkırtmaları olmasaydı Anadolu'daki Rumlar ve Türkler kardeş gibi geçinip gideceklerdi.»

«Sizin dedeniz uyanık bir adama benziyor.»

«Akıllı ve çok iyi bir adamdır.»

«Kuvayi Milliyeci midir o da?»

«Kuvayı milliyeci olamaz, çünkü, Türk değildir.»

«Ya, nedir?»

«Rumdur. Ben de Türküm.»

«Babanız Türk olunca elbette siz de Türk olacaksınız. Bakın, şimdi, acıdım size. Ne yazık ki kurtuluş umudunuz pek az. Bu işle İşgal Orduları Kumandanı General Harrıgton çok yakından uğraşıyor. Size bir şey sorayım: Bu askerler acaba sizde tabanca olduğunu sezdikleri ya da bir başkasınca ihbar edildiğiniz için mi sizi durdurmak istediler? Kim bilir, belki de sizi çoktandır izledikleri tehlikeli bir sabıkalıya, bir milliciye benzetmişlerdir. Şu anda ne desek boş. İkisi de ölmüş. Ağızlarından bir şey

alınamaz.»

«Evet, beni birisine benzetmiş olabilirler. Yazık, üç gencin yeryüzünden silinmesine yol açtı bu iş.»

«Sizi tehlikeli bir yeraltı örgütünün adamı sanmış, ona göre hazırlanmıştım. Aldanmışım. Siz beni belki hiç işitmemişsinizdir. Ben, İstanbul'da İntelligence service'in icra organıyım. İstanbul'un Türk yeraltı organizasyonları benim adımdan titrerler. Yüzbaşı Bennett! Bu adı aklınızda tutun, kazara ölmez de yaşarsanız bu adı çok işiteceksiniz. Şimdi, sizi mahkemeden bekliyorlar. Benim, sizin için vereceğim rapor belki sizi ölümden kurtarır. Bu da bir şeydir. Haydi goodby!»

Yüzbaşı Bennett, Mehmet Kemal'i yukarda bekleyen bir teğmenle iki süngülüye vererek mahkemeye gönderirken teğmene:

«Ellerine kelepçe takmayınız!» Diye buyurdu.

Mehmet Kemal, loş bir salonda üç kişilik bir askerî yargıç kurulunun karşısında da epey ter döktü. Ne var ki içten ve doğru konuşması, çokça hırpalanmasına meydan vermedi. Yaşlıca başkan, bir Ermeni tercümanın yardımiyle her mahkemede sorulan soruları sorduktan sonra çok basit bir iş görüyormuş gibi iki İngiliz askerini öldürdüğü için onun kurşuna dizilerek idam edilmesine oybirliğiyle karar verdi; sonradan bu ölüm kararının kalebentliğe çevrildiğini anlattı. Mehmet Kemal, İngilizcenin edebiyatını anlıyorsa da hukuk terimlerini bilmiyordu. Kurşuna dizilerek idam edileceğini işitmiş, artık, gerisini dinlememişti. Ölüm, birden bire, gözlerinin önüne annesini, kardeşlerini ve dedesini getirmişti.

Ermeni tercüman, başkanın kararını olduğu gibi Mehmet Kemal'e anlattı. Tercümanın dediğine göre Mehmet Kemal idam edilmekten kurtulmuştu. Bu da Yüksek Kaldırımdaki gayrı müslim esnafın olayı pek namusluca anlatmış olmalarından ileri geliyordu. Durup dururken hiçbir kışkırtma yokken üzerine ateş edilmesi onu ölümden kurtarmıştı. Bir türlü kulaklarına inanamıyor, avutulduğunu sanıyordu. Tercümanın pek içten bir Türkçeyle söylediği sözler onu bir türlü kandıramadı:

«Zo! Dedi, neden inanmazsın? İlkin sana askerler ateş etmişse işte bundan seni idam etmezler. Bunu hafifletici sebep olarak buluyorlar.»

Buna Mehmet Kemal'in usu bir türlü yatmadı. Tercüman, kalın kara kaşlarının altındaki zekî ve kara gözleriyle ona bakarak şunu da söyledi:

«Durumunuz çok ağırdır. Karar temyiz edilecektir. Yine deorum. İdam edilemeyeceksiniz.»

«Hâlâ beni avutmağa çalıştığınızı sanıyorum.»

«Zo! Zo! Ben de Türk sayılırım. Üç - beş kuruş için burda çalışıorsam ben vatansızım? Size doğruyu söyleorum. En sonra benim bu dediklerimi anarak doğru söylediğimi anlayacaksınız.»

Yargıçlar kalkıp salondan çıktılar. Muhafızlar, Mehmet Kemal'i alıp dışarda kapının önünde bekleyen bir otomobile bindirdiler. Bileklerine tel kelepçeyi geçiren iki muhafızla bir İngiliz teğmeni, akşamın, yeni - yeni basan soğuk ve ıssız karanlığı içinde otomobili Galata Köprüsüne doğru sürdüler.

Mehmet Kemal, «Böyle nereye gidiyorum, diye düşündü, artık, işin şakası kalmadı. İdamlar, bir gelenek olarak hep sabaha karşı yapılır. Ben de ölüme gidiyorum. Bu, doğru. Ancak, hangi ölümle öleceğim? Ölümlerden ölüm beğen deseler mutlaka kurşuna dizilerek ölmeyi seçerdim. En kolayı mutlaka odur. Darağacında, giyotinde, süngülenerek, yakılarak, suda boğularak ya da Amerika'daki gibi elektrikli sandalyeye oturmak pek çirkin ölüm biçimleri. Askerlerin uyguladıkları kurşuna dizme usulü gerçekten en çabuk, en rahat ve insanca! Askerlerin elinde olduğum için kurşunlanacağımı umarım. Bununla beraber durumum çok acı. Hiç kimse nerde ve niçin öldüğümü bilmeyecek. Karanlık bir sabahın genişliği içinde bir manga askerin yaylım ateşi. Sonra, delik - deşik bir gövde! Bari, düşüncelerim, havalarda gezip dolaşabilseler, sevdiğim insanları gidip bulabilseler ve ne biçimde öldüğümü onlara bildirebilseler! Ne gezer! İnsanoğlunun ölümü, bir farenin, bir buğday tanesinin ve bir ağacın ölümünden, bunların sonucundan hiç ayrılığı olmayan bir şey. Bu kurşun sesleri, benim son soluğumun titreşimleri, belki zamanın içinde dönüp duracak, ama, onları kim ve ne zaman ayırt edebilecek? Hiç olmazsa yurttaşlarım, milletimden birkaç kişi ölümümün ne biçimde olduğunu bilseydi, bu ölüme daha yüreklice gidebilirdim. Şimdi, içimde umutsuzluğun ezici gücünü andıran bir korku var.

Bu, yağlı, zifir gibi karanlığıyle bütün ruhumun deliğine - deşiğine işliyor, bütün yolları, hava deliklerini tıkıyor.»

Hayali dizginsiz, çok canlı bir biçimde işliyordu. Böyle elikolu bağlı olarak ölüme gidişini bir türlü içine sindiremiyor, doğaüstü bir gücün, otomobilin içinden alıp kendisini kaçırmasını bekliyor. bayıltıcı benzin kokusu ve motorun sıcaklığından ellerine, yüzüne vuran sıcak dalga kendisini gerçeğe bağlamakta ge-

cikmiyordu.

Karnındaki yara yerinin derlnden derine kendisine baygınlık veren bir acı ile sızlamağa başladığını duyuyordu. Issız sokaklarda tek tük yolcular, köşe başlarında Türk polisleriyle birlikte İngiliz devriyelerl de göze çarpıyordu. Keskin bir soğuk, sankl caddedeki ışıkları dondurmağa çalışıyor, sulu bir kar caddelerl ıslatıyordu.

Bu, Mehmet Kemal'in içini daha çok üşütüyor, dizleri hafifçe titrlyor ve sol ayağı otomobilin tabanına çarparak biteviye bir ses çıkarıyordu.

Mehmet Kemal'l çileden çıkaran nesne, en büyük Türk şehrinin caddelerinden yabancı bir ulusun askerleri eliyle kaçırılırken herkesin yolun iki yanında sıralanan evlerinde rahatça uyuması, onun geriye kalan şu bir kaç saatçiğinden haberdar olamayışıydı. Koca bir şehir dolusu Türk, kadını, çoluğu - çocuğuyla Onun, kurşunlara her an biraz daha yaklaşan geniş göğsünün geçirdiği büyük heyecandan ve umutsuzluk fırtınasından habersizdi. Otomobilin, deniz kıyısında durduğunu gördü. Gözlerini bağlamadıklarına, bunu hernasılsa unutmuş olduklarına çok sevindi. Deniz, karanlık, epeyce de dalgalıydı. Boğazın suları yine eskisi gibi Akdenize doğru sonsuz yuvarlanışını sürdürüyordu. Sarayburnu'ndan Bebek'e dek İngiliz, Fransız, Amerikan, Yunan ve İtalyan savaş gemileri, demir atmış, kımıldamadan duruyorlardı. Arasıra bunlardan birinin projektörü, Sarayburnu ile Rumelihisarı arasına düşen geniş su yüzeyini apak ışığiyle tarıyordu. Mehmet Kemal, bunları her zaman görürdü; bu gece bunlara daha özel bir ilgi ile baktı. Son gecesinin elden geldiğince zengin izlenimlerle geçmesini istiyordu.

Yabancı ulusların boyunduruğuna girmiş bir ulusun ne korkunç koşullar altında yaşadığını artık bütün acılığiyle anlamağa başlıyordu. İstemeyerek adam öldürmüş, kendi ulusunun mahkemelerinde yargılanmak olanağına kavuşamamıştı.

O, bunları düşünürken, subay, onu kolundan tutup indirdi. Rıhtımın kıyısında homurdanan bir motora atlayabilmek için de bu subayla motordaki denizcilerin yardımı gerekti.

Soğuk bir deniz havası, hafif su serpintileriyle yüzünün ateşine çarparken motor son hızla Anadolu yakasına doğru uçmağa başladı.

Motor, bir İngiliz dritnotunun yanından geçerken Mehmet Kemal, bu çelik külçesi canlı imiş motorla birlikte kendisini de

yutmağa davranıyormuş gibi soğuk bir ürpertl duydu. Dritnottaki çift projektörler, küçük motorun arkasına düştü. Mehmet Kemal, birkaç kez kar gibi bir ışık köpüğü içinde kaldı, gözü de, ruhu da kamaştı. İngiliz bayrağı, motorun arkasında gürültüyle dalgalanıyordu.

Motor, Üsküdar Vapur İskelesinde durdu. Mehmet Kemal'i indirip hemen oracıkta bekleyen bir başka İngiliz otomobiline bindirdiler. Otomobil, hemen Kadıköy yolunda ilerlemeğe başladı. Mehmet Kemal, şöyle düşünüyordu. «Yahu, meğer ben ne önemli adammışım da şimdiye dek haberim yokmuş!» Yüzüne sinirli bir gülümseme gerildi. Bir dram oynanırken mizah yapılamıyordu. Dram içinde ancak yergi, yürek serinletebilirdi. «Herhalde İngilizlerin idam yerleri ıssız bir köşede olsa gerek! İstanbul'da herkesin gözü önünde adam öldürmekten çekinmelerini doğru bulurum. General Harrington cenapları, hiçbir vakit ellerini eldivensiz kana sürmez. Eldivensiz kan dökmek elbette centilmenliğe yakışmaz.» Bu düşüncelerini sıtmalı kafasının içinde yine deli saçmasına benzetiyordu. Elinde olmayarak düşünüyordu. İki yanında tabancalı iki asker, şoförün yanında da hafif makinalı tüfeğini hiç te gizlemeğe çalışmayan genç bir İngiliz subayı oturuyordu. Hiçbiri konuşmuyordu.

Mehmet Kemal, bu sırada Abdülhamit'in, evlerine baskın yaptırarak gecenin bir vaktinde yataklarından toplattığı hürriyetsever tıbbiyelileri Marmara Denizine nasıl döktürüp boğdurduğunu andı. Kendisi de bir tıbbiyeliydi. Öteki gençler, Iç düşmanların elinde can vermişti. Ona gelince, dünyanın en güçlü devletinin, yani dış düşmanların elinde can verecekti. Sonra, kendisinin bir iddiası da yoktu. Keşke bir Kuvayı Milliyeci olarak yakalanıp kurşuna dizilseydi de böyle pisi - pisine gitmeseydil

Gerek iç, gerekse dış düşmanların bu iki örneği, insan özgürlüğünü hiçe sayarak otorite ve egemenlik kurmak Istiyordu. Her ikisinde de bireyin savunma hakkı yoktu. Adâlet, ancak tek yanlı kullanılan kör bir silâh olarak kalıyordu. Tek yanlı adâlet demek te gülünçtü ya! Bu sözcüklerin yerine her zaman daha doğru sözcükler bulmak gerekmez miydi?

Otomobil, gecenin soğuk ve sessiz havası Içinde ilerlerken Mehmet Kemal de bu çeşit düşünceleri hızlı - hızlı kafasından geçiriyor, hiç olmazsa sözcüklerde bir sığınak, bir kurtuluş arıyordu. Bütün bunların boşuna olduğunu da biliyordu. Biliyordu, ama, kafasını da bir türlü işlemekten alıkoyamıyordu. Okulda hocaları

ona İngiliz yargıçlarının dünyanın en iyi, en âdil yargıçları olduğunu sık - sık anlatırlardı. İngilizler, yargıçlarını, rüşvete tenezzül etmesinler diye, beslemekteymişler. Adâlet terazisini ellerinde tutan bu adamların şerefli geleneklere sahip oldukları ve bu yüzden pek yerinde, namuslu kararlar verdikleri söylenirdi. O, bunların doğruluğunu, eğriliğini kontrol edemeden öğrenmişti. Şimdiyse bu ulusun, yabancı bir ulusun suç işlemiş bir insanına karşı adâletin «a» sını bile yakıştıramadığını üzüntüyle görüyordu.

Üsküdarın, sarı ışıklar sızan evleri geride kalmış, solda korkunç karanlığiyle dikilen Karacaahmet Mezarlığının serviliklerini geçmişlerdi.

Otomobilin sürekli sarsıntısı yapacağını yapmıştı. Mehmet Kemal'in göbeğinin epeyce aşağısından girip kuyruk sokumunun üzerinden çıkan kurşunun açtığı uzun kanal, sızlamağa başlamıştı. Bu, içine baygınlık veriyor, dişlerini sıkarak bunu önlemeğe çalışıyordu.

Kelepçe, şişen bileklerine gömülmüş, ayrı bir ağrı veriyordu.

Otomobil, Bostancı'da, deniz kıyısında uzanan bir yığın baraka siluetinin önünde durdu. Eğer, bu yolculuk biraz daha sürseydi Mehmet Kemal, kendinden geçip, olduğu yere yığılacaktı. Çevresi geniş tel örgülerle çevrili bu barakalar, İngiliz işgâl kumandanlığının ve intelligence service kurbanlarının bir zaman için konuk edildiği bir ölüm kampıydı. İngiliz Ordusuna karşı işlenmiş siyasal ve siyasal olmayan suçların sahipleri, bu ölüm kampına kapatılıyordu. Barakaların önündeki aydınlıkta Kruvazman yaparak gidip gelen, tüfekleri omuzda, Hintli Sih askerlerinin korkunç yüzlerini gören Mehmet Kemal'in morali birdenbire sıfıra inmişti. Bunların Hindistan'da durmadan Müslüman Hintlileri kesip öldürdüğünü yakından biliyordu. Bu iri - yarı genç ve gürbüz adamların hâkî giynekleri, yeşil sarıkları, kara ve gür sakalları, ta kulaklarının ardına ulaşan bıyıklariyle bir Müslüman memlekette neden bulundurulduğunu anlıyordu. İngilizler, bu memlekette bunlara kendi ulusunun askerleri gibi güvenebilirlerdi.

Mehmet Kemal, otomobilden indiğinde büyülenmiş gibi bu nöbetçilere bakakalmıştı. Heriflerin bir de gürültülü ve çalımlı bir dönüşleri vardı ki değmeyin gitsin!

Morali çökmüştü. Gövdesi de ondan aşağı kalmıyordu. Subayın, onu sanki iteleyerek soktuğu yer, bir mapusane avlusuydu. Uzun ve geniş avludan geçerken solda sıralanan küçük pen-

cereli bir sürü hücre gördü. Bunlardan ölü gözü gibi yirmibeş mumluk ampul ışıkları sızıyordu. İçerde yatanlar olduğu anlaşılıyordu. Ses - seda yoktu. Tedirgin edici sessizlik ortasında Salt Avluda boydan boya gidip gelen, ters yönlerde uzaklaşan Hindu nöbetçilerinin postallarından çıkan hafif çıtırtı ile dönüşte topuklarını hızla birbirine vururken çıkardıkları tok ses işitiliyordu. Avlunun sağında yüksek taş bir duvar uzuyordu. Avlu, güçlü ampullerle aydınlatılmıştı.

Kamp kumandanı, teğmenin uzattığı kâğıtları okudu. Bu, Mehmet Kemal'in, rütbesini anlayamadığı bir İngiliz subayıydı. Kâğıdı okuyunca onu adamakıllı süzdü:

«Buyruk var, ortadaki önü açık hücreye gidecek!»

Dedi. Önü açık hücre de ne demekti? Mehmet Kemal, bir iki dakika sonra bunun ne olduğunu anladı. Asker gardiyanlar, onu muhafızlarından teslim alarak barakaların pencereleri boyunca götürdüler. Mehmet Kemal giderken «Önü açık hücre de neyin nesi?» diye halâ kafasını yoruyorsa da buna bir karşılık bulamıyordu. Askerler, onu oraya götürünce bunun ne demek olduğunu pek acı olarak anladı. Az kalsın kendinden geçiyordu. Götürüldüğü yer, gerçekten üç duvarı, damı ve tavanı olan bir yerdi. Salt Önü açıktı. Demek ki ya bunu yaparken üç duvarlı yapmışlar ya da sonradan bu orta hücrenin karşı duvara bakan ön duvarını yıkarak bu duruma getirmişlerdi. Bu, özel bir düşünce ile yapılmış olmalıydı? Niçin? Normal düşünce çizgisi üzerine ayak basmıştı ki karşı duvarda gözüne çarpan korkunç nesne, onu birkez daha şaşırttı ve sersemletti. Duvarın ortasında birbirine yarım metre aralıkla çakılmış iki geniş halkaya kollarından geçirilmiş kanlı bir ölü asılı kalmıştı. Başı göğsüne düşmüş olarak halkalardan sarkan adamcağızın kalbine yakın göğüs bölgesinde bir sürü kanlı delik sırıtıyordu. Göğsündeki kan lekelerinden kurşuna dizildiği anlaşılıyordu.

Onun göğsünü delen kurşunların barut dumanı da belki henüz siyaset meydanının havasından çekilip gitmiş değildi. Ölü, o denli tazeydi! Mehmet Kemal, o zaman, acıklı gerçeği öyle yakından gördü ki bu ancak bir saat ya da dakika sorunu olabilirdi. «İyi ki duvara halka çakmışlar, diye düşündü, kollarını bunlara geçirdikten sonra hiç olmazsa baygınlıktan yere yıkılmak tehlikesi kalmaz. İyice dikkat edilmezse şu zavallının öldüğü hiç te sanılmaz. Ölüm mangası, belki henüz tüfeklerini silmemiştir bile. Belki benim kanımı da henüz barut kokan bu tüfeklerle şu du-

vara sıçratacaklar.»

O, idam halkalarının karşısında şimşek gibi bunları düşünürken bir gardiyan ellerindeki tel kelepçeyi çıkardı. Bu da onu şaşırtmadı. Elleri de kelepçeyle halkalara geçirilemezdi ya. Demek ki Ermeni tercüman, bütün namuslu görüşünün tersine bal gibi yalan söylemişti. «Seni öldüremeyecekler, demişti, çünkü Yüksek Kaldırım esnafı, senin iyiliğine tanıklık ettiler.» Hani nerdeydi o namusluca tanıklıklar? İşte ölüme mek parmak kalmıştı. Ölüm karşı duvardaki halkalarda kendisini bekliyordu. Bir insan buraya ancak kurşuna dizilmek için getirilirdi. Bunun başka bir anlamı olabilir miydi?»

Kolları halkalara geçirilip bağlanmış hükümlüyü öldürmek için bu sundurmaya benzer yerin önünde durup ateş etmek gerekiyordu.

Hava, kar atıyordu. Sulu kar yerini daha soğuk bir havanın getirdiği kuru ve seyrek kar yağışına bırakmıştı. Sıkı bir ayaz geleceğe benziyordu. Mehmet Kemal'in üzerinde ince gri bir pardösü ile ince bir giynek vardı. Şimdi, gerçeğin, kanlı gerçeğin bunca yakınına gelmek, Onu durgunlaştırmağa başlamıştı. Artık, üşümeğe başladığını duyuyordu.

Nöbetçiler, onun varlığından habersizmişçesine burunlarının dikine gidip geliyorlardı. Artık, böyle şeylere kanıksadıkları anlaşılıyordu. Duvardaki halkalarda asılı duran yoksul kılıklı adamcağız, pek umutsuz insanlara özgü durumuyla kafasını göğsüne sarkıtmış öylece duruyordu. Sert kar taneleri kırlaşmış gibi görünen saçlarını yavaş - yavaş ağartıyordu. Mehmet Kemal'in gözleri, büyülenmiş gibi hiç ordan ayrılmıyordu. Kendisini, bu orta boylu. tıknaz ölünün yerine koyuyor, on tane kurşunu yeyince uzun boyuyla, bacaklarının nasıl bükülerek çarpılacağını, halkaların, uzun boyuna göre ne denli alçakta kalacağını düsünüyordu. Halkalar, duvara biraz daha yukardan percinlenmis olsaydı kurşunları yedikten sonra canlı imiş gibi dizleri kırılmadan, gövdesi çarpılıp asılmadan durabilirdi. Ölüm, insanı estetik görünüşünden yoksun ediyordu. Ayakta durabilmek direnci, kurşunların bu güzel insan yapısına girmesiyle yitip gidiyor, gövde, hemen ölümsüzlüğün alaycı bakışları önünde pelte gibi toprağa yığılıyordu.

Mehmet Kemal, böyle üzücü düşünceler icinde soğukla ve karnındaki yara yerinin ince sızılarivle kıvranıp dururken yanında demirden beri dikilip duran gardiyanların davrandığını gördü.

«Eh, artık, gidiyoruz, diye düşündü, dünyanın en pis, en al-

çakça, en namussuzca ölümü bu.»

Bu sırada, kamp kumandanının odasından gürültüler işitildi. İki gardiyan, iki kalın pranga zincirini sürükleyerek getirdiler ve Onun ayaklarının dibine şangırdatarak bırakıverdiler.

Teğmen de onlarla beraber gelmişti:

«Haydi, vurun prangaları, kitleyin çabuk!» Diye buyurdu. Asker gardiyanlar, hemen demirleri beton döşemedeki hazır iki halkaya geçirerek kalın iki kilitle kitilediler. Sonra bu geniş ve ağır baklalı prangaların öbür uçlarını Mehmet Kemal'in ayak bileklerine perçinlenen geniş bileziklere kilitlediler.

Kilitleri gürültüyle kapayarak anahtarlarını teğmene verdiler. Teğmen de gardiyanlar da çekilip gittiler. Mehmet Kemal, bir yandan, bu demirlerin şimdilik ölümü geciktirdiğini düşünerek seviniyor, bir yandan da kendini tutamayarak zangır - zangır titriyor, dişleri birbirine çarpıyordu. Ruhunda yeni bir heyecan fırtınası başlamıştı. Ölüm korkusundan mı soğuktan mı olduğunu anlamadan titreyip duruyordu. Keçilerin bıçak önünde nasıl korkudan tir - tir titrediklerini görmüştü. Demek ki bütün canlıları ayakta tutan o dirim denen kutsal ışık, varlığımızın içinde ölümün soluğuyle üflenmeğe başlayınca en pis korku, ölüm korkusu çıkageliyor ve canlıyı tir - tir titretiyordu.

Biraz sonra bir gardiyan eski bir hasır getirerek betonun üzerine serdi. Bunun üzerine farelerin şurasını - burasını deldikleri bir ot minder attı. Demek ki Mehmet Kemal için hazırlanan yatak buydu. Ayakta duramaz duruma gelmişti. Biraz sonra boş bir çuval gibi ot minderin üzerine çöktü. Artık, kaderin tutsağı olduğunu anlıyor, durulmağa çalışıyordu. Bütün bu olan - biteni kaygusuzca karşılamağa çalışıyor, bir yandan soğuğun, bir yandan da bir isyan heyecanının etkisiyle gövdesinin yaprak gibi titrediğini duyuyordu. Dişlerinin birbirine vurması artmıştı. Ona öyle geliyordu ki salt bu olayın dramatik heyecanı kendisini böyle titretemezdi. Soğuk, bu işte pek namussuzca rol oynuyor, onu İngilizlerin gözünde küçük düşürüyordu. Onların yanında böyle aşırı bir titremeden çok utanmış, yerin dibine geçmişti. Sıcak bir odada böyle utandırıcı biçimde titremeyeceğini sanıyordu. Pranga bileziklerinin geçtiği ayak bileklerinden başlayan üşüme, bütün gövdesine yayılıyor, zangır - zangır titremesine yol açıyordu. Gövdesi, böyle ruhunun kontrolünden uzak çırpınıp dururken yeni bir keşfin ışıkları, gittikçe artarak bu kontrolden çıkmış gövdeyi ısıtmağa başlıyordu.

Bu, şu düşünceden ileri geliyordu: «Eğer beni hemen kurşuna dizmeğe niyetleri olsaydı ayaklarıma böyle uzun süreli bir cezaya çarpılanlara özgü pranga demirlerini vurmazlardı. Ermeni tercümanın dediği doğru çıkacağa benziyor.»

Bu düşünce, ruhuna büyük bir avunma ve güç armağan etti. Çirkin ölüm, artık, bu dakikadan sonra, tırpanını omuzuna vurmuş atsız karanlıklarına doğru uzaklaşıyordu. Onu öldüremeyeceklerdi. Bu, adâletsizce bir iş olurdu. Sonra: «Ben de halâ adâletten dem vuruyorum. Adâlet, İnsan mutsuzluğunun bulduğu güzel bir sözcükten başka nedir? Adâlet, ancak canı yanan insanın özlemini çektiği şeydir. Can yakan için adâlet bir efsanedir; hattâ yoktur. O kadar işte! Beni kurtaran bir şanstır. Olay yerine yakın birkaç namuslu yurttaşımın, Türk olduğum halde doğruyu söylemiş olmalarıdır. Bana öyle geliyor ki beni öldüremeyecekler, beni öldürmeyi doğanın vahşî güçlerine bırakacaklar. Bu yazlık giysiyle bu ot minderin üzerinde bu zincirler içinde iliklerime dek işleyen bu ayazda iki kış geçirirsem beni hiçbir mucize ölümden kurtaramaz. Demek ki benim koğuşum ya da hücrem, bu üç duvarlı yerdir. Her halde bunun ön duvarı hergün karşı duvarda kurşuna dizilenleri seyredeyim diye kaldırılmış. Kim bilir, benden önce kaç kişi benim yerimden şu halkalarda can verenleri büyüyen gözleriyle seyretmiş, ölmeden ölmüştür?

Bu, adâlet mekanizmasının yere vuramadığı bir insanı doğanın zalim güçleri ve şiddetiyle hergünkü ruhsal baskılarla öldürmek istiyorlar. Beni, bu iki celladın sorumsuz ellerine bırakmışlar, demek. Bu eski engizisyon yöntemlerinden başka nedir? Hergün karşımda bir ya da birkaç yurttaşımı kurşuna dizerek beni de yıpratmağa, öldürmeğe çalışacaklar. Bu, okullarda öğretmenlerimizin bize öğrettiği İngiliz adaleti değil, korkunç bir sömürgeci işkencesi. Başka ulusları köle yapan ulusların ahlâkı, köle yaptığı uluslarınkinden daha çok bozuluyor.

Acaba bütün şu hücrelerde başka kimler yatıyor? Kim alacak? Türkler, benim ulusumun çalınmış parçacıkları. Çalınıp buraya tıkılmış. Bir sürü Türk. İşgal ordusuna karşı herhangi bir suç işlemiş ya da iftiraya uğramış olanlar. Ya da benim gibi ayışığını ıslattığı için göbeğine bir kurşun sıkılanlar! Ama yine de bunların hepsinin suçu benimkinden hafif olmalı ki böyle kapalı, sıcak hücrelerde oturuyorlar. Demek ki benim suçum, onlarınkinden dörtte bir daha ağır. Dört duvardan birinin kaldırılması bunu gösteriyor.»

Bir saat sonra bir gardiyan Mehmet Kemal'in yanına bir İngiliz tabağı içinde bir sebze yemeğiyle bir de ak İngiliz tayını bıraktı. Sonra, onu herkes unutmuş göründü. Soğuktan titreyen gövdesinin sıcak sebze çorbasiyle biraz ısındığını duydu. Ellerinin de ayakları gibi zincirlenmemiş olmasına çok seviniyordu. «İnsanoğlunun kaderidir, diye düşündü, ayaklarından sonra ellerime de zincir vursalar, oh! kafama vurmadılar ya! Serbestim diyecektim mutlaka!»

Biraz sonra, karşı duvardaki halkalarda asılı duran ve soğuktan kaskatı kesildiği anlaşılan ölüyü sürükleyerek alıp götürdüler. Avluya girmiş olan kapalı bir çöp arabasına koydular. Araba bilinmeyen bir yana uzaklaştı.

Mehmet Kemal, donmamak için kalkıp zincirlerinin uzandığı yere dek volta vurmağa başladı. Kar, daha sık yağıyor ve avludaki elektrik lâmbasının çevresinde bir yığın ak pervane gibi kaynaşıyordu. Şimdi, saçaklar altından gidip gelen Hintli nöbetçiler, her önünden geçişte dönüp bir kez ona dikkatle bakıyorlardı. Sabaha dek nöbetçiler, birkaç kez değişti. Mehmet Kemal, uzun zincirlerini şangırdatarak durmadan yürümeğe çalıştı. Tan yeri attığında kar dinmiş, o da yorgunluktan bitkin bir hale gelmişti. Ot minderin üzerine nasıl ve ne zaman düştüğünü bilemedi. Sabah çorbasını getiren gardiyan, ayağiyle onu dürtüp uyandırdığında aptal - aptal ona baktı.

— 2 —

O gün, kış güneşi biraz yüzünü gösterir gibi oldu. Mehmet Kemal, kış kartpostallarında olduğu gibi belli belirsiz güneş ışıklarının bulutları sararttığını gördü. Martılarla karga sürüleri haykırarak mapusanenin üstünden geçerken acı - acı düşünmeğe başladı: «Artık, bir ağaçtan pek ayırt edilir bir yanım kalmadı. Bir ağaca olan üstünlüğüm şurda ki bulunduğum yerden iki adım uzaklaşabiliyorum. Sonra, zincirlerimi sürükleyerek helâya gidebiliyorum. O zaman kalın kilitleri yerden açarak gardiyanlar beni oraya dek götürüyorlar. Demek ki henüz bir ağaç değilim. Buna da şükretmeliyim.»

Öğleden sonra, uzun boylu, efendi kılıklı, yağız yüzlü bir adam getirdiler. Kollarını güç - belâ halkalara geçirip Mehmet Kemal'in karşısına diktiler. Adamcağız, karşıdan Onun zincirli durumuyla ilgilendi:

«Merhaba, arkadaş, diye seslendi, sen de benden sonra sırada mısın?»

Mehmet Kemal, ona eliyle bir umursamazlık işareti yaptı. Bu sırada on kişilik bir Hindu mangası çalımlı ve gürültülü adımlarla gelip adamın karşısında ve Mehmet Kemal'in iki - üç adım önündeatış durumu aldı.

Adam, yiğit bir halk Türkçesiyle karşısında dikilen askerlerle subaya ağız dolusu sövdü - saydı.

İdam mangasının subayı, elindeki kamçıyı havaya kaldırarak: «Fire!» dedi. On tüfek birden patladı. Yalnız on kurşun göğsüne saplanmadan iki saniye önce şu sözleri haykırdı:

«Kahrolsun müstemlekeciler, yaşasın Mustafa Kemal!» Bu sözler, Mehmet Kemal'e tüfeklerin gürültüsünden çok dokundu; gözlerinden yaşlar fışkırdı. Kesik - kesik ağlamağa başladı.

Büyük dramı bir anda sezmiş, anlamıştı bile. Demek ki şu karşıda can veren adam, sömürgeciliğe karşı çarpışan atsız bir kahramandı. Kimbilir İngilizler, onu nerden ellerine geçirmiş ve Türk ulusundan habersiz şuracıkta harcamıştı.

Kurşunların girdiği deliklerden kıpkırmızı kan fışkırıyordu. Yaşamak direncinin son dalgaları adamcağızın kollarını, bacaklarını oynatıp duruyordu. Mehmet Kemal, dikkat etti: Ölünün sırtında hâki bir avcı caketi ile bir de avcı pantalonu vardı. Bunun bir Kuvayı Milliye çetecisi olduğu meydandaydı. Şimdi, kendisinin buraya ne melunca bir düşünce ile zincirlenmiş olduğunu daha iyi anlıyordu. Mahkûmun, kurşunları yiyeceği sırada haykırdığı yiğitçe söz, kendisini çok sarsmıştı. Gövdesi, halâ zangır - zangır titriyordu. Dişleri de yine birbirine çarpmağa başlamıştı. Hiç te böyle görünmek istemediğinden kendini sıkıyor, bir türlü bunu önleyemiyordu. Bu biçimde felâketli ve utandırıcı bir titreyiş, ikinci kezdir ki başına geliyordu. Bu, yıpratıcı, öldürücü bir titremeydi. Bütün gövdesi, bol striknin verilmiş bir köpeğinki gibi titriyor, sarsılıyordu. Sarsılan beyninin içinde «Mustafa Kemal» adı büyülü, renkli, ateşli, parlak bir güçle aydınlanıyor, bu, onun tedirginliğini azaltıyordu. Parolayı bulmuşa benziyordu. O da kurşuna dizilirken ancak böyle bağırabilirdi.

Bu tılsımlı at, çok büyük, uçsuz - bucaksız ve karanlık bir

mağarada yankılanır gibi kafasının boşluklarında çınlayıp duruyordu. Şimdiye dek üzerinde pek az düşündüğü yepyeni bir gerçek, artık burnunun ucuna dek gelmişti: Bu gerçek, bizden olmayan, bize zerrece acımayan ve bizi insan yerine koymayan yabancı insanların memleketimizde eli tırpanlı bir ölüm simgesi iskelet gibi gezmeğe başlamasıydı: Böyle zincire vurulmuş durumda, gerçek, çok daha kolay anlaşılıyordu:

Kendisi tutsak bir ulusun çocuğu olduğundan şimdi, şu kalın ve buz gibi zincirler içinde bulunuyordu. Gençlik ne saflıklarla dolu bir çağdı! Afrika zencilerini, Hinduları ve türlü Avrupa uluslarından insanları, İstanbul'un caddelerinde gezerken görüyor; onlara kinden, öç, tiksinti duygusundan çok ekzotik bir ilgiyle bakıyor, sırasında bunlar onu eğlendiriyordu. Göbeğini delip geçen İngiliz kurşunu birden bire bu yeni dünyanın anlamını kökünden değiştirivermişti. Ölümden ve öldürülmek kompleksinden biraz olsun kurtulduktan sonra onu iki şey üzmeğe başlamıştır. Kışın şiddetli soğuğu ve sigarasızlık! İngiliz askerleri artan ekmek ve yemekleriyle onu besliyorlardı. Şu var ki sigarasızlık, kara bir duman gibi başına vuruyordu. Ara - sıra askerlerin attığı sigara izmaritlerine zincirleri müsaade eder de yetişebilirse bunları gizli - gizli avucunun içinde içerek dertlerini ve sıkıntılarını boğmağa çalışıyordu. Küçükten beri içtiği, bir züppelikten başka bir nesne olmadığını sandığı sigara, üçüncü bir zincir gibi sıkıntılarının üzerinde şangırdıyor gibi oluyordu.

İzmaritleri toplayıp içtiğini gören İngiliz askerleri, kendiliklerinden ona sigara ikram etmeğe başlamışlardı. Ucunda ateş böceği küçüklüğündeki ateşiyle yanan ve tüten bir sigara, sanki kışın dondurucu soğuğunu yok eden büyülü bir güç kazanmağa başlıyor; Mehmet Kemal, böylece donmak üzere olan kaşlarının, buz gibi pranga baklalarının ısındığı duygusuna kapılıyordu: Bir yandan da can sıkıntısı, yedi başlı bir canavar gibi varlığının derinliğinde kımıldayıp duruyordu. Günlerdir, ilâçlık olsun, bir tek Türk'ün yüzünü görmüş değildi; mektup yazmak için müdürlüğe baş vurdu; yasak olduğunu söylediler. Demek ki o burda can verinceye dek ne bir akrabası, ne de bir tanıdığı ondan haber alabliecekti. Öyle anlaşılıyordu ki İngilizler, ona şimdiden bir ölü gözüyle bakıyorlardı. Bu düşünce kafasından geçince titriyordu. Ona açıkça söylenmişti; dışardan bir tek kimseyle görüşemez, mektuplaşamazdı. Evet, dışardan en küçük bir yardım ve para alamayacağı meydandaydı. Onun kayıplara karıştığını görerek iki

gözü iki çeşme ağlayacak ve döğünecek bir Asula'sı, annesi vardı. İki kız kardeşiyle Ahmet te mutlaka üzüleceklerdi. Dedesine gelince gerçekten üzüleceğini ve hep kendisini düşünceğini yediği ekmek gibi biliyordu. Alınyazısı denen nesne, demek buydu. Umulmadık bir zamanda ve yerde seni burnundan yakalıyor ve insan direncinin ve gücünün dışında olaylara sürüklüyordu.

Mehmet Kemal'in iştahı gittikçe artıyordu. Yaşlıların cansıkıntısından dolayı çok yediklerini okumuştu bir yanda. Demek ki yemek, umutsuzluğu ve kaderin korkunç oyunlarını yenmek için de yeniyordu.

Bir şey daha vardı: geceleri, hiç uyumadan, ısınmak için zincirlerini şangırdatarak tepinip durması, onu son kerte yoruyor ve bu sürekli jimnastik davranışları, karnını acıktırıyordu.

Geceleri, uyanık durmasına karşılık gündüzleri hava biraz kırılınca ot şiltenin üzerinde, zincirlerini biraz öteye iterek bir köpek gibi kıvrılıp uyumağa çalışıyordu.

Ara - sıra haklı olarak «acaba yeryüzünde kaç hükümlüye böyle bir ceza verilmiştir?» diye kendi kendine soruyordu. Üç duvarlı bir cezaevi hücresi, Nasrettin Hoca'nın Akşehir'deki türbesinden başka, yeryüzünün hiçbir yanında yoktu, olamazdı da.

Gerçi, Afrika'da, Okyanus Adalarında ve Çin'de böyle garip cezaevlerine rastlandığını romanlarda, hikâyelerde okumuştu. Dominiken Papazlarının Ortaçağda yaptıkları korkunç işkenceler burdakinden daha kötü koşullar altında geçmişti. Nedir ki şu yüzyılda böyle bir şeyi çok zalimce garip buluyordu. Bahar ve yaz ayları, burası, bir zındanda, kapalı bir hücrede bulunmaktan çok daha iyi olacaktı. Ancak, bu kış aylarında şiddetli soğuklara dayanabilecek bir gövdenin mükâfatı, bahar ve yaz günlerinin, ılık ya da sıcak havalarına kavuşmak olacaktı: Acaba, burda bahara çıkabilecek miydi? Eğer soğukların şiddeti şimdikinden daha çok artarsa ya donarak can verecek ya da zatürrie filân gibi bir hastalıktan kıvranarak gidecekti. Kurşunların, saçmaların yeryüzünden silemediği bu gövdeyi, bu hastalıkların ateşi yakıp kavuracaktı.

Şu sırada başından geçmekte olan olayın ancak roman kahramanlarının başından geçebilir bir serüven, bir sahne olduğunu düşünüyordu. Nedir ki romanlarda kolayca akıp giden günler, burda bir türlü geçmek bilmiyordu.

Mişel Zevako'nun romanlarındaki korkusuz ve yılmaz kahramanları düşünüyor, başları dara geldiğinde kolayca bir kurtuluş

umarı buluveren bu sempatik kahramanlara imreniyordu. Onlar, güç durumlardan kurtulmanın tadını tatmak istercesine sık - sık bu güç durumlara düşmeye can atar gibi görünüyorlardı. Nel kulesinden Sen ırmağına bir çuvalın içine sokularak atılan Büridan, bu ölüm yolculuğundan bile kurtulmanın yolunu bulmuştu.

Dartanyan da olmayacak güçlükler içinden tereyağından kıl çeker gibi kurtulabiliyordu. Chillon şatosunun zindanına zincirlenen Bonnivard ile kardeşleri, kendisininkine benzer gerçek bir umarsızlık içinde yaşayışın aydınlık bahçelerinden uzakta çileye girmişlerdi. Kendisinin, kılıçlarını, sihirli ölüm deynekleri gibi kullanan tarihsel roman kahramanlarına benzer hiçbir duyguya sahip olmadığını görüyordu. İçinde hiç te zorluklara ve dünyaya meydan okuyan bir duygunun varlığına rastlanıyordu.

Anladığı şuydu ki doğa ve toplum güçlerinin karşısında tek başına kalmış bir insan, zayıf, yardımsız, kahramanlıktan uzak ve hiçlikle doluydu; en sonra da korkaktı.

Önünde gidip gelen ve topuklarını fiyakalı - fiyakalı şaklatarak dönüş yapan şu Hindular Ona bir penguen, bir kopra yılanı ya da bir Hint gelinciği kadar ilgi göstermiyorlardı. Bunlar, Müslüman düşmanı Sihlerdendi. İri ve kara gözleriyle baktıklarında da onu titretecek tiksinti dolu bakışlarla bakıyorlardı. Bu doğulu askerlerin onun suçu üzerine hiçbir şey bilmedikleri meydandaydı. Böyle nesnelerle ilgilendikleri de yoktu. Onlar, maaşlı sömürge askerleriydi. Günlerini gün edip maaşlarını almaktan başka bir nesne düşündükleri yoktu.

Günler, birbirini kovalıyordu. Havalar, hergün biraz daha soğuyordu. Geceleri, burun deliklerinden çıkan ak buğunun ortasında tepinip ısınmağa çalışırken, ağır zincirleri şangırdıyor, nöbetçiler ak bir kar tabakasiyle örtülü avluda yine karşılıklı gidip gelerek kalın ve sıcak kunduralarının topuklarını şakırdatıyorlardı. Onlar da, onun zincirlerini büyük bir umutsuzluk içinde şangırdatıp durduğunu çok gördükleri için artık bunların gürültüsünü bile duymazlıktan geliyorlardı.

Mehmet Kemal, artık, sırtındaki pardösüyle yazlık giyneğin bir kâğıt gibi inceldiğini sanıyordu. Gecenin ayazı olduğu gibi bunlardan geçiyor, derisini tavuk derisi gibi binlerce soğuk kabarcıkla dolduruyor, ellerini, yüzünü mosmor ediyordu. Bütün gece ayakta durup tepindiği, soğuktan donduğu halde bir türlü hasta-

lanmadığını görerek şaşıyordu. Ancak, karnındaki yara yeri, böyle çok soğuk gecelerde derinden derine sızlayarak içine bir eziklik, bir baygınlık veriyordu. Hiç kimse, sırtına bir çul, bir eski battaniye parçası atmayı düşünmüyordu. Her an tehlikeli bir hastalığa yakalanıp ölebilirdi. Bütün bu tehlikeli belkiler çoğaldıkça içindeki yaşamak hırsı, günün birinde bir mucize ile kurtulmak düşüncesi, gittikçe daha çok yerleşiyordu. Bir tek, yemeği ondan esirgemiyorlardı; kırk yıllık kıtlıktan çıkmış kimse gibi yemek ve ekmek yiyordu. Yaşayışın bu mutsuz cenderesinde bir hayal kurmak, bir de yemek yemekle avunabiliyordu. İngiliz askerleri, yemeği ve ekmeği ondan esirgemiyorlardı. Gerçi, ona verilen yemek yetesi değildi. Nedir ki İngiliz askerlerinden kimisi ona bolca ak ekmek ve artmış yemekler taşıyıp duruyorlardı. Onlar da doğanın bu zâlim kaprislerine onun ancak bu bol kalori ile dayanabildiğini anlıyorlardı. Onu çileden çıkaran en korkunç zulüm ve işkence, yapacak bir işi, okuyacak bir kitabı olmamasıydı.

Önce, prangasının baklalarını saydı, bunları yine saydı. Ölüm kampındaki İngilizlerle Hinduların görünüşe göre sayısını hesapladı: Karşısındaki ölüm duvarının santimi santimine kaç metre yükseklikte olabileceğini düşündü. Ölüm halkalarının çapını bulmağa çalıştı.

Kendinin mıhlı bulunduğu yerle ölüm halkalarına dek olan aralığın uzunluğunu hayalinde metreye vurdu.

Çoğu zaman gözleri, gökyüzüne doğru boşanıyordu. Biricik özgürlüğü, hiç olmazsa senbolik olarak orda görmeye başlamıştı. Açık havalarda gecikmiş bir kartalın, bir atmacanın, bir saka, iskete ve ispinoz sürüsünün gözlerinin üzerinden geçişini özlemli ve ağlamaklı bakışlarla kovalıyordu. Yaşayışları binbir tehlike ile dolu olduğu halde sorumsuz bir kuş olarak dünyaya gelmediğine öyle üzülüyordu ki bu düşünce şimdi, kuzey rüzgârlarının, kuru otlarını döğdüğü ve üzerlerinde üzgün bir müzik çaldığı açık, ıssız kırları gözünde bir cennet güzelliği ile canlandırmağa başlamıştı.

Yarı çıplak, yarı aç ta olsa o güzel, ıssız, özgürlük, serbestlik dolu kırlarda, dağlarda, yaylalarda zincirden uzak gezip dolaşmak ne büyük mutluluktu. Artık bu mutluluğu ancak düşlerinde görecekti.

Şimdi, Türkiye'nin en ıssız sanılan kırlarında, ağaçlıklarında ve rustaî güzellikleri içinde birer düşman pusu kurmuş bekliyordu. En küçük özgürlük, bağımsızlık kımıldanışı, ölüme en kes-

tirme yolda gitmek için bir adımdı.

Karşıdaki demir halkalarla ölüm mangası, hergün canlı oyuncaklar bekliyordu. Duvardaki halkalarda göğsü kalbura dönerek giden zavallılardan hiçbirinin nereye gittiğini koca İstanbul halkından hiçbini bilmiyordu. İstanbul caddelerinde dost gibi efendice gezip dolaşan işgalcilerin arka plânda ne korkunç birer düşman olarak görevlerini yürüttüklerini ilk bakışta hiçbir yurttaş anlayamazdı. Nitekim, göbeğinden ilk kurşunu yeyip yere serildiğinden buraya mıhlanıncaya dek o da işin bu kertesine kellesini kesseler inanamazdı.

Karşı duvardaki halkalarda sık - sık sarkan insanlar, herhalde korkunç câniler değildi. Onlar, mutlaka işgalin ruhuna karşı direnmiş kimselerdi. Böylece ellerinden birer kaza çıkmış Türk Çocuklarıydı. Başka türlü olamazdı.

Bir manga askerin bunlardan birinin göğsüne boşalan tüfekleri, havayı barut dumaniyle dolduruyordu. Mehmet Kemal, barut dumanını çocukluğundan beri seviyordu.

Onun için barut kokusunun ayaklandırıcı bir büyüsü vardı. Ne yazık ki burda o güzel, yiğit koku, yiğit insanların kanlarına karışıyor ve melun bir anlam alıyordu.

Kış geceleri, karadüşler gibi geçiyordu. Kar, avluda birkaç santim yükselmişti. Karşıki ölüm duvarının üzeri, yağlı boya kış tablolarındaki gibi yumuşak, ak ve kaba bir tabaka ile örtülmüştü. Bunun üzerine dizilen bir sürü serçe, avluya düşen yemek ve ekmek kırıntılarını toplamak için büyük bir sabırla gevezelik ederek bekliyorlardı. Karşılıklı gidip gelen nöbetçilerin arası açılır açılmaz, Mehmet Kemal'in karlara serptiği kırıntıları yemek için hemen sürüyle üşüşüyorlardı. Ara - sıra, kırları kaplayan kalın kar tabakasından dolayı cılız yemlerini de bulamayan tarlakuşları, kâhküllerini kısarak bu serçe sürüsünün arasına karışıyor, Mehmet Kemal'in her zaman içine dokunan sesleriyle acıklı - acıklı ötüyorlardı.

Bir gece, büyük bir kar fırtınası başladı. Mehmet Kemal'in, üzerinde yattığı yırtık - pırtık, delik - deşik ot minder tipi gibi esen karın serpintileriyle örtüldü. Fırtına, bütün gece sürdüğü gibi öbür gün de sürdü.

Serçelerle tarlakuşları, Onun yanıbaşına dek sokuldular. Serçeler, saçaklara sığınabilmek becerikliliğini gösterebiliyorlarsa da tarlakuşları, ancak, yerin yarıklarına, oyuklara, tarla keseklerinin arkasına, hendeklerin ve arkların rüzgâr tutmayan yanları-

na saklanabiliyor, aç karnına da olsa ölümden kurtulmağa çalışıyorlardı. İşte, bunlardan birkaçı Onun minderinin dibine dek sokulmuş, uyuşuk - uyuşuk duruyordu. Küçücük tohumlara benzeyen kara gözleri çok acıklı bir dram yaşayan canlıların serüvenini anlatırcasına bakıyordu.

Bu sayılı fırtına gecesi, eğer bir mangal dolusu meşe kömürü ateşine kavuşmasaydı Mehmet Kemal için de çok tehlikeli olabilirdi.

Bir İngiliz askeri, karanlık bastıktan sonra mangalı getirip te Onun yanına bıraktığında birden bire ölümün doğadaki haykırışları diner gibi oldu. Apak genişlikler içinde ulumakta olan gece, Afrika geceleri gibi ısındı ve güzelleşti.

Yüzüne, ellerine, donmağa başlayan ayaklarına çarpan tatlı meşe ateşinin sıcaklığı içinde şöyle düşündü: «Gerek Müslümanların gerekse hıristiyanların cehenneminde ateş, korkunç insan suçlarını cezalandıran öldürücü, yok edici bir eleman olarak gösteriliyor. Oysa, bir Wiking bir Eskimo için de cehennem, mutlaka korkunç kutup soğuklarıdır. Odin, İskandinav uluslarının dedelerini cennette ısıtan tanrıçanın ta kendisidir. Asıl cehennem elemanı olması gereken nesne, bence de bu azgın, bu öldürücü soğuklardır. Şimdi, beni ölümden kurtaran şu güzel, şu tatlı ateşe ben nasıl olur da öldürücü, cezalandırıcı melun bir nesne gözüyle bakarım? Bence ateş, cennetin, soğuk ta cehennemin malzemesidir!»

Ateşi getiren askere:

«Ateş cennettir!»

Dedi. Asker, soğuktan titreyerek iki büklüm koşarak koğuşa uzaklaştı. Koşarken:

«Yes, yes!» diye bağırmayı da unutmadı.

Ertesi akşam, ateşi getiren yine o iyi yürekli askerin verdiği bir sigarayı sonsuz bir keyifle tellendirerek ak köpük yığınlarına benzeyen kımıltılı bulutların içinde yusyuvarlak ayın, insan kafasını bulandırıcı mistik tohumlar saçan büyücülüklerini uzun - uzun, garip - garip seyretti.

Bacaklarının arasına aldığı mangal, kıpkızıl meşe korlariyle soluk alıyor, onun donmağa başlayan kaslarını pamuk gibi yumuşatıyor, sinirlerini gevşetiyordu. Kaskatı kesilen kasları yumuşadıkça kafasının içini dolduran ayışıkları ve başına vuran nefis İngiliz sigarası, onu bayağı güzel - güzel hülyalandırıyordu. Korkunç yoksulluğunu nerdeyse unutup gidecekti. Gökyüzü, bu gece, in-

sanların küçüklük ve hiçlikleriyle alay edercesine yüksek ve güzeldi. İnsanın benliğini kıran ve sıfıra indiren bir güzellik ve büyülü bir kaynaşma hem bu mutsuz us hazinesinin hem de dağları, ovaları, ormanları örten karların sessiz yoksulluğu üzerinde parlıyor, egemen oluyordu.

Mehmet Kemal, böyle anlarda bir insanın kolayca kendi kendine kıyabileceğini düşündü. Çünkü, benlik denen nesne paçavraya dönmüş, sıfıra inmişti. Işığın bol ve zengin güzelliği, insanın, kendini feda edebileceği soğuk, görkemli bir ortam yaratıyordu.

Güzelim yaz sıcaklarındaysa ter, yaprak, çiçek ve ot kokusu, suların vâdilerde canlı kıvranışlarla şırıldayışı, canlı kuş sesleri, ormanların zengin yeşilliği, kümülüs bulutlarının, bir san'atçı kafasını her zaman büyüleyen kaynayıp köpürüşleri ve bir mermer ocağındaki mermer yığınları gibi insanın yaratmak hevesini kamçılayışları arasında bu kendi - kendini öldürme yiğitliği, hiçbir vakit kolay - kolay insanın içinden gelemezdi. Dirim mucizesi, her yandan insanı büyüleyen rüzgârlariyle eser ve onu boyunduruğu altına alırdı. Bu mistik kış feerisi ise, insanları baştan beri gerçekten uzaklaştıran zalim, korkunç ve tehlikeli tohumlarla doluydu. Mehmet Kemal, bunu. ruhunun derinliklerinde duyuyordu. Nedir ki, bu durumda da büyülenmiş gözleri ve kamaşmış kafasiyle gökyüzüne bakıyordu. Bu, insanı ölümlülüğün uçurumlarına doğru çeken, Ülis'in sirenlerine özgü tehlikeli şarkılara benzeyen ay'ı ve onun ağarttığı bulutları seyretmek, ona umuttan çok umutsuzluk ve hiçlik duyguları verdiği için kızıyor, dişlerini gıcırdatıyor, yine de gözlerini ordan ayıramıyordu. Şu nar gibi ateşin yüzü ne sıcaktı. Yaz öğlelerindeki güneşin tatlı kıvılcımlarına ne de çok benziyordu şu korlar. Bu güzel ve nefis ateşin içinde hiçbir mistik tohum barınamazdı. Ateşi gördükçe insan, bütün gücüyle dirimin altın güzelliklerine dönüyordu.

— 3 —

İnsan gövdesinin dayanma gücü üzerinde ona birçok yeni bilgiler veren kış, doğadan hızla siliniyordu. Meşe korlariyle

yüklü vefalı mangal, uzun kış gecelerinde onu ziyaret etmekte hiç kusur etmemişti.

Bu korla yüklü mangal sayesinde doğanın amansız şiddetine karşı koymayı başaran gövdesi, baharın ilk müjdeleriyle duygusuz ve kımıltısız bir ağaçta olduğu gibi canlanma izleri göstermeğe başlamıştı. Ruhuna tadına doyulmaz bir sarhoşluk yayılıyordu. İçinde, çiçek bahçeleri, renk - renk, türlü - türlü çiçek bahçeleri görünmeğe başlamıştı. Bütün ömrünce gördüğü en güzel çiçek tarhlarından daha güzeldi bu bahçeler! Gözlerini içine çevirdiğinde kirpiklerinde yaşlar parlamağa başlıyordu.

Avludaki ölüm duvarı üzerinde karlar eriyip silineli çok olmuştu. Martın tehlikeli günleri de geçip gitmişti. Ölüm kampının kocaman halkalarına halâ sıcacık insan kolları asılmaktaydı. Yine, ölüm mangaları duvarın halkaların geçirilen kolların sahipleri karşısında soğukkanlılıkla nişan alıyor ve hava, artık, pek çok şeyler anlatan barut kokulariyle doluyordu.

Mehmet Kemal, çok olmamakla beraber yüzünün biçimini bozan uzunca sakalları, giyneklerinin yürekler acısı durumu, kir ve pas içindeki elleri, yüzü ve ayaklariyle bütün bir yoksulluk örneği gibi görünüyordu. Nedir ki içindeki dirim kıvılcımı ışıldayıp duruyordu. Çıkmayan canda umut vardı. Bu söz, boşuna söylenmemişti. Bunun için Mehmet Kemal, kendini hiç te her şeyi yitirmiş saymıyordu. Pantalonunun dizleri büsbütün parçalanmıştı. Esmer bir renk bağlamış olan ak diz kapakları, ordan dışarı fırlıyordu. Kısa donunun külrengine çalmağa başlayan ak paçası da bu delikten görünüyordu. Pantalonunun paçaları fitillenerek yukarı doğru çıkmağa başlamış, bunun oturak yanı da iki dana gözü gibi delinmişti. Dişleriyle kestiği uzun ve kara tırnakları kirden kapkaraydı. Saçları, ensesinden ve şakaklarından biçimsiz ve gelişigüzel sarkıyor, şakaklarındaki saçlar arasında da tek - tük aklar görünüyordu.

Kendisine bütün kış mangal getiren ufak, ince yapılı İngiliz askeri, ona Bonnivard adını takmıştı.

Mehmet Kemal, kolejde «The prisoner of Chillon»'u okumuştu. Lord Byron'un bu çok güzel epik şiiri vaktiyle ona çok dokunmuştu. Zindanda mum gibi damla - damla eriyip giden Bonnivard kardeşlerin bütün hikâyesini bütün acılıklariyle yaşamağa başlamıştı. Eskiden bir roman kahramanının çilesine benzettiği Bonnivard destanı, şimdi artık kendi yaşayışının destanı olmuştu. Bonnivard'dan ayırt edilecek ne yanı vardı ki Onun?

İngiliz askeri:

«Şiyon mahpusu'nu bilir misiniz?»

Diye sormuştu.

«Lord Byron'un şiiri. Eskiden okumuştum.»

«İşte, the Prisoner of Chillon» sizsiniz.»

«Teşekkür ederim, Robert. Benim acıklı durumuma şiirli bir destan havası verirsek dayanma gücünün artmasına yardım eder, değil mi?»

Sonra Mehmet Kemal, Byron'un «Şiyon üzerine Sonnet» atlı şiirinin ilk mısrağını İngilizce söyleyiverdi:

Eternel spirit of the chainless mind!

«Zincirsiz düşüncenin ölümsüz ruhu»

Sonra da İngiliz askerinin şaşkın gözleri önünde Şiyon mahpusu destanını İngilizce okumağa başladı:

My hair is grey, but not With years;
Nor grew it Whlte
İn a single night
As men's have grown from sudden fears.

«Ne güzel okuyorsunuz. Nerden öğrendiniz bunları?»

«Amerikan kolejinde okudum. Orda öğrendim.»

«Demek ki size boşuna Bonnivard dememişim.»

«Bonnivard İsviçre'de Cenevre şehrinin büyük bir özgürlük kahramanıydı. Bense bayağı bir katilim. Aramızda dağlar kadar ayrılık var.»

Mehmet Kemal, Bonnivard'ı okulda ders olarak okumuş ve unutmuştu. Yunanlılar, kurtuluş savaşlarına san'atiyle yardımda bulunduğu için Byron'u halâ çok seviyorlar ve onun özgürlük üzerine yazılmış her şiirini kendileri için söylenmiş sayıyorlardı. «Şiyon mahpusu»nu bile Anadolu'da geliştirmeğe çalıştıkları Pontos dâvasının katillerine mal etmeğe çalışarak benimsiyorlardı. Nedir ki şu sırada Mehmet Kemal, Bonnivard'ı hiç te Topal Osman'ın tutup öldürdüğü bir Pontosçu caninin örneği olarak değil, tersine boynuna ve ayaklarına zincir vurulmağa çalışılan mazlûm Türk ulusunun bir senbolü olarak görüyordu. İyice anlıyordu ki her Türk çocuğu, kendi başına gelen bu korkunç felâketle her an karşı-karşıya gelebilirdi. Demek ki «Şiyon mahpusu» daha çok yeni bir imparatorluk kurmak peşinde olanlara değil de ülkesini ve özgürlüğünü korurken zalimlerin tuzağına düşenlere yakışıyordu. Mehmet Kemal, gerçi, kendini bir Bonnivard olarak görecek kadar megaloman değildi. Nedir ki ayaklarındaki zincir-

ler şangırdadıkça hep o biçimde ayağından zincirlenerek yıllarca bir mahzende çile çektirilen bu İsviçreli kahramanı anıyordu. Bu ada gittikçe ısınıyordu. Cenevre gölünün kıyısındaki görkemli Chillion Şatosunun korkunçluğu, elbette, burda yoktu. Çünkü, orda Bonnivard. kendisiyle oraya kapatılmış olan iki kardeşinin yüzünü bile karanlıktan göremiyordu. Demek ki orası zından oğlu zindandı. Sonra zavallı bilgin, filozof, tarihçi ve özgürlük aşıkı Bonnivard'ın ayağına vurulan zincir, ancak bir adım atmasına yetiyordu. Kendi zincirleri ise hoplayıp zıplayacak kadar uzun ve birkaç adım atmağa da elverişliydi.

Bonnivard Cenevre gölünün kıyısında yaşlık içindeki zindanında eriyip giderken, fırtınalı günlerde suların boğuk gürültüsünü dinliyor, onun doğal güzelliklerini seyretmekten yoksun bulunuyordu. Mehmet Kemal de Marmara denizinin kıyısındaki ölüm kampında denizin gürültüsünü dinliyor, onun mavi güzelliklerini görmekten yoksun kalıyordu.

Mehmet Kemal, Bonnivard adına çabuk ısınmıştı. Çoğu zaman kendini bir Bonnivard olarak görmeğe başladı. Çünkü, Bonnivard zalimlere baş kaldırmış bir kahramandı. Kendisinin onun gibi yüksek niteliği olan İnsancıl bir suçtan hükümlü olmayışı, biricik canını sıkan noktaydı. Gerçi Mehmet Kemal, göbeğinden kurşunu yediği dakikaya dek dünyada niçin yaşadığını pek bilmiyordu. Bu çetin koşullar altında onu öğrenmiş gibiydi. O da Mustafa Kemal'in arkasına düşecek, onun gittiği yoldan gidecekti. Amasya'da gürültülü mitingler yaptıran büyük adam, özgürlüksüzlüğün ne olduğunu elbette çok eskiden biliyordu. Tutsak bir ülkede, kendi göbeğinden giren kurşun, kimbilir daha nice yurttaşın kalbinden, ciğerinden girecek ve bu dram sürüp gidecekti.

Mehmet Kemal, öldürücü cansıkıntısını yok etmek için ağziyle türlü çalgıların seslerini taklit ederek türküler, şarkılar, melodiler çalmayı denedi. Nedir ki en kolay taklit edebildiği ut seslerinden başka hiçbirinde başarı sağlayamadı.

Dikkat etti; ağziyle ut seslerini çok andıran sesler çıkarabiliyordu. İlkönce birkaç melodi üzerinde çalıştı. Sonra gittikçe daha büyük parçalar ve şarkıları kolayca çıkarmağa başladı. Böylece, içinde çok acı, çok öldürücü bir duman gibi biriken ve gittikçe koyulaşan umutsuzluğunu oynak havalar biçiminde dışarı döküyor, oyalanıyordu. Bu, günlerce, aylarca sürdü ve ustalık ker-

tesine vardı. Hindu nöbetçilerle, İngiliz askerleri artık, onu ilgiyle dinlemeğe başlamışlardı. Demek ki ağız muzikası ya da ağız udu, dinlenecek bir kerteye gelmişti. Her türlü ince - kalın sesleri öyle tatlı tonlarla çıkarıyordu ki, artık kendi de bunlardan hoşlanıyordu. Bu buluşa öyle seviniyordu ki. Udunu çalarken artık hiç kimseyi gözü görmüyor, gözleri açık olduğu halde içindeki genç müzik denizine dönük bulunuyordu. Artık, İngiliz askerleri sık - sık onun karşısında dinelip çaldığı havaları merakla dinliyorlardı. Arasıra ona bir sigara uzatıyor, onunla yarenlik ediyorlardı.

Hesaba göre, kumandanlık, Onun bukış öleceğini sanıyordu. Mangal bile bu acıma mizanseninden başka bir şey değildi. Nedir ki Mehmet Kemal, doğaya karşı ilk zaferini kazanmış, bahar sıcaklarında artık yumuşayan dudaklariyle kendine bir müzik şöleni verecek duruma gelmişti.

Canı sıkılan İngiliz askerleri, bu garip mapusane hücresinin genç ve garip konuğunu seyretmeğe, onun ağziyle çaldığı udu dinlemeğe, Onunla bir iki İngilizce lâf etmeğe geliyor, tiryakliliğini bildiklerinden ona birer cigara uzatmayı da unutmuyorlardı. Bir gün geldi ki artık Mehmet Kemal, bir sigara alıp kulağının arkasına sıkıştırmadan İngiliz askerlerine ut çalmaz olmuştu.

Hele Aydın yüzlü bir İngiliz askeri olan Robert, hemen hergün bir kez Onun yanına uğruyor, Ona bir iki cigara vererek ondan yeni bir şarkı dinliyordu:

«Bonnivard!»

«Ne var,Robert?»

«Bana biraz ut çalsana!»

«Bir cigaran varsa çalarım!»

«Al cigaranı!»

Hep böyle olurdu. Mehmet Kemal, cigarayı alıp kulağının arkasına kor, sonra uduna başlardı. Robert kimi zaman başka bir arkadaşını da getirir, iki İngiliz askeri öldüren bu genç mahkûmun nasıl tatlı bir insan olduğunu gösterir, ona bir de ut faslı dinletirdi. Onun gerçekten bir çalgı çalıyormuşcasına ağzıyla gösterdiği hüner, artık bütün kampta ün salmıştı. Gerçek ut sesleriyle buniarı ayırt etmek her babayiğitin kârı değildi.

İngiliz askerleri onun udunu dinleyerek çekilip giderken o da onların ateşiyle cigarasını yakar, sonra zincirlerini şangırdatarak sağa sola ikişer adım atar, her mahpusun yaptığı gibi sözde cigarasını tüttürerek volta vururdu. Ayaklarının uyuşukluğunu, gövdesinin tutukluğunu ancak böylece biraz olsun giderebiliyordu.

İşsizlik, çalışkan ve zeki bir insan için, hele bu insan yirmi yaşında olursa, pek cansıkıcı, pek tehlikeli ve pek korkunç oluyordu. Mehmet Kemal sonucu belirsiz bir mahpusluğun bütün işsiz - güçsüz günleri arasında cansıkıntısından kendini öldürmek kertelerinde tedirgin olmağa başlamıştı. Onun bu cansıkıntısını öldürecek hiçbir melek yüzlü umar, yoktu: Ne okumak, ne yazmak, ne de konuşmak, birisiyle yarenlik etmek! Tiryakilik kertesinde düşkün olduğu cigaraya da özlem çekiyordu. Beş parası yoktu. İşte, bundan dolayıdır ki onun içinde kabaran cansıkıntısı, yukarda da söylediğimiz gibi, kutsal dirimi koruma atılımının korkunç baskısına uğradı. O zamana dek hiç ut çalmamış olan Mehmet Kemal, bir usta utçu gibi ut çalmağa başladı. Ağızla keman çalınabilseyid bunu daha büyük bir hazla yapacaktı, yazık ki dudakları, tellerde inleyen melodileri yaratmağa ya da ruhta kaynayan o hasta müziği havaya aktarmağa hiç de elverişli değildi. Ut için bu böyle değildi. İlk günler cigarasızlıktan son kerte sinir içinde, dudakları acemi kımıldanışlariyle ilkel ut seslerini güçlükle çıkardı. Sonra yavaş yavaş bu ilkel ve acemi seslerden ustaca melodiler çıkarmağa ve gerçek ut seslerinin kıvamına gelmeğe başladı.

Gündüzleri uyuşuk, umutsuz ve karamsar olarak uyumak, ya da gökyüzünü ve çevresini seyretmekle geçiren Mehmet Kemal, akşam karanlığı bastıktan sonra, hırçın bir müzisyen kesiliyor, ölüm kampının durgun ve sessiz havasını yüksek bir ut sesinin, dinlenebilecek güzellikleriyle dolduruyordu. Her gece, birkaç saat durup dinlenmeden kendine, böyle taksimler yaratarak, müzik şölenleri veriyordu. Bu sırada hep anneciğinin çaldığı belli alaturka şarkıları yineliyordu. Bu virtüozluk süresince bütün dünyayı unutuyor, ruhunun bütün tatlı ve ezik güçlerini bu şölende hazır bulunduruyordu.

Nöbetçi İngiliz ve Hintli askerler de artık bu ut seslerinin tiryakisi olmuşlardı; dinleyebilmek için türlü biçimde onu kışkırtıyorlardı.

Mehmet Kemal, bu yüzden cigara porsiyonunu sağladığı gibi İngiliz askerlerinden en şiddetli gereksinimlerine karşılık olarak ufak tefek armağanlar da alıyordu.

Artık cigaralar teker teker değil de paketler biçiminde geliyordu. Karanlıkta bu cigaralar ateşböcekleri gibi birbirlerini kovalayarak yanıp sönüyordu.

Gündüzün, ilkbahar güneşi kampın tepesinden geçiyor, ka-

natları ısınan ve aşk hormonları çalışmağa başlayan eski dostu tarlakuşları, kâhkülerini savura savura maviliğe doğru atılıyor ve oradan Shakespeare'in aşk sonnetlerinde dediği gibi «bulutların kapısında» ince, duygulu türkülerini ahmak ıslatan yağmurlarının güzelliğiyle yağdırıyordu. Bu çok sevgili kuşlardan kimisi mapusanenin üzerinde sanki asılı duruyor, bülbülün ve kanaryanın bile kimi zaman imreneceği melodiler çıkarıyordu. Bu köylü kuşunun ötüşü Mehmet Kemal'i çığırından çıkarıyordu. O, ona bütün geçmiş yaşayışının türküsünü söylüyor gibiydi.

Bir kuğu, türkülerinin en güzellerini ölüm gününün arifesinde söyleye dursun, tarla kuşu en güzel türküsünü yalnız âşık olduğu günler söylüyordu. Kaplumbağaya bile fülüt çaldıran sevgi, tarla kuşunu en güzel aşk akrobatlıkları yapmağa da zorluyordu.

Tarla kuşunun yaşamak sevincinin ince müziğiyle çınlayan türküleri, nisan - mayıs ayları arasındaki bu ılık, çıldırtıcı havalarda son güzelliğini buluyordu. Mehmet Kemal, bu türküleri, içinde ince bir özlem damarı sızlayarak dinliyor, sonra şöyle düşünüyordu: «Ben, hiçbir vakit bu kalın dudaklarımla bu sevimli kuşun melodilerine erişemem.»

Bir gün, bu kış neden çöküp gitmediğini düşününce çok garip bir sonuca vardı. Geceleyin düşlerini, gündüzleyin hülyalarını hiç bırakmayan Asula ile Müeyyet, onun fizyolojik varlığını da büyülü bir ateşle bombardıman ediyor, onu tatlı tatlı ısıtıyordu. Evet, en sonra anladı ki kalbinin, diriminin derinliklerinde kıvılcımlar yaratan tılsımlı bir fabrika, onun ölüme karşı savaşını destekliyordu. Bu karanlık umutsuzluk ve karamsarlık dünyasında çocukluğundan bu yana kafasının bir yanına ilişip kalmış kadın, kız ve sevgi kırıntıları, çoban ateşleri gibi onun varlığının en karanlık derinliklerinde yanıyor ve ışıldıyordu. Demek ki ölüme karşı direnen biricik güç, cinsel öğelerin varlığımızda kurduğu üslerdi. Hayaline takılan pek eski bir sevgi motifi, açık - saçık bir aşk biçimi, günlerce onun için ölüme ateş edilen bir mevzi, ya da bir barikat, bir baraj oluyordu. Dünyanın en tatlı düşleri bunlar değildi de neydi?

Ölüme, şimdiye dek ancak gençlik gücüyle bir de aşk hülyalarının cinsel türleriyle ve müzikle karşı koymuş olduğunu anlayınca şaştı. Kimbilir, şu sevimli tarla kuşu da kışın korkunç ve ak hışımına belki de varlığının derinliğinde uyuyan bu tılsımlı atom fırınlariyle karşı koymuştu.

Bir gün, kamp kumandanı, avluda ut sesleri işittl. Bu orta-

lama görev adamlarından bir İngiliz subayıydı. İçeri çalgı sokulduğu için son kerte kızmıştı.

Bağırıp çağırmağa başladı. Mehmet Kemal, onu işitmiyor, bir İngiliz askerine cigara karşılığında, ut çalıyordu. Çalgı sesinin geldiği yana yönelen kumandan birdenbire çalgının sustuğunu görünce şaşırdı.

Asker gardiyanlara:

«Kim çalıyor bu çalgıyı?»

Diye sordu.

«Kumandanım, çalgı çalan kimse yok burda.»

«Ben, kulaklarımla işittiğime mi inanayım, yoksa size mi?»

«Kumandanım, kampta çalgı yoktur.»

«Peki, siz de benim gibi bir çalgı sesi işitmediniz mi, Türk çalgılarından birininkine benzeyen sesler?»

«O çalgı değildi, kumandanım. Şu genç mahkûm ağziyle çalma taklidi yapıyordu.»

«Ağzıyla mı? Ağızla hiç böyle güzel çalgı çalınır mı?»

«Çalıyor, kumandanım, isterseniz, çalsın da görün!»

Kamp kumandanı Mehmet Kemal'i biliyordu. Onu bir çok kez görmüştü. Kışın onu soğuktan öldürmek için mangalı verdiren de ondan başkası değildi. Nedir ki şimdiye dek ona salt iki değerli İngiliz askerinin katili olarak bakıyor, onu hiç te ilginç bulmuyordu. Bu kez karşısına gelince ona şöyle alıcı gözle baktı. Mehmet Kemal, uzun boyu, geniş omuzlariyle kumandanın karşısında doğrulmuştu. Kumandan, ona uzun uzun baktı. Dilenci kılığına girmiş olan bu delikanlının gözlerinde ve yüzünün güzel biçiminde aydın bir anlam parladığını görmezlikten gelemedi. Bunca çabaya karşın bir insan ruhunun koparılıp atılamadığını şaşkınlıkla görüyordu. Karşısındaki delikanlının bakışlarında hiçbir kin ve öç parıltısı yoktu. Tersine, bu gözler, insanın yüreğini eriten bir tatlılıkla ona bakıyorlardı. Bu gözlerdeki kinsizlik, belki de elinden hiç bir şey gelmeyen bir mahkûmun kadere boyun eğmiş kaygusuzluğundan başka bir şey değildi. Çünkü, bunca işkence altında kin duymamak, normal bir insanın harcı değildi. İşkence altındaki insan ruhu, ancak septik ve akıcı, dalgalanıcı güçleriyle zamanın çetin koşullarını yenmeğe çalışıyor ve atılım anına dek bu septik durumu korumanın gerekli olduğuna inanıyordu.

Kumandan, bu paçavralar ve pislik içindeki genç adamı tepeden tırnağa süzdü. Soba borusu gibi pantalonunun patlamış

dizlerinden kirden kapkara olmuş donu dışarı fırlıyor, yırtık ayakkabıları içinde kirden kararmış ayakları ve ayak bilekleri görünüyordu. Uzamış saçları ve sakaliyle berduş örneklerinden birine benziyordu. Böylece İstanbul caddelerine çıksa mutlaka onu Tophane'nin ve Tahtakale'nin berduşlarından biri sanırlardı.

Kumandan, onu böyle uzun uzun süzdükten sonra sorular sormağa başladı:

«Bu çalgıyı ağzınızla çaldığınızı söylüyorlar, doğru mu?»

«Evet, efendim.»

«Peki, bunu nasıl çalıyorsunuz?»

«Dudaklarımla.»

«Peki, niçin çalışıyorsunuz?»

Bu ahmakça bir soruya benziyordu. Nedir ki yine de bir karşılık vermek gerekiyordu.

«Cansıkıntısından gebermemek için!»

«Biraz çalınız, dinleyelim, öyleyse.»

Mehmet Kemal, güldü. Somurtmak yararsızdı. Bir dakika, çalacağı parçayı aradı, sonra başladı. Kalın ve tatlı ut sesleri hapisanenin avlusunu doldurdu. Avluda kruvazman yapan Hindularla birçok İngiliz askeri de dinliyordu. Bu virtüozluk bir iki dakika ancak sürdü. Kumandan şaşırmıştı:

«Ne de çok çalgıya benziyor!»

Diye yüksek sesle söylendi. Sonra, dönüp giderken:

«Çalınız» dedi, «zararsız bir çalgı bu.»

İlkbahar, her gün güzelliklerini artırarak ilerliyordu. Mehmet Kemal, kampın duvarlarını aşıp gelen yeni yeni çiçek kokularından ,turnaların kesik çığlıklar atarak gece gündüz maviliklerde yüzüşünden, leyleklerin yeşillikler, ormanlar, göller, ovalar ve denizler üzerinden döne döne çemberler çize çize geçişinden tarla kuşunun, artık, türkülerinin gökyüzü bölümünü bitirip tarlalardaki otlar, çiçekler, çimenler arasında kanatlarını yere sürterek eşinin çevresinde dönüşünden, baharın çok hızlı adımlarla ilerlediğini anlıyordu. Bilinmez bir yerden baygın iğde kokuları gelmeğe başladığında toprak kokusunun güzelliğini yaratan yaz başı yağmurlarını ve gökyüzünde açılan çocukluğunun en büyük ve en güzel düşler veren çiçeği Ebemkuşağın seyrederek derin derin içini çekiyordu. Gövdesinin dışını örten paçavraların sayısı ve iğrençliği arttıkça, içinde uzun egzersizler sonucunda gelişen güzelliklerin sayısı da artıyordu. Artık, doğanın en küçük, en sade varlıklarında bir güzellik, bir dostluk, bir cana yakınlık bul-

mağa başlamıştı. Taşların arasına sıkışmış küçük bir evliya otunun küçük yaşayışını büyük bir dikkat ve ilgiyle izliyor, öğle güneşinin kavurmağa çalıştığı bu zavallı, cana yakın canlıya her gün birazcık su püskürterek yaşayışını uzatmağa çalışıyordu. Arıkuşlarının, telefon telleri üzerinde yaylanarak, yanlarından bilmeyerek geçen bal arılarının üstüne korkunç bir hızla atılışlarını seyrediyor, arıların, bu uzun ve zalim gagalar içinde çektiği acıyı düşünüyordu. Bir kez, bu uzun, becerikli gagaların birisinden kurtulan çevik ve yürekli bir arı Mehmet Kemal'e doğru uçarak düşmanından uzaklaşınca arıkuşu da onun gibi yüreklilik göstererek yanına dek sokuldu ve avını kapmağa çalıştı. Mehmet Kemal ancak kalıpsız, kara, yağlı fesini sallayarak arıkuşunu koğdu. Arıyı onun gagasından kurtardı. Arı, biraz hırpalanmışsa da, sağdı. Onun dizleri üzerinde yürüyordu. Arıkuşları tatlı, çıngırak gibi sesleriyle ötüşerek uzaklaştı. Arı da uzun uzun tuvalet yaparak hırpalanan kanatlarını düzeltti. Birkaç kez başarısız uçuş denemeleri yaptı, toprakların içlnde ters dönerek yuvarlandı. Sonra, eski biçimini alan kanatlarını açarak uzaklaştı, gitti.

Güzel sesli, ötücü kuşların hepsi de göçmendi. Bunlar, insanlar, hayvanlar gibi bir yurda bağlı değildi. Onların yaz vatanları başkaydı, kış vatanları başka.

Uzun, tehlikeli hava yolculukları yapıyorlar, Afrikanın ortalarından kutuplara dek bütün topraklar, dünya bahçeleri, cennet gibi iklimler, onların vatanıydı. İnsanların ancak bir tek yurtları vardı. Onun dışına çıkan herhangi bir yurttaş, dirim hakkını bile yitirmek tehlikesiyle karşı karşıya kalıyordu. Demek ki dirimin sudan nedenlerle tehlikeye düşmeyeceği bir yurt, her insanın yeryüzü cennetinin tatarını tadacağı biricik sığınaktı. Şimdi, şu ötücü kuşlar, bir yurt düşüncesinin yanından bile geçmedikleri halde uçsuz - bucaksız bir yurt sahibiydiler. Onlar Türkiye denen bu tutsak toprak parçası üzerinde bile kendi vatanlarında ve özgürdüler. Kampın üzerinden geçen, türlü renklerle süslü bu yeryüzü vatandaşları, özgürlük içinde yüzüyorlardı. İnsan için, hele şu günlerde bir Türk çocuğu için özgür bir vatan düşü, ne erişilmez bir güzellik taşıyordu. Yabancı orduların mahmuz şakırdattığı bir vatanda özgür bir insanın gölgesi bile bulunamazdı. Burda en sudan nedenler ve sorunlar yüzünden bir yurttaşın diriml kolayca tehlikeye girebilirdi. İşte, kendi başına gelen, bunun en

açık, en yakın kanıtıydı. Demek ki dirlmin sudan nedenlerle tenlikeye düşmeyeceği bir yurt, her insanın en doğal hakkıydı. Namuslu insan, ancak özgür ve bağımsız bir yurtta yetişebilir, gelişebilir, yaşayabilirdi. Evet, her namuslu insana yeryüzünde bir yurt gerekti. Bütün huylariyle kendisini yadırgamayan ve bütün huylarını yadırgamayacağı, sevebileceği bir vatanl

Tehlikelerden kuşlar gibi kolaylıkla uzaklaşabilmek, kaçabilmek, sıvışabilmek bir insanın elinde olsaydı, böyle bir vatan usuna pek az gelirdi. Madem ki tehlikelerle her zaman karşılaşmak, bir insanın tek başına sonsuz serüveninin dünyasında bir alınyazısı sorunu olarak görünüyordu, öyleyse ona her zaman dertli başını sokabileceği, ufacık bile olsa bir yurt gerekti.

Yabancı orduların gezdiği tutsak bir yurt, balta girmemiş bir ormandaki gibi tehlikeli bir ortam yaratıyordu.

Kışın, karşıki ölüm halkalarından sallanan ölülerin sayısı azaldığı halde ilkbahar geldiği gündenberi yine çoğalmağa başlamıştı. Suçları hiçbir vakit bilinmeyen Türk çocukları, ölüm mangasının karşısında, umutsuz ya da yürekli bakışlariyle boy gösteriyor, sonra barut dumanları ve bir yaylım ateş cayırtısı ortasında başları göğüslerine düşerek kımıltısız, asılıp kalıyorlardı.

Bu durum, Türklerle işgal ordusu arasında geçimsizliğin gittikçe artmakta olduğunu gösteren bir belge değil de neydi? İşgal kumandanlığı büyük çapta bir çok Türkü Malta adasının kısır ve sıcak kayalıklarına sürmüştü. Ufak tefek değerleri de eline geçirdikçe burda harcıyordu. İşgal ordusuna karşı yapılan her türlü sabotaj, ölümle bitiyordu. Yaz gelince bu ölüm şöleninin listesi daha da artmıştı. Artık, böyle yanı başında patlayıp duran on tüfeğin gürültüsü onu tiksindirmeğe, sinirlerini yine bozmağa başlamıştı. Patlayan salt tüfekler olsa neyse, her gün karşısında temiz yüzlü, temiz bakışlı genç, yaşlı insanlar can veriyordu Mehmet Kemal, yediği ekmek gibi biliyordu kl bu ölüm kampından İstanbul halkı bütünüyle bilgisizdi. Sonra, tutulup buraya getirilen zavallılar, hiçbir vakit nereye gittiklerini, nerde öldürüleceklerini bilmiyorlardı. Onlar yitik listesine giriyor, mutlaka aileleri de nereye gittiklerini hiçbir vakit öğrenemiyorlardı. Böyle olunca, elbette, onların nereye gömüldüğünü ya da atıldığını bilen de olmuyordu.

Birkaç kez bol ve zengin yaz yağmurları geldl. Mehmet Kemal, barut ve kan kokusundan öyle iğrenmiştl ki ilk yağmur avlunun sert toprağını döğmeğe başladığında iri damlaların altın-

dan kalkan nefis bir toprak kokusu, hemen havayı en güzel çiçek kokularının güzelliğiyle doldurdu. Mehmet Kemal, eskiden beri çok sevdiği bu kokunun, duyguları, düşünceleri üzerindeki şehvete benzer korkunç ve tatlı etkisiyle kendinden geçti. Bütün yaşayışında hiçbir çiçek ve esans kokusu ona bu tatlı sarhoşluğu vermiş değildi. Sonra, güçlü bir atılımla sağnağa çeviren yağmur, karşıki duvarı ve avluyu iyice yıkayarak temizledi. Yarım saat sonra da güneşli bulutlar arasından güzel bir Ebemkuşağı doğdu. Çocukluk günlerini anarak bu güzelliğe uzun uzun daldı.

Patlayan kafataslarından duvara sıçrayan beyin parçaları ve masum insan kanları temizlenmişti. Nedir ki bu temizlik pek uzun sürmedi. Yağmurdan sonra çocuk denecek yaşta bir genç, dağınık saçları ve yırtık pırtık üstbaşıyle halkalara bağlandı. Ölüm mangası rap - rap gelip karşısında yerini aldı. Çocuğun durumu ona öyle dokundu ki elini kaldırıp ona bir selâm gönderdi. Çocuk ta şaşkın şaşkın onun haline bakıyordu. O da ona başını eğerek selâm verdi:

«Aldırış etme, arkadaş, biz görevimizi yaptık!»

Demek ister gibi bir işaret yaptı.

Sonra teğmen geldi: «fire» komutunu bir kez daha verdi. On tüfek birden patladı. Avluyu barut dumanı ve kokusu kapladı. Çocuk, hiç çırpınmadı. Küçük, cılız gövdesi, her yanından delik - deşik edilmişti. Taze bir kan, göğsündeki on delikten sızıyordu. Mehmet Kemal, her zaman olduğu gibi ateş komutu verilirken arkasını dönmüştü. Manga, uzaklaşırken istemeyerek dönüp ölüye baktı. Teğmen, bir ölüye bir de ona bakarak gülümsedi. Mehmet Kemal'in içinden korkunç bir tiksinti ve öfke yükseldi. Şu sırada bir Herkül gücüne sahip olmak, şu ölüm kampını sahiplerinin başına yıkmak için korkunç ve romantik bir istek duydu. Ne olurdu, insanoğlu, böyle çok sayılı anlarda salt birkaç dakika için ve salt çiğnenen adalet uğruna bir tanrı gücüne sahip olsaydı!..

— 4 —

Yaz, Mehmet Kemal'i hemen hemen çokça, üzmeden geçti.

Uzun günler boyunca yatıp uyuyor, kısa gecelerin yıldızlarını ya da ayışıklarını seyrederek gençlik hülyalarına dalıyordu Bu mahpusluk olmasaydı hayalinin hiçbir vakit bu kerte zenginleşemeyeceğini düşünmeğe başlamıştı. Nedir ki onun hayali bir sürekli hastanın türlü komplikasyonlarla dolu hayali biçiminde genişliyor ve zenginleşiyordu. Bilinçaltının geniş ve karanlık ambarı, içinde bulunduğu hapisaneden daha da korkunç bir hapisane biçimine gelmekteydi. Orda, yedi başlı ejderhaların her şeye ve herkese ve herkesten önce kendisine karşı pusu kurmuş beklediğini görüyordu. Ruhunda, tutulmuş, birikmiş heyecanların ve güçlerin tehlikeli hamurundan meydana gelmiş korkunç bir bombanın gömülü bulunduğunu anlıyordu.

İnsanüstü bir güçle, şu kalın pranga demirlerini koparıp parçalamak ve şu demir kapıları birer yumrukta ezerek özgürlüğe kavuşmak konusu üzerine, içindeki şeytanlar, karanlıktan başlarını uzatarak onun kulağına hiç olmayacak efsaneler fısıldıyorlardı. Nedir ki ezilmiş ayak bileklerindeki halkaların korkunç direnci, hemen aklını başına getirmekte gecikmiyordu. «Zahir, insanların böyle doğaüstü ve insanüstü güçlerle eş olduğunu düşündüğü de olurmuş! Nedir ki akıllı bir insan, yanılmamak ve her zaman doğru düşünüp doğru davranmak için arasıra İngilizler olmayınca kendi kendini prangaya vurmalıydı! «Kanatlarınıza taş bağlayın» diyen düşünür, doğrusu güzel bir söz etmiş. Ben de «Kendi bacaklarımıza ara sıra pranga vurunuz! derim» diye düşünüyordu.

Yaz günleri, böyle yarı düş, yarı gerçek olarak geçti. Mehmet Kemal, bu sıcak ve güzel günlerin böyle hızla geçip gidişine için için yanmaktan geri durmadı. Sıcacık, hamam gibi günlerin arkasından yine serin sonbahar ve ak fırtınalariyle karakış, gelmekte gecikmeyecekti. O zaman, ikinci karadüş mevsimi başlayacaktı ki artık bundan sağ çıkıp çıkmayacağını Allah bilirdi. Üstünde - başında giynek ve çamaşır diye bir nesne kalmamıştı. Nerdeyse yarı çıplak bir duruma düşmek üzereydi.

Neyseki yaz günlerinin bir şefkat gibi sıcak havası onu her yandan sarıyor, çıplak ve yoksul olduğunu kendisine unutturuyordu. Güzün ilk serin geceleri, gelmekte olan kışın kendisini bir âfet gibi kucaklayacağını şimdiden kendisine duyuruyordu. Evet, kara - kara düşünmek zamanı gelip çatmıştı. Ne yandan düşünse iş, içinden çıkılacak gibi değildi. Kendi düşünceleri, kendi güçleriyle bu belâlı yerden kurtulamıyacağını acı acı hesaplıyor, gö-

rüyordu.

Vaktiyle okuduğu bir sürü serüven romanındaki kahramanlar, içine düştükleri güç durumlardan nasıl da kolayca kurtulur, en aşılmaz engelleri nasıl da aşar özgürlüğe doğru savuşurlardı. Hele, tarihsel roman kahramanlarının bu erişilmez gücü ve becerikliliği, onu hayran etmekle beraber gerçeğin hiç te böyle olmadığını görmek gerektiğini anlıyordu. Kitap ve roman yazarları, kahramanların kalın demirleri kırışından, kalın ve yüksek duvarları aşısından ya da yüzlerce düşmanla boğuşarak hepsinin hakkından gelişinden hoşlanıyorlardı. Okuyucularının da bundan hoşlandığını bildiklerinden böyle yazmak zorunda kalıyorlardı.

O yazarlardan biri, şimdi ayaklarından şu prangalara vurulsun bakalım kazın ayağı öyle miymiş çabucak anlardı.

Eğer, kendisi, şu prangaları kıramıyorsa, şu nöbetçilerin tüfeklerini ellerinden alıp hepsini tepeleyerek burdan kaçamıyorsa Aleksandır Düma'nın ya da Mişel Zevakonun kahramanlarından daha aşağı olduğunu kanıtlamazdı bu!

Hayır, gerçek hiç te öyle değildi. Tarihte kahramanlar yok değildi. Nedir ki her zaman insan güçlerinin sınırını aşmayan işleriyle, yürekliliklerıyle tanınmış kahramanlar vardı. Ötekiler, ancak, insanı devleştiren tarihsel roman sayfalarının yalancı dünyasında bulunuyorlardı.

Mehmet Kemal, yaşayışında hiçbir değişiklik olmadan güze girmişti. Güz de çoğu zaman uysal günleriyle olduğu yerde dursa ya, ne gezer! O da koşar adım ak tipiler ülkesine doğru ilerliyordu.

Yine, ilk turna katarları, yanık çığlıklar atarak kampın üzerinden geçiyor, güneye gidiyordu. Hele geceleri, onların epeyce yükseklerden attıkları çığlıklar, sanki yıldızlardan geliyormuş gibi oluyordu. Küçük ötücü kuşlar da sürülerle geçip gidiyordu. Havada ilk kırağının genzi yakan acı kokusu duyuluyordu. Gökyüzünde artık, pamuk yığınlarını andıran kümülüs bulutları, gözükmüyor, sarımtrak sulu boya yayıntıları gibi güz bulutları, salt insanın duygularını ateşleyerek uzuyordu. Artık Mehmet Kemal, havanın renklerini, kokularını ve rüzgârların çeşitlerini biliyordu. Bu alanda eskiden kalma bir bilgisi de vardı. Şimdi, bu bilgi bir sisteme girmekteydi. Gökyüzüne dikilen gözleri, bulut çeşitlerinin ruhuna ayrı ayrı verdiği melânkolik üzüntü çeşitleri ya da renk biçimine girmiş uzak mutluluk hülyaları peşinde dolaşıyordu. Doğanın göğsünden fışkıran en küçük, en belirsiz kokuyu ve

sesi, burnu ve kulakları çabucak yakalıyordu.

Sonra, güz yağmurları, sürekli, karanlık günler boyunca yağmağa başladı. Gövdesinde zincirlerini sık sık şangırdatmağa yol açan kımıldama gereksinimi de başgösterdi.

Ruhunun ölgün yüzünü değiştirecek ve süsleyecek hiç bir güzel olay geçmemişti. Ölü günler, yuvarlanarak gidiyordu. Yağmur, damlarda, karşıki ölüm duvarının üzerinde ve avludaki su birikintilerinde sıçrayıp duruyordu. Karadenizin karanlık ufuklarından devrilerek gelen bulut yığınları, kampın yükseklerinden hışmını, hıncını ve şiddetini boşaltarak bilinmez yerlere doğru geçip gidiyordu.

Mehmet Kemal, bugünlerin öldürücü üzüntüler, sıkıntılarla dolu şiddetini hiçbir vakit böyle güçlüce duymamıştı. Doğa güçlerinin kör gidişatı ortasında yarı çıplak ve yalnız başına bir insanın duyacağı bütün acıları şimdi bütün benliğiyle duyuyor ve anlıyordu. Tevfik Fikret'in «Yağmur» şiirini ve onun eğlenceli uyumunu anıyor, kimi parçalarını ezberden okuyor ve bu yağmurla bir şehrin sıcacık odalarından seyredilmiş olan o yağmur arasındaki korkunç ayrımı çok iyi anlıyordu.

Doğa ortasında yalnız kalmış bir insanın başına yağmakta olan bu güz yağmurları, aynı zamanda öldürücü bir güç de taşıyordu.

Bunların yavaş, durgun bir yağış temposu vardı, ama, ağulu, öldürücü güçleri, yavaş yavaş yaşamağa hevesli, ama yuvasız kalmış her türlü canlıya işliyor, onları yok ediyordu. Bu olay, bu yağmurların karanlık perdesi arkasında geçtiğinden hiç kimse ayırt edemiyordu. Nedir kl bütün bu zavallı canlıların, yok olurken çıkardıkları acı inilti lerle çığlıkları, doğanın bu korkunç dramını Mehmet Kemal, çok iyi duyuyor ve anlıyordu. Kendi varlığının da bir sınav geçirdiği bugünlerde bu küçük ve korunaksız canlıların, içinde bulundukları tehlikeyi de daha derinden seziyordu.

Cırcır böceklerinin yaz türküleri kesilmişti. Şimdi, onların, duvarlardan yukarı uyuşuk uyuşuk tırmanarak sokulacak bir delik aradığı görülüyordu.

Sonra, bu cansıkıcı yağmurlar, birdenbire kesildi. Havalar, pastırma yazının umulmaz tatlılıklariyle doldu. Bütün sineklerle böcekler ölmüş, yaz havalarını çınlatan küçük hayvanların sazları, vızıltıları dinmişti. Tertemiz pastırma yazı güneşl, güney gökbiltimi üzerinde parlıyor. Mehmet Kemal'in uyuşmuş kaslarını,

kemiklerini sonsuz bir iyilikle ısıtıyordu. Kedilerle köpeklerin ilk yaz güneşinde geçirdikleri tadına doyulmaz baygınlıkları o da taa iliklerinin içinde duyuyor, bir kez daha doğanın babacanlığına hayran oluyordu.

Yırtık, patlak ot minderin üzerine uzanarak kalın zincirleriyle birlikte ısınıyor, kafasının içinde sıcacık gençlik hülyaları bir kedi sokulganlığıyla kımıldanıyor, sürtünüyor, dolaşıyordu. Gözkapaklarının üzerindeki okşayıcı pastırma yazı güneşi, onu hiç tedirgin etmiyor, sarı bir aydınlık, ruhuna dek yayılıyor ve içindeki genişliklerde mutlu bir müzik yaratıyordu.

Gardiyan Robert'in sesi, birdenbire kulağının dibinde çınlayarak bu zengin düş, ışık ve renk dünyasını param parça etti:

«Bonnivard!»

Mehmet Kemal, yerinden doğrulmadan gözlerini açarak Robert'i gördü. Genç askerin yüzü şefkat dolu gibiydi.

«Ne var, Robert?»

«Kalk da doğru otur.»

«Neden? Bu da yeni bir buyruk mu yoksa?»

«Yok canım. Büyük bir İngiliz kumandanı burayı denetlemeye geliyor.»

«Kim bu büyük kumandan? Hem artık benim için yeryüzünde büyük, küçük hiçbir şey yok. Yok olmakta olan bir insan, kendi öz acısından daha büyük bir şey tanımaz dünyada.»

«Bonnivard! Dinle! Belki onun gelişi senin için hayırlıdır. Seni bu kötü durumda görürse belki affeder, çünkü yetkisi vardır.»

«Kimdir bu önemli adam, Allahaşkına? Herhalde İngiltere Kralı Edward hazretleri değil ya? Lloyd George mu yoksa? Ha, sen kumandan demiştin, değil mi?»

«General Harrington! İngiliz İşgal Orduları Kumandanı!»

«Eh! Epeyce önemli bir adam. Ama, onun bana iyiliği dokunamaz. O, beni mutlaka öldürtür. Benim hâlâ yaşadığımı görürse mutlaka öldürtür.»

«Yine de sana bir iyiliği dokunacak gibi geliyor bana.»

«Robert! Ben öyle insanlıktan çıkmış bir durumdayım ki belki beni karşıki duvarda temizletmeyi daha uygun bulur. Böylece İngiliz adaletinin korkunçluğunu kimseye göstermemek için bunu yapmak zorundadır. Beni, sonra tehlikeli bir tanık olmayayım diye bir mikrop gibi temizletmek ister.»

«Hiç sanmam! Sizin başınızdan geçen kazanın içyüzünü biz biliyoruz. Bunu herhalde Harrington da bilir. Sonra sizi bir türlü kurşuna dizemeyişleri bu yüzden değil mi? Gerçi, bugünkü durumunuz, size hadden aşırı sert davranıldığını gösteriyorsa da yaşamak, soluk almak, yine de bir şeydir, değil mi?»

«Evet, o yandan talihli sayılırım. Çıkmayan canda umut var, demişler.»

İyi yürekli İngiliz askeri, teftişe hazırlanmak üzere savuştu. Bahçede karşılıklı gidip gelen Hinduların dönüşleri daha sert, daha cakalı oluyor, birleşen topuklarının sesi havayı döğüyordu.

Mehmet Kemal, Robert'in vermek istediği umudun bütün bütün boş olduğundan kuşku etmiyordu. Onun içinde, bütün felâket görmüş ve bu felâketler, yaşayışında sık sık yinelenmiş olan insanlarda olduğu gibi, olumsuz bir düşünce yer etmeğe başlamıştı.

Doğanın korkunç şefkatine bırakıldığı gündenberi bir yıl geçmişti. Bu süre içinde ölmemiş olması, belki General Harrington'u kızdıracak, kumandan, hemen onun kollarının halkaya geçirilmesi için bir dakika bile düşünmeden karar verecekti. Kafasına takılan bu kaygu tohumu, filizlenmeğe, boy atmağa başlamıştı.

Böyle uzun süren bir azap ve işkenceden sonra yaşamayı hak etmişken ölüme gönderilmesi belkisi, onu yeniden isyan ettirmişti. Kaslarının içinde yer - yer ispazmozlar oluyor, hava, sıcak olduğu halde dişlerinin birbirine çarpmasını bir türlü önleyemiyordu.

General Harrington şu sırada ona, yaklaşan bir tehlike gibi görünmeğe başlamıştı.

En sonra, işi oluruna bırakmanın daha doğru olacağını düşünerek rahatladı. Gövdesini sarsan spazmozlar durdu. Korkunun, ölüme yararı olamayacağını kendi kendine üstüste söyleyip duruyordu. Nedir ki genç dirimine acımadan da edemiyordu. Buraya yirmi yaşında gelmişti. Şimdi, yirmibir yaşını doldurmuştu. Şakaklarındaki aklar, son günlerde birkaç tane daha artmıştı. Bunu cebinde sakladığı küçük bir ayna kırığıyle görüyordu.

Öğleye doğru dışarda birkaç otomobil homurtusu işitildi. Beş dakika sonra avluda ince uzun boylu, sarışın, mavi gözlü küçük dik bıyıklı ve göğsü nişanlarla süslü bir İngiliz generali, arkasında subaylardan bir demetle göründü. Anlaşılan bu ünlü idam yerini ilk kez görüyordu. Halkalara dikkat ve ilgiyle bakıyordu. Yüzbaşı Bennett'in Kroker otelindeki işkence zindanı ile

bu ölüm kampının kurşun cıvıltılariyle çınlayan avlusu, görmese bile bu güçlü kumandanca çok iyi biliniyordu.

General Harrington, konuşmadan yürüyor, salt dikkatle bakıyordu. Mehmet Kemal'in bir duvarı ayazdan hücresinin önüne gelince durdu. Mehmet Kemal, zincirlerini şangırdatarak doğruldu. Giynekleri ve çamaşırları lime lime üzerinden akıyor, saçları, taş çağı insanlarınınki gibi omuzlarına dökülüyor, kalıbını yitirmiş olan fesi bu bol saç kümesinin tepesinde kalıyordu. Kumral sakalları, yüzünü temelli örtecek gibi büyümemişti. İsyan eden acı bir melânkoli ile dolu gözleri, kaygusunu belli etmeden generalin soğuk, çelik mavisi gözlerinin içine bakıyordu. Generalin ona büyük bir ilgiyle baktığı görülüyordu. Mehmet Kemal, onun bu ilgisinin türünü anlamak için yüzündeki soğuk maske üzerinde belirecek çizgileri büyük bir sabırsızlıkla bekliyordu. Öteki İngiliz subaylarının ilgisi de büyüktü. General Harrington, bir dakika Mehmet Kemal'e baktıktan sonra müdüre:

«Bu mahkûm kimdir ve neyin nesidir?»

Diye sordu. Hapisane kumandanı:

«Yüksekkaldırım'da iki İngiliz askerini öldüren delikanlıl»

«Haa! Şu mu? Anladım. Yalnız, bu pek ayıp! Ne zamandanberi yatıyor bu adam burda?»

«Tam bir yıldanberi!»

«Kış - yaz hep aynı yerde mi yatırdınız bunu?»

«Evet, verilen buyruğa göre!»

«Bu kılıkla mı?»

«Evet! Verilen buyruğa göre!»

«Böyle yataksız, battaniyesiz mi?»

«Evet, verilen buyruk üzerine!»

«Aferin bu Türk'e doğrusu, görülmemiş bir sınav geçirmiş!»

Bu kez doğrudan doğruya Mehmet Kemal'e ünledi:

«Delikanlı» dedi, «doğrusu şu çelik gibi gövden ve dirençinle İngiliz adaletini utandırdın.»

Kamp Kumandanına:

«Hemen, şimdi, bu delikanlı serbesttir» dedi. «Şimdi, işlemini yapıp onu serbest bırakın. Nereye isterse gidebilir.»

Yine Mehmet Kemal'e:

«Ne yapalım, genç adam, çoğu zaman öç alma duygusu adalet duygusunu gölgeliyor» dedi.

Harrington, avluda uzaklaşırken Mehmet Kemal, ömrünün en büyük sevinci içinde kalbi duracakmış gibi bir baygınlık duy-

du, sonra ot mindere çöktü, hıçkırarak ağlamağa başladı.

Robert, bu sırada, elinde pranga kilitlerinin anahtarlariyle koşarak geldi. Anahtarlar, kilitler içinde son kez döndü. Ayaklarının bileklerinden çıkarılan demirler, beton üzerinde çöreklenerek öldürülmüş dev bir engerek yılanı gibi kımıldamadan kalakaldı.

Sonra, Mehmet Kemal, yavaşça ayağa kalktı, bir iki dakika ayakta dikilip durdu. Ayakları öyle yeğnikleşmişti kl kendisini aydaki ilk insanlar gibi boşlukta uçacakmış sanıyordu. Yürüyüş dengesini bulabilmesi için uzun egzersizler yapması gerekiyordu. Ufacık bir adım atmak için uzattığı ayağı yarım metre havaya kalkıyor, avludaki İngiliz askerlerini güldürüyordu.

Robert gülerek boşuna:

«Yürü, Bonnivard, yürü, serbestsin!»

Diye bağırıyordu.

«Sen bilmiyorsun, Robert, ben şimdi. Welles'in aydaki insanlarından birisi gibiyim. Demirlerin, alıştığım ağırlığı gidince ayaklarımı azıcık kımıldatsam uçuyor gibi oluyorum.»

Robert, ona ylnelemekte zevk duyuyor gibiydi:

«You are free, Bonnivard, you are free!»

«Serbestim, evet, serbestim, ama, serbestlik içinde yürüyüşümü yitirmişim ben, anlamıyor musun?»

Yerde engerek düğümü gibi kıvrılmış yatan demir halkalara hem tiksinti hem de şefkatle baktı. Onlar, hem kendisinin özgürlüğünü bukağılamış, hem de ona en candan arkadaş olmuştu. Ama, ne de olsa melün nesnelerdl onlar!

Direncinl toplayarak zincirlerinin eskiden uzanabildiği sınırdan bir iki adım dışarı attı, kendine güven geldi; bir iki adım daha attı. Şimdi, pastırma yazının bütün sıcaklığiyle ısıttığı avlunun ortasındaydı. Halkalara doğru elinde olmadan birkaç adım ilerledl. Robert, ne yapacak diye gülümseyerek ve ilgili gözlerle on bakıyordu.

«Haydl, Bonnivard» dedi, «o kapıdan çıkılmaz. O kapıdan başka yerlere gidillr. Kapı, bu yandan!»

Bunun üzerine, Mehmet Kemal, bir düşten uyanır gibi kafasındaki bütün karadüş karanlıklarını silkip atmağa çalışarak Robert'in ardınca yürüdü. Almanların kaz adımı dediği askerce yürüyüşe benzer bir yürüyüşle, bacaklarını kalçadan atarak yürürken kendini bütün direnciyle kontrol etmeğe de boşuna uğraşıyordu.

Kâğıtları düzenleninceye dek kalemde oturdu. Sonra, kampın dışına çıkması için serbest bırakıldı. Robert, onu cümle kapısın-

dan dışarı yolcu ederken kimsenin görmemesine dikkat ederek eline askerlik harçlığından birkaç kuruş sıkıştırdı.

«Bunları al» dedi, «biliyorum bir tramvay paran bile yok. Bonnivard! Hükümetler, birbirlerinin düşmanı olabilirler, ama sen ve ben birbirimize düşman olamayız. Bireyler birbirine düşman değildir. Ben, İngiliz İşçi Partisindenim. Biz de burda görev yapıyoruz. Goodby Bonnivard!»

Bunu söyleyerek hararetle onun elini sıktı. Mehmet Kemal bu sıcakkanlı, iyimser ruhlu, düşünen bir kafa sahibi olan genç İngiliz'de sömürgeci İngiliz tipinden çok ayrı bir ruh bulduğundan ona yüreğinden minnet duygusu taşarak baktı. Çil paraları cebine indirerek serbest insanların kaygusuzca yürüdüğü bir sokağa saptı. Ana caddeye çıkınca kendisine korkulu gözlerle bakan birçok insanın bakışlarındaki anlamı yakaladı ve buna sonsuz üzüldü. Demek ki üstünün, başının saç ve sakalının bu berbat görünüşü halkı ürkütüyordu.

Demek ki bu kılığıyle onu tehlikeli bir berduş, bir serseri sanıyorlardı. Kime dert anlatabilirdi? Nereye gideceğini bilmiyordu. İstanbul yolu onu ürkütüyorsa da ilk yakın umutları, karısı Asula ve paraları ordaydı. Anadolu toprağına ayak basmışken yürüyerek İzmit'e dek gitmeyi, Anadolu'nun içerlerinde Amasya'ya gidebilecek bir yol bulmayı düşünüyordu. İstanbul, tuzaklarla doluydu. Evet, en iyisi, yayan, düşe kalka, hanlarda sabahlayarak, köylere sığınarak Anadolu'nun temiz topraklarına doğru ilerlemeliydi. Orda Türk ordusuna katılıp her türlü zinciri kırmak için çalışmalıydı. Evet, bundan sonra ancak böylece yaşayışının, soluk alışının dünyada bir anlamı olacaktı. Kararını vermişti. İstanbul'u arkasına alarak Anadolu yönünde henüz düzensiz olmakla beraber uzun adımlarla ilerlemeğe başladı. Kıyı yolunu izleyerek ilerleyecek, ilerleyecekti. Evet, bağımsızlıktan, özgürlükten başka her şey boştu. Hızlı hızlı yürüyordu. Solundan İstanbul'a doğru geçen bir tren, uzun ve hırçın düdük sesleriyle bağları, bahçeleri çın - çın öttürüyordu. Ah, cebinde birkaç kuruşçuğu olsaydı bu korkunç ve tehlikeli yerlerden ne çabuk uzaklaşır, kutsal Anadolu toprağına ne çabuk erişirdi.

Elleri pantalonunun cebinde doğuya doğru acı acı düşünerek ilerlerken karşıdan öğretmenlerinin yönetiminde çift sıra olarak bir ilkokul öğrenci topluluğunun geldiğini gördü. Bir şarkı da söylüyorlar, alınları yukarda ayaklarını rap - rap yere vurarak ilerliyorlardı. Yanından geçerlerken söyledikleri şarkıyı iyice anladı:

Ey vatan gözyaşların dinsin yetiştik çünkü biz!

Bu şarkının derin anlamı onu birdenbire çarptı. Durdu, yinelenen şarkıyı gözleri yaşararak dinledi. Çocuklar, geçip gitmişti. Arkalarından bakarak onların durmadan yinelediği şarkıyı can kulağiyle dinliyor, gözlerini perdeleyen yaşlar arasından hıçkırarak çocukları seyrediyordu. O, bir yıldır yurt denen cennetin özlemini çekiyordu. Okul çocuklarının bu şarkıyı korkusuzca söylediği şu cadde demek o özlediği yurdun bir parçasıydı. Çocuklar, bunu haykırıyordu. Göğsü, bir yıldır yitirdiği insanlık gururunun havasiyle doldu. Bir yurda giren her yabancı, ilk kez insanlık gururunu öldürüyor, insanı paslı zincirlerin dostluğuna inandırıyordu. Bir yıldır, düşman askerlerine ağziyle ut çalarak cigara alan kendisi değil miydi? Yemeğini veren de onlardı. Bunu yemeğe katlandıktan sonra şaklabanlık yaparak cigaraya kavuşmak isteyişi de ne iğrenç bir davranıştı.

Dönüp ölüm kampının barakalarına bir daha baktı. Kulelerinde makinalı tüfekler yuvalanmıştı. Bunların başında Hintli Sih askerleri dikiliyordu. Barakaların kapısı önünde iki Hintli nöbetçi de tüfeklerini sopa gibi omuzlarına atmış, çaprazlama gidip geliyorlardı.

Dışardan suspus olmuş görünen bu yapıların içinde yurt özlemini ateş biçimine getiren bir yabancı zulmünün yuvalandığını bu caddeden geçenler, hiçbir vakit anlayamazlardı.

Yine, çocukların arkasından baktı. Artık sesleri çok uzaktan geliyorsa da onun kulaklarında «ey vatan» sözü çın - çın çınlıyordu. «Evet, vatan! İşte bu zincirlenmeğe çalışılan vatanı Anadolu'da Mustafa Kemal ve arkadaşları, Türk halkının başında canlarını dişlerine takarak kurtarmağa çalışıyorlardı. «Ah, ben de aralarına karışabilsem, ben de bu kutsal topraklara ayak basan alçaklara birkaç kurşun olsun atabilsem! Atabilsem de ondan sonra ne olacaksa olsa!» diye düşündü. İzmit'e doğru yürümekle İstanbul'da varlığını düşündüğü iki olanağı bir kez daha yoklamak arasında ufak bir ikircik geçirdi. «Ey vatan» diye haykıran çocuklar, onun paçavraya dönmüş olan moralini düzeltmiş, ona savaşma, boğuşma, doğruya ve âdil olana doğru gitme duygusunu aşılamıştı.

İstanbul'da bıraktığı güzel karısı Asula'yı bir yıl boyuna düşünmüş, onun güzelliğinin hayalini kullanarak nice umut sarayları kurmuştu. Gerek ona gerekse Amasyadakilere bir haber uçu-

ramamak olanaksızlığının verdiği üzüntü, onun yüreğinde kahpe bir kanser gibi işleyip durmuştu. Ne var ki 1921 yılının bu soğuk gününde İstanbul'a gidip Asula'yı aramak ve dedesinin dükkânından alacağı kiraya kavuşabilmek, şimdilik iki güçlü olanağa sahip olmak demek olduğu halde ayakları bir türlü İstanbul yönüne gitmek istemiyordu. Ordan iyice yılgındı. En sonra korka çekine İstanbul'a gidip karısını arama kararını verdi. Tren istasyonuna giderek bir üçüncü mevki bilet aldı. Sosyalist Robert'in cebine koyduğu birkaç kuruş harçlık, işte ilk olarak yardımına koşmuştu. Tren sıcaktı. Kimsenin yanına oturmayı göze alamadığından bir yanda dikilip durdu. Haydarpaşa'dan da vapura binerek İstanbul'da indi. Doğruca Galata'daki dükkânın kiracısına koştu. Adamcağız, bu güz ölmüştü. Kendisiyle görüşebilecek hiçbir sorumlu kişi yoktu. Ordan elleri boş, Beyoğlu'ndaki pansiyona koştu. Pansiyon sahibi kadın, onu görünce kapıyı yüzüne çarparak içeri kaçtı. Onun Tophane'deki Kılıç Ali Hamamı'nda barınan esrarkeş ve eroinmanlardan biri sanmıştı.

«Gidiniz bu kapıdan yoksa, şimdi polis çağırırım!»

Diyen kadıncağıza kendisinin Asula hanımın kocası Mehmet Kemal olduğunu bağırarak anlatmağa çalıştı. Kadın, yine de kapıyı güvensizlikle açtı:

«Peki, siz nerdeydiniz şimdiye dek? Hem üstünüz başınız ne böyle?»

Başından geçen kazayı üstünkörü özetledi. O zaman, kadın onu içeri alarak Asula'nın öyküsünü anlattı. Genç kadın, Mehmet Kemal'in yitiklere karışmasından deliye dönmüş, başvurmadığı yer kalmamıştı. Gece gündüz ağlamaktan gözleri şişmiş, ne yapacağını şaşırmıştı. Yine de okula gidip geliyor, okuldan her dönüşte madama kocasının dönüp dönmediği soruyordu. Birkaç ay bu biçimde yaşadıktan sonra kocasından umudu kesince başını alıp Anadolu'ya gitmek zorunda kalmıştı. Ermeni madam, ona bir zarf içinde gözyaşlariyle ıslanarak yazılmış olduğu ilk bakışta anlaşılan bir mektup bulup getirdi. Mektup kısaydı. Şöyle yazıyordu: «Mehmet'im, nerelerdesin? Seni aylarca bekledim. Yaşadığını bilsem seni mahşere dek beklerim. Ne yazık ki bir kazaya kurban gittiğini sanıyorum. Ölmüş olsan ölünü morgta bulurdum. Hemen hergün oraya uğradım. Oraya da gitmemiştin. Peki, nerelerdeydin? Yer yarıldı da içine mi girmiştin? Bu, nasıl iştir, Mehmet'im? En mutlu olduğumuz bir zamanda feleğin bize reva gördüğü bu iş, hangi adalete sığar? Artık, yaşadığından

umudum kalmadı. Bu yüzden burda tek başıma yaşayamayacağım. Okuldaki görevimden çekildim, yarın Anadolu'ya doğru yola çıkacağım. Eğer büyük tanrı, seni yaşatıyorsa ve bir gün çıkıp gelirsen beni Anadolu'da babamın evinde ara. Eğer sağ salim çıkıp gelirsen bir de güzel çocuğumuza rastlayacaksın. Senden bir çocuğum olmasını nasıl da istemiştim. Karnımda çocuğunu taşımanın mutluluğu da olmasaydı çoktan kendimi öldürürdüm. Tanrı, yaşıyorsan seni korusun, sevgili Mehmet'im!

Seni candan seven birlcik karın
Aslle!»

Mehmet Kemal, mektubu okuyup bitirdikten sonra acıyla elinde buruşturdu. Sonra iki elini yüzüne kapayıp hıçkırarak ağlamağa başladı. Yaşlı Ermeni kadını da kendini tutamayarak mendilini gözlerine kapadı.

En sonra, hıçkırıkları dinen Mehmet Kemal, ayağa kalktı:

«Sizi çok rahatsız ettim, madam, Allahaısmarladık»

Diyerek kapıya yöneldi.

«Herhalde karnın açtır, evlâdım. Otur da sana ufak bir yemek filân çıkarayım.»

«Çok teşekkür ederim, madam. Bu durumda hiçbir şey yiyemem. Kahpe bir dünyada yaşıyoruz. Bir gün, bu savaşlar da sona erecek, bütün yeryüzü insanları da kardeş olduklarını anlayacak, birbirlerine bu kerte çok acı çektirmek ilkelliğinden kurtulacaklar. İşte, Anadolu'da milyonlarca insanın, hıristiyanın, müslümanın başını yiyecek kanlı bir oyun oynanıyor!»

Son sözlerini söylerken demir kapıyı çarparak caddeye fırladı. Akşam oluyordu. Hava soğuk olmasına soğuktu. Yine de caddelere kolkola girmiş, mutlu görünüşlü sayısız genç insan püskürüyordu.

Kalyoncu Karakolunun önünden geçerek Tepebaşına doğru yürüdü. Ordan Yüksekkaldırıma yöneldi. Bir yıl önce iki yaramaz İngiliz inzibat erini öldürdüğü yerden dişlerini sıkarak geçti. Karaköye indiğinde bir kararsızlık içine düştü. Bu kılıksızlığı yüzünden İstanbul'dan hemen ayrılıp ayağını Anadolu toprağına basmak istiyordu. Üçüncü mevki bir vapur bileti alarak Kadıköy'e geçti. Artık Anadolu toprağındaydı. Kendini yarı özgür duyuyordu. Cadde boyunca kalabalığa karışarak rastgele yürüdü.

Bostancı ölüm kampı, pek çok güzel düşlerini öldürmüşse de onda yangınlı bir yurt ve özgürlük özlemi yaratmıştı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

— 1 —

Mehmet Kemal, İzmit - İstanbul hattında işleyen vapurun kazan dairesinin demir duvarlarına sırtını dayamış, ısınıyor, bir yandan da hafiften kar serpen sümbül renkli havayla koyu kurşun renkli İzmit körfezini seyrediyordu. Üzülüyordu. Kafasından kara düşünceler bulut bulut geçiyordu. Anadolu'ya geçmek, bu kutsal toprağa derinlemesine girmek isteğinin karşısına hiç aklına gelmedik engeller çıkmıştı. Bir kez yol parası, yiyecek parası, yatacak parası yoktu. Üstü başı perişandı. Tanrı misafiri olarak başvurduğu her yerde bayağı dilenciden daha tuhaf ve kuşkulu karşılanıyordu. Birkaç yerde polis kendisinden kuşkulanmış, karakollarda günlerce dert anlatmak zorunda kalmıştı. Bostancı ölüm kampından affedilerek «tahliye» edildiğini bildiren belge ile nüfus kâğıdı bile kendisini kuşkulu bir kişi olmaktan kurtaramamıştı. Bostancı İngiliz hapisanesiyle yapılan resmî haberleşmelerden sonra kurtulabiliyor, ondan sonra yeni bir yapışkan ökse otuna basıyor, orda da bir süre kurtulmak için bocalıyordu. Onunla pek çok kimse türlü nedenlerle ilgilenmişti. İstanbul hükûmetine bağlı Türk polisi, onu hırsız, berduş olarak yakalıyor, bundan bir şey çıkmayınca yine İstanbul hükûmetinin siyasî polisi onu bir Kuvayı Milliyeci olarak inceletiyor, en sonra Bostancı kampından gelen yazılarla kurtularak yayan İzmit'e doğru ilerliyordu. Hapisaneden kurtulduğu gün İstanbul'a gitmekten öyle korkmuştu ki biricik kurtuluş ufku olarak Anadolu'yu seçmişti. Nedir ki yollarda başına gelen yeni belâlar ona bu yolların da bir o denli tehlikelerle dolu olduğunu anlatmıştı. Türkçesi, hiç kimse ona inanmıyordu. İstanbul hükûmetinden yana olanlar, onu kılık değiştirmiş bir millici olarak görüyor, milliciler de ona İstanbul hükûmetinin ya da doğrudan doğruya İngilizlerin bir casusu gözüyle ba-

kıyordu. Elindeki «tahliye» kâğıdı bile İngilizlerin bir düzenbazlığı olarak görülüyordu.

Mehmet Kemal, her önüne gelenin kendisini sorgu yağmuruna tutarak türlü yollardan tehdit etmesine aldırış etmeyerek tam bir aylık bir yayan yolculuktan sonra İzmit'e varabilmişti. Dişini sıksa birkaç günde alabileceği bu yol, moralini berbat etmişti. Yine de bir kez İzmit'e varmayı aklına koymuştu. Ordan ötede Kuvayı Milliyeciler vardı. Bir kez onlara karıştı mı artık bu tehlikeli İstanbul yolculuğu da tatlı bir serüven olurdu.

Daha ilk baştan anlamıştı ki ona böyle korkunç ve tedirgin bir yolculuk yaptıran şey, okumuş bir insanın sırtından dökülen bu paçavralaşmış mel'ûn giyneklerdi. Okumamış, halktan bir yoksul kimse için bu yayan yolculuk, hiç te bu kerte tehlikeli olamazdı.

Mehmet Kemal, gündüz yolculuğunu daha tehlikeli bulduğundan gündüzleri bir fundalıkta şekerleme kestirerek geceleri yürümeyi denemiş, bunda da daha büyük tehlikeler olduğunu anlamıştı. Bir gece Hereke yakınlarında İngiliz askerlerinin eline düşmüş, elindeki «tahliye» kâğıdını göstererek yirmi dört saatlık bir bekleyişten sonra zorla kurtularak yine yola düşmüştü. Bir gün bir fundalık sırtta uyurken birdenbire başucunda sesler duymuş, gözlerini açınca göğüslerinde ve bellerinde çapraz fişeklikler, kemerler ve ellerinde kız gibi mavzerler bulunan dört, beş kişi görmüştü. Bunların arasında çok sert ve korkunç yüzlü ufak tefek, kocaman kara sakallı bir adam da vardı. Ötekiler ona kaptan diyorlardı. Mehmet Kemal bunların Küçük Arslan çetesinden birkaç kişi olduğunu elbette bilemezdi. Küçük Arslan Mehmet Kemal'in elindeki belgeyi görünce hemen durumu kavradı. O, orasını çok iyi bilenlerdendi. Eğer, Küçük Arslan'la Büyük Arslan ve adamları da İngilizlerin eline düşseydi gidecekleri yer doğruca orasıydı. Nitekim, İngilizler, ihanetler sonucunda bunlardan kimisini yakalayıp orda kurşuna dizmiş ve cesetlerini yok etmişlerdi. Küçük Arslan, Mehmet Kemal'e inandıktan sonra onu Kuvayı Milliyecilere teslim ederek İzmit'e dek göndermenin yolunu bulmuştu.

Mehmet Kemal, Kuvayı Milliyeci yuvalara teslim edildikten sonra daha hızlı yolculuk ederken Büyük Arslan — Küçük Arslan çetelerinin serüvenlerinden çokça söz edildiğini işitmişti. Hele Mustafa Kemal'in kendi emriyle buralarda çalışmağa gönderdiği erkek güzeli ve yiğitler yiğiti Yahya Kaptanın kahpe bir jandarma

subayının kurşunlarıyle öldürülmüş olduğunun destanı yanık yanık anlatılıyordu. Mehmet Kemal, kendisine bunları büyük bir gururla anlatan temiz ve saf insanları büyük bir sevinçle dinliyor, onu da kendilerinden saymalarından sonsuz bir mutluluk duyuyordu. Demek ki bu bahtsız memleket, salt Beyoğlu'nun Yüksekkaldırımı ile Bostancı'daki ölüm kampını kapsamıyordu. Kendi acılarını ve çektiklerini anlayan sayısız insan vardı. Bunlar, bu kara günlerin çabucak geçmesi için arı gibi çalışıyorlardı.

Mehmet Kemal, ilk büyük Anadolu şehri olarak İzmit'e ayak basar basmaz yine zincirleme bir sürü zorlukla karşı karşıya gelmişti. İlk önce Süleyman Şefik Paşanın kurmuş olduğu Kuvayı İnzibatiye kanunlarının eline düşmüş merkez kumandanlığında, pis nezarethanelerde birkaç gün demlenmiş, sonra elindeki belgeye karşılık geldiğinden kurtulmuş, yine İngilizlerin eline düşmüştü. Nedir ki onların elinde daha az kalmış, salıverildiğinde büsbütün şaşkın bir durumda şehrin kuşkulu ve tehlikeli havasında boğulacak gibi olmuştu. İzmit'in biraz ötesinde Kuvayı Milliyecilerin cephesi başlıyordu. Bu yüzden o yana gidecek herkes ilkin Kuvayı İnzibatiyecilerle İngilizlerin barajına çarpıyor, ötede de Kuvayı Milliyecilerin kuşku kalburu başlıyordu. Ordan öteye elenerek geçmek de çetin bir işti. Kahvelerde konuşulanlardan böyle anlaşıldığı gibi Küçük Arslan çetesinden de bunları dinlemiş ve aklında tutmuştu. Bu yerler de Mehmet Kemal için içinde bulunduğu bölge gibi tehlikeliydi. Bir tanığı, önemli bir belgesi bulunmayan herkes casus işlemi görüyor, tehlikeye düşüyordu. En sonra, çaresizlik içinde yeni bir karar verdi. İstanbul'a dönecek tıbbiyeye başvuracak, pek az tanıştığı okul arkadaşlarını bulacak, onlara sığınacak, dedesine mektup yazarak başından geçenleri anlatacak, ondan para isteyecekti. Nedir ki dedesinden para gelinceye dek başını bir yere sokması, sığınması gerekiyordu. Bu kararı, hapisaneden çıkar çıkmaz neden vermediğine şaşıyordu. Şimdiye dek çoktan Amasya'dan para gelir, geçip oraya gidebilirdi bile. Demek ki bu korkunç kamp işkencesi, onun gözünü adamakıllı yıldırmış, mantığını gerçeğin sınırlarından dışarı atmıştı. İstanbul - İzmit yolculuğu, demek ki sarsılmış, çerçevesini dağıtmış bir gerçek duygusunun harabeleri arasında ve bir karadüş'ün yarı karanlığı içinde yapılmıştı. İstanbul - İzmit yolunun zincirleme tehlikeleri, usunu başına getirmişti. Bu aydınlığa kavuşunca, ilk iş olarak İzmit Belediyesine başvurdu. Parası olmadığını söyleyerek kendisini vapurla olsun İstanbul'a gönderme-

lerini diledi. Belediyecilerin yardımıyle bu küçük vapura binebilmiş olmak onu çok sevindirdi. Yayan İstanbul yolunu bir daha göze alsa bile yolda başına gelecek okkalıca bir belâ bu kez iflâhını kesebilirdi. Berduş kılığındaki bir adamın yayan yolculuk yapmasının, hele böyle bir zamanda ne korkunç bir serüven olduğunu deneyerek anlamıştı.

İzmit'te saçını sakalını traş ettirmiş, genç ve aydın yüzünün tatlılıklarını meydana çıkarmıştı. Yalnız, üstünü başını derleyip toplamanın yolunu bulamamıştı. Hamamda bir yıllık kir ve pasaklarını dökerek bayağı kazanın mermerlerini karartmıştı. Hamamcı bile ilkin onu berduş diye içeri almak istememiş, yalnız hikâyesini dinleyince hem onu bedava yıkatmış, hem de dongömlek vererek cebine de birkaç kuruş harçlık koymuştu. Şimdi, gövdesini de ruhu gibi hafiflemiş duyuyordu. İstanbul'a varınca giyeneksizliğin de bir yolunu bulacağına inanıyordu. Amasya'dan telgraf havalesiyle isteyeceği birkaç kuruş, durumu birdenbire değiştirebilirdi.

Hiç kimsenin kendisini tanımadığı bu küçük vapurda bu yırtık - pırtık üst - başiyle çokça tedirginlik duymuyordu; ancak, herhangi birisinin dikkatle yüzüne ve kılık - kıyafetine bakışından fena halde huylanıyor, garip bir üzüntü duyuyordu. Bu yüzden parasını verdiği kamaralara girmek yürekliliğini gösterememiş, bu sıcak köşede bulunmayı daha doğru bulmuştu. Üstü - başı hâlâ iğrenç bir koku saçıyordu. Görenler, uzun boyuna, güzel yüzüne ve tatlı bakışlarına bakarak kendisine acıdıklarını ve bu birbirini tutmayan duruma şaştıklarını açıkça göstermekten çekinmiyorlardı. Elinden bir şey gelmezdi. Buna bir süre daha katlanacaktı. Bir yandan yolcuları göz ucuyla kollarken, bir yandan da çok sevdiği doğa görünüşlerini derinlemesine seyrediyordu. İzmit dağları üzerine çiğ bir aklık yayılıyor, gökbitimi yavaş yavaş siliniyor, gökyüzünün aklığıyle dağ doruklarının aklığı birbiriyle kucaklaşmağa başlıyordu. Bu, orda karın ya yağmakta, ya da yaklaşmakta olduğunu gösteriyordu. Sümbül renkli havanın da dağlardan yana olan bölümü yavaş yavaş dereceli tonlarla ağarıyor, bu çiğ ve soğuk ağartı koyu kurşun renkli körfezin kabarmağa başlayan dalgaları üzerindeki gök parçasını kaplamağa başlıyordu. Vapur, tıklım - tıklım insanla doluydu. Mehmet Kemal'in çevresindekiler, hep kılık kıyafet yoksuluydu. Bu işçi ve köylü kılıklı yolcular arasında kendisini hiç te tedirgin duymuyordu. Bunların çoğu, onun giyeneklerinin lime lime duru-

munu görecek kerte iyi giyinmenin yolunu hiç bir vakit bulamamış kişilerdi. Gelgelelim, onun aydın yüzüne ve işlemiş zekâsının belirli izlerini taşıyan gözlerine baktıklarında kılıkça kendilerinden olmakla beraber, iç dünyasiyle okumuş bir şehirli olduğunu anladıklarını gösteren bir şeyler duyuruyorlardı. Demek ki iç dünyamızın kılık kıyafetimize uymaması da bir tehlike yaratıyordu. İzmit dağlarının üzerinde korkunç tipiler yapan fırtına, denizin yüzünde de şaklamağa başlamıştı.

Havanın bozuşundan ve dalgaların gittikçe kabarışından kaygulanan yolcular, kamaralarını bırakıp güverteye dökülmüşlerdi. Koridorlar ve iskele yerleri, gidip gelen ve dalgalara bakan irili ufaklı bir yığın yolcu ile dolmuştu. Vapur, iyice yalpa vuruyordu.

Mehmet Kemal, bir yılı aşkın bir zamandanberi böyle bir Türk kalabalığiyle yanyana bulunamamıştı. Kendi soyundan bir kalabalığın yakınlığı, sanki onu sarhoş ediyor gibiydi. Böyle yüzlerce Türk vatandaşla bir arada, yan yana, omuz omuza, göğüs göğüse, sırt sırta bulunmak hakkına sahip olmak, onların soluduğu havayı solumak, onda yepyeni bir mutluluk duygusu yaratıyordu. Bir yılı aşkın bir zaman bütün bir boşluk içinde yaşamıştı. Havanın bozukluğu, bu yurttaşlarını kendisine daha çok yaklaştırmış gibiydi. Şimdi, yanına dek sokulan iyi giyimli beyler ve kadınlar, onu hiç yadırgamaz görünüyorlardı. Yolcuların dışarı dökülüp yanı başına dek sokulmasından bir tek nedenle hoşlanmamıştı. Bir iki adım ötesindeki izmaritleri alıp cebinde canı gibi sakladığı mumlu kibritle yakmak isteğiyle kıvranırken halk dışarı uğramıştı. Düğmeleri kopmuş eski pardösüsünün cebindeki bir dilim kuru ekmeği de kemirmekten vazgeçmiş, son lokmasını çabukça yutmuştu. Nedir ki halkın onun bu isteklerini engellemiş olması bile bu yakınlığın verdiği mutluluktan hiç bir şey eksiltmiyordu.

Mehmet Kemal, Namık Kemal'in, iç özgürlük düşmanlariyle döğüşürken söylemiş olduğu «Hürriyet Kasidesi»ni kampın prangaları içinde belki yüzlerce kez yineleyip durmuştu. Şimdi de mısraları bir yana bırakarak bu şiirin ruhunu yine yaşıyordu. Evet, özgürlük döğüşü hiç te biteceğe benzemiyordu. Şimdi de daha büyüğü, daha kanlısı başlamıştı. Bu kez kavga konusu hem iç hem de dış düşmanlardı. Bunun için de yer, gök, her ağaç, her çalılık, her yol, her ev, düşmanla kaynıyordu. Bir yayan İstanbul - İzmit yolu, ona herşeyi anlatmıştı. Her dakika kafasını kurcalayan bu düşünceler içinde yine bunalmağa başlamıştı. Bu esnada

birkaç adım ötesindeki bir genç kıza gözleri ilişti. İlişti değil de kız, garip davranışiyle onun gözlerini üzerine çekti. Kızın yanı başında henüz orta yaşa varmamış görünen, başı kara bir başörtüsüyle örtülmüş, mantolu bir kadın bulunuyordu. Mehmet Kemal'e öyle geldi ki bu sarı saman saçlı güzel kızcağız, annesinin omuzlarından tutan ellerinden kurtulup vapurun parmaksız kıyısına doğru daha çok yaklaşmak, öbür yolculara onlardan daha yürekli olduğunu göstermek istiyordu. Açıkçası, tehlikeli bir yüreklilik komedisi oynuyordu. Ne de güzel bir kızdı. Mehmet Kemal, onu profilden görüyordu. Dalgalı sarı saçları altında ince, güzel ve uzunca bir boynu, biraz kalkık, ufacık bir burnu vardı. On altı - on yedi yaşlarındaki bu güzel kızcağız, bütün yolcuların dikkatini çekmişti. Islak ve kaygan döşemenin üzerinde hiçbir yere tutunmadan dengesini bulma egzersizleri yaparak halkı eğlendirmeğe başlamıştı. Annesi olduğu artık kolayca anlaşılan kadın, onun bulunduğu yere gitmeğe korkarak durmadan:

«Lâmia, yavrum, geri gel. Düşersin, aman!»

Diye sesleniyor, o da dönüp bir kez gülümseyerek ona karşılık veriyordu.

Hiç kimse nasıl olduğunu anlamadı. Sanki görünmez dev bir el bu dal gibi incecik, civelek kızı tuttuğu gibi kaldırdı ve ak köpüklü dalgaların arasına fırlattı. Mehmet Kemal'le birlikte herkes bu ara iki çığlık işitti: Bunlardan biri genç kızın, öbürü de annesinin çığlığıydı... Sonra, çığlıkların sayısı daha da arttı. Kadın yolcular da zavallı annenin çığlığına ortak oluyor, çığlıklardan, bağrışıp çağrışmalardan büyük bir koro gürlemeğe başlıyordu. İlk çığlıkların ardından büyük bir yolcu kalabalığı, olayın geçtiği yana yüklendi. Mehmet Kemal de herkes gibi felâketi görmüş, herkes gibi şaşırmıştı. Kızcağızın annesi, kızının arkasından denize atlamağa çalışıyor, birkaç erkek güçlü kollariyle onu sımsıkı tutarak yeni bir felâketi önlemeğe çalışıyordu; kadıncağız:

«Bırakın, atlayıp yavrumu kurtarayım. Boğulacak, ölecek, yavucuğum. Bırakın beni, kardeşlerim, bırakın nolur!»

Diye iki gözü iki çeşme tepinip çırpınıyordu.

Ak sakallı, efendi kılıklı bir adam, öteden bastonunu yere vurarak bağırdı:

«Yok mu aranızda bir babayiğit? Göz göre göre boğulup gidecek zavallı kızcağız!»

Mehmet Kemal, uzun boyu ile kalabalığı yararak annenin yanına dek sokuldu. O zaman, kaptanın hemen yaptığı manevra

ile vapurun altına girmesini önlediği kızı otuz metre ilerde dalgaların arasında çırpınırken gördü. Kendisi de suyun içindeymiş gibi gövdesinden buzlu bir ürperiş geçti. Bu soğuk dalgaların altından bir balık gibi geçiyormuşçasına ruhunu ve gövdesini titretici bir üşümedir kapladı. Gövdesi, nerdeyse İngiliz hapisanesindeki gibi korkunç bir titremeye ve sarsıntıya yakalanmak üzereydi. Kızcağızın yüzme bilmediği anlaşılıyordu. Bilse bile o incecik kollariyle bu dalgalı ve soğuk kış denizinin öldürücü gücünü yenemeyeceği meydandaydı. Yolcular, olduğu gibi, kazanın geçtiği yana üşüşmüş, vapur yanlamış, batmak tehlikesi başgöstermişti.

Tayfalar, hâlâ denize bir filika indirememişti. Kaptan, bu iş için emir yağdırıyordu. Gelgelelim, bu kez vapur tehlikeye girdiğinden yolcuları kamaralarına sokmağa çalışan memur ve tayfalar, genç kızı çoktan unutmuştu bile. Yukardan kaptanın bar-bar bağıran sesi işitiliyordu:

«Sayın yolcular, salonlara geçiniz. Gemiyi batıracağız. Hepimiz boğulacağız. Siz, yerlerinize oturun, biz kızı kurtarmağa çalışalım.»

Kaptanın bu sözü, heyecana gelen halkın usunu başına getirmeğe yaramadı. Neyse ki Trabzonlu birkaç tayfa itiştirip-kakıştırarak ve bağırıp çağırarak yolcuların hemen yarısını kamaralara sokabildiler. Kaptan, vapurun yolunu kesmişti.

Kızcağız, hâlâ sarı saman saçları dalgaların arasında görünüp yine gözden ıraklaşarak batıp çıkıyordu. Mehmet Kemal, atlamayı kafasından geçiriyor, yine ikircikleniyordu. Yüzmeyi, çocukluğundan beri her yaz girdiği Yeşilırmak'ta öğrenmişti. İyi yüzer, iyi kulaç atar, ırmağın en azgın zamanlarında köy çocuklariyle bahse girer, yüzerek karşıdan karşıya geçerdi. Yeşilırmağın en tehlikeli yerlerinden korkusuzca geçer, döner, yüzücülüğüyle öbürlerine parmak ısırtırdı. Ancak, burası, Yeşilırmak değildi. Burası, denizdi. Hiç şaka dinlemezdi. Deminden beri belki birisi denize atlar da kendisini atlamaktan kurtarır diye boşu boşuna bekliyordu. Eğer bir deniz yüzücüsü olsaydı, bir saniye duraksamazdı. Nedir ki hem deniz yüzücüsü değildi, hem de Bostancı mapusanesinde bütün bir yıl zincirli kalışı, gövdesinin bütün güçlerini zedelemiş, hantal bir duruma sokmuştu.

Bütün bu düşünceler ve olay kırıntıları, kızcağızın denize düşüşünden bu yana geçen yarım dakikalık zaman içinde yaşanmıştı.

Mehmet Kemal, öyle sanıyordu ki buraya toplanan halk, salt

bir şeyi merak ediyordu: Acaba kolay mı, güç mü olacaktı bu ölüm? İşte, dramın korkunçluğu burdaydı. Bütün yiğitlikler, demek, tarihin kalkılmaz mezarlığında yatıyordu.

Bütün yolcular, yiğitliklerinin kapısına paslı birer kilit asmış, kollarını kavuşturmuş dramı seyrediyordu.

Mehmet Kemal, içinden altın bir sıcaklık mucizesi gibi yükselen direnç gücüyle kaslarının gerildiğini duydu; bu direncin kızgın buğusu, deminden beri içini - dışını saran buzlu havayı dağıttı. Yırtık pardösüsüyle caketini birden çıkarıp yere fırlattı. Sonra, Yeşilırmağın derin yerlerine daldığı gibi ustaca bir atlayışla vapura çarpıp çatlayan ak köpüklerin içinde bir batıp bir çıktı. Denize atlar atlamaz deminki soğuk ve buzlu duygunun, bütün gücüyle varlığına saldırdığını duydu. Buzlu su, bir saniyede gövdesini bir demir mengene gibi sıkıştırmağa başlamıştı. Nedir ki uzun kollariyle attığı kulaç sayesinde gövdesini saran soğuk suyun korkunç gücü azalır gibi oldu. Kendisine dikildiğini gördüğü yüzlerce göz, sanki kendisini ısıtıyor gibiydi.

Böylece kendisini gözönünde yapılan kahramanlıkların ucuz arenasında duydu. Atlar atlamaz, genç kızın hâlâ çırpınıp durduğu yöne doğru hızlı - hızlı kulaç atmağa başlamış, artık suyun soğukluğunu ve yaşamanın güzel olduğunu da unutmuştu. Yaşamanın kendisine zorla yüklediği bir görevin sevimsiz güçlüklerine karşı direnmenin sıcaklığından başka hiçbir düşünce, alnını ısıtmıyordu.

Dalgalar, genç kızı her an biraz daha ötelere sürüklüyor, vapurdan uzaklaştırıyordu. Mehmet Kemal, uzun kollariyle atacağı yirmi - otuz kulaçta kıza yetişebileceğine boşuna güvenmişti. Her dalga, kurbanı, denizin açığına doğru itiyordu.

Bir ara, ona yetişmek için harcadığı gücün boşa gitmesi düşüncesi, kafasından bir şimşek hızıyle geçti. Kafasını sudan kaldırarak genç kızla arasındaki boşluğu şöyle bir hesapladı. Genç kızla arasında en aşağı elli metre vardı. İlkin ısınan su, yine soğuyor gibiydi. Buzlu su, derisinin ve daha derinlerde, kaşlarının üzerinde aç kurt dişleri gibi işliyordu. Birden bire içine bir umutsuzluk çöktü. Bir yıl prangada kalmış olan bacaklarının uyuştuğunu ve korkunç bir kramp tehlikesinin yaklaştığını sandı. Sağ bacağının ekleminde küçük bir tutukluk başgösterir gibi olmuştu. Başını çevirip geriye baktı.

Şimdi, genç kızla vapurun yarı yolunda bulunuyordu. Geri dönse belki kurtulabilirdi. Gelgelelim, içinde bu utanç veren ka-

çış düşüncesine karşı hemen bir ayaklanma oldu. Sol bacağının bütün gücüyle kollarını destekleyerek yine ileri atıldı. Şimdi, davranışları ruh gücüyle desteklendiğl Için, daha kolay oluyordu. Kıza hızla yaklaşıyordu. Bir daha geriye baktı. Vapur çok uzakta kalmıştı. Onun kıza hızla yaklaşmasının nedeni şuydu: Arkadan gelen irl dalgalar, onu bayağı sürükleyerek kıza yaklaştırıyordu. Sağ bacağında kramp sandığı nesnenin de bayağı bir tutukluk olduğunu anladığından seviniyordu. Şimdi, bütün kol ve bacaklariyle çalışıyor, başının üstünden aşan köpüklü dalgalarla beraber genç kıza her an biraz daha yaklaşıyordu. Artık, iyice anlıyordu kl denizde yüzmek Yeşilırmak'ta yüzmekten daha kolaydı.

Hele Yeşilırmağın gürül - gürül aktığı coşkun zamanlarda yapmış olduğu egzersizler, şimdi bütün anlamiyle işe yarıyordu. Nedir ki deniz çok soğuktu. Ölüm kampında yediği soğuklar, bunun yanında çocuk oyuncağı gibi kalıyordu. Herhalde günahkârları cehennemde ateşten çıkarıp sokacakları buzlu su bundan daha soğuk olamazdı.

Gövdesi, buzlu, yoğun ve sert bir madde içinde işliyormuş gibi kaskatı kesilmişti. Soğuk sular, her yandan kaslarını sıkıştırır, biraz daha dondururken içinde yine bir umutsuzluk doğmağa, kızcağıza yetişemeyeceğinden korkmağa başlamıştı. Ona öyle geliyordu ki bütün gövdesinde hızla çarpan yüreğinden başka sıcak bir nokta kalmamıştı. Artık, onun gövdesi bir kurbağanınki, bir yılanınki gibi soğuktu. Dişleri kenetlenmişti. Keşke dişleri birbirine vurabilseydi! Ne gezer! Alnı, buzlu suyun ve buz gibi yelln saldırısıyle çatlayacakmış gibi ağrıyordu. Parmakları artık kapanmıyordu. Şimdi, kollarını kalın sopalar gibi kaldırıp sulara vuruyor, bacaklarının makinaması kımıldanışiyle ilerlemeğe çalışıyordu.

Başını kaldırıp bir daha ileriye baktı. Birden bire içi burkuldu. Genç kız, ortada yoktu. Demek ki bunca emek boşa gitmiştl. Birkaç sanlye kulaç atmaksızın olduğu yerde dönerek kızcağızın gözden ıraklaştığı yere baktı. Gözleriyle bir süre daha araştırma yaptıktan sonra, artık kızdan umudunu keserek sırtüstü döndü. Ufak bir mola verdikten sonra gemiye doğru yüzmeğe hazırlandı. Ne var kl yüz metreyi bulan bu uzaklığı gözü yemiyordu. Kaptan, akıllı bir adamdı. Onun kestirmek zorunda kaldığı yolu gemiye aldırdı. Vapur, ağır - ağır kendisine doğru yol alıyordu. Yarı sünbülî hava kar serpiştirmeğe başlamıştı. Mehmet Kemal'ln gözlerine, kar tanelerinin havaya gerdiği Ince tül ara-

sından hemen yanı başında bir karaltı iliştl. Genç kızın baygın gövdesi, nerdeyse, kendi gövdesine sürtünürcesine yanı başında dalgaların kara - kurşunî şiltesinde iri bir denizanası gibi sallanıp duruyordu. Yüreği, ağzından gelircesine sevindi. Şimşek gibi bir davranışla yüzükoyun döndü, genç kızı başı havada olmak üzere sol kolunun üzerine yatırdı, sonra kendisinde artık damlası kalmadığını sandığı taze ve büyük bir güçle vapura doğru yüzmeğe başladı.

Bacağındaki yırtık pantalonuyla iç çamaşırları yüzmeyi tatsız bir duruma sokuyor, oldukça güçleştiriyordu. Bir ara, kesildiğini duyar gibi oldu. Artık, kollarının işlemediğini görüyor ve korkusu büyüyordu. İçinde geçen kımıldama düşüncesi, artık, bir buyruk olup kollarına dek gidemiyordu. Bunu anlayarak şaşırdı. Şeker gibi bir uyku, beyninde, sinirlerinde ve kaslarında yerleşmeğe başlıyordu. «Eyvahlar olsun, herhalde donmağa başlıyorum. Donma olayının böyle olduğunu eskiden beri çok dinlemiştim.» Diye düşündü. Sol kolundaki kızın yüzü suya gömülüyor, soluk almasına engel oluyordu. Gözlerinin ucuyla vapuru aradı. Vapurun yirmi adım ötede manevra yaptığını görerek şaştı. Güvertesinde toplanmış olan bütün yolcular, ona umut verecek sesler çıkarıyor, el - kol sallıyordu. Mehmet Kemal, bu arada denize indirilmekte olan bir filikayı da görünce, tıpkı roman kahramanlarının yaptığı gibi insanüstü, bir güçle kızın başını sudan çıkardı. Duygusuz bir söğüt kütüğü gibi yüzen gövdesini kımıldattı. Sağ kolu cansız bir kürek gibi işlemeğe başladı. Filika ile arasındaki aralık, her saniye biraz daha kısalıyordu. Kayığın da vapura halatlarla bağlı olduğunu görünce, kurtuluşun yakın olduğunu anladı. Gençlik gücünün son insanüstü direncini göstererek ölümle yaptığı yarışın son ravundunu kazandı.

— 2 —

İlk önce, genç kızı çekip kayığa aldılar. Kayık dalgadan tepelere çıkıyor, bu tepelerin eteklerine iniyordu. Mehmet Kemal'i de sandala çekip alan güçlü gemici kolları, Marmaraya iki çok genç insanın gömülüp gitmesini kesin olarak önlediler.

Mehmet Kemal, vapura çıktığında kızın baygın olarak gövdesine yapışmış giysileriyle döşemenin üzerinde yattığını gördü. Herkes, kurbanın başına birikmiş, ancak seyrediyordu. Her kafadan bir ses çıkıyor, hiç kimse kurtarıcı için bir davranışta bulunmayı düşünemiyordu. Genç kızın annesi, Mehmet Kemal'In yanına sokuldu, onun buz gibi elini yakalayarak sarstı:

«Oğlum, oğlum, acaba öldü mü?»

Mehmet Kemal, baktı, kendi yırtık caketiyle pardösüsü kadıncağızın elindeydi. Mehmet Kemal, kadının sorusuna hemen karşılık verdi:

«Hayır, teyze, yaşıyor!» Bunu güçlükle söyleyebildi. Genç kızın kirpiklerinin belli - belirsiz kımıldadığını görmüştü. Sonra:

«Beyler, vapurda bir doktor yok mu?» Diye sordu.

Buna hiçbir yankı gelmedi. Demek ki yoktu. Hemen usuna geleni uygulamaktan başka çıkar yol olmadığına karar vererek kızı kollarına aldı, yol boyunca seyrettiği kızıl aydınlıklı ve sıcacık kazan dairesinin demir merdivenlerine doğru kendisine yol açtı. Biraz daha bu ıslak giyneklerle bu soğuk havada kalsalardı hem genç kız donarak ölebilir hem de kendisi ölüm tehlikesiyle bir kez daha burun - buruna gelebilirdi. İçinden yükselen büyük titreme gereksinimine güçlükle dayanan Mehmet Kemal, dik merdivenlerden aşağı inerken artık zangır - zangır titreyebilmenin iklimine girmişti.

Ateşçiler, bir yana çekildiler. İlk yapılacak işin, genç kızı çırılçıplak soymak olduğunu anlayarak, ateşçilerin de yardımıyle onu anadan doğma soydu, mantoyu, entariyi, sıkarak ateşe tutması için ateşçilerden birine verdi. Ateşçi, bunları alıp güzelce sıktı ve sonra kurutmak üzere ocağa tuttu. Entariden ve mantodan hemen buğular çıkmağa başladı. Mehmet Kemal, bir dirim, bir can kurtarmak kaygusuna kapıldığından utanmanın bütün sosyal ve geleneksel gücünü ayakları altına alarak genç kızın donunu ve gömleğini de çıkarıp öbür ateşçiye verdi. İnce yapılı çok güzel bir genç kız, şimdi sıcak demir döşeme üzerinde anadan doğma yatıyordu. Nedir ki bu güzel genç kız gövdesi, işkenceye yatırılmış gibi mosmordu. Zavallı kızcağız, yolunup temizlenmiş ve kışın vitrinlere konmuş mosmor, ipiri bir hindiye benziyordu. Mehmet Kemal, çok su yutmuş olduğunu göz önüne alarak onu bacaklarından tutup baş aşağı sarkıttı. Genç kızın ağzından bir-den bire bir musluktan akar gibi sular boşalmağa başladı. Yutmuş olduğu suyun çoğu boşalınca biraz da sıcağın etkisiyle genç

kızın gövdesinde bir seyirme, bir ürperme, bir kımıldama görüldü. Mehmet Kemal, baktı; kazan dairesinin merdiveni başında yolcular bir uğultu gibi konuşuyordu. Göğsüne yasladığı taze ve çıplak gövdenin ocağın alevleriyle kıpkızıl bir renge boyanan göğsünde bir inip kalkma, kaslarının, kendi kaslarına dayanan yerlerinde bir oynama duyuyordu. Genç kızın ayılmış olduğunu gördü; mosmor teni şimdi, sıcağın etkisiyle pembeleşiyor, ağarıyordu. Onu hemen ayaklarının üstüne dikti. Kızcağız, gözlerini açıp korku ile bir kez Mehmet Kemal'in uzun yarı çıplak gövdesine, ateşçilerin de belden yukarı çıplak gövdelerine ve ocakların alevlerinden fışkıran kıpkızıl bir renkle boyanan yüzlerine baktı. Hiçbir şey anlamadığı anlaşılıyordu. Okumamış bir kız olsaydı, kendisini cehennemde kaynar katran kazanlarının karşısında sanabilirdi. Bu üç kızıl yüzlü kişi de olsa - olsa zebani olabilirdi. Genç kız, içinde bulunduğu dekora bir anlam veremeyerek gözünü yumdu.

Mehmet Kemal, göğsüne düşen genç kızı sıkı - sıkı tutarak ateşçilere:

«Nasıl, iç çamaşırları kurudu mu?» Diye sordu.

Elindeki ince dekolteyi ona uzatan ateşçi:

«İşte, bu kurudu!»

Dedi. Mehmet Kemal, gömleği genç kıza giydirirken soğuk taş gibi memelerine değen elleri, ilk kez titremeğe başladı: «Felâket içinde böyle duygular suçtur!» diye düşündü. Genç kız, bu ara yine kendine gelmişti. Biraz sonra donuyla gömleğini giymiş olarak ocağın karşısında ısınıyordu:

«Ben, denize düştüm, değil mi?»

«Evet, sizi denizden çıkardık.»

«Kim kurtardı beni?»

Ateşçiler, ikisi birden:

«Kim olacak, bu delikanlı!»

Dediler. O zaman, genç kız, büyük bir dikkatle Mehmet Kemal'in yüzüne, gözlerinin işine baktı. Gülümsedi. Böyle yakışıklı bir gencin kendisini kurtarması, anlaşılan, pek hoşuna gitmişti.

«Size nasıl teşekkür edeceğimi bilmiyorum, dedi, böyle bir havada denize düşmek te, düşeni kurtarmağa çalışmak ta ölümdür.»

«Teşekküre değmez. Bir insanlık görevi, ya da bir spor hevesi sayabilirsiniz.»

Böyle diyerek ateşçiden entariyi aldı, ocağın karşısında evi-

rip çevirerek kurutmağa başladı. Kendi pantalonu ve iç çamaşırları da kendi-kendine kurumaktaydı. Ateşçilerin çıplak gövdelerinden boncuk gibi terlerin aktığını gören Mehmet Kemal, kendisinin de onlar gibi terlediğini, göğsünde, sırtında ve yüzündeki ıslaklığın deniz suyu olmayıp ter olduğunu neden sonra ayırt etti. Kazan dairesinin merdiven başında tiz ve sevinçli bir kadın sesi:

«Nasılsın Lâmia, kızım, iyi misin?» diye sordu. Mehmet Kemal, yukarı baktığında hâlâ elinde yırtık-pırtık caketiyle pardösüsünü tutmakta olan kızın annesini gördü. Lâmia:

«Korkma, İyiyim, anneciğim. Hiçbir şeyim yok. Giysilerimi kurutuyoruz» dedi.

Mehmet Kemal:

«Biraz sonra yukarı çıkıyoruz, teyze, merak etme!»

Dedi. Genç, kıza da:

«Hâlâ üşüyor musunuz?»

Diye sordu.

«Hayır, biraz titriyorum, ama, bu üşümekten değil, daha çok heyecandan. Nasıl kurtulmuş olduğuma hâlâ şaşıyorum; belki de bunun için titriyorum.»

Mehmet Kemal, ilk önce genç kızı soyduğunda şaşırmıştı. Gerçekten bir ölününkünü andıran mosmor, çekilmiş, büzülmüş bir natürmortla karşılaşmış gibiydi. Bir genç kızın, bir erkeğin, genç bir erkeğin düşlerini sarhoş eden en güzel bahçeleri bile bu baygın gövdede her türlü büyüsünü yitirmiş gibiydi. Şimdiyse, genç kızın damarlarında taze, genç, gürbüz bir kan hızla dolaşmağa başlar başlamaz, bu gövde, dalından henüz koparılmış bir şeftalinin renginden çok daha büyüleyici ve dirimsel bir güç dolu mucizeli bir renk almağa başlamıştı. Eski buruşuk ve mosmor gövdede, şimdi, gerçek yaz yemişlerinin en tatlı renkleri beliriyor ve iç açıcı kokusu duyuluyordu.

Mehmet Kemal, bir yandan kızın entarisini kuruturken, kendisi de bir yandan ocağa karşı ön ve arkasını döndürerek pantaloniyle donunu kurutmağa çalışıyordu. Kirden kapkara kesilmiş iç fanilasiyle yırtık frenk gömleğini daha önce çıkarıp demirlerin üzerine serdiğinden onlar da tüterek keyifli-keyifli kurumaktaydı. Genç kızın yünlü, kara entarisi kurumuştu. Mehmet Kemal, bunu da kendi eliyle genç kıza giydirdi. Böyle becerikli bir insan olabileceği ölse aklından geçmezdi. Hele, herkesin şaşkın-şaşkın ne yapacağını düşündüğü sırada kızı alıp kazan dairesine indirmeyi düşünebilmesi, gerçekten kurtarıcı bir iş ol-

muştu. Genç kızın iskarpinlerinden çoraplarına varıncaya dek hepsi kurumuştu. Bir tek, kalın bir kumaştan olan mantosu hâlâ sırsıklamdı. Onu ateşçinin biri, ateşin epeyce yanında evirip-çevirmekte, mantodan dumanlar tütmekteydi. Mehmet Kemal, çoraplariyle ayakkabılarını da genç kıza giydirdikten sonra onun saçlarını da uzun parmaklariyle arkaya atarak taradı:

«Yukarda daha iyi tararsın, haydi şimdi, seni yukarı çıkarayım!»

Dedi. Sonra elinden tutarak onu merdivenlere götürdü. «Annenize seslenin, sizi karşılasın.»

Genç kız: «Anneciğim, geliyorum!»

Dedi ve merdivenleri hızla tırmandı. Mehmet Kemal, yukarda bir sevinç gürültüsü işitti, sonra ocağın başına döndü. Bütün halkın başlarına üşüştüğü ana-kız bir şefkat tablosu yaratmaktaydı. Annesi, kızını kollariyle sımsıkı sarmış, öpüp duruyor, gözlerinden yağmur gibi sevinç yaşları dökülüyordu. Bütün yolcular, şimdi, bir yandan şefkatle genç kızı süzerken ve annesiyle ona geçmiş olsun derken bir yandan da onu kurtarmış olan genç adamın kazan dairesinden çıkmasını bekliyorlardı. Mehmet Kemal'in üstü-başı, hâlâ sırsıklamdı. Bir saattir, yalnız genç kızla uğraştığından, kendi kurunamamıştı. Bu yüzden yukarı çıkamamıştı. Bir türlü üstünde kurutamadığı pantalonunu çıkarıp ateşe tuttu; sonra giyerek çıkarmış olduğu kapkara ve parça-parça donunu kuruttu. Bu kez, donunu giyerek pantalonunu üstüne geçirdi, bu arada kuruyan kirli fanilasiyle frenk gömleğini de giyerek ocağın karşısında kömürlerin içine bağdaş kurup oturdu. Birden bire korkunç bir yorgunluk duymağa başlamıştı. Ocağın karşısında irl-iri terler döküyordu. Bu durumda yukarı nasıl çıkacağını düşünüyordu. Önce, göze çarpmayan bir berduştu. Ancak, şu sırada herkesin görmek istediği sempatik, küçük bir kahraman durumuna yükselmişti. Susamıştı. Dudaklarını yaladıkça hâlâ denizin tuzu dilline geliyordu. Şimdi, bütün iş, yukarı çıkmaktı. Kendisini yukarda merakla bekleyen halka görünmekten çekiniyordu. Bu paçavralar içinde kendisini görmek için sabırsızlanan bir yığın insanın karşısına çıkmak, ona ölüm geliyordu. İstanbul'a dek ocaklardan yukarı çıkmamağa kararlıydı.

Vapur rıhtıma yanaşınca ordan gizlice çıkıp uzaklaşmak ve gözden yitmek istiyordu. Bu palaspareler içinde konuşmağa başlayınca hemen kuşku uyandıran bir adam olup çıkıverecekti. Şurda hiç kimseye özel durumunu anlatamazdı. Bu, çok sıkıcı bir

şey olurdu. Ateşçiler bile onun genç kızla olsun kendilerleyle olsun konuşmasından kuşkulanmışlardı: Bu genç, kılığının adamı değildi. Mehmet Kemal, doğdu doğalı giysinin bu denli önem taşıdığını bilmiyordu. İşte, bunu da çok acı koşullar içinde öğreniyordu.

Ateşçilerin bir kendisine, bir de birbirlerine anlamlı anlamlı bakıp sususlarından çok şey anlamıştı. Onlar, ocaklara habire kömür atıyor, bir yandan da oracıkta, oturmuş arpacı kumrusu gibi düşünen gence bakıyorlardı.

Üstü başı epeyce kurumuştu; birçok yerinden patlamış ayakkabılariyle caket ve pardösüsü yukarda kalmıştı. İnşallah, yitmemişlerdi. Bu da lâf mı? Kim alacaktı o berbat nesneleri?

Mehmet Kemal, hiçbir kimseyle ve hiçbir nesneyle ilgilenmiyormuş gibi ısınma taklidi yapıyordu. Ateşçiler gibi terliyor; bu şifalı terin, aldığı soğuğu çıkaracağına inanıyordu. Bu sırada yukardan kalın bir erkek sesi geldi:

«Kızı kurtaran genci kaptan istiyor!»

İstanbul'a dek bu durumda gitmeğe kararlı olan Mehmet Kemal'in plânı birden bire suya düşmüştü. Kaptanın buyruğuna boyun eğmezlik edemezdi.

Bu dik, demir merdiveni tırmanmak, halkla karşılaşmanın vereceği utanç dolayısiyle, ona pek güç geldi. Genç kızın annesi, merdivenin başında güler yüzüyle onu beklemekteydi; yırtık ayakkabıları, ceketi ve eski püskü pardösüsü, elindeydi. Utançtan kadının yüzüne bakamayarak bunları onun elinden aldı, çabucak giydi.

Kendisine seslenen biletçi ve kızın annesi birer yanında olarak kaptanın odasına giderken, halk yine dışarı döküldü ve onu yakından görmek istedi.

«Yaşa, var ol, arslan delikanlı!»

Diye bağırmalar işitti. Onu böyle överek bağıran yolcular, bir yandan da yırtık giyneklerine boyuna-bosuna, güzel yüzüne bakarak şaşıyorlar, buna bir anlam veremedikleri yüzlerinin mimiklerinden anlaşılıyordu.

Biraz sonra, kaptanın yanındaydılar. Kaptan, tüylü kaşlarının altındaki zekî ve anlayışlı bakışlariyle Onu okşayarak:

«Küçük hanımı kurtaran siz misiniz?» Diye sordu.

«.....»

«Buyurun, oturun!»

Bu kirli ve yarı ıslak giysilerle bu temiz maroken koltuğa

nasıl oturulabilirdi?

«Niçin oturmuyorsunuz?»

«Yorgun değilim!»

«Oturunuz, allahaşkına!»

Koltuğa şöylece ilişti.

Odaya girer girmez, kurtardığı genç kızın, kaptanın yanında oturduğunu görmüştü. Sonra annesi de onun yanına oturdu.

Kaptan:

«Delikanlı, dedi, kim olursanız olunuz; bugün iki kişiye büyük iyilik ettiniz. Bir kez kızını kurtarmakla bu anaya unutulmaz bir iyilik yaptınız, sonra bu geminin kaptanı olan bana da büyük bir iyilik yaptınız. Gemimi bir güzel kızcağızın katili olmaktan kurtardınız; bu uğursuzluğu benim ve gemimin üzerinden uzaklaştırdınız. Ben, çok insan gördüm, oğlum. Sen aydın bir gence benziyorsun. Sanki insan, seni «tebdili kıyafet» etmiş bir başka insan sanacak. Biliyorum, çok karışık, çok namussuz bir zamanda yaşıyoruz. Bütün değerler alt - üst olmuştur; pek çok gerçek değerler, çamurların içinde bocalamaktadır. Herneyse, baltayı taşa vurmamak için bunu geçelim.»

Mehmet Kemal, kaptana hemen ısınmıştı. Babacan, anlayışlı bir adamdı.

«Ben, Tıbbiye talebesiydim, efendim. Bir yıl önce.»

«Evet. Bir yıl önce?»

«Yüksek Kaldırım'da beni tabanca ile vuran iki İngiliz askerini öldürmek zorunda kaldım. Bu yüzden bir yılı aşkın bir zamandan beri başımdan geçmedik belâ kalmadı.»

Genç kızla annesi, soluklarını kesmiş, onu dinliyorlardı.

«Peki, sonra?»

«Sonrası, efendim, çok uzun. Bunu yinelemek bana bir kez daha işkenceye konulmuşum gibi geliyor. İki İngiliz denizeriyle yaptığım düelloda onların ikisini de hemen öldürmüş, ben de ağır yaralı olarak İngilizlerin Kuledibindeki deniz hastanesine kaldırılmıştım. Orda uzun uzadıya tedavi edildikten sonra iyileştim. Beni süresiz kalebentliğe mahkûm ederek Bostancı'daki İngiliz ölüm kampına gönderdiler. Üç duvarlı garip bir hücrede bütün bir yıl, ayaklarımdan zincirle yere bağlı olarak bir ot minderin üzerinde şu üstümdeki giyneklerle yatıp kalktım ve ölümle dirim arasında boğuştum durdum. Karşımdaki duvarda nice Türk, gözümün önünde kurşuna dizildi. Bir ay önce de general Harrington beni affetti; kurtuldum. İşte tahliye kâğıdım.»

Onun hikâyesi kısaca burda bitiyordu. Kaptanın da genç kızın da, ananın da gözlerine yaşlar saldırmıştı. Kaptan, denizin uzaklarına bakarak gözyaşlarını göstermemeğe çalışırken ana-kız hıçkırarak ağlamaktan kendilerini alamadılar.

Bu üç kişi, şimdi, hem biraz korkmuş, hem de hayranlıkla bu uzun boylu, genç ve gürbüz adama bakıyordu.

Kaptan:

«İngiliz askerleri sana daha önce mi ateş etmişti?» Diye sordu.

«Evet. Ortada hiçbir neden yokken. Gazete okuyarak Yüksek Kaldırım'dan aşağı iniyordum. Onlar da aşağıdan yukarı çıkıyordu. Birisi, sanki bir düğünde havaya silâh atar gibi tabancasını çekti ve üzerime ateş etti. Kurşun, göbeğimin altından girip kuyruk sokumumun üzerinden çıktı. Dizüstü yere yıkılmıştım. Bana kurşun atan deniz askerini göğsünden vurup öldürdüm. Bu sefer öbürü tabancasını kurcalıyordu. Hele onu öldürmek hiç usumda yoktu. Baktım beni vuracak, tabancamdaki son kurşunları da o sarhoş askerin göğsüne boşalttım. Danalar gibi böğürdü ve öldü.»

«Üzgün müsünüz?»

«Üzülmez olur muyum, beyefendi? Savaşta değiliz ki, durup dururken katil oldum. Hayatımda isteyerek bir karınca bile öldürmedim. Hele tavuk kesmeyi hiç beceremem. Ben, oldum olası kandan hoşlanmıyorum.»

«Kan, yine akıp ayağımıza sürünüyor.»

«Evet, beyefendi. Ben işte bu talihsizliğe uğradım.»

Genç kızın annesi:

«Kiminiz, kimseniz yok mu, çocuğum?»

Diye sordu.

«Var, efendim.»

«Peki, bir aydır neden böyle hapisane kılığında, bu perişan kılıkta dolaşıyorsunuz?»

«Babam şehit. Annem ve akrabam, Amasya'da. Onlara yazıp harçlık getirmeğe vakit bulamadım. İstanbul gözümü öyle yıldırdı ki yayan olarak Anadolu'ya kaçmak istedim. Ama, ne yazık ki her adım başında karşıma İngilizler çıktı. Padişahın askeri denen Kuvayı İnzibatiyeciler çıktı. Elimde İngilizlerin verdiği şu «tahliye» kâğıdı olmasaydı dirimim yine tehlikeye girebilirdi. İstanbul'da bir yakın tanıdık olsaydı ona sığınır böyle yayan yollara düşmezdim. Bir pansiyonda birkaç Anadolulu öğrenci arkadaşla kalıyordum. Onlarla da tanışıklığım pek azdı. Onlardan bir

yardım isteyemezdim.»

Mehmet Kemal anlattıkça ana - kız durmadan ıslanan kirpiklerinin arasından ona acıyarak bakıyorlardı. Bu an - kızın kendisini acıyarak ve şefkatle dinlemesi Onun yüreğini acı bir hazla dolduruyordu. Yüzü, eski sarışınlığını ve pembeliğini almış olan genç kız, bütün dikkatiyle Onun yüzüne ve gözlerinin içine bakıyordu. Gözlerinde ve yüzünün bütün anlamında bir hayranlık okunuyordu.

Mehmet Kemal, bu üç sempatik insanın kendisine karşı gösterdiği içtenlik üzerine utanç duygusunun önemli bir bölümünü yenmiş gibiydi. Ne var ki sivri, kalıpsız fesinin, başında gülünç ve kirli bir külâh gibi durduğunu, kısalmış caket yenlerinin içinde uzun, kalın bileklerinin ve dizlerinin üzerindeki uzun parmaklı büyük ellerinin pek beceriksizce göründüğünü anlıyordu. İşte, bu yüzden utangaçlığını büsbütün yenemiyordu. Karşısındakilerin gözlerine temelli bakamıyor, hep döşemenin muşambasındaki mozayık taklitlerini gözden geçiriyor ve bu küçük kaçışa sığınıyordu.

Kaptan, içtiği sigarayı bastırıp söndürürken usuna gelmiş gibi:

«Affedersinlz, cigara İçer misiniz?»

Diye sordu. Sonra saçaklı sapsarı bir tütünle dolu tabakasını sigara sarması için Ona uzattı. Mehmet Kemal, sigara kâğıdı destesinden dikkatle bir tabaka koparark sigarasını sarmağa başladı:

«Ben küçükten beri sigara içerim. Ama, saydığım büyüklerin yanında hiçbir vakit içmem. Sizin yanınızda da sigara İçmemem gerekir, ama, sigara benim İçin çok avutucu bir nesne bugün. İzmaritleri toplayıp içtiğim oldu.»

Sigarasını ustaca sarıp ta dudaklarının arasına sıkıştırınca Kaptan, mumlu kibritini çakarak hemen onu yaktı.

Kaptanla sigaralarının dumanlarını savururlarken genç kızla annesi, onları sevinçle seyrediyorlardı.

Genç kızın annesi, Mehmet Kemal'e:

«Artık İstanbul'a yaklaştık. İstanbul'a inince gideceğiniz, kalacağınız bir yeriniz var mı, oğlum?»

Mehmet Kemal, daha önce kalacağı hiçbir yer olmadığını söylemişti; şu var ki pansiyon arkadaşları eğer eski yerlerinde kalıyorlarsa iş epeyce kolaylaşabilirdi. Biraz düşünerek:

«Yok!» dedi.

«Peki, nereye gideceksiniz, sokakta kalamazsınız ya?»

«Okul arkadaşlarımı arayacağım. Kimbilir, belki onlardan bir kat eski giysi, çamaşır filân edinebilirim.»

Kadın, birden bire Onun hâlâ serinliğini yitirmemiş olan büyük elini yakaladı:

«Hayır, bu olamaz. Affedersiniz, şaşkınlıkla adınızı da sormayı unuttuk!»

«Mehmet!»

«Mehmet bey oğlum, artık, sizi yalnız başınıza bırakamayız. Vapurdan inince doğru bize gideriz. Lâmia'nın babası, sizi çok görmek isteyecektir. Eğer sizi bu durumda yalnız başınıza bırakacak olursak, hem biz alçaklık etmiş oluruz, hem de bizim Ethem bey, bize etmediğini bırakmaz.»

Kaptan:

«Evet, Mehmet bey kardeşimiz, dedi, kahraman insanlara her yerde bir kapı açılır. Bu açılan kapıdan başınızı eğerek girmelisiniz.»

Mehmet Kemal, kadıncağaza döndü:

«Sizleri tedirgin etmekten korkarım, hanımefendi.»

Dedi. Lâmia, bu sefer hırçın bir sesle atıldı:

«Rica ederim, Mehmet ağabey! Böyle söylemeyiniz. Bizi tedirgin etmek ne demek? Siz, artık, benim dünya ve ahiret ağabeylmsiniz. Babam, durumu öğrenince minnetinden size karşı nasıl davranacağını şaşıracak. Çünkü, beni o kadar çok sever. Siz olmasaydınız ben, şimdi dünyada yoktum. Bir kez sizi ben bırakmam. Evet, annem, babam istemesler bile ben bırakmam. Can kurtarmak ne demektir?»

Mehmet Kemal, ilk kez yüreklilikle ve çok sevimli bakışlarla Lâmia'nın altın renkli gözlerine baktı. Böyle göz de pek az görmüştü. Bu gözler altın renkli bir dostluk, arkadaşlık ve içtenlikle dolup-dolup taşıyordu. Genç kız da öyle tatlı ve akıcı bir güzellik vardı ki sanki uçup biranda göğsünün kapısından kalbine girmek istlyor gibiydi. Bunu bu olağanüstü saatların aşırı duyuşlarına verdi.

Genç kızın kadife, yumuşaklığında iri, parlak, uzun kirpiklerle örtülü gözleri, bütün yüzünü aydınlık içinde bırakıyordu. Bu gözlerin içinde pek canlı ve zeki ışıklar şehrayin yapıyordu.

Sonra, bu bakışların, çocukluk günlerini çok geride bırakmış olduğunu da gördü. Genç kızın bu sıcakkanlı davranışı, içten konuşması çok hoşuna gitmişti.

Bu şirin kızcağızı ölümden kurtardığına çok seviniyor, ancak, Onunla derinden ilgilendiğini göstermek istemiyordu.

— 3 —

Vapur, İstanbul'da yolcularını boşalttığında Mehmet Kemal, bir yıl önceki dramı bütün canlılığiyle bir kez daha yaşadı. Dram, yeniden başlayacakmış gibi ayakları bir türlü ileri gitmiyordu. Genç kızla annesinin arasında yürürken, içi ürperiyor, kapkara bir korku duygusu, içinden kanatlarını çarparak geçiyordu. Gül renkli gençlik düşlerinin üzerine bir giyotin bıçağı gibi inen o korkunç trajedi, yaşayışını, belki bir kez daha birleşmemek üzere ikiye bölmüş gibiydi. Dört yanlarından geçen yığınla insan görünürde hiçbir kaygu taşımıyordu. Onu görenler de salt giysisizlik yönünden bir kaygu taşıdığını sanabilirlerdi. Genç kızın annesi, durakta bekleyen bir kupa arabaya işaret etti. Arabaya atladılar. Genç kızla annesi, yan yana oturdu. Mehmet Kemal'se utanarak, nereye ve nasıl sığacağını bilmeyerek karşılarına ilişti.

«Aksaray!»

Arabacı, atlara değdirmemek üzere, usuldan kamçısını havada şaklattı....

Araba Valide Camisinin yanında durduğunda hava kararıyor, akşam, lâpa - lâpa yağmağa başlayan karın ak perdesiyle İstanbul'un üstüne iniyordu. Yolcular, iki büklüm, ağarmış giynekleriyle evlerine seğirtiyordu. Kasapların önünde tüyleri apak kesilmiş aç sokak köpekleri, titreşerek bekleşiyordu. Mehmet Kemal'in gözleri, her zaman yoksulluğun, en göze çarpan örneği olan bu vefalı hayvanlarla sokak kedilerine takılırdı. Arabadan inip te dar sokaklardan birine sapıncaya dek onların da üstleri - başları apak kesilmişti. Mehmet Kemal, giysisi karla ağarıp yoksulluğunu gizlemeden önce sokakta kendini çırıl çıplak bir insan gibi bulmuştu. Herkese ak bir kürk giydiren yumuşak kar, onu da tıpkı öbür güzel giyimli yolculara benzetmişti. Hiç kimse onun paramparça giyneklerini göremezdi, artık. Buna bayağı bir çocuk gibi sevindi. Artık, kendini bir utanç duygusuyla kuşatılmış bulmuyor; genç kızla annesinin arasında serbestçe kendine güvenli yürüyordu:

Genç kızla annesi, koşar adım ilerliyor, durmadan sokak değiştiriyorlardı. Evlerin ışıkları, perdelerin arkasından pespembe görünüyor, sokak fenerleri çevresinde binlerce ak pervane gibi kar-lar dönüyor, kaynaşıyordu.

Yüksekçe duvarlarla çevrili bir evin iki kanatlı büyük tahta kapısına gelmişlerdi. Genç kız, bir ipin ucunu tutup hızla çekince evin kapısında bir çıngırak çaldı. Uzaktan çekilen bir iple kapının tekkanadı açıldı ve arkadan gelen aydınlık içinde kapıda yaşlı bir kadın silüeti belirdi:

«Siz misiniz, Selma?»

«Biziz! Biziz anne! Aman ne hava!»

Uzunca bahçe yolunu geçtiler. Üç - dört taş basamağı çabucak tırmandılar. Şimdi, gürül - gürül bir odun sobası yanan geniş bir salondaydılar. Salonu ılık bir hava dolduruyordu.

«A kızım, taşınıyor muyuz? Eve hamal mı getirdin? Eşya mı naklettireceğiz bu havada?» Diye sordu.

«Aman, anneciğim, çok ayıp ettin, bu, Mehmet beydir. Hikâyesini dinleyince sen onu bizden daha çok seveceksin. Kendisi Tıbbiye mektebinde talebedir. Senin sevgili ve biricik torununu da denizin buzlu dalgalarından kurtaran odur. Şimdi, anladın mı, anneciğim?»

Yaşlı kadın, dikkatle Onun üstüne - başına, yüzüne bakarak:

«Gel, evlâdım, çabuk gel; sobayı da Allah'tan gürül - gürül yakmıştım. Demek soğuktan donmuş yolcular gelecekmiş. Size çabucak sıcak çay hazırlayayım. Hikâyenizi sonra dinleriz. Vah, vah, hepiniz donmuşsunuzdur.»

«Yok, anne, yok, donmak ne demek, biz sevinç içindeyiz. En sevgili varlığımızı kurban gitmekten kurtardık. Bundan sonra bize soğuk mu söker?»

Mehmet Kemal, ayağındaki yırtık ayakkabıları taşlıkta bırakarak camekânın arkasındaki salona girdi. Nedir ki burda dikilip durmaktan başka yapacak bir şey bulamıyordu. Onun böyle duraksadığını gören genç kızın annesi, onu sobanın başındaki bir minderli hasır koltuğa çökertti:

«Haydi, Mehmet bey oğlum, durmayınız, rica ederim. Çekinmeden, duraksamadan şuraya oturunuz. Siz, artık, bizim oğlumuzsunuz. Kendinizi yabancı saymayınız. Size utanç veren bu kılığınız üzerinizde her zaman kalmayacaktır. Hepsini değiştireceğiz. Hiç merak etmeyiniz. Haydi, rahatça oturup kendi evinizdeymiş gibi dinlenin, evlâdım.»

Mehmet Kemal, bunca içten, güzel söz karşısında artık, naz edemezdl. Oturdu. Bacaklarını sobaya doğru uzattı. Lâmia, sobanın öbür yanında dikilmiş, saçlarını tararken ona candan gülümsüyordu.

— 4 —

Selma hanım, çabucak banyoyu hazırlamıştı. Mehmet Kemal, henüz elindeki güzel kokulu Seylan çayını bitirmemişti ki onu kolundan tutup banyoya soktu. Mehmet Kemal, baktı; ak bir gömme banyo, buğusu tüten sıcak su ile dolu olarak kendisini bekliyordu.

«Siz, bütün üstünüzdekileri çıkarıp şu kenara yığınız. Ben size şimdi, çamaşır, giynek hazırlayacağım. Banyonun içine uzanın, biraz gövdeniz ısınsın, aldığınız soğuk çıksın. Bizim beyin çamaşırları size uyar. O da sizin gibi iri yarıdır. Onun pijamasını da sırtınıza geçirirsiniz. Beyin sivil giyneklerinden bir katını da size giydiririz, olur biter. Sizinki terzide dikilinceye dek onunkileri giyersiniz. Şimdi. Biraz, aldığınız soğuk çıksın, yeter. Çay kaynıyor, çıkınca bol - bol içer, terlersiniz. İstersiniz ıhlamur da kaynatırız.»

Diyerek banyo odasının kapısını kapadı.

Mehmet Kemal, sırtındaki bir yıl önce diktirdiği giymeğe kıyamadığı güzel giysisinin şimdiki korkunç harabelerini, ceketini, pantalonunu, yeleğini ve onların altında katran gibl bir renk almış, lime - lime olmuş fanilasını, don ve gömleğini çıkarıp bir kenara yığdı. Bu yoksul dostlarına, acıyan bakışlarla baktı. Bunlar, onun felâketinin en yakın tanıklarıydı. Elinden gelse bunları ölünceye dek bir köşede saklamak isterdi. Yağdan, kirden kapkara kesilmiş, püskülsüz fesi, iri bir gelincik gibi bu kapkara harabenin tepesinde açıyordu. Banyonun tatlı bir sabun kokusuyla dolu havası, bu giysi harabelerinden yükselen mayalanmış yoksul insan kokusuyla birden bire bozulmuştu.

Mehmet Kemal, çırılçıplak, bir süre sıcak suyun başında dineldi. Bunca yoksulluk, kahır ve işkence görmüş gövdesi, yine dipdiriydl. Göbeğinln altındaki kurşun yarasının yerini parmak-

lariyle yokladı. Şimdi, orda sert bir et düğmesinden başka bir iz yoktu. Gövdesi kıl içindeydi. Şu sırada bunları yok edemezdi. Banyoya elini sokarak sıcaklığını ölçtü. Sonra, sağ ayağını içine daldırdı. Selma hanım suyu çok iyi ayarlamıştı. Sonra öbür ayağını da suya attı ve yavaşça içine gömüldü. Hamamtasının içindeki mis kokulu sabunla hamam kesesine hiç aldırış etmeyerek bir süre bu cennet gibi bol suyun içinde uzandı kaldı. Su, her yanda şehvet gibi onu sarıyor, onu gıcıklıyor ve düşlere benzer renkli hayâl kırıntılariyle dolu düşünceler, kafasında cennet tatları bırakarak biribirini kovalıyordu. Bunca korkunç bir kara düşten sonra, böyle bir sonuca gelip dayanması, onu sersemletiyordu: Bu kış, Bostancı ölüm kampının zincirleri içinde donarak öleceğini hesaplarken, böyle sıcak bir su cennetinin koynuna gömülebilmek, kaderin gülünç cilvelerinden başka neydi ki?

Şimdi, banyonun kenarına yaslanan başının içinde, gövdesinin her yanından gelen zevk telefonlarının santralı, arı gibi işliyordu. Denizin buzlu suyu içinde birkaç saat önce bocaladığı korkunç dakikaları andı, içi ürperdi. Dünyanın altınını verseler, bütün ahlâk hocaları toplanıp ona fedakârlık dersi verseler, şu banyodan kalkarak bir kez daha öyle bir denize atlayamayacağını düşünüyordu. Banyonun konforu, ruhunu ve gövdesini öyle gevşetmişti ki felâketlerin ve heyecanlı olayların sıkıştırıp yoğunlaştırdığı bu ruh, şimdi, çevresinde bütün tehlikelerin yok olup silindiğini sanan bir hayvan gibi kaygusuzlaşmış ve yayılmıştı. Şu kapının dışında, hemen birkaç adım ötede kendisi için sanki parçalanmakta olan birkaç candan insan vardı ki ona bu şeker gibi kaygusuzluğu veren de onların varlığından başkası değildi.

Biraz sonra, dışarda, salonda, hemen kapının arkasında kalın ve tatlı bir erkek sesi işitti. Bu, pek babacan bir sesti. Döşemeler üzerinde yürüyüşünden irl ve ağır bir gövdesi olduğu anlaşılıyordu. Yarım saattir suyun içinde gevşeyen Mehmet, hemen, kokulu sabunla gövdesini köpük yığınlarına boğarak yıkanmağa başladı. Bu sırada banyonun kapısını tıkırdatan Selma hanım:

«Mehmet, yavrum, havlunla çamaşırlarını, pijamanı şu sandalyenin üzerine koydum.»

Dedi, kendisi görünmeksizin sandalyeyi içeri itiverdi. Mehmet Kemal; «Artık çıkmalıyım!» diye düşünerek ayağa kalktı; baştan aşağı sabunlandı, keselendi, sonra yine suya gömülerek

temizlendi. Banyodan çıkıp ta mis kokulu havluya sarındığında kuş gibi, ruh gibi yeğnikleşmişti. Derisi, sankl deliklerinden tatlı ve çiçek kokulu bir ilkbahar rüzgârı geçen ince bir tül giblydi; burdan kaslarının içine, taa ruhuna dek taze, canlandırıcı bir havanın dolduğunu duyuyordu. Gövdesinin bu yerlerinde hafif bir keyifsizlik duymuyor değildi. Bunun için de buzlu deniz suyunun kendisine bir oyun oynamasından, tehlikeli bir hastalığın kendisinl yoklayabileceğinden kuşkulanıyordu. Pek güçlü bir gövdeye sahip olduğundan herhangi bir hastalığın kendisine saldıramayacağına da güveniyordu. Belki, sinsice sokulup bir şeyler yapmayı başarabilirlerdl.

İyice kurulandıktan sonra, evin efendisinin olduğu anlaşılan ütülü iç çamaşırlarını, sonra ipekli mavi pijamayı sırtına geçirdi. Sandalyenin üzerinde üstü işlemeli bir çift terlikle bir çift te yepyeni ince yün çorap vardı.

Onları da ayağına geçirip sedefleri pırıldayan nalınları bir kenara itti. Duvardaki tuvalet aynasında saçlarını taradı. Şimdi, aynada yakışıklı, canlı bir yüzün, tatlı bir gülümseyişle kendisine baktığını görüyordu.

Bir de yerde çöreklenmiş yatan paçavralara gözleri ilişince, içi burkuldu, bir tuhaf oldu. Bu yoksulluk, işkence arkadaşlarını ne yapmalıydı? Acaba bunları, hemen şimdi bir çöplüğe atıp ortadan yitiremez, ya da yakıp yok edemez miydi? Birkaç dakika, kapıyı açarak dışarı çıkıp çıkmamak arasında ikircikllendi. Salondakl sobanın başında keyifli - keyifli çay içtiği anlaşılan evin erkeğinin kalın, babacan sesi hâlâ işitilmekteydi. En sonra, bu paçavralaşmış giysilerden utanmanın çocukluk olduğunu düşündü, yürekliliği arttı; kapının tokmağını yakaladı. İkl adımda kendini salonda buldu. Hemen karşısında, kendisini görür - görmez ayağa fırlayan kırk yaşlarında iri - yarı sarışın, sarı gözlü, sarı burma bıyıklı, kırmızı yüzlü yakışıklı bir adam dikiliyor ve büyük bir şefkat, sevgi ve açıkkalplilikle ona gülümsüyordu.

«Buyur, oğlum Mehmet bey, gelin önce gözlerinizden öpeyim.»

Mehmet Kemal'le kucaklaşmaları bir saniyelik iş oldu. Mehmet Kemal, nasıl davranacağını düşünmeğe vakit bulamadan güçlü ikl kolun arasında gövdesinin sıkıştığını, sonra alnından, gözlerinden, yanaklarından öpen, sıcak, kalın ve etli dudakların dokunuşunu duydu:

«Gelin oturun, bakalım, şöyle karşıma. Senin gibl böyle ba-

bayığit bir delikanlı, bir yıl hiç kimsece aranıp sorulmadan «Kalebent» olarak, kurşuna dizilen vatansever Türklerin karşısında bulunsun hal Ne korkunç şeyl Karnındakl kurşun yeri, barl iyileşti mi?»

«Şu anda hiçbir sızı duymuyorum. Kurşunun girip çıktığı delikler büsbütün kapandı. Altı ay bu delikler işleyip durmuştu.»

Adam, ayakta dikilip kendilerine bakan ve sevinçle gülümseyen karısıyle, kızına:

«Haydi, çabuk, bize ikl limonlu çay verin.»

Dedi.

«Şimdi, babal»

Diyen Lâmia, bardakları getirmek üzere mutfağa koştu. Çay, sobanın üzerinde demleniyor, mis gibi bir koku yayıyordu.

Lâmia, çay için koşunca, Selma hanım da banyoyu temizlemeğe gitti.

Lâmia, bardakları salt demle doldurdu, üzerlerine de biraz sıcak su döktü.

Babası, Mehmet Kemal'in çayını alıp ona kendl eliyle uzattı:

«Limon da ister mlsiniz?»

«Olsunl»

İçine ufak bir dilim de limon attı. Sonra Onun gözlerinln içine bakıp gülümseyerek:

«Tanışalım, dedi, anladığınız gibl Lâmia'nın babasıyım. Adım Ethem. Askeri doktorum, Binbaşı rütbesinde. Ama şimdi, Ordu terhis edildiği için daha doğrusu dağıtıldığı için temelli bir görevimiz yok. Sözde bir daireye bağlıyız. Üç - beş kuruş ta maaş alıyoruz. Cağaloğlu'nda bir muayenehanemlz olmasa, geçinmek zor. Mehmet bey, oğlum, benden bu kadar. Şimdi, gelelim size: Kızımı, hem de gözbebeğim gibi sevdiğim kızımı muhakkak bir ölümden kurtardığınız için size nasıl teşekkür edeceğiml bilemiyorum, oğlum. Size oğlum, diyorum, yadırgamayın. Hem yaşça sizden bir kat ilerdeyim; hem de size karşı sonsuz bir sevgim ve saygım var. Siz, bence «meçhul asker» tipinden gizli bir kahramansınız. Sizin gibi genç subay ve neferlere ordunun uzun savaş yıllarında sık - sık rastladım. Çok işler başaran bu kahraman ruhlu genç adamlar, hemen hep ölümle kucaklaşmışlardır. Kahramanlığın geçtiği yollar uçurumlar, tuzaklar, mayınlarla örtülüdür. Siz, Türk Ordusunda bir subay olarak savaşmış olsaydınız şu denizde yarattığınız serüvene benzer nice serüvenler yaratırdınız. Vapurda belki yüzlerce erkek bulunduğu halde yalnız sizin o buz-

iu denize atlayıp kızımı kurtarmanız, bence bir raslantı değildir. Kader, bizi buluşturmağa, tanıştırmağa, sevlştirmeğe karar vermiş bulunuyordu. Hele yaşayışımda tanışmak istediğim sizin gibi bir genci karşıma böylece çıkardığı için kadere nedenli teşekkür etsem azdır. Haydi, çayınız soğudu. Hem konuşup hem içelim.»

Mehmet Kemal, karşısındakl adama hemen ısınmıştı. Karşısında, hem fizyolojik varlığiyle, hem tatlı diliyle bütün buzları çözen sevgi gücü bol, arkadaşlık ve dostluk havasiyle yüklü bir adam vardı.

Ethem bey, çayını yudumlayarak:

«Kızımın annesinden hikâyeyi bütün ayrıntılariyle dinledim. Ancak, size başka bir şey soracağım.»

«Buyurun, efendim.»

«Tıbbiyeyi sürdürmek niyetinde misiniz?»

«Şimdilik hiçbir fikrim yok, efendim. Kararsızım. İstanbul, çok tehlikeli bir yer. İnsanın başı her an belâya girebilir burda.»

Mehmet Kemal, baktı: Karşısındaki irl, sarımtrak, elâ gözlerde büyük bir merak okunuyordu. «Bu adamın yüzü ne de dostça! Bu salt, bana karşı değil. Her halde her sevdiği ya da sevebileceği insana karşı böyle olsa gerek. Adamın yüzü, insanın kalbini güneş gibi ısıtıyor.» Diye düşündü.

«Aileniz, nerde oturuyor?»

«Amasya'da.»

«Yaa! Çok iyi rastlayış! Gördün mü, kader yine yolumuzu bir yere çıkardı.»

«Ne gibi, efendim?»

«Biz de bugünlerde Amasya'ya gitmeğe hazırlanıyorduk. Orda çok yakın akrabalarımız var. Türkçesi, anam - babam var. Oraya gitmek zorundayız. Ben, cepheye gidince çocukların ister - istemez güvenilebilir bir yerde kalması gerek!»

«Ne zaman gideceksiniz, efendim?»

«Şu kış günlerini atlatalım, diyoruz. Kış fırtınaları hele bir dinsin. Çarık - çürük vapurlarla azgın bir denizde yolculuk güç. Hele sevgili kızımın böyle denizde boğulma tehlikesi atlatmasından sonra, kış günleri İstanbul'dan ayrılarak bir vapurla denize açılmak, bizim için olacak iş değildir.»

«Ben de şu anda kararımı verdim, efendim.»

«Ne gibi, oğlum?»

«Ben de fırsat, bu fırsattır deyip İstanbul'dan kaçmak istiyorum. Amasya'da annem, iki kızkardeşim, bir de benimle bir-

likte Merzifon Amerikan Koleji'nl bitirmiş ikizim olan bir erkek kardeşim var. Bir de dedem var. Hepimize bakan da zaten o. Ama, ne yazık ki bir yıldır hiçbirinin benden haberi yok. Birdenbire ortadan yıtışım, onları kimbilir ne kerte üzmüştür? Onun için bir an önce Anadolu'ya geçmek istiyorum.»

«Henüz, belli bir yolculuk günümüz yok. Ama, mutlaka gideceğiz. Anadolu'da Türk Ordusu, Yunanlılara darbeler indiriyor. Biz de pek çok subay arkadaş İstanbul'da boş durmuyoruz, ama, Anadolu'ya geçmek, artık ödev oldu. Ordunun bizim gibi görgülü doktorlara çok ihtiyacı var. Ancak, Anadolu buraya bir buyruk gönderdi. Oraya çağıracağı subayları, o seçiyor ve çağırıyor. Çağırılmadan kalkıp gidenler geri çevriliyor. Çünkü, beş parmak bir değil. Kendi isteğiyle Anadolu'ya geçenler arasında Padişahçı, Kuvayı İnzibatiyeci subaylara, İngiliz casuslarına da rastlandığından, Anadolu'nun gözü açıldı. Şimdi, hakkında sağlam araştırma raporları olmayan hiçbir kimse Anadolu'ya geçip orduya katılamıyor. Bizim hanımla kızı da bir kaç gün önce İzmit'e gönderdim. Ordaki bir akrabanın yanında, ben Anadolu'ya geçtikten sonra bir sığınak bulunabilir mi diye öğrenmek istedim. Onlar da Anadolu'nun içerlerine kaçmağa hazırlanmaktaymışlar. Böylece yolumuz Amasya'ya çıkacak demek oluyor.

Şimdi, gelelim, çok önemli bir başka soruna: Biz, askerler, sivil yurttaşlardan daha açık yürekli oluruz. Dobra - dobra konuşmasını severiz. Bunun için ben de açık yüreklilikle konuşacağım. Sizin yürekliliğiniz, fedakârlığınızla kurtulmuş olan kızım Lâmia'yla evlenmek ister misiniz? Bunda gücenilecek, küsülecek, şaşılacak hiçbir yan yok. Bugün, kızım denize düşmüş, öyle belâlı bir denize ki, senin kendini feda edercesine gösterdiğin yüksek İnsanlık ve yüreklilik, onu bugün aramızda bulunduruyor. Siz olmasaydınız, bu sevgili çocuk, bugün yaşamayacaktı. Öyle değil mi, kızım?»

Bunu derken, kızının saçlarında iri parmaklarını gezdiriyordu.

Üç kadın da iki erkeğin karşısına oturmuş, konuşulanları can kulağiyle dinliyordu. Selma hanım bu sırada havayı koklayarak:

«Eyvah, yanık kokusu geliyor, herhalde pilâvı yaktık!» diyerek yerinden fırladı ve mutfağa koştu. Giderken kızına ve annesine de kaş - göz işaretiyle Ethem beyle Mehmet Kemal'i yalnız bırakmalarını bildirdi. Onlar da kalkıp onun arkasından gittiler.

Doktor, karısının arkasından:

«Kadın, diye bağırdı, eğer yemeği yaktıysan, talâkı selâse ile boşarım seni alimallah!»

Sonra, bir kahkaha attı ve şunları ekledi:

«Elden geldiğince yaşamayı alaya almalıyız. Elbette ağlanacak yerde de gülemeyiz.»

Arkasından bir sigara sardı, yakacakken:

«Siz de içmez misiniz? İçmeseniz bile hatırım için bir tane tüttürürsünüz. Sarmasını bilir misiniz, yoksa ben mi sarayım?» Dedi.

«Teşekkür ederim, efendim, ben sararım.»

«Şimdi, beni can kulağınızla dinliyor musunuz?»

«Evet, efendim, sizi can kulağımla dinliyorum.»

«Demin size yaptığım öneri, salt şu duygu dolayısiyle yapıldı: Sizin dirimini kurtardığınız kızımı bir başka erkeğin kollarında karı olarak görmek istemiyorum. O, belki size lâyık olmayabilir. Ama, O, şu anda Allah'tan sonra sizin eserinizdir. Onu salt bu duygu dolayısiyle eşliğe kabul edip etmeyeceğinizi bir daha soruyorum.»

Mehmet Kemal, Onun söylediklerini başını önüne eğerek dinliyordu. Ethem bey, sözlerini bitirince, gözlerini halının güzel renkli desenlerinden kaldırdı, şunları söyledi:

«Ethem beyefendi, ailenizin içine girdiğim andan beri, bu insanlardan her birine, onlardan gördüğüm şefkatten dolayı sonsuz bir saygı duymağa başladım. Hele sizin gibi saygıdeğer aydın bir insanın, benim gibi babadan öksüz kalmış bir genç için ne bulunmaz bir anlamsal baba olacağınızı daha ilk konuşmamızda anlamıştım. Kızınız Lâmia hanımın üzerimde bıraktığı etki, benim için unutulmaz bir güzelliktedir.»

«Sizin gibi iyi yetişmiş bir genç, daha ilk günde ailemiz üzerinda bu söylediğiniz güzel düşünceleri edinmişse kendimizi mutlu bir aile sayabiliriz.»

«Çok içten konuştuğuma inanabilirsiniz.»

«İyi görmüşsünüz, oğlum, Mehmet! Ailemizin iç havası bu güzel görüşünüzün sınırlarına yanaşacak kadar iyidir. Lâmia da annesi gibi iyidir. Bundan dolayı, onun, ne idüğü belirsiz adamlarla evlenmesini istemiyorum. Bir tek davranış, çoğu zaman, bir insanın on ciltlik bir gözleminden sonra vereceği bilgileri verebilecek bir güç tasır. Sizin bugünkü mertce davranışınız, karakterinız üstüne yeterince bilgi vermiştir. Kızım için sizden daha iyi ve değerli bir genç bulamayacağımı içim söylüyor bana.

Yine affınızı dilerim, oğlum, hiçbir vakit sizi etki altında bırakarak, kızımı size zorla yamamak düşüncesinde değilim. Bunu, sanırım, açık yürekli sözlerimden anladınız. Böyle konuşurken, kendimizi kızımın çevresinde iki yansız insan olarak düşünüyorum.»

«Anlıyorum, efendim.»

«Teşekkür ederim, oğlum. Ben de anlayacağınıza güvenmesem, bu pek tehlikeli konu üzerinde konuşabilmek için ilkin oturur biraz düşünürdüm.»

«Ben de bu konuda sizin gibi açık konuşmak istiyorum, efendim. Lâmia hanım, maşallah, her erkeğin ilk bakışta güzel diyebileceği tiplerden. Ben de onu güzel ve sevimli buluyorum. Ancak, Amasya'da sevdiğim bir kız var; onda çok ufak ta olsa bir umudum var. Demek istiyorum ki onun da benimle ilgilendiğini sandığım bir kuruntum var. Bu kuruntu, bir gün, ya güzel bir gerçek olacak, ya da bir «hüsnü kuruntu» olarak kalacak. Şu sırada her ikisi için de bir şey diyemem. Ne var ki bu kuruntum, günün birinde gerçekleşecek gibi güçlü bir şeyse Lâmia hanımla evlenmem büyük bir günah olur. Korkunç bir ruh dramı içine düşer, uzun yıllar, belki de ömrümüzün sonuna dek bocalarız her ikimiz de. Şimdi, hep beraber Amasya'ya gideceğiz. Eğer yeni görgüm, bu kuruntunun, bir kuruntudan başka bir nesne olmadığını gösterirse, o zaman bir hayal arkasında koştuğumu anlarım. Böylece şifa bulan kalbimi ölünceye dek Lâmia hanıma veririm. Bilmem, söylediklerimi sizi kırmadan söyleyebiliyor muyum?»

«Ne demek oğlum, pek iyi anlıyorum. Bunda kırılacak ne var? İki erkek, karşılıklı konuşuyoruz. Elbette, böyle açık konuşacağız. Sizin gibi duygu ve düşüncesi çok gelişmiş bir gencin, benimle böyle konuşması gerekiyordu. Şimdi, bu işi burda kapayalım. Amasya'ya da beraber gideceğimiz için konuşup görüşecek daha pek çok zamanımız var demektir.

Siz de göreceksiniz ki ben, ne kötü bir insanım, ne de kötü bir doktor! Siz, bir baltaya sap oluncaya ya da «maddî ve manevî» yaralarınız şifa bulup Tıbbiyeye dönünceye dek istediğiniz sürece bizimle beraber kalabilirsiniz. Sizin gibi bir oğul sahibi olmayı Cenabı Haktan çok istedim, ama, kısmet değilmiş. Ne yapalım, mukadderat! Önüne geçilmez. Amasya'da annenizin eviyle birlikte, orda kalacağımız sürece, bizim evimiz de sizin eviniz olacaktır. Şunu bir daha söylemek isterim ki, bizim küçük aile topluluğumuz, sizi hem çok sevlyor, hem de size karşı ölünceye

dek minnet duygusuyla dolu olacaktır.»

«Sizler, hiçbir vakit kendinizi bana karşı dediğiniz biçimde minnet borcuna yüklü saymamalısınız. Ben, sizleri borçlandırmak için değil, salt insanlık görevimi yapmak için suya atladım. Kimbilir, belki de suya atlamayı gereksemiş bulunuyordum. Bu, belki de benim egoist bir insan olduğumu gösterir. Yaşayışımda her zaman büyük, güzel, hoşa gider işler yapmağa can atmışımdır. Bu, daha çok büyük ve güzel işlere aç ruhumu doyurmak için yaptığım bir iştir. Affedersiniz, o sırada suya güzel kızınız Lâmia hanım değil de herhangi başka bir canlı da düşseydi belki yine denize atlamayı göze alabilirdim. Ben, çok yufka yürekli bir adamım, Ethem beyefendi. Gerek insanlara, gerekse yoksul, sahipsiz ve felâkete düşmüş hayvancağızlara karşı, bütün canlılara karşı, otlar, yosunlar bile bunun içindedir, içimde kaynayan garip bir acıma ve şefkat pınarı vardır.»

«Ben de sizin yaşınızdayken Tıbbiyede okuyordum. Öyle yufka yürekliydim ki ölü insan gövdelerine bile neşter atmak içimi acı ile doldurur, bu, bana canlı bir insana bıçak atmakla bir gelirdi. Canlı insan gövdelerindeki yaraları deşmek, aşı yapmak, daha doğrusu cerrahlık, frenkçesi operatörlük yapmak, benim işim değildi. Anatomi'yi arkadaşlarımdan daha iyi bilir, herhangi bir ameliyat için nereye bıçak vurulacağını yine en iyi ben bilirken, hocalarımın sözlerine kulak asmayarak operatörlük ihtisasını bir yana bıraktım. Dahiliyeci olmağa karar verdim. Gelgelelim; Balkan Savaşı, dünya savaşı, insan tarlaları üzernden, kurşun, şerapnel yağmurları gibi geçti. Hastanelerde kolları, bacakları kesilecek nice ana kuzuları sıra beklemeğe başladı. Operatörler, sabahtan akşama, akşamdan sabaha dek mum, çıra, kandil, gazyağı, karpit, lüks, kimi zaman da elektrik lâmbalarının aydınlığında genç insanları bayıltmadan kesip biçiyorlardı. Öyle zaman oldu ki operatörler, bu işe yetişmedi. Biz, dahiliyecilere, veterinerlere de kesip biçmek görevi verildi. Hep birlikte Mehmetçikleri bağırta - bağırta yıllarca kesip biçtik. Hâlâ aklımdadır; bir gece, çok lvedi bir ameliyatı, karanlıkta, yıldızların ve birkaç sigara ateşinin aydınlığında yaptım. Cephenin hemen yanıbaşında, düşmanın burnu dibinde başka türlü yapılamazdı. Bayağı ağaç desteresiyle kestiğim bu parçalanmış bacak, sonradan iyileştiydi de ben de şaşırmıştım, yaa! böyle Mehmet bey, oğlum.»

«Demek, efendim, yufka yüreklilik te bir toyluk süresi. İnsan, zora, gelince sizin gibi tahta desteresiyle canlı insanın ba-

cağını kesiyor, benim gibi bir delikanlı da iki İngiliz askerini öldürebiliyor!»

Konuşma konusunun değiştiğini anlayan kadınlar, yine sobanın başındaki yerlerini aldılar.

Ethem bey, bu konuya bir son vermiş olmak için:

«Mehmet bey oğlum, dedi, ben, Abdülhamit gibi Tıbbiyelileri, bacaklarına taş, ya da demir bağlatarak Marmara'nın dibine indiren zalim bir insan olmaktansa, serçelere, tahtakurularına, yılanlara, çıyanlara acıyabilen bayağı bir vatandaş olmayı her zaman üstün tutarım. Sizin de böyle olmanız beni daha çok sevindirdi. Daha doğrusunu söyleyeyim mi? Sizde biraz da kendi saf, yufka yürekli, temiz gençliğimi buldum.»

Selma hanım:

«Ethem, dedi, görüyorum ki Mehmet beyle iyi sardırdınız.»

«Kıskandın mı, yoksa?»

Bunu söylerken Lâmia'ya göz kırptı. Lâmia:

«Elbette, kıskanırız, babacığım, dedi. Deminden beri ancak, sizinle konuşuyor. Mehmet ağabeyle konuşmaktan biz de sizin gibi hoşlanırız.»

Selma hanım, elindeki şişlerle deve tüyü renginde kocaman bir yumağı masanın üstüne bırakarak:

«Ben, dedi, geceyi gündüze katarak Mehmet bey oğluma bir yün kazak örmeğe çalışacağım. Denizde aldığı soğuğu ancak bununla çıkaracak. Sen de, bey, yarından tezi yok, hemen bildik bir terzide Mehmet beye bir kat güzel giysi diktir. Ayakkabıyı, fesi de unutma.»

Bu sırada Ethem bey, havayı koklayarak:

«Selma, dedi, mutfağından gelen güzel yemek kokuları bizi bitirecek. Sofrayı şafak atarken mi kuracaksın?»

«Yok, yemek şimdi hazır.»

Hemen mutfağa koştu. Lâmia da arkasından yetişerek bir yığın tabak - kaşıkla döndü.

Selma hanım, köşede bucakta ne varsa toplayıp yemek haline getirmişti. Açlığın kol gezdiği İstanbul'da Selma hanımın hazırladığı sofra, bir şölen sofrası sayılabilirdi. Tas kebabından tutun da pirinç pilâvı, sucuklu yumurta, zeytin yağlı barbunya, istavrit kızartması, lâkerda, pastırma, terbiye edilmiş kara ve yeşil zeytin, lâhana ve biber turşusu göze çarpanlardan birkaçıydı.

Mehmet Kemal, kurt gibi yemeğe başladı. Ekmek dilimleri

bittikçe Selma hanım onun önüne yenilerini yığıyor ortaklaşa bütün yemekleri, bir yarım ay biçiminde ona doğru itiyordu.

Bu sırada uzaktan sürekli silâh sesleri geldi, sonra, bu sesler yaklaştı ve bahçe duvarı önünde ayak sesleri işiten Ethem bey, yerinden fırlayarak seğirtti. Kapı, yumruklanıyordu. Bu bildiklerin parolasıydı. Hemen kapıyı açan Ethem bey, orta boylu, zayıf, traşı uzamış genç bir adamla yüz yüze geldi.

«Önce içeri gir. Hayrola Münip?»

«Ethem bey, İngiliz devriyesi arkamda. Kardaki izler çok tehlikeli olabilir. Ama tipi çabucak örtüyor izleri. Belki buraya gelmezler.»

«Gelmez olurlar mı? İçlerinden vurduğun oldu mu? Olduysa tehlike var demektir.»

«Birisini bacaklarından vurup düşürdüm.»

«Gel, ayakta durmayalım. Seni şurdan tavan arasına çıkaralım. Bu, gizli bir yerdir.» Küçük bir merdiveni tavana kaldıran Ethem bey, yeni geleni, Mehmet Kemal'in de yardımiyle yukarı çıkardı. Kapak, pek ustaca kapandı.

«Orda biraz bekle, Münip. Tehlike geçince iner bir şeyler atıştırırsın.»

Sofra başındakiler, kulakları kirlişte bekliyor, ara - sıra bir - iki lokma atıştırıyorlardı. İştahları kaçmıştı. Ethem bey yine birden bire yerinden fırlayarak:

«Selma, çabuk bana süpürgeyi ver!»

Dedi. Karısı, neye yarayacağını merak ederek süpürgeyi getirip doktora verdi. Ethem bey, bahçeye çıkarak süpürgeyle dış kapıya dek koştu. Kaçak arkadaşlarının ayak izleri iyice görünüyordu. Bu izleri süpürerek gerisin geri gitmeğe başladı. Bütün hışmiyle yağan kar dümdüz olan izleri biraz daha sildi. Ethem bey, kapıyı açıp taşlığa girmişti ki, bahçe kapısının önünde gürültüler işitildi. Kapı dipçikleniyordu. Mehmet Kemal, yerinden fırlayarak:

«Bunu ben karşılayayım,» dedi. «Onlarla İngilizce konuşurum.»

Pijamasiyle tiplnin savrulup durduğu bahçeye çıktı. Dışardan sıkılan kocaman bir el fenerinin çiğ ışığı gözlerini kamaştırdı. İngilizce:

«Geliyorum, geliyorum.»

Diye bağırarak koşup kapıyı açtı. Silâhlı birkaç İngiliz denlz askerlyle bir inzibat subayını karşısında buldu. Subay:

«Nerde o Kemalist? Buraya girdiğini sanıyoruz?» diye sordu.

«Efendim, içerde ailece yemek yiyorduk, sizin kapıyı dipçiklediğinizi işittik, gelip açtım. Buyurun, hem evi araştırın, hem de soframızda bizimle bir iki lokma bir şey yersiniz. Güzel şarabımız, rakımız da var. Biz, ailece İngiliz dostuyuz. İngiliz Muhipleri Derneğinin de üyesiyiz. Haydi, buyurun içeri.»

Mehmet Kemal'in bu biçimde İngilizce konuşması, İngiliz subayını yumuşatmıştı. Gülümseyerek:

«Teşekkür ederim,» dedi. «Kovaladığımız tehlikeli bir Kemalisttl. Herhalde başka bir yere saklanmıştır. Tipi de izleri çabucak siliyor. Haydi, good by!»

Subay, askerleri alarak kös kös uzaklaştı. Mehmet Kemal'in konuşmasını cümbür cemaat evin kapısında dinleyen ev halkı, hep birlikte içeri girip sofranın başına geçti. Ethem bey, tavana seslendi:

«İn aşağı münip, herifleri savdık. Mehmet Kemal kardeşimizin İngilizce bilmesi, durumu kurtardı.»

Münip, aşağı inip sofranın başına geçti:

«Yok, Ethem ağabey,» dedi. «İstanbulun tadı kaçtı. Artık Anadoluya geçip böyle saklanarak değil, açıktan ve göğüs göğüse vuruşmak gerek.»

«Tanrı kısmet ederse biz yakında yola çıkıyoruz. Şimdi, Yunan casus örgütü İngilizlerden beter. Her yanı kasıp kavuruyor. İstanbul Rumlarının kılağuzluğunda, iğne deliğinden bile geçerek sığınaklarımıza ulaşıyor. Anadolu'da bir ağır makinalı tüfeğin başına oturup mermilerimi düşman göğüslerine boşaltacağım günü iple çekiyorum.»

«Evet, savaş ya orda kazanılacak, ya da orda yitirilecek.»

Ara sıra dışarı bakmayı unutmayarak geç vakitlere dek yiyip içtiler. Mehmet Kemal'in öyküsünü dinleyen Münip bey çok ilgilendi:

«O Bostancı barakalarında çok arkadaşımızı yitirdik,» dedi. «Bu durumda ordan kurtuluşunuz bir mucizedir.»

Kar altındaki İstanbul'un bahçeli evlerinden gece yarısı horozlarının uykulu sesleri gelirken herkes yatağına girdi. Münip beyle Mehmet Kemal, salonda birer kanapeye kıvrılarak çift battaniyelerine sarındılar.

1921 yılının Şubat'ı, İstanbul'un sokaklarına, damlarına yığdığı karı, arkasından hemen başlayan parlak güneşi ve ılık havasiyle çabucak eritip denize yolcu etti. Yoksulların donmuş kemiklerini ısıtan bir ilk yaz havası, halkı sokaklara, bahçelere ve parklara üşüştürdü. Ethem beyler de Anadolu'ya geçmek hazırlığını hızlandırdı. Başına yeni bir belâ gelmemesi için Mehmet Kemal'i de dışarı yalnız başına bırakmayarak yanına Lâmia'yı katıyordu. Ethem bey, büyük postanenin aşağısındaki Oroz Dibak'tan Mehmet Kemal'e uygunca bir kat giynek almış, öbür eksiklerini de bütünleyerek onu gıcır gıcır bir kılığa sokmuştu. Her gün Lamia'yla evden çıkan Mehmet Kemal, orası senin, burası benim gezip dolaşıyor, kimi zaman bir muhallebicide oturup muhallebi yiyorlar, kimi zaman da Vefa bozacısına uğrayıp birer boza içiyorlardı. Beyazıt parkındaki sıralarda birçok kişiyle oturup güneşleniyor, Sultanahmet ve Gülhane Parklarında el ele tutuşarak geziyorlar, ciddî bir konuları olmadığından bize anlamsız gelen kuş cıvıltılarına benzer sudan konular üzerinde gevezelik ederek vakit öldürüyorlardı. Gerçi, Lâmia, bu gezintilere büyük bir önem veriyorsa da Mehmet Kemal, her attığı adımda karşısına Asile'nin hayalinin dikildiğini görüyor, içi bir dram havasiyle doluyor, irkilerek dalgın dalgın yürüyordu. Lâmia, onun bu durgunluğunun derinliğine inemeyerek bu davranışları, onun ağırbaşlı bir genç oluşuna veriyordu. İstanbul'un türlü güzellikleri içinde Asile'yle başbaşa geçen mutlu günleri, geçmişe doğru hızlı bir biçimde kayıp giden bir yaşanmış cennet panoraması gibi onu saatlerce büyülüyor, dışarısı ile ilişkisini kesmeğe zorluyordu. Güzel Lâmia'cık, çiçekten kopmuş solgun bir manolya yaprağı gibi onun yanında bütün gerçekliğini yitiriyordu. O, bu durumdan bir şey anlamamakla birlikte onun büyük ve dost elini sımsıkı tutmaktan da uzak kalmıyordu. Gülhane Parkında tek tük yalnızların ve çokça üstü başı perişan berduşların şekerleme kestirmek için oturduğu sıralardan birini boş bulup ta oturduklarında, genç kız, sokulup başını onun geniş omuzlarına yaslıyor, hiç konuşmadan öylece duruyordu. Mehmet Kemal, onun incecik parmaklı ellerini avuçlarında okşayıp duruyor, tek konuşma da bu oluyordu. Ağaçların iskelete dönmüş dallarında tek tük ötücü kuşlar, acı çığlıklar atarak yem arıyordu. Topkapı Sarayının yüksek duvarları.

ni boydan boya kaplayan solmaz sarmaşık yeşilliği, gözlerinin sık sık dinlendiği gizli bir mutluluk bahçesine benziyordu.

Genç kız, bu genç adamın, kendisine onca gereksediği aşktan sözetmeyişine üzülüyor, biraz da şaşıyordu. Amasya'da bir sevgilisi olduğu doğru muydu? Varsa nasıl bir kızdı? Herhalde kendisinden daha güzel olmalıydı ki Mehmet Kemal ağabeysi, kendisine bu kerte duygusuz ve kapalı kalıyordu. Babası da, annesine sıkı sıkıya tembih etmişti. «Sakın oğlanın üstüne varmayın,» diye.

Mehmet Kemal'le Lâmia, böyle günlerce gezip eğlendiler. Selma hanımın, belki birbirlerine alışırlar da her şeye karşın birbirlerini bırakmazlar diye bir umudu vardı. Mehmet Kemal'in üzgün ruh durumu, hiç değişmemişti. Hiç hakketmedikleri halde feleğin en korkunç kahırlarına uğrayan bütün yetenekli insanların taşıdığı sert ve düşünceli durumu koruyordu. Karısıyla şimdi doğmuş olması gereken ve belki de birkaç aylık olan çocuğunun üzgün görünüşleri gözlerinin önünden gitmiyor, onların en tehlikeli bir bölgede ne biçimde yaşadıklarını düşünmeğe çalışıyordu. Annesinin, kızkardeşlerinin, dedesinin bilinmeyen durumları da onun ruhunu her an diken üstünde bulunduruyordu. Bu düşüncelerine ışık tutacak olanakları elde edinceye dek elbette bu sonsuz gibi görünen üzüntü ve üzgünlük durumu, sürüp gidecekti.

Ethem bey ev halkıyla özel olarak dertleşirken:

«Oğlan, yine iyi dayanmış, rastgele bir yurttaş, onun koşulları içinde, deli olurdu, dedi. Görüyorsunuz, aklı başında, terbiyeli, nazik, bilgili, dil bilir bir genç. Şimdilik ondan daha çok şey istemeğe hakkımız yok. Siz, ona elinizden gelen şefkati göstermeğe bakın. Çünkü, onun bu sırada en çok gereksediği hazine budur. Şefkat hazinesi! O, bir yıl boyunca bütün dünyanın unuttuğu bir gençti.»

Bir akşam, eve heyecanla gelen Ethem bey:

«Çocuklar,» dedi. «Yarın sabah Gülcemal vapuruyla Karadeniz yolculuğuna çıkıyoruz. Ona göre hazırlanalım. Güçbelâ bir kamara tutabildim. Ben, Samsun'lu bir tütün tüccarıyım. Adım İsmail. Kâğıtlarımız hazır. İki çocuğumuz var. Mehmet'le Lâmia. Anlaşıldı mı?»

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

— 1 —

Bir ahmak ıslatan yağmuru, tekerlekleri kırmızı çamurlara gömülerek sarsılıp duran yaylıların kara tenteleri üzerine, apış araları terleyerek köpüren, ağızlarından ak dumanlar püsküren ve zora gelerek sık sık yellenen atların sırtına, sağdaki çukur vadinin her iki yanını kaplayan körpe çamların taze yeşilliği üzerine eksilmeyen bir hızla yağıyordu.

Samsun kışlalarının yanında başlayan bu inatçı yağmur, hâlâ sürüp gidiyordu. Bu yüzden doktor Ethem beyle Mehmet Kemal'in bindiği ikinci yaylı, birçok yokuşta dayanıp kalınca bu ikisi inip yayan gitmek zorunda kalıyor, üstleri başları çamura bulanıyordu. Bununla birlikte Mehmet Kemal için bu yolculuk yenilikler, taze heyecanlar iklimiydi. İçi içine sığmıyordu. Amasya yolculuğu, onun için cennet yolculuğu gibi bir şeydi. Çoktan beri unuttuğu bütün gençliği, şimdi damarlarında ateş gibi kaynayıp duruyordu. Uzun kollarını ve bacaklarını sallayarak yokuşları tırmanırken kimi yerlerde doktor Ethem beyi elinden tutarak sürüklüyordu.

Öndeki yaylıda Selma hanımla kızı Lâmia ve anneannesi Ayşe hanım vardı. Onlar, iki erkeğin ağırlığınca hayvanları yormadıklarından hiç inmiyorlardı. İki yaylının arasında giden tatar arabasına vazgeçilememiş, kimi ev eşyasiyle pılı pırtı yüklenmişti. Doktor Ethem bey, İstanbul'dan ayrılmadan bir iki gün önce kadınların gözyaşına bakmadan bütün eşyayı satıp savmıştı. Ancak, pek gerekli kimi eşyayı bırakmıştı ki onları da tatar arabasına yüklemiş, güvene almak için de iki yaylının ortasına almışlardı. Ethem beyle Mehmet Kemal, tepeye tırmandıklarında birden bire yırtılan kirli bulutlar arasından güneş göründü. Sanki gizli bir yerden sarı ve parlak bir projektör ışığı tutulmuş gibi tepe aydınlandı. Kadınların arabası, tepenin düzlüğünde bu bol

ışık içinde duruyor, perdelerden dışarı sarkan kadınların başları, bu altın ışık içinde yıkanıyordu. Mehmet Kemal, Lâmia'nın sevinçle arabadan indiğini gördü. Genç kız yolu çevreleyen tepelerin çam ve meşeyle örtülü vahşi görünüşüne sıcak bakışlarla bakıyordu.

«Baba, Mehmet ağabey, bakın ne güzel yerler! Ağaçlar yağmurla ne güzel yıkanmış. Bakın, şu çam fidanının tepesinde uzun kuyruklu, sarı gagalı kapkara bir kuş var. Ne vahşi ötüyor!»

Mehmet Kemal:

«O mu? Ona karatavuk derler. Av kuşudur. Hep böyle ıssız, dağ başlarında, kuytu derelerde yaşar. Ancak, kar bastırınca şehirlerdeki evlerin bahçelerine dek sokulmaktan çekinmez.»

Dedi.

Yem torbaları boyunlarına geçirilen hayvanlar, bu sırada hem yem kestiriyor, hem de kaşınıyorlardı. Kadınların arabadan söğüş et ve ekmek indirdiklerini gören doktor Ethem bey:

«Mehmet bey oğlum,» dedi, «buraya dek çok şükür her hangi bir tehlikeyle karşılaşmadık. İnşallah şu Pontos belâsı dedikleri nesne de bir kuruntudan başka bir nesne değildir.»

Mehmet Kemal, Samsunda arabacıların bu yolculuğa çıkmamak için ne çok direndiklerini ancak bir iki kat parayla bu yolculuğa razı olduklarını düşündü. Samsun'da otelde kimi kişilerin Pontosçulardan söz ederken bunların elli bin kişilik bir güç olduğunu söylemeleri de Mehmet Kemal'i kara kara düşündürüyordu. Kendisine verilen kocaman bir koyun söğüşünü iştahla ısırırken Doktorun deminki sözüne bir yanıt olmak üzere şöyle dedi:

«Ben, henüz tehlikeli bölgeye girdiğimizi sanmıyorum. Tehlike Kavak'ta belki de biraz daha ötede başlar. Gece yolculuğu yapmadığımızdan büyük bir tehlike içinde sayılmayız. Daha içerilerde pontosçular için daha elverişli barınaklar, mağaralar vardır.»

Bunu dinleyen orta yaşlı bir arabacı:

«İnşallah bir arıza olmaz da vaktinde Kavağa varırsak geceyi orda güvenle geçirebiliriz. Sonra, biz de pek boş sayılmayız.»

Dedi ve dişleriyle koparmağa çalıştığı koca bir ekmek parçasını arabanın minderi üzerine bırakarak oturduğu yerin altından kız gibi bir mavzer çıkardı. Mekanizmasını oynattı ve içinden yere bir mermi fırladı. Hepsi, arabacının bu yaptığına dikkatle ve içleri güvenle dolarak baktı. Bu sırada öbür arabacılar da

arabalarının gizli yerlerinden birer mavzer çıkararak geldiler. Doktor Ethem beyle Mehmet Kemal de gıynekterinin gizli yerlerinden birer büyük tabanca çıkarıp onlara gösterdiler. Erkeklerin ellerindeki üç mavzerle iki tabancayı gören kadınlar, ürkmüş gibiydiler. Doktor, arabacılara:

«Yahu, maşallah çocuklar» dedi, «bayağı bir cephanelik gibi yolaçıkmışız.»

Bir arabacı:

«Eh, beyim» dedi, «daha dün savaştan çıktık. Henüz burnumuzdaki barut kokusuyla ölülerin kokusu bile gitmeden yine tüfekler patlamağa başladı. Biz de bu memlekette tüfeksiz gezilemeyeceğini gayrı öğrendik. Karşımıza çıkacak Pontos'çular da iyi silâh kullandığımızı göreceklerdir.»

Arabacılardan biri oturduğu yerin altında tüfekle yan yana sakladığı bir şişeden kaçamak olarak ara sıra birer yudum şarap çekiyor, kolunun yeniyle pos bıyıklarını siliyor, araştırıcı bakışlarla ara sıra karşı yeşil sırtları süzüyordu.

Biraz sonra, hepsi tüfeklerle tabancalarını gizli yerlerine yerleştirdiler. Herkes yerine çıktı. Kamçılar, vuruş gösterisi yaparak havada şakladı. Atlar yekindi. Atların yaylanarak çektiği yaylılar, her iki yana yalpa vurarak ilerlemeğe başladı.

Akşama doğru Kavak bucağına varıldı. Yaylılar, yokuş aşağı önünde bir kaç cılız kavak ağacı yükselen küçük, bakımsız köye girdiğinde yağmur dinmişti. Yolun solunda, hanlardan atılan fışkı yığınlarından ak ve yoğun buğular yükseliyor, bir sürü tavuk burda eşinerek hem yem arıyor, hem de ısınıyordu. Yol, çamur içindeydi. Henüz yeşerme olanağı bulamamış kavaklarla yemiş ağaçları, kuru direkler gibi evlerin önünde dikili duruyordu. Üstlerinde serçe sürüleri bağrışıp çağrışıyordu. Paçavralarına bürünmüş köylüler, yolculara yan yan bakarak sessizce uzaklaşıp gidiyorlardı.

Hancı, gelenlere iç içe iki oda verdi. Dipteki odayı kadınlar tuttular. Bir kapıyla birleşen ikinci odaya da Doktor Ethem beyle Mehmet Kemal yerleşti. Hava soğumuştu. Hancıdan ateş istediler. Biraz sonra, yukarı tepeleme yanmış mangal kömürüyle ışıldayan bir mangal getirildi. Hepsi, kadınların odasındaki alaca karanlığı ateş renginin güzelliğine boyayan mangalın çevresinde bir aile topluluğu meydana getirerek bağdaş kurdu. Duvarda asılı gaz lâmbası eğrilmiş fitiliyle sipsivri sarı bir dil gibi titreyerek yanıyordu. Selma hanım, mangaldan aldığı közlerle

emektar semaveri yaktı. Biraz sonra, odayı mis gibi çay kokusu doldurdu. Son nevalelerini ortaya dökerek bir akşam kahvaltısı ettiler. Döşemenin aralıklarından alttaki ahırın ekşi kokusu geliyordu. Hanın arkasına açılan tek pencereye bir örtü gerdiler.

Mehmet Kemal:

«Yarın Havza'dayız» dedi. «Öbür gün de Allah kısmet ederse Amasya'da.»

Bu sözleri, bir düşteymiş gibi dalgın, yumuşak bir tonla söylemişti. Bakışları, közlerin nar rengindeki güzelliği üzerinde dinleniyordu. Amasya, onun yaşayışının en büyük anlamına ses veren sevgili ve sevimli insanların, toplu olarak yaşadığı, belki de bugünlerde sonsuz bir acıyla kıvrandığı bir yerdi. Kanatları olsaydı, onu bütün avcıların tüfeklerine meydan okuyarak uçup oraya gitmekten hiç bir güç önleyemezdi. Şimdi, belki karısı ve çocuğu, kızkardeşleri, annesi ve dedesi onu bekliyordu. Belki Abbas beyler, belki Müeyyet de onu merak ediyordu. Onlara İstanbul'dayken birkaç mektup göndermişse de hiçbir karşılık alamamıştı. Demek ki iki düşman bölge arasında haberleşme olanağı da kalmamıştı.

Bu sırada Amasya'daki bu sevgili ve sevimli insanları düşünen genç adamın içinde keskin, ince, baygınlık verici sızılar dolaşıyordu.

Lâmia, araştırıcı bakışlarını, onun fesinin ve mangal ateşinin rengiyle kızaran yüzünde gezdiriyor, bu yüzde kendisi için tehlikeli bulduğu yabancı ilgilere özgü bir dalgınlık buluyordu. Onun yüzünde daha çok kendisiyle ilgili hülya ve düşünce izlerini araştırırken Mehmet Kemal, onun sevgi isteyen bakışlarını gözünün ucuyla yakaladı.

Kapı vuruldu. Doktor Ethem bey sordu:

«Kim o?»

«Benim beyim, hancı.»

«Ne istiyorsun?»

«Bir dakika beyim.»

Ethem beyle Mehmet Kemal, ayağa fırladı. Kadınlar, merakla başlarını çevirdiler. Açılan kapının önünde palabıyıklariyle babacan hancı dikiliyordu:

«Beyim, heplnlz işitin» dedi. «Gizli bir şey değil. Biliyorsunuz, çetin günlerdeyiz. Kimi geceler, Pontos'çu Rumlar, köyümüze baskın yapar, karşılıklı epeyce kurşun atarız. Karanlıkta sakın handan dışarı çıkayım demeyin. Kavak'ta Pontos'çulara kar-

şı gönderilmiş birkaç izleme askeri varsa da kulak asmayın, herifçioğulları yine yapacaklarını yapıyorlar. Şimdi, bütün Kavak'lılar, evinde tüfeği dizinin üzerinde tetikte duruyor. Herkes nöbetleşe uyur burda. Yoksa, beşikteki çocuklarımız da davar gibi kesilir. Siz de maşallah iki yiğit erkeksiniz.»

«Hem de subayız.»

«Oh, oh, oh. Daha güzel. Tüfek atmanın şahını bilirsiniz, demektir. Biz, aşağıda birkaç silâhlıyız. Sizin de sırayla uyumanız iyi olur. Eğer gâvurcuklar bir baskın yaparsa gafil avlanmamış oluruz. Yanınızda silâhınız yoksa bir mavzer getireyim.»

«Getir!»

«Ancak, yiterse ödersiniz, beylm.»

Mehmet Kemal:

«Ya biz kendimiz de yitersek?» dlye sordu.

«O zaman sizden tüfek parası istemem.»

Hepsi, sinirli sinirli güldü.

Hancı, çevikçe dış merdiveni çatırdatarak aşağı indi. Selma hanım, kapıyı kapayıp dönen doktora:

«Eee, doktor» dedi, «demek gele gele cephenin göbeğine gelip konakladık, öyle mi?»

«İnşallah, korkmuyorsundur ya karıcığım?»

«Kimi zaman korku iyi şeydir, kocacığım.»

«Bu korku şimdi ne işimize yarar?»

«Bizi tedbirli olmağa zorlar.»

«Burası doğru. Tedbirlerini söyle.»

«İlkin, hepimiz bu odada toplu olarak bulunmalıyız. Sizin yataklarınızı şu kapının dibine sereriz.»

Mehmet Kemal, Ethem beye:

«Siz, yatarsınız ben, sabaha dek hancının silâhiyle nöbet bekleyebilirim. Gerçl henüz askerlik yapmadıysam da Botancı mapusanesinde bir yıl boyunca uzun geceler, pek çok uykusuz kaldığım oldu. Kimi zaman, Hintli nöbetçiler duvara yaslanarak uyurken ben soğuktan tir tir titreyerek onları seyreder gülerdim. Bu yüzden asker olursam iyi asker olurum.»

Selma hanım:

«Hayır, oğlum Mehmet bey» dedi. «Doktor da sizinle birlikte nöbet tutacak. O da seve seve bu nöbeti sizinle paylaşır.»

«Hay hay, ne demek. Sizler, mışıl mışıl uyuyabilirsinlz, karıcığım.»

«Sen, bizim mışıl mışıl uyuyabileceğimizi sanıyorsun alda-

nıyorsun, doktor!»

Bu sırada kapı yine vuruldu. Mehmet Kemal, yerinden fırlayarak kapıyı açtı. Hancı, gülümseyerek elindeki mavzerl ona uzattı:

«Tüfeğim boştur, kumandanım» diye güldü. «Hiç tutukluk yapmaz. Benden önce nice düşman başı yediğini bilmem, ama, ben, onunla yüzlerce domuz, birkaç da Pontos gâvuru vurdum. Yivleri ve setleni henüz iyidir. Sağlıcakla kullanın. İnşallah, hiç de kullanmak gerekmez.»

Köşeden Selma hanımın annesi Ayşe hanım, takma dişlerinin arasından pek yayvan ve erkekleşmiş sesiyle:

«İnşallah, evlâdım» dedi.

Hancı, giderken:

«Bir isteğiniz olursa aşağı seslenirsiniz. Seslenmeden haber vermeden sakın ha aşağı, su dökmeğe bile inmeyin. Aşağıda nöbetçiler olacak.»

Mehmet Kemal, kalın tahta mandalla kapıyı sürgüleyerek yerine oturdu. Tüfeğin namlusuna asılmış bir arma fişek Mehmet Kemal'in pek hoşuna gitti. Onların serin varlığını sıcak parmaklariyle okşadı. Hiçbir canlıyı öldürmek istemediği halde bu silâhlara bayılıyordu. Silâhlar, ona özgürlük havası aşılıyordu. Silâhın bulunduğu yerde kötülüklerin sinecek fare deliği arayacağı duygusu ile doluydu. Hiç olmazsa kendi elindeki silâh için bunu göğsünü gere gere söyleyebilirdi.

Namluyu yukarı doğrultarak mekanizmayı işletti, tüfeğin dolu olup olmadığını denedi. Mavzer, gerçekten boştu. Ethem bey, mavzeri aldı, beş fişeği teker teker içine sürdü. Sonra kapayarak güvene aldı. Mehmet Kemal'e:

«Sen, mavzerle iyi arkadaş olmuşa benziyorsun» dedi.

«Ben, mavzerle çok küçük yaşımdanberl oynamağa başladım. Yaylalarda çok mermi yaktım. Taşlara, kayalara çok nişan attım. Canlılara, bana dokunmadıkça hiç ateş etmedim. Ne var kl canıma, ya da sevdiklerimin canına kıyacak her hayvana ve insana ateş edebilirim ve ettim de. Silâh, bence salt adaletin ve özgürlüğün koruyucusu olmalıdır. Başkaca bir anlama yöneltilmesi bence suçtur. Bu suçun cezası da elbette yine silâhla verilir.»

Hepsi gülümseyerek onu dinliyordu.

Mehmet Kemal:

«Şu sırada ben on Mehmet Kemal gücündeyim» dedl. «On Pontos'çuyla karşılaşabilirim.»

Ethem bey, Selma hanıma:

«Hanım, sen bize çayları tazeleyiver, biraz daha kanımız ısınsın da iliklerimizdeki son korku mikropları bu sıcağın içinde eriyip gitsin» dedi.

Mehmet Kemal:

«Mademki kendimizi cephede biliyoruz. Düşmanın yararlanacağı bütün gedikleri kapamalıyız. Bakınız, şu pencereden içeri sıkılacak bir kurşun, Lâmia hanım kardeşimizin canına kıymaz mı?»

Selma hanım, onu oturduğu köşeye çekti:

«Gerçekten de çok doğru. Odamıza rastgele bir kurşun atılabilir. İçerde ışık yandığından herifçioğulları, uzaktan nişanlayarak ta bu ışıklı pencereye bir kurşun atabilirler.»

Sonra, yolculukta yaylının içine serdiği küçük duvar halısını Lâmia'nın yardımıyla boydan boya pencereye gerdi. Küçük pencere de böylece tıkanmış oldu.

Kaygusuz görünmeğe çalışıyorlarsa da herkesin kulağı kirişteydi. Tavandaki en ufak fare ve sertçe pıtırtısına kulak veriyor, dışardaki uzak bir baykuş sesinin bir parola olabileceğini göz önüne alarak dinliyorlardı. Bu eski asker ailesi, bu gibi ufak tefek askersel bilgilerin yabancısı sayılmazdı. Köyün köpekleri de ateş baskınlarında sık sık yaralanıp vurulduklarından susmayı ve sıcak bir köşede pusmayı daha yararlı bulduğundan köyden hiçbir köpek sesi gelmiyordu. Belki, düşman, köye sızmağa başlayınca bir yaylım ateş gibi havlayıp tehlikeyi duyuracaklardı. Hayvanlar da böylece sürekli tehlikeler karşısında yeni görenekler ediniyordu.

Köyün içinde ilk tüfek patlar patlamaz bütün köpekler hep birden havlamağa başladı. İlk tüfek sesi, gergin sinirlerin kirişine bir balyoz gibi inmişti. Ethem bey:

«Çocuklar» dedi, «hepiniz şöyle kapı ile pencerenin karşısını büsbütün boşaltın. Şu duvarın dibine sıralanın. Önce şu lâmbayı söndürelim. Mangalın aydınlığı bize yeter.»

Lâmbayı üfleyerek söndürdü. Sonra, tabancasını çıkardı. Mehmet Kemal, hemen kapının arkasında duvarı siper alarak oturdu. Burdan, mangalın başındaki kadınların yüzleri pembe siluetler biçiminde görünüyordu.

Lâmia'nın, közlerin aydınlığında ışıyan saçları ve kâğıt gibi ak yüzü şimdi, kızıl bir tülle örtülmüş gibiydi. Hepsinin yüzü, daha çok madensel ışıklarla gölge - ışık birleşmesi içinde ruh-

larındaki heyecanı yansıtıyor, Selma hanımın yüzünün yarısı karanlıkta siliniyordu.

İlk tüfek, köyden atılmışa benziyordu. İkinci silâh sesi biraz daha dışardan geldi. Bunu yine oradan birkaç silâh sesi daha izledi. Bir kurşun hanın üzerinden ıslık çalarak geçti.

Doktor Ethem bey, Mehmet Kemal'in yanı başında ayakta duruyordu:

«Çarpışmanın uzun sürmeyeceğini sanıyorum. Pontosçular türediği gündenberi buralar böyle vakitli vakitsiz silâh sesleri işitmeğe alışmıştır.»

Bu sırada, hanın avlusunda bir silâh patladı. Tüfek sesleri karma karışık sürüp gidiyorsa da bu arada hiçbir insan sesi işitilmiyordu. Ancak, birkaç köpek, yırtınırcasına havlıyordu. Ethem bey:

«Belki de hana saldıracaklar» dedi, «herhalde bizim yağlı müşteriler olduğumuzu anladılar.»

Bunu söyledikten sonra güldü.

«Hayır, efendim, bunlar, ufak tefek çapulcular, soygunlarla yetinen soydan değil.»

«Ya nedir?»

«Bunlar, doğrudan doğruya bir yok etme siyaseti güdüyorlar. Sözüm ona, Pontos Cumhuriyeti toprakları içinde kalan köylerin ve şehirlerin hepsini yakıp yıkıyor. Köylülerden öldürebildiklerini öldürüyor, öldüremediklerini de göç etmeğe zorluyorlar. Böylece, buralar, düşüncelerine göre temelli kendilerine kalmak üzere temizlenmiş oluyor. Şu sırada, eğer Topal Osman onlarda hayal ve umut bırakmışsa, işin yarısını çözümlediklerini sanmaktadırlar.»

Bu sırada avludan bir silâh sesi daha geldi. Karşıdan patlayan bir silâhın arkasından bir mermi kapıyı delerek karşı duvara saplandı.

Ethem bey, kadınlara:

«Sakın ha, soğukkanlılığınızı yitirmeyin ve yerinizden kıpırdamayın» diye uyardı.

Selma hanım:

«Sen, merak etme doktor, alnımıza yazılan neyse onu görürüz» dedi.

Şimdi, karşılıklı cephe almış silâhların, birbirlerine yağdırdıkları mermilerin yönü iyice anlaşılıyordu.

Karşı tepeye yerleştirildiği sanılan bir yeğnik makinalı tü-

fek, ara sıra darbe ateşi yapıyor, kiremitlere, dış duvara çarpan mermilerin, kiremitlerl ve toprağı döğüşündekl özel sesler işitiliyordu.

Köpekler, yağmur gibl yağan kurşunlar altında bir kez daha kuyruklarını kısıp bir kenarda pusarak susmuşlardı. Pontos'çuların, köye, birbirlerinl vurmamak lçin yarım ay biçiminde baskın yaptıkları anlaşılıyordu. Makinalı tüfeğin darbe ateşi, bir ara kapıya rastladı. Yandan gelen mermilerin duvarın sıvalarını döktüğünü odadakiler iyice ayırt etti. Kuru sıvadan kalkan ince toz odadakilerin gözlerine, burunlarına doldu. Kurşun vızıltıları arasında bir köpeğin acıklı iniltisi işitildi. Lâmia:

«Baba, herhalde bir köpek vuruldu» dedi.

Karşılık veren olmadı. Mehmet Kemal, namluyu kapıya doğrultmuş, içeriyi zorlayacak herhangl blrisinin beynini patlatmak kararlyle bekliyordu. Şahadet parmağı tetiği iyice ısıtmıştı. Kapıdan birkaç mermi daha girip de bu kez kadınlara pek yakın duvar bölümüne saplanınca Selma hanım:

«Doktor» dedi, «kurşunlar gittikçe blze yaklaşıyor Yanı başımızdaki duvara şimdi birkaç merminin vurduğunu duyduk.»

«Hepiniz buraya, bizim yanımıza gelin. Buraya hlçblr yandan kurşun gelmez. Haydi, fırlayın!» Birkaç saniye içinde hepsl erkeklerin yanında çömelerek yer aldılar. Artık solukları birblrinin yüzünü yalarcasına birbirlerine yakındılar.

Mangal, ötede yalnız başına ışıldıyor, lri meşe közlerl, yavaş yavaş küle örtülüyordu.

Mehmet Kemal, kendisine yaslanarak oturan yumuşak, taze bir gövdenin sıcaklığını duydu. Bu, Lâmia'nın gövdesiydi. Blraz sonra, genç kız, ona iyice sokuldu. Mehmet Kemal, Lâmia'nın, ikl eliyle kolunu kavrayarak başını göğsüne yasladığını gördü. Şimdl, kendini büsbütün güven içinde duyan genç kız, artık kıpırdamaz olmuştu.

Tüfek sesleri seyrekleşerek uzaklaşmağa başladı. Bir kaç dakika önce dostun düşmanın atış mesafesi seçilmezken şimdl Pontos'çuların silâhları uzakta, köylülerle izleme askerlerinin sllâhları köyün duvarları dibinde patlıyordu. Bunun daha çok körlemesine bir ürkütmece ateşi olduğu anlaşılıyordu.

Pontos'çuların püskürtüldüğünü, tehlikenin geçtiğlnl anlayan Mehmet Kemal, tüfeğl dizinin üzerine bıraktı.

«Herifler püskürtüldü» dedi.

Ethem bey, tabakasını alıp mangalın yanına gltti. Közlerl

biraz karıştırıp ışıldattı. Sonra bir sigara kâğıdı yırtıp üzerine biraz tütün koyarak Mehmet Kemal'e seslendi :

«Al, sen de şunu sar, birer sigara tellendirelim.»

Mehmet Kemal, göğsünde uyuşup kalan Lâmia'yı kendinden zorla ayırarak Ethem beyin yanına gitti. İki erkek, biraz sonra mangalın başında bağdaş kurarak sigaralarını tüttürmeğe başladı. Selma hanım:

«Doktor, inşallah bu geceki savaş bitti» dedi.

«Siz, ordan kalkıp yine şöyle yatakların üzerine oturun. Burda herhalde gündüzün göründüğünden daha çok insan var. Pontos'çulardan kaçanlar anlaşılan daha büyücek merkezlere sığınıyorlar.»

Bu sırada kapıyı yumruklayan hancının sesi işitildi:

«Açın beyler, açın, düşmanı püskürttük. Bu gece epeyce de kalabalık gelmişlerdi. Artık, zaman yaklaştı. Hepsinin canına ot tıkayacağız.»

Ethem bey:

«Çok iyi vuruştunuz. Kutlu olsun. Artık, lâmbayı yakabilir miyiz?»

Diye sordu.

«Yakın, ancak, delik deşikten ışık sızmasın. Tehlike dersen her zaman hazırdır, beyim.»

Ethem bey, çaktığı mumlu kibriti hancıyla odadakilerin yüzüne tutup inceledikten sonra gidip lâmbayı yaktı.

Biraz daha öteden beriden konuşulduktan sonra yattılar. Yalnız, Mehmet Kemal, pardösüsünün yakasını kaldırarak elindeki mavzerle karanlığa çöküp geceyi dinlemeğe başladı. Ethem bey, horluyordu. Herkes uyuyordu. Mehmet Kemal, iki saat sonra, nöbeti vermek üzere giyneğiyle yatağa uzanmış olan doktoru çekinerek dürtüp uyandırdı. Tüfeği ona bırakarak doktorun kalktığı yatağa uzandı.

Gece, sessiz geçti. Tanyeri atarken hancıyla arabacılar gelip onları uyandırdı. Son nöbeti tutan Mehmet Kemal, teşekkür ederek mavzerle armayı hancıya verdi:

«Tüfek doludur» dedi. Güldüler.

Yine, yaylılarla Havza yoluna düştüklerinde fışkı yığınları üzerindeki horozlar, masmavi, bulutsuz göğe doğru başlarını kaldırarak ötüyordu. Yolun önemli bir bölümü olaysız geçti. Arabalar yokuşlarda dayandıkça kadınlardan başka herkes inip düzlüğe dek yayan gidiyordu. Bu arada arabada oturmaktan ayakla-

rının tutulduğunu söyleyen Lâmia da inip Mehmet Kemal'in elinden tutarak onlarla birlikte yokuşları sevinçle tırmanıyordu. Havza dolaylarına dek böylece gidildi. Burda işin rengi birdenbire değişti. Sık bir ağaçlıktan bir çeteci topluluğu kocaman bir kaya gibi arabaların önüne düştü. Tehlike o kerte ansızın doğmuştu ki hiç kimse silâhlarını gizlediği yerden çıkarmağa fırsat bulamadı. Uzun boylu, laz başlıklı, kara giynekli çizmeli genç bir adam, elindeki uzun namlulu tabancasını uzatarak bütün arabadakilere güzel bir Türkçeyle:

«Haydi, hepiniz inin aşağı ve ellerinizi yukarı kaldırarak şuraya dizilin.»

Dedi. Kendi arkadaşlarına da ağaçlarla kayaların arkasında gizlenmelerini buyurdu.

Doktor Ethem bey; Mehmet Kemal'in yüzüne baktı:

«Eyvah, şimdi ne yapacağız? Bari, bizi öldürseler de çoluk çocuğa dokunmasalar!»

«Bakalım, belki bu canavarlığı yapmazlar, ama çok tehlikelidirler.»

Bunu söyleyerek, ilk önce yere atladı. Onun arkasından doktorla arabacılar da indiler. Onlar da korkudan zangır zangır titreyen kadınları indirdiler.

Mehmet Kemal, kendisinden on onbeş adım ötede dikilip duran çete reisine doğru ilerledi:

«Ne istiyorsun bizden, arkadaş?»

Diye sertçe sordu. Mehmet Kemal, çete reisinden sert bir davranış beklerken birden onda yıldırımla vurulmuş gibi bir gevşeme gördü. Adamın eliyle birlikte tabanca da aşağı düştü. Başkalarına işittirmekten de korkarak Mehmet Kemal'in yanına dek gitti:

«Kardeşim, Mehmet, sen misin?» dedi. «Demek ölmedin. Yaşıyorsun. Aman Allahım, ne mutluyum. Karşımdaki, sensin demek ha, sensin? Boynuna sarılmak istiyorum. Arabadakiler acaba senin hakkında ne düşünür sonra?»

«Ne düşünürse düşünsün, gel.»

Kucaklaştılar, birbirlerinin boynunda bir zaman böyle kaldılar.

«Nerdeydin, Mehmet? Bilmezsin, buralarda senden sonra ne felâketler oldu. Sonra bunları bir bir anlatırım.»

Mehmet Kemal vaktin darlığı ve nazikliği yüzünden başından geçenleri çabucak özetledi. Sonra:

•Sen önce onu anlat, neredeydin.•

•Peki, senin bu durumun nedir, onu anlat?• dedi.

•Benim şu durumum da çok ilginç. Yine de sana özgü bir şeyi anlatayım. Asula, birkaç ay önce İstanbul'daki işinden ayrılıp Merzifon'a geldi. İki gözü iki çeşme, karnı burnunda. Karnında senin çocuğun. Elbette ilk önce beni arayıp buldu. Senin birdenbire ortalardan yittiğini anlattı. Aylarca seni beklemiş. Sonra umudu kesilince kalkıp anasının babasının evine gelmiş. Zavallı kız, terörcü Pontos örgütünce ihanetten dolayı aranıyordu. Seninle kaçıp gittiği kuşkusu vardı. Bu yüzden bana, dedemize, anne ve kardeşlerimize, Asula'nın ev halkına Kuvayı Milliye casusu gözüyle bakmağa başladılar. Gizli örgüt, köye uğrayarak bizimkileri sıkıştırmağa başladı. İlkönce dedemizin çok parası var sanarak onu sızdırmak istediler. Bir şey çıkmayınca zavallı adamı en sonra işkenceyle öldürdüler. Annemizi de onun yanı sıra öldürüp kızkardeşlerimizi daha kaldırdılar. Uzun zaman ırzlarına geçtikten sonra öldürüp dağlara bırakmışlar. Asula'yla Merzifon'da doğan kızını Anastas ağa, Papa Eftim'in etkisi altındaki Pontos'çu olmayan köylere kaçırdı. Annemizle dedemizin öldürüldüğünü işitince köye koştum. Bir de ne göreyim. Zalimler, onları öldürmeden önce köyün bütün Türklerini işkence ederek kesip doğramışlar. Evlerin içi, sokaklar ölü dolu, aç kediler, köpekler, fareler, geceleyin de kurtlar, tilkiler, çakallar da bunlarla besleniyordu. Köye girdiğimde meydanlarda yatan parçalanmış Türk ölüleri karşısında şaşkına dönüp ağlamağa başladım. Biraz ötedeki amcamızın evine uğrayayım dedim. Onlar da çoluk çocuk doğranmıştı. Hayvanları bile bıçaklayıp öldürmüşlerdi. Senin çomar, merdivenin dibinde kanlar içinde yatıyor, koyunlar, keçiler ve inekler de ahırda korkudan açılmış cam gibi gözleriyle yine kanlar içinde kımıldamadan uzanıyorlardı. Koşarak ordan uzaklaştım. Şaşırmıştım. Sanki delirmiştim. Bu ne korkunç cinayetti! Köyün Rumları beni görünce çevremi aldılar. Beni annemlerin, yâni bizim evimize bırakmak istemediler. Dinlemedim, ellerinden kurtularak çılgın gibi oraya koştum. Ahırın kapısı açıktı. Birkaç tavuk ahırda eşiniyorsa da dedemizin demirkırı yarım kan Arap atı ile iki inek bıçaklanmış olarak fışkıların içinde yatıyordu. Yukarı çıktığımda, dedemin ölüsünü tanınmayacak biçimde parçalanmış olarak buldum. Sofa kana bulanmıştı. Annemiz, memeleri dibinden kesilmiş, faltaşı gibi açılmış gözleriyle oturma odasında kıvrılıp kalmıştı. İlk anda çok acı çektiği anlaşılıyordu.

Evin eşyası kırılıp dökülmüş, darmadağın edilmişti. Tavuklara bolca su koyarak komşu bir Rum ailesine onlara yem ve su verilmesini söyledim. Rum ailesi de şaşkınlık ve acı içindeydi:

«Ah, evlâdım, bu kez de Türk çeteleri gelip bizi kesecek. Bu hayvanlar, ne akla hizmet ederek bu cinayetleri işlediler? Hepimiz korkudan titriyoruz. Türkler, bu zavallıların acısını gelip bizden çıkaracaklar» dediler. Evin erkeğinin dediğine göre dedemiz kendisine işkence edildiği sırada gür sesiyle şöyle bağırıyormuş:

«Ulan caniler, alçaklar, soysuzlar! Ben sizden olabilir miyim? Ben bir komünarım. Ben bir sosyalistim. Ben, düşünceleri, ırk dâvasının üstüne yükselmiş bir adamım.»

Sonra evden çok acı çığlıklar gelmiş.

İşte kardeşim, Mehmet. Ben bunları gördükten sonra Türkiyeye misyoner olarak hayır adamı olarak gelen Amerikan din adamlarının gözümde beş paralık değeri kalmadı. Yüzlerine taktıkları maske düştü ve arkasından bu kanlı suratlar meydana çıktı. Bunlar, yarın güçlenince bütün Türkleri kesecek ve Türkiye'yi bir salhaneye çevireceklerdi. Öbür yanda kesip biçen Yunanlılarla danışıklı ve haberli davranıyorlardı. Amerikan hastahanesinin ve kolejin altında ve bahçesinde yapılan tüneller ve sığınaklar en ağırından en yeğinine dek silâh, cephane doluydu. Bunlar elbette burda uykuya dalsın diye konmamıştı. Bir gün bu silâhlarla Yunanlılardan gelecek buyruk üzerine bütün Amasya ve Merzifon halkını kesip biçeceklerdi.

Neyse, sözü daha çok uzatmayayım. Vakit dar. Seni nerde gelip bulabilirim?»

«Cizvit Okulunun aşağısında maarifçilerden Abbas beylere uğra. Ama, beni hemen ara. Seninle başbaşa verip çok önemli bir iş görüşeceğim. Bu silâhlı adamlar necilik?»

«Ha işin o yanını anlatmadım. Dinle. Dedemizle annemizin öldürülmesinden ve kızkardeşlerimizin kaçırıldığını öğrendikten sonra yanıma birkaç tabanca, bir yığın mermi alarak kızkardeşlerimizi kaçıran çetenin peşine düştüm. Kendilerini Pontos'çulara karşı pek sıkı bir biçimde koruyan bir Türk köyünde kardeşlerimizin beyinlerine birer kurşun sıkılmış ölüleriyle karşılaştım. Köylüler onları ormanda bulup getirmişler. Bunların kaçırılıp öldürülmüş Türk kızları olduğunu anlamışlar. Sahipleri çıkar diye birkaç gün de bekletmişler. Kızkardeşlerimizi gözyaşları içinde köyün mezarlığına gömdük. Katil çetenin izine rastlayıp onları

temizleyebilmek kararıyle tek başıma o dağ senin bu dağ benim dolaşırken bu delikanlılara rastladım. Birbirimize birkaç mermi attıktan sonra düşman olmadığımız anlaşıldı. Bunlar da Pontos'çuların ölüme mahkûm ettiği Rum ailelerin çocuklarıydı. Toplanıp dağları taşları aşarak İstanbul'a gitmeyi kararlaştırmışlarsa da bir türlü bir çıkış yolu bulamamışlar. Samsun'a inememişler. Çünkü, Topal Osman oralardan kuş uçurtmuyor. Orta Anadolu'da ve kendi bölgelerinde kalamazlar, çünkü, oralarda Pontos'çu çeteler egemen. Bu yüzden böyle silâhlı ve serseri dolaşıp durmaktalarken rastlaştık. Bana ne Türk ne de hıristiyan hiç kimseyi öldürmediklerini ve öldürmemeğe de kararlı olduklarını yeminbillah söylediler. Birkaç gün önce ben de onlarla birlikte gezmeğe başladım. Niyetim ailemizin ve köylülerimizin katili olan Pontos'çu çeteyi kıstırıp bunlara temizletmekti. Çocuklar, benim durumumu anlayınca kendilerine reis seçtiler, ben de kabul ettim. Ancak, beş paramız kalmamıştı. Parasız da şurdan şuraya adım atacak durumda değildik. «Gelin, dedim, burunlarını kanatmamak koşuluyla gelip geçen yolculardan birkaç kuruş isteyelim». İşte benim öyküm.»

Konuşmanın pek dostça ve uzunca bir vâdiye döküldüğünü gören doktor Ethem bey, çekinmeden onların yanına geldi. Mehmet Kemal doktoru Ahmet'le tanıştırdı:

«Doktor Ethem bey. Askersel doktor. Kader birliği ettiğimiz bir ailenin reisi. İstanbul'dan buraya dek birlikte geldik. Belki daha ötelere de birlikte gideceğiz.»

Doktor Ethem bey, iki genç adamın birbirine bir elmanın iki yarısı gibi benzeyişine şaşarak bakıyordu. Ancak Ahmet, biraz daha esmerceydi.

Bu sırada kayaların arkasından tehlike sinyali veren bir kuş sesi işitildi. Ahmet, heyecana kapıldı. Gitmeğe davranırken:

«Peki, seni verdiğin adreste bulabilecek miyim?» diye sordu.

«Ha! Dur biraz. Doktor beyin de Amasya'da bir ev adresi var, onu da vereyim. Beyefendi, adresi söyleyin usunda tutsun. Sonra size öyküyü anlatacağım. Haydi, güle güle Ahmet, başındakileri sav ve bir iki gün içinde Amasya'da bizi bul.»

Ahmet, koşarak uzaklaştı ve ağaçlıkta gözden yitti. Onlar da arabalarına binmek üzere adımlarını açtılar. Mehmet Kemal, kendisini öldürücü bir merakla bekleyen kadınlara ve arabacılara bir şeyler söylemek gerektiğini duydu:

«Bunlar Pontos'çu değil. Kolej eğitimim süresinde tanıdığım

bir iki kişi de var içlerinde. Gerek Türklerden, gerekse Rumlardan korktuklarından İstanbul'a kaçmak üzere dağda toplanmış, aç ve parasız kaldıklarından yolculardan, burunlarını kanatmadan birkaç kuruş alabilir miyiz, diye düşünmüşler. İlk kez de talihsizlik bu ya, karşılarında beni buldular ve elleri boş dönmek zorunda kaldılar.»

Arabacının biri:

«Neyse, hepimize geçmiş olsun» dedi. «Epeyce korku geçirdik. Ben, bu pusudan sağ çıkmayacağımızı sanmıştım.»

Korkudan ağlayan kadınların gözlerindeki yaşlar, şaşkınlık döneminde kurumuş, kirpiklerini birbirine yapıştırmıştı. Şimdi, Mehmet Kemal'e gülümseyerek ve mucize göstermiş bir adama bakar gibi bakıyorlardı.

Kadınların arabacısı, kamçısını atların başları üzerinde şaklatarak:

«Haydi, oğlum. Çekin Havza'ya. Bunu da ucuz atlattık» diye bağırarak güldü.

Kafile Havza'ya olaysız girdi. Geri kalan yolculuğu ertesi güne bırakarak Mehmet Kemal'in kılavuzluğuyla Samsun'da Mustafa Kemal'in konuk olduğu Mıntaka Palas Oteline indikleri gibi burda da yine onun indiği otele indiler. Doktor Ethem beyle Mehmet Kemal, kükürtlü kaplıcada güzel bir banyo aldılar. Sonra tertibat alarak kadınları da banyoya soktular. İstanbul - Amasya yolculuğunun korkunç kiri pası üzerinden aktı gitti. Dün geceki sinir bozucu silâh sesleri gerçi burda da işitildiyse de çok uzaklardan geliyordu. Hele şiddetli bir de sağnak inince uzak silâh sesleri de kesildi. Mehmet Kemal'in aşçıdan getirdiği birkaç türlü yemeği yiyerek yattılar. Mehmet Kemal tek başına küçük bir odada yattı. Sabaha dek içlendi, ağladı. Şu bir yıl içinde hemen bütün sevdiklerini yitirmişti. İstanbul'a giderken, Ethem beylerin yattığı odada Asile'yle çok tatlı, aşk dolu gecelerden birini geçirmişti. Yine böyle dolunay ışığı vardı. Ancak, mevsim yazdı. Cırcır böceklerinin, ishak kuşlarının ötüşleri, sessiz yaz gecelerinin tedirgin etmeyen türküleriydi. Ara sıra silâh sesleri romantik gecenin durgun şiirini bir kristal ayna gibi tuzbuz ediyordu. Yine de gençlik düşlerinin korkunç gücü, bu silâh seslerine meydan okuyarak sevişmenin ıssız bahçesinde ölümsüz saatlar yaratıyordu. Asile ve çocuğu, şimdi nerdeydi? Kimbilir, belki de annesini, kardeşlerini ve dedesini yok eden katil güçler onları da yok etmişlerdi. Karısını, ortadan kaldırmaları için bir değil birçok ne-

den vardı.

Pencerenin perdesini aralayarak karanlık içindeki Amasya ufkuna doğru bakıyor, hıçkırmamak için kendini güç tutuyordu. Bu, bütün anlamiyle gizli bir erkek ağlayışıydı.

Annesinin, kızkardeşlerinin, olgun ve aydın bir insan olan dedesinin, belki de karısiyle çocuğunun, ölümün karanlıklarında yitip gittiklerini düşünmek ne korkunç ve alışılmaz bir acıydı. Hepsi, ışıklı yüzleriyle gecenin içinde eski yaşayışlarını sürdürüyor, insan kardeşleri için hiç te kötü nesneler düşünmeyen varlıklariyle karanlığın ortasında ışıktan birer yaratık gibi yürüyor, kendisine kanlar içinde ağlayarak el sallıyorlardı. Onların suçu neydi?

Şimşekler çakıyor, gökgürültüleri yıkılan dağlar gibi kasabanın üzerinden geçip kuzeye doğru uzaklaşıyordu. Ahmet'le karşılaştığı andanberi ağlamak, hıçkırmak istiyor, ötekilerin yanında bu kerte korkunç bir haber yüküyle yüklü olduğunu meydana vurmamak uğruna korkunç bir direnç harcanıyordu. Kardeşi Ahmet'in başı da belâdaydı. Papazlar, oğlanın yaşayışını çarçur etmişlerdi. Onu insanlıkla dolduracaklarına bir ucu iğrenç bir siyasal bataklığa giden bir mezhebin iğrenç mikroplariyle doldurmuşlardı. Ahmet, dedesinin dizi dibinden ayrılıp bir yıl Amerika'ya gitmeseydi yine kendisi gibi olsun az buçuk aydınlığa doğru giden bir patikanın yolcusu olabilirdi. Kısa düşünüşlü Ortodoks papazları, oğlanın beynini iyice yıkamışlar, oraya kendileri için kazançlı mikroplar ekmişlerdi.

Felek, onun aile yuvasını bir felâket ocağı haline getirmişti. Klematyos denen Amerikalı Ortodoks papazının Karadeniz kıyılarına ektiği ağulu tohumlar, Venizelos'la Samsun reji direktörü Tokomanidis'in ve Rum soyundan İngiliz subayı yüzbaşı Solter'in ideali olmuş, bunlar bu yeşil dağlar üzerinde dereler gibi müslüman ve hıristiyan kanının akmasına yol açmışlardı.

Mehmet Kemal, Klematyos'un lânetli ruhunun kara bir hayalet gibi şimdi bile ellerinden kan damlayarak bu yemyeşil ve yaşanası güzel yerler üzerinde dolaşıp durduğuna inanıyordu.

Gece yarısı horozlarının ötüşüyle kafasının uyuşmağa başladığını anladı. Tabancasını dolu olarak yastığının altına koydu ve gözlerini yumdu.

Sabahleyin arabalara bindiklerinde ortalık günlük güneşlikti. Mehmet Kemal, Ethem beyle yanyana sigara tüttürerek, ara sıra bir iki lâf ederek gidiyordu. Gece ağu gibi gözyaşları döktüğü halde içindeki ağlamak gereksinimini dindirememişti. Şimdi bile içi doluydu. Amasya'ya yaklaştıkça içinin ne kerte dolu olduğunu daha iyi anlıyordu. Yanında, Doktor Ethem beyin cebine zorla koyduğu birkaç kuruş harçlıktan başka para adına bir nesne olmadığı gibi Amasya'ya vardığında gideceği bir evi, kendisini gülerek karşılayan bir zavallı anneciği, iki solgun benizli kızkardeşçiği, bir Topal Himmet amcası, bir Kezban teyzesi, onun çoluk çocukları da yoktu. Deccal, elindeki lânetli kılıcı bir sallayışta bütün bu sevgili insanları ve güzellikleri birer kırık eski zaman heykeli gibi yere sermişti. Şimdi, zora düşmüş kardeşi Ahmet'i de barındırmak gerekiyordu.

Kafile, bir olaysız Amasya'ya girdi. Kuşköprü'den geçerlerken Mehmet Kemal, Ethem beye Abbas beylerin evini göstererek arkalarından onları tanıttı. Sonra:

«Efendim» dedi, «yolda önümüzü kesen delikanlı ile onun bana verdiği korkunç bilgi üstüne, daha doğrusu kendi dirimim ve yaşayışım üstüne size doğru dürüst bir şey anlatmadım. Bunlar, yolda ve arabada anlatılacak nesneler değildi. Bu yüzden bunları geriye bıraktım. Müsaadeniz olursa hepsini anlatacağım. Şundan kl sizinle Türk ordusunda savaşa katılmak istediğimden hepsini bilmeli ve beni daha iyi tanımalısınız.»

«Hayhay! Seni saatlerce değil, günlerce bile dinlerim, kardeşim. O kucaklaştığınız çete reisiyle aranızda korkunç gizler saklandığını hemen sezdiysem de sana nezaket gereği bir şey sormaktan çekinmiştim.»

«Şimdi, sizinle gideceğiniz eve dek gitmek, orasını öğrendikten sonra dönüp bir otele inmek istiyorum.»

«Burda hiç kalacağınız bir yer yok mu?»

«Vardı, ama, artık yok.»

Gözleri doluksadığından doktor, daha çok üstelemedi: Ancak:

«Aziz kardeşim» dedi, «sana kardeşim demek daha çok hoşuma gidiyor, senin gibi bir kardeşe sahip olmayı her zaman istedim. Gittiğimiz yer, yabancı değil, benim annemle babamın evi. Babam, eski bir subay emeklisidir. Onlara çok yardımda bulundum. Burayı sevdiklerinden bu evi de onlara ben aldım. İkisi de hâlâ dinçtir. Bizi bekliyorlardı. Hazırlıklıdırlar. Bu yüzden sen de

oğlumuz olarak bizimle birlikte kalabilirsin. Nasıl olsa masrafı biz yapacağız. Yatıp kalkacak bir yeri de elbette buluruz.»

«Peki, bu gecelik sizinle kalayım. Öykümü de yarın boş bir vaktimizde size anlatarak şehirdeki bir işimi görmeğe gideceğim.»

Arabalar, şehrin çamurlu ana caddesini kestirerek Bayazıt Paşa Camiinin dolaylarında Yeşilırmağın hemen kıyısında iki katlı ahşap bir evin kapısı önünde durdu. İndiler. İki kanatlı kocaman bahçe kapısından bakımlı genişçe bir bahçeye girdiler. Bahçede bakımlı elma ağaçları, çiçek tarhları, bunların ortasında da küçük bir havuz vardı. Konukları, orta boylu, kemikli ve çevik davranışlı yetmiş yaşlarında kırarımış bir adamla ondan daha yaşlı görünen tatlı yüzlü bir kadın karşıladı. Bunlar, Ethem beyin babasiyle annesinden başkası değildi. Yaşlı kadın, hepsini ayrı ayrı öperek:

«Evlâtlarım, çok şükür, sağ salim kavuştuk. İstanbul'u çok kötü diyorlardı. Baban, hepinizin öldürüleceğinden korkuyordu» dedi.

Ethem bey:

«İşte, artık, korkuya yer yok. Çıktık geldik. Sizler, nasılsınız, iyi misiniz?» diye sordu.

Annesi:

«Benim biraz romatizmalarım var, ama, baban maşallah turp gibi. Mustafa Kemal Paşa kabul etse, eski rütbemle cephede gidip çarpışırım diyor da başka bir şey demiyor.»

Ana - baba, çoluk - çocuk birbirleriyle kucaklaşıp bir yandan arabalardan indirilen eşyaları içeri taşırlarken Mehmet Kemal, bir kenarda yapayalnız kalmış dikilip duruyordu. Dalgınlıkla unutulmuşa benziyordu. Gitti, Yeşilırmağın, bahçenin taş seddini sarsarak geçen boz - bulanık sularına gözlerini dikti. İlk yaz başlangıcı yağmurları, onu iyice coşturmuştu. Bu sırada Ethem beyin sesini işitti:

«Mehmet bey oğlumuz, nerdesin yahu? Biz, sana değer verdikçe sen de gidip kendini ırmağa mı atacaksın?»

«Yok, yok, doktor bey, benim görülecek birçok hesaplarım var. Onları görmeden hiç de can vermek niyetinde değilim.»

«Gel, bak, seni bizim ana - babayla tanıştırayım. Torunlarını kurtaran kahramanın alnından öpmek istiyorlar.»

Mehmet Kemal, kahraman lâfını işitince çok utandı. Başını yere eğerek yanlarına gitti. Ev sahipleriyle tanıştı. Sevimli ihtiyarlar, onun alnından öptüler. Ethem bey, ana babasına:

Mehmet beyin,burda kalacak bir yeri yok. O da bizimle kalacak, anne. Ona da bir oda filân hazırlayın!» dedi.

«Hay hay, evlâdım. O da bizim bir evlâdımız! Güzel torunumuzun kurtarıcısı! Haydi, dışarda durmayalım, buyurun içeri, dinlenin.»

Mehmet Kemal, hepsinin oturup dinlendiği oturma odasında on beş dakika oturduktan sonra ortadan müsaade istedi:

«Efendim, şehirde görmek istediğim bir iki bildik var. Müsaadenizle. Yine geleceğim.»

Diyerek evden çıkıp çarşıya doğru uzaklaştı.

— 2 —

Abbas beylere giden sokağın başında durdu. Bu evi düşününce ya da görünce usuna yalnız Müeyyet geliyordu. O ev, sanki yalnız Müeyyet'le doluydu. Evin öteki kişileri salt figüranlardı. Müeyyet, onun düşsel düşüncelerinin bir köşesinde alabildiğine yaşıyordu. Onu ne kerte başka istekler, başka güzellikleri kapsayan düşlerle örterek bir kenarda bırakmak istese bile o, orda, ölümsüzlüğe aday binlerce yıllık bir ak mermerden Venüs heykeli gibi yaşıyordu. Birdenbire sevmek ve evlenmek zorunda kaldığı zavallı karısı Asile, denizden kurtardığı Lâmia, Müeyyet'in gizlendiği bu köşeden saçıp durduğu göz kamaştıran büyülü parıltıya meydan okuyacak güçte değildi. Müeyyet'te günlük kayguların üstünde bunlara kafa tutan, ölümsüzlüğe tırmanma çabaları içinde en derin bunalımlara gömülen genç erkek ruhunu alıp götüren kimi tanımlanamaz büyüler vardı. Mehmet Kemal, elma bahçelerinde ilk gördüğü gündenberi onun güçlü etkisi altındaydı. Ancak Müeyyet'in kendisine karşı gösterdiği soğuk çekingenlik Mehmet Kemal'i bir sınırda duraklamağa zorlamış, ordan bir adım ileri atmamak için her zaman usunun buyruğunda bulunmuştu. İşte, bir yıllık kötü ve felâketli ayrılıktan sonra bile Abbas beylere giderken Müeyyet'in ak hayalinin, gözlerinin önüne inatla dikilmesini böylece anlamlandırarak ağır ağır ilerledi. Evi daha uzaktan görünce yüreği çarpmağa başladı. Ayakları, tutulur gibi oldu. Eski anıların filmleri, şimdi şu eve götüren bozuk taşlı yol üzerinde

karmakarışık, birbirinin içine geçmiş olarak kaynaşıyordu. Bu imgeler yığını kımıldayarak kristal bir perde gibi yolu kapıyordu. Yüreğinin atışı da bir türlü durmuyordu. Bu göğsüne sığmayan yürekle oraya nasıl gidecekti? Kendi kendini ölçtü, tarttı. Heyecanına gem vurmak için bütün direncini kullanmağa çalıştı. Akşam güneşi, sarı ışıklarını altın tozları gibi yolun çakılları arasına serpmişti.

En sonra kendine egemen olur gibi olunca yukarı doğru yürümeğe başladı. Eve iyice yaklaştıysa da hiçbir dirim izi göremedi. Ancak dikkat edince kafeslerden dışarı oldukça bilgili bir keman sesinin taştığını işitti. Ne var ki Mehmet Kemal, Abbas beylerin şimdi bu evde oturup oturmadığını bilmediğinden durmadan Cizvit Okulunun kocaman yapısına doğru ilerledi. Keman sesleri, adımlarını inatla kovalıyordu. Sanki bunlar, onu geri çağırıyor gibiydi. Aldırmadı. Cizvit okulunun önüne vardığında dış kapının üzerinde «Amasya İdadisi» yazısını okudu. Demek Ankara hükûmeti, Fransız papazlarını burdan koğmuştu. Açık kapıdan baktı. Karşı koridorlardan Amasyalı Türk çocukları hızlı hızlı sınıflara girip çıkıyorlardı. İçinde bir genişleme, bir rahatlık duydu. Yüreğinin üstünden kapkara bir çekitaşı kalkmış gibi oldu: «Merzifon, Amerikan Kolejinin sonu da böyle oldu!» diye düşündü.

Şehre doğru sapan sokağın başına varınca yine geri döndü. Abbas beylerin evine yaklaştığında sürüp giden keman sesleri, birdenbire kesildi. Tahta merdivenlerde hızlı bir inişin çıkardığı ayak seslerini işitti. Sonra, birdenbire kapı ardına dek açıldı. Eşikte kar gibi ak dişleriyle gülümseyerek Müeyyet göründü:

«Gelin, gelin, babam, pencereden sizi görmüş, beni koşturdu. Siz, neden kapıyı çalmadınız?»

«Ne bileyim. Hâlâ burda oturup oturmadığınızı kontrol etmek istedim.»

«Burdayız, burda. Haydi, gelin yukarı. Babam bekliyor.»

Mehmet Kemal'i merdiven başındaki sahanlıkta mavi gözlü küçük Muhabbet'le İrfan hanımın güler ve şaşkın yüzü karşıladı. Müeyyet:

«Babam odasında» dedi. Kapıyı vurarak açtı. Hepsi Mehmet Kemal'le birlikte odaya girdi.

Amasya'nın elma bahçelerini kızıla boyayarak kafessiz pencerelerden içeri giren akşam güneşi, Abbas beyin çiçek bozuğu kırmızı ve güzel yüzünü daha çok kızartmıştı. Kalkıp Mehmet Kemal'in elini sıkarak onu yanındaki koltuğa oturttu:

«Nerelerdesin, Mehmet bey, oğlum? İnsan bu kerte hayırsız olur mu? Bize bir tek mektup bile göndermedin gittin gideli?»

«Nasıl göndermedim, efendim? Size gidişimin ilk bir kaç ayı içinde kaç mektup attım. Ne var ki sizden bir tek cevap alamadım.

«Sonra nedenini anlattılar. Meğer, postalar işlemiyor, bütün İstanbul'dan Anadolu'ya gönderilen mektuplar hep casusluk kuşkusuyla açılıp sonradan yok ediliyormuş. Zaten ben de İstanbul'da pek az serbest kaldım ya. Başımdan korkunç işler geçti.»

Bu sırada Selâmi de içeri girdi. Mehmet Kemal'in boynuna sarıldı:

«Nerdesin Mehmet ağabey? Ne çok göreceğimiz geldi.»

«Dur da dinle. Ben de şimdi onu anlatıyordum.» diyerek Asile'yle evlendiğinden söz etmeden iki İngiliz askerini nasıl vurduğunu, Bostancı ölüm kampında bir yıl boyunca her an öldürülmek korkusuyla ne korkunç koşullar altında yattığını anlattı. Hepsi, ona acıdı. Bir süre şaşkınlık içinde bir şey diyemediler. Mehmet Kemal'in karşısında, babasının koltuğuna kurulmuş olan Müeyyet, gözlerinin yeşili ışık içinde yüzerek, uzaklara bakar gibi dalgın dalgın ona bakıyor, bir acıma duygusu, yüzünün belli belirsiz çizgilerini aşağı doğru çekiyordu. Bu tatlı acıma ve şaşkınlık duygusu, Mehmet Kemal'in o denli hoşuna gitti ki o da rüzgârlarını gizlemeğe çalışan bu güzel yüze bir süre dalıp kaldı.

Abbas bey, Mehmet Kemal'e:

«Amasya'ya ne zaman geldin?» diye sordu.

«Hemen yarım saat önce.»

Mehmet Kemal, burda İzmit körfezinde kurtardığı Lâmia'nın ev halkından ve onlarla birlikte İstanbul'dan nasıl kaçtığından da söz etti. Sonra kendini tutamadı:

«Bundan daha büyük felâketler de Amasya'da beni bekliyormuş meğer! Pontos'çular köydeki annemi, hepimize bakan dedemi, ırzına geçtikleri iki kızkardeşimi vahşice öldürmüşler. Size geçen yıl, iç durumunu anlattığım ikiz kardeşimin dirimi de bu arada tehlikeye girince kolejdeki öğretmen yardımcılığını bir yana bırakıp aziz ölülerimizin öcünü almak üzere dağa çıkmış. Pontos'çuların bir mezbahaya çevirdiği köyde annemizin, dedemizin, amcamızın, onun çoluk çocuğunun ve bütün Türklerin parçalanmış ölülerleyle karşılaşmış. Deli gibi dağlarda dolaşmağa başlamış. Yolda ona rastladık. Bugünlerde sizin eve uğrayarak beni arayacak!»

Diyerek ağlamağa başladı. Onların karşısında ağlamaktan utanarak sofaya çıktı. Hepsi susuyordu. Biraz sonra, geri döndüğünde durgunlaşmıştı.

Abbas bey, bir sigara yaktı, bir de ona verdi:

«Haydi, yak bir tane. Nasıl olsa vaktinden önce zorla olgunlaştırılan insanlardan biri oldun. Senin anlamsal yaşın, şimdi bizimkilerle denktir. Selâmi içemez ama sen bundan böyle benim yanımda sigara da rakı da içecek olgunluğa eriştin. Kardeşin Ahmet'e buranın adresini verişin iyi olmuş. Gelsin, o da bir oğlumuz sayılır. Burası güvenilir bir Kuvayı Milliyecl evidir. Gelsin, başbaşa verip konuşalım. Pontos'çulara karşı yapabileceğimiz bir şey varsa yapmağa çalışalım.»

Güneş battı. Ak perdeleri indirdiler. Hâlâ, Abbas beyin odasında gaz lâmbasının ışığında konuşuyorlardı. Mehmet Kemal, bu konuşmalar sırasında, Müeyyet'in geçen yıl, kendisinden sonra İstanbul Kız Öğretmen Okuluna gönderilmek istendiği halde gönderilemediğini ve Emin'in, savsaklığından kuşkulanarak aileye karşı huysuzluklara başladığını da öğrenmiş oldu.

Bir ara gitmek üzere ayağa kalktı. Abbas bey:

«Nereye?» dedi.

«Ethem beylerin konuk olduğu ana-babalarının evinde kalacağıma söz vermiştim. Geç oldu. Beni merak ederler. Gideyim.»

«Bırak şimdi gitmeyi. Bu akşam, seninle bir yemek yer, karşılıklı Kuvayı Milli şerefine bir de rakı içeriz. Geceyi de aşağıda eski odanda geçirirsin. Anlattığına göre onlar kalabalık.»

«İsterseniz müsaade ediniz de hiç olmazsa şimdi onlara gidip sizde kalacağımı bildireyim de merak etmesinler. Bana çok bel bağlamış durumdalar. Onları sizlerle tanıştıracağım. Göreceksiniz ne iyi bir aile. Temiz bir asker ailesi. Doktor, arslan gibi, altın gibi bir adam. Çok seveceksiniz.»

Bu sırada bütün ev halkı yemek sofrasını hazırlamak üzere dışarı çıkmıştı. Mehmet Kemal, İngiliz askerinin attığı kurşunun göbeğinin epeyce altından girip omurgayı parçalamadan çıkıp gittiği yerleri gösterdi. Abbas beyin yüzünü daha büyük bir kırmızılık kapladı:

«Herifçioğulları, desene havaya tabanca boşaltır gibi rastgele insanlar üzerine silâh atıyorlar. Şimdi, bir ağrın, sızın yok ya?»

«Yok, çok şükür. Gövdemin güçlülüğü sayesinde kurtuldum.»

«Mehmet Kemal, oğlum, hakkında birçok şeyler düşünmüş-

tüm, ne var ki bu kerte ağır bir ihtimal hiçbir vakit usumdan geçmemişti. Bundan sonra ne yapacaksın? Tıbbiyeye paydos dedin bu koşullar altında.»

«Vallahi, efendim. Şimdilik bir programım yok. Mustafa Kemal'in gittiği yolu izlemek istiyorum. Şu sırada biricik doğru yol olarak bunu görüyorum. En kestirme yoldan Ankara'ya, ordan cepheye gitmek istiyorum. Doktor Ethem beyle birlikte gideceğiz. Türkçesi, o beni götürecek. Onun salığıyla ordunun safları arasına katılacağım. Düşman askerlerinden en sonuncusunun ayakları, yurt toprağından dışarı atılıncaya dek vuruşmak istiyorum. Onlar bu ülkenin bütün güzel nesnelerini, bütün güzel insanlarını kanlara boğarak yaktılar, yıktılar, yok ettiler. Karınca kararınca benim de bu cezalandırmada bir payım olmalıdır. Çok derinden anladım ki yabancının söz sahibi olduğu bir ülkede sevmek, yaşamak, gönlünce türkü söylemek ve güven yoktur. Yabancı askerlerin, yurttaşlarım üzerine nişan tahtasına atar gibi rastgele silâhlarını boşalttıkları bir ülkede yalnız onur sahibi insanlar değil, köpekler bile barınamaz. Böyle bir yerde maddesel ve anlamsal her şey tehlikededir. Bütün bu vahşilikleri yurdumuzun topraklarından sonuna dek koğmak için birkaç kiloluk kanımın hepsini seve seve akıtacağım. Bütün sevdiğim varlıkları yok ettiler. Beni gözyaşlarım ve umutsuzluğumla başbaşa bıraktılar. Bana yapacak bir tek iş kalıyor. O da döğüşmek!»

Abbas beyin bakışları, pek yumuşak, tatlı bir şefkatle parlıyordu:

«Aferin, Mehmet Kemal bey, oğlum» dedi. «Hiç kara düşüncelere kapılma. Bu yurt, siz gençlerindir. Düşmanları koğup burda siz yaşayacaksınız. Ancak senin de büyük bir sınavla gördüğün ve anladığın gibi yurdun içi ve dışı düşmanla dolu. Türkiye haritası üzerinde korkunç bir karmakarışıklık egemense de biz bütün bu kargaşalığı ortadan kaldıracağız. Mustafa Kemal'in ülkeyi iç ve dış düşmanlardan temizleyeceğine bütün varlığımla inanıyorum. Şu memleket hastanesinin yanındaki kavakların altında ben de birazcık o büyük adamla konuşabildim. Zaten Selânik'ten de ufak bir tanışıklığımız vardı. İnsanı inandırıcı bir sesi de vardır onun. İdealist bir insanın ne içten, ne sıcak davranışları vardır. Bütün Türkiye'yi çiğnemekte olan düşman ordularını bir satranç tahtasının üzerindeki piyonlar gibi ordan oraya alıp koyarcasına güçlü görünüyor. Sakarya savaşında bunu gösterdi. Düşman şu sırada Afyon'daki inlerde telörgü sistemi arkasına

çekilmiş bekliyor. Elindeki güçlerle Mustafa Kemal'e saldırmak yüreklilliğinden yoksun görünüyor. Ordan da sökülüp atılacakları gün yaklaşıyor.»

Sonra yeleğinin cebindeki gümüş köstekli saatine baktı:

«Haydi, seni daha çok tutmayayım. Git, Ethem beylere bu gece bizde kalacağını söyle. Bu sırada kardeşin Ahmet çıkar gelirse burda alıkoruz.»

Mehmet Kemal, hızlı hızlı tahta merdivenlerden indi. Dışarda mezar karanlığı egemendi. Ancak elma bahçelerinin uzadığı batıda boğaz üzerindeki gökyüzü parçası, pembe bir aydınlık içindeydi. Onu da dağların ve bahçelerin zengin yeşilliği emiyordu. Ana cadde ıssızdı. Yeşilırmağın çağıltısı, şehrin sessizliğine meydan okuyordu. Mehmet Kemal, kendi şehrinin sokaklarından geçerken kendini yapayalnız buluyordu. Doktor Ethem beylere vardığında onları sofra başında buldu. Yarım saattir onu bekliyorlardı. Yemek için Abbas beylerde beklendiğini söyleyince hepsi üzüldü.

— 3 —

Mehmet Kemal, geceyarısına doğru, sevimli, iyimser ve uzun bir aile söyleşişinden sonra «Allahaısmarladık» diyerek aşağıda pencereleri arka bahçeye bakan odasına çekilip te soğuk yorganın altına girince kafasına Asile ile çocuğu takıldı. Bu düşünce sabaha dek düşleşerek koskoca bir acıklı serüven gibi sürdü. Uyanıp onları düşünüyor, uyuyup onları düşünüyordu. Ankara'ya gitmeden önce yapmayı düşündüğü bir iki işten biri de onları arayıp bulmaktı. Kimbilir, belki de hiç bulamayacaktı. Ne var ki Ahmet'le elele verince onu daha kolay araştırabilirlerdi.

Kafasına takılan tedirgin edici düşünceler onu sabah horozlarının ötüşüne dek uykunun ötelerine sürükleyip durdu. Bundan sonra birazcık olsun uykuya benzer bir nesnenin bataklığında kendini yitirdi. Yine karadüşe benzer kımıltılı imgeler başgösterdiği bir sırada kapı vuruldu. Korkuyla yerinden sıçradı. Sinirleri iyice bozulmuştu:

«Kim o?»

«Benim, Müeyyet!»

«Buyurun!»

Kapı açıldı. Müeyyet, yeşil gözleriyle eşikte dikiliyordu.

«Kardeşiniz geldi.»

«Nerde?»

«Yukarda, babamın odasında sizi bekliyor.»

Müeyyet, kapıyı kapayıp çekilince Mehmet Kemal, hemen yıkanıp giyindi ve yukarı çıktı. Müeyyet'in açtığı kapıdan içeri girince karşısında avcı ceketli, külot pantalonlu, çizmeli ve Kuvayı Milliyecl kalpaklı Ahmet'le karşı karşıya geldi.

«Kılığı iyi düzmüşsün. Ben de hemen şu pis ciğer gibi fesi atıp bir kalpak almalıyım.»

Karşılıklı oturup konuşmağa başladılar. Mehmet Kemal:

«Eeee! Anlat bakalım, şimdi ne yapacağız, ne düşünüyorsun?» dedi.

«İlk iş olarak köye gidip bir evi gözden geçirelim.»

«Bu gelişte köye uğradın mı?»

«Uğradım. Orda yeni felâketlerle karşılaştım. Geceyi bizim evde geçirdim. Bütün köyde birkaç köpek ve kedi dışında canlı olarak yalnız ben vardım.»

«O da ne demek, anlat çabuk!»

«Köyün bütün Rum halkını da iplerle bağlı olarak meydanda öldürülmüş gördüm. Anlaşılan öldürülen Türklerin akrabaları, ya da Pontos'çuların zulmünden canları yanan o dolaylardaki Türk köylüleri öç almak için köyün bu son canlılarını da «temize havale» etmiş. Korkunç bir şeydi. Ötede Türk halkının, anamızın, dedemizin, kardeşlerimizin kemikleri çürümeğe başlarken beri yanda da bunlar kan içinde yere serilmişti. İşte, kardeşim, artık anladım ki bütün bu zavallıların gerçek katilleri Loyd George'la Venizelos'tan başkası değildir.

Köy, bilinmeyen kişilerce baştanbaşa yağma edilmiş, ne Türk evlerinde ne de Rumlarınkinde işe yarar bir nesne komuşlar. Bizim son kalan birkaç tavuğu bile yüklenip götürmüsler. Şimdi, seninle ilk iş olarak köye gideceğiz. Hemen yola çıkalım. Dedemizin bir yana sakladığı ufak bir paranın yerini buldum. Epeyce paramız olacak. Ordan birkac altın alarak su kılığı düzdüm. Dedemin birkaç kez, ahırın duvarlarından birindeki bir iki yerle çok ilgilendiğini görmüştüm. Zavallı adamcağız, o zamanlar kurnazca benim dikkatimi başka yana çekmek için bir iki düzen yapmış, bunu da başarmıştı. Parasızlıktan kötü duruma düşünce dedemin

çocukluğumda dikkatimi çeken işi usuma geldi. Bir çıra yakarak ahırı taradım. Zavallı ineklerle atın iskeletleri hâlâ orda duruyordu. En sonra bir taşı yerinden çıkardım ve orda bir yığın altının ışıldadığını gördüm. İşte, şimdi, en gerekli şeyimiz, paramız da var. Hemen gidip bunları köyden alalım.»

Mehmet Kemal, buna çok sevindi. Paranın pek çok olanaksızlığı ortadan kaldıracağını biliyordu:

«Peki, sen Asile'den ve çocuğundan sözetmiştin, onu aramayacak mıyız?»

Ahmet, bu soru karşısında çok zor durumda kaldığını gösterir biçimde bocaladı. Sonra işi cepheden göğüslemeğe karar verdi:

«Mehmet, sana yolda söyleyemediğim korkunç bir haber daha vereceğim. Dayanabilirsen anlatayım.»

Mehmet Kemal'in yüzü sapsarı kesildi. Soluğu kesilir gibi oldu. Acı - acı kardeşinin yüzüne baktı. Yoksa korktuğu başına gelmiş miydi?

«Anlat, onlar da mı öldü?»

«Senin başın sağ olsun kardeşim. Evet, onlar da Venizelos'la Lloyd George'un kurban âyininde kurban edildi. Merzifon'da korkunç bir Pontosçu hazırlığı vardı. Hattâ, Pontos Cumhuriyetinin bayrağıyla Pontos mührü Amerikan Kolejinin gizli evrak kasasında bulunuyormuş. Amerikan hastanesinin ve Amerikan Kolejinin altında, bunların bahçesinde lâğamlar kazılmış, beton çeteci sığınakları ve silâh depoları meydana getirilmiş, buralara her türlü yeğnik ve ağır silâhlar istif edilmiş ve edilmekte olduğunu her nasılsa Topal Osman, haber almış. Biliyorsun, bunca önemli hazırlıktan ne senin haberin vardı, ne de benim. Sonradan kulağıma çalındığına göre Amerikan hastanesinde birbuçuk yıl çalışan bir Türk hastabakıcı kadın, durumu Amasya'daki kumandanlığa bildirmiş, buraların, içinde top ta bulunan silâh ve cephanelerle doldurulduğunu anlatmış. Topal Osman apansız sekizyüz kişilik Giresun alaylyle bir gece Merzifon'a girerek hıristiyan mahalesiyle Amerikan hastanesini ve kolejini kuşattı. Ben, bu sırada nerde bulunuyordum, biliyor musun. Yengem Asile hanımın evinde. Ben söyleyeyim de sen de şaş. Evet, senin karının evinde bulunuyordum. Karın, babasının kendisini sakladığı Orta Anadolu'daki bir tanıdık Rum ailesinin yanında barınamamış, Merzifon'a gelip beni bulmuş, kendisini saklamam için yalvarmıştı. Senin her an çıkıp gelebileceğini umuyor, benim yanımda bu-

lunmakla avunacağını söylüyordu. Ben, durumu annemize ve dedemize anlattım. Asile, Pontos terör örgütünce ölüme mahkûm edildiğinden, dedemizin evi de onun için tehlikeliydi. En sonra, çarşaflı bir Türk kadını olarak ona Merzifon'un Türk mahallesinde küçük bir oda tuttum. Onun babası ve bizim aile, ona bakıyorduk. Anadolu'da çarpışan bir Kuvayı Milliyecinin karısı olarak tanıttık onu. Ben de uzaktaki askerin kardeşi olarak sık sık eve uğruyor, gereksinimlerini bulup buluşturuyordum. Güzel bir kız çocuğun vardı, Mehmet. Arslan yavrusu gibi. Kadıncağız bütün sevgisini ona vermiş, akşamlara dek ninniler söyleyerek senin adını onun kulağına fısıldıyordu. Çok efkârlı olduğu zamanlar başını göğsüme yaslayarak içli içli ağlıyor: «Sende Mehmet'in kokusu var, Ahmet, aman, beni yalnız bırakma, kahrımdan ölürüm!» diyordu. Saatlarca onu dinliyor, senin mini - mini kızını öpüp okşuyor, sonra okulda bana ayrılan bekâr odama dönüyordum. Önce de söylediğim gibi, bana okulda öğretmen yardımcılığı vermişlerdi. Asile, ara sıra çok sıkılınca hıristiyan mahallesindeki bir iki akrabasına gidip geliyor, kimi geceler de bu çok güvenilir evlerde sabahlıyordu. Sonra, akrabaları onu getirip eve bırakıyordu. Ne korkunç bir dekgelişti, kardeşim. Topal Osman'ın fesat yuvalarını kuşattığı gece Asile yine hıristiyan mahallesindeki bildiklerine konukluğa gitmişti. İçimde korkunç bir sıkıntı vardı. Erkenden gidip Asile'yle biraz çene çalıp bir iki bardak çay içmek istemiştim. Onu evde bulamayınca daha çok sıkılmıştım. Sıkıntım, beni patlatacak duruma gelmişti. Ara sıra böyle gidişleri olduğu halde korkunç bir önsezinin sersemletici şimşek darbeleri altındaydım. Geç vakitlere dek oturduğum makatın üzerinde beni gaflet uykusu bastırmış, kendimden geçmiştim. Kafamın içindeki düşleri bile kamaştıran büyük, kıpkızıl bir aydınlık ve üstüste gelen silâh sesleriyle gözümü açtım. Kısık «idare» lâmbasının küçük aydınlığını boğan aydınlık, hıristiyan mahallesinden yükselerek şehri kaplıyor, odamın içini gündüz gibi yapıyordu: «Eyvah, diye düşündüm, Asile nerde?» Hemen yattığım yerden doğrularak merdivenleri ikişer üçer indim. Kendimi sokağa attığımda Türk halkının, pencerelere ve kapıların önüne üşüşerek yangını seyrettiğini gördüm. Sokaklar, Topal Osman'ın süngülü milisleriyle doluydu. Anlamıştım. Pontosçuların istedikleri belâ en sonra yıldırım gibi başlarına inmişti. Ne yazık ki bu arada birçok ta suçsuz insanın canı yanacaktı. Halkın konuşmalarına kulak misafiri oldum. Anladığıma göre hıristiyan mahallesindeki

bütün Rumlar toplanıp kiliseye ve kimi genel yerlere doldurulduktan sonra evlerde araştırma yapılmış, pek çok silâh ve patlayıcı madde ele geçirilmiş, sonra bütün evler ateşe verilmişti. Amerikan hastanesiyle Amerikan kolejinin bütün Amerikalı personeli ayrılıp bir yerde koruma altına alınmış, Amerikan uyruklu olmayan buralardaki bütün kişiler de yerli hıristiyanların toplandığı yerlere gönderilmişti. Türk hükûmet temsilcilerinin de başında bulunduğu araştırma kurulu hastanenin ve kolejin altındaki silâh depolarından pek çok silâh ve cephane, hattâ toplar ve top mermileri çıkarmış, beton sığınaklarda birçok Pontosçu çeteci yaaklanmış, okulun kasasında kitli Pontos bayrağiyle mührünü pek çok gizli yazıları ele geçirmişti. Korkunç yangın, sürüp giderken evlerde arandığında bulunamamış bombalar, dinamitler, yıkım kalıpları ve cephane yığınları büyük bir gürültüyle patlıyordu.

Usum, düşüncem, senin karınla çocuğundaydı. Zavallı kadın, ne korkunç bir gecede konukluğa gitmişti. Onu nasıl kurtarmalıydım? O da şimdi kilisede toplanmış hıristiyan halkın alınyazısına bağlıydı. Gidip Topal Osman ağaya yalvarmayı düşündümse de buna bir türlü karar veremedim. Koca bir ulusun kurtuluş savaşı içindeydik. Her adım başında ihanetle karşılaşan savaşçılar, acıma denen duyguyu artık bir yana bırakmışlardı. Bundan ki karşılarında bütün dünya hıristiyanlığı vardı. Bir haçlılar dünyası vardı. Bütün Türk savaşçılarının böyle düşündükleri görülüyordu.

Uykusuz, perişan bir geceden sonra sabah oldu. Hıristiyan mahallesinden hâlâ dumanlar çıkıyordu. Merzifon'un havasında acı bir duman kokusu vardı. Genzim yanarak halkla birlikte ilerilere dek sokuldum. Hıristiyan halk, ikl sıra olarak Orta Anadolu'da bir yere sürgün edilmek üzere Topal Osman askerlerinin arasında yavaş yavaş önümüzden geçiyordu. Bunların arasında, peçesini kaldırmış, kucağında bir çocuk tutan kara çarşaflı bir kadın da vardı. Bu Asile'ydi. Fıldır fıldır dönen gözleriyle beni arıyordu. En sonra gözlerimiz karşılaştı. «Beni kurtar» diyen öyle acıklı bir bakışı vardı ki, yıldırımla vurulmuş gibi oldum. Her şeyi göze alarak muhafızlardan birine:

«Asker kardeşim, dedim, şu çarşaflı kadın, müslümandır, benim kardeşimin karısıdır. Kardeşim Mustafa Kemal'in Ordusunda Yunanlılarla döğüşüyor. Onu sürgünden kurtaramaz mıyız?»

«Biz ha bu karıyı gâvur mahallesinde bulduk. O da anlattı bize derdini, ama, bizim Ağa dinlemedi. «Gâvur mahallesinde geceyarısı ne işi vardı?» Götürün, gideceği yerdeki soruşturmada bizi kandıran cevaplar verirse onu salıveririz» dedi.

Biz, muhafızla yürüyerek böyle konuşurken Asile de umutsuz ve ezik bakışlarla bize bakıyor, bir yandan da çocuğu emziriyordu. Uzun kafile, alaca bir kuşak gibi kıvrılarak uzaklaştı, şehirden çıktı. Uzak Orta Anadolu yolunda gözden yittl.»

«Peki, sonra ne oldu?»

«Her devrim sırasında görülen sert kararlar yerini buldu anlaşılan. Hiçbir şey öğrenemedim.»

Mehmet Kemal, ağlamağa başladı. Hıçkırıklar arasında şöyle konuştu:

«Ahmet, durumu görüyorsun. Lloyd George'la Venizelos'un, sonra da kral Konstantin'in Türkiye'ye gönderdiği kasap sürülerini bu güzel topraklardan koğmadıkça bir tek insanımız sağ kalmayacak. Dedemizin dediğini yerine getireceğiz: Emperyalizmi pislediğl yere dek kovalayacağız. Bizim için bu, hem insanlık, hem de yurt görevidir. Ben, İstanbul'dan beri kararlıyım, Doktor Ethem beyle Ankara'ya, ordan da cepheye gideceğim. Bizi yedek subay olarak yetiştirip göreve alacaklar. Benimle gelecek misin? Emperyalist sürülerine karşı savaşacağız. Yapacağımız bundan daha namusluca iş yoktur.»

«Ne zaman gideceğiz?»

«Hemen Doktor Ethem beyle birlikte. Bundan sonra Anadolu'da daha büyük savaşlar geçecek.»

«Ancak, yoluna koyacağımız kişisel birkaç İşimiz var, ondan sonra hazırım.»

«Ne gibi?»

«Konuştuğumuz gibl ilkin köye gideceğiz. Dedemizin bizim için sakladığı paraları alıp güvenli bir yerde saklayacağız. Sonra, vicdanımı zorlayan bir başka iş daha var.»

«Nedir o?»

«Köyümüzdeki bütün Türklerle bizim aileyi yok eden kızkardeşlerimizin ırzına geçerek onları üstelik te parçalayan çeteyi kıstırıp yok etmek. Ondan sonra seninle istediğin yere gelirim.»

«Peki, anlaştık. Ancak, bu çeteyl nerde bulabiliriz? Onlar, şimdi, dağ - dağ dolaşıp dururlar.»

«Merak etme, onların yerini biliyorum. Dağlarda gezişim

sırasında onların saklandığı yere dek geldim. Öyle bir yer ki orasını şeytan bile bulamaz. Tek başıma karşılarına çıkmak yürekliliğini gösteremedim. Giderken birer Kuvayı Milliyeci gibi giyineceğiz. Hükûmetten yardımcı bir iki de jandarma isteyeceğiz. Jandarma olmasın da bir iki hükûmetin güvendiği milis olsun. Şimdi, seninle dışarı çıkar iki at satın almanın çaresine bakarız. Oralara taban teperek gidilmez. Bana öyle geliyor ki onların dağda sakladıkları pek çok mücevherat ve altın da var. Herifleri diri yakalayabilirsek bunları da meydana çıkarır, yaşıyorlarsa sahiplerine verilmek üzere hükûmete teslim ederiz. Bana öyle geliyor ki bu herifler öç aldıktan sonra yükte yeğnik, değerde ağır ne elde edebilirlerse yüklenip İstanbul'a kaçmayı tasarlıyorlar. Çok çabuk davranmalıyız. Topal Osman, onlara, artık Anadolu'da barınamayacaklarını gösterdi. Ne yazık ki bu arada bizim sevgili canlarımız da gitti. Haydi, şimdi kalkıp sana bir kat giynek ve ikimize birer at almağa gidelim.»

«Oğlum şaka mı yapıyorsun, paran var mı?»

Ahmet, elindeki bir deri çantayı açıp elini içine daldırdı. Şıngırtılarla bir avuç altın çıkardı:

«Evdeki paramızın ancak pek azını yanıma alabildim.»

Mehmet Kemal'in gözleri, faltaşı gibi açıldı, ağlamayı unuttu. Bu sırada kapı açıldı. Müeyyet, mavi bir sini üzerinde peynir, tereyağı, zeytin, çay ve ekmeği içine alan bir kahvaltı getirip önlerine koydu. Bir Mehmet'e bir de Ahmet'e bakıyordu. Aradaki büyük benzeyişe şaşmıştı. Ahmet'in derisi biraz daha esmere çalıyordu, gözlerinin rengi de biraz daha karaydı:

«Buyurun, kahvaltısız çıkmayın. Babam da aksi gibi bugün erken çıktı.»

Mehmet Kemal:

«Çok teşekkür ederiz, Müeyyet hanım. Çok zahmet ettiniz» dedi, Müeyyet çekilince, Ahmet:

«Ne güzel kız» Şu Emin'in, uğruna olaylar çıkardığı kız bu değil mi?»

«O.»

«Çok güzel!»

«Güzel ama, bana hiç ısınmadı. Annemizin Rum oluşundan ve sanıyorum, Emin'in «Gâvur Mehmet!» diye sık sık bağırmasından dolayı bana karşı bir küçümseme duygusuyla doldu. Sempati duyuyorsa âşık olma kertesinde değil. Neme gerek, çok saygıdeğer bir aile, sen de göreceksin. Varsın kızı bana âşık olma-

sın. Ben, onları seveyim yeter, öyle değil mi?»

«Elbette, ne demekl»

Böyle fısıltılarla konuşarak kahvaltılarını yeylp bitirdikten sonra, İrfan hanımdan müsaade isteyip çıktılar.

— 4 —

Ethem bey, tahta darabanın çevirdiği bahçe kapısının önünde kalpaklı, avcı ceketli, külot pantalonlu, mavzerli, uzun boylu atlı iki Kuvayı Milliyeci ile karşılaşınca şaşırdı. Birden bire tanıyamadı. Mehmet Kemal, gülmeseydi, doktorun ikirciği epey sürecekti:

«Vay, vay, vay! Benim Kuvayı Milliyecilerime bak! Şu arslanlara bak. Haydi, atları şu ağaçlara iliştirin de gelin içeri. Bu, ne hal, bu ne şıklık? Evet, benzeyiş, apıştırıcı. Bir elmanın iki yarısı. Yahu, sizde biraz saygı da mı yok? Hiç insan büyüğünden önce Kuvayı Milliyeci olur mu?»

Mehmet Kemal güldü:

«Hele durun bakalım, beyefendi, asıl biz, sizin sayenizde bundan sonra Kuvayı Milliyeci olacağız.»

«Gelin, içerde beş dakika gevezelik edelim.»

«Hemen yola çıkıyoruz efendim. Dolayımızdaki köyleri kasıp kavuran bir çete var. Hükûmete başvurduk, bize geçici olarak birer jandarma tüfeği, birkaç ta milis verdiler. Hemen yola çıkmak üzereyiz. Anamızı, kardeşlerimizi de kesen bu kanlı herifleri temizlemeğe çalışırken, belki vurulur gideriz, diye düşündüm. Sizinle helâllaşmağa geldik.»

Bütün ev halkı, bu sırada dışarı dökülmüş, şaşkınlık ve hayranlıkla onları seyrediyordu. Lâmia, bütün anlamiyle şaşkınlık içinde bu iki gençten hangisine «Mehmet ağabey» diyeceğini bilemiyordu. Mehmet Kemal, onun şaşkınlığını ayırt ederek:

«Haydi, gelsene Lâmia, kardeşim, dedi. Boynuma sarıl da helâllaşalım. Birkaç gün dağlarda gezeceğiz.»

Lâmia, koşarak onun boynuna sarıldı. Bir süre böylece kaldı. Sonra hıçkırıklarla ağlayarak onun kollarından kurtuldu ve içeri kaçtı. Selma hanım:

«Mehmet bey, oğlum, dedi, seni Tanrıya havale edeceğim. Tanrı seni korusun. Ne diyeyim? Bir asker karısı başka ne der?»

Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal (Onun ikinci adının Kemal olmasını kararlaştırmışlardı) atlarına atlayarak fiyakalı bir biçimde sürdüler. Nereye gideceklerini hiç kimse bilmesin ve çeteye haber gitmesin diye iş, çok gizli tutuluyordu. Öbür milis arkadaşlar, Kayadibinde onları bekliyordu.

Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal, çarşıdan geçerken herkes beğenerek onlara bakıyordu. Caddeyi boydan boya kestirerek yukarı döndüler. Abbas beylerin evinin önüne varınca dizginleri çekerek durdular. Abbas bey, çalışma masasının başındaydı. Onları görünce gözlerini siler gibi yaparak dikkatle baktı. Tanımıştı. Selâmi ile Muhabbet, merdivenleri öttürerek aşağı koştu. Müeyyet te birkaç adım arkalarındaydı. Abbas bey de yolcuları yolundan alıkoymamak için aşağı inmişti:

«Sizinle helâllaşmağa geldik. Kanlı bir çetenin izini süreceğiz. Ya öleceğiz ya da öldüreceğiz. Eğer ölürsek hakkınızı helâl edin! Diyen Mehmet Kemal, hepsinin ayrı ayrı elini sıktı. Müeyyet'in, kendisini bu Kuvayı Milliyeci kılığında görmesini nedense çok istiyordu. İşte, o da olmuştu. Kimbilir, Müeyyet'in gözünde belki böylece «Gâvur Mehmet»likten kurtulabilirdi. Bunu pek çok istiyordu. Elini sıkarken Müeyyet'in gözlerinde yeni bir değerlendirmenin sempatik pırıltılarını görür gibi oldu. Sonra, Ahmet Kemal ev halkiyle helâllaştı. Onu da çok beğendiler.

İki kardeş, Çerkes eğeri vurulmuş atlarının üzerine atlayarak dağ yoluna doğru sürdü.

Köye vardıklarında orda birçok yabancı köylü ile birlikte kuru, orta yaşlı bir adam olan bucak müdürüyle karşılaştılar. Köyde kokmağa başlayan müslüman ölülerini aşağı mezarlıkta rastgele açılmış çukurlara üstüste gömdürmüş olan bucak müdürü, hıristiyan ölülerini de bacaklarından sürükletip Yeşilırmağa attırıyordu. Şundan ki, onları hiçbir köylü gömmek istemiyordu. Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal'l ve adamlarını karşılayarak onlara kimi öğütlerde bulundu. Ufak tefek gerilla dersleri verdi. Tehlikeli bölgeleri anlattı. Ahmet Kemal, annesiyle dedesinin, evin biraz ötesindeki mezarlarını kardeşine gösterdi. Onları oraya kendi ellyle gömmüştü. Sonra evin bütün odalarına ve dış kapılarına sağlam kilitler vurup tahtalar çakarak atlarının başını yaylaya doğru çevirdiler. Arkalarında beş altı milis daha vardı.

Akşama dek yol aldılar. Yatsıya doğru Pontosçuların pek çok hırpaladığı bir Türk köyüne indiler. Atlarını yemleyip kendileri de şehirden getirdikleri yiyecekleriyle karınlarını doyurup biraz dinlendikten sonra atları köyde bırakarak Ahmet'in kılavuzluğunda yayan yola çıktılar. Bura köylülerinin iki kızkardeşlerinin ölüsünü buldukları yere vardıklarında Ahmet Kemal, kardeşine cinayet yerinin buraya çok yakın olduğunu söyledi. Onları burada günlerce kolladığını, gece yarısına dek inlerinde sinip sonra dışarı çıktıklarını anlattı. Mağara, in gibi hiçbir şey görünmeyen bu yerden birden bire çıkıverdiklerini, hemen her gece bu biçimde davrandıklarını sabahleyin tanyeri atarken de yerlerine döndüklerini bundan dolayı, her gece yarısı onların mantar gibi yerden bitiverdikleri yeri pek yakından kuşatıp beklemeleri gerektiğini söyledi. Çok atıcı, ayaklarına çabuk, kanlı kişiler olduklarından, son kerte dikkatli davranılması gerektiğini de sözlerine kattı. Sonra, önlerine düşerek onları sönük bir ayışığında yine de parlayan ak, dik ve çıplak bir kayalığın önüne götürdü. Hepsini kayalığa karşı yarım ay biçiminde pusuya yatırdı. Gece yarısına doğru dolunay bulutsuz gökyüzünde gümüş bir kağnı tekerleği gibi yuvarlanarak her yanı aydınlatmağa başladı. Bu sırada yukardan erkek bir çakal ulumsı işitildi. Ahmet Kemal, Mehmet Kemal'e:

«Bak, dedi, nöbetçi, yukardan ortalığın boş olduğunu, inden çıkabileceklerini bildiriyor. Ben bu nöbetçinin varlığını bilmiyordum. Bizi tuzağa düşürebilirlerdi. Ancak, bizim bir kurnazlığımız oldu. İzleme güçleri hiçbir vakit şu bizim geldiğimiz çetin yoldan gelemezler. Bu yüzden çete de gözcüsünü yukarıya dikmiş. İşte, bu yüzden de tongaya bastılar. Ancak, nöbetçiyi elimizden kaçırabiliriz.»

Onlar böyle fısıldaşırken kayalığın dibinden de güçlü bir çakal sesi yükseldi. Buna yukardan ilk çakal uluması karşılık verdi. Bu sırada boğuk bir taş gürültüsü oldu ve dolunayışığı Akkayalara kımıldanan bir insan gölgesi yansıttı. Bunun arkasından kayalıkta sekiz - on gölge sıralandı ve sağa doğru ilerlemeğe başladılar. Son kerte yakında yürüyorlardı. Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal'in mavzerlerinin gümlemesini öteki arkadaşların silâh sesleri izledi. Ancak, üç kişinin kaçtığını gördüler. Bu kez, bütün silâhlar, kurşınlarını onların üzerine boşalttı. Ölmemiş sayarak yerdeki karaltılara mavzerlerinin bütün mermilerini boşalttılar ve şarjörleri tazelediler. Yanlarına vardıklarında hâlâ kımıldanıp du-

ran bir ikisinin dışında hepsi ölmüştü. Ölmeyenlerin kafalarına birer kurşun daha sıktılar. Sonra, Ahmet Kemal uyandı:

«Birader, büyük haltettik, dedi. Hani, bunlardan bir ikisini elimize sağ geçirecektik.»

Mehmet Kemal:

«Kötü ettik, şimdi, ne yapacağız?» diye yandı.

«Şu kayanın üstünde büyük bir ateş yakacağız. Bu, her yanı aydınlatır. Başka çeteciler varsa bile buraya yaklaşmağa korkarlar. Ancak, biz ateşi harlandırıp ağaçların gölgesinde pusuya yatarız. Gelin, ilkönce şu ölülerin üzerlerindeki silâhları, cephaneleri, bombaları alıp pusuya yatacağımız güvenilir yere taşıyalım.»

Çetelerin üzerinde dokuz Osmanlı mavzeriyle Yunan filintası, onsekiz el bombası, binlerce fişek buldular. Sonra çevreden çam ve pırnal dalları kırarak kayanın üzerinde büyük bir ateş yaktılar. Karşı tepelerde, aşağıdaki ormanlık bölgenin üstünde kıpkızıl bir aydınlık gezinmeğe başladı. Ahmet, Mehmet'le arkadaşlarını pusuya yatırarak kendisi geldikleri yol üzerindeki Türk kövüne gitti. Bir yığın genç erkekle döndü. Çeteden alınan silâhlar ve cephanelerle bunları donattı. Sonra, onları her türlü çete baskını belkisine karşı pusuya yatırdı. Mehmet'le birlikte ellerine yanar birer çıra alarak çetenin in ağzını aramağa başladılar. Bulmakta da gecikmediler. Kocaman bir kayayı bir çukurdan kaldırınca altında sığınağın ağzı meydana çıktı. İçerisi sistemli çalışılarak kayalığın içinde oyulmuş geniş bir odaydı. Burda yataklar, kürkler, silâhlar, bomba dolu sandıklar, cephane sandıkları ve her türlü eşya vardı. Yumurta, yağ, kızarmış koyun ve sığır parçaları üstüste istif edilmişti. Bunlar pişirilmiş, sonra da tütsülenmiş, dayanıklı bir duruma getirilmişti. Sonra, tavana doğru başlarını kaldırınca kayalığın üstünde yanan ateşten içeri aydınlık sızdığını gördüler. Yukarı çıkan taş basamaklardan tırmanınca sığınağın üstünde de bir çıkış kapısı olduğunu gördüler. Şimdi, bunun üzerinde ateş yandığından çıkılamazdı. Aşağı indiler. İçerden bir yığın yiyecek alarak dışardakilere dağıttılar. Açlık çeken köylüler, bunlara aç kurt gibi saldırdılar. Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal, köyden gelen adamlardan iki kişi ayırarak kendilerine mağarada bulduklarından iki silâh ve bir yığın mermi daha vererek bunları götürüp köyün muhtarına vermelerini, köyden Amasya Hükümet Konağına bu silâhlarla silâhlanmış iki haberci göndermesini bildirdi. Hükümete çetenin yok edildiğini gizlendikleri mağarada birçok silâh, cephane, belkl de altın ve mü-

cevherat bulunabileceğini, bundan dolayı hemen buraya jandarma ya da asker gönderilip bunların teslim alınmasını bildiren birde yazı yazıp ellerine verdi. Köye gidenler, ordan şehre iki atlı haberci çıkarılmasını sağladıktan sonra, geri dönerek pusudaki yerlerine yattılar. Ortalık yavaş yavaş ışıdı. Orman kuşları, insanların birbirine ettiği zulümlerden habersiz, kaygusuzca ötüşlerine başladı.

— 5 —

Bir takımlık izleme askerinin başında gelen bir teğmen, içerdeki bütün eşya, silâh ve cephaneyi dışarı taşıtarak bir deftere yazdı. Mağaranın duvarında açılan özel bir delikten iki heybe dolusu Osmanlı altını, bilezik, yüzük, küpe ve gerdanlık çıktı. Bunları da milis ve askerlerin faltaşı gibi açılan gözleri önünde birer birer sayıp yazdı. Sonra sımsıkı sarıp sarmalayarak bir katıra yükledi. Milisler, dokuz çetecinin başlarını keserek bomba gibi yanlarına astılar. Kafile, akşama doğru şehre vardı. Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal, kafilenin başında atlarının üzerinde caddelerden geçerken herkes onlara bakıyordu. Gidip, jandarma kumandanlığına silâh ve cephanelerini teslim ederek bir han'a uğradılar. Hayvanları tımar edecek, yemleyecek, sulayacak bir adam tuttuktan sonra bir otele indiler. Burası, Mehmet Kemal'in karısı Asile'yle indiği oteldi. Oraya isteyerek gitmişti. Eski güzel ve tatlı anılar. ağu gibi ruhuna saldırdı. İki karyolalı odada birer karyolaya çökerek bir süre dinlendiler. Akşam karanlığı basmıştı. Sonra yıkanıp temizlendiler. Kirlenen gömleklerini değiştirdiler. Çizmelerini parlattılar. Mehmet Kemal:

«Sen, şu altın dolu çantayı nereye koyacaksın? Diye sordu. Bu meret her yere yanımızda taşınmaz, ağır. Herkes, bizde bunca altın olduğunu anlayınca başımız belâya girer. Öldürür bizi elâlem.»

«Peki ne yapalım?»

«Güvenilir bir yere bırakalım.»

«Nereye bırakabiliriz?»

«Şimdi gidip bir aşçıda biraz yemek yiyelim de sonra dü-

şünürüz.»

«Köye uğrayıp orda saklı paraları alıp getirelim. Onlar da ayrı bir belâ.»

«Saklayacak paran olsun. Ben bir çare bulurum. Bütün geleceğimiz ona bağlı. Onu çok güvenli bir yere saklamalıyız.»

Böyle fısıldaşarak aşçıya gitmek üzere caddeye çıktıklarında, Abbas beyle ve yanındaki Selâmi'yle burun buruna geldiler. Abbas bey:

«Arslanlar, diye bağırdı, dokuz hınzır kellesiyle döndüğünüzü işittim. Göğsüm kabardı. Onlar benim çocuklarımdır diye bağırdım. Hele bulduğunuz heybeler dolusu altın ve mücevherat, herkesin yüzünü güldürdü. Nereye gidiyorsunuz şimdi böyle?»

Mehmet Kemal:

«Bir aşçıya uğrayacaktık ta!» Dedi.

«Haydi, gelin bize. Bizde yemek var. Aşçıların sinekli yemekleri yenmez. Bu gece zaferinizi de kutlarız.»

«Beyefendi, zafer filân değil de, annemizi, kardeşlerimizi dedemizi ve daha yüzlerce belki de binlerce kişiyi koyun boğazlar gibi boğazlayan bu herifleri kardeşim Ahmet'in sayesinde pusuya düşürerek yok edişimize doğrusu çok sevindik. Bunlar, zaten insan ney değil, birer canavardı. Ya da siyasal entrikaların canavarlaştırdığı birer zavallı yaratıktı». Konuşarak eve vardıklarında, sofrayı sofada kurulmuş buldular. Zaten onları bekliyorlardı. Şehirde sorup soruşturmuşlar, bu otele indiklerini halktan öğrenmiş, hemen baskınla ele geçirip buraya getirmişlerdi İrfan hanım:

«Hoş geldiniz, çocuklarım, dedi. Evimize cidden şeref getirdiniz.»

Müeyyet, iki kardeşin de elini sıkarak onları gözleriyle ölçüp biçmeğe başladı. Sonra otururken Ahmet'in elindeki çantayı almak isteyince O, Mehmet Kemal'in gözlerine baktı. Mehmet Kemal, Müeyyet'e:

«Bunun içinde bizim için çok değerli olan kimi âletler, tabanca mermileri filân vardır. Ateşe yakın bir yere koymayın, dedi. Kardeşim de bu yüzden bir ikircik geçirdi. Affedersiniz.»

Müeyyet, ağır çantayı alıp babasının yazı masasının üstüne bıraktı. Bu da atlamıştı. Masa, daha önceden Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal'in geleceğine göre hazırlanmıştı. Abbas bey, sofraya rakı koydurmuş, mezeler hazırlatmıştı:

«Bugünkü başarınız şerefine birkaç kadeh atacağız, çocuklar.

Herhalde arzumu geri çevirmezsiniz.»

Ahmet Kemal:

«Asıl sizin sofranızda içmek bizim için şereftir, efendim, dedi. Biz, iki kardeş, içkici değiliz, ama, sizin bize bağışladığınız şerefe lâyık olmağa çalışacağız.»

Mehmet Kemal, bu sırada Abbas beyin kulağına:

«Beyefendi, sizinle odanızda üçümüz gizli bir iki şey konuşmak istiyoruz. Yemekten ve içkiden önce konuşmamız daha iyi olacak. Müsaadeniz var mı?» Diye fısıldadı.

Abbas bey, hemen kalkarak odasına geçti. Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal de arkasından gitti. Abbas bey, büyük bir ilgiyle onları dinlemeğe hazırlandı.

Mehmet Kemal şunları fısıldadı:

«Beyefendi, kardeşim Ahmet'le ikimizin sizden bir dileğimiz var. Dedemizin ölümünden sonra evi araştırdık. Onun bir kenarda sakladığı bir yığın altını bulduk. Hattâ, şu çantanın içinde de onlardan birazı var.»

Ahmet Kemal, çantayı açarak elini içine daldırıp bir avuç altın aldı, gösterdikten sonra yine çantaya boşalttı. Altınlar, su gibi şırıldadı. Mehmet Kemal, sözünü sürdürdü:

«İşte, beyefendi, böyle bir yığın altını elimize geçirince hem çok sevindik, hem de kayguya düştük. Bir kez bugün bile bunları saklayacak bir yerimiz yok. Ayrıca, belki birkaç güne dek doktor Ethem beyle cepheye vuruşmaya gideceğiz. Belki ölmeyip sağ dönersek bunlar bizim dirimimizi kurtaracak. İki kardeş sağ dönersek Tıbbiyeyi bitirip doktor olmak istiyoruz. Bütün iş, biz dönünceye dek, hattâ ondan sonra da bu altınları saklayacak güvenli bir yer bulmakta. Biz, iki kardeş, düşündük, taşındık, bunları size emanet etmeğe karar verdik. Eğer ölmez de dönersek alırız. Elbette sizin hakkınızı da ödemek koşuluyla.»

Abbas bey Onun sözünü kesti:

«Daha ilk adımda beni gücendirirseniz onları emanet olarak almam.»

«Evet, yarın gidip onları getireceğiz. Burda nasıl ve ne biçimde saklayabiliriz? Lütfen bunun üzerinde düşünelim. Altınların burda olduğunun yabancılarca bilinmesi, ailenin dirimini tehlikeye sokabilir. Bunları neyin içinde ve nerde saklayacağımızı sonra düşünürüz. Yalnız, bir şey daha söylemek istiyorum. Bundan, sizden başka İrfan hanımefendiyle Müeyyet hanımın da haberli olmasını istiyorum. Bu, bizce daha garantili olur. Tanrı gös-

termesin, sizin başınıza bir iş gelebilir, hanımların birinden biri, bir kazaya uğrayabilir, hiç olmazsa geride en azından bir tanık kalabilsin. Biz, iki kardeş, sağ dönersek, almak istemeseniz bile, paradan önemlice bir bölümünü size bırakmaya karar verdik. İki kardeş te cephede ölüp gidersek altınların hepsi sizin olacaktır. Ancak, bir dileğimiz daha var: Eğer doktor Ethem bey sağ dönerse kızları Lâmia'yı evlendirmek ve mutlu kılmak üzere paradan birazını da ona verirsiniz. Doktor, dönmeyecek olursa bu yardımı daha çabuk yaparsınız. Çünkü, aile o zaman açlıkla karşı karşıya kalacak.»

«Peki, bunları bir evrakla perçinlemeyelim mi?»

«Gereği yok. efendim. Biz, size güveniyoruz. Önerimizi kabul ettiğinizi söyleyinlz, bu bize yeter.»

«Demek cepheye gitmekte kararlısınız?»

Ahmet Kemal:

«Evet, beyefendi, dedi. Kararımız kesin. Ülkeden tek yabancının ayağı kesilinceye dek döğüşeceğiz. Bütün sevdiklerimizi güzel şeylerimizi, gençlik düşlerimizi çiğneyip yok ettiler. Kana buladılar. Bu koşullar altında bu yurtta yaşanabileceğini sanan kişiler varsa sırsıklam ahmaktırlar. Salt ahmak değil, alçaktırlar da. Bu ülkede insan karun gibi zengin de olsa yine rahat bir soluk alamaz. Biz, yabancısız bir Türkiye'de yarı aç ta olsa yaşamağa razıyız. İçimiz, çok dolu. Biz, iki kardeş, Karun'un hazinelerine boğulsak bu koşullar altında yaşayamayız. İçimizde başlayan ayaklanışı ancak cephenin ateşinde söndürebiliriz. Kardeşimin üstüne İstanbul'da durup dururken ateş ettiler. Orda da burda da yabancının ya da onun kışkırttığı engereklerin zulmü bir! Hepsi, durmadan öldürmek, kan dökmek, canları, güzellikleri, yaşama umutlarını yok etmek çabasında. Bir gencin bunca namussuzluğa, alçaklığa dayanabilmesine şaşarız. Neyse, efendim, sizi yormayalım. Dileğimizi kabul ediyor musunuz?»

«Ediyorum. İnşallah, ikiniz de düşmanı denize döktükten sonra döneceksiniz. Sizi kendi öz oğullarım gibi karşılayıp yurdumuzun en iyi ve saygıdeğer insanları olarak yetişmenize elimden gelen yardımı yapacağım. Haydi, şimdi soframızın başına geçelim. Sonra işin ayrıntıları üzerinde daha inceden inceye görüşürüz.»

Sofrada herkes onları bekliyordu. Oturur oturmaz, Abbas bey, ötekilerin kadehlerini doldurdu:

«Prozit! Çoluk çocuğun şerefine içelim.»

İçtiler. Abbas bey:

«Mustafa Kemal Paşa, hep bu prozitl kullanır. Ben de severim.» Diye ekledi.

Mehmet Kemal, yanı başında susarak yemeğini atıştıran Selâmi'ye, birden bire usuna gelmiş gibi (temelinde bunu sormayı kurmuştu) sordu:

«Selâmi, şu köftehor Emin, hiç ortalıkta görünmüyor. Nerelerde dersin?» Diye sordu.

Selâmi, suçlu gibi gözlerini gizlice ev halkının yüzünde gezdirdikten sonra önüne bakarak şu yanıtı verdi:

«Şu sırada nerde olduğunu öğrenmek isteyen çok kişi var. Çünkü kendisini arıyorlar.»

«Neden?»

«Neden olacak? Onbeş yaşında çok güzel bir köylü kızını kaçırıp yitiklere karıştı. Kız kaçırılalı bir ay oluyor. İzine rastlayana aşkolsun!»

Abbas bey, Selâmi'ye küskün bir bakış fırlatarak:

«Edepsiz herif, bizden bile kız istemeğe kalktı. Böyle mütegallibe döllerine kız mı veririm ben? Bizden umut kestikten sonra anlaşılan hızını alamamış ki bir köylü kızının kanına girdi. Oğlanın öldürmek huyu da vardır. Arkasından çok koşarlarsa kızcağızı öldürüp bir çukura gömer, babasına da sonra biraz para ödeyerek temize çıkar. Bu, bu dolaylardaki mütegalllbe çocuklarının hemen en azılısı ve şeriri. Ondan her zaman kaygulandım doğrusunu isterseniz. Şu yaşımda beni katil yapmasından her zaman korktum.»

Böyle konuşulurken sanki suçluymuş gibi Müeyyet'in başı da önüne eğilmişti. Çatalının ucuyla salçalı köfteleri tabağının içinde öteye beriye iteleyip duruyordu. İrfan hanım:

«Bırak Abbas bey şu konuşmayı. Başka bir konu bul, canım!»

Dedi. Müeyyet'i bu sıkıntılı durumdan kurtarmak istemişti. Müeyyet, başını kaldırıp babasına baktı:

«Baba, kızları da askere alsalar, ben seve seve giderdim. Mehmet ve Ahmet beylerin yanı sıra ben de düşmana kurşun atardım. Burda, bu kafesler arkasında kimi bekliyorum? Mütegallibe çocuklarının gelip beni bir gün istemesini ya da dağa kaldırmasını mı? Bizi de alıp Ankara'ya götürsenel Hiç olmazsa orda her Allahın günü gerçek kahramanların yüzünü görürdük. Duygularımız yüksellrdi. Ne mutlu bu kardeşlere! Kahramanlar dlya-

rına gidiyorlar. Orda vuruşup ölmek burda bu kafesler arkasında yaşamaktan bin kat yeğdir.»

Abbas bey, kızının bu yiğitlik damarından hoşlanmasa bu biçimde konuşmasına hiçbir vakit müsaade etmezdi. Biliyordu ki Ahmet Kemal, Mehmet Kemal kardeşlerin cepheye gitmeleri, onun da romantik ruhunu gıcıklamıştı. Büyük ve parlak şeylere doğru atılmak isteyen bir çağda bulunuyordu. Hak vermek gerekti.

Gece yarısına dek yediler, içtiler ve oturup konuştular. Müeyyet, kemanını fildişi gibi ak çenesine dayayarak onlara keman çaldı. Abbas bey, Rumeli türküleri söyledi. Yarın akşam doktor Ethem beylerde bir tanışma yemeği yemeğe karar verildi. Onların, ırmak kıyısında güzel bir bahçeleri vardı. Yemeğin orda yenmesini Mehmet Kemal Ethem beyle daha önce kararlaştırmıştı.

Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal, kol kola evden çıkıp oteldeki odalarına dönerlerken dolunay dağların dibinde yitip gitmiş bu eski şehre en parlak ışıklarını boşaltıyordu.

— 11 —

Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal, sabahleyin ancak kuşluk vakti uyanabildiler. Yıkanıp giyinerek atlarını bıraktıkları hana gittiler. Çerkes eğerlerini hayvanların sırtına atarak üzerlerine atladılar. Doktor Ethem beylere yollandılar. Hepsi onları bekliyordu. Dokuz Pontosçu kellesi getiren iki Kuvayı Milliyeci çete reisinin serüvenini işitmişler, heyecandan kaplarına sığamıyor, meraktan çatlıyorlardı.

İki Kuvayı Milliye atlısını kapının önünde görünce onları alıcı kuş gibi kaparak havuzun başına sürüklediler. Ethem bey:

«Aşkolsun doğrusu, dedi. bu kerte çabuk unutulacağımızı bilmiyorduk.»

Lâmia, iki kardeşin de elini sıkarak Mehmet Kemal'in koluna girmiş, onu kimseye bırakmak istemediğini anlatmak istiyordu:

«Mehmet ağabey, dün akşam dönmüşsünüz de bize hiç uğ-

ramadınız. Burda ne denli sevildiğinizi bilmezlikten geliyorsunuz.»

«Vallahi, Lâmia, canım, çok yorgunduk. Otelde biraz dinlendik. Sizi de Abbas beyleri de bugün görmeğe kararlıydık. Aşçıda bir yemek yiyerek yatıp uyuyalım, dedik. Aşçıya gitmek üzere otelden çıkarken Abbas beyle oğlu Selâmi, yaka paça bizi evlerine götürdü. Orda yedik, içtik. Geç vakit otele döndük. Ancak, yarım saat önce gözlerimizi açarak kendimizi buraya attık.»

«Havuzun başında çevresine bir yığın sandalye atılmış masada daha yeni doldurulmuş çaylar tütüyordu. Onları da aralarına oturtarak parçalanırcasına onlara hizmet ettiler. Mehmet Kemal de, Ahmet Kemal de bu aşırı konukseverlikten sıkılıyor, utanıyorlardı.

Yeşilırmak, birkaç adım öteden gürültülerle geçiyordu. Kahvaltı sırasında Mehmet Kemal, Ethem beyin kulağına fısıldar gibi:

«Beyefendi, dedi, tanışma yemeğini bu akşam bu bahçede vereceğiz. Bütün giderler bizden. Ahmet Kemal'in çantası para dolu. Dedemizin bir kenara koyduğu birkaç bin altın, elimize geçti. Şu çantada. Bunu cephede sizinle birlikte harcamağa karar verdik. Şimdi, kalkıp bizimle birlikte içeri gelin, görün.»

Bunu söyleyerek ayağa kalktı. Ahmet'e de işaret ederek içeri girdiler. Herkes, onların gizli bir iş görüşeceklerini anlayarak bunu doğal karşıladı. İçerdeki odada oturdular. Mehmet Kemal:

«Beyefendi, dedi, size sonra anlatacağım korkunç bir aile felâketine uğradık Dedemi, annemi, iki kız kardeşimizi Pontosçular öldürmüş. İşte, öldürdüğümüz bu dokuz kişi o kaatillerin taa kendisiydi. O öykü uzun. Bizim evde dedemizin sakladığı şu çantadaki altınları ele geçirdik. Adamcağız bunu şeytanın bulamayacağı bir yere saklamış ama biz bulduk.»

Böyle diyerek elini çantaya daldırıp bir avuç altın çıkardı, sonra çantaya boşalttı: «İşte, görüyorsunuz, bol paramız var. Cepheye giderken çocuklara da biraz altın bırakmak istiyoruz, değil mi, Ahmet?»

«Evet, öyle karar verdik.»

«Çocuklar, hayat uzundur, insanın ne olacağı bilinmez. Paracıklarınızı sıkı tutun. Benim de çocukları aç bırakmayacak gibi üç beş kuruşum var. Haydi, masa başına gidip akşama verilecek yemek işini görüşelim. Bakalım ev halkı ne yemekler yapmak ister. Bir de dahiliye nâzırlarını dinleyelim.»

Kalkıp dışarı çıktılar. Eski yerlerine oturdular. Ethem bey, ortaya:

«Çocuklar, dedi, Mehmet Kemal ve Ahmet Kemal kardeşler, bana zorla bir nesne kabul ettirdiler. Bu bahçede ikindiden başlayacak içkili bir tanışma şöleni verilecek. Abbas beylerle tanışacağız. Şölenin bütün giderlerini de bu iki aziz kardeşimiz karşılayacak. Nuh deyip peygamber demediler. Bu yüzden hiçbiriniz yüzünüzü buruşturmayın. Onlar bugüne bugün bizden daha zengin. Paraları çok. İş, bildiğiniz gibi değil. Şimdi, çabucak neler hazırlayabileceğimizi kararlaştıralım.»

Selma hanım:

«Bey, vakit çok var, ikindiye dek her şey hazırlayabiliriz.»

Dedi. O zaman Mehmet Kemal:

«On tavuk, iki kuzu kızartsak ana yemek olarak yeter mi? Biz şimdi, hemen bunları fırına verdiririz.»

Dedi. Hepsinin gözü faltaşı gibi açıldı. Selma hanımın annesi Ayşe hanım:

«Aman evlâdım, padişah sofrası mı donatacağız?»

Diye güldü.

«Evet, haminnel Nasıl olsa cephede gidip sevdiğimiz bir dâva uğruna öleceğiz. Hiç olmazsa bir iki gece de yaşayalım!»

Bütün ev halkı heyecana gelmişti. Bunlardan başka daha ne gibi yemekler yapılabileceğini tartışıyorlardı. En sonra Mehmet Kemal'in birkaç tavuk ve kuzu kızartmasiyle bol irmik helvası, baklava, pirinç pilâvı, bol meze ve içki üzerinde karar kılındı. Mehmet Kemal, kardeşini, Ethem beyi ve Selma hanımı bir yana çekerek Ahmet Kemal'in elindeki çantaya elini daldırıp bir avuç altın çıkardı ve Selma hanımın faltaşı gibi açılan gözleri önünde avucuna boşalttı. Selma hanım:

«Oğlum, hazine mi buldunuz ne? Padişah bile kullarına böyle cömert altın dağıtmaz» dedi.

Ethem bey:

«Hanım, üzümünü ye de bağını sorma, derler. Sonra öyküsünü dinleyeceğiz» dedi.

Mehmet Kemal:

«Beyefendi, sizler, bu parayla tavukları, kuzu ve öteberiyi hazırlamak lütfunda bulunursanız biz de bu sırada Ahmet'le birlikte köye gidip malımızı mülkümüzü şöyle bir gözden geçirelim. İkindiüstü Abbas bey ailesini de yanımıza alıp geleceğiz. Görecekseniz ne can insanlar!»

Diyerek bütün ev halkından özür diledi. Ve kardeşiyle atlarına atlayarak uzaklaştılar.

Şehre dönüp te atlarını Abbas beylerin evinin önünde durduklarında dört gözü altın dolu iki heybeyi güçlükle attan indirerek yukarı taşıdılar. Abbas bey, çocukları evden uzaklaştırmış, (Muhabbet'le Selâmi'yi) dört gözle onları bekliyordu. Şimdi, kendi odasına taşınan heybelerin başucunda iki kardeş, Abbas bey, İrfan hanım ve Müeyyet heyecandan titreyerek dikiliyor, sanki çalınmış nesnelermiş gibi onlara korkuyla bakıyorlardı. Bunları saklayabilmek koskocaman bir sorundu. Abbas bey, karısıyla kızına ünleyerek şöyle dedi:

«Hanımlar, bu iki iyi yürekli arslan ana kuzusu, kendilerini bütün yaşayışları boyunca zengin olarak barındıracak bunca altını üçümüze, yâni sana, bana ve Müeyyet'e emanet ederek ölüm tehlikeslyle dolu cepheye, yurt hizmetine koşuyorlar. Size biraz önce durumu anlattım. Bu parayı onlar dönünceye dek saklamak, bizim için namus, insanlık ve yurt borcudur. Ağzımızı son kerte sıkı tutacağız. Çünkü, bu altınlar çevreden duyulursa millet ilkin bunları almak için gelip bizi keser. Şimdi, benim düşünceme göre bunları, mercimek, nohut, kuru fasulya dolu tenekelerin dip yanlarına yerleştirir ve devrilmeyecek biçimde mutfakta, İrfan'ın gözünün altında bulundururuz. Sonra, ben, onlara daha sağlam ve güvenli sığınaklar hazırlayacağım. Şimdilik bunlara iğreti olarak bir yer hazırladım: Aşağıki Mehmet bey oğlumuzun yattığı odanın döşemesinden iki tahta söktüm. Hemen bunları oraya yerleştirerek Ethem beylerin yemeğine gidelim. Bizi bekliyorlar, değil mi?»

«Evet.»

Üç erkek iki heybeyi güçlükle aşağı indirip döşemenin altındaki boşluğa yerleştirdiler. Sonra tahtaları yine yerlerine çakarak yola çıkmağa hazırlandılar.

Yola çıkarlarken Abbas bey:

«Şimdi, bu namuslu altınların yerini şu beş kişi biliyoruz, dedi. Bir altıncı kişi bildiği gün, hepimizin canını cehenneme gönderirler, haberiniz olsun. Biz, ev halkının bu üç kişisi, bu altınları kutsal birer emanet gibi saklayacağız. Bunları saymak ta gerek.»

Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal:

«Gerekmez, efendim» dediler.

«Benim vicdanım rahatsız olur, saymalıyız.»

«Biz, sizlere güveniyoruz. Siz, bizim için bu altınlardan daha değerlisiniz.»

Bunu söyleyen Mehmet Kemal'di:

«Haydi, şimdi, gidebilirsiz, efendim.» Diye ekledi.

Beş dakika sonra çıktılar. Geçerken Selâm ile Muhabbet'i yol üstündeki bir tanıdıklarının evinden aldılar. Mehmet Kemal, iki atı götürüp hana bırakarak yolda onlara yetişti.

— 7 —

Konukları dış kapıda Selma hanımla, Lâmia karşılıyordu, onların arkasında da doktor Ethem beyle anne ve babası sıraya girmişti. Bahçe kapısından içeri ilk giren kara ipek çarşaflı, kısa boylu, azametli davranışlarıyle İrfan hanım oldu. Yabancılarla karşılaşınca hep böyle bir tutum alırdı. Selma hanım:

«Hoş geldiniz, safa geldiniz hanımefendi, çok memnun olduk.»

Diyerek onu alıp soyunması için oturma odasına götürdü. Müeyyet kahverengi mantosu içinde balık eti görünen gövdesiyle doğal genç kız serbestliği ve çevikliği içinde içeri adımını atınca Lâmia ile karşılaştı. Lâmia'nın beklediği de daha çok oydu. Ondan sonra gelen Abbas bey, Muhabbet'in ellnden tutmuş olan Mehmet Kemal, Selâmi ve Ahmet Kemal, bu sırada Müeyyet'ten daha ilginç değildiler. Ona:

«Hoş geldiniz, Müeyyet hanım,» dedi, «sizi çok görmek istiyordum. Mehmet Kemal ağabeyim, sizin çok övgünüzde bulunmuştu.»

Müeyyet birdenbire irkilir gibi oldu. Bunu örtmek için güldü:

«Ya, öyle mi? Demek Mehmet Kemal ağabeyiniz ara sıra beni övmek lütfunda bulunuyorlar?»

Bunu öyle anlamlı bir biçimde söylemişti ki, hemen arkadan gelmekte olan Mehmet Kemal, tonu yakalamış ve hepsini işitmişti. Müeyyet'in yüzüne anlamlı bir biçimde bakarak gülümsedi.

Doktor Ethem beyle, Abbas beyin karşılaşması çok içten oldu. Çünkü, Mehmet Kemal, onları arkalarından birbirine o kerte iyi tanıtmıştı ki iki eski arkadaş gibi birbirlerine doğru ilerleyerek hararetle el sıkıştılar. Mehmet Kemal, daha önce Abbas beyi Ethem beye şöyle tanıtmıştı: «Abbas bey, pek güç girilebilen iyi bir yüreğe sahiptir. Küskün bir san'atçıdır. Bu küskünlük, kendisindeki san'at heyecanlarının ortamsızlık yüzünden boğulması

sonucunda meydana gelmiştir. Karakteri, çoğu zaman şiddete kaçar. Bu da ölüme bırakılmış san'atçının gizli ayaklanışından, bunalımından başka bir şey değildir. Yaşayışında, şiddetin üstünde zulme dek yükselen bir iki olayı çekinmeden bana anlattı. İçkiyi, içinde kaynayan san'at heyecanlarının ve dirimin yukarı doğru yaptığı baskıyı öldürmek ya da sersemletip durgunluğa ulaşmak uğruna kullanır. Yüreği, kendisinin dediği gibi, göğsünün içinde sanki sallanmaktadır. İçkiyi çokça kaçırdığı zamanlar, birkaç kalp krizi de geçirmiştir. Yitiklere karışmış her san'atçının başına gelen bu ruhsal ve fizyolojik aksaklı, düzensizlikler onun da başına gelmiştir. Övgüden çok hoşlanır. Başkalarını kolay kolay övmez. Hiç kimseyi beğenmez.»

Abbas beye de Ethem bey için: «Çok içten, arka düşüncesi olmayan, babacan bir adamdır. Hemen herkes üzerinde bu etkiyi bırakır. Mesleğinin ehlidir. Sevdiği insanları, bütün eksiklikleriyle benimseyerek sever. Kimsenin arkasından atıp tutmaz. Yüz yüze konuşmak, tartışmak, ya da döğüşmeyi yeğ tutar,» demişti.

İki alle reisi de birbirlerine bu ipuçlarına göre davranarak birkaç dakika içinde kol kola masa başına geçtiler Mehmet Kemal'in daha önce yaptığı tanımlamalar, onları iki dost gibi karşılaştırmıştı. Ethem beyin iri yarı gövdesi, sarı saçları, parlak bakışları ve türün sarısı burnu bıyıkları, güzel yüz çizgileri, Abbas beye çok sevimli gelmişti. Hiç kimseyi beklemeden masanın başında karşı karşıya geçerek ilk kadehlerini parlattılar.

Sofrada kocaman bir bakır tepsi üzerinde yatan iri iki kuzu kızartmasına, on tane fırınlanmış tavuğa ve yığınlarca yiyeceklere, mezelere bakan Abbas bey:

«Ethem bey, bu ne? Binbir gece masallarının büyülü bahçelerinden birinde miyiz?»

Diyerek güldü. Ethem bey, kızlarla Yeşilırmağın akışını seyrederek konuşan Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal'i anlatmak isteyerek:

«Bilmem,» dedi, «bu sofrayı bizim adımıza ve sizin allenin onuruna şu iki genç Kuvay-ı Milliyeci tertipledi.»

Abbas bey:

«Evet.» dedi, «gençler her zaman binbir gece masallarının bahçelerinde yaşarlar. Biz de yaşamadık mı? Ne var ki, bizim iki delikanlı, Ali Baba'nın hazinelerine şöyle bir enstantane girip çıkmışa benziyor.»

«Ne gezer, Ancak dedelerinden kalma birkaç kuruşları var.»

Ethem bey, bu sırada yanlarına gelen babası emekli yarbay Ali beyi yanına oturtarak onun da kadehini doldurdu:

«Sevgili babacığım, biliyorum içmiyorsun ama, bu akşam bir iki kadehimizi geri çevirmeyeceksin, değil mi?»

«Türk ordusunun kazanacağı zafer şerefine!»

Diye bağırarak kadehlerini diktiler. Ortadaki bol çoban salatası ak peynir, kadehlerin arkasından yardıma koştu.

Biraz sonra Selma hanım, herkesi toplayıp sofradaki yerlerine oturttu. Mehmet Kemal, Abbas beyin, Ahmet Kemal do Ethem beyin yanına düştü. Müeyyet, Mehmet Kemal'in, Lâmia da Ahmet Kemal'in yanına oturdu. Bu oturuşlar, hiçbir şey düşünülmeden ivedi ve kendiliğinden oluvermişti. Abbas bey, Mehmet Kemal'e birer dolu sundular. Abbas bey, doluyu sunarken:

«İçelim, çocuklar» dedi, «bugün olaylar öyle hızlı, öyle zâlim geçiyor ki, genç insanlar, bir iki yıl içinde bizim yaşımıza geliyorlar. Bu yüzden ben, bu çağı bütün kahırlariyle yaşamakta olan gençleri kendi yaşımda sayıyorum ve onlara ona göre davranmak zorunluluğunu duyuyorum. Bilmem, siz de öyle misiniz, aziz doktor?»

«Evet, doğru söylüyorsunuz. Örneğin: Şu bizim Mehmet Kemal'le kardeşini ele alalım. Bunlar, doğduklarından berl çekiyorlar, kanundur, zora gelen insanlar zekâ ve uslarını yüyüyerek değil, sıçrayarak, devrim gibi hızlı geliştiriyorlar. Yüzüne karşı öğmek gibi olmasın, ben Mehmet Kemal kardeşimizin pek çok konuşmalarını bütün anlamiyle anlayamamışımdır. Bu, bir olgunluk işidir.»

Mehmet Kemal, herkesin gözlerini üstünde duyunca çok sıkıldı ve kızarak önüne baktı:

«Doktor ağabeyim, ben böyle övgülere hiç mi hiç alışık değilim. Benl utandırmayın da ne yaparsanız yapın.»

Bu kez, Ethem bey onun kadehini doldurarak:

«Haydi, çek şunu da unutma artık» dedi.

Herkes neşe içinde yiyip içiyordu. Bu sırada akşam ezanının okunduğunu işittiler. Ethem beyin annesi:

«Aziz Allah!»

Diyerek tapınır gibi bir durum alınca, erkekler de ellerindeki kadehlerl bırakıp alacakaranlık içinde yükselen minarelere başlarını kaldırdılar. Şerefede döne döne ezan okuyan müezzinin ancak ak sarığı seçiliyordu. Sonra yeme içme yine sürdü.

Ulusal kurtuluş savaşı üstüne açılan konuşmada Abbas boy-

le Ethem bey ve babası uzun uzadıya düşüncelerini söylediler. Bu konu konuşulduğu sürece kadınların ve kızların gözleri hiç Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal'in üstünden ayrılmadı. Hepsi üzgündü. Bu arslan gibi delikanlıların, yurdu kurtarmak için gitmelerini usları istiyorsa da duyguları buna karşı geliyordu. Hepsi de onlarda kendilerini çok yakından ilgilendiren kimi erdemler, güçler ve özellikler buluyordu. Kimsenin dili de onlara «gitme» demeğe varmıyordu. Temelinde, onları cepheye gitmeğe zorlayan da yoktu. Onlar, içlerinden gelen zorlamanın etkisiyle gidiyorlardı. Çok acı çekmişlerdl. Bu acıların kökünü kazımağa gidiyorlardı. Ölümü de çok yakından görmüşlerdi. Bundan dolayı, ölüm de onlar için romantik bir nesne değildi. Ölümün de cephede her an kendilerini gelip bulabileceğini yedikleri ekmek gibi biliyorlardı. Bu konu sürdüğü sürece Mehmet Kemal'in içi iyice dolmuştu:

«İçimizde «vatan şarkısı»nı bilen var mı?» diye sordu. İstanbulda Bostancı ölüm kampından çıkınca caddede küçük öğrencilerin bunu bir söyleyişlerl vardı, ne söyleyiştl o! Ne korkunç ve güzel bir anlamdı o! Yol ortasında nasıl durup bir kadın gibi tatlı tatlı ağlamıştı. Vatan! Özgür bir vatan! Bir insanın, bir ulusun vatanı, işte o gün bütün güzelliği ve gerçekliğiyle gözlerimin önünde belirmişti. İşte, bu toprakları çiğneyenlere karşı kanının son damlasına dek çarpışma düşüncesi, o zaman bir sıcak fırtına gibi kafasında ve ruhunda esmişti:

«Heplnizden dileğim, haydi, «ey vatan, gözyaşların dlnsln» şarkısını bir ağızdan söyleyelim. Cepheye gitmeden önce bu şarkıyı bir kez daha işitmek Istiyorum. Cephede kurşun yağmurları altında söylediğimiz şarkı kulaklarımda çın çın çınlayarak bana güç verecek. Haydi, başlayalım.»

Abbas bey, masadan fırlayarak ortaya çıktı. Masanın ortasında yanan iki gaz lâmbasının ışıkları onun gölgesini evin duvarında dev gibi oynatmağa başladı. Kadınlardan başka hepsi sofradan kalkarak Abbas beyin çevresine toplandı. Müeyyet'le Lâmia da içlerindeydl. Abbas bey, orkestra şefi gibi

Benzin uçmuş bak ne rüyadır bu akşam gördüğün,
Ey vatan gözyaşların dinsin yetiştik çünkü biz!

Şarkısına gür sesiyle başladı. Hepsi ona eşlik etti. Yeşilırmağın sarıltısı Işitilmez oldu. Hemen hepsi bu şarkıyı blliyordu. Bunu gırtlaklarını yırtarcasına birkaç kez yinelediler. Mehmet Kemal, bağırarak:

«En büyük dileklerimden birini yerine getiren siz aziz ve sevgili dostlara yüreğimin en temiz duygularıyle teşekkür ederim» dedi.

Herkes yerine oturdu. Gece ilerledikçe sivrisinekler ve birçok pervane türleri lâmbalara saldırmağa başlamıştı. Yemeklerin, bardakların, kadehlerin içine düşüyorlardı. Su kıyısı olduğundan hava da serinlemişti. İçeriye, oturma odasına taşındılar.

Orda da epeyce oturdular. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Kadınlar, kadınlarla, erkekler erkeklerle gençler de kendi aralarında konuşuyor, Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal de her iki yana kulak kabartıyor, daha çok dinliyorlardı. Hele Ahmet Kemal, bu çevrelerin yabancısı olduğundan hepsinden çok susuyordu. İçenler, birer okkalı acı kahve içtiler. En sonra herkese uyuşukluk gelince Abbas bey:

«Çocuklar» dedi, «bu toplantılar, yaşamımızın en mutlu toplantılarıdır. Bir daha bu sevimli eşi dostu insan bir arada güç görür. Bundan dolayı peykelerin üzerinde kıvrılıp uyumanızı istemiyorum. Hep birlikte sokağa çıkalım Kuşköprüye doğru yürüyelim. Ayışığı çıktı. Her yan gündüz gibi. Biraz bülbül sesi dinler, geceyi seyreder, sonra gider bizim fakirhanede çay, kahve içeriz. Artık, geceler bizi korkutmaz. Yanımızda iki de sevimli silâhşör var. Bizim Selâmi de onlara katılırsa «üç silâhşörler» de olabilirler.»

Müeyyet bir kahkaha attı:

«Buldun üçüncü silâhşoru!»

Selâmi, kızkardeşinin sırtına sesli bir şaplak indirdi:

«Beğenemedin mi, kız?»

Hep birlikte davrandılar. Bir tek Ethem beyin babasıyle annesi gelemeyeceklerini bildirdiler. Kafile, Abbas beyle Ethem beyin başkanlığında sokağa döküldü. Kuşköprü'ye dek yürüdüler. Sokaklar, ıssızdı. Ayışığı bir gümüş seli gibi caddeyi yıkıyordu. Kuşköprü'nün taş korkuluklarına dayanarak Yeşilırmağın gümüş pırıltılar yaparak akışını seyrettiler. Elma bahçeleri nefti bir gölge yığınına benziyordu. Abbas bey:

«Topal Osman şu Merzifon'daki eşek arıları yuvasını tütsüleyip dağıtmadan önce, geceleri buraya çıkıp doğa güzelliklerini seyretmek bile olacak iş değildi. Herifler, karanlık basınca her yanı haraca kesiyordu» dedi.

Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal, bu söz üzerine acıklı ve korkunç anılarına gömüldüler. Asile, kanlı gövdesiyle Mehmet

Kemal'in gözleri önünde canlanır gibi oldu. Kucağındaki birkaç aylık kanlı bebeğini kollarında kaldırıp ona gösteriyordu. Bu iki zavallı varlık, koskoca bir kavgada gitmiş iki kurbandı. Mehmet Kemal, bu sırada hep yanında yürüyen Lâmia'nın, elini tuttuğunu gördü. Onda da tatlı tatlı kıvranan gönül sızıları, bir çıkış yolu arıyordu:

«Mehmet Kemal ağabey» dedi. «Herkes bu sulara bakınca başka bir şey düşünür. Siz, ne düşünüyorsunuz?»

«Ne bileyim? Yeşilırmak benim yaşayışımda bir destandır. Bir şey değil, birçok şeyler düşündürür bana.»

«Ben, onu salt su olarak gördüm. Usuma da yalnız İzmit körfezine düşüşüm ve sizin beni kurtarışınız geldi.»

Bu, daha önce de birkaç kez konuşulduysa da yine de konuşulmağa başlandı. Özellikle Selma hanım, Mehmet Kemal'in kahramanca bir çalışmadan sonra Lâmia'yı nasıl kurtardığını bir kez daha anlattı.

Karlı - buzlu bir kış havasında buz gibi deniz içinde yüzerek genç kızı kurtarma öyküsü, Mehmet Kemal üzerinde genel bir sempati topladıysa da kadınlar gecenin ilerlemesi ve ırmak boyunca geçip giden serin hava akımı yüzünden üşüdüklerini söylediler.

Bunun üzerine Abbas bey başı çekerek kafileyi eve yöneltti. Lâmia, korkusuzca ve çekinmeden Mehmet Kemal'in elinden tutuyor, Müeyyet de ikide bir çaktırmamağa çalışarak onların birbirlerine bir de yüzlerine bakıyordu. Mehmet Kemal, onun bu ilgisini gördüyse de düşüncelerinin derinliğine inemedi.

Eve vardıklarında İrfan hanım, onlara kahve ve çay yaptı. Burda da uzun uzun öteden beriden konuşuldu. Ethem beyle Mehmet ve Ahmet Kemal'lerin Ankara'ya en yakın olan Çorum üzerinden gidebilecekleri ve yol hazırlıkları üzerinde tartışıldı.

Yaylı ile gitmek gerektiği üzerinde bir karara varıldı. Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal, atlarını da Ankaraya götüreceklerdi. Hiç olmazsa orduya iki de binek hayvanı kazandırmış olacaklardı. İkisi de dayanıklı ve küçük boy Anadolu atıydı.

Kalkılacağı zaman Mehmet Kemal, bir öneride bulundu:

«Bu çok saygıdeğer iki aileye Ateş Değirmeninde bir ayrılık şöleni vermek istiyoruz. Buna gelmeniz biz iki kardeşi çok sevindirecektir. Cephede, ölüm, her savaşçının kaçınılmaz kaderidir. Belki hiç geri dönmeyiz. Bu şölen, size bizden birkaç anı olsun bırakır. Biz, uzaklardan hep sizleri düşüneceğiz. Bu iki alle-

nin her birşeyini kendi parçalarımızmış gibi seviyor ve sayıyoruz. Cepheye gitmek, emperyalistlerle çarpışmak kararını daha önce vermemiş olsaydık sizlerden çok güç ayrılırdık. Ama, artık karar verilmiştir. Ucunda ölüm de olsa gözümüzü kırpmadan gideceğiz. Sizler, şölen için hiçbir hazırlıkta bulunmayacaksınız. Biz, iki kardeş, düşünüp taşındık. Bütün yemekleri hazırlatacak yerleri bulduk. Sizler ancak oraya birkaç küçük halı kilim gibi şeyler götüreceksiniz. Oraya iki çadır da kurduracağız. Şölen yola çıkışımızdan bir gün önce verilecek. Gelmek lütfunda bulunacak mısınız?»

Hepsi bir ağızdan:

«Elbette geleceğiz. Geliriz. Gelmeyip de ne yapacağız?» Diye bağrıştılar.

Sonra, geç vakit, Ethem beylerle Mehmet ve Ahmet Kemal'ler ev sahiplerinden müsaade alarak ayrıldılar. Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal, Ethem beyleri evlerine bırakarak otele döndüler. Ahmet Kemal, altın çantasiyle tabancasını başının altına koydu. İki kardeş, mutlu duygular içinde uyumağa çalıştı.

— 8 —

İlk yaz, Amasya'da Yeşilırmak vâdisini yine çok çabuk uyandırmıştı. Birkaç gün süren sıcak hava dalgası, yerden buğular kaldırmış, çimenlerin, otların ve ağaçların üzerinden uyandırıcı bir Mesih soluğu gibi geçmiş, söğütlerin açık sarı yeşilliği bütün Yeşilırmak boyunu, her iki yandan çevirerek suyun, Karadenize doğru sürüklenip giden sevimsiz, çamurlu ve yoksul görünüşünü birdenbire değiştirmişti. Elma bahçelerinin kıyılarını süsleyen çimenler ve otlar yükselmiş, yaban lâleleri kırmızımtrak mor başlarını yerden kaldırmış, badem, kayısı, zerdali, kiraz, armut ve elma ağaçları birbiri ardınca püskürttükleri pembe, ak bir çiçek dumaniyle yemiş bahçelerini dumanladıktan sonra hemen yemişe ve yaprağa durmuştu. Balarılarının, kuşların ve çiçek yangınının curcunası vâdiden bir mutluluk fırtınası gibi gelip geçmişti.

Mehmet Kemal, sabahleyin otelin penceresinden giren ilk yaz güneşinin tatlı sıcaklığını bir kadın etinin verdiği sıcaklığa

benzeterek ürperdi. Gözlerini açtı. Aslle'nln güzel ve sıcak varlığının derinden derine duyulan özlemlyle içi burkuldu. Yalnızlık, eşsizlik duygusu, acı, yakıcı bir içki gibi varlığının içinde kaynamağa başladı.

İstanbul'dan Amasya'ya geldiğindenberl aile dramının korkunç sahneleri içinde çırpınıp dururken yaşlı bir adamın katı gerçeklerle başbaşa kalmış tatsız dünyasına yuvarlanmış, içinin bu büyük küskünlüğü yüzünden doğanın güzelliklerine bakmak için zaman ve fırsat bulamamıştı.

Güneş, genç bir kadın etinin sıcaklığını andıran ışığıyla onu uyandırdığında bir erkek tarla kuşu. Nisan türkülerinin yalnız sevlşmek müziğiyle dolu güzelliğini sanki ona işittirebilmek amaciyle pencerenin önünden geçiyor ve güneşli maviliğe doğru yükseliyordu. O, bu kuşun aşk türkülerine çocukluğundan beri bayılıyordu. Hemen yatağından fırladı. Elini yüzünü yıkayıp giyindi. Gözlerini açmış merakla kendisine bakan Ahmet'e:

«Şöyle kaleye doğru çıkıp yalnız başıma birkaç saat geçirmek istiyorum» dedi. Sonra koşarcasına merdivenleri indi.

Cepheye gidip ölmeden önce şöyle biraz dinlenmek, bu durgun Anadolu şehrinin ilk yazından doya doya tat almak için ruhunda büyük bir istek uyanmıştı. Cephede döğüşülüp ölüneceğini düşünüyor, bundan da korkmuyordu. Sağ olarak geri döneceğini hiç düşünmüyordu. Böyle olduğu halde sağ kalıp geri dönmek için içinden belli belirsiz, duaya benzer dilekler geçiyordu. İçinden kendini büyük, insancıl bir şeylere feda etmek, büyük iyilikler yapmak isteği taşıyordu.

Doğanın bu durgun güzellikleri, bu tembelliğe çağıran kır güzellikleri, onu heyecansız ve aylak bir yaşayışa bağlamak için üzerinde başka türlü hayırsız etkiler yapacağına tersine, ateşlenen kanını güzel ve büyük işlerde akıtabilmek için zorluyordu.

Yavaş yavaş, bir bardak şerbeti yudumlar gibi, Kuşköprü'ye doğru yürüdü. Dönüp Abbas beylerin evine baktı. Görünürlerde kimsecikler yoktu. Göğsünü şişirerek suya, bahçelere karşıki yeşil ve daha uzaktaki mavi dağlara uzun uzun baktı. Göğsünü şişirerek derin bir soluk aldı. Bütün insanlar için en taze ve zengin duygular mevsimi olan ilk yaz günleri, Mehmet Kemal'i yepyeni görgü zenginlikleri içinde, bir kez daha ateşlemişti. Bütün otların, çiçeklerin, ağaçların, kuşların, kokuların hattâ suların yukarıya tırmanmak, sıçramak istekleri, onda da yüksek tepelere, dağlara tırmanmak, aydınlığa elden geldiğince daha çok yaklaş-

mak özlemini ateşliyordu. Amasya ve Yeşilırmak vâdisinin bu en güneşli sabahında, sokağa çıkar çıkmaz, ilk işi, insan topluluklarından kaçışın da ara sıra insana zengin düşünceler ve şiirler verdiğini düşünmek oldu. Doğrusu, bu henüz düşünceleşmemiş sezgi, onu Yeşilırmak köprüsüne atıverdi. İlk yaz suları, pis rengiyle ve bütün coşkunluğuyla köprünün altından sürüklenerek, guruldayıp dönerek, anaforlar yaparak yuvarlanıp gidiyordu. Taş korkuluğa dayanarak Orta Anadolu'nun sarı topraklarını sürükleyip götüren bu sulara sanki hiçbir şey düşünmek istemeyerek bir süre baktı. Başının döndüğünü duydu. Ordan ilerleyerek Şirvanlı Camisinin yanından kaleye tırmanmağa başladı. Kerpiç evlerinin önünde oturmuş kadınlı, erkekli çoluk çocuklu insan kümecikleri gördü. Onlara:

«Selâmünaleyküm!»

Diyerek geçti. Küçük kızlarının başını gazla ve zeytinyağıyla bitten ve sirkeden kurtarmak isteyen analarla, erkek çocuklarının başını bitten kurtarabilmek için makasla merdiven merdiven kırkan babaları şefkatle seyretti. Dağın doruğuna yaklaştıkça özgürlüğe daha çok yaklaştığını sanıyor, peygamberlerin neden hep dağlara tırmandığını, yalnızlığı sevdiğini şimdi, daha iyi anlamağa başlıyordu.

Şehirden ayrılıp da dağlara doğru birkaç yüz metre tırmanınca hemen yepyeni, güpgüzel duygular ve düşünceler hiç de çağrılmadan insanın çevresini sarıveriyordu. Yıllardır onda önüne geçilemez bir yayla ve dağ özlemi vardı. Bu özlemini bir türlü yaylaların dumanında söndürememişti.

Eski Pontos krallariyle yüksek rütbeli papazlarının mezarları olduğu sanılan dağın böğrüne oyulmuş karanlık mağaraları bir kez daha görmek istediyse de bundan çabuk vazgeçti. Bugün, tarihte yaşamak için içinde en küçük bir heves bile yoktu. Bugün, şöyle bir dinlenmek, görmek, ruhunu ısıtmak ve ilk yazı mavi göğe daha yakın bir yerden seyretmek istiyordu. Kalenin çok yükseklerinde dönüp duran bir çift kartal keskin çığlıklar atıyordu. Onların da buralara yeni geldiği anlaşılıyordu.

Surların yanına çıktığında durdu. Yeşilırmak vâdisi ve Amasya şehri, şimdi ayaklarının altındaydı. Eski Cizvit Okulunun ve şimdiki Sultani'nin dikine oturtulmuş bir kibrit kutusuna benzeyen yapısı, bütün yapıların arasında büyüklüğü ve yüksekliğiyle göze çarpıyordu. Bu şehirde konuk kaldığı birkaç odayı düşündü. Şimdiki bu kocaman ruhu ve düşünceleriyle o küçümencik

odalara nasıl sığdığına şaştı. O zaman, insan imgeslnin ve düşüncelerinin ne kerte büyük olduğunu düşündü. Bu olağanüstü gücün pençesine düşen bir nesne, insanın tutsağı oluyordu. Düşünceyle elele vermiş bu kocaman imge gücü, insansız çağların gemi büyüklüğünde canavarlarını bir at karıncası boyuna indiriyordu. Ne var ki doğada var olmayan bir sürü canavara da var olmak hakkı tanıyor, onları da kırk elli tonluk canavarlar gibi her zaman kendilerinden korkulacak varlıklar olarak yaratıyordu.

«Oysa, bugün hiç de düşünmek niyetinde değildim. Salt seyredecektim!» diye söylendi. Başını terleten kalpağını çıkarıp eline aldı. Isınan saçlarının altında bir hamam gibi kaynayan düşünceleriyle vâdiyi bir daha gözden geçirdi. Yeşilırmağın kirli suyu yer yer parlıyor ve asfalt bir yolu andırıyordu. Doğa da şehir de ne durgun ve sessiz görünüyordu. Sanki kutsal kitapların bütün öğütlerini tutarak bütün hırslarından ve tedirgin edici huylarından silkinip temizlenen türlü insan toplulukları buralarda kardeşçe yaşıyormuş gibiydi. Bu, ne hoş suskunluktu. İnziva denen nesne bu olmasındı? Ancak görünüşe hiç aldanmamalıydı. Şu küçük Anadolu şehrinin başından bütün tehlikeler eksilmiş değildi. Bu yeşillikle örtülü sessizlik içinde Klematyos'la Antranik'in hülyaları ağulu yılanlar gibi dolaşıp durmaktaydı. Doğa, her zaman insanlara eşit olarak bu koruyucu güzelliklerinden yararlanmanın kolaylıklarını göstermişti. Ne var ki insanlar, birbirleriyle didişmek yüzünden bu güzellik, bu yemiş bolluğunun adadığı mutluluktan yararlanamıyorlardı. Doğanın bu kahramanca çabalarını her zaman boşa çıkarmak için insan toplumları, kurtlanmış gibi kaynaşıyor, kımıldaşıyor ve bütün şu ilk yaz güzellikleri top, tüfek gürültüleri içinde biçilip toprağa dökülüyor, kafataslarının ve yüreklerinin içi mutluluk, cennet sancıları ve düşleriyle dopdolu yığın yığın insanlar, bu yemişlik yıkıntılarının yanı başında benzeri sonuç ortasında toprağa seriliyorlardı. İşte, bu güzel ilk yaz havası, Anadolu'nun her yanındaki kaynaşan silâhlı kalabalıkların önüne geçecek gücü gösteremediği gibi daha da artırıyordu. Şu sıra dağlarda, şu şehrin hemşerilerinden olan bir sürü Pontosçu, göğüslerinde armaları, omuzlarında mavzerleri ve bellerinde bombalariyle gezip dolaşıyordu. Durgun gibi görünen şu küçük Amasya şehrinin bile ne gibi felâketlerin ortasında yaşadığını insan, ancak biraz kafasını işletip düşününce daha iyi anlıyordu.

Mehmet Kemal, böyle düşündükçe bütün erincini yitiriyordu. Doğa da bir yandan ona şu dersi veriyordu: «Son soluğunu

verdiğin saniyeye dek yaşayacaksın ve yaşamayı seveceksin!» Böylece onun gevşemiş kasları ve ruhu üzerindeki sonsuz baskısını sürdürüyordu. «Evet, içimizde dirimin son pırıltılarını ve kımıldanışını sezdiğimiz âna dek yaşayacağız ve şu cennet havasını solumaktan tad alacağız!» diye düşündü.

Doğayla kendi arasında temelde hiçbir aykırılık bulmuyordu.

Ne var ki bu sırada duygularını ezen bir yalnızlık, onun öz mutluluğa yaklaşmaktan neden uzak kaldığını kendisine anlattı: Gözlerinin hep Abbas beylerin evinin çevresinde dolaşıp durduğunu neden sonra ayırt etti. Demek ki bu yalnızlık duygusunun ezici gücü, ordan geliyordu Asile'nin, yaşayışına karışmasiyle bir süre kendisinden uzaklaşmış gibi görünen Müeyyet'in varlığı, her saniye kafasından geçen düşünce ve yüreğinden geçen duygu akımının renklerini değiştiren ve onları bir büyücü gibi binbir güzel renge sokan bir güçle kendisinde egemen oluyordu. Onu ne çok sevdiğini bu sırada daha iyi anlıyordu. Onsuz yaşamanın yarım bir yaşama olacağını biliyordu. Bir süre onun yerini Asile'nin ve sonra Lâmia'nın alacağını sanmıştı. Ancak, Amasya'ya dönünce bu düşüncesinin bir aldanıştan başka bir nesne olmadığını çabucak anlamıştı. Müeyyet, iki yıl içinde çok serpilip güzelleşmişti. Şu var ki o Amasya'ya döndüğündenberi Müeyyetin kendisine karşı ne gibi bir duygu beslediğini bir türlü sezememişti. Kimi zaman onda da kendi duygularına benzer kımıldanışlar sezmiş, umutlanmıştı. Öyle zamanlar da olmuştu ki kendisini büsbütün umutsuzluğa düşürecek kimi küçük ama anlamca büyük mimik ve davranışlarını görmüş, midesi bulanmıştı. İçine zalim bir kuşkunun kurdu düşmüştü: Yoksa, Müeyyet kendisini bir «Gâvur Mehmet» olarak mı görüyordu? Düşünceleri gelip bu noktaya dayandıkça büsbütün umutsuzluğa düşüyor, ne yapacağını şaşırıyordu. Ortada onun gönlünü kazanacak zaman da kalmadığı gibi cepheden sağ dönmesi belkisinin de pek zayıf olduğunu düşünüyordu.

Böyle düşününce de kendi kendinden bir daha tiksindi. Babasına da, annesine de bir daha lânet etti. Perişan çocukluk ve ilk gençlik yıllarının büyük ayaklanışını içinde bir kez daha duydu. Bir ayak önce Ankara'ya geçip giderek bir daha da bu gibi kendi durumuyla denk olmayan düşüncelere kapılmadan zengin bir kımıltı zincirinin içinde yitip gitmeyi şiddetle özledi. Ne yazık ki yüreği artık kendi elinde değildi. Müeyyet, onunla bir lâstik top gibi oynuyordu. Anladığına göre o, salt aşkla filân yola gelecek

bir kız değildi. Onun sevebileceği kişiler, ancak kahramanlardı. Bunu konuşmalarında oldukça kapalı da olsa sezdirmişti. Mehmet Kemal'se kendisini bir kahramanın kırıntısı bile saymıyordu. Kahramanlık yapacak çağa gelmediği gibi böyle bir fırsat da çıkmamıştı. Hemen cepheye gitmek kararını verirken Müeyyet'in de bunda bir etkisi olabileceği hiç usundan geçmemişti. Şimdiyse bu etkinin derecesini ölçebilecek durumdaydı. Müeyyet'in, hiç bir vakit bir kahraman olmadan kendisini sevemeyeceği üstüne olan sezgisi, onun cepheye gitmesini etkileyen etkenlerden biri olmuştu demek. Bostancı'daki İngiliz ölüm kampı üstüne ilk gün anlattıkları, Müeyyet'in kendisine karşı olan buzlarını epeyce çözmüşse de aralarındaki temel engeller hiç de ortadan kalkmışa benzemiyordu. Mehmet Kemal'in varlığından hoşlandığı açıksa da bu hiçbir şey ispat etmezdi. Mehmet Kemal, Müeyyet'in kendisi üstüne taşıdığı bir kanıyı bilmiş olsaydı büyük umutlara kapılır, çok sevinirdi: Müeyyet, gerçi Mehmet Kemal'in bir kahraman olmadığını biliyorsa da onun bir kahraman ruhu taşıdığını ve bir kahraman olma yeteneği taşıdığını biliyor, buna inanıyor, bu düşüncesini de, ondan konuşulurken ev halkına çekinmeden söylüyordu. Müeyyet, kadınlık sezgisiyle onun erdemlerini ve eksiklerini çok iyi anlamıştı. Erdemlerinin, eksiklerinin çok üstünde olduğunu da biliyordu.

Mehmet Kemal, şehri, yeşil vâdiyi bir süre seyrettikten sonra devrilmiş kocaman taşların yanı başında yeşil kadifeye benzeyen çimenlerin üstüne sırtüstü uzandı. Gözleri mavi gökyüzüne saplanınca kafasındaki bütün düşünceler bir anda maviye boyandı. Bu mavilik içinde kendisi görünmeyen bir kuşun aşk türküleri işitiliyordu. Uzun süre gözleriyle araştırdıysa da onu göremedi. O, bu kuşu pek iyi tanıyordu. Bu, tepesi sorguçlu, renksiz, serçe büyüklüğündeki tarla kuşunun ta kendisiydi. Erkekti de. Kırların, bozkırların bu alçakgönüllü kuşcağızı, Nisan günlerinde pek çok kuşun imreneceği şarkılar söylemesini biliyordu. Bu şarkılar, öbür kuşların her mevsimde söylediği şarkılardan büsbütün başkaydı. Bunlar gerçek aşk türküleriydi.

Mehmet Kemal, en sonra mavilikte çınar yaprağı biçiminde bir esmerlik gördü. Bu sanki kımıldamadan olduğu yerde duruyordu. Bu, tarla kuşuydu. Sanki maviliğin gizli dallarından birine konmuş da orda ötüyormuş gibiydi. Oysa o kanatlarını çırparak bir noktada direniyor ve aşağıda bir yeri dikizliyordu. Bu durumda yerdeki otlar arasında gizlenen dişilerden birisini gözet-

lemekteydi. Bunlar birbirlerinin varlığını öğrenince birbirlerine yaklaşıyorlardı. Sonra, gök şarkıcısı, yere inIyordu. Küçük, esmer kanatlarını keseklere, çimenlere ve çiçeklere sürterek dişisine aşkını bildiriyordu. Dişi tarla kuşu ise bu sırada hiçbir şeyden haberi yokmuşcasına durmadan topraktaki tohumları didikliyor, ya da yem arar gibi tasasız durmağa çalışıyordu. Oysa, erkek yemeden içmeden kesilmiştir. Göğsüne ilk yazın doldurduğu bu şarkı yığınlarını bol bol maviliklerde savurup durmaktadır.

Mehmet Kemal, tarla kuşunun bu aşk serüvenini her ilk yaz, tatlı tatlı seyrederdi. Onlarla dostluğu eskiydi.

Küçük tarla kuşunun dersi, doğrusu, yamandı. Mehmet Kemal, Müeyyet'e söyleyecek böyle güzel türküleri olmadığına yandı. Erkeğin her zaman böyle türküleri ya da bu türküler gibi güzel ve değerli bir şeyleri olması gerektiğini düşündü. Türkçesi: Erkek, her zaman dişisinin gözüne bir kahraman gibi görünmesini bilmeliydi.

Oysa, o, şimdiye dek ne yapmıştı? Bütün erdemlerini, güzel yanlarını gizleyen bir ağırbaşlılık perdesi arkasına çekilmiş, yaşlı insanlara özgü bir durgunluk, soğukkanlılık içinde görünmüştü. Genç, güzel ve sevilmeğe değer bir kıza karşı buz gibi soğuk bir delikanlı maskesiyle görünmek, gençliğin korkunç gücüne karşı gelmek, onu yatsımak değil de neydi?

Öğle yaklaşıyor. İri kayaların gölgesine bir taş çağı insanı gibi sığınmağa çalıştığı halde güneş onu yakmağa başlıyordu. Uzandığı yerden kalktı. Ağır ağır kaleden aşağı inerken bir yandan da şöyle düşünüyordu: «Evet, şimdi, kımıltılı bir dönem başlıyordu. Atsızların kahramanlığa doğru yöneldiği bir dönem. Ben, bu savaşa girip te büyük yararlıklar göstermedikçe Müeyyet'in gözünde hep bir hiç olarak kalacağım. Onun gözünde daha, daha büyümeliyim. Bir İngiliz ölüm kampı, bizim aşkımızı kurtaracak mucizeyi göstermekten çok uzak. Hem bunları, serüvenin dışındaki insanlar, masal gibi, koyun kaval dinler gibi dinliyorlar. İnsanların gözüne kaya gibi gerçekler dayamak gerek. Benim aşkımı, şimdi anlıyorum ki, kurtarırsa ancak ulusal kurtuluş savaşı kurtaracak. Bayağı bir insan olmaktan kurtulup, yurdun kahramanları arasına girdiğimi görünce, sanırım, bana şimdiki gibi ilgisiz bakışlarla bakmaktan vazgeçecek. Her genç kızın düşünde, anlaşılan, yine eskiden olduğu gibi kahraman bir şövalye yatmaktadır. Bu sırada vatanım da, aşkım da tehlikede. Birisi iç ve dış düşmanlar didik didik didiklemekte. Müeyyet, büyük

aşkım da yurdum gibi türlü tehlikelerin tehdidi altındaki Tehlikede olan bir yurtta sevgi ve sevişme olamıyacağını ben İstanbul'da ve Merzifon'da görmedim mi? Korku içinde, ölüm korkusu içinde aşk yaşayışı düşünülebilir mi? Aşk, ancak özgür ve bağımsız bir yurtta olağandır. Müeyyet'in gözünde bir kahraman olmak için önce yurdu kurtarmak, sonra bu özgür toprakta, bu özgürlüğü yurda bağışlayan genç kahramanlardan biri olarak onun karşısına dikilmek gerekti. Ben, ölürsem iki nesne için öleceğim: Vatanım ve aşkım için!

Bunların her ikisi de birbirinden ne kerte ayrılmaz nesneler! Yurt, temelde özgürlük demektir. İç ve dış düşmanlardan temizlenmiş bir toprak, ancak yurt olmak niteliğini kazanır. Aşk, her zaman güvende olabilmek için özgür ve bağımsız bir yurdu gerekser. Düşmanların mahmuz şakırtısı altında sinmiş bir yurtta güvenle sevişilemeyeceğini ben kanlı bir serüvenle öğrenmedim mi? Orda güzellik, ancak, düşmanların sarhoş sofralarında bir süs olarak kullanılır. Büyük aşklar da özgürlük gibi orda yasaktır. İşte, ben de bundan dolayı cephede aşkın alınyazısını yaratmağa gitmeliyim!»

Böyle düşündükçe adımları hızlanıyor, kocaman taşları aşağılara yuvarlayarak bayırdan inlyordu. Artık yaşayışının iki büyük amacı vardı: Birincisi Müeyyet'i her ne pahasına olursa olsun kazanmak ve bu kazanılan aşka özgür bir yurt hazırlamak! Bu da ancak, cephede gidip vuruşmakla olacaktı. Müeyyet, onun olmalıydı, onun olacaktı. Kendini ona bütün sıcaklığiyle tanıtmalıydı. Onu, ölmedikçe, başka hiçbir erkeğin yatağına, gerdek odasına bırakmamak için içinden and içti. Kaleden inince bir kez Abbas beylerin sokağına saptı.

Pencerenin önünde dikilerek elinde paleti ve fırçasiyle yaptığı resme bakan Abbas bey, onu görünce eliyle yukarı gelmesi için işaret etti. Kapıya yaklaşan Mehmet Kemal, Müeyyet'le yüz yüze geldi. Genç kız, dudaklarında garip bir gülümsemeyle ona bakıyordu. Hiç durumunu değiştirmeden gözlerinin içine baktı. Bahar güneşi, gözlerinin yeşilini daha çok ışıkla dolduruyor ve bu yeşili daha çok meydana çıkarıyordu.

«Nerelerden böyle?»

«Şöyle bir hava almağa çıkmıştım.»

«Kalenin üzerinde gördüğüm siz miydiniz?

Demek, Müeyyet kendisini gizlice izlemişti.

«Beni orda seçebilmeniz gözünüzün gücünü gösterir. Amas-

ya vâdisi tepeden çok güzel görünüyor. Bir gün de usuma eserse şu dağın üzerindeki Ferhat'la Şirin'in mezarını görmeğe gideceğim. Çocukluğumdanberi Işitirdim. Bir türlü gidip göremedim.»

«Ferhat'la Şirin, vaktiyle gerçekten Amasya'da yaşamış mı dersiniz? Yoksa, bu mezar uydurma bir şey mi?»

«İsterse uydurma olsun! Bu büyük bir aşkın acıklı öyküsü. Tokat yolu üzerinde kayaların eteğine kazılmış olan su arkını da Ferhat'ın Şirin'e kavuşabilmek uğruna yapmış olduğunu söylerler. Hikâye, oldukça güzeldir. Şirin çok güzel bir kızmış. Ferhat, onu görünce usu başından gideyazmış. Şirin'i ona vermek üzere Amasya Padişahı bir koşul koşmuş. Dağları delip susuz şehre su getirirse Şirin'i Ferhat'a verecek. Ne yazık, Ferhat bu işi başardıktan sonra da Şirin'e kavuşamaz ve kayaları deldiği külüngü başına İndirerek beynini deler ve ölür.

Bunca fedakârlıktan sonra bu çiftin birleşmesi gerekmez miydi? Talih çok zalim, Müeyyet hanım!»

Taşlıktan yukarı çıkıp Abbas beyin odasına gidinceye dek anlatılan bu öykü, Müeyyet'i dalgınlaştırmıştı.

Mehmet Kemal, Müeyyet'in açtığı kapıdan odaya girdi. Abbas bey, Mustafa Kemal'in bir yağlı boya portresine çalışıyordu:

«Gel, Mehmet Kemal bey oğlumuz, bizim Mustafa Kemal'in yağlı boya bir resmini yapmağa çalışıyorum. Bakalım, nasıl bulacaksın?»

Mehmet Kemal'le birlikte Müeyyet ve Muhabbet de Abbas beyin çevresini alarak resme bakmağa başladılar. Bu gerçek büyüklükte yapılmış kalpaklı bir resimdi. Muhabbet, ellerini çırptı:

«Baba, vallahi, ne güzel! Bizim öğretmen bunun gibi güzel resim yapamaz.»

Taze kırmızı ve sarı renklerle dolu olan resim, Mehmet Kemal'in çok hoşuna gitti. Şimdiye dek onun pek çok resimlerini görmüştü. Bu resim, onların hepsinden biraz bir şeyler taşıyordu. Kafasında yaşattığı Mustafa Kemal'e oldukça benziyordu:

«Mustafa Kemal paşayı şimdiye dek görmek nasib olmadı. Ne var ki onu sizin yakından tanıdığınızı ve resmin de pek ustaca yapıldığını göz önüne alarak diyebilirim ki bu, ona hem benziyor, hem de güzeldir. Sizde ne güzel heyecanlar yaşıyor! Bilseniz size ne çok imreniyorum, beyefendi!»

«Demek resmi beğendin?»

«Beğendim ne demek, efendim, böyle bir resim yapabilmek

için şu yirmi yaşımı feda ederdim.»

Mehmet Kemal, şu sırada karşısında Anadolu'nun sönük bir köşesine gömülmüş bir ressam görüyordu. Abbas bey, çiçek bozuğu kırmızı yüzüne şefkate benzeyen bir mutluluk duygusu yayılarak:

«Aziz evlât» dedi, «benim şu değersiz çalışmam karşısında senin böyle içten bir heyecan geçirmen göğsümü sevinç ve mutlulukla doldurdu. Ben, çevremdeki insanların beni hiçbir vakit anlayamayacaklarını sanarak meğer ne büyük haksızlık edermişim. Yaşayışımı san'ata, resme veremediğimden dolayı çok zamanlar kendi kendime kahrettim. Beni ara sıra kavrayan bu san'at heyecanlarıdır ki bir çıkış yolu bulamayarak pek çok içki içmeme yol açtı. Böyle olanaksızlıklar içinde san'atçı heyecanlariyle yeryüzüne gelmek bir felâkettir, oğlum! Sen, dünyaya daha çok kafanla bakıyorsun, sanıyorum. Ne varki bizim gibi yerini bulamamış san'atçı tohumu taşıyan zavallılar, dünyaya imgelememizle, duygularımızla ve kalbimizle baktığımızdan hiç olmadık zamanlarda garip heyecanlar duyarız. Bu, çoğu zaman bizim zararımıza olur. Şundan ki toplumda san'atçı duygulariyle yaşayan insanlar, genel olarak anormal sanılırlar. Bizler, san'atçı olarak ta tanınmadığımızdan gösterdiğimiz herhangi bir san'at heyecanı, bir san'atçı coşkunluğu, anlayışsızlığa uğrar. Elâlemin diline düşeriz. Onlara bizim de san'atçı olarak doğduğumuzu ne ile anlatalım? Şu gördüğün resmi yapmayı birçok zaman düşündüm. Her şeye meydan okuyarak bunu yaptım işte. Ne derlerse desinler! İsterlerse bundan sonra bana ciddî bir adam değildir desinler! Umurumda bile değil! Sahi söylüyorum, Mehmet Kemal bey oğlum! Ben, ara sıra heyecanımı böylece harcamasam kendimi dünyanın en mutsuz insanı sayacağım. Bu, biraz içimi boşaltıyor. Bilmezsiniz, bunları da ne kaygular pahasına yapıyorum. Aman, kimse görmesin, kimse duymasın, ağırbaşlılığımız güme gitmesin diye bir yandan da ödüm patlıyor. Ne acı değil mi? Müeyyet, sen şimdiye dek babandan böyle sözler dinlemiş miydin? Babanın, sinirli, dümdüz, hiç eğrisi büğrüsü, inişi çıkışı olmayan bir adam olduğunu sanırdın, değil mi? Ah, kızım, hele sizler, bizim durumumuzu hiç mi hiç anlayamazsınız. Ne sönüp gitmiş büyük adamlar yatıyor şu yurdun mezarlıklarında! Biz de «Şu kubbede baki kalan bir hoş sada» bırakmadan göçüp gideceğiz. Belki siz, çocuklarımız «bir boş sada» olarak arkamızda bir süre kalacaksınız. Ne yazık ki gözümüzü açıp kapayıncaya dek siz de bir

«hoş sada» olmaktan çıkacaksınız. Siz de böylece birer hiç olarak sıranızı savacaksınız. Her neyse bırakalım şu gevezeliği. Demek ki Mehmet Kemal bey oğlumuz, benim yaptığım resimden heyecan duydu? İşte, benim için en büyük ödül budur.»

«Benim zavallı değerlendirmeme, imrenme duygularıma bu kerte büyük değer verişiniz, beni sizden daha çok mutlu ediyor, efendim.»

«Haydi, haydi, kendini küçük görme. Sen, artık, olgun bir insansın.»

Bu sırada ablası Müeyyet'e bugün her nedense daha çok benzeyen Selâmi, elinde okul çantasiyle içeri girdi:

«Vay, baba! Resmi bitirdin, demek! Ne güzel olmuş, Yarabbim! Sahibine de çok benziyor!»

Abbas bey kızmış gibi yaparak:

«Yahu, bugün siz beni çılgına çevirmek için sözbirliği mi ettiniz nedir?»

Diye sevinçle bağırdı.

«Baba, gerçekten çok güzel olmuş. Mustafa Kemal Paşayı, yine karşımda görür gibi oldum.»

Müeyyet, Mehmet Kemal'in kulağına yavaşça:

«Bugün, sizde bir tılsım var» dedi, «babamın can alacak yerine dokundunuz. Onun kalbini iyice kazandınız.»

Mehmet Kemal mutluca gülümsedi, sonra Ahmet'in kendisini beklediğini söyleyerek müsaade alıp ayrıldı.

— 9 —

Mehmet Kemal, kendi kışkırtmasından sonra Abbas beyin son günlerde tutku ile resim üzerine düştüğünü görüyordu. Odasını atelyeye çevirmişti. Ortalık, yeni tuvaller,fırçalar, yağlı boya tüpleriyle doluydu.

Eski kolalı yakalı törensel kılığını bir yana atmış, Amerikan bezinden doktor önlüğüne benzeyen bir üstlük giyinmiş olarak sabahtan akşama dek boyaları yoğurup karıştırmak ve boş tuvalleri doldurmakla vakit geçiriyordu Mehmet Kemal, kimi zaman kardeşiyle kimi zaman yalnız başına bu yeni resim atelyesine uğ-

ruyor, iyi niyet sahibi bir eleştirmen gibi resimler üzerinde daha çok övgüye kaçan eleştiriler yapıyordu. Kolejde batı resim sanatı üstüne epeyce kültür edinmişti. Resim san'atı akımlarını iyi biliyor, örneklerini de pek çok gösterildiği için imgeleyebiliyordu. Gerek Avrupa'nın gerekse Türkiye'nin son günlerde yetiştirdiği ressamlar üzerinde rahatça konuşabiliyorlardı. Abbas bey, Türk ressamları üstüne gerçek bilgi sahibiydi. Kolejde Türk resim san'atı yok sayılmış ve üzerinde hiç durulmamıştı.

Abbas bey, artık tablolarına her vurduğu fırçadan sonra Mehmet Kemal'in de düşüncesini soruyordu. Mehmet Kemal de bunu, kişiliğine karşı yeni verilmeğe başlanmış bir değer olarak alıyor, seviniyordu. Toplum içinde bir hiç, bir keçiboynuzu gibi görüldüğü zamanlardan öç alırcasına seviniyordu. Abbas beyin gözünde bir kişilik kazanmağa başladığını görüyordu.

Resimler, tuvaller üstünde anlam alıp canlandıkça bunları, Mehmet Kemal'den başka birkaç meraklı seyirci daha görmeğe geliyordu ki bunlar, Müeyyet, Selâmi, küçük Muhabbet, bir de Abbas beyin yüksek okuldan arkadaşı olan Vahit beyin Sultani'den geçen yıl Mehmet Kemal'le birlikte mezun olan oğlu Kenan'dı. Siyasal havalar düzelinceye dek babası onu hiçbir yüksek okula göndermeyerek başına bir iş gelmesin diye burda alıkoymuştu. Son günlerde sanki çocukluktan çıkarak koskoca bir delikanlı olan Kenan, ince gövdesi, apak bir kız güzelliği taşıyan yüzü ve şiddetli zekâsiyle Abbas beylerin baştacı olan konuklarından biri olmuştu. Abbas beyle Kenan'ın iki yaşıt arkadaş gibi konuşmaları ve aile halkının da ona karşı çokça sempati göstermesi, Mehmet Kemal'in içinde ilk kuşku kurtlarının kımıldamalarına yol açmıştı. Müeyyet bile, görünüşe göre ona ilgisiz kalamayacağını anlamışa benziyordu. Abbas beyle Kenan'ın böyle içten dostluklarının temel nedeni, ötekinin de ressam oluşuydu. Onda büyük bir resim yeteneği göze çarpıyordu. Küçükten beri kendisinde görülen bu yetenek yaşıyla birlikte gelişerek önemli bir kerteye varmıştı. Okuldan çıktığı gündenberi başlayan boş zamanlarını yağlı boya, sulu boya, karakalem resim çalışmalariyle dolduruyordu. Mehmet Kemal, Abbas beyi nasıl sempatik övgü ve eleştirilerlyle kamçılayıp san'ata zorluyorsa Kenan da resmin yeni yanlarını bilen taze bir rakip gibi onun resim tutkusunu daha çok hızlandırıyordu.

Ne var ki Mehmet Kemal'in anladığına göre Abbas beyin Kenan'a gösterdiği aşırı ilgi, onun yüksek bir mevki tutan bir

okul arkadaşının oğlu olmasından ileri geliyordu. Bütün öbür yanları hoş görüyorsa da işte, bu sonuncuyu bir türlü sindiremiyordu. Bu davranış, onun üzerinde hiç de hoş olmayan bir etki yapıyordu. Böylece, çocukluktanberi içine olumsuz bir ağulu gaz kaynağı gibi yerleşen o eski kompleksin kabuğu çatlıyor ve ordan tedirgin edici dumanlar çıkmağa başlıyordu.

Kenan, Müeyyet'le konuşurken hiç onun yüzüne bakmıyordu Bu eve girip çıkışında Müeyyet'in hiçbir ilgisi olmadığını göstermeğe çalışması Mehmet Kemal'i daha çok kuşkulandırıyordu. Onun, Müeyyet'in yüzüne bakmak istediği halde bakamamasının verdiği işkenceyle yüzünde meydana gelen ufak ruh rüzgârlarının izlerini açık seçik görebiliyordu. Kenan, Müeyyet'le evlenmek isterse bütün ev halkının bu işe he diyecekleri açıktı. Mehmet Kemal, gizli gözlemeleri sonucunda bu sağlam kanıya varınca ortada yakın bir tehlikenin dolaştığını anlamış ve yüreğl sızlamağa başlamıştı.

Cepheye de gidecekti. Saatlar, dakikalar bile değerliydl. Bir ayak önce cepheye gitmekle bu iç sızılarından kurtulacağını seziyorsa da Müeyyet'i daha az lâyık olana bırakıp gitmeğe de gönlü bir türlü razı olmuyordu.

Bu yüzden son günlerde o da Kenan gibi Abbas beyin atölyesinden hiç çıkmıyor, saatlerce onların çalışmalarını ve konuşmalarını izliyor, havadaki yeni gelişmeleri son kerte dikkatle değerlendirmeğe çalışıyordu. Bununla birlikte onların çalışmasından büyük bir tat da alıyor, kendi içindeki yaratıcı güçlerin kımıldadığını seziyordu.

Bir sabah, atölyeye varınca Kenan'ın dün akşam yapıp getirdiği Mustafa Kemal'in yağlı boya bir portresini gördü. Abbas bey, bir başka Mustafa Kemal'e çalışıyordu. Mehmet Kemal, Kenan'ın Mustafa Kemal'ine uzun uzun baktı. Bu Mustafa Kemal, biraz daha zayıf, biraz daha genç san'atçı gözüyle görülmüş yaşlı bir adam görünüşü taşıyordu. Abbas beyin şimdi bitmekte olan Mustafa Kemal Paşası ise yapılan tanımlamalara daha uygun görünüyordu. Kırk yaşlarında bütün enerjisi yüzünün çizgilerinde görülen, olgun ve işleyici bakışları ve ünlü kalpağiyle Mustafa Kemal, tuvalden fırlayarak kendisiyle konuşmak istiyor gibiydl. Mehmet Kemal, bu resmi gördükten sonra Abbas beye acıyarak şöyle düşündü: Kendi söylediği gibi gerçekten yitmiş bir san'atçı, ne yazık!»

Abbas bey, bütün dikkatiyle çalışıyor, kimi zaman bir kaç

adım geri çekilerek gözlerini kısıp resmine bakıyordu.

«Nasıl, Mehmet Kemal bey, oğlumuz, gençlerle yarışabilecek miyiz, ne dersin?»

Diye sordu.

«Sizin Mustafa Kemal'inizin ilk bakışta Kenan'ınkinden güzel olduğu görülüyor. Kenan, kendi Mustafa Kemal'ine gereken direnç, enerji, güzellik ve olgunluğu verememiş. Demek ki yaşın bir san'atçıya kazandırdığı büyük bir nimet var ki bu Kenan'da yok.»

«Nedir o nimet?»

«İnsanları tanımak san'atı!»

«Benim Mustafa Kemal'i tanıdığımı nasıl anladınız?»

«Şundan ki sizin Mustafa Kemal'iniz bana anlatılan bütün niteliklere uygun görünüyor. Mustafa Kemal'in iç olgunluğunu da yansıtmışsınız. Kenan'ın Mustafa Kemal'i ise kendi yüzü gibi dar ve uzun görünüyor. Ağzı bile Kenan'ın ağzı gibi küçük olmuş. Paşanın ağzı ise büyük sayılabilecek biçimdedir.»

Müeyyet:

«Demek ki Kenan, Mustafa Kemal Paşa diye kendi resmini yapmış oluyor. Doğrusu, iyi bir şey değil. Sonra, Mehmet Kemal beyin unuttuğu bir yanı da ben söyleyeyim: Kenan'ın Mustafa Kemal'i çirkin de olmuş. Hem de çok çirkin. Oysa ben onu çok yakından gördüm. Çok yakışıklı bir adamdı. Güzel bir adamdı. Hem bu kerte de yaşlı değildi. Genç bir adamdı. Öyle değil mi, baba?»

«Evet, kızım, o yakışıklı adam, burda çirkin bir adam olmuş. Ne yazık ki ressamlar, kadınlar gibi yaptıkları portrelerde güzellik, yakışıklılık aramazlar. Salt onu kendi gördüklerine göre değerlendirirler. Kenan da öyle yapmış.»

«Baba, Mustafa Kemal'i böyle çirkin yapan bir ressamın ruhunda da müsaadenle ben hiçbir güzellik duygusunun yaşayabileceğine inanamıyorum.»

Bu sırada sokak kapısı vuruldu. Müeyyet, pencereden baktı. Gelen Kenan'dı. Sofadan ipi çekerek kapıyı açtı ve merdiven başında onu karşılayarak babasının odasına götürdü. Güzel kalıplanmış fesinin kırmızılığı vurmuş güler yüzü ve bir sıra ak inci gibi parlayan dişleriyle gülümseyerek içeri giren Kenan, Abbas beyle Mehmet Kemal'in elini sıkarak doğruca Abbas beyin tablosuna gitti. Bütün yüzü, sevinçten parlayarak:

«Oh! Abbas beyefendi» diye bağırdı, «bu kez Mustafa Ke-

mal'iniz ne güzel olmuş!»

Ellerini çırptı, alkışlamak ister gibi bir durum aldı, sonra ellerini göğsünde kavuşturarak resme bakmayı sürdürdü. Bir süre böyle baktıktan sonra:

«Evet» dedi, «sizin Mustafa Kemal'iniz, ben de kendisini yakından gördüğüm için söyleyebilirim ki, benimkinden hem san'at, hem de benzeyiş bakımından çok daha güzel olmuş!»

Bu sırada Müeyyet, oturma odasında keman çalıyordu. Oldukça ustalaşan keman sesleri, odadakilerin kulaklarına bir müzik şöleni çekiyordu. Biraz sonra Muhabbet odaya girdi. Babasının resminin önünde çömeldi. Elindeki sarı bir kır çiçeğini Mustafa Kemal'in kalpağının üstüne tutarak:

«Niçin bu subayın kalpağını böyle çiçeklerle süslemiyorsun? Bak, ne güzel duruyor. Bu çiçeğin de resmini yapsana bu kalpağın üzerine babacığım!» dedi.

Buna hepsi güldü. Abbas beyin gözlerinden gülmekten yaş geldi:

«Muhabbet, kızım» dedi, «bizim koca paşamızı İtalyan kokonası mı sandın? O, şimdi Ankara'da düşmanlarımızla çarpışıyor. O istiyor ki düşmanlar yurdumuzdan koğulsun da siz küçük kızlar çiçek bahçelerinde hiç kimseden korkmadan koşup oynayasınız ve bu çiçekleri saçlarınıza takıp güzelleşesiniz!»

Müeyyet, kemanı elinde odaya girdi. Kemanın rengi onun yüzünün fildişi aklığını daha çok meydana çıkarıyordu. Mehmet Kemal dikkat etti, Kenan, yanı başında dikilen Müeyyet'in varlığı yüzünden gizli bir heyecanla titrediği halde onun yüzüne hiç bakmıyordu. Onun içeri girdiğini de görmemiş gibi davranmıştı. Delikanlı, genç kıza karşı olan ilgisini böylece iyice açığa vuruyordu. Mehmet Kemal'in içi burkuldu. O da Müeyyet'in yüzüne kendisi gibi hayran hayran baksaydı o kerte kuşkulanmaz, tedirgin olmazdı. Ne yazık ki bu kaygusuzluk, ilgisizlik, nezaketsizlik, vurdumduymazlık gibi görünen duruş, bunların büsbütün tersi olan duyguların dışarı yansımasından başka bir sonuç vermiyordu.

Mehmet Kemal, Müeyyet'in, tabloyu dalgınca seyreden Kenan'ın dar omuzlarına ve pırıl pırıl yanan biriyantinli saçlarına, küçük kadınsı burnuna baktığını gördü. Bu bakışta gizli bir dargınlık ta göze çarpıyordu. Demek ki Kenan, taktiğinde başarıya doğru yol almıştı. Demek kl Müeyyet, onun kurduğu tuzağa düşmek üzereydi.

Mehmet Kemal'in içinde birdenbire «çın!» diyerek bir nes-

nenin düşüp kırılır gibi olduğunu sandı. Kafasına kara bir duman saldırdı. Artık, Müeyyet'in yüzüne hiç bakmıyordu. Homurdanırcasına Abbas beyden müsaade alarak kendini dışarı attı. Sanki boğulacaktı. Göğsü daralıyordu. Güneşin tertemiz ışıkları kara dumanın yayılmasiyle kararıyor, güneş tutulmasına benzeyen bir ruh durumu gözlerinden çevreye taşarak doğayı ve insanları da karartıyordu: «Ben görmediğim zamanlarda iş meğerse epey ilerlemiş. Kenan, burda güçlü bir rakip durumuna gelmiş. Benim için cepheye gidip hemen düşmana silâhımın kurşunlariyle bir banyo yaptırdığım sırada kendim de bir güzel mermi banyosu alıp bu yeryüzünün çileli güneşinden sonsuz karanlıklara sığınmalıyım. Artık, zamanı geldi. Çocukluğumdanberi çevremde belirmiş bütün güzel ve sevgili varlıkları, felek benden alıp götürdü. Şimdi de bu oyununu sürdürüyor. Ethem beye söyleyeyim. Yolculuğu artık daha çok uzatmasın. Yeni bir bunalıma düşmeden cepheye yollanalım» diye düşünerek eşeklerinin ve atlarının üzerinde kafilelerle dağ köylülerinin gidip geldikleri yoldan yürüyerek şehrin dışına çıktı. Böyle ağır cansıkıntıları, ruhunu baskı altına alınca her zaman şehrin dışına kaçıp kendisini doğanın koynuna atar, bu baskıdan kurtulmağa çalışırdı. Eskidenberi yalnızlığa sığınmanın, onu ruhu üzerinde çok sağlayıcı bir etkisi olmuştu. İnsan sesi gelmeyen ovalar, ormanlar, dağlar, bağlık - bahçelik ıssız yerler, onun ruhundaki kızgın ve öldürücü dumanı az zamanda dağıtır, ona bir çoban ruhunun hırssız görünen durgunluğunu aşılardı.

Yeşilırmağın sağ kıyısındaki yemyeşil buğday tarlasının kenarını izleyerek ırmağa vardı. Yeşilırmağın durulmağa başlayan suyu üzerinde yaprakları ayrı bir su sesi gibi şırıldayıp duran alçak gövdeli akçakavakların altına sığındı. Kıyının yeşilliği, artık Yeşilırmağın tuttuğu uzun, yılankavi aynaya vurmağa başlamıştı. Akçkavağa sırtını vererek oturdu. Karşıdaki ceviz ağacının dallarında bir sincap uçarcasına atlayarak türlü cambazlıklar yapıyordu. Pek iri ve pek süslü bir ağaçkakan, elma ağaçlarının gövdelerini sert gagasiyle çekiçliyor, durmadan ağaç değiştiriyordu. Sarıasmanın uzaktan gelen gülüşünü işitti. Bu sapsarı, tombul kuş, eskidenberi onun pek hoşuna giderdi. Altın sarısı tüylerini hiçbir vakit canlı olarak okşayamamış, ancak bir avcının saçmayla delik deşik ettiği ölüsünü okşayıp sevebilmişti. Bütün göçmen kuşlar, sıcak iklimlerden dönmüş, Amasya'nın güzellikleri içinde ötüşüyor, sevişiyor ve korkusuz günler yaşıyor-

lardı. Arkadaki yüksek külrengi kayalığın doruğunda, havada titreyen sıcaklık dalgasının tonuna pek uyan yumuşak, kalın borusunu öttüren ibibiğin türküsünü hazla dinledi. İbibik kuşuyla guguk kuşunun ötüşleri, onun içini her zaman rahatlık, yalnızsılık, kır şiirleri ve çocukluğa özgü kır anılarıyle doldururdu. Şimdi de benzeri duygular, imgeler ve anılarla doldu. Arkaya dönüp bu yaban eşeği donu giymiş kuşu gözleriyle aradı ve buldu. Kuş ta sanki ona meydan okuyormuşçasına yumuşak, sessiz, inişli, çıkışlı bir uçuşla gelip üzerinden geçti. Karşı geçede elma bahçelerinin sık yeşilliği içinde gözden yittl.

Belki de yakın bir yağmur vardı. Kümülüs bulutları, kalenin üzerinde son kerte temiz ve ak, ağır ağır kaynayarak maviliği yer yer kaplıyordu. Hele pek kocaman bir kümülüs parçası, ak yağlı boya ile boyanmış koskoca bir top namlusu gibi kalenin üzerinden Ferhat - Şirin dağının tepesine doğru yükseliyordu. Mehmet Kemal, çocukluk günlerinin zengin anılarına dayanarak bunların yakın bir sağnağı bildirdiğini düşündü. Biraz sonra da uzaktan uzağa havayı biçen şimşekler ve gökgürültüleri sökün etti.

Yeşilırmağın iki çatala ayrılıp ortada küçük bir ada yarattığı yerde su dolabının tenekeleri ve çürümeğe yüz tutan tahta bölümleri onarılıyordu. Yeşilırmak, bu bahçelerde Amasya elması denen misket elmalarının en güzellerine su veriyordu. Tatlı, namlı Amasya elması, bu suyun zoruyla kendi kendine dönen uzun biteviye gıcırtılı dolapların çabasiyle yazın öldürücü sıcaklarına meydan okuyarak yetişiyordu. Havalar böyle kurak giderse elma bahçelerinin bütün kış içtiği su çekilecek, Yeşilırmağın gittikçe alçalan suyuna olan gereksinim artacaktı. Bahçelerin henüz nemli toprağı karıştırılıp altüst ediliyor, ağaçların dipleri doldurulıyor, gövdelerine çokça etkill olmamakla birlikte kurtlara, böceklere ve tırtıllara karşı kireç sürülüyordu.

Bir yığın küçük çakıltaşı toplayarak mile oynar gibi Yeşilırmağa fırlatmağa başladı.

Hiçbir nesne düşünmeden salt görmenin ve seyretmenin rahatlığı içinde yavaş yavaş, pastoral havanın eski cennetine ulaşmıştı. Şehrin ve insanların onun ruhuna doldurduğu toksinler çabucak yıkanıp temizlenmişti.

Bununla birlikte bu hızı da az bulmuş olacaktı ki uzun namlulu tabancasını çekerek ayağa kalktı. Dibinde oturduğu akçekavağa bir el ateş etti. Kurşun ağaçta saplanıp kaldı. Yaklaşıp bakınca birdenbire içi sızladı. Ağacın gövdesinden hemen saydam

bir su damlamağa başlamıştı. Yanı başında sessiz ve dostça dikilip duran ve alaca gövdesini suya yansıtan bu sevimli ağaca attığı mermi, herhangi canlı bir hayvanın ya da daha kötüsü bir insanın gövdesine saplanmışcasına üzüldü. «İyi ki bu cinayetimi cezalandıracak bir adalet mekanizması henüz kurulmamış! Yoksa cepheye gidip birkaç düşman öldürmeğe vakit bulamadan kodesi boylardım! diye düşündü, bu suçsuz ağacı kurşunlayışım, hiç te cezasız kalacak bir nesne değil. O da kendi dirimini yaşıyor. Yeşillirmağın, kıyılarını yıkmasını önlediği gibi yazın bir sürü kır işçisine gölge salıyor. Büyük Hint mezhebi inanırları gibi «öldürme!» parolasını kullanarak bitleri, pirelerl, tahtakurularını öldürmeden tutup pencereden aşağı atamazsam da bu yararlı varlıklara karşı yapılan her türden saldırı cinayettir. Hayır, Müeyyet'i benim elimden alsa bile Kenan'ı öldürmek hiçbir zaman usumdan geçmez.»

Sonra, tarlanın içine diktiği taşlara nişan atarak biraz egzersiz yaptı. «Bu arada epeyce buğdayın da canına kıydım!» diye söylendi.

Bunu herhangi birlsi işitip de kendisine deli gözüyle bakar mı diye de ürktü, çevresine bakındı: «Ben, çok yufka yürekli bir adammışım. Elbette, sevgilimi de, dirimimi de elimden alırlar. Ben böyle yufka yürekli bir adam olunca Müeyyet'in beklediği kahraman olabilir miyim hiç?» diye düşüncesini sürdürdü. İçi oldıkça açılmıştı. Şehre yollandı. Abbas beylerin evinin önünden aşağı inerken aşağıdan Ahmet'in kendisine doğru geldiğini gördü:

«Nerelerdesin, yahu? Açlıktan öldüm. Gidip bir aşçıda bir şeyler yiyelim. Sonra, haberin olsun, Ethem beylere uğradım. İki üç gün sonra Ankara'ya gidiyoruz. Söz verdiğimiz şölen için ne düşünüyorsun?»

«Düşünecek bir şey yok. Çok şükür, paramız var. Cuma günü sabahtan iki ev halkını Ateş Değirmeni'ne götürür, hem onlara son olarak güzel bir gün geçirtir, hem de biz son olarak içer eğleniriz. Yunan kurşunları altında banyo yaptıktan sonra sağ olarak geriye döneceğimizi pek düşünemiyorum. Nedir ki senin sağ dönmenl Istiyorum. Paramız var. Şu bizim aziz Doktor Ethem beyin güzel kızı Lâmia ile de evlenirdiniz. Bunu bir zamandanberidir kafamda evirip çevlriyorum. Cepheye gidinceye dek onun çevresinde pervane ol da beni unutup sana umut bağlasın. Bilmem, anlatabildim mi meramımı?»

«Anladım. Ama, o sana bağlanmış.»

«Olsun. Çok gençtir. Sen de bana çok benzediğinden ben öldükten sonra seninle avunabilir. Yazık olur. Sakın onu kaçırma. Ben, başarabilirsem ve ölmez de dönersem, dönünceye dek de başkası daha önce davranıp onu elimden almazsa, Müeyyet'le evlenmek istiyorum. Cuma günkü şölende ben, umut vermemek için Lâmia'dan uzak duracağım. Sen de gerek ona gerekse anne ve babasına sokulursun. Şimdiden seni bir aday olarak bellerler. Bu söylediklerim üzerinde çok düşün, Ahmet!»

Ahmet güldü:

«Elbette düşünürüm. Böyle güzel bir nesne üzerinde düşünmez olur muyum?»

Kolkola girerek bir aşçı dükkânına yollandılar.

— 10 —

Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal, her iki evden hiç kimseyi karıştırmayarak Ateşdeğirmeni'ndeki eğlence yerine kirayla aldıkları üç çadırı kurdular. Oraya masalar, sandalyeler taşıttılar. Aşçılara baklava, irmik helvası, pilav yaptırdılar. Fırında tavuklar ve kuzular kızarttılar, bir aşçıyı yamaklariyle, takım taklavatiyle tutarak Cuma sabahı Ateşdeğirmeni'nde görevlendirdiler. Her iki aile akşamdan haberli olduğundan kuşluk vakti Ateşdeğirmenine yollandı. Ethem beyler, daha erken yola çıkmış, Abbas beylerin sokağına geldiklerinde onların da cumbur cemaat yola döküldüklerini görmüşlerdi. Orda birleşerek eğlence yerine birlikte gittiler. Daha henüz elma bahçelerinin arasından geçen ince yolda uzun bir kafile olarak ilerlemektelerken kulaklarına, ut, keman, kanun ve darbuka sesleri geldi. Bu alaturka müziğin arasından alaturka bir şarkı söyleyen oldukça usta bir şarkıcının sesi de yükseliyordu. Abbas bey:

«Anadolu'da kan gövdeyi götürüyor, millet de burda eğlence yapıyor» dedi. «Biz de eğlenmeye gidiyoruz ya her neyse sessizce eğlenmek varken!»

Selâmi:

«Aa! Bizim eğlence yerimizi başkaları kapmış!» diye bağırdı. Mutfak durumuna getirilmiş bir köşede başı ak külâhlı bir

aşçı ile iki yamağı görünüyordu. Mehmet Kemalle Ahmet Kemal, ortalarda görünmediklerine göre demek eğlenti yeri burası değildi. Eski çınenliğin kıyısına üç ak çadır kurulmuştu. Demlnki dinledikleri alaturka müzik ve şarkı bu çadırların birisinden geliyordu. Bundan başka görünürde in cin yoktu.

Abbas bey, Selâmi'ye:

«Oğlum, koş bir de şu yukarı cevizlerin altına bak, bakalım. Belki bizim çocuklar ordadırlar» diye buyurdu.

Selâmi, koşarak yukarı doğru giderken çadırların birinden kahkahalarla gülerek Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal'in çıktığını gördüler.

Abbas bey:

«Vay canına, bizim çocuklar, bize oyun ettiler» diye güldü.

Hepsi, bu sürprize gülerek ortak oldu. Kadınlar, getirdikleri küçük halı ve kilimleri bir çadırın içine sererek dinlenmeğe geçmeden önce çadırdaki saz heyetini görmek için kafalarını birer kez kapıdan içeri uzattılar.

Çadırların birinde bir çilingir sofrası kurulmuş, türlü mezeler ve içkiler hazırlanmıştı. Burda erkekler gizlice demleneceklerdi.

Erkekler, çimenin ortasına kurulmuş uzun yemek masasının çevresindekl sandalyelere çöktüler. Abbas bey Mehmet Kemal'le kardeşine:

«Bu saz heyetini nerden buldunuz, çocuklar?»

Diye sordu. Mehmet Kemal:

«Şehirde soruşturduk, düğünlerde ve kimi eğlencelerde saz çalıp şarkı söyleyen bir ekip olduğunu işittik. Aratıp buldurduk. Yeyip içip eğlenecek, ayrıca bol para alacaklar. Seve seve geldiler.»

Abbas bey, doktora:

«1920 yazında da bir mütegallibe bize burda ailece bir şölen vermişti. Yılışık, külhanbeyi, namussuz bir de oğlu vardı. Osman beyin derya gibi malı mülkü ve parası vardır. Neyse demek istediğim o değil. 1920 yazında Mehmet Kemal bey oğlumuz da burda bizimle birlikte eğlenmiş, sonra Tıbbiyede okumak üzere geçip İstanbul'a gitmişti. Orda başına o korkunç iş gelmiş, ölümlerden kurtulmuştu. İşte, bir kez daha burda aramızda bulunması, hem de bu şölenin tertipçisi olarak bulunması, beni çok duygulandırdı.»

Mehmet Kemal gözleri yaşararak:

«Çok teşekkür ederim efendim» dedi. «Bugün 1922 ilk yazında bulunuyoruz. Son kez burda eğlenmemizin nedeni, bu iki sevgili aileyi unutulmaz bir anı çevresinde sonuna dek birleştirmek isteğidir. Biz, iki kardeş belki de cephede gidip kalırız. Bu ateşdeğirmeni eğlentisi, belki anılmamıza ufak bir neden olur. Biz, iki kardeş, dünyada bütün sevdiğimiz insanları yitirmiş iki mutsuz kişiyiz. Hepsi, emperyalist denen canavarların bu zavallı yurdu ele geçirmek isteklerinden doğdu. O canavarlara karşı savaşan kahramanların yanı başında biz de kanımızın son damlasına dek çarpışmağa kararlıyız. Siz, sevdiğimiz insanlara anı olarak vereceğimiz başka bir nesne bulamadığımızdan bu küçük yemeği tertiplemek zorunda kaldık.»

Ethem bey:

«Oğlum, o kerte alçakgönüllüğün gereği yok» dedi. «Sen bir kez bizim ailenin ölünceye dek baştacı olan yiğit bir insansın. Sen, benim kızımın kurtarıcısısın. Bırak gerisini!»

Bu sırada Lâmia, Müeyyet'in koluna girmiş, değirmenin duru suyla dolu bendine doğru ilerliyordu:

«Ne sessiz ve güzel yerler buralar!»

«İşte, bak, bundan iki yıl önce Mehmet Kemal ağabeyiniz bu suda yıkanarak sizi İzmit körfezinde kurtarmak için egzersiz yapmıştı. Güzel yüzme bildiğini o zaman ilk kez bize göstermişti. Babanızla anneniz Mehmet Kemal'e çok düşkün. Öyle görünüyor. Belki sizi onunla evlendirirler.»

Lâmia, kızarıp bozardı, sonra şöyle konuştu:

«Mehmet Kemal ağabey, beni denizden kurtardıktan sonra babam ona: «Oğlum, demiş, bu kızı kurtardın. Bu senin hakkındır. Eğer bir engel yoksa onunla evlenmeni candan isterim. Daha önceden herhangi bir bağlılığın yoksa Lâmia'yla evlenmen hepimizi çok mutlu kılacaktır.»

«Peki, o ne demiş buna karşı?»

«Lâmia çok güzel bir kız. Ondan iyisiyle mi evleneceğim? Ancak Amasya'da belirsiz kimi ilgilerim var. Ancak, onlar aydınlığa çıktıktan sonra size bir cevap verebilirim! demiş.»

«Peki, o ilgiler neymiş? Burda onun herhangi bir ilgisini ben bilmiyorum. Bizden hiç kimse de bilmiyor.»

Oysa, Lâmia, Mehmet Kemal'in birlcik ilgisinin Müeyyet olduğunu sanıyordu. Müeyyet'in sözleri onu iyice umutlandırdı. Müeyyet gibi çok güzel bir kızı Mehmet Kemal'in sevmekten uzak kalışı ancak bir vurdumduymazlıkla açıklanabilirdi. Sonra,

yine Müeyyet'in Mehmet Kemal gibi yakışıklı ve erdemli bir genç-le ilgilenmemiş olması içinden çıkılamayacak bir sorundu. Lâmia, Müeyyet'le Mehmet Kemal arasında hiç su yüzüne çıkmamış bir aşkın belirtilerini sezinler gibi olmuşsa da bu hiçbir şey ispatlamazdı. Bu iki sevilebilecek güçteki gencin yan yana geldiği halde sevişme eğilimi göstermemiş olması, Lâmiayı şaşırtıyordu. Kimbilir, belki de gururları, ikisini de böyle kapalı tutuyordu. Bunu nasıl öğrenmeliydi?

Küçümencik barajın başına oturarak konuşmalarını sürdürdüler. Lâmia, Müeyyet'i kendinden çok daha güzel buluyor, bu, onu umutsuz düşürüyordu. Müeyyet, birdenbire:

«Ahmet Kemal'i nasıl buluyorsun?» diye sordu.

«O da güzel çocuk. Hemen her istediği kızla evlenebilir. Kolej eğitimi de var. Neden sordunuz bunu?»

«Hiç, usuma esti de sordum. Evet, o da yakışıklı çocuk. İkisi de kızların, kadınların usunu çelebilirse de doğrusunu istersen ben şu sırada evlenmeyi hiç düşünmediğimden onlara hiç te alıcı gözle bakmıyorum. Mehmet Kemal, seninle neden evlenmiyor sanki? Senden daha güzelini mi bulacak? İşte, en sonra Amasya'ya geldi. Neymiş o Amasya'da çözümleyeceği iş? Böyle bir iş olsaydı biz de bilirdik. Şimdi geçip cepheye gidecekler. Belki de bu yüzden evlenmeyi, kızlara umut vermeyi düşünmüyorlar.»

«Cephede ölebilirler, değil mi?»

«Elbette ölürler. Hep düşman ölecek değil ya biz de şehit vereceğiz.»

«Doğrusu, çok ağlarım onların ölüşüne, Müeyyet abla. Siz, üzülmez misiniz?»

«Elbette üzülürüm. Bunlar, hem altın gibi çocuklar, hem de çok alıştık birbirimize. İkisi de bugün istemese cepheye gitmez. Üç beş kuruşları da var. Pek çok cephe kaçağı duygusuz insan gibi beride yan gelip yaşayabilirler. Ne var ki bu kardeşler düşmandan çok büyük kötülükler görmüşler, onu yurttan koğuncaya dek Türk ordusunun safları arasında çarpışmağa and içtiler. Onlar onur sahibi gençler! Bu yüzden onlara saygı duyuyorum. İkisinin de sağ dönmesini can ve gönülden istiyorum.»

«Ben de. Giderken arkalarından birer tas ta su dökelim. Müeyyet abla, size bir şey daha söyleyeyim: Babam, Ankara'ya gittikten sonra ben de onun çalıştığı hastaneye gidip hastabakıcılık etmek istiyorum.»

«Çok güzel edersin, kardeşim. Keşke babam beni bıraksa da ben de seninle birlikte gidebilsem!»

«Sahi, gitmek ister misiniz?»

«Elbettel Ben İstanbul kızıyım, Lâmia. Patlıyorum bu şehirde. Ben, Mustafa Kemal Paşaya hayranım. Onu her Allahın günü akşamlara dek seyretsem doymam. O, gördüğüm en güzel erkek. Bir de büyük kahraman.»

«Onu yakından gördünüz mü?»

«Bir çok kez. O da bana baktı. Bana âşık oldu demek istemiyorum. İşte, bence sevilecek erkek o kıratta olmalı, kızım.»

«Nerde o kıratta erkekler? O çıka çıka nasılsa bir tane çıkmış. Onun gibisine düşmedikçe evlenmeyecek miyim yâni? Örneğin, onun gibisiyle karşılaşmadıkça evlenmiyecek misiniz siz de?»

«Hayır, evlenmeyeceğim.»

«Bu, sizinki ancak bir ideal, Müeyyet ablacığım. Siz, bu ideale saplanır kalırsanız, korkarım, ömrünüzün sonuna dek evlenemeyeceksiniz. Böylece evlenmemeyi göze alıyorsunuz demektir.»

«Ah! Ben bir kez Ankara'ya gidebilsem! Belki de Mustafa Kemal Paşa beni her zaman görseydi ilgilenebilirdi. Ben, erkek olarak yalnız onu düşünüyorum. Bütün öteki erkekler, bin türlü güçlerine, yeteneklerine karşın bence birer erkek müsveddesinden başka bir şey değildirler. Bak, sana açıkça söyleyeyim, Lâmia, ben ne Mehmet Kemal'le ne de Ahmet Kemal'le ilgiliyim. Ama, iyi çocuklardır onlar. İkisinden birisiyle evlenirsen, bütün yaşayışın boyunca mutlu olursun. Bildiğim bir şeye dayanarak söylüyorum ki ikisinden biriyle evlenirsen, ömrünün sonuna dek, fakirlik, yoksulluk denen belâ kapınıza yanaşamaz. Ayrıca onların, insanlıkları, güzellikleri de caba! Keşke benim kafamda başka belâlı hayaller olmasa da onlardan birini seçebilseydim. İşte, sana içimi iyice açtım. Mehmet Kemal'le hiçbir ilgim olmadığını anladın.»

Lâmia'nın içi iyice rahatlamıştı. «Demek ki Müeyyetin kafasında kavak yelleri esiyor!» diye düşündü.

Bu sırada arkalarında bir ayak sesi işittiler. Başlarını çevirince Ahmet Kemal'in koca bir tabak dolusu, şam fıstığı, fındık içi, ceviz içi, kuru üzüm ve leblebiyle geldiğini gördüler.

«Buyurun, ağzınız boş durmasın.»

Müeyyet:

«Merak etmeyin» dedi. «Ağzımız hiç te boş durmadı. Demindenberi bir sürü lâf öğüttük.»

«İnşallah bizi sevindirecek lâflardır.»

«Eh, Lâmia sevinebilir.»

«Biz, sevinemez miyiz?»

«Sizin sevinip sevinemeyeceğlniz, ancak savaş meydanlarından gazi olarak döndüğünüzde anlaşılacak.»

Diyerek bir kahkaha attı. Lâmia da onun gülmesine katıldı. Ahmet Kemal, hemen tabağı bırakıp dönmek üzereyken bu söz üzerine biraz daha kaldı:

«Biz» dedi, «yaşayışımızda çok çile çektik. Ufacık bir gülümseme bile bizi mutlu edebilir. Yüksekten hiçbir beklediğlmiz yok. Hiç olmazsa bir ayağı yere değen ufacık mutlulukları ayakları yerden kesilmiş kocaman mutluluklardan üstün tutarız.»

Müeyyet, bu sözü kendine aldı. Ahmet Kemal, sankl onun burnunun büyüklüğünü biliyormuş gibi konuşuyordu. Acaba kendisine gizli bir taş mı atmıştı?

«Ölmeyi göze alarak cepheye gönüllü gittiğimize göre sizin büyük amaçlarınız,başı bulutlarda hülyalarınız olmalı!»

«Hayır, Müeyyet hanım, ben de Mehmet Kemal de çok gerçekçi insanlarız. Büyük düşlerimiz varsa da bunların da ayakları hep toprağa değmektedir. Uçarak hiçbir ideale varılamayacağını uzun çileler çekerek öğrendik. Seve seve ölüme gitmemiz bile hesaplara dayanmaktadır. Biz iki kardeş, bugün geride yan gelip rahat gibi görünen günler geçirebiliriz. Ne var kl bu durumda içimizde her zaman bir öç alma duygusu, bir suçluluk duygusu taşıyarak yaşayacağız. Bu, bizim taze yüreklerimiz için korkunç, ağulu bir hava yaratacaktır. Yurttaşlarımızın bizim uğrumuza ölmesine uzaktan bakamayacak kerte insanlık duygularına da sahibiz. Ancak, cepheler bizim içimizde mülk kurmak hevesinde olan egolzm ve alçaklık duygularını yok edebilir. Bizim, yaşarsak, iyi ve mutlu birer Insan olmamız için bu temizleyicl, arıtıcı ateşten geçmemiz gerek.»

«Tıpkı kardeşiniz gibl konuşuyorsunuzl O da hep böyle idealistçe konuşur.»

«Biz, gövdece birbirimize benzediğimiz gibl ruhça, düşüncece de birbirimize benzeriz. Birbirimizi durmadan etkilediğimizden dolayı düşüncelerimizin birbirine benzemesi doğaldır. Haydi, hoşça kalın. Bugün, ev sahibi biziz. Bir Isteğiniz olursa haber verirsiniz.»

Ahmet Kemal, geniş adımlarla çilingir sofrasının kurulduğu çadıra doğru gitti ve içerde gözden yitti. Müeyyet:

«İçkili» dedi, «babamlarla birlikte orda kafayı tütsülüyorlar. Bakıyorum, Mehmet Kemal, ikide bir elinde saklı bir kadehle çadırın arkasına yanaşan Selâmi'ye sokuluyor. Mezesini de vererek yine içeri koşuyor. Ne dersin Lâmia, şu yeryüzünde yalnız erkekler istediği gibi yaşıyor değil mi? Vur patlasın, çal oynasın gidiyor. Sonra ayranları kabarınca öbür uluslara savaş açıyor, gırtlaklarına dek kana battıktan sonra boğulmamak için savaşı bırakıyorlar.»

«Ama, bu Anadolu savaşını bizim erkeklerimiz istememiş kil»

«Nasıl istememiş? Enver Paşa erkeği istemiş. Bu erkek graklayıp kaçınca Avrupa'nın kafası kızgın aç gözlü erkekleri Anadolu'yu yutmak için bunu bahane etmişler. Bunu sık sık babamdan dinlerim. Neyse, sorun da bu değil. Biz, zavallı kadınların ne talihsiz zavallılar olduğumuzu anlatmak istedim. Bak, şu sırada Mehmet Kemal, Ahmet Kemal kardeşler vuruşmak için cepheye gidecekler kendi istekleriyle. Peki, biz de seninle iki arkadaş olarak çarpışmaya gitmek istesek gidebilir miyiz? Önümüzde binlerce engel vardır. Bak, Selâmi benden küçük olduğu halde kafayı çekip gününü gün etmenin kolayını bulabiliyor. Biz, iki zavallı da burda çerez yiyip mutlu olacağız sözüm ona!»

Uydurma İnce saz takımı da bu sırada hem demleniyor, hem de çalıyordu. Elma bahçelerinin sahipleri de çitlerin kıyılarında dikilerek ya da çömelerek ilgiyle onları dinliyorlardı.

Öğleyin, bahçe sahibinden müsaade alarak masayı yaşlı bir elma ağacının sık yapraklı, yeşil elmacıklar sarkan dalları altına kurdular. Aşçıbaşı, tavukları, kuzuları, pilavı ve tatlıları meydana çıkararak tabaklara dağıtmağa başladı. Herkes, çoluk çocuk, sofradaki yerini alarak yemeğe koyuldu. Kızarmış kuzu kokusu bir kez daha havayı sarhoş etti. Çalgıcıların yemekleri önlerine götürüldü. Abbas beyle Ethem bey, güldürücü hikâyeler anlatarak şölenin anlamsal yanını da bütünlemekten uzak kalmadılar.

Masanın çevresinde nerden çıktıkları anlaşılmayan bir kaç kedi ve köpek te belirmişti. Mehmet Kemal, kuzuların ve tavukların kemiklerini ikide bir bunlara bölüştürüyor, ötekiler, bu aşırı yufka yürekliliğe gülüyordu.

Abbas bey, Doktor Ethem beye:

«Demek, yarın yola çıkmanız kesin ha?» dedi.

«Evet, Abbas yolcu! Ama zatıâlliniz yolcu olmayan Abbas'sınız. Biz, Abbas yolcuyuz.»

«Doktor, sizinle tanışalı çok az oldu ama sizi çok arayacağız. Hele bu çocuklar (ikisinin de sırtını okşayarak) hiç unutulacak gibi değil. Kutsal bir dâva uğruna gittikleri halde onların gidişine çok üzülüyorum. Onlar burdakl yaşayışımızda çok sevimli ve azlz iki varlık olarak ortaya çıkmış, bize kendilerini vazgeçllemez biçimde benimsetmişlerdi.»

İrfan hanım:

«İnşallah hem düşmandan öç alır, hem de sağ salim dönüp gelirler» dedi.

Selma hanım da içini çekerek:

«İnşallah» dedi.

Doktor Ethem beyin babası Ali bey:

«İnsan cephede öyle kolay kolay ölmez, korkmayın» dedi. «Ölsem ben ölürdüm. Yaşımın sayısından çok savaşta bulundum. Ancak birkaç yarayla kurtuldum. İnsanın güneşten, sudan nasibi kesilmedikçe ölüm ona kolay kolay yaklaşamıyor.»

Bütün kadınlar ve kızlar bu sözleri önlerine bakarak dinleyen Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal'e bakıyordu. Lâmia ile Müeyyet, garip duygular içindeydi.

Abbas bey, iki gence:

«Aziz evlâtlar» dedi. «Bizlere verdiğiniz şu şölenin karşılığını size ancak savaştan döndükten sonra verebileceğiz. Şundan kl yarın tanyeri atarken yolcusunuz. Tanrıdan sizi hem zafere ulaştırmasını, hem de sağ salim geri döndürmesini dilyoruz.»

Kadınlar hep birden:

«Âmin!» dediler.

«Dünyada söylenecek bir insanlık vardır. Siz, iyi insan evlâtları olduğunuzu ispatlayarak hepimizin gönlünü fethettiniz. Yarın, gidişinize üzülmeyecek bir tek kişi yoktur aramızda. Buna inanmanızı isterim.»

İkisi de:

«Teşekkür ederiz» dedi.

Sonra Mehmet Kemal:

«Bizim de dünyadan sizlerden, bu iki saygıdeğer allenin sevgili insanlarından başka kimimiz kimsemiz yok. Anamız, babamız, kardeşlerimiz sizlersiniz. Hepinizi yüreğimizdeki özel yerlerinizde birer hazine gibi taşıyarak gideceğiz. En çetin ve umutsuz zamanlarımızda hep sizlerin sevimli ve insan yüzlerinizi dü-

şünerek avunacağız, güç kazanacağız. Kardeşim de benden başka türlü düşünmüyor.»

Abbas bey, elini masaya vurdu:

«Çocuklar, beni bu hanımların içinde ağlatarak rezil edeceksiniz. Kesin artık şu güzel sözleri» diye bağırdı.

Gözlerindeki yaşları elinin tersiyle sildi ve Ethem beyin koluna girerek onu masadan uzaklaştırırken:

«Haydi, doktor, seninle biraz şu ağaçların altında gezerek açılalım» dedi. Kalbim çok kötü şeylere dayanamadığı gibi çok güzel şeylere de dayanamıyor. Her an göğsümün boşluğuna kopup düşecekmiş gibi çırpınıyor.»

«Abbas bey, size kardeşçe salığım şu: Siz içkiyi artık temelli bırakın. Bu duygululukla içki yan yana daha çok süremez. Kendinize yazık edersiniz.»

«Anadolu burası, doktor. İnsan ister istemez içiyor.»

Yemekten sonra herkes bir gölgeye çekildi. Kadınlar çadırda uzanarak sindirime hazırlandılar. Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal, aşçıyla adamlarını ve saz takımını paralarını ödeyerek savdılar. Aşçının yamakları, tencere ve tabakları bir el arabasına koyarak alıp götürdüler. Ortalığa sessizlik çöktü. Bir üveyik, uzakta bir ceviz ağacının yüksek kuru dallarından birine konmuş, dem çekiyordu.

Mehmet ve Ahmet Kemal kardeşlerle Selâmi, gölgede otların üzerine sırtüstü uzanmış, sigaralarını tüttürüyor, şurdan burdan lâf ediyorlardı. Sonra, tıka basa yedikleri yemeğin ağırlığiyle uyudular.

İkindiüstü, yemeklerini sindirenler, birer ikişer meydana çıkmış, birbirini arıyordu. Bu sırada küçük değirmen barajının biraz ilerisindeki sık yemiş ağaçları arasından usta bir ut sesi gelmeğe başladı. Kalın tınlamalar, ikindi üstünün tatlı bir sıcaklıkla yüklü havasını dolduruyordu. Barajdan yüzüne su çarpan Abbas bey, yanında dikilen doktora:

«Bak, dinle azizim» dedi, «ben vaktiyle utla uğraştım. Bu usta bir utçu. Ne güzel bir taksim geçiyor.»

Abbas beyin yüzünü serinlettiğini gören herkes, barajın başına toplandı. Müeyyet'le Lâmia da yüzlerini yıkamağa özendiler. Ut sesini bu kez hepsi işitmiş, dinliyordu. Selâmi:

«Baba, bak, burada birileri eğleniyor» dedi.

«Güzel ut çalıyor ama.»

İrfan hanım kızlara:

«Aman, çocuklar, sarhoş marhoş olurlar. Sakın oraya yaklaşmayın» diye uyardı.

Ahmet Kemal, Selâmiye:

«Gel, ikimiz bakalım» dedi, «bu kerte yakınımıza neden sokulmuşlar, anlayalım.»

Suyun kıyısını izleyerek sessizce ilerlediler. Ağaçların arkasında bir hışırtı işittiler. Sonra, ut sesleri, birden bire durdu. Biraz sonra da yaşlı bir ceviz ağacının yere paralel uzamış bir dalı üstünde tek başına oturan Mehmet Kemal'le karşı karşıya geldiler. Soruşturucu bakışlarla onun yüzüne baktılar.

«Ne o, beni mi arıyordunuz yoksa?»

«Yok canım, buralardan bir yerden bir ut sesi geliyordu da! Herkes merak etti. Biz de onun için geldik. Sen işitmedin mi?»

«Bilmem, hiç dikkat etmedim. Kulağıma ona benzer bir şeyler çalındıysa da yarınki yolculuğu düşündüğümden dolayı aldırış etmedim.»

Selâmi'yle Ahmet Kemal, ut çalan kişiyi aramak üzere uzaklaştılar. Bunun üzerine Mehmet Kemal, yine kalın ve güçlü ut sesleriyle havayı doldurdu. Sonra, Ateş değirmeni'ne doğru, yine ut çalarak yürüdü. Bu sırada Bostancı ölüm kampında geçirdiği korkunç günler gözlerinin önünden geçiyor, içinin sıkıntısını dudaklarının becerikliliğiyle nasıl duman etmeğe çalıştığını düşünüyordu. Kamptan kurtulduktan sonra, dudak udunu hiç çalmak nasip olmamıştı. Şimdi, biraz da şu iyi insanlara bir azizlik etmek düşüncesiyle buraya saklanarak dudak udunu ilk kez göreve başlatmıştı.

Bir yandan ut çalıyor, bir yandan da o kanlı günleri gerçek bir tiksintiyle kusarcasına anıyordu. Arkasından tilki adımlariyle yetişen Selâmi'yle Ahmet Kemal, yanı başına gelinceye dek haberi olmadı. Böylece topluluktan iki kişi ut çalanı görmüş oldu. Ahmet Kemal:

«Vay canına be» dedi, «kardeşim ut çalmasını da bilirmiş te bizim haberimiz yokmuş! Hem de utsuz ut çalmak. Vallahi, bravo, aşkolsun!»

Selâmi:

«Hem de ne güzel! Sahicisinden ayırt edilmez güzellikte!» dedi.

Mehmet Kemal, ut çalmayı bıraktı. Öteklerin yanına döndüler. Abbas bey:

«Buldunuz mu, kimmiş?» diye sordu.

«Bulamadık baba! Herhalde gezginci herifin biri çalarak uzaklaştı.»

Milletin merakı böylece yatıştıktan sonra, Mehmet Kemal, gizlice çalgıcıların çadırına girdi. Kapısını çekerek yine ut çalmağa başladı. Herkes, şaşırmış, ut çalanı bulmak üzere sağa sola bakınıyordu. Müeyyet, çadırın kapısına vardı. Mehmet Kemal'in oraya girdiğini görmüştü. Udu onun çaldığını, hem de nasıl çaldığını gördü:

«Baba, anne, çocuklar, gelin, bakın» dedi, «ben ut çalan adamı buldum.»

Herkes, heyecanla çadıra koştu. Mehmet Kemal, Müeyyet'in bağırdığını işittiyse de ut çalmayı sürdürdü. Onun ağzıyla ut çalması herkesi şaşırtmıştı. Çadırdan dışarı çıktığında herkes gülerek onu kutladı. O zaman, yüzünde derin bir iç acısının izleri belirerek:

«İşte» dedi, «ben bu ut çalmayı İngilizlerin ölüm kampında sıkıntıdan ölmemek için öğrendim. Sonra da bu çalgıyı kullanarak İngiliz askerlerinden günlük sigaramı elde ettim. Yarın, geçip gidiyoruz. Eğer felek yar olmaz da dönmezsek bu ut sesleri de ara sıra bizi anmamıza yardım etsin.»

Sonra, bu kamp yaşayışını anlatması için onu sıkıştırdılar. O da özetlemeğe çalışarak o korkunç günleri kinden titreyen sesiyle anlattı. Kadınlar ve kızlar ağladılar. Abbas bey:

«Bu oğlan, düşmanı vurmak için cepheye gitmez de ne yapar?» dedi. «Elbette vals yapacak değil ya, cepheye gidecek, bütün bukağıları, zincirleri, pranga demirlerini yurt topraklarından süpürüp dışarı atmak için!»

Mehmet Kemal, ölüm hücresinden birkaç kez söz etmişse de böyle uzun uzun anlatmamıştı. Müeyyet'in yeşil gözlerinde yağmur damlaları gibi gözyaşları parlıyordu.

Lâmia, onun gözyaşlarına bakarken kendi gözlerindeki yaşların daha çok dikkati çekmesini diler gibi bir durum takınıyordu.

Akşam serinliği basarken piknikçiler tatlı tatlı konuşarak eve yollandılar. Sökülen çadırlar onlardan önce yerlerine gönderilmişti. Mehmet Kemal, milletin dileğini kırmayarak bahçelerden çıkıncaya dek ut çaldı. Müeyyet'le Lâmia, iki yanında yürüyordu. Lâmia, hep onun elini tutuyor, mutluluk saçan yüzünü herkesin görmesinden ayrı bir sevinç duyuyordu.

Ankara'da yedeksubay kampında ancak iki ay eğitim gören Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal, yabancı dil bildiklerinden ya Başkumandanlık Karargâhında ya da Ordu Karargâhlarından birinde görevlendirilmek istendiler. İkisi de buna karşı direnerek ateş hatlarında görevlendirilmelerini istediler. Kumandanlık, bu isteklerini yerinde bulmayarak onları Birinci Ordu Karargâhına verdi. İki tığ gibi genç subay, Birinci Ordu Kumandanı Nurettin Paşanın karşısına dikildi. Kırçıl sakallı, orta yaşlı kumandan, onları nazikçe kabul ederek kimi işlerle görevlendirdi. Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal, şimdi, her an Yunanlıların Afyon istihkâmlarına karşı yapılacak genel saldırı buyruğunu bekleyen Türk ordusunun gergin havası içindeydiler. Artık, hemen hemen herkes saldırıya geçilmesini bekliyorsa da günü ve saati üstüne pek bir şey bilmiyordu.

26 Ağustos sabahı saat dördü çeyrek geçe birdenbire dağı taşı dolduran sessizliği bir tek topun gürültüsü yırtıp param parça etti. İlk mermiyi on buçukluk bir obüs atmıştı. Düşmanın siperlerinin önüne düşen mermi, havaya bir toprak ve duman direği kaldırdı.

Namluları düşman istihkâmlarına çevrilmiş iki yüz top birden on buçukluk obüsün arkasından şimdiye dek buraların işitmediği korkunç bir gürültüyle ateş etmeğe başladı. Avlarını iyi gözetleyen bataryalar, mermilerini onların üstüne sağnak gibi yağdırıyordu. Düşman siperlerinin önlerindeki tel örgü bölgesi ve siperlerin içi bir dev kazandaki lapa gibi fokur fokur kaynıyordu. Korkunç etki ateşi sürüyordu. Kalecik Sivrisi'nden Çiğiltepe'ye dek her yanda havaya toprak ve duman direkleri yükseliyordu.

Düşman topçusu da uyanarak engelleme ateşine başladıysa da rastgele ateş ettiğinden etkili olamıyordu. Türk topçularının yok etme ateşi, düşmanın bir yılda geçilemiyeceğini söylediği güçlendirilmiş siperleri tuzbuz edip havaya uçuruyordu. Kalecik Sivrisi'nin üzerindeki düşman siperleri, bütün canlılariyle birlikte toz toprak olarak havaya savruluyor, zincirleme patlamalar sırasında renkli şimşekler çakıyor, taş ve topraklar bir cehennem kazanı gibi kaynıyordu. Tonlarca top mermisi burnu ha-

vadaki düşman mevzileri üstüne sanki su gibi akıyordu. Topçular, bu sırada cephanenin azaldığını görerek kaygulanmağa başladılar. Bu kerte hovardaca harcanan top mermilerinin durumunu öğrenmek isteyen Mustafa Kemal Paşa da biraz kaygulandı. Ancak, bu mermilerin bu saat içinde gerekeceğini iyi bildiğinden şu buyruğu verdi:

«Tek mermi kalıncaya dek ateş sürdürülecek. Cephane bütünlememizi düşmandan yapacağız.»

Birinci Ordu Kumandanı Nurettin Paşa, İkinci Ordu Kumandanı Yakup Şevki Paşa, Birinci Kolordu Kumandanı Albay İzzettin bey, İkinci Kolordu Kumandanı Albay Ali Hikmet bey, Üçüncü Kolordu Kumandanı Albay Şükrü Naili bey, Dördüncü Kolordu Kumandanı Albay Kemalettin Sami bey, Altıncı Kolordu Kumandanı Albay Köprülü'lü Kâzım bey, Kocaeli Grup Kumandanı Albay Halit bey, Atlı Kolordusu Kumandanı Fahrettin Paşa, yok etme ateşi süresince bir zemberek gibi gerilmiş bekleyen güçlerini saldırıya geçirecekleri anı yıpratıcı bir heyecan içinde bekliyorlardı. Fahrettin Paşanın Atlı Kolordusu, biraz daha uzakta, düşman gerilerinde, onun ulaşımını ve çekilişini engellemek üzere düzen almış, bekliyordu. Fahrettin Paşanın, Başkumandanlıktan aldığı buyruğa göre 26 Ağustos, atlı kolordusu için bir bekleme günü olacaktı. Atlı kolordusu, piyadenin saldırısına seyirci kalacaktı. Fahrettin Paşa, Sandıklı'daydı. Ordudan 25 Ağustosu 26 Ağustosa bağlayan gece gelen saldırı buyruğunda atlı kolordusunun bu gece Ahi dağları geçitlerine doğru yürüyerek ertesi gün Sinanpaşa'ya inmesi bildiriliyordu.

Böylece Fahrettin Paşanın atlıları Birinci Kolordunun karşısında bulunan düşman birliklerinin sağ yan ve gerilerine saldıracak, demiryolunu yıkacak, Altıntaş - Egret bölgelerindeki yedek grupuyla Uşak grupuna karşı keşif ve güvenlik görevlerini görecekti.

İki yüz Türk topunun yok etme ateşi piyadenin geçmesi için yetesi gedikleri açtıktan ve düşmanı, siperlerinde gerçek bir şaşkınlığa uğrattıktan sonra, her birliğin kumandanı, buyruğundaki piyade birliğini, topların hâlâ hallaç pamuğu gibi attığı korkunç bölgeye karşı saldırıya geçirdi.

Mustafa Kemal, Kocatepe'den, piyade yığınlarının bir süngü ormanı gibi ilerleyerek sırtları aştığını gördü. Sabah güneşi, süngü ormanında göz kamaştıran oyunlar oynuyordu. Kuytu vâdileri, dereleri örten sisler, ara sıra geniş avcı hatları düzeninde iler-

leyen piyade yığınlarını gözden yitiriyordu. Türk süngü ormanları düşmana doğru ilerlediği sırada Türk topçusu daha şiddetli ve yoğun bir ateş temposu tutturdu. Düşman piyadesi göz açamaz oldu, ne var ki yine de direniyordu. Bunun üzerine manga manga, takım takım sıçrayarak ilerlemeler başladı.

Türk topçusu, düşman siperleri önüne varan ve ilk telörgüleri keserek obüslerin açtığı gediklerden geçmeğe çalışan Türk piyadesine zarar vermemek üzere ateşini düşman hatlarının gerilerindeki yedek güçlere yöneltti.

On binlerce insan, dağı taşı kaplamış, ilerliyor, durmadan ilerliyordu. Bu sırada bütün cephe boyunca ilerleyen bu coşkun insan yığınları, toptan bir sevinç haykırışiyle haykırdılar. Bu, devlere özgü bir ses gibi savaşın bütün gürültüsünü bastırdı. Kocatepenin üstündeki Başkumandan ve ötekiler dürbünlerini, bütün güçlendirilmiş düşman tepelerine yukardan bakan Kalecik Sivrisi'nin doruğundaki olaya çevirince sevinçten titrediler. Dorukta yeni dikilmiş kocaman bir Türk bayrağı, yeni açmış bir dev gelincik gibi kızıl yalımlar saçıyordu.

Mustafa Kemal, baktı: Türk bayrağının Kalecik Sivrisi'ne dikildiğini gören bütün siperdeki Türk askeri yerinden fırlamış «Allah - Allah!» nağralariyle sıra dalgalar gibi düşmana doğru koşuyordu. Bütün ordu, bir zafer havası sezmiş, bir zafer kokusu almış gibiydi, yerinde duramıyordu. İlk düşman siperlerine girildiğini gösteren işaretler, geriden ilerleyen savaşçı yığınlarını büsbütün aşka getirmişti. Yenmenin verdiği heyecanla duran, koşan bütün erler ve subaylar, birbirinin elini sıkıyor, birbiriyle öpüşüp kucaklaşıyor ve şuna benzer sevinçli sözler söylüyorlardı:

«Hey Tanrım, bize bugünü de mi gösterdin?»

Çok önemli bir demiryolu kavşağında bulunan ve Yunanlıların elinde aşılmaz bir kale durumuna sokulmuş olan Afyonkarahisar, yarım dönü biçiminde Türk tümenlerince kuşatılmıştı. Yunanlılar, bir doğal engel olan bütün tepeleri, savaş biliminin en son verilerine göre güçlendirmişlerdi. Saat dokuzda Çiğiltepe' den başka bütün güçlendirilmiş tepeler Türk savaşçılarının eline geçmişti. Yemyeşil Afyon ovasına doğru bir kaçmaca kovalamaca başlamak üzereydi. Gün hızla sonuna değiyor, tepelerin ve vâdilerin doğu yüzleri uzun ve inatçı gölgelerle esmerleşiyor, kararıyordu. Bu sırada kuşatmayı bütünlemek üzere davranan Fahrettin Paşanın atlı kolordusu Ahi dağı geçitlerinden süzülerek kaçması alınyazısı olan düşmanın çekiliş yollarını engelleme-

ğe çalışıyordu.

Savaş, geceleyin de sürdü. Tanyeri atarken yapılan şiddetli bir saldırıyla bir türlü düşmeyen Çiğiltepe de 57. tümen savaşçılarının eline düştü. Çiğiltepe'den sökülüp atılan düşman güçleri Afyon ve Sincanlı ovalarına doğru kaçmağa başladı. Artık, siper savaşı bitmişti. Artık savaş, güçlendirilmiş noktaların dışında sürüyordu.

Başkumandan, gözlerini ikinci erek olarak Afyon'a dikmişti. Çiğiltepe'yi alan Birinci Ordu, bütün ihtiyatlarını da kullanarak Afyon ovasında bozgun durumunda kaçışan düşmanın arkasına düştü. Şimdi, bütün tümenler birbiriyle yarışa girmişti. Albay Benli Kâzım beyin Sekizinci tümeni öğleden sonra saat 17.30'da Afyonkarahisar'a girdi. 27 Ağustos günü, artık kaçan ve kovalayan iki ordu göze çarpıyordu.

Başkumandan 27 Ağustos akşamı, ertesi gün Afyon'a gitmek üzere hazırlık yapılmasını buyurdu. 28 Ağustos sabahı iki yanına Fevzi Paşayla İsmet beyi alarak üstü açık otomobiliyle Afyon'a yollandı. Öbür kumandanların arabaları da arkalarından geliyordu.

Otomobil, Afyon'a girdiğinde mahalleler ve sokaklar duman ve ateş içindeydi. Havada bir fırın sıcaklığı vardı. Düşman şehirden çekilirken yakabildiği bütün evleri yakmış, arkasında bir cehennem bırakmıştı. Afyon halkı, Mustafa Kemal'in geldiğini görünce yanan evlerini söndürmekten vazgeçerek onu karşılamağa koştu. Halk, kumandanları canının içine sokmak istercesine çılgınca karşılıyor, bir yandan Mustafa Kemal'in, bir yandan da Fevzi Paşanın ve İsmet beyin ellerini öpüyordu. Otomobil, güçlükle Belediye Konağının önüne yanaşabildi. Burası, nasılsa yangından kurtulmuştu.

Başkumandan, geceyarısı gelen çok sevindirici raporu alınca düşmanın sonunun geldiğini anlayarak hemen sabahleyin Dumlupınar'a gitmek üzere karargâha buyruk verdi. O, Birinci Ordunun, Fevzi Paşa da İkinci Ordunun karargâhına giderek meydan savaşı durumunu alan savaşı, buralardan ve çok yakından yöneteceklerdi. Böylece, düşmana hiç soluk aldırmayacak ve onu iki parçaya bölerek ayrı ayrı yok etmeğe çalışacaklardı.

Başkumandan, otomobiline binerek tanyeri atarken Dumlupınar'a yollandı. İsmet bey, Afyon'da kalmıştı.

Otomobil Dumlupınar dolaylarındaki Balmahmut'ta Birinci Ordu karargâh çadırlarının önünde durdu. Ordu Kumandanı Nu-

rettin Paşa, çadırından dışarı fırlayarak Başkumandanı karşıladı. Biraz konuştular. Getirilen tutsak bir Yunan kurmay subayının ağzından Yunan Başkumandaniyle birçok kolordu kumandanının çember içinde olduğunu anlayan Başkumandan, otomobiline atlayarak Dördüncü Kolordu Kumandanı Albay Kemalettin Saml beyin karargâhına yollandı. Tümen Kumandanını, Dumlupınar ovasında düşmanın çekilişini seyrederken buldu:

«Güneş batmadan kesin sonucu almak gerek, yoksa, düşmanın bir bölümü Murat dağları eteklerinden, Kızıltaş vâdisinden kaçabilir» dedi.

Başkumandan, burdan Onbirinci Tümen Karargâhına giderek Başkumandanlık Karargâhını burda kurduğunu bildirdi.

Düşman topçusunun mermileri Mustafa Kemal'le tûmen kumandanı Derviş beyin yanına düşüp duruyordu. Başkumandan kısaltılmış bir batarya dürbününe gözlerini dayamış, çömeldiği siperden tümenin büyük yığınlarla düşmana yanaşmasını seyrediyordu.

Bu sırada mermilerin sık sık patlayıp durduğu savaş meydanında ellerinde mavzerleriyle iki genç subayın koştuğu görüldü. Başkumandan:

«Bunlar nerden çıktı?» diye sordu.

«Efendim, Birinci Ordu Karargâhından iki yedeksubay kardeş. Karargâhta oturmaktan patladıklarını söyleyerek kumandan paşadan ateş hattında çarpışmak üzere müsaade almışlar, biraz önce karargâha yetiştiler. Kendilerine silâh ve mermi verdik. Şimdi, onlar da öbür er ve subaylar gibi düşman öldürmeğe gidiyorlar.»

Başkumandan sigarasından derin bir soluk çekti:

«Peki, gitsinler. Birkaç düşman da onlar öldürsün» dedi.

Ellerindeki silâhlariyle Onbirinci Tümen saflarına yetişmek üzere yola çıkan bu iki genç subay, Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal'den başkası değildi. Düşman öyle hızlı kaçıyor, Türk ordusu öyle hızlı kovalıyordu ki iki genç subay, mermi dolu kütükleri, ağır çizmeleri ve ellerindeki silâhları bir de yaz sıcağı yüzünden kan ter içinde kaldılar.

Mehmet Kemal:

«Ahmet, dikkat ettin mi biz silâh alırken yanımızda otomobilden inip topçu batarya dürbününün başına geçen Mustafa Kemal Paşaydı.»

«Görmez olur muyum? Nerdeyse askerin arasına karışıp düşman erleriyle süngü süngüye çarpışacak!»

En sonra avcı düzeninde ilerleyen Türk safları arasına katıldılar. Erler ve genç subaylarla bir sırada koşup dururlarken yanı başlarında kumanda vermek, yol göstermek için tabancasiyle işaret veren bir takım kumandanı bir kurşun yiyerek yuvarlandı ve Mehmet Kemal'e:

«Kardeşim, takım sana emanet» diyerek oracıkta kıvrılıp kaldı. Mehmet Kemal kardeşine:

«Bak, Ahmet» dedi, «karşıdaki Yunan subayları, tabancalariyle korkutarak askerlerini kaçmaktan alıkoyup üstümüze yürütmeğe çalışıyorlar. Sonra, dikkat et, bizim subayları avlamağa çalışarak askeri başsız bırakmak istiyorlar. Bak, bak, demin genç subayı vuran şu genç Yunan subayını mıhlıyorum.»

Tetiğe dokundu, subay düştü. Onun yerine yine subay vurma görevini üstüne aldığını gördüğü bir başka Yunan nişancı subayını da Ahmet'in üst üste attığı, iki kurşun safdışı ettl. Mehmet Kemal, bir demir yığınına takılarak düştü. Bu, çevresinde üç düşman ölüsünün bulunduğu bir ağır makinalı tüfekti. İki kardeş hemen anlaşarak makinalı tüfeği düşmana doğru çevirdiler. Üzerinde mermi yüklü bir şerit takılı olduğu gibi cephane sandıkları da şerit doluydu.

Mehmet Kemal, takıma bağırdı:

«Asker, ateş ediyorum, yana açılın.»

Takım, çabucak ağır makinalı tüfeğin önünü boşalttı. Makinalı tüfek korkunç bir takırtı koparark ilerdeki düşman safları üzerine mermi yağdırmağa başladı. İki kardeş, şeritleri boşaltırken bir ara askerler yere yatmıştı. Pek çok mermi düşmanın üzerinden aşarak gidiyordu. Böyle de olsa, makinalı tüfek görevini yapmıştı. Onun önündeki bütün karmakarışık düşman askeri, ya korkudan yere yapışmış, sağa sola kaçmış, ya da vurulup safdışı olmuştu. Ahmet Kemal, yere yatan takımı saldırıya geçirmek üzere:

«Saldırın, saldırın, arslanlarım. Düşmanın işi bitik!» diye bağırdı. Makinalı tüfeğin tertemiz ettiği alanda erler sevinçle «Allah - Allah!» diye haykırarak yine koşmağa başladılar

Akşam güneşinde, parıltıları göz kamaştıran bir süngü ormanı, düşmana doğru durmadan ilerliyor, ancak uzaklarda yuvalanmış düşman ağır makinalı tüfekleri bir çoklarını biçerek toprağa seriyordu. Ahmet Kemal:

«Yahu, şu ağır makinalı tüfeklerin mesafesini hesaplayarak onların üzerine de biraz demir leblebi yağdırsak olmaz mı?» dedi.

Mehmet Kemal, ağır makinalı tüfeğe çok uzaklara giden pek çok mermi kusturdu. Sonra, düşmana doğru ilerleyen askerin kendilerinden uzaklaştığını gördüler. Mehmet Kemal:

«Bırak bu ağır makinalıyı da erata yetişelim» dedi. «Şimdi, daha çok mavzerlerimizle onların ucundaki süngüler iş görecek. İleri marş! marş!»

Yine uzun bir koşu yaparak takıma yetiştiler. Subayları vurulan ya da yiten eratı çavuşlar, onbaşılar yönetiyordu.

Güneş, uzak dağların ardına devrilmiş, vâdilerdeki karanlık artmağa başlamıştı. Düşmanın kaçtığı ovada topların ağızlarından çıkan yalazlar iyice seçiliyordu.

Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal, böyle kendinden geçerek haykırıp eratı coşturarak koşup durduğu sırada karşıdan yalazları görünen düşman toplarından birinin bir mermisi, iki kardeşin hemen aynı başında patladı.

Mehmet Kemal, geceyarısı kendine gelince çevresine bakındı. Zifir gibi bir karanlıktan başka hiçbir nesne göremedi. Yanı başlarına düşen top mermisi, onlar eski bir mermi çukuruna yuvarlanırken patladığından bir dekgeliş olarak ölümden kurtulmuşlardı. İki kardeş te sağdı. Ne var ki yine de önemli birer sakatlık almaktan kurtulamamışlardı. Mehmet Kemal, yanı başında bir inilti duyarak:

«Ahmet, sen misin?» diye seslendi.

«Benim yaralıyım. Sol bacağım parçalanmışa benzer. Eğer bizi burdan çabucak alıp tedavi etmezlerse gangren olabilir. Sen nasılsın Mehmet?»

«Bilmem. Hiç bir yanımda ağrıya, sızıya, acıya benzer bir şey yok. Şimdi, bir merml çukurundayız. Top mermisi patlayacağı sırada buraya yuvarlanmasaydık şimdi ikimiz de ortada yoktuk. Ancak, bende bir hal var. Çevremde kopkoyu bir karanlıktan başka bir şey görmüyorum. Sen, beni görebiliyor musun?»

«Elbette görüyorum. Ağustos gecesinin yıldızları kocaman elmas parçaları gibi ışıl ışıl yanıyor başımızın üzerinde. Sen, onları göremiyor musun?»

«Ne gezer kardeşim, ne gezer. Zifir gibi bir karanlıktan başka hiçbir nesne görmüyorum.»

«Allah, Allah, o da ne demek? Kımıldayabiliyor musun? Ayağa kalkmağa çalış, bakalım.»

«Dur, hele bir deneyeyim. Hah, kalktım. Hiçbir yanımda bir şeyciğim yok. Ama, neden yıldızları göremiyorum ben? Seni de göremiyorum. Yoksa... Evet, yoksa gözlerime bir şey mi oldu?»

«Öyle kötü düşünme, kardeşim, İnşallah bir şeycik olmamıştır. Belki merminin patlamasıyle geçici bir sarsıntıya uğramışsındır. Oof! Bilsen, bacağım nasıl cehennem gibi yanıyor. Danalar gibi böğüreceğim acıdan. Çevrede iniltiler var İşitiyor musun? Türkçe, Yunanca inlemeler, sayıklamalar. Demek ki dört yanımız ölü ve yaralı dolu.»

«Ahmet, bana öyle geliyor ki ben kör oldum. Bakar kör. Şok sonucu. Hiç kuşkum yok bundan. Artık, sonsuz gecelerin çocuğuyum ben, kardeşim.»

«Allah etmesin. Ağzını hayra aç Mehmet. Bu olsa olsa geçici bir sarsıntının etkisiyle olmuş bir şeydir.»

«Yok, yok, bildiğin gibi değil, ben bu sıra bayağı körüm.»

«Mehmet!»

«Söyle!»

Yahu, bu çukurda sabahı etmenin anlamı yok. Ben yürüyemem ama sen kör de olsan yürüyebilirsin. Şu tümen karargâhına dek gidebilirsek ilk tedavimiz yapılır biraz rahatlardık. Sen beni tut, bu çukurdan çıkar. Benim gözlerimi senin de ayaklarını kullanarak karargâhı bulmağa çalışalım.»

«Peki, olur. Şimdi, ben seni dışarı çıkarayım da bak bakalım Onbirinci Tümen Karargâhının çadırlarını seçebiliyor musun? Orda ateş, ışık gibi nesne gözüne ilişiyor mu?»

Mehmet Kemal, inlemelerine aldırış etmeyerek Ahmet'i mermi çukurundan dışarı çekip çıkardı.

«Bir şey görebiliyor musun, Ahmet?»

«Görüyorum. Onbirinci Tümen Karargâhında sönük kimi ışıklar var.»

«Öyleyse bin bakalım sırtıma, yavaş yavaş oraya doğru yürüyelim. Çok dikkat et, ölülere basıp yuvarlanmayalım. Yanımızda bir inilti var, nedir o?»

«Herhalde subay olan efendisini yitirmiş, güzel, ak bir fino! Bize sığınmak istiyor. Çevremizde fır dönüyor zavallıcık.»

Böylece ağır aksak düşe tökezleye karargâha vardılar. Nöbetçiler, onları alıp kumandanın çadırına götürdüler. Giyneğiyle portatif karyolasına uzanmış olan Derviş bey, yerinden sıçradı:

«Hemen pansuman yapsınlar! Peki öbür subayın bir şeyi yok.»

Nöbetçi subayı:

«O da herhalde bakar kör olmuş, kumandanım» dedi.

«Sabahleyin erkenden savaş meydanından toplayacağınız ağır yaralılara bunları da katarak hemen arabayla Afyon'a götürsünler. Ağır yaralı olmayanları, yürüyebilenleri de yürütürsünüz. Götürün sıhhiye çadırında dinlensinler!»

— 12 —

Doktor yarbay Ethem bey, Yunanlıların oldukça yeni aygıtlarla gereçlendirdiği hastaneye geldiğinde burda birçok ta ağır yaralı Yunanlı bulmuştu. Afyon'dan apar topar çekilen düşman geride ağır yaralılariyle birlikte bir şehir dolusu yangın da bırakmıştı. Hastanenin pencerelerinden solumayı güçleştiren dumanlar giriyor, karyolalarda, döşemelerde, koridorlarda da dış kapıya dek serilmiş yataklarda inleyen ağır yaralıların bacaklarını, kollarını kesip biçiyor, yırtılan karınları, kopan bağırsakları dikiyor, ölümle pençeleşen yüzlerce yaralıya yaşama umudu aşılıyor, tatlı şakalariyle onları eğlendirmeğe, kendi kendilerine güvenlerini artırmağa çalışıyordu. Hastaneye el koyduğunda epeyce antiseptik ilâç ele geçirmiş, biraz kloroform bulmuştu. Anlaşılan Yunan doktorları kendi hastalarına kötü davranmasınlar diye onların yanı sıra bu ilâçları da bırakmıştı.

Hastanede yığınla asker - sivil doktor, sıhhiyeci, hemşire, hastabakıcı, bu cephe şehrinin dumanı üstünde yaralılarını sonsuz bir şefkatle iyi etmek uğruna «seferber» olmuştu. Lâmia da ameliyat odasının en çalışkan ve yorulmaz hastabakıcılarındandı. Babası, onu 26 Ağustos saldırısından biraz önce Ankara'ya getirtip hastabakıcı kursuna sokmuş, sonra yanına almıştı. Genç kız, yüreğinde acı umut zakkumlariyle gelmişti. Bütün usu, düşüncesi Mehmet Kemal'deydi. Onun Birinci Ordu Karargâhına verildiğini öğrenmişlerse de bir kasırga gibi tozu dumana katan

büyük saldırının gürültüleri ve kanlı dalgaları arasında onu bulmanın olanağı kalmamıştı. Bütün gelenlerden gidenlerden ikl kardeşi soruyorlarsa da hiç kimse onların yüreğine soğuk su serpecek haberi veremiyordu. Ethem bey, kızına:

«Biraz daha bekleyelim» diyordu, «Yunan Başkumandanı Trikopis de tutsak edildi. Şimdi Ordu İzmir yoluna düştü. Bu yol, piyadenin ayağiyle şöyle böyle on beş gün çeker. Artık, savaş filân olmayacak, ordu, salt yürüyecek. Eğer bizim çocuklar yaralıysalar mutlaka bize uğrayacaklar, sağ ve sollinseler İzmir'e dek yürüyecekler. Bu yüzden onlardan haber almamız epeyce uzayabilir. Sağ kalmalarını çok isterdim. Bende biraz paraları da var. Saklamam için verdiler. Biraz dediysem öyle az filân da değil hani. Epeyce para. Hem de altın. «Cephede ölürsek bu para Lâmia için çeyiz parası olsun, yaşar da çıkar gelirsek yine düşünürüz, deyip gittiler.»

«Ne iyi çocuklar, değil mi baba!»

Bu sırada iri yarı ağır yaralı bir asker getirdiler. Gövdesi şarapnellerle darmadağın olmuştu. Ne var ki yaşıyordu. Azraile kolay kolay boyun eğeceğe benzemiyordu. Ethem bey:

«Haydi, Lâmia, kızım» dedi, «ellerimizi sabunlayarak yine kesip biçmeğe hazırlanalım.»

«Yaşayabilir mi bu adamcağız?»

«Eğer yaşamak istiyorsa yaşayabilir. Biz elimizden geleni yapacağız.»

Yaralı üzerinde saatlarca uğraşan Ethem bey, adamcağızın gövdesindeki taş, demir parçalarını ve toprakları temizleyip birkaç da dikiş yaptıktan sonra:

«Şimdi bir de tetanos aşısı ister» dedi. «Gel şimdi, biraz oturup dinlenelim, bittik. Tanrı kahretsin şu Lloyd George'u!»

«Neden, baba, Venizelos değil de Lloyd George?»

«Karşımızdaki Mehmet Kemal ağabeyinin söylediği İngiliz emperyalizmi, kızım. Biz, şimdi Yunanlıları denize dökelim de sen seyret İngiliz adalarındaki gümbürtüyü. Şu eldivenleri çeksene elimden. Üstümüz başımız hep kan içinde kaldı. Bu kutsal bir kandır, kızım. Türkiye'yi işte bu dökülen kutsal kan, yeniden filizlendirip canlandıracak. Al cebimden tabakayı da bana bir sigara sar. Yorgunluktan ellerim de, beynim de uyuşmuş.»

«Baba, bu kan akan gövdeleri, deşilmiş bağırsak, patlamış beyinleri gördükçe etten iğrendiğim gibi iştahım da kesildi.»

«Yine de yemene bak kızım. Bari, bir saate dek ivedi ame-

liyatlık yaralı gelmese de biraz dinlenebilsek. Hiç olmazsa daha sonra gelecekleri daha başarılı kesip biçebilirdik. Gülme kızım. Bizimki gerçekten kesip biçmek. Uygar operasyon araçlarının bulunmadığı yerde bizim yaptığımız iş, öldürmemek amaciyle yapılmış bir kasaplıktan başka bir şey değil.»

Bu sırada sıhhiye başçavuşu, Ethem beyle kızına kendi eliyle yaptığı hoş kokulu iki bardak çay getirdi.

«Yaşa be evlât. Hızır mısın, nesin sen?»

«Yarbayım, sizi bekleyip duran yüzlerce yaralı için asıl Hızır sizsiniz. Biz de hızıra bir bardak çay sunarak cennetlik olmak istiyoruz.»

Bir sıhhiye çavuşu:

«Yarbayım, iki yaralı subay getirdiler. Tümen kumandanı bunların çabuk muayene edilmesini istiyor.»

«Sen gördün mü, neleri var?»

«Gördüm yarbayım. Birisinin sol bacağından hayır yok. Öteki de bakar kör. Görünürde hiçbir yarası yok, ama bakar kör.»

«Peki, şu çaylarımızı içelim, muayenehaneye geliyorum.»

Ethem bey, biraz sonra Lâmia ile adımını muayenehaneden içeri atınca şöyle bir gözlerinin pusunu siler gibi durdu. İki uzun boylu, iri kıyım genç subay, yanyana kanapede oturmuş bekliyordu. Kapıda ayak sesi işitince ikisi de başını çevirdi. Lâmia, babasından önce davrandı:

«Aman Allahım, Mehmet Kemal, Ahmet Kemal ağabeyler!»

Diye bir çığlık attı. Mehmet Kemal ayağa kalktı. Gözlerini sevinçle sesin geldiği yöne ayarlayarak:

«Lâmia, sen misin?» dedi.

«Benim elbette! Yoksa beni görmüyor musun?»

Ahmet Kemal, onun yerine yanıtladı:

«Görmüyor, Lâmia, görmüyor. Kardeşim kör oldu.»

Ethem bey:

«Peki, sen nasılsın, neyin var?» diye sordu.

«Sol bacağımın kemikleri dün akşamdan beri çağıl çağıl çağıldıyor. Hayır yok ondan. Bari, onu kesip atarak beni bu cehennem gibi acıdan kurtarın. Bildiğiniz gibi değil çok acı çekiyorum, doktor bey!»

Ethem bey, kızına:

«Yavrum, sen Mehmet Kemal ağabeyini al da benim odama götür. Bana başka bir yardımcı göndermelerini söyle. Ben Ahmet Kemal beyin bacağını elden geldiğince kurtarmağa çalışayım.»

Biraz sonra içeri giren güçlü sıhhiye erleri, dün akşam tümen karargâhında yapılan ilkel tedavi araçlarını söküp alarak Ahmet Kemal'in davul gibi şişmiş bacağını meydana çıkardılar. Ethem bey, masanın üstünde sırtüstü uzanan Ahmet Kemal'e:

«Ben, bu bacağı kurtarabilirim. Böyle binlerce umutsuz bacağı kurtardım. Hiç korkma. Yalnız, ilerde biraz aksak kalırsan beni suçlamazsın, değil mi?»

Dedi.

«Suçlamak ne demek, doktor bey! Siz beni bacaksız bırakmayın da her şeye razıyım.»

Ethem bey, saatlerce uğraşarak bacağı yıkayıp temizledi. Kırılan kemikleri yerlerine yerleştirdi. Sonra, genç doktorlara buyurarak bacağı alçıya aldılar. Ona elde pek az bulunan uyku verici ilâçlardan birini vererek rahat bir karyolada dinlenmesini sağladı. Sonra, kendi odasına girerek Mehmet Kemal'in karşısına oturdu. Lâmia'nın sessiz sessiz ağladığını gördü. İşaretle ağlamayı kesmesi için onu uyardı. Mehmet Kemal'e bir sigara yakarak verdi:

«Bu sigarayı dün gecedenberi canım da bir çekiyordu ki.»

«Nasıl oldu hikâye, anlatır mısın?»

Mehmet Kemal, vuruşan askerler arasına katılabilmek için kimlere yüz suyu döktüklerini ve bütün hikâyeyi uzun uzun anlattı.

«Birer çay içelim de aklımız başımıza gelsin. Sonra yemek yeriz. Hişt, oğlum, sıhhiye!»

Sıhhiye çavuşu koşarak geldi.

«Bize üç demlice çay söyle, oğlum!»

«Başüstüne yarbayım.»

Ethem bey:

«O mermi çukuruna kendinizi mi attınız yoksa kazara mı düştünüz?»

«Bunu kestiremiyorum. Belki de şimşek gibi bir düşüşle kendimizi mermi çukuruna attık. Zaten o çukur da orda olmasaymış, biz şu sırada toza dumana karışmış, kuşbaşı et parçalarından başka bir şey olmayacaktık. Peki, benim bu gözlerime ne diyorsunuz?»

«Böyle olaylar işittimse de kendim karşılaşmadım. Senin görme merkezinde bu sarsıntı sonucunda bir şeyler meydana gelmiş. Bana öyle geliyor ki görme gücün geçici olarak görevini bırakıvermiş. Görme gücünün yok olduğunu hiç te sanmıyo-

rum. Gövdenin herhangi bir yanında herhangi bir doğal olmayan ağrı, ağırlık gibi bir şeyler de duymuyor musun?»

«Hiçbir yerimde ağrı ney yok. Yalnız başımda tuhaf bir ağırlık duyuyorum. Gözlerimin üzerine bir ağırlık yüklemişler gibi.»

«Bu hastanede senin gözlerin için yapılacak hiçbir şey yok. Bekleyeceğiz. Sabırla bekleyeceğiz. Belki Avrupa'da bir kurtuluş, bir sağlama yolu varsa da bizde olduğunu sanmıyorum. Bir sarsıntı, bir şok, beynini şöyle bir çalkalamış, belki görme merkezinde geçici bir görevsizlik meydana getirmiş. Böyle durumlardan yüzde yüz umut kesilmez. Ahmet Kemal'in bacağı iyileşinceye dek, sen de hastanede yatarsın. Sonra, uzun bir hava değişimi veririz. Amasya'ya gidersiniz. Ordu terhis edilinceye dek bu böyle sürer gider. İstanbul kurtulduktan sonra oraya gidersiniz. Orası daha uygar bir şehirdir. Pek çok hastalığın orda çaresi vardır. Bakalım belki ben de emekliye ayrılırsam birlikte gideriz.»

«Efendim, alınyazılarımız anlaşılan bizi birbirimizden hiç ayırmayacağa benziyor. Ahmet Kemal'le benim, önemli sayıda altınımız var. Amasya'da bir yere gömdük. Güvenli bir yerdedir. Onunla bu körlüğü sağlamak olanaklarını arayacağım elbette. İki kardeş kimseye yük olmadan her yerde barınabilecek durumdayız.»

«Bana emanet ettiğiniz altınları saklıyorum. İsterseniz şu sırada bunlardan biraz harcayarak iyi yiyecek bulmağa çalışalım sizlere. Hele kardeşin daha iyi beslenmeyi gereksemektedir.»

«Peki, siz gerekeni yapınız. Şimdi, saat kaç var? 1922 eylülünün birinci gününde olduğumuzu sanıyorum.»

«Evet, doğru. Türk ordusu, daha çok Türk atlıları İzmir yolunda, Yunanlılarla körfeze varma yarışında! Şu sırada saat dört. Akşamın dördü. İstersen bir şey yiyelim. Lâmia'yla dün akşamdanberi ağzımıza bir şey koymak kısmet olmadı.»

«İzmir'e dek gitmeyi, emperyalistlerin denize döküldüğünü gözlerimle görmeyi ne çok isterdim. Yazık ki felek burda da bize öldürücü vuruşu vurdu.»

Yemekler gelince masanın üzerindeki kalem, kâğıt, defter gibi bürokrasi araçlarını kaldırarak oraya yerleştiler.

Lâmia, kendi kendine yemeğe yeni alışmakta olan bir bebeğe yardım eden bir anne gibi Mehmet Kemal'in kaşığını yemekle doldurup eline veriyor, kuru yiyecekleri çatalına takarak

ağzına götürmesine yardım ediyor, bir yandan da sol elinin tersiyle durmadan gözyaşlarını siliyordu. Babasının, göz kaş işaretleriyle onu uyarmağa çalışması boşa gidiyordu.

Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal, iki ay hastanede kaldılar. Mehmet Kemal'in gözleri bakar körlükten kurtulamadıysa da Ahmet Kemal, koltuk değnekleriyle yürümeyi başardı. Sağlık Kurulu, iki ay sonra Mehmet Kemal'i askerlikten çıkararak Ahmet Kemal'e de bir yıl hava değişimi verdi.

Doktor Ethem bey:

«Çocuklar» dedi, «şimdi, ikiniz de gazi oldunuz. Mustafa Kemal Paşa da Sakarya savaşında kaburga kemikleri kırıldığından gazi olmuş, bu nitelik ona törensel olarak da verilmişti. Size gelince, siz bildiğime göre cepheye salt çarpışmak için değil ölümü de göze alarak gelmiştiniz. Felek sizi öldürmediyse de epeyce zulmettl. Birinizin gözlerini, öbürünün bacağını elinden alayazdı. Ama, yine de çok şükür, bu eksiklerinizi saymazsanız yine de sapasağlam sayılırsınız. Ben de şu sırada ikl aylık izin almış bulunuyorum. Bu kızcağız da buralarda perişan oldu. Onu da sizi de alıp Amasya'ya götüreyim. Ordan da Tanrı kısmet ederse yine birlikte İstanbul'a gideriz. Ben de askerlikten ayrılır, orda bir muayenehane filân açar, biraz kitap karıştırır, biraz yeni bilgiler edinerek doktorluğumu ilerletir, bu mesleği namuslu bir geçim aracı durumuna getirirlm.»

Mehmet Kemal:

«Çok güzel, efendim» diye bağırdı. «Biz ikl kardeş orda bir ev alıp birlikte Tıbbiyeye gitmeğe karar verdik. Sizin de oraya gelişiniz çok iyl olacak. Ben, kör de olsam kardeşim, her gün beni kendisiyle birlikte okula götürüp getirir. Gözlerim kör olsâ bile bu benim için bir uğraşı olur. Belki, yarın yoksullara bedava bakacak bir yer de açarız kardeşimle. Orda benim bilgimden de yararlanırız. Biz, bunları Ahmet Kemal'le bugünlerde uzun boylu görüştük. Ancak, pek aziz doktorumuz, sizinle birkaç dakika başbaşa görüşebilir miyiz?»

Ethem bey, Lâmia'ya:

«Haydi, siz ikiniz, biraz dışarı» dedi. «Eee! Anlat bakalım.»

«Anlatayım. Kader, bizi en yakın akraba gibi güçlü bağlarla bağladı ve daha da bağlayacak gibi görünüyor. Çok kısa ve çok açık konuşmamı ister misiniz, efendim.»

«Söyle.»

«Peki, işte, söylüyorum. Bize dedemizden otuz beş bin altına yaklaşık bir para kaldı. Ahmet Kemal'in şu anda on beş bin altın sahibi olduğunu biliniz.

Bundan sonra şunu da söyleyeyim: Siz de biliyorsunuz ki sevgili ve güzel kızınız Lâmia, benimle evleneceğini sanıyordu. Gözlerimin bu duruma gelişi, şu sırada onu vicdaniyle başbaşa bırakıyor, durmadan boğuşuyorlar. Ben de elbette zâlim bir erkek değilim. Kör bir kadının bir erkekle evlenebileceğini kabul edersem de kör bir erkeğin bir genç kızla evlenmesini vicdanım kabul etmez. Bundan dolayı ben, Lâmia'nın Ahmet Kemal'e çok iyi bir eş olacağını sanıyorum. Size anlattığım gibi oğlanın geleceği de var. Ben, bunu askere gelmeden önce de böyle düşünüyordum. Şimdiyse bu, bir zorunluluk. Eğer kızınızı daha iyi adaylarla başgöz etmek istiyorsanız buna diyeceğim yok. Sonra, eğer Lâmia, beni ilk gündenberi biraz sevmişse Ahmet Kemal hem kardeşim olduğundan hem de bana benzediğinden onunla avunur ve zamanla onu sever. Benim şu sırada istediğim en büyük şey işte bu. Sizi merakla dinliyorum.»

«Mehmet Kemal, doğrusu, ilk gördüğüm gündenberi seni kendime eşsiz bir damat olarak seçmiş ve seni sahiplenmiştim. Ev halkı da bu düşünceni bütün içtenliğiyle ilk günden beri paylaşıyorlardı. Ne var ki felek bu isteğimi kursağımda bıraktı. Ne yapalım. Senin isteğine uyarız. Ama, bilmem ki Lâmia'yı razı edebilecek miyiz?»

«Siz, benim anlattığım gibi işi kendisine anlatın. Gerekirse onunla ben de başbaşa konuşurum. Burdan Amasyaya nişanlı adayı olarak gider, orda nişanlanır ve hemen evlenirler. Amasya'da dedemden kalan yerleri de satar hep birlikte İstanbul'a gideriz. Hattâ gerekirse koskoca bir ev alır, hepimiz orda otururuz. Beni de eski bir anı olarak aranızda korur gidersiniz.»

Mehmet Kemal'in boşluğa bakan göz pınarlarında yaşlar birikmeğe başlamıştı. Doktor da iri, sarı bakışlı iyi insan gözlerine birdenbire saldıran gözyaşlarını elinin tersiyle silerek:

«Peki» dedi. «Bütün dediklerini kızıma, Amasya'ya vardığımızda da karıma anlatacağım. Bu bir zorunluluk, elbette kafalarına yatacak.»

Ertesi sabah, Mehmet Kemal, kafasının içindeki eski aydın-

lıklara sığınmış düşünürken hastanenin küçük koğuşunun kapısı vuruldu:

«Buyurunuz.»

Lâmia, kapıyı açarak içeri girdi:

«Benim, Lâmia, sizinle biraz konuşmağa geldim» dedi.

Mehmet Kemal, dün Ethem böyle konuştuklarının yankılarını dinleyeceğini hemen anladı:

«Buyur, sevgili Lâmia'cık! Otur. Neden geldiğini biliyorum. Gel yanıma otur. Yatağın üzerine. Şöyle.»

Lâmia'nın, kendini sıkarak ağladığını belli etmemeğe çalıştığını, yine de sarsılarak ağladığını görünce romantikleşti. Ağlamaktan kendini zor korudu:

«Neden ağlıyorsun, güzel Lâmia'cık? Ben, artık senin için temelli yitmiş bir kişiyim. Seni ölünceye dek gerçek kızkardeşim gibi seveceğim.»

Bu sırada Lâmia, ona sarılarak başını göğsüne dayadı. O da koluyla onu ağabeyce sararak yüzünü ipek gibi yumuşacık kumral saçlarına gömdü:

«Baban sana herşeyi anlattı mı?»

«Anlattı. Ama ben Ahmet'i sevmiyorum ki.»

«Evlenmek için sevişmek yetersiz, güzel kardeşim. Bana bir alışıklığın var. Doğru. Ama, Ahmet te tıpkı benim gibi, belki benden de iyi bir genç. Şu sırada belki romantik genç kızlık duyguların yüzünden bana bağlı olabilirsen de ilerde benim durumum senin için çok sıkıntılı olmağa başlar. Alaya alınırsın, küçümsenirsin. Tanıdıkların, seni yaşamaktan bezdirircesine bana karşı kışkırtırlar. Kör bir erkekle evlenmenin mutsuzluğu seni kara bir duman gibi dört yandan sarar. Kör bir adamın genç ve güzel karısı şunun bunun hırsını, iştahasını uyandırmağa başlar. Seni baştan çıkarmak isteyecek külhaniler, kör kocanın duygulu ruhunu ayaklandıracak, onu çileden, zıvanadan çıkaracak kerte ileri varabilirler. Sen ne denli temiz ve ilgisiz olursan ol, kör koca havadan nem kapacak güçte derin duygululuğuyla sana karşı kırılmağa başlar, güceniklik duymak gibi karanlık yollara sapar. Kör olduğum gündenberi bütün bunları uzun uzadıya düşündüm. Görüyorsun, bu denli karamsar düşünen kör bir genç, artık evlilik denen mutluluktan ölünceye dek yoksun kalmayı göze almış demektir.»

«Ama, ben seni mutlu etmek uğruna her türlü fedakârlığa katlanabilirim. Buna güveniyorum. Ben seni çok seviyorum. Senin

bana karşı soğuk davrandığını görerek nice günler ve geceler annemden, babamdan gizli ağladım, acı gözyaşları döktüm. Benim dünyada ilk sevdiğim erkek sensin. Sen, bana her zaman bir yarı Tanrı gibi göründün. Bütün dünyamı hep seninle süsledim. Seninle evleneceğimiz günü düşündüğüm zamanlar dünyanın en büyük mutluluğuyla titredim. Senin beni denizden kurtardığın gün, bana tatlı tatlı bakan gözlerin, şu anda bile bende bütün güzelliğiyle yaşıyor. Ben, seni kör olarak düşünmeğe alışamadım. Sen benim için kör değilsin. Sen, şu sırada bile benim için dünyanın en yakışıklı ve sevilesi erkeğisin.»

«Lâmia'cık! Bu söylediklerin, beni hem çok mutlu ediyor, hem de kahrediyor. Böyle konuşma. Beni unutmağa çalış! Ahmet'e alış. Güzel çocuklarınız olur. Biz de onları sever, oyalanır, avunuruz. Göreceksin, Ahmet altın gibi bir çocuktur. Birkaç yıl sonra doktor çıkacaktır. Çok mutlu olacaksınız. Benim geleceğim ölmüştür. Ben, ancak sizler gibi yakın akrabamın mutluluklariyle mutlu olacağım.»

Mehmet Kemal, onun gözyaşlariyle ıslanmış yanaklarını öperken dudakları bu tuzlu yaşların acılığını duydu ve derinden ürperdi. Demek, gerçek aşkın yanı sıra hep bu tuzlu gözyaşları bol bol akmak zorundaydı.

Kendini büsbütün Mehmet Kemal'in kollarına bırakan genç kız:

«Ben, ancak seninle evlenmek ve mutlu olmak istiyorum. Ahmet Kemal de iyi bir çocuk olabilir, ama, ben yalnız seni seviyorum. Ben kalbimin feryadını nasıl durdurabilirim? Öp beni, dudağımdan öp. Yalvarırım. Yanağımdan, saçlarımdan öpme. Dudağımdan öp. Bir ağabey gibi değil bir âşık gibi öp. Yoksa öldürürüm kendimi» diye inledi.

«Yavrucuğum, daha serinkanlı düşün. Ben, seni ancak bir kardeş gibi öpebilirim. Sana umut verirsem bir cinayet işlemiş olurum. Yapamam bunu, yapamam. Beni affet, güzel Lâmia'cık!»

Genç kız, Mehmet Kemal'in göğsüne kapanarak kesik kesik ağlıyor, aşkının umutsuzluğa döndüğünü bir bitkinlik içinde görüyordu. Mehmet Kemal, gecenin derin ve karanlık ufuklarına dalmış bir nöbetçi gibi, odanın karşı duvarını hiçe sayan boşluğa dalmış, acı acı düşünüyordu.

Doktor Ethem beyle Lâmia, Mehmet Kemal ve Ahmet'in Afyonkarahisar'dan Amasya'ya dek süren yolculuğu çok uzun ve tedirgin geçti. Trenle, atla, yaylıyla, tatar arabasıyle kimi zaman otomobil ve kamyonla sürüp giden yolculuk, içlerini dışlarına çıkarmışsa da en sonra onları Amasya'ya ulaştırmıştı Tatlı bir pastırma yazı güneşi, Amasya'nın yaprağı dökülmüş bahçelerinde, Yeşilırmağın suyunda, şehrin, tahtaları kararmış evleri üzerinde parlıyordu. Kulüstepe'den Kuşköprü'ye doğru ilerleyen Iki yaylı ile bir Tatar arabasını kapsayan kafile, şehrin merkezine doğru giderken arabalardakiler, Abbas beylerin evine baktılar. Mehmet Kemal, doktor ve kızı bir yaylıda, Ahmet Kemal de tek başına bir yaylıda oturuyordu. Alçıdaki bacağını rahatça uzatabilmesi için O, yalnız başına bırakılmıştı. Tatar arabasında da eşyaları geliyordu.

Kuşköprü'den geçerlerken biraz durup Abbas beylere görünmeyi düşündülerse de Ethem bey:

«Şimdi, doğruca bize gider, soyunur, dökünür, yıkanır temizlenir, yarın onlara tertemiz görünürüz, daha iyi olur. Hanlarda, köy evlerinde aldığımız bitleri de bir yol sırtımızdan atalım» dedi.

Halkın kaynaştığı ana caddeden geçerek eve vardılar. Doktor, daha önceden cümle cemaat geleceklerini yazdığı için bekleniyorlardı.

Selma hanımla annesi, ilkin Lâmia'nın üstüne atılıp onu sevmeğe, öpüp koklamağa başladılar. Lâmia:

«Anneciğim, sen bizi bırak ta Mehmet ve Ahmet ağabeylerin haline bak,» deyince, kadıncağız uyandı ve ellerinde koltuk deyneğiyle arabanın yanında dikilen Ahmet Kemal'le Mehmet Kemal'e koştu. İkisi de subay kılığındaydı. Bunu görünce eski bir asker karısı olduğundan göğsü kabardı. Çok şükür, bu Iki iyi delikanlı da en sonra başı bozukluktan kurtulmuştu.

Ama, Mehmet Kemal'deki o durgunluk, neyin nesiydi? Hiç kendisine bakmıyor, sanki küsmüş gibi bakışlarını başka yönlerde gezdiriyordu:

«Oğlum, Mehmet, küs müyüz?»

Deyince, O da Onun sesinin geldiği yere döndü. Yüzüne acı bir gülümseme yayıldı:

Lâmia:

«Anne, anneciğim, Onun gözleri artık görmüyor, gâvurlar Onu kör ettı» dedi.

Selma hanım:

«Sahi mi söylüyorsun? Vah yavrum, vah» diyerek Mehmet Kemal'e sarıldı. Yanaklarından öperek ağlamağa başladı. Bir iki kez elini Onun güzel güzel bakan gözlerinin önünden geçirdi. Büyük bir umutsuzluk püsküren bakışlariyle Onun gözlerine bakakaldı:

«Demek başımıza bu da gelecekti?»

Diye söylendi. Sonra, hepsi içeri girdiler. Dışarda güneşli bir güz yağmuru başlamıştı.

Gece yarısına dek bir yandan yıkanıp temizlenerek, yemek yiyerek, bir yandan da çay ve kahve içerek konuştular. Mehmet Kemal'le Ahmet Kemal, ailenin kendi kendilerine de konuşabilmelerine fırsat vermek üzere Yeşilırmağa bakan odada yanyana serilen kerevetlerdeki yataklarına uzandılar.

Mehmet Kemal, Yeşilırmağın, birkaç adım öteden gelen çağıltılarını dinliyor, yaz güneşleri altında içinde binlerce kez çimdiği bu yiğit suyu, yine o güneşli biçimiyle görüyordu. «İyi ki vaktiyle Onu görmüşüm de, şimdi bende bütün renkleri ve güzelliğiyle yaşıyor. Eğer, anadan doğma kör olsaydım, daha büyük felâkettl. O zaman Yeşilırmak, zifir gibi karanlıkta akıp giden kapkara bir su olmaktan ileri gidemeyecekti. Oysa şimdi, elma, kiraz, bamya, ayva bahçelerinin, üzüm bağlarının, söğüt yığınlarının yemyeşil iki şeridi arasından akıp giden Yeşilırmak, gözlerimin körlüğünden hiç etkilenmemiş. Hep o güzellikte. Gökyüzü, içimde yine o mavilikte. Ak bulutlar, yine beni pamuk yığınlarına benzeyen yatakları içinde yatıp yuvarlanmağa çağıran o bulutlar! Yitirdiğim en önemli nesne, aşkım. Pek az umut vardı. Şimdi, o da yok oldu.»

Bir saat böyle düşünce zincirlerine tutulan Mehmet Kemal, en sonra derin bir uykuya daldı.

Ethem beylerse sabahladılar. Ethem bey, bir yandan Lâmia, bir yandan 26 Ağustos saldırısından geriye kalan yaralıların öyküsüyle ikiz kardeşlerin serüvenini de anlata anlata bitiremedi. Hepsi olup bitmiş, Türk Ordusu Yunanlıları yenip sınırlarımızdan dışarı koğmuşsa da iki genç teğmenin de ağır yaralı olarak geri dönmesi, hepsini son kerte üzüyordu. Ethem bey, aile topluluğu-

na Mehmet Kemal'in verdiği salıkları ve bunun taşıdığı yüksek anlamdan ve erdemden uzun uzadıya sözetmiş, hepsinin dikkatini bacağı gittikçe iyileşen Ahmet Kemal'in üstüne çekmişti. Lâmia'nın usu da bu işe yatmışa benziyordu. Mehmet Kemal, Onun ilk aşkıysa da artık, O evlenmekten, körlüğü dolayısiyle temelli uzaklaşmış, başkalarına değil, kendisine bile bu işte bir umut kırıntısı bırakmamak üzere kesin bir durum almıştı. Sonra, Ethem bey, iki kardeşin bugün zengin denecek gibi para sahibi olduklarını da anlatmıştı. Gaziliklerinin, sakatlıklarının, kadınların katında onları küçük düşürmesini önlemek için bunu özellikle anlatmakta ivedi davranmıştı. Bu konuşmadan sonra artık herkes kesin olarak kaderin dediğine razı olmuştu.

Ertesi gün öğleye doğru yataktan kalkan aile halkı, durumu Abbas beylere bildirmek üzere davrandı. Ethem beyin, yanına Ahmet Kemal'le Mehmet Kemal'i alarak oraya gitmesi uygun görüldü.

Üçü, Yeşilırmağın kıyısını izleyen ana yoldan yavaş yavaş ilerliyorlardı. Ahmet Kemal, koltuk deyneklerini kimi zaman sürüklüyor, kimi zaman da onlara dayanarak tek başına yürüyebiliyorsa da Mehmet Kemal, sıkıca Ethem beyin sol koluna girmiş, bir robot gibi yürümemek için boşuna kendini zorlayıp duruyordu. Biraz ötede, yağız aygırın üstünde kasılarak kendilerine doğru Emin'in geldiğini gören Ahmet Kemal, Mehmet Kemal'e:

«Yahu, yağız bir ata binmiş bizim hırt Emin geliyor be» dedi.

«Vay namussuz vay, Kurtuluş Savaşına katılmaktan kaçtığı yetmiyormuş gibi, bir kızı dağa da kaldırmıştı. Nasıl oluyor da şimdi caddelerde serbestçe gezip dolaşıyor?»

«Nasıl olacak, işte basbayağı gezip dolaşıyor.»

«Vay mütegallibe azmanı hergele vay. Ethem beyefendi, dikkat edin, bu, çok namussuz bir heriftir. Bizim kolejden arkadaşımızdı. Türlü kötülükleri ve cinayetleri vardır. Beni de vaktiyle mavzerle yaralamıştı. Son kerte zengin bir mütegalibenin oğludur. Babası, Osman bey ya da ağa, Pontosçularla doğrudan doğruya ilgiliydi.

Bu sözler söylenip bitmişti ki, Emin de onların iki adım önünde durmuş, atından yere atlamıştı: Ellerini sıkmağa davranarak:

«Yahu, kavuşturana şükür, dedi. Cepheye gittiğinizi Selâ-

mi'den öğrenmiştim.» İlkin uzandığı Mehmet Kemal'ln elini yakalayamadığından şaşırdı. Eski arkadaşı ellni vermiyor sandı:

«Ne o, teğmen rütbesini taktın diye bize el vermeğe de tenezzül etmiyor musun, arkadaşım?»

Doktor Ethem bey, yüzü birden bire bozulan ve kararan Emin'in havada kalan elini yakalayarak:

«Delikanlı, dedi, ben doktor yarbay Ethem. Cepheden birlikte geldik. Mehmet'in gözleri, yanıbaşında patlayan bir top mermisinin sarsıntısından kör oldu. Bakar kör. Şimdl, elinizi neden tutamadığını anlamışsınızdır.»

Emin, göstermelik bir arkadaş şefkatiyle Mehmet Kemal'e sarılıp yanaklarından öptü.

«Vah vah, yahu, hiç akla gelecek şey miydi bu?»

Mehmet Kemal:

«Geliyor işte, cephelerde insanın başına bundan bin kat kötüsü de geliyor. Sen, nasılsın, lyi misin?»

«Dur, hele, Ahmet'in de elini sıkayım da söylerim.»

Onun elini de sıktı:

«Senin de bacağın ha?»

«Evet, salt bacağım. Kardeşimden bir iki derece daha iyi durumdayım. Ama, Doktor Ethem bey, umutsuz olmadığını söylüyor. İstanbul'da tedavi olanakları araştıracağız. Kimbilir, belki Avrupa'ya da göndeririz.»

«Allah kolaylık versin. Sizlerle çok konuşacaklarım var. Birgün sizleri, doktor bey de beraber olarak yemeğe çağıracağım. Mehmet Kemal, gelir misiniz?»

«Geliriz. Aramızda ufak tefek üzücü şeyler geçmiş olmakla birlikte eski arkadaşız. Biz, ben de, kardeşim de, kln tutmayız. Bundan dolayı bütün eski hesapların üzerinden bir sünger geçirdiğimizl bilmelisln.»

«Ben size yemek gününü, saatini bildirirlm. Özellikle seninle çok konuşacaklarım var, Mehmet! Haydi, şimdilik bana müsaade, yine görüşelim.»

Üçünün de ellerini sıkarak atına atladı. Havalanan ceketinin altından kocaman bir parabellumun sarktığını gördüler.

Abbas beylere vardıklarında, kapıyı Abbas bey açtı. Onları yukarıda kendi odasına aldı. Oturdular. Mehmet Kemal'in otururken sandalyeye çarparak devrilişini garip buldu. Sonra. Onun kendisine bakmayışı da çok garibine gitti:

«Ne o, Mehmet bey oğlumuz, dargın mıyız? Bize gücendin

mi?»

«Hayır, beyefendi. Sizo nasıl güvenebilirim? Sizi göremediğim için yüzünüze bakamıyorum.»

Ahmet Kemal, durumu açıkladı

«Vah, vah, vah, demek kadın en büyük vuruşlarından birini daha vurdu ha? Bu kaçıncı bu oğlum? Ahmet oğlumuz da anlaşılan bacağından yaralı.»

Ethem bey:

«Bacak, perişandı. Çok uğraştık. Kangrenden kurtardık. Zarar yok, biraz aksarsa da yine iki bacağının üstünde yürüyebilir. Bu da çok önemli. Ancak, şu kolluk değneklerini birkaç ay daha taşımak zorunda kalacağını sanıyorum.»

Mehmet Kemal:

«Çocuklar yok mu? Selâmi'yi görmüyorum galiba» dedi.

«Selâmi Kenan'la çıktı. Annesiyle birlikte dışarıda bekliyorlar da konuk odasında. Kenan'ın validesi hanımefendi, babası hanımla birlikte Müeyyet'e görücü gelmişler. Görücü de ha! ya Annesinden doğrudan doğruya kızı istemeğe gelmişler. Kenan, yüksek mevki sahibi bir arkadaşımın oğlu olmakla birlikte Kenan'ı, Müeyyet'le evlenemeyecek kerte genç buluyorum. Çok güç durumdayım. Aşağı tükürsem sakal, yukarı tükürsem bıyık. Kaza dediğin, bence, her zaman kızdan sekiz on yaş büyük olmalıdır. Doğa kanunları da toplum kanunları da bunun böyle olmasını gerektiriyor.»

Dinlediler, yandaki odadan kadın konuşmaları geliyordu. Hepsi birden konuştuğundan, bilgiler pek anlaşılamıyordu. Sonra, gürültüler daha çoğaldı. Konukların odaya çıktıkları, gitmek üzere oldukları anlaşılıyordu. Ethem hanımla Müeyyet, onları kapıdan yolcu ettikten sonra yukarı çıktılar. Müeyyet, önce doktorun elini sıktı, hatır sordu. Sonra Mehmet Kemal'in elini iki eliyle tuttu:

«Sağsâlim döndüğünüze çok sevindim, dedi. Neden öyle garip bakıyorsunuz bana?»

«Ben mi?»

«Evet, siz.»

Ahmet Kemal, boğazdan bir güldü:

«Müeyyet hanım, dedi, çok acı bir şey oldu. Kardeşim, cephede gözlerini yitirdi.»

«Gözleri yerinde duruyor ya!»

«Bakıyorsa da görmüyor.»

«Aman Allahım! Ne günahı vardı bu genç ve iyi yürekli adamın?»

İrfan hanımla, Muhabbet te ötekl konukları unutmuş, salt onun uzaklara dalmış gibi görünen irl kahverengi gözlerine bakıyorlardı.

Doktor, Ahmet Kemal'in bacağını, Mehmet Kemal'in de gözlerini bu duruma getiren top mermisinin öyküsünü anlattı. Ötekiler, acıyarak dinlediler. Müeyyet, hâlâ Mehmet Kemal'in yanıbaşında dikiliyor, son kerte üzgün Onun yüzünü seyrediyordu. Geçmişin bütün anıları, gizli sık kervanları gibi yüzünün fildişi aklığındaki derisi üzerinden ürpererek geçiyordu. Ahmet Kemal, bu güzel yüz üzerinde gizli bir çöküntünün pek uçucu tonlarını yakaladı. Genç kız, kimi gizli düşlerinin, güz yaprakları gibi atsız karanlıklara döküldüğünü görür gibi oldu. Mehmet Kemal'in dâvayı ister istemez yitirdiğini apaçık gördü. Onun Müeyyet'e büyük umut bağladığını biliyordu. Kardeşine çok acıdı. Müeyyet, gizli avcıların attığı gizli saçmalarla vurulmuş bir ak güvercin gibi umutsuzluğun karanlıklarına düşüyora benziyordu. Ahmet Kemal: «Demek ki Mehmet Kemal, Onun üstün umutlarından biriydi. Onu yitirmek, Ona pek acı geldi» diye düşündü. Bu sırada Abbas bey, Mehmet Kemal'in koluna girerek konuk odasına götürdü:

«Oğlum, şu paranız duruyor. Ne yapacağız onu? Madem ki artık, temelli geldiniz, onu alıp götürün. Böylece benim bekçilik kaygularım da bir son bulsun. O paraların burda bulunuşu, beni yarı yarıya ihtiyarlattı.»

«Efendim. Biraz daha müsaade etseniz de şöyle bir düşünebilsek! Bu felâket, beni serseme çevirdi. Gerçi bir tasarımız var, plânlarımız varsa da yine de iyi düşünmek gerekiyor.»

«Peki, düşünün bakalım.»

«Yine resim yapıyor musunuz, beyefendi?»

«Sen var mısın ki resim yapayım? Sen öyle bir güç taşıyorsun ki taşlaşmış eğilimleri, yetenekleri canlandırıyor, yaratıcı bir alana itiyorsun. Seni ne çok aradım, bilmezsin. Haydi, ayıp olmasın. Ötekilerin yanına geçelim.»

Öteki odaya geçtiklerinde, Müeyyet kahveleri getirdi. Çok durgundu. Mehmet Kemal'in kör olduğunu unutarak tepsiyi boşuna Onun önüne tutuyordu:

«Buyurun!»

Mehmet Kemal burnuna gelen mis gibi kahve kokusundan kendisine kahve sunulduğunu anlayarak elini uzattı. Parmakları fincanın içine dalarak yandı. Elini hızla geriye çekmek isterken

fincanı olduğu gibi devirdi. Abbas bey

«Müeyyet, ne yapıyorsun, kızım, dikkat etsene!» dedi.

«Ah, unuttum, babacığım, affedersiniz!»

Bunu söyleyerek tepsiyi masanın üstüne bıraktı ve hıçkırarak kendi küçük yatak odasına koştu. Odan bir zaman hıçkırık sesleri işitildi.

Mehmet Kemal, cebinden çıkardığı mendille parmaklarını silerken bir yandan da Müeyyet'in hıçkırıklarını dinliyordu. Bunun ruhsal bir bunalım boşalması olduğunu hemen anladı. Kenan'ın annesince istendiği bir sırada kendisinin kör olarak çıkagelmesi, bu bunalımı yaratmıştı.

«Demek ki, diye düşündü, Müeyyet bana kurşun sıkıldığından daha az ilgisizmiş.» Buna acı acı sevindi. Her şey bitmiş, bir düş olmuştu. Artık, eski küçük yaşayışının kırıntılarıyle geçinecekti. «Bu da olmazsa kafama bir kurşun sıkar, en rahat insanlar ülkesine geçer giderim» diye düşüncesini sürdürdü.

Abbas bey:

«Yahu, çocuklar, birer sigara içmeyi bile unuttuk. Sarın şu tabakadan birer sigara» diyerek tabakasını masanın üstüne koydu. Herkes birer sigara sararken, Mehmet Kemal de kardeşinin yardımıyle paketten bir sigara kâğıdı yırttı, içine sapsarı, güzel tütünü yerleştirdi ve dudağıyle ıslatarak kıyılarını yapıştırdı. Oda, hoş bir Samsun tütünü dumaniyle doldu.

Abbas bey, büyük saldırı üstüne Doktordan kimi sorular sordu. O da tatlı bir öykü gibi bildiklerini anlattı. Mustafa Kemal'in birkaç kez hastaneye gelip yaralılara geçmiş olsun, dediğini ve kendisiyle konuştuğunu da sözlerine kattı. Söz konusu buraya gelince Müeyyet'in büyük bir ilgiyle içeri girdiği görüldü:

«Nasıl, nâzik bir adam mı Mustafa Kemal, Ethem bey amca?»

«Çok nâziktı. Çok duygulu görünüyordu. Yaralıların başucunda uzun uzadıya dikilip duruyor, onlara yaralarının ağrıyıp ağrımadığını soruyor, yaralı subay ve askerler de ona hep hiçbir ağrı duymadıklarını söyleyerek kıtır atıyorlardı. Ağrı duyulmaz mı hiç? Hem de cehennem gibi ağrılar. Ama, gelgelelim. Asker attan düşer, Indim, der, ölüm kertesinde hasta olur, bir şeyim yok der.»

«İzmir'de Lâtife hanım adlı bir İzmir'li kızla evleneceği doğru mu, Ethem bey amca?»

«Evet, doğru. Uşakîzadelerden iyi bir hanım kız.»

Müeyyet, bunu dinlerken birkaç yıl önce şu pencerenin al-

tından onun geçişini andı. O şehlâ, mavi ve güzel gözleriyle kalbini nasıl yıldırımlayıp geçmişti. Lâtife hanımla evlendikten sonra o da düşündeki erkek olmaktan çıkıyor, onu yapayalnız bırakıyordu. Yıllardır öyle sanmıştı ki O genç Mustafa Kemal, bir gün çıkıp gelecek ve Onu babasından isteyecek, Ankara'ya götürüp düğün dernek yaparak evlenecek, kendisine en büyük kahramanla evlenmenin türlü ve sonsuz mutluluklarını tattıracaktı. Şu sırada anlıyordu ki O, bu masala şu ana dek bile inanamamıştı. Şu ana dek Mustafa Kemal'den başkasını erkek olarak görmemenin korkunç ve tatlı aldanışı içinde kendisini nasıl hapsettiğine şaşıyordu. İşte, O da önüne ilk kez çıkan bir İzmir'li kıza gönül vermiş, kahramanların hiç te güç beğenir İnsanlar olmadığını göstermişti. Kimbilir, kendisi o sırada İzmir'de olsaydı belki de Lâtife hanımın yerine düşünde yıllarca yaşayan o kahramanın aşkı kendisine de rastlayabilirdi. Yıllarca kafasında çok yüksekten esen kavak yelleri yüzünden şu iki yakışıklı gence bile doğru dürüst bakamamış, onların sevgi eğilimlerini bile gıcıklayamamış, kendini beğenmiş bir dişi kedi şimdi o cılız, kadınsı Kenan'ın buyruğuna girmeğe zorlanıyordu. Kendisinde aşk özlemi başladığı yaşlardanberi Kenan tipinde bir erkekle yaşam arkadaşı olabileceğini hiç usuna getirmemişti. Şakaklarına az da olsa kır düşmüş erkekler, ona daha alımlı, daha erkeğe yakın görünmüştü. Hiç olmazsa şu Mehmet Kemal, kör olmasaydı! Onun sessiz sadasız ve gösterişsiz olarak kendisini sevdiğini de biliyordu. Vaktiyle ortalıkta dolaşan O «Gâvur Mehmet» oyunları, o çocuktan soğumasında ve Onu kendine denk görmeyişinde çok büyük bir etken olmuştu. Oysa oğlan sonuna dek aşka açtı.

Müeyyet, annesinin koluna girmiş, ayakta böyle düşünüyor, artık kendisi için genç kız düşlerinin çok gerilerde kaldığını anlıyordu. Şu kafeslerin ardında uzun yıllar süren tatsız yaşayışı ve bu son olaylar, Onu birden bire ihtiyarlatmış gibiydi. Kendisini, şu sırada, birkaç kocadan artakalmış bir dul gibi umutsuz buluyordu. Ruhuna yaslı bir dul havası çökmüştü.

Yeşil gözlerinden kara bulutlar gibi esmer gölgeler geçiyordu. Konuklar kalkıp gittikten sonra Abbas bey, İrfan hanıma:

«Hanım, dedi, sana gönlümdekini yıllardan sonra ilk kez söyleyeyim mi? Eğer gözleri kör olmasaydı ben damat olarak bir tek bu Mehmet Kemal'i evime sokardım. Çok yazık oldu oğlana! Paralarını da almalarını söyledim, şimdilik dursun, dedi. Böyle bir çocuğun yitirilişi beni çok mutsuz ediyor. Şu cılız Kenan çocu-

ğuna da yüz verdiğime şimdi pişman oluyorum. Sen ne dersin, Müeyyet?»

«Ben, böyle kız gibi erkeklerden hoşlanmam baba. Erkek dediğin ilk bakışta erkeğe benzemeli.»

«Örneğin, Mustafa Kemal gibi değil mi, kızım?»

Abbas bey, bunu söylerken İrfan hanıma bakarak güldü. Müeyyet, gönlünde yatan arslanı salt annesi biliyor sanıyordu. Bunu babasına çıtlattığını anlayınca çok bozuldu, üzüldü ve utandı:

«Amaaan, anne, senin de ağzın bilmem tavuk neyi gibi.» Abbas bey:

«Bunda utanacak bir yan yok, kızım. Kalbinde bir arslan yatıracak kerte yiğit ve yürekli olman benim her zaman hoşuma gider. Ancak, şu ak Amerikan sıçanını da kalbine arslan diye koyup koymayacağını merak ediyorum» dedi.

«Tanrı ne istediyse o olur, baba. Artık, iş benden çıktı. Öyle görüyorum.»

Kenan'ın ak Amerikan sıçanı olarak nitelendirilmesi, Müeyyet'i hiç te gocundurmadı:

«Ben, evlenmek meraklısı değilim. Benimle boşuna uğraşmayın. Gerekirse, bütün ömrümce evlenmeyeceğim.»

İrfan hanım:

«Aman, Müeyyet kızım, Kenan'ın annesiyle söz kesiştik. Birkaç güne dek Kenan'la nişanın var. Bizi güç durumda bırakma» diye yalvardı.

«Bu çocuğu, benimle ilgilenmeden önce babam candan seviyordu. Şimdi, Onun adı, «ak Amerikan faresi» oldu. Elbette bunun bir nedeni var, anne. Babam, erkekleri senden, benden iyi tanır.»

«Baban, erkeklere, kendisine yaltaklanıp, boyun eğdikleri sürece iyi gözüyle bakar.»

«Demek, beni zorla Kenan'la nişanlayacaksınız?»

Abbas bey:

«Ben yoğum bu işte, dedi. Annenle bu işte anlaşmağa bak. İş, daha ileri varmadan gerekirse bir noktada durdurun.»

İrfan hanım, birden bire bütün saçları bir kirpi gibi kabararak patladı:

«Siz, beni rezil mi etmek istiyorsunuz? Baba - kız el ele vermiş, benim kuyumu kazıyorlar. Kızım, iyi düşün taşın, bu iş olacak. Söz verdik. Sonra çok iyi, zengin bir aile. Okumuş insanlar. Terbiyeli, yüksek sosyete insanları. Oğlan, yarının valilerinden. Buldun da bunuyor musun? Bekleyip - bekleyip şu külhani Emin'in

tuzağına mı düşeceksin? Onun isteğini kesin olarak reddettiğimiz gündenberi bize düşman kesildi. Güzelliğin de gittikçe daha çok göze çarpıyor. Kenan'la bir ayak önce nişanlanırsan, hiç olmazsa senden büsbütün umudu kesilir de bizi rahat bırakır. O hergelenin elinden her kötülük gelir.»

Abbas bey, sırtını onlara dönmüş, ötedeki elma bahçelerine doğru bomboş bakışlar fırlatarak içindeki sonsuz sıkıntıdan kurtulmağa çalışıyordu.

— 14 —

Mehmet Kemal için çok sıkıntılı ve acıklı bir kış başlamıştı. Ethem bey, Lâmia'yı Ahmet Kemal'le nişanlayarak görevine dönmüştü. Birkaç ay sonra bir izin daha alıp gelerek onları evlendirecek, sonra askerlikten çekilerek hepsini alıp, baştan beri görüşüldüğü gibi İstanbul'a götürecekti.

Şimdi, hepsi, yine Ethem beyin babasının evinde oturuyor, uzun konukluk günlerini dolduruyordu.

Lâmia, artık, Ahmet Kemal'e iyiden iyiye alışmıştı. Onda Mehmet Kemal'de yitirdiği nesnelerin pek çoğunu bulabiliyordu. İki kardeşin gövdece olduğu gibi ruhça da birbirine bu denli benzeyişi, onu şaşkınlıktan şaşkınlığa sürüklüyordu. Ahmet Kemal'in sol bacağı artık her gün biraz daha iyiye gidiyordu. Koltuk değneklerini bir yana bırakmış, evde onlarsız geziyordu. Ancak, sokağa çıkıldığında Onları yine gereksiyordu. Böyle de olsa artık eski güçlü ve sağlam günlerine döneceği günlerin gittikçe yaklaştığı görülüyordu. Şimdi, ayağında bir iki fitil varsa da Onlar da az zamanda gereksiz olacağa benziyordu.

Böylece Lâmia ile Ahmet Kemal, yan yana tatlı günlere aday hazırlıklar içinde yuvarlanıp giderken, öbür yanda Mehmet Kemal, sonsuz karanlığın soğuk cehennemine doğru açılmış ruhunun yepyeni sorunlariyle boğuşup duruyor, ara sıra, her zaman dolu duran tabancasını eline alarak namlusunu yüreğinin ya da şakaklarının üzerinde gezdiriyordu. Kör bir insanın topluma hiçbir yararı olmadığını, olamayacağını sanıyor, umutsuzluğun en karanlık uçurumlarına yuvarlanmaktan kendini zor alıkoyuyordu. Ev

halkının, avutmak uğruna kendisine gösterdiği sonsuz incelik ve şefkate bile üzülüyor, onları böylece tedirgin etmekte olduğunun bilinci içinde daha çok tedirgin oluyordu. Bütün avuntusu, kardeşiyle birlikte bir ayak önce İstanbul'a gidip Tıbbiyeye girmek düşüncesiydi. Doktor çıktıktan sonra da kardeşine yardımcı olabilecek, bir muayenehane açıp salt kimsesiz ve yoksullara sembolik bir ücret karşılığında bakacaklardı.

Her gece yine eski odada yataklarına çekilince bunun düşlerini kuruyor, buna hergün yeni bir eklenti katarak zenginleştiriyor, daha avutucu bir biçime sokuyorlardı.

Amasya'nın pastırma yazı çoktan geçmiş, kış, yüksek dağlardan, susmuş, pusmuş şehrin üstüne durmadan kar püskürüyor, Yeşilırmak, kıyılarını sarsarak gürüldüyor, fırtınalar suyun kıyılarında dikilip duran kuru ağaç dallarında ıslık çalıyordu.

Mehmet Kemal, artık doğayı salt ses, sıcaklık, soğukluk ve yüzüne çarpan rüzgâr, karga sesleri, nar bülbülü sesleri olarak duyuyordu. Bulutların ardında kızaran kış güneşi, gece bulutların kara ya da ak yorganları ardından çıkıp batan eski düş cennetl ayı, artık salt kafasındaki ışıklı anı bölgelerinde görüyordu. Karlı - karsız ve yağmursuz havalarda bahçeye çıkıyor, doğayı yitirmemiş olduğunun bilincini korumak kaygusuyla saatlarca düz bir çizgi üzerinde volta vurup duruyordu. Şaşıyordu: Mutluluğa en çok yaklaştığını sandığı zamanlarda korkunç felâketler, onu demir pençeleriyle kavrayarak bundan uzaklaştırmıştı.

Kendini öldürme düşüncesini uygulayabilmek için çok çabalamışsa da dirimin altın ve kutsal eli, karanlıklardan sessizce uzanarak onun titremeğe başlayan elini tutmuş, tabancanın soğuk namlusunu alnından öteye itivermişti.

İlk yaz kokuları, karların kalkmasiyle Amasya'nın her ikl boğazından şehre dolmağa başlayınca, ondaki, kendini öldürme saplantısı, birden bire bıçakla kesilir gibi yitti. Dirim, yavaş yavaş bütün yaratıcı özellikleriyle ruhundaki apaydınlık bahçelere doldu ve aylardır yoksun olduğu cenneti ona bol bol armağan etti. Bahçedeki badem, elma, erik ve kiraz ağaçlarında başlayan çiçek şehrayini, Ona kokulariyle çok candan beklediği dost güzelliklerin zengin şefkatini bol bol bağışladı. Bütün günlerini, bu ağaçlara dayanarak onların gövdelerinde şırıl şırıl akan dirimi ve bunun çiçekli dallara taşıdığı cennet tadını derinden derine duy-

mak hevesine kapıldı. Çiçekli dallara konuk olan arıların mutlu müziği, kuşların, türlü kuşların aşk, mutluluk ve istek haykıran cıvıltıları, Ona yeni başladığı bir okulun ilk dersleri gibi geldi. Bunları iyice ezberledi. Dirim, yaşamağa değerdi. Yaşamak, çok güzeldi. Yaşamak, körler için de çok güzeldi. Temelli doğanın için de olsaydı hiç sıkılmayacaktı. Hiç eve girmeseydi, hep ağaçların, otların, çiçeklerin, su şırıltılarının yanı başında olsaydı, yüzünde, ellerinin üzerinde bir an güneşin sıcaklığını duyabilseydi, körlük pek te çekilmeyecek bir yük sayılmazdı. Şimdi, gözünde tüten bir tek cennet vardı. O da kendi köyleriydi. Amcası Topal Himmet'in oğlunu düşünüyordu. Köy halkı Pontosçularca öldürüldüğünde, o cephede düşmanla döğüşüyordu. Kim bilir, ölmediyse belki de köye dönmüştü. Belki de üzüm bağlarını onarmış, kiraz bahçelerini korumuştu. Köye gidip dedesinin bağ ve bahçelerine de bakamamışlardı. Kardeşinin topallığı, kendisinin körlüğü buna engel olmuştu.

Ama, haavlar biraz daha yazlayınca, oraya gitmek istiyordu. Ne yazık ki Ahmet'in bacağı büsbütün iyi olmadıkça bu olacak iş değildi. Oğlan hem kendi bacağını, hem de kör bir kardeşi yönetmek zorunda kalacaktı. Yine de oraya gitmek, çağlayanın yanındaki kayalardan birinin üstüne oturarak alçakça öldürülen sevdiklerinin belki şimdi bile oralarda dolaşıp duran son düşüncelerini ve çığlıklarını işitmek istiyordu.

— 15 —

1923 Nisanın üçüncü günü Abbas beylerin evinde Müeyyet'le Kenan'ın nişanı yapıldı. İzinli gelmiş olan doktor Ethem beyin ev halkiyle Ahmet Kemal ve Mehmet Kemal de bu nişanda bulundular. İngiliz kumaşından lâcivert bir giynek giymiş olan Kenan, gelin gibi güzelleşmişti. Yüzü mutluluk saçıyordu. Müeyyet durgundu. Görmeyen gözlerini dalgın dalgın bir noktaya dikip duran Mehmet Kemal'e sık sık şimşek gibi hızlı bakışlar fırlatıyor ve bu sırada yüzünün fildişi aklığındaki tazeliği üzerinden gizli bir acı rüzgârı geçiyordu. Şerbetler, çaylar içildi. Her ikisinin adları yazılı yüzükler takıldı. Herkes, bir yastıkta kocamaları

için dualar, dilekler yağdırarak dağıldı. Bundan sonra, Müeyyetle Kenan ve karşılarında Kenan'la Müeyyet'in annesi oturmuş olarak sık sık fayton gezintileri yapmağa başladılar. Ahmet Kemal, onlara bu durumda sık sık rastlıyorsa da hiç sözlerini etmiyordu. Kardeşinin üzülmesini istemiyordu. Ancak, birkaç güne dek Lâmia ile kendi düğünleri yapılacağından, Abbas beylerdeki altınların alınması zamanı geldiğini Mehmet Kemal'e açtı. O da bunu doğru buldu. Kardeşi evlenip ayrı ev bark sahibi olacağına göre, kendine düşen parayı almalıydı. Birgün başta Ethem bey olarak üçü birlikte Abbas beylere gitti. Abbas bey, döşemenin altındaki yağlı boya vurulmuş erzak tenekelerinin dibindeki altınları getirerek saydı. Otuziki bin altının yarısını Ahmet Kemal aldı. Mehmet Kemal, kendisine kalan altınlar için bir karara varamayarak Abbas beye:

«Beyefendi, dedi, size şimdiye dek çok rahatsızlık verdik. Bu tehlikeli nesneleri de uzun zaman sizin başınıza belâ ettik. Ne var ki ben, benim payıma düşenlerin bir süre daha burda kalmasını istiyorum. Öyle sanıyorum ki onları alıp gidersem sizinle olan son bağlantım da kesilecek. Bense sizleri seviyorum. Unutulmak istemiyorum. Birkaç gün daha, müsaade ederseniz kalsın bunlar burda.»

Abbas bey, Onun omuzuna kolunu atarak:

«Anlıyorum, oğlum, dedi. Bunlar, senin işine yarayacağı güne dek burda kalabilir. İstediğin zaman yine eskisi gibi beni görmeğe gelebilirsin. Biz de sizi görmeğe geleceğiz.»

Üç ziyaretçi gittikten sonra Abbas bey, sigarasını tellendirerek gözlerini Yeşilırmağın canlanan yeşilliklerine ve hülyalandırıcı çiçek dumanlarına dikti:

«Bu çocuk bizim kızı seviyordu!»

Diye söylendi.

— 16 —

1923 Nisanının onbeşinci günü Ahmet Kemal'le Lâmia'nın nikâhı bir imam'ca kıyıldı. Günlerden beri yapılan bir hazırlığa uyularak Samsun yolu üzerindeki ağaçlık bir su başına yemek ye-

meğe gidildi. Yemekler, içkiler bir arabaya kondu. Abbas beylerle Ethem beyler başka yaylılara binerek kayın, karaağaç, kavak ve söğüt ağaçlarıyle çevrilmiş su başına vardıklarında, orayı eğlence yapan bir başka erkek topluluğuyla sahiplenilmiş buldular. Yukarda, kıyısı sık çalılıklar ve fundalıklarla sınırlanmış bir tarlanın ortasındaki yaşlı bir karaağacın gölgesine sığınmak için tarlasını süren orta yaşlı köylüden müsaade istediler. Adamcağız sevinerek verdi. İki halı sererek oturdular. Kenan da gelmişti. Müeyyet'in yanından hiç ayrılmıyor, durmadan Onun parmaklariyle oynuyordu.

Tarla, arkadaki fundalığa sırtını vermiş, eteklerini, alttan geçen tozlu Amasya - Samsun yoluna dayamıştı. Yolun altından Amasya'ya doğru koşan Tersakan Çayının ilk kaynakları şırıldayarak geçiyor, ondan ötede fundalıklı, yemyeşil sırtlar başlıyor, basamak basamak yükselerek yukarda mavilikle birleşiyordu.

Ebette, Mehmet Kemal, bu görünüşün tadını çıkarmaktan yoksundu. Ahmet Kemal'le Lâmia'nın yardımiyle ve kendi isteğiyle tarlanın henüz sürülmemiş yeşil otlar ve çimenlerle örtülü bir yerine götürüp bırakıldı. Orda yalnız başına yan gelmiş düşünüyordu.

Kalpağını çıkarıp bir yana atmıştı. Saçlarına vuran ilk yaz güneşinin çıkardığı hoş saç kokusu, kır çiçeklerinin silik kokusuna karışıyor, içine ezik bir mutluluk veriyordu. Kuşlar, yine kendi cennetlerine kavuşmuş, durmadan kendi dillerince yaşamanın mutluluğundan konuşuyorlardı. Hele o, sorguçlu, utangaç, zavallı, yoksul tarlakuşu, yine başının üzerinde maviliğe asılmış, ne de güzel ötüyordu. Sankl boynundaki renk renk inci gerdanlıkları ipliklerinden boşaltarak ordan aşağı döküyordu. Şu sırada bu eski dostu tarlakuşunu, gözleri açılmış ta görüyormuş gibiydl. İki elini başının altına koyarak sırtüstü uzandı. Evet, orda, yükseklerde maviliğe boyanmış olarak, tarlakuşu alabildiğine ötüyordu. Tarlakuşu, bir kez daha âşıktı. İçinin güzelliklerini tertemiz bir müziğin şekerine bulayarak sevgilisine dinletiyordu. Aşk, her canlıyı tatlı tatlı inletiyor, müziğe, türküye, melodiye boğuyordu. Sevenin her zerresi, bir melodi kıvılcımı gibi titriyordu. Bir yandan da ibibikle guguğun boruları yine sevgiliye sesleniyordu. Bütün doğa bir gerdek odası kesilmişti. İşte, şu sırada kulağına gelen şu incecik inliltl, erkek kaplumbağanın, çalılıklar içindekl gerdek odasında çıkardığı aşk iniltisinden başka bir şey değildi.

Kaplumbağa, bütün yaşayışı boyunca ancak bu zavallı aşk notasını söyleyebliyordu. Evet, bu, melodi bile değil, salt bir notaydı. Yine de zengin bir gerdek odasının bütün mutluluk müziğiyle yüklüydü. Kaplumbağaya imrenmekten kendini alamadı. Çok yükseklerden geçen bir yaban kazının haykırışını işitti.

Nisan güneşi, ısırıcı bir biçim alınca, havada yağmur tehlikesinin olduğunu anladı. Biraz sonra da pek uzaklardan ilk gök gürültüleri gelmeğe başladı. Hava, yine de güzelliğini sürdürüyordu.

Biraz sonra, kardeşiyle Lâmia, Onu alarak yemeğe götürdü. Yine bol ve çeşitli bir yemek hazırlanmıştı. Orda çift süren köylüyü de bir yana oturtarak ona da bolca yemek verdiler. Sordular, o da Ulusal Kurtuluş Savaşına katılmıştı. Tarlanın kıyısındaki kulubede oturuyordu. Askerden döndüğünde, anasını, babasını, karısını ve üç çocuğunu Pontosçuların davar gibi kesmiş olduğunu öğrenmişti. Şimdi, kiraladığı bir çift öküzle tarlasını sürüyordu.

Abbas beyle Ethem bey, yine başbaşa vermiş, yiyor, içiyor, bir yanda da rastgele konuşuyorlardı. Ahmet Kemal'le Lâmia yanyana birbirine yaslanarak oturmuşlar, yardımlaşa yiyorlar, Kenan da Müeyyet'e her an hizmete hazır bir uyanıklık içinde onu gözetleyerek yiyordu. Selma hanımla annesi, Ethem beyin anne ve babası kendi damatlarını çevrelemiş gibiydiler. Hepsinin gözleri, kaçamak ta olsa onların üzerindeydi. Ancak, onlar bir yandan kendi karınlarını doyurmaya çalışırken bir yandan da kuzudan iyi parçalar koparark Mehmet Kemal'e veriyor, tabaklarını pilâv ve helvayla dolduruyorlardı. Selâmi ile Muhabbet te annelerinin yanında yer almışlardı. Yemek, olgun kişilere özgü bir kır yemeği havasını korudu.

Yemekten sonra herkes birer yana uzanarak dinlenmeye geçti. Mehmet Kemal, herkesten uzak yarı güneş ve yarı gölge bir yere götürülmesini istedi. İnsanların gevezeliklerinden çok doğanın gizli müziğini, mırıltılarını, fısıltılarını, cıvıltılarını, hışıltılarını, hışırtılarını, çıtırtılarını dinleyerek uzun zamandır yoksun kaldığı bu çok sevdiği pastoral senfoniyi, korkutucu gökgürültülerine varıncaya dek can kulağiyle dinlemek istiyordu. Bu müziğin verdiği mutluluk duygusu, hepsinden üstündü. Beethoven'in «Altıncı senfoni»sini kolejde plâklardan ve çok kez dinlemişti. Orda bayağı bir müzik kültürü de almıştı. Bunu yadsıyamazdı. O ustanın pastoral senfonisi pek gürültülüydü. Belki de

bütün renkler sesle anlatılmağa çalışıldığından korkunç bir gürültü kulakları sağır edercesine gürlüyordu. Oysa burdaki doğa tablosunda da gökgürültüleri başladığı halde ortalık sonsuz bir sessizlik içindeydi. Anlıyordu ki şu sırada Beethoven'in «Altıncı Senfonisine dayanamazdı. O gürültülü müzik, doğanın bu sessiz güzelliğini boğabilirdi. Demek ki o da ustanın yarattığı bir başka doğaydı.

Sırtını genç bir meşeye yaslamıştı. Biraz çokça yaslanınca fidan yaylanıyor, kırılacak gibi oluyordu. Arkasında çit görevi gören çalı yığınlarından çıkmağa başlayan serin bir rüzgârın meydana getirdiği hışıltılar gittikçe artıyordu. Eğer Mehmet Kemal, gözleri görseydi de Akdağ üzerinden hızla ilerleyen koskocaman kümülüs bulutlarını görmüş olsaydı sel gibi sağnağın yıldırım hızıyla yaklaştığını anlamakta gecikmezdi. Ahmet Kemal bunu görerek:

«Havada yağmur var!»

Dediyse de kimse aldırış etmedi. Onu işiten köylü:

«Merak etmeyin, dedi, bunlar kırkikindilerdir. Serper geçerler.»

En sonra, sessiz doğa, Beethoven'in Pastoral Senfonisindeki gibi gürlemeğe, şimşekler, birden bire kapkara kesilen gökyüzünü bir baştan bir başa biçmeğe başladı.

Eğri olarak inen lebleri iriliğindeki yağmur damlaları önüne gelen döğüyor, taze yaprak yığınları üzerine büyük bir hışırtı ile iniyordu. Havanın azizliğini anlayan köylü, hayvanları olduğu gibi bırakarak eve doğru kaçarken yaşlı ağacın altına sığınan piknikçilere de seslendi:

«Beyler, hanımlar, öteberinizi alarak bizim kulübeye koşun, Durmayın. Bir âfat geliyor ellaam!»

Herkes kendi eşyasını toplayarak kulübeye doğru koşarken, köylünün dediğini işiten Mehmet Kemal de kalkıp kaçmak istediyse de yardımcıları gelmediğinden bir yana kımıldayamıyordu. Ahmet Kemal, Lâmia'yı yağmurun şiddetinden korumak için alıp kulübeye kaçırmış, yine dönüp kardeşini almak üzere dışarı çıktığında kapkaranlık kesilen ortalığı gündüze çevıren gerçekten korkunç bir şimşek çaktı. Arkasından kulakları sağır eden bir gürültü toprağı sarstı.

Mehmet Kemal, üstünden başından sel gibi akan sular altında dikilip dururken biraz ötede bir yere düştüğünü anladığı yıldırımın düşmesiyle yere çarpıldığını duydu. Şimdi boylu bo-

yunca yerde yatıyor. yağmur sırtına, bir kölenin sırtına inen kırbaç vuruşları şiddetiyle iniyor, yüzü çamurlara sürünüyordu. İlkin, yıldırımın kendisini çarptığını sandıysa da bütün duyularının çalıştığını ve sapasağlam olduğunu gördü. Çok sevindi. Kendisine güven geldi. Yavaş yavaş dirseklerinin üstünde doğruldu. Şaşılası şey, hâlâ bütün şiddetiyle yağan yağmur, toprağa ve ellerinin üstüne gürültüyle inerken, Onu gerçekten şaşırtıyordu. Bu yağmuru acaba anısında mı görüyordu? Bağdaş kurup oturdu. Biraz aşağıda yağmurun kalın kurşun rengi buzlu camı arkasında köylünün öküzleri, başlarını toprağa saklamak ister gibi eğmiş, yıkanıyorlardı. Bunlar, anısındakl öküzler miydi acaba? Yerinden doğrulmak istedi. Yekindi. Kalktı. Öküzlere doğru ilerledi. Yaklaştı. Hayvanların yıkanan sırtını okşadı. Zavallılar, iri gözlerini devirerek Ona baktı. Birisi pufladı. Evet, yalan değli, görüyordu. Demek ki yıldırım, Onun körlüğünün üzerine düşmüştü. Hiç kuşkusuz gözleri açılmıştı. İçinde kendisini son kerte korkutan bir sevinç uyandı. Gözlerinden sevinç yaşları boşandı. Şimdi, eşin dostun şaşıracağını düşünüyordu. Köylünün, kulübesinden söz ettiğini işitmişti. Baktı, yüz metre ilerde yeşil çalı yığınlarından çitin arkasında kırmızı kiremitleri görünen kulübe zorla seçiliyordu. Demek ki hepsl oraya sığınmıştı. Ne var ki kendisini arayan bir kişinin çıkmayışına çok üzülüyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse, gerek yağmur, gerekse yıldırım, korkutucuydu. Mehmet Kemal, şimşeklerin gözlerini kamaştırdığını görerek körlükten bir mucize olarak kurtulduğunu bir kez daha anlıyordu. Sürülmüş toprağın vıcık vıcık çamura dönen keseklerini çiğneyerek kulübeye doğru giderken sağdaki çalılıklardan bir inilti duydu. Oraya gitti. Gördüğü şeyden hem şaşırdı, hem de son kerte üzüldü. Müeyyet, etekleri dikenlere takılmış, kurtulmağa çalışıyorsa da başaramıyordu. Yıldırımın Onu da bayılttığını anladı. Yeni yeni kendine geliyordu. Fistanının bir parçasını dikenlerde bırakarak Müeyyet'l kucağına aldı. Genç kız, kendine gelmiş şaşkın şaşkın Mehmet Kemal'in yüzüne bakıyordu:

«Beni yıldırım çarptı.»

«Yok canım, ne çarpması? Eğer seni yıldırım çarpsaydı, şimdi kömür olarak yerde yatardın.»

«Peki, sen beni nerde ve nasıl buldun?»

«İnliyordun. Entarin de dikenlere takılmıştı. Seni orda buldum. Yarı baygın kucağıma aldım.»

Müeyyet, gözlerini faltaşı gibl açmış Mehmet Kemal'in göz-

lerinin içine bakıyordu:

«Peki, sen beni nasıl gördün?»

«Dosdoğru. Orda yattığını gördüm.»

«Gördün mü? O da ne demek? Hani sen?..»

«Kördüm ama, şimdi değilim.»

«Gözlerin görüyor mu?»

«Elbette görüyor.»

«Nasıl görmeğe başladın?»

«Ne bileyim? Yıldırım beni tutup yere çarptı. Kendime geldiğimde, baktım ki görmeğe başlamışım!»

«Mehmet Kemal, bilsen buna ne çok sevindim. Bu bir mucize!»

«Yok canım, yıldırımın meydana getirdiği bir şok, bir anti şok! Bayağı bir şey. Bayağı bir şey ama, benim için gerçek bir mucize.»

Mehmet Kemal, hem konuşuyor, hem de kulübeye doğru yürüyordu. Kucağında Müeyyet'i taşıyarak kulübenin «hayat» denen çardağı altına sığındığında, bütün ordakiler, dışarı fırlayarak onları karşıladılar. Mehmet Kemal, Müeyyet'i yere bıraktı. Genç kız, şimdi bile yürüyemeyeceğini sanarak yine ona tutundu:

«Korkma sapasağlamsın. Salt korktun. Başka bir şey yok.»

Annesi, babası ve kardeşleri, Müeyyet'in üstüne atılarak sapasağlam olduğunu görünce, sevinçten deli oldular. Babası:

«Müeyyet, biz içeri kaçarken sen nerdeydin? Nasıl oldu da bizimle kaçmadın?» Diye sordu.

«Çitin arkasındaydım. Kaçayım derken entarim dikenlere takıldı. Yıldırım da bu sırada düştü. Bayılmışım. Gözümü açtım ki Mehmet'in kucağındayım.»

Buna hepsi şaştı.

«Peki, Mehmet Kemal seni nasıl buldu?»

«Basbayağı, orda inleyerek yattığımı görmüş.»

«Görmüş mü?»

Bu soruyu birkaç kişi birden sormuştu.

«Evet, neden şaşırdınız. Görmüş.»

Hepsi, merakla Mehmet Kemal'in gözlerine baktı. O, bu sırada kardeşine gücenik bakışlar fırlatarak:

«Ahmet, dedi, beni neden orda bırakarak kaçtın?»

«Lâmia'yı bırakıp seni alayım diye dışarı çıkmamla bir şimşek, bir yıldırım, bir de baktım sen upuzun yerde yatıyorsun. Seni yıldırım çarptığını sandım ve senin yanına varmanın artık ya-

rarsız olduğunu düşündüm. Yalanım yok. Dur hele, demin benim olduğumu nasıl anladın da bana ünledin?»

«Ben anlarım: Bak, bu Abbas bey, bu, Ethem bey, bu Kenan bey, bu Selma hanım, bu, saygıdeğer annesi, bu Ethem beyin babası, bu annesi, bu, bizim kafadar Selâmi, bu küçük Muhabbet, bu da Lâmia kardeşi Nasıl bildim mi?»

«Bildim mi ne demek? Sen bal gibi görüyorsun.»

«Evet, görüyorum. Yıldırım, tutup yere çarparak bana yararlı bir şok tedavisi yaptı. Cephede bir top mermisi gözlerimin ışığını söndürür gibi oldu. Burda yanı başıma düşen yıldırım, gözlerimin açılmasına yardım etti. İyi ki herkes içeri kaçarken ben orda unutulmuşum. Yoksa, doktorum «Yıldırım bey» beni açık hava muayenehanesinde bulamayacak ve gözlerimi iyi edemeyecekti. Sizlere, hepinize sonsuz teşekkürler sevgili dost insanlarım benim! Eğer sizler de beni iki sevgili kardeşimin evlenmesi dolayısiyle buraya getirmemiş olsaydınız, odaların koruyucu rahatlığı içinde ölünceye dek kör olarak yaşayacaktım.»

Mehmet Kemal'in bu sözleri, küçük, büyük hepsini heyecana getirdi. Sarılıp yanaklarından öptüler, Onu ne çok sevdiklerini gösterdiler. Yalnız, sevimli ve dost görünüşüne karşı, Kenan, çok güç durumda kaldığını anlayarak kızarıp bozarıyordu. Nişanlısını gidip aramamıştı. Bu yüzden de herkesin içinde süt dökmüş kedi gibi duruyordu.

Sağnak, pek hızlı geldiği gibi pek hızlı da gitti. Güneş açtı. Doğanın durgun zamanlarının simgesi olan parça parça ak bulutlar, masmavi, geniş ve rahat bir gökyüzünde güneye doğru süzülmeğe başladı. Bir sürü arı kuşu çıngıraklı sesleriyle ötüşerek havada dalıp çıkıyor, sersemlemiş arıları beceriklice toplayıp yutuyordu.

Bunu gören piknikçiler, başta köylü olarak dışarı döküldü. Çamurlara bata çıka tarladan aşağı indiler. Köylü:

«Çok merak ediyorum. Acaba yıldırım nereye düştü?» Diye sordu.

Öküzler, tarlanın ortasında duruyor, filozofca gevliş getiriyor, sırtlarından buğular tütüyordu. Köylü, en sonra aradığını buldu. Tarlanın ortasında, Mehmet Kemal'in yağmurdan önce oturup dinlendiği yerin biraz ötesinde açılmış bir çukur gördü. Toprak, bayağı yarılmıştı. Köylü, çamura batmamak için kıyıdaki çimenler

üzerinden yürüyen konuklarına seslendi:

«Beyler, beyler, buraya varın hele. Bakın, yıldırım nereye düşmüş!»

Herkes merakla oraya üşüştü. Abbas bey:

«Tuhaf, dedi. Bizim bildiğimize göre, yıldırım sivrilere, örneğin, ağaçlara, hayvanlara, insanlara düşer. Burda bunların hepsi de olduğu halde yıldırım yine kendi bildiği bir yere düşmüş.»

Köylü, elindeki üvendireyle çukurun içini yokladı:

«Beyim, yıldırım, yolunu şaşırmaz. O, yine düşeceği yere düşer. Yıldırım, topraktaki demire düşmüş. Bakın, üvendireye sert sert göğüs veren nesneye biz köylüler yıldırım demiri deriz. Bundan çok güzel sabah demiri olur. Ne kırılır, ne eder. Tanrı, bizim sabansız olduğumuzu düşünmüş.»

Ordakilerin hemen hepsi «Yıldırım demiri» denen nesneyi ilk kez işitiyordu. Bir topak gibi çamurun içinde direnen nesneyi, uzun uzun kurcalayıp durdular.

Mehmet Kemal, yıldırım demiri deyiminden çok hoşlandı: «Ben de bir çeşit yıldırım demiriyim» diye düşündü. Ham demir cevherine düşen yıldırım, Onu yüksek eritme fırınlarından geçmiş gibi çelikleştiriyor. İşte, ben de vaktiyle böyle ham bir demir cevherinden başka bir nesne değildim. Başıma bir değil, birçok yıldırım düştü. Her yıldırım, beni biraz daha ham demir cevheri olmaktan kurtardı. Bugün düşen en son yıldırım da gözlerimi ışığa kavuşturdu.»

Bu sırada, doktor Ethem bey, Mehmet Kemal'in yıldırım demirine bakarak, derince düşündüğünü, üstünün başının sırsıklam ve çamur içinde olduğunu görerek davrandı:

«Yahu, sen üşüyüp hasta olacaksın, çıkar şu üstündekileri de sana kendi giyneğimizden birşeyler verelim» dedi.

«Aziz doktor! Ben de bundan böyle bir yıldırım demirlyim, bana bir şey olmaz gayrı» dedi.

Onun diretmesine bakmadan doktorla Ahmet Kemal, üstlerindeki giynek ve çamaşırların bir bölüğünü çıkardılar. Ethem bey, Ona üniformasının altından giydiği frenk gömleğini, Ahmet Kemal de kendi subay ceketini giydirdi:

«Alt yan için bir nesne gerekmez, dedi. Pantalonun da kendi kendine kurur.»

Şehre dönen yaylılar, yağmurdan dolayı erkence geri gelerek piknikçileri alıp şehre götürdü.

1923 Mayısının onbeşinci gecesi, sabaha karşı Abbas beyin çalışma odasına dayalı bir merdivene tırmanan yüzü maskeli köylü kılıklı bir adam, pencereyi kolayca kaldırarak içeri atladı. Arkasından iki kişi daha girdi. Hepsinin ellerinde birer tabanca vardı. Bir kişi, Abbas beyle İrfan hanımın yattığı soldaki odanın kapısında beklerken ikincisi Müeyyet'in üçüncüsü de Selâmi'nin yattığı konuk odasının kapısına dikildi. Yüzüne sıkılan elektrik fenerinin sert ışığından uyanarak yatağında sıçrayıp oturan Müeyyet, korkudan bayılır gibi olduysa da kendine geldi:

«Ne istiyorsunuz?» Diye sordu.

Kolları, göğsünün önemli yerleri çıplaktı. Sırtında yalnız, bir keten gecelik vardı. Tabancayı Onun göğsüne dayayan adam:

«Kalk, giyin, gideceksin. Hiç sesini çıkarma, bağırayım deme. Hem seni vururuz, hem de bütün ev halkını» diye fısıldadı.

Diline bakılırsa bu, köylü ile şehirli kırması, hiç okumamış, ya da az okumuş bir adamdı:

«Eve giren salt ben değilim. Öbür iki arkadaşım da ananla babanı, kardeşini silâhlariyle göz hapsine almıştır.»

«Peki, beni nereye götürmek istiyorsunuz?»

«Seni bizim beye götüreceğiz. Sen, onu tanırmışsın. Öyle dedi. Haydi, daha çok konuşmayalım. Kalk, giyin. Uzağa gideceğiz. Sana kötülük yapılmayacak. Bunu bil!»

Bu sırada Muhabbet'in çakır gözleri, fenerin çiğ ışığında parladı. Uyanmışsa da uygunsuz ve tehlikeli bir şeyler geçtiğini anlayarak hemen korkudan gözlerini yumdu.

Bu sırada Müeyyet, sıkıca giyinerek ayağına da alçak topuklu iskarpinlerini geçirdi. Mantosunu da sırtına almayı unutmadı. Sonra, adamın önüne düşerek yavaşça merdivenleri indi. Tir tir titriyordu. Dış kapıya vardıklarında öbür iki kişi de gürültüsüzce arkalarından indi. Birkaç adım aşağıda iki atlı bir yaylı bekliyordu. Onu yaylıya bindirerek iple ustaca bağladılar ve ağzına bir çaput tıkayarak sıkıladılar.

Müeyyet'in yanında oturan adamla arabacıdan başkası, hızla olay yerinden uzaklaştı. Araba, dik yolu inerek Merzifon yoluna döndü. Atların sırtında şaklayan kamçı, arabayı büyük bir hızla bilinmeyen bir yere doğru sürükleyip götürdü.

Başucunda dikilen tehlikenin, ablasıyle birlikte geçip gittiğini gören Muhabbet, yavaşça yatağından kalktı. Yalınayaklarının ucuna basarak doğruca Selâmi'nin odasına gitti. Kapıyı sessizce açarak Onun başucuna dikildi. Eşkiyalar yine gelir de kendisini öldürürler diye korktuğundan, Onu uyandırmaktan çekiniyordu. En sonra, başucunda bir canlının dikildiğini anlayan Selâmi, fırlayarak yatağında oturdu ve dışardan süzülen sönük ayışında kardeşinin kısacık boyunu ayırt etti:

«Ne arıyorsun burda, kız?»

«Ağabey, sus. Yavaş ol. Duyarlar.»

«Kim duyar?»

«Eşkiyalar. Ablamızı kaçırdılar.»

«Kim kaçırdı?»

«Eşkiyalar, elleri tabancalı eşkiyalar.»

O zaman Selâmi ayıldı. Yatağından fırladı:

«Babama söyledin mi?»

«Yok, ilk kez sana söyledim.»

«Kız, ne yaptın, kız? Geç kaldık.»

Koşarak babasiyle annesinin kapısını güm güm öttürdü. Babasının uykulu sesi:

«Kim o? Ne istiyorsunuz?» Diye Işitildi.

«Baba, benim, Selâmi, kalk, Müeyyet'i kaçırdılar.»

İrfan hanımla Abbas bey, yatak kılıklariyle karanlık sofaya fırladı. Abbas bey:

«İrfan, yak şu lâmbayı, anlayalım ne var» dedi. Yanan, gazlâmbasını titreyen eline alarak Müeyyet'in odasına yöneldi. Yatak, karmakarışık ve bomboştu. Abbas bey, küçük kızına:

«Haydi, yavrum, anlat bakayım. Kimdi, nasıl heriflerdi, kaç kişiydi bunlar?»

«Tabancalı bir kişiydi baba. Ama birkaç arkadaşı olduğunu söyledi. Korkudan bakamadım. Beni öldürmesin, diye gözlerimi yumdum. Adam bir ara: «Seni bizim beye götüreceğiz!» dedi.

Abbas bey:

«Anlaşıldı, dedi, bu, Emin hergelesinden başkası değil.»

Elindekl lâmbayla kendi odasına doğru yürüdü. Kapısı ve penceresi açıktı. Pencerenin önüne dek varınca eve dayalı uzun merdiveni gördü. Ötekilere:

«Merdiveni kaldırmayı gerekli görmemişler. Selâmi, aşağı in de bak. Herhalde oradan kaçmış olacaklar.»

Biraz sonra, Selâmi'nin sesi aşağıdan geldi:

«Kapı, ardına dek açık, baba!»

Abbas bey, koltuğa çökerek:

«Al sana bir püsküllü belâ daha. Şu mütegallibe azmanları en sonra elimizi kana bulayacaklar. Mustafa Kemal, dış düşmanları temizleyip attı ama, bunlar ağulu çalılar gibi olduğu yerde duruyor. Eğer, bunların da bir çaresine bakmazsa bunca dökülen kana yazık olacak. Bunlar, kanun korkusuyla yola geleceğe benzemez. Pontos döneminde, bırakışma günlerinin kargaşası içinde yaptıklarını korkusuzca bugün de yapıyorlar. Mehmet Kemal, sanki gözlerini, Ahmet Kemal bacağını bunlar yurtta rahatça cirit oynasınlar diye yitirmişti. Hanım, hanım, şeytan diyor ki hortlat bir kez daha şu Makedonyalı komiteciliğini al eline mavzerinle bombalarını, dayan şu mütegallibenin kapısına, dışarı çıkana bir bomba savur, yalvarana bir kurşun yapıştır. Şunların ocağına incir dik. İşte, uzun yıllardır bizi tedirgin eden mütegallibe oğlu, en sonra en kötü, en alçakça suçu işledi.»

Abbas bey, böyle konuşurken sinirden dolgun yanakları, elleri ve başı titriyordu. Başı, ağır davranışlı bir rakkas gibi öteye beriye gidip geliyordu:

«Şimdi, ne yapacağız? Sancakta jandarma diye bir şey yok. Polise, jandarma kumandanlığına haber vermekle birlikte bu işin arkasına kendimiz düşeceğiz. Bizim mavzeri zulasından çıkarmalı. Anlaşılan yıllardır o emektarı düşmanlara atmak nasip olmadı, en sonra kendi ırktaşlarımızın sapıtmışlarına atacağız. Ah, şu sırda biraz daha genç olmalıydım, Selâmi! Bak bu Makedonya'lı komiteci, bu hergeleleri nasıl salta durdururdu, anladın mı, Selâmi, oğlum? Bu hergelenin yaptığı iş, bir yandan da köy delikanlılarının, kendilerine verilmeyen kızları kaçırıp onlarla evlenmeleri hikâyesini andırıyor. Nedir ki bu namussuz, o biçim saf ve temiz insanlardan değil. Daha birkaç ay önce birinin kızını kaçırıp aylarca gezdirdi. Sonra da babasının eline birkaç kuruş sıkıştırarak ağzını kapadı. İşte böylece kapanmış oldu. Alışmış, kudurmuştan beterdir, derler. Bu herif, sonuna dek bu alçaklığı sürdürecektir. Bunun, şu ulus adına bu temiz yeryüzünü bırakıp gitmesi gerek. Selâmi, oğlum, sen hâlâ burdasın. Giyin de, koş, Mehmet'e Ahmet'e doktora haberi ilet. Bize yardıma koşsunlar. Yoksa iş, jandarmaya, polise kalırsa atı alan Üsküdarı geçer. Söyle, silâhlarını, mermilerini alarak gelsinler. Çok merml alsınlar. Tabancaları çıfter çıfter olsun. Bende bir tek mavzer olduğunu bilirler. Ethem bey, bir Yunan filintası getirmişti. Cephe-

den, söyle, onu da getirsinler. Ah, birkaç at bulabilseydik! Ama, nerden bulacağız gece yarısı?»

Bu sırada Selâmi, giyinmiş, kapıdan dışarı fırlamış koşuyordu.

Ethem beylerin iple çekilen çıngırağı gece yarısı, acı acı ötünce bütün ev halkı yatağından fırladı. Büyüyen gözlerle Selâmi'den olayı dinleyince çok fena oldular. Erkekler, hemen giyinip silâhlanarak dışarı fırladılar. Üçü de subay kılığına bürünmüştü.

Abbas beylere varınca ev halkını çok perişan buldular. Mehmet Kemal:

«Atlanarak kovalamalıyız. Ya da bir araba bulup yetişmek için ona binelim. O, kızları hep Merzifon yönlerine kaçırır. Şimdi, o yol üzerindedir. Aradan yarım saat geçtiğine göre, daha pek uzakta değildirler. Gelin benimle birlikte!»

Diyerek dışarı fırladı. Abbas bey de elinde mavzeri, arkalarından yetişmeğe çalışıyordu. Mehmet Kemal, yakındaki bir hana vararak hancıyı uyandırdı. Hancı, karşısında eli tabancalı bir subay görünce korktuysa da bir araba bulmak gerektiğini anlayınca yatıştı. Mehmet Kemal, bol para vererek bir tatar arabası, bir de yaylı tuttu. Arabalar daha hızlı gitsin diye dört erkek bunlara ikişer kişi bindiler. Arabalar, tozlu yol boyunca gürültüyle ilerlemeğe başladı. Yolda bir bekçinin dikilip durduğunu gören Mehmet Kemal:

«Oğlum, şu yarım saat içinde şu yoldan Merzifon'a doğru birkaç adam, atlı ya da arabalı, geçti mi? Kimi erkeklerle yanlarında bir de kadın var mıydı? Çabuk söyle!»

«Geçti beyim, yarım saat önce burdan Merzifon'a doğru bir yaylı geçti. Hem de çok hızlı geçti. Arabacı durmadan atları kamçılıyordu.»

«Peki, sağ ol. Sür, arabacı!»

Arabalar tangırtı - tungurtularıyle gecenin sessizliğini doldurarak ilerledi. Yedikırlar'a dek hiçbir arabaya ya da kuşkulu kişiye dekgelmediler.

En sonra arabaları durdurup yeri dinlediklerinde kendilerinden uzaklaşmakta olan atların nal sesleriyle bir arabanın tekerlek seslerini işittiler. Arabaları bütün hızıyla sürdüler: Abbas bey, sabredemeyerek yaylının içinden havaya bir el ateş etti. Mer-

mi, gecenin sessizliği içinde bir cayırtı kopardı.

Arabacı yerinde oturan Emin, bunun bir mavzer sesi olduğunu ve kovalandığını anladı. Hemen arabayı durdurdu. Müeyyet'in yanında bekçilik eden adamına:

«Bana bak, dedi, ben kızı arabadan alıp şimdi iniyorum. Sen, Merzifon'a doğru atları son hızla sür, anladın mı? Sana kolayca yetişemezler. Yetişirlerse dur, ne istediklerini sor. Merzifon'a evine döndüğünü söyle. Onları atlatmağa çalış. Bunu iyi başaramazsan gerisini sen düşün!»

«Anlaşıldı, beyim.»

Emin, mumyalanır gibi iplerle sarılıp sarmalanmış olan Müeyyet'in ayaklarını çözerek sağdaki dağlara doğru sürüklemeğe başladı. Gündüzün toyların, yaban kazı ve yaban ördeklerinin, angutların yurt edindiği bataklığın arkasına düşünceye dek koştular. Emin, sık ve uzun saz yığınlarının bulunduğu kuru bir yer bulunca dek Müeyyet'i sürükledi durdu. Sonra yine ayaklarını ustaca bağlayarak zavallıyı bir mısır mumyası gibi sazların arasına sırtüstü bıraktı. Sonra, arabaların Merzifon'a doğru uzaklaştığını anlayarak:

«Müeyyet hanım, dedi. Benim Emin olduğumu hemen anladın, ama, bunu ispatlayamazsınız. Tehlike geçince seni gelip burdan alacağım. Seni çok seviyorum. Ne yazık ki bana pul vermedin.. O kibrit çöpüyle evlenmeyi yeğ tuttun. Ben de seni ona yedirmeyeceğim. Evet, öyle çakallara senin gibi güzel bir kızı yedirmezler: Annem, babam seni bana istedi. Anan - baban vermedi. Beni ev halkının yanında bir pula indirdiniz. Seni üç yıl önce kaçırıp kendime iyal edinecektim. Buna senin o Gâvur Mehmet engel oldu. Şimdi, o zamankine göre biraz kartlaştın ama yine de çok güzelsin. Mehmet Kemal'in gözlerinin açıldığını da işittim. Senin arkandan koşar ya da seni kurtarmağa çalışırsa, onun gözlerini bu kez hiç açılmamak üzere ben kör ederim. Haydi, şimdi hoşça kal. Eğer buralarda bana tuzak kurmazlarsa seni gelip alırım. Yoksa seni sivrisinekler, kurtlar, çakallar yeyip bitirirler. Bir, iki gün sonra burda ancak birkaç kemiğini bulurlar.»

Emin, bunları söyleyerek dağların eteğinden Amasya'ya doğru yollandı. Tabancası da her an ateşe hazır elinde duruyordu.

Emin'in kara siluetinin gittikçe uzaklaşarak en sonra yittiğini gören Müeyyet'in içi, ıssızlığın sel gibi saldırısıyla birden bire ürperdi. Bu ne canavar insandı! Onu bu bataklıkta bin bir tehlikeyle baş başa bırakıp gitmişti. Geceleyin kapkara görünen uzun sazların serinliği, yüzünün sıcaklığı üzerinde vahşi hayvan dilleri gibi geziniyordu. Gözlerinin üstünde bir sürü yıldızın titreştiğini görünce, ıssızlık daha korkutucu bir derinlik duygusu olarak Onu iliklerine dek titretti. Başının altında kamışların hışırdaması, kocaman sesler yaratarak boşluğa salıyordu. Bir yerden yaylım ateş gibi kurbağa sesleri geliyordu. Toprak kurbağalarının uzun fülûtleri, gecenin içinde birbirine yanıt veriyor, epeyce uzaklarda birkaç köpek havlıyordu.

İçine çöken korkunç ürküntünün sarsıntısı yanı sıra ellerini, ayaklarını kesen, gövdesini acımaksızın sıkıştıran, soluk almasını zorlaştıran iplerin zulmü de ayrı bir belâydı. Umutsuzluk, ruhuna bir dalga gibi çarptı, gözyaşları boşandı, ağlamağa başladı. Gözyaşları akamayarak göz yuvalarında toplandığından sanki yıldızları bir buzlu cam arkasından görüyor gibiydi. Durmadan kesik kesik ağlıyordu. Ağlamak, biraz olsun korkuyu öteye itiyordu.

Biraz sonra, ıssızlığın korkunçluğundan meydana gelen korku, yeni başgösteren bir tehlikenin yanında çocuk oyuncağı gibi kaldı. Binlerce, on binlerce cibin ve sivrisinek, zavallının yüzüne, ellerine, bacaklarına saldırmağa başladı. Gövdesinin üzerinde salt vızıltıdan bir konser sürüp gidiyor, bu hayvancıkların ısırdıkları yerlerden sanki kıvılcımlar çıkıyordu. Sivrisinekler, daha çok derisinin üzerinden kan emdikleri halde cibinler kulaklarına, gözlerine giriyor, oralarda dayanılmaz kaşıntı ve acılar yaratıyordu. İlk saatlerde gözyaşlarının bolluğu içinde bunlardan pek çoğu can verdiyse de sonradan gözyaşı bezelerinin çıkardığı sel gibi yaşlar da onlara vızgeldi. Gözlerini sımsıkı yumuyorsa da yine bir yol bulup bunların içine sokuluyor; durmadan oraya asit, aşlt, asit kusuyorlardı. Kendini korumak için hiçbir aracı yoktu. Yüzü-

koyun dönemiyor, ellerini, ayaklarını kullanamıyor, ağzı da tıkalı olduğundan bağıramıyordu. Ara sıra neler olup bittiğini anlamak üzere gözlerini açınca başının üzerinde gittikçe koyulaşan, kararan minare boyunda bir dalgalanma görüyordu. Bu, cibin ve sivrisinek yığınlarının yarattığı korkunç bir görünüştü. Sanki bataklığın bütün sivrisinek ve cibinleri Onun başına birikmişti. Gövdesinin çıplak yerleri, şimdi artık ipin kesmesinden bir kat daha büyük bir şiddetle yanıyordu. Kendini zorlayarak biraz yuvarlanmağa ve bu sayısız küçük canavarları ürkütmeğe çalıştı. Yüzünü sazların örtüsü arkasına saklamak istedi. Canavarlar, daha büyük bir iştahla Onun gövdesinin en gizli yerlerine dek sokuluyor ve oralara yaylım ateş gibi asit damlacıkları yağdırıyorlardı. Zaman, sabaha doğru yol aldıkça, sinek orduları, daha kalabalıklaştı. Ara sıra kan oturmuş gözlerini şöyle bir iki saniyecik açmağa fırsat bulunca küçük canavar sürülerinin kalabalığından yıldızları göremiyordu. Bu sürüler, durmadan eğilip bükülerek dalgalanan bir minare ya da dikili taş yüksekliğindeki biçimlerini sürdürüyorlar, bunlardan bir bölümü minarenin en tepesinden en aşağıya bir atılımda pike yaparak inip çıkıyor, vızıltılariyle kanlı bir şölen havası çalıyorlardı. Müeyyet, çıldıracağını sandı. Yüksek sesle ağlayamadığından, yeni bir gözyaşı tufaniyle gözlerinin içinde şölenlerini sürdüren bir yığın cibini daha öbür dünyaya gönderdi. Sivrisineklerin saldırılarına uğrayan yüzü kabarıp şişmiş, gözlerini çukurda bırakmıştı. Yine de bol gözyaşları bu davul gibi yanaklar üzerinden akabiliyordu.

Yüzünün gözyaşiyle ıslanan yerlerinde bu küçük canavarlar, duraklıyor, saldırmak için bu yaşların kurumasını bekliyordu.

Bu sırada Müeyyet'in birkaç adım ötesinde bir erkek çakal, çakalların ekesi, uzun uzun uluyarak bir çağrıda bulundu. Uzaktan buna inceli kalınlı çakal ulumaları yanıt verdi. Biraz sonra da çakal sürüsü Onun birkaç adım ötesinde yeşil ışıklar yanan gözleriyle durmuş Ona bakıyorlardı. Müeyyet'in genzinden çıkarabildiği tiz bir inilti, sürüyü ürküttü. Tabanı kaldırıp kaçtılar. O, bu iniltiyi düşünmeden çıkarmıştı. Bu, kendini koruma içgüdüsünün bulduğu savunma yollarından birlydi. Çakalların yeşil alevlerle parlayan gözlerinin bu iniltiyle uzaklaştığını, kanlı gözyaşlarının perdesi arkasından güçbelâ gördüğünden hiç olmazsa büyük canavarlara karşı bir zafer kazandığını anlayarak iniltilerini sürdürmeğe karar verdi. Durmadan genizden gelen seslerle inledi.

En sonra sabah olduysa da cibinlerle sivrisinekler bir türlü şölenin başından ayrılmak istemiyordu. Güneş doğdu. Sıcak bir Mayıs güneşi, sivrisineklerin pek çoğunu yeşil otlar arasına saklanmağa zorladıysa da cibinler sıcağı daha çok sevdiğinden şölenlerini sürdürmekten vazgeçmedi.

Müeyyet, Yedikırlardan koyun ve kuzu melemelerinin çıngırdak seslerinin, köpek havlamalarının geldiğini işitince bir ara işkenceli bayginlıktan ayılır gibi oldu. İçi, kurtuluş müjdesinin ışıklariyle doldu. Ne yazık ki bunların hepsi bataklığın öbür yanında kaldı. Türkiye'nin yabanî hindileri demek olan kocaman toy kuşları, karın doyurmak için bataklığa alçaldıklarında Müeyyet'i görür görmez yine havalanıyor, taa ötelere konmak zorunda kalıyorlardı. Bir iğneli fıçı uykusuna benzeyen işkenceli bir uyku, Onu acılarından uzaklaştırdığı sırada bütün gece ve bütün gün araştırma yapan Abbas bey ve arkadaşları, artık umutlarını kesip şehre dönmek üzereydiler ki Mehmet Kemal'in gözüne bataklığın sağ uç gerisinde ikindi güneşinin baygın ışıkları arasında bir cibin ve sivrisinek minaresinin oynadığı çarptı.

O, böyle şeylere epeyce dekgeldiğini biliyordu:

«Şu havada dalgalanan kapkara dumanımsı nesne tehlikeli bir cibin ve sivrisinek şölenini bildirir, oraya doğru yürüyelim» diyerek bütüngücüyle koşmağa başladı.

O, en önde koşuyor, ötekilerden ikisi, yaşları, Ahmet Kemal de bacağı yüzünden geride kalıyorlardı. Mehmet Kemal, hepsinden önce oraya vardı:

«Müeyyet! Müeyyet!»

Diye bağırdı. Genç kız, buna salt genizden gelen bir iniltiyle yanıt verdi. Mehmet Kemal, ilk olarak ellerini, gövdesini boydan boya saran ipi çözdü:

«Müeyyet, benim. Mehmet Kemal!»

«Sen misin? Babam da geldi mi?»

«Geldi, şimdi gelecekler! Aman Allahım, bak bana bak, bakayım.»

Müeyyet, Ona bakmak üzere gözkapaklarını zorla açabildi. Mehmet Kemal, eski cennetbahçesi gibi yeşil, ışıklı iki iri gözün yerinde ikikanlı ve derin çukur gördü ve ağlamağa başladı. Cibin taburları, sivrisineklerle el ele vererek demek o güzel gözleri yeyip bitirmişti. Genç kızı kucağına alarak gelenlere doğru yürüdü. Genç kızın, yıkıntısı, hepsini perişan etti. Sevgi tanrıçesi gibi güzel genç kızdan geriye kalan ancak onarılamaz gibi görünen ger-

çek bir yıkıntıydı. Mehmet Kemal'in gözlerinden inen en acı yaşlar, genç kızın ağulanarak şişmiş ve her türlü anlamını yitirmiş yüzüne damlıyordu. Genç kızın harabesini Mehmet Kemal kimseye bırakmayarak kendi sırtına vurdu. Uzakta yolun kıyısında bekleyen arabaya dek taşıdı. «İhanetin kanlı elleriyle bir güzellik daha yok edildi. Kurtuluş savaşı bittiyse de daha bitmemiş şeyler var. Bitmesi için düşman kertesinde tehlikeli.» Diye bağırarak ötekilerin yardımiyle Müeyyet'i arabaya yerleştirdi. Tatar arabasına yol verdiklerinden, şimdi bir yaylıya kalmışlardı. Güçlükle sığabildiler. Araba çokça sarsmamağa çalışarak Amasya'ya yollandı.

— 19 —

Müeyyet, doktor Ethem beyce ilk tedavisi yapıldıktan sonra doğruca şehrin üstünde Saraydüzü denilen düzlükteki memleket hastanesine yatırıldı. İlk gün, Kenan'la annesi ve babası Onu ziyaret edip şifalar dilediler. Sonra, Kenan bir ikl kez daha annesiyle birlikte gitti. Doktorlar, genç kızın gözlerinde hayır kalmadığını söyleyince de bir daha hastaneye uğramadılar. Mehmet Kemal, hemen her gün Abbas beylere uğruyor, her öğleden sonra İrfan hanımla kimi zaman da Abbas bey ve çocuklarla gidip Müeyyet'i görüyordu. Kızcağız, gözleri kara bir sargı ile bağlı olarak yatağında yatıyor, sonsuz bir umutsuzluk içinde bulunuyordu. Mehmet Kemal, haftanın birçok günleri Onu yalnız başına da görmeğe gitmeğe başladı. Genç kız, Onun eski tatlı sesini başucunda işitmekten çok hoşlanıyor, yavaş yavaş, İçindeki karamsarlık dumanı dağılmağa başlıyordu. Gövdeyi ağulayan bol sinek ağusunu, genç kızın gençlik gücüyle birlikte doktorların çabası da yıkayıp temizliyor, yüzündeki şişler İniyordu. Bir ay içinde bütün şişleri İnen genç kız, eski biçimini alıyor, artık, yavaş yavaş ziyaretçileriyle rahatça konuşabiliyordu. Salt gözlerinden çok rahatsız olduğunu söylüyordu. Artık, Mehmet Kemal'in gelmesini iple çekiyor, Onunla edeceği birkaç sözün cennetine sığınmak için can atıyordu. Mehmet Kemal de artık onu hiçbir erkeğin sevgisi ve kıskançlığı ile paylaşmadığı bu

saatlarda yitik cennetine yine kavuşmanın taşkın, ama, ölçülü coşkunluğu içinde kendini dünyanın en mutlu insanı olarak buluyordu. Böyle saatlarca görüşüp konuşuyor, eski kaçak anılarından, doğanın güzelliklerinden, mutluluklardan söz ederek içinde bulundukları zamanın dışında barış, güzellik ve insanlık dolu bir yerlerde yolculuklar yapıyorlardı.

Mehmet Kemal, saati gelip te gitmek üzere kalktığında Müeyyet'in yüzünde gizli bir üzüntünün izleri beliriyor, onun elini yakalayıp yumuşak avuçlarında sıkarak ondan hiç ayrılmak istemediğini anlatmak istiyordu. Bir ay sonra, Müeyyet, taburcu edilip te eve dönerken gözlerinde kara gözlükler vardı. Yüzü, eskisinden daha da ak ve güzeldi. Bir yanında Mehmet Kemal, öbür yanında annesiyle Selâmi vardı. Eve vardıklarında Abbas beyi odasında oturmuş, sinirden zangır zangır titrer buldular. Kenan'ın babasından gelen birkaç satırlık bir mektup, Onu çileden çıkarmıştı. Mektup şuydu: «Aziz biraderim Abbas bey, kızınız Müeyyet'in başına gelen felâket, bizi de sizin gibi sarstı. Oğlumuz Kenan, yemekten içmekten kesildi. Ciğerlerinin zayıflığı beni korkuttu. Bu yüzden Onu İstanbul'da teyzesinin yanına gönderdim. Orda da bu yıl mülkiye mektebine gidecek. Sizi gelip görmeğe yüreği dayanmadığından selâm ve saygılarını söylemeyi ben üzgün babasına bıraktı. Üzüntülerinize bütün ruhumla ortak olurum, aziz kardeşim.»

Selâmi, bunu herkese yüksek sesle okuyunca Müeyyet:

«Üzülme baba, dedi, az kalsın senin arkadaşlığının hatırına kurban gidecek böyle hiç sevmediğim bir gençle evlenmek zorunda kalacaktım. Defolsun gitsin, avanak!»

Bunun üzerine Abbas beyin başının titremesi durdu. Yüzünde belli belirsiz bir gülümseme görüldü:

«Aferin, Müeyyet, senin böyle dayanıklı olduğunu bilmezdim. Çıkarsana şu gözlüklerini biraz bakayım.»

Müeyyet, gözlükleri korka korka çıkardı. Gözpaklarını korka korka kaldırdı. Kan çanağına benzeyen bu eski yeşil gözler yıkıntısında iyiliğe doğru giden hızlı bir onarım vardı. Mehmet Kemal:

«Doktorlarla ahbap olarak iyice konuştum, dedi. Onların iyileşmesinde umutsuz bulmadım. Ilgeye [illegible] kan ilk anda bu tabakanın da yok olduğu kanısında imiş. Müeyyet hanımın bu güçlüğü de yenerek eski güzel, yeşil gözlerine kavuşacağına, hepimiz gibi yeryüzünün güzelliklerini ra-

hatça seyredeceğine inanıyorum. Evet, buna yediğim ekmek gibi inanıyorum. O, hem gözlerine kavuşacak, hem de yeryüzünün en mutlu kadınlarından birl olarak bu güzel yurtta yaşamanın tadını çıkaracak. Müeyyet hanıma hiç kimse kör diyemeyecek. Haydi, şlmdi hoşça kalın!•

Mehmet Kemal, merdivenleri zangırdatarak sokağa çıktığında içi yeniden başlayan sonsuz bir mutluluğun ışıklariyle doluydu. Oynayıp sıçramak, tarlakuşu gibi havalara yükselmek istiyordu. Ne yazık ki tarla kuşunun tatlı türküleri, uçmağa hazırlanan civcivlerinin yanında artık kesilmiş, salt tek birkaç notaya dönmüştü. Oysa, Mehmet Kemal'in sevgi türküleri, şimdi başlıyordu. Mevsimsiz, güçlü, ölümsüz türküler, bağrında telgraf telleri gibi vınlıyordu. Aşkla kabaran yüreği öyle büyümüştü ki kaburgalarının altına sığmıyordu. Gidip değirmenin karşısındaki kıyıya oturarak sulara küçük taşlar atmağa başladı. Arkadaki elma bahçelerinden kuş cıvıltıları, dönen dolapların, biteviye gıcırtıları ve misket elması kokuları geliyordu.

— 20 —

Mehmet Kemal, her Allahın günü,artık Abbas beylerdeydi. Evin gerçek oğlu gibi sevgi ve saygı görüyordu. Artık, bütün ev halkı, Onu biricik damat adayı olarak görmeğe alışmıştı. Saatlarca İrfan hanım ve Müeyyet'le oturma odasında oturup konuşuyorlardı. Müeyyet'in gözlerindeki kara gözlükleri ara sıra çıkarıp bakıyor, kanlı perdenin yavaş yavaş dağıldığını, bunun altından taptaze bir cennet yeşilinin belirmeğe başladığını görüyor, bunu Müeyyet'e müjdeleyerek Onun sevincini artırıyordu. Artık Müeyyet, karşısındakileri tanıyacak duruma gelmişti. Bunu [illegible] 'tiğl gün, çılgınlar gibi sevindi. Yanındaki annesinin, ba[illegible] ve Mehmet Kemal'in boynuna sarıldı. Hepsini ayrı ayrı [illegible] ine gözlerini kazanacağını anlayan ev halkı da Onun gibi [illegible] yor, O[illegible] titriyordu. Mehmet Kemal, hergün eve [illegible] yeşil yeşil, çeşitler, helvalar, tatlılar, tavuklar, kuzular getiriyor, bazı akşamları da Abbas beyle karşılıklı birer küçük şişenin başına geçerek bu yeni durumu kutluyorlardı. Birgün, Et-

hem bey de bu demlenmelerden birinde hazır bulundu.Söz arasında Mehmet Kemal'e:

«Eeeel Nişan ne zaman, bakalım?»

Diye sordu. Mehmet Kemal, şaşkın şaşkın bir Onun bir de Abbas beyin yüzüne baktı. Abbas bey, Ethem beye:

«Müeyyet'in annesi gelecek Cuma gününü uygun buluyor» diye Mehmet Kemal'in yerine yanıt verdi. Mehmet Kemal, kuşkulandı. Yoksa, kız yine yabana mı gidiyordu?

Abbas bey, gülerek Mehmet Kemal'e:

«Haydi, kızıma olduğu gibi sana da bir babalık yaparak bu yılan hikâyesine de bir son vereyim, dedi. Müeyyet, senden iyisini mi bulacak? Bi birinize düşkünlüğünüzü de sağır sultan işitti.» O sırada Müeyyet'e seslendi:

«Müeyyet, güzel kızım gel buraya.»

«Ne var baba?»

Müeyyet, bunu söyleyerek annesinin arkasından odaya girdi. Abbas bey, kızının ellerini tutarak Mehmet Kemal'in iri avuçlarına bıraktı:

«Bence, artık nişanlısınız, dedi. Kibrit çöpünü kırıp çöplüğe attık. Annen eşe, dosta bir içkili yemek, verir. Bunu kutlarız. Haydi, öp bakayım şu arslan gibi delikanlıyı, kızım. İlk andan beri sana uygun gördüğün bu arslan gibi delikanlıyı ben de damadım olarak bağrıma basmakla mutluyum.»

Müeyyet, Mehmet Kemal'le kucaklaşırken Abbas beyle İrfan hanım, gözlerindeki yaşları, elleriyle silerek onlara bakıyordu.

Bir ay sonra düğünleri yapıldı. Eş, dost arasında yine büyük bir kır yemeği verildi. Müeyyet'in yemyeşil, ışık dolu iri gözleri elma bahçelerinin yeşilliğine, onları kıskandıran bir tazelik ve güzellikle bakıyordu. Akşamleyin, Abbas beylere ilk tanıştığı günün gecesi, yattığı odada hazırlanan gerdek cennetine Müeyyet'le el ele giren Mehmet Kemal, her mutluluğun sonsuz bir bekleyişin ürünü olduğunu düşündü. Gaz lâmbasının altın ışığında Müeyyet'in zümrüt gibi parlayan gözlerine uzun uzun baktı. Sonra, ilk kez Onu belinden ve başından yakaladı, kendine çekti. Gülpembe, etli dudaklarını dudaklariyle kaptı. İnsan mutluluğunun iç içe altın kapılarını ite ite en sonuncusuna dek vardılar.

Mehmet Kemal, süslü yatakta, karısının ayışığiyle yıkanmış-

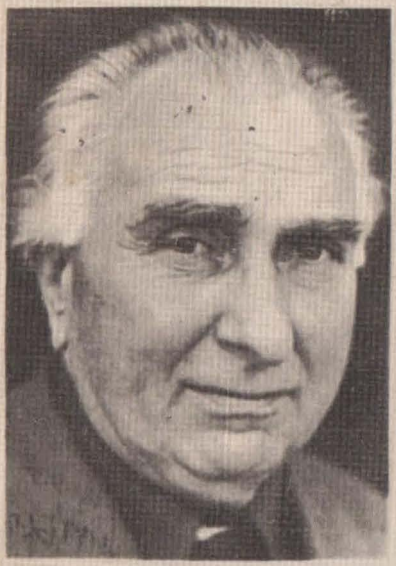
çasına apak gövdesine dokunmağa kıyamadan uzun uzun, hayran hayran baktı. Yıllardır ona çektiği korkunç özlem, Onu kendisine sanki bir san'at yapıtı gibi gösterlyor, Ona ellerini değdirmekten bile çekiniyordu. Onca temlz düşlerinin bozulmasını, kirlenmesini, sona ermesini istemeyen bir ruh hali, elinl, ayağını bağlıyordu. En sonra, Müeyyet, zanbak aklığındaki çıplak kollarını Onun boynuna dolayarak durumu kurtardı. Lâmbayı söndürmek yürekliliğini hiçblri gösteremiyordu. En sonra, iri bir pervane lâmba şişesinin içine düşerek yanmamak için çırpınırken ışığı söndürdü. Artık, onları, bu gece, adım attıkları cennetten çıkaracak ne yılan kılığında iblis, ne de gerçek bir yılan vardı:

«Neden benl uzun zaman küçümsedin, Müeyyet? Ben sonl, elma bahçelerinde ilk gördüğüm gün sevmiştim.»

«Ben de seninle ilgiliydim. Ne yazık ki o zaman başımda kavak yellerl esiyordu. Demek ki her genç kızın blr kavak yellerl çağı var.»

Onlar böyle konuşurken, sabah horozları alabildiğine ötüşüyor ve çırptıkları kanatlariyle yıldızları söndürüyorlardı.

— SON —

HASAN İZZETTİN DİNAMO

ATEŞ YILLARI

Kapak/Necip Damar

Amerika'daki Yunanlı milyarderler, Bazil Zaharof, Venizelos, Konstantin hep Pontos rüyasının peşinde. Fikirler, süratle aksiyon haline geliyor. İngilizler, bütün Canik bölgesindeki kilise, okul ve Rum köylerini, dağlardaki mağaraları birer cephanelik, arsenal haline getirmekteler. Türk köyleri ve köylüleri vahşice yakılıyor. Ben, buna alçaklık, vahşilik derim... Şimdiyedek yüze yakın Türk köyü yaktılar, on binlerce müslümanı yaktılar, ya da kıtır kıtır kestiler. Şimdi de sıra Türklerde. Giresunlu Topal Osman adlı bir adam türemiş, misillemeye başlamış. Hem daha korkuncuna.

.....

Ancak durumumun ne kerte ağır olduğunu sana anlatabilmek için şunu diyeyim ki, beni de herkes gibi Pontos örgütlerine kuru kafalar ve tabanca üzerine and içirip korkutarak soktular. Ufak bir ihanet kuşkusunun sonu ölüm! İhanet edecekleri öldürmek üzere de kurulmuş bir terör örgütü var...

.....

Pontos devleti de neymiş ki! Patrikhane, çok büyük bir yanlışlık yaptı. Bütün Karadeniz dağları üzerinde yaşayan Rumların canını, malını sorumsuzca kumara sürdü. Hepimizin durumu tehlikededir, torunum. Bunları, gerektiği için bugün sana söylüyorum. Hastaneden çıkınca da hemen köye geleceksin. Kardeşini de alıp getireceksin. İkinizin de gelecegi tehlikededir. Sovyet Rusya, Mustafa Kemal'e elini uzatacak ve küçük Yunan emperyalistlerinin balonu, er geç Türk süngülerinin ucunda patlayıp sönecektir.